

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

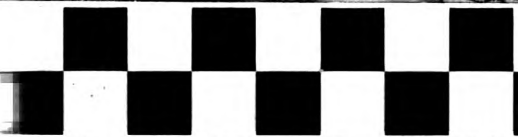
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

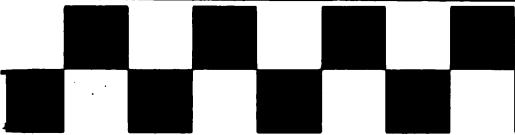
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

105

HIST. FLOREN.

MARCHIA

Hot 7067

SITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Nicolai Machiavelli
Florentini
HISTORIÆ FLORENTINÆ
Libri octo.

Lugdui Batavorum.
Apud Hieronymum de Vogel 1645.

PRÆFATIO

AUTHORIS.

 In hac urbe soluta. Poni
Florentini res domi suae pœ-
conferre, consensum non est.
Battistum meum, in domo Cor-
paci, quod signum M. CCCC. XXIV. milia, et
novum tempore, Medicorum familia, in Co-
sui etque locum patris officii in publicum,
omnes reliqui Florentinorum familia, antici-
pate autem: Eximiamque sapientiam, et
tempora illa concesserunt, et a Leonardo An-
tino, cum etiam Porcio, tamquam per officio-
nis Historiam, particulatim numerum compro-
basse fuisse: Possunt vero horum scripta in quo-
rum perlatanda vobis essent, ut, cum con-
victionem etque seriem vobis multamque propo-
rentur, nostra plus fides accedat, facit con-
venire vobis licuit, fuisse quidem vobis ope-
indefinitis in, quae Florentini fere prae-
cesserunt, diligenter, quo ad vero comites
discordias, iniqua odia, immixtas, etque qua-
sile consensum sunt eos, vel noxam curam o-
mni partem silentio praeterisse, vel parca-
2

PRÆFATIO

AUTHORIS.

Quoniam in animum induxisssem, Populi Florentini res domi forisque gestas, conscribere, constitutum mihi erat, narrationem meam, ab Anno Christianæ religionis M.CCCC.XXXIV. ordiri, quo nimirum tempore, Mediceorum familia, ob Cosmi atque Ioannis patris officia in publicum, omnes reliquas Florentinorum familias, auctoritate antevire cœpit: Existimabam siquidem, quæ tempora ista antecesserunt, ea à Leonhardo Aretino, tum etiam Poggio, tanquam præstantissimis Historicis, particulatim memoria consignata fuisse: Postquam vero horum scripta diligentius perlustranda mihi essent, ut, dum eorum methodum atq; seriem mihi imitandam proponerem, historia nostræ plus fidei accederet, facile animadvertere mihi licuit, fuisse quidem viros istos, in describendis iis, quæ Florentini foris præclare gesserunt, diligentissimos, quo ad vero civiles discordias, intestina odia, inimicitias, eaque quæ inde consecuta sunt eos, vel magnam eorum omnium partem silentio præteruisse, vel paucula

* 2

qua-

P R Æ F A T I O

Histo-
riogra-
phi of-
ficiū.

quædum tanta brevitæ attigisse, ut inde in le-
ctorem nihil, nec utilitatis, nec voluptatis redun-
dare possit : quod quidem factum conjicio, aut
isti quod ejusmodi actiones, non ejus momenti esse
arbitrarentur, quas memoriæ posteritatisque com-
mitterent, aut quod eorum offensiones metuerent,
quorum majores calamo perstringendi veniebant:
quæ quidem causæ, quod pace ipsorum dictum
cupio, Viris magnis mihi prorsus indigne viden-
tur. Quod si enim quidquam in historia sit, quod
vel delectare vel erudire possit, id sane ab istius-
modi descriptionibus dependet : quod si etiam ii,
qui ad Rerumpub. gubernacula sedent, quid-
quam utilitatis legendo sibi parare velint, id ex
his narrationibus hauriant necesse est quæ dissen-
sionum atque inimicitiarum causas, unde cives in
partes concedere, interdum solent, ob oculos ponunt,
quo alieno periculo cautiore, concordere vivere di-
scant. Quod si etiam quodvis exemplum Rerum-
publ. movere soleat, sane id, quod nostra ipsius
Reipublicæ casum nobis proponit, eo magis ad
movendos animos aptum erit. Quod si denique
unquam partium studia in Rebus aliis publicis
notatu digna visa sunt, ea certe in Florentinorum
Republ. diligenter notasse, æquissimum fuerit.
Siquidem permagna earum Rerumpub. pars,
quarum memoriæ apud nos superest, unica ea-
demque divisione, in partes distracta mansit, quæ
quidem publicum vel auxerunt, vel quod sæpius
pessum dederunt : Florentia vero non in unas,
sed quamplurimas partes divisa esse maluit.

Romæ

Roma post exactos Reges, quod omnibus notum est, discordia inter Nobiles plebemque exarsit, quæ ipsam exercuit, quousque Res illa publica interiret: Athenæ idem testantur, omnesque illæ Respublicæ quæ iis sæculis floruerunt. At Florentiæ, primum nobiles intra se in partes secesserunt, inde Nobiles cum populo, tandem populus cum plebe dissidere cœperunt. Non raro etiam evenisse constat, ut aliqua harum partium, superatis reliquis, ipsa iterum divideretur, quæ sane dissidia tot clades, exilia, integrarumque familiarum interitus, pepererunt, quot alibi gentium nuspiciam cernere liceat. Hinc vero, meo quidem iudicio emergere arbitror, nihil adeo potentiam huius Reipublicæ nostræ testari, quam quod ex hisce divisionibus apertum sit, utpote quæ omnem, quantumvis maximam & potentissimam civitatem, funditus evertere potius fuerint. At nostræ hæc inde potissimum crescere videbatur, adeo ingenio, virtute animique viribus volebant cives illi, ut tam se ipsos, quam patriam illustrare, atque exigua illa pars, quæ cladibus superfuerat, eam virtute sua multo plus extollere, quam tot adversi casus unquam opprimere potuerint. Neque dubitare fas est, quod si per fortunam Florentinis, postquam in Imperii Romanæ jugum excusserunt, obtigisset, in eas leges, quæ concordiam conservarent atque tuerentur, inter se convenire, quin nullam Rempublicam seu priscas illas seu recentiores species, superiorem fuissent habituri, adeo & viribus &

P R E F A T I O

abunde valuisse constat. Siquidem com-
est, postquam eos, qui Imperatorum
equebantur, quos Ghibellinos vocamus
numero urbe expulissent, ut iis Tuscia &
omnis referta conspiceretur, nihilominus
partem, quæ Pontificibus favebat, atque
in nomine appellatur in bello contra A-
nnio uno ante prælium Campeldinum ge-
propiis civibus, mille ducentos cataphra-
& duodecim millia peditum scripsisse.
bellum, quod contra Phil. Viscontium Du-
olanensium in Agro quinquennio actum
non tam proprio Marte (siquidem id
arma apud ipsos propemodum sepulta
quam industria ipsis opus erat, liquet,
esies quinquies florenorum centena mil-
te, eaque ad exitum deducto, pace ne-
uo potentia nimirum urbis luculentius
tur, Luccensium urbem obsidione cin-
ere eam ob rem nequeo, quid tandem
possit, quo minus istiusmodi studia
accuratam descriptionem mereantur.
ero scriptores illi nobilissimi, id spe-
ne scilicet memoria eorum, quorum
ienda erat, offenderetur, non minus
os errasse, atq; ambitionem humanam,
ue suam maiorumque memoriam,
eros, superesse cupit, minus comper-
se liquet, ipsosque latuisse permul-
virtute nomen adipisci nequirent, id
natos esse: neque denique cogitasse,
omnes

AUTHORIS

omnes eas actiones, quæ admodum magna
per se famularentur, quæ imperia ac omne
gubernacula non possint occurrere,
quocumque tandem modo viderentur,
quocumque etiam facilius viderentur
non suspensionem, quam quædam re-
pugnare. Hec namque non pro-
penderit: consensum præbere, ut a propriis
desisteret, atque existeret, ut a
boku huius urbis, alius repugnare. Cum
non sit, in aliter negem, facilius
immittere, cum ob rem, ea saltem peractum
narrabo, quæ ad eorum supra prælium
dramatissimum scriptum quatuor
in ipsa urbe gesta sunt, quæ sunt obsequi
tas tractatum, quatuor ea, ad res in urbe
sua cognoscendas atque obsequi eas, facili
ti queant. Hæc vero omnes expressit, particu-
larum utraque partem tractabo: Quæ vero ne
historia ad omnes, omneque tempore
percipiat eam ob rem prælium res Floren-
tium adhibeat, quæ ratione Italia in omni
omni deventit, qui hodiernum imperium in
obtinuit, mihi enarrantem erit, quæ quidem
omni, eam ea quæ in urbe, quæ in urbe
ha gesta sunt, quatuor libri absolverent. Per-
one siquidem ea, quæ delectante Imperio Ro-
in Italia usque ad annum 1434 acciderit, uni-
versaliter complectetur. Secundus ab eorum
urbis Florentinorum, in bellum, quod præfere-
in Duce Atthensensi, cum Princeps gestum fuit,
desi-

AUTHORIS.

omnes eas actiones, quæ aliquid magni præ se ferunt, inter quæ imperia rerumque gubernacula non postremas obtinent, quocunque tandem modo tractentur, quemcunque etiam finem spectent, non tam vituperationem, quam gloriam ut plurimum mereri. Hæc itaque mecum perpendenti, causam præbuere, ut à proposito meo deflecterem, atque historiam meam, ab incunabulis hujus urbis, altius repeterem. Cum vero meum non sit, in alienam messum sulcem meam immittere, eam ob rem, ea saltem particulatim narrabo, quæ ad annum supra millesimum quadringentesimum trigesimum quartum usque, in ipsa urbe gesta sunt, quæ foris obtrigere, eatenus tractaturus, quatenus ea, ad res in urbe gestas cognoscendas atque illustrandas, facere videri queant. Hos vero annos egressus, particulatim utramque partem tractabo: Quo vero hæc historia ab omnibus, omni tempore melius percipiatur eam ob rem priusquam res Florentinorum adgrediar, qua ratione Italia in eorum usanus devenerit, qui hodiernum imperia in ea obtinent, mihi enarrandum erit, quæ quidem omnia, tam ea quæ in urbe, quam universa Italia gesta sunt, quatuor libris absolventur. Primus siquidem ea, quæ declinante Imperio Rom. in Italia usque ad annum 1434. accidere, universaliter complectetur. Secundus ab exordio urbis Florentinorum, in bellum, quod profligato Duce Atheniensi, cum Pontifice gestum fuit, desi-

REFATIO AVTH.

rtius ad mortem Regis Neapolitani
Annum 1414. atque hinc quar-
4. annum pertinget : inde particu-
ea quæ in urbe , quam foris ad hæc
ra nostra succedere, conscribentur.

DE

DE MIGRATIONIBVS POPVLORVM

Sequentiolum, post deinde a Max
Cimbros:

ET,

De Ratione Imperii Romani Libellus
Civis Italici sermone Latino.

EPTENTRIONALES populi: ex
tra Rhenum & Danubium habitant.
quoniam in regione populi nati-
ta, quæ ætrem habet cimberrum.
sape excrevit in eam mæn-
nem, ut pars aliqua illorum patri relicto, nova
sedes novaque domicilia querere cogeret. Quod
cum faceret, universam moxindem per-
tur in partes tres, quarum singulae eorum
femul ac plebeis, è locupletibus nec à gran-
hominiibus constant. Ex his paribus ei, quæ
sors defuerit, emigrat, & forum suum expe-
runt in querendas novis sedibus. reliqua domi-
renantem. & sola perfruntur patrie comenda-
Hæ igitur illarum gentium emigrationes, quæ
fuerunt ruine Imperii Romani. Sed occasione
ei rei dedere ipsius Imperatores, qui re. & in-
tigua Imperii sede urbe Romana, ut. Cimbri-
napoli ceperunt habitare, præter occidentem
Imperii debilitarunt. Nam & ipsi demer-
pauis eam administrarunt. & expulserunt. &

DE
MIGRATIONIBVS
POPVLORVM

Septentrionalium, post devictos à Mario
Cimbros:

ET,

De Ruina Imperii Romani LIBER, factus ex Italico sermone Latinus.

EPTENTRIONALES populi, qui ultra Rhenum & Danubium habitant, quoniam in regione populosa nascuntur, quæ aërem habet saluberrimum, sæpe excrescunt in eam multitudinem, ut pars aliqua illorum patria relicta, novas sedes novaque domicilia quærere cogatur: Quod cum faciunt, universam multitudinem partiuntur in partes tres, quarum singulæ è nobilibus simul ac plebeis, è locupletibus item & egenis hominibus constant. Ex his partibus ea, quam fors definierit, emigrat, & fortunam suam experitur in quærendis novis sedibus: reliquæ domi remanent, & solæ perfruuntur patriæ commodis. Hæ igitur illarum gentium emigrationes, causa fuerunt ruinæ Imperii Romani. Sed occasionem ei rei dedere ipsimet Imperatores, qui relicta antiqua Imperii sede urbe Romana, ubi Constantinopoli cæperunt habitare, partem occidentalem Imperii debilitarunt. Nam & ipsi deinceps negligentius eam administrarunt, & exposuerunt avaritiæ

A

ritiæ

*Gothorum occiden-
taliū
irruptio*

*Theodosius
I. Imp.
Arcadius &
Honorius
Imp.*

ritiæ & rapinis cū præfectorum, tum etiam hostium. Ut autem everteretur tantum Imperium, sanguine & virtute præstantissimorum hominum partum, non equidem oportebat segnes & ignavos esse principes, infideles ministros, denique neque inconstantes, neque animi abjecti eos, qui exitium illi machinarentur. Itaque non unius tantum, sed multorum populorum migrationes in perniciem ejus conspirarunt. Verū ex Septentrionalibus populis, post devictos à Mario Cimbros, primum omnium illud oppugnarunt Vestrogothi, seu Gothi occidentales, qui bello in confinibus moto, pace ac permissu Imperatorum multis annis sedes suas habuerunt ad Danubium. Et quanquam variis ex causis, sæpè & diversis temporibus bellum moverint Imperio, fuisse tamen semper repressi ab Imperatoribus: tandem gloriosissimè eos devicit Theodosius: ita reducti sub illius potestatem vivebant sine rege, & stipendiis ac armis suis contenti, sub Imperio militabant. Cū autem è vivis excederet Theodosius, relictis Arcadio & Honorio filiis, hæredibus quidem Imperii, virtutis autem & fortunæ nequaquam: omnis rerum status simul cum principe mutabatur. Erant tres Imperii partes tribus præfectis mandatæ. Ruffino Orientalis, Occidentalis Stiliconi, Gildoni Africana, qui mortuo Imperatore, partes illas non tam gubernabant, quam ceu proprias possidebant. Sed Gildo & Ruffinus in ipso statim initio gubernationis opprimebantur: Stilico egregius nequitie suæ dissimulato, in hoc unum incumberebat, ut gratiam novorum Imperatorum sibi conciliaret, omnem tamen rerum statum perturbabat, quod facilius deinde ipse imperio potiretur. Quod igitur Vestrogothos ab amicitia Imperatorum sejungeret, autor erat, ne stipendia solita in posterum iis exolverentur. Præterea, quoniam arbitrabatur eos solos non satis virium habituros; ad perturbandam

dam tanti Imperii tranquillitatem, efficiebat ut Burgundi, Franci, Vandali, & Alani, populi item Septentrionales (qui etiam tum novas sedes querebant) provinciis Imperii bellum inferrent. Sic Vestrogothi stipendio privati, ut injuriam illatam ulciscerentur, Regem eligebant Alaricum, & hostiliter oppugnantes Imperium, post varios rerum eventus, depopulabantur universam Italiam, urbemque Romam expugnabant. Hac victoria potitus Alaricus diem obit, cui succedebat Adaulphus, qui uxorem ducebat Placidiam, Imperatorum sororem: qua affinitate contracta, conveniebat inter eos, ut Galliz simul & Hispaniz provinciis opem ferrent, quæ à Vandalis, Francis, Burgundis, & Alanis erant occupatæ, propter causas suprà recitatas. Ac Vandali quidem ex Hispania Bætica ejecti per Vestrogothos, *Genfericus* in Africam vocabantur à Bonifacio, ejus regionis præfide; qui cum rebellis fuisset Imperatori Romano, metuebat ne machinationem istam *Vandalorum Rex.* suam Imperator rescisceret: Ideoque faciliores erant Vandali ad illius preces, ac duce Genferico Africam occupabant.

Successerat interea in Imperio Theodosius, *Theodosius II. Imp.* Arcadii filius: is cum exiguam admodum curam haberet rerum occidentalium, spem maximam faciebat devastatoribus istis, retinendi provincias, quas occupaverant. Itaque in Africa Vandali, in Hispania Vestrogothi regna sibi constituebant: Franci & Burgundi non modo Galliam omnem tenebant, verumetiam regiones quas occupaverant, suo nomine appellabant, alteram Franciam, alteram Burgundiam. Porro horum populorum felix ac fortunatus successus, novam devastationem peperit Imperio: Nam alii populi, quos Hunnos appellant, occupabant Pannoniam regionem ad Danubium sitam, quam etiamnum hodie vocamus Hungariam: Imperator verò ex omni parte oppugnatus, quò pauciores haberet hostes,

*Britan-
nia.*

nunc cum Vandalis, nunc cum Francis pacem inibat: Quæ res vires & potentiam Barbarorum adaugebat, Imperii imminuebat. Nec verò Britannia insula, quæ *Anglia* hodie est, tuta erat ab ejusmodi incursionibus. Nam cum Britones sibi timerent ab iis, qui Franciam occupaverant, & viderent se ab Imperatore juvari non posse, Anglos Germaniæ populos in auxilium vocabant, qui etiam Rege & Duce Vortigerio, patrocinium illorum suscipiebant. Ac primum quidem defendebant eos, deinde expellebant ex ea insula, ipsam eam occupantes, & suo nomine Angliam appellabant. Sic ejecti è patria Britones, necessitate ferociores reddebantur. Ac licet proprias sedes defendere non potuissent, spem tamen optimam concipiebant de alienis potiundis. Itaque trajecto mari, cum universa familia, vicina littoris loca occupabant, vocabantque ex nomine suo Britanniam. Sed & Hunni, qui, ut supra dictum est, Pannoniam occupaverant, Gepidis, Herulis, Thuringis & Ostrogothis, seu Gothis orientalibus se adjugebant, atque iterum quærebant novas sedes, cumque Franciam occupare non possent, quòd illa se egregiè tutaretur adversus vim Barbarorum, impetum faciebant in Italiam, Attila duce, qui ut solus potiretur regno, paulò antè interfecerat fratrem Germanum, Bledam nomine, eoque ex parricidio factus erat potentissimus. Reliqui, ut Audaricus Gepidarum, & Valamir Gothorum Orientalium Rex, subditi magis ejus erant in eo negotio quàm socii. Italiam ingressus Attila Aquileiam obsidebat toto biennio, & depulabatur omnem agrum vicinum incolis ejectis, quæ res urbi Venetæ initium dedit, ut inferius dicemus. Potitus Aquileia multisque aliis civitatibus, Romam se conferebat cum exercitu: sed exoratus precibus Pontificis Maximi, nihil damni dabat urbi: quinetiam tanti apud eum valebat illius auctoritas, ut Italia relicta, rursus sese in

in Austriam reciperet, ubi tandem expiravit. Eo
 vita defuncto, Valamir Ostrogothorum Rex, & *Vala-*
 aliorum populorum principes, bellum movebant. *mir Go-*
 filiis Attilæ, Tenderico & Eurio, interfectoque *thorum*
 altero illorum, eò alterum redigebant, ut cum *Rex,*
 Hunnis suis flumen Danubii trajicere & in patri-
 am sese recipere cogeretur. Pannonia ab Ostro-
 gothis occupabatur, Gepidi, Heruli ac Thuringi
 ad ripam Danubii considebant. Jam verò liberata
 Italia ab Attila, unum hoc agebat Valentinianus *Valen-*
 Imperator, ut in pristinum statum eam reduce- *tinianus*
 ret: quod quò rectius efficere posset, & ut com- *Imp.*
 modius eam defenderet ab incursionibus barba-
 rorum, relicta urbe Roma, Ravennam transfere-
 bat Imperii sedem. Omnium igitur malorum, &
 ruinæ Imperii Occidentalis, causa & occasio fuit,
 quòd Imperatores Constantinopoli habitantes se-
 pè illud aliis concesserant gubernandum, ut pote-
 rem difficilem factu, & quæ sumptus maximos
 requireret: Sæpè etiam cives Romani inter se
 ipsi creabant Imperatorem, quando videbant ali-
 orum auxilio se destitutos: Sæpe aliquis illorum
 propria autoritate usurpabat sibi titulum Impera-
 toris, ut Maximus post mortem Valentiniani, qui *Maxi-*
 etiam Eudoxam demortui Imperatoris uxorem *mus*
 cogebat, ut sibi nuberet; qua re illa commota ut *Imp.*
 eam injuriam ulcisceretur, cum ex Imperatoria
 stirpe esset prognata, ac privati hominis conju-
 gium ferre non posset, Genfericum accersebat in
 Italiam, Vandalorum & Africæ Regem, monstra-
 batque ei quam facile sit regione illa potiri,
 quàm item utile & commodum. Hac præda pel-
 lectus Genfericus, impetum faciebat in eam &
 urbem Romam omni defensione ac patrocinio
 destitutam spoliabat, mansitque in ea per dies
 14. Occupabat multa præterea alia Italiæ loca,
 post spoliis optimis onustus, revertebatur in Afri-
 cam. Cives qui ex urbe aufugerant, rursus sese in
 eam recipiebant, & Maximo interfecto, Impera-

Avitus torem creabant, Avitum nomine. Quæ omnia
Imp. dum partim in ipsa Italia, partim extra eam ge-
 runtur, post multos & varios casus, & post multo-
 rum Imperatorum mortem, devolvebatur Impe-
 rium Constantinopolitanum ad Zenonem: Roma-
Orestes num, ad Orestem & Augustulum filium Orestis,
ac Au- sed hi fraude & dolo occupabant illud, cumque
gustulus vi conarentur retinere Heruli & Thuringi (quos
Imp. dixi mortuo Attila ad Danubii ripam confedis-
Odoacer se) confederati, duce Odoacro impetum in Ita-
Rugia- liam faciebant, & quæ illi non occupabant loca,
nm. ea Longobardi populi quoque Septentrionales,
 jussu & stipendiis Godoglii regis sui subigebant,
 fueruntque ultima Italix pestis, quemadmodum
 suo loco dicemus. Odoacer ubi in Italiam venit,
 prælio vincit Orestem eumque interficit ad ur-
 bem Ticinum, Augustulum conjicit in fugam. Ea
 victoria potitus, ut urbis Romæ nomen simul
 cum potentia mutaret, neglecto imperii titulo,
 Romæ & Italix Rex appellari volebat, ac primus
 omnium inhabitabat Italiam, ex earum gentium
 principibus, quæ tum vagabantur in orbe, at-
 que novas sedes quærebant, alii depopulati tan-
 tum fuerant, quia animadvertēbant facile eam
 defendi posse ab Imperatoribus Orientalibus, vel
 aliam fortasse ob causam, post in alia loca se re-
 ceperant, in quibus ipsi quoque tutò & tranquil-
 lè commorarentur. Ad eum modum serviebat
 vetus Imperii Romani dignitas & splendor prin-
 cipibus exteris. Ac Zeno quidem Orientale im-
 perium tenebat; Ostrogothi Mysiam & Panno-
 niam: Vestrogothi, Suevi & Alani, Cascoviam &
 Hispaniam; Vandali Africam; Franci & Burgun-
 di Franciam; Heruli & Thuringi Italiam.

Theodo-
ricus
Gotho-
vans
Rex.

Pervenerat autem regnum Ostrogothorum ad
 Theodoricum nepotem Valamiris, qui cum Ze-
 noni esset amicus, per literas ei significabat, rem
 indignam videri suis Ostrogothis, nullam admo-
 dum aut exiguum rationem illorum haberi in

imperio, cum & virtute & re bellica alios longè antecellerent, nec posse illos sese intra limites Pannoniæ continere. Itaque cum, quemadmodum eos cohiberet, rationem non inveniret, quominus novas sedes quaererent, suadere se illi, ut rebus suis consulat, & regionem aliquam concedat, in qua honorificè & cum venia ipsius habitent. Tum Zeno partim meru, partim ut Odoacrum ex Italia ejiceret, permittebat Theodorico bellum alteri moveret, & ipse occuparet Italiam. Ille igitur relictis in Pannonia Gepidis amicis, ubi in Italiam venit, Odoacrum simul cum filio interfecit, ejusque exemplo sumebat sibi titulum regis Italici, sede regia in urbe Ravenna constituta, eadem ex causa qua Valentinianus Imperator. Fuit hic Theodoricus vir egregius in sago pariter & toga: Nam & felicissimus erat in bello, & optimè prospiciebat subditis. Dispertiebatur etiam ad eum modum Ostrogothos suos cum illorum præfatis, ut & belli tempore imperare iis posset, & pacis, si opus esset, eos in officio continere. Urbem Ravennam amplificabat, Romam instaurabat, omnibus pristinae dignitatis titulis restituit civibus, una militari disciplina excepta. Arcebat præterea sola auctoritate sua Reges barbaros, Imperii hostes, denique munitiones aliquot construebat intra fauces Alpium ac maris Adriatici, ut omnem occasionem irruendi in Italiam novis barbaris intercluderet. Ac nisi ille tot egregias virtutes, quibus præditus erat, contaminasset crudelitate, cum suspectos haberet nonnullos affectati regni (quemadmodum Symmachi & Boëthii innocentissimorum hominum mors & interitus ostendit) digna, me hercule! erat ejus memoria summa & perpetua laude. Non modò enim urbem Romanam & Italiam universam, verum cæteras quoque provincias Imperii occidentalis à continuis illis barbarorum incursionibus, quas tot annis à tam immani colluvie illorum sustinuerant, liberaverat

virtute & probitate sua, & in ordinem statumque satis felicem reduxerat. Certè si unquam tempora misera & calamitosa fuerunt Italix, atque aliis provinciis, quæ à barbaris vexabantur, fuere illa, ab Arcadio & Honorio ad hunc usque. Nam si quis perpendat, quàm perniciosum sit Rebus pub. aut regnis, mutare principes formamque gubernationis, non ob extraneam aliquam potentiam vel vim, sed oblevem aliquam discordiam & simultatem, videatque quàm vel exigua aliqua mutatio nocere posset, quantumvis potentissimis opulentissimisque; faciliè intelliget, quantum mali eo tempore Italia, aliæque provincia Imperii Romani sint perpeſſæ, cum non solum formam gubernationis mutarunt, verumetiam leges, instituta, mores, religionem, linguam, vestitum, nomina: quæ vel singula per se fortissimum quemque movere possent, si audiat ea facta esse, nedum si videat, aut ipse experiatur. Fuit præterea hæc perturbatio rerum multis civitatibus exitio, multis causa ut extruerentur, multis denique ut ampliarentur, fierentque opulentiores. Inter eas quæ devastabantur, erat Aquileia, Luna, Clusium, Populonia, Fesula, aliæque multæ. Quæ à novo extruebantur, Venetia, Sena, Ferraria, Aquila, multæque; aliæ civitates & oppida quæ brevitatis causa omitto. Quæ amplissimæ & potentissimæ sunt factæ, Florentia, Genua, Pisa, Mediolanum, Neapolis, Bononia, quibus omnibus urbibus Romæ reparatio annumerari potest, pluresque aliæ civitates, quæ nunc devastatæ fuerunt, nunc reedificatæ. Nata etiam est ab istis exteris nova & inusitata lingua quemadmodum certum est, linguam, qua vel Galli & Hispani, vel Itali nunc utuntur, factam esse ex antiqua illa Romana, & ea qua Barbari isti utebantur. Nec verò provinciarum tantum nomina fuere mutata, sed etiam stagnorum, fluminum, marium & hominum: estque Gallica simul & Italica ac Hispanica lingua, refertissima hujuscemodi novis ac peregrinis rerum vocabulis, quæ prorsus ignoravit

*Mutatio
in Imperiis
periculosa.*

vir antiquitas. Atq; ut alia infinita propemodum
omittam, videmus hoc in vocabulo Po, Garda,
Archipelago, quibus longè alia in significatione
usi sunt veteres. Sic loco Cæsarum & Pompeiorum:
habemus Petros, Ioannes, Matthæos, *Omnium verò*
maximè deploranda est religionis mutatio. Vbi enim
consuetudo religionis veteris pugnat cum miraculis ve-
centis aut novæ, fieri non potest, quin gravissima dis-
sensiones oriantur inter homines. Et licet tranquillius
fuiſſet itatus religionis Christianæ, non tamen de-
fuiſſent alię diſſenſiones: Sed cum etiam inter se
contenderent Ecclesia Romana, Græca, & Raven-
nenſis, præterea ſectę hæreticorum cum Catholi-
cis, non mirum ſi ea res perturbationem maximã
peperit in univerſo orbe. Teſtis eſt ejus rei Africa,
quę plus mali & incõmodi capiebat è ſecta Arri-
ana, qua infecti erant Vandali, quã vel ab avaritia
eorundem, vel crudelitate iis innata. Igitur in tâta
rerum confuſione & tumultu, omnium animi me-
tu maximo erãt percuſi. Præterquam enim, quod
nullus eſſet finis civilium malorũ, in plurimis etiã
ſtudio religionis extinguebatur, & vera Dei in-
vocatio, in qua tamen alias afflicti omnes ſpem ſuã
& fiduciam ponere ſolent. Nam & propter diſſen-
ſionem in religione, incerti erant multi, quem
nam Deum invocarent, & divino pariter ac hu-
mano auxilio deſtituti, miſerrimè vitam cum
morte commutabant. Quare, ut ante dixi, laudem
maximam meretur Theodericus quod primus
omnium remedium adhibuerit huic malo, & in
eum ſtatum reduxerit Italiam iis xxxviii. annis,
quibus ei imperavit, ut ex ruinis omnibus, & de-
vaſtatione, qua barbari eam affecerant, vix am-
plius veſtigium aliquod conſpici in ea poſſet.

At verò eo mortuo, cùm ei ſuccederet in gu- *Atta-*
bernatione Attalaricus, nepos ex filia Amalo- *laricus*
ſuintha, paucos poſt annos ad priorem ſtatum re- *Gotho-*
vertebantur res Italix, nondum etiam adhuc ſatis *rum.*
confirmatæ recenti fortuna ac felicitate. Nam & *Rex.*

*Justi-
nianus
Imp.*

*Vitiges
Gotho-
rū Rex.*

*Ildoa-
dus Go-
thorum
Rex.
Totila
Gotho-
rū Rex.*

Attalaricus paulò post avum moriebatur, & ma-
ter in eo regno, succedens, trucidabatur à Theo-
dato quem ideo accersiverat in aulam, ut ope &
consilio ipsius in gubernatione uteretur. Itaque
hic, quòd & regina è medio sublata fuerat, & i-
pse se gereret pro rege, exosus Ostrogothis, occa-
sionem præbuit Justiniano ejiciendi ipsum ex
Italia, & eamque ad rem Belisarium constituebat
ducem Justinianus, qui Africam antea device-
rat, restitueratque Imperio, Vandalis ejectis. Ac
principio quidem Siciliam occupabat Belisarius,
indè Italiam ingressus, Romam simul ac Neapo-
lim. Ea re intellecta Gothi Theodatum interfici-
ebant, causam nimirum tanti mali, & Vitigem
subrogabant in illius locum, qui & ipse post con-
flictus aliquot, obsessus à Belisario, Ravennæ in il-
lius veniebat potestatem. Vix autem potitus erat
hac victoria Belisarius, cum Justinianus eum re-
vocat, subrogatis ei Joanne & Vitali, admodum
dissimilibus priori: sive de virtute loquamur, si-
ve de moribus, aut fortuna. Quapropter animum
recolligebant Gothi, & rursus ex se eligebant
Regem Ildoadum urbis Veronæ præfectum: quo
similiter interfecto, succedebat in illo regno To-
tila. Hic rupto exercitu Imperatoris, Tusciam ac
Neapolim recuperabat, iterumque certis suis præ-
fectis distribuebat loca quæ Belisarius occupave-
rat. Cogebatur itaque Justinianus Belisarium novo
eum exercitu in Italiam remittere; verum cum is
infirmus admodum esset, plus obscurabat eo Be-
lisarius gloriam & auctoritatem antea partam,
quàm ut novam aliquam sibi compararet: namque
Ostie confederat, cum eo invito & conspiciente
quodammodo urbem Romam Totila expugnaret.
Et quamvis captam jam difficulter relinqueret,
tamen quia desperabat eam se retinere posse, de-
vastata ea maxima ex parte ejectisque inde homi-
nibus plebeis, & senatoribus secum abductis, ni-
hil metuens Belisarium, in Calabriam exercitum
suum

suum ducebat, ut copias, quæ à Græcia auxilio veniebant hosti, impediret. Romam præsidii de-
ferram Belisarius occupabat, mœnia reficiebat, ci-
ves qui vel ipsi inde aufugerant, vel ejecti erant, in
eam revocabat. Sed statim adversabatur fortuna
tam laudabili ejus cœpto: revocabatur enim à Ju-
stiniano, cui Parthi moverant bellum, & Italia
egressus cogebatur eam Totilæ relinquere, à quo
iterum occupabatur urbs Romana, licet non ita
devastaretur ut antea, imò aliqua ex parte instau-
raretur. Tantum nimirum valebant apud eum
preces Benedicti Abbatis, qui tum maximam ha-
bebat opinionem sanctitatis. Interea pacem facie-
bat cum Parthis Justinianus, ut Italiam succurreret,
sed impediabatur à Sclavis quo minus id præstare
posset, novis populis Septentrionalibus, qui traje-
cto Danubio Illyriam simul, ac Thraciam bello in-
festabant, & Totila universæ propemodum Italiam
imperabat. Mittebatur deinde à Justiniano, post
devictos Sclavos, in Italiam Narses eunuchus, ho-
mo exercitatissimus in re militari. Hic cum Totilâ
in pugna interfecisset, quæ ex Gothis manserant
reliquæ, Ticinum se recipiebant, & Tejam quen-
dam constituiebant Totilæ successorum. Hac vi-
ctoria potitus Narses, urbem Romam recupera-
bat, post commissâ ad Nuceriam pugna. Tejam
quoque interemit, cæso fugatoque illius exercitu.
Ita prorsus extinguebatur nomen Gothorum in
Italia, in qua illi à Theodorico ad Tejam usque
annis LXX regnaverunt. Vix autem liberata erat
à Gothis, cum Justinianus quoque diem suum
obibat, relicto filio Justino hærede & successore
in Imperio, qui Sophiæ uxoris suæ consilium se-
cutus, Narsen ex Italia revocans, Longinum in il-
lius locum subrogabat. Habebat is Ravennæ suam
aulam, antecessorum exemplo, ac novam formam
administrationis constituibat in universa Italia:
neque enim provinciis tantum certos imponebat
præfectos, quemadmodum Gothi fecerant antea,

*Narses.**Teias
Gothorum
Rex.**Justinus
Imp.*

verum singulis quoque civitatibus & locis præstantioribus, quos duces appellabat, nec pluris faciebat urbem Romam in ea distributione, quam aliam quamcunque. Abrogabat consules & Senatum, qui tamen semper manserat in ea urbe, ac ducem quendam in illius locum substituebat; quem singulis annis Ravennâ missum eò, *ducem Romanum* appellari volebat, sicuti alium qui Ravennæ commorabatur, & universæ Italiæ præerat, *Exarchum*. Verum enimvero plus oberrat Italiæ, quam proderat hæc gubernandi forma: Nam & occasionem dabat Longobardis ut eò facilius eam occuparent, & auferebatur ab illa ratio gubernandi longè pulcherrima, morte ac virtute multorum hominum comparata. Denique non satis erat Sophiæ, ut Narsen ex ea revocaret, sed domum reversum probris quoque afficiebat, dicens, ideo se eum revocasse, ut ipse quoque cum cæteris Eunuchis fila columque traheret. Quare ira percitus Narses, Alboino Longobardorum Regi, Pannoniam eo tempore tenenti, autor erat, ut ipse Italiam occuparet: Nam, ut superius dictum est, confederant Longobardi iis in locis ad Danubium, quæ ab Herulis & Thuringis derelictæ erant, cum sub Odoacro illorum Rege militarent in Italia. Jamque ea inhabitaverant ad hujus Alboini usque gubernationem, hominis ferocissimi audacissimique, ubi Danubio trajecto bello superabant Cunimundum Gepidarum Regem, Pannoniam tenentem: cumque etiam Rosimunda Cunimundi filia prædæ loco iis contigisset, in uxorem eam ducebat Alboinus, simulque Pannonia potiebatur. Erat is, ut dixi, natura admodum ferrox, & motus ea ferocia, poculum faciebat è cranio capitis Cunimundi, è quo biberet deinceps in memoriam partæ de illo victoriæ. Vocatus igitur à Narsete Alboinus, cujus amicus fuerat bello Gothico, relicta Pannonia Hunnis,

*Alboi-
nus Lon-
gobardo
rum
Rex.*

(qui, ut suprà dixi, Attila demortuo in provinci-
am hanc, patriam nimirum, erant reversi) & Ita-
liam ingressus intestino bello laborantem, & in
factiones scissam, illicò potiebatur Ticino, Medi-
olano, Verona, & Vicentia, præterea unã versã Tu-
scia, ac bona parte Flaminia, quam Romandiolam
hodie vocant. Et quoniam persuasum illi erat, to-
ta jam Italia se potiri, regium convivium institue-
bat in urbe Verona; in qua cum bene potus esset,
ex nimia ingurgitatione, uxori Rosimundæ, quæ
è regione sumebat cibum, cranium Cunimundi
vino repletum perferri jubet, & addit (ita ut ex-
audiri ab ea posset) velle se, ut in tanta omnium
hilaritate & lætitia, ipsa quoque bibat cum suo
patre. Hac voce quasi vulnus infligebatur pectori
Rosimundæ, deliberat igitur, quo pacto injuriam
tam gravem ulcisceretur. Cumque sciret nobilem
quendam Longobardum, cui Helmechildi erat
nomen, juvenem & ferocem, unam ex pedissequis
suis amare, agebat cum eadem, astu efficeret, ut
Helmechildis loco ipsius rem secum haberet:
Quod cum fecisset, & juvenis in eum locū, quem
ei pedissequa designaverat, venisset, cum Regina
concubuit, quod & locus obscurus esset, & ancil-
lam eam esse arbitraretur: Sic regina illius amore
potita, omnem ei rem & consilium aperiebat,
ostendens quam in illius manu sit positum, ut in-
terfecto Alboino se simul ac regno potiretur: sin-
aliter faciat, fore ut ipse interficiatur ab Alboino,
& stupri illati pœnas persolvat. Gerebat morem
reginæ Helmechildis, & Alboinum interficiebat:
sed cum videret regno se potiri non posse, & me-
tueret ne vicissim obtruncaretur à Longobardis,
quibus admodum charus fuerat Alboinus, colle-
cto omni regio thesauro, Ravennam confugiebat,
unã cum uxore adultera ad Longinum, à quo ho-
nорificentissimè excipiebantur. Jam verò diem *Tiberius*
suum obierat Justinus Imperator, & Tiberius, qui *Imp.*
in locū illius successerat, bello Parthico impedi-
batur.

batur, quo minus Italix opem ferret. Itaque Longinus, ratus occasionem sibi oblatam potiundi thesauro illo & toto regno Longobardorum, denique univ[er]sa Italia, suadebat Rosimundæ, ut interfecto marito sibi nuberet. Placebat mulieri hoc consilium, & poculum vino venenoque mixtum, Helmechildi è balneis exeunti atque sitienti porrigebat: cujus mediam partem ubi ille ebibisset, jamque cruciatus sentiret in corpore, & rem intelligeret, vi adigebat Rosimundam, ut quod reliquum erat in poculo, ipsa exhauriret. Sic paucas post horas ambo extinguebantur, & Longinus quoque frustrabatur ea spe & expectatione, quam de potiundo regno conceperat. Elegerant interea Longobardi Clephem Regem in urbe Ticini, quæ regia illorum erat. Is Imolam reædificabat, quam Narses ante devastaverat. Occupabat & Ariminum, totumque illum tractum ab eo loco, ferè Romam usque: tandem in medio cursu victoriæ florentissimæque fortunæ, moriebatur: Erat autem natura crudelissimus non erga externos tantum, verum etiam in suos. Quare partim severitate illius territi Longobardi, partim regiæ potestatis pertæsi, interfecto eo, nolebant amplius unius alicujus imperio & potestati subesse, Duces inter se constituiebant x x x. numero, quæ res deinde detrimento maximo iis fuit, fecitque ut nunquam univ[er]sa Italia potirentur, nec imperium suum unquam ultra Beneventum extenderent: denique ut & urbs Romana, Ravenna, Cremona, Mantua, Patavium, Mons Silius, Parma, Bononia, Faventia, Forum Livii, item & Cæsena urbes, diu admodum se adversus eos defenderent, vel omnino non ab iisdem occuparentur.

*Clephes
Longo-
bardorū
Rex.*

*Tyranni
x x x.*

Quia enim rege tanquam capite destituebantur Longobardi, minus proclivi erant ad militiam: atque licet novum aliquem ex suis eligebant, tamen assueti jam per aliquod tempus libertati, minus ei obediebant, quam par erat, dissensionibus vexabantur, & odio

odio intestino, quæ res victoriam omnem illis adme-
bat, & tandem ex Italia ejiciebat. Cum igitur is
esset Longobardorum status, ea lege pax inibatur
inter eos, Longinum, & populum Romanum, ut
depositis ex utraque parte armis, ea quisque reti-
neret, quæ occupaverat.

Cæperunt hoc tempore Pontifices Romani majori
esse in dignitate, quàm antea fuerant: Prius enim
post Petrum Apostolum, propter vitæ sanctimoniam,
& miracula solummodo observabantur, ac tantum
proderant exempla illorum fidei Christiana, ut vellent
nolent principes cogerentur amplecti illorum religio-
nem, quo confusionem illam, quæ in mundo erat, è
medio tollerent, & ad meliorem statum reducerent.
Etsi autem negari non potest, tum statim adau-
ctam Pontificum auctoritatem, cum Imperatores
Romani Christianam fidem amplexi, relicta Ro-
ma Constantinopoli cæperunt habitare, quo
tempore & ruina Imperii Romani cæpit, ut jam
ante demonstravimus: quia tamen ad hanc Lon-
gobardorum usque ætatem semper habuit Italia
Imperatores, vel Reges, vix alia erat Pontificum
dignitas & æstimatio, præter eam, quam, ut
dixi, vitæ sanctimonia sibi paraverant, & doctri-
na. In aliis rebus Imperatoribus aut regibus ob-
ediebant, sæpe etiam ad supplicium ab iisdem ra-
piebantur. Ac si quid unquam dignitatis Ponti-
ficibus in Italia antea accessit, id omne à Theo-
dorico venit Gothorum Rege, cum is Raven-
nam regiam suam transferret. Tum enim Roma
sine principe relinquebatur, & cives Romani eo
libentius suberant Pontificibus, quòd tutò &
tranquillè commorari sub iis possent. Sed nihil
aut perparum istud erat, & hoc unum obtine-
bant, ut Ecclesia Ravennensis Ecclesiæ Roma-
næ esset subjecta. Cum autem Longobardi quo-
que in Italiam jam venirent, & illa in factiones
plurimas scissa esset, adaugebatur Pontificia po-
testas hoc illorum adventu. Cum enim Pontifex

Initium
dignita-
tis Pon-
tificia.

& princeps urbis Romanæ, Imperator
 Constantinopoli præfesset, ita se tempori &
 rerum statui accommodabant Longo-
 ginus, ut mediante Pontifice, popu-
 lum sibi devincirent, non ut subditus
 esset, sed socius, & nunc horum, nunc
 a partes sequentes Pontifices, mirum
 agebant suam dignitatem. Quinetiam
 illorum causa erat ruinæ & interitus
 orientalis, cœpitque illud corruere sub
 imperatore, cum Sclavi (quorum supra
 mentionem) rursus bellum inferrent
 inque occupatam suo nomine Sclavo-
 larent: quo etiam tempore idem Im-
 perator altera parte à Persis oppugnabatur,
 alia aenis, qui ex Arabia venerant duce
 postremò à Turcis. Quoniam igitur
 Italia, & Ægyptus ademptæ erant huic
 Imperatori, ultra implorabat opem & auxilium
 rex Romanus, si quando molestaretur
 Italia vis & potentia Longobardorum
 Quare novam sibi amicitiam contra-
 hit, cum Galliarum rege eam inibat.
propemodum bellorum, quæ ab eo tem-
gesta à barbaris sunt, causa & occasio
sunt, & ipsimet ut plurimum attraxerunt
hos, idemque adhuc solent facere: de-
clares robur atque vires Italia fregit
tra hac ætate. Quapropter in reci-
te post ea tempora gesta sunt, ad no-
strum dicam amplius de Imperii Ro-
manorum interitu; id enim jam humi pro-
stratum. De Pontificibus sermo habendus
est, qui Italiam gubernarunt, usque
ad i. Galliarum regis ætatem, e, us-
que adventum. Ita enim intelligitur, quo-
modo censura primum omnibus in-
im, post censura & armis simul,
im indulgentiæ fuerunt admixtæ,
 quam

LIBER
 de his qui utroque illo, quandoque
 inter se bellum habuerunt, utrumque
 in Italia bello & interitu in se habuit. Ut
 patet ex his, unde sunt depicti. Cui ad
 rationem vallet Gregorius...
 Noverunt quidem Africanus Longobardorum...
 Longobardorum pacis bellum, utrumque...
 inter se bellum habuerunt, utrumque...
 de his, & per hanc Longobardorum ad-
 ditionem Galliam decemvires ad imperium...
 Galliam regem, qui cum habuit in Italia...
 de imperio, unde erat ad imperium...
 cula pervenire, non tam propere...
 parentis sui Caroli Martelli...
 ferat enim hic Carolus illas...
 gen ad Turonem urbem in itinere...
 tra cum Saracenis periret, & ipse...
 ter, filium non minus valentem...
 quam pater olim fuerat. Hæc igitur...
 pen à pater implorabat Gregorium Pontificem...
 adversus Longobardos, & Pipinum...
 si pater illi visisset, ac honore debito...
 quomodo nulla interposita mora...
 tur in Galliam Pontificem, per hostiles Longobar-
 dum regiones, nemine impediens; tam...
 tum honore habebatur eo tempore...
 in Galliam venit, multis beneficiis...
 ge, post in Italiam remittitur cum exercitu...
 Longobardos cumque obediens...
 fuisse conatus Astulfum, pacis condicione...
 à Gallis, eoque imperator adjuvante...
 qui negabat se cupere mortem...
 his fuit sed ut converteretur, ac...
 nebat autem Astulfus se reddidit...
 manz regiones quas occupaverat...
 dardum, quam primum Galli se in...
 runt. Quare rursus petiit Pontifex...
 res à Pipino, quas cum rex...
 us Longobardi, urbe Ravenna recuperant...
 Pontifici

quam abusi sint utroque illo , quomodo item prorsus amiserint alterum, alterum ita retineant, ut aliorum iudicio & censuræ sint subiecti. Ut igitur eò redeam , unde sum digressus : Cùm ad Pontificatum venisset Gregorius III. occupabat Ravennam civitatem Astulfus Longobardorum Rex, contra fœdera pacis, bellumq; movebat Pontifici. Itaque Pontifex Imperatoris orientalis auxilio diffidens , & perfidia Longobardorum adductus, in Galliam descendebat ad Pipinum II. ejus nominis regem, qui cum Austriæ antea & Brabantie imperasset, tunc etiam ad illius regni gubernacula pervenerat , non tam propria virtute, quàm parentis sui Caroli Martelli, & Pipini avi. Commiserat enim hic Carolus illam memorabilem stragem ad Turonem urbem in flumine Era , qua ultra cœm. Sarracenorum perierant, & spes maxima erat , filium non minus utilem futurum patriæ , quàm parens olim fuerat. Hujus igitur Pipini opem & auxilium implorabat Gregorius Pontifex, adversum Longobardos, & Pipinus promittebat, si prius illum vidisset, ac honore debito affecisset, quamobrem nulla interposita mora, proficiscebatur in Gallias Pontifex, per hostiles Longobardorum regiones, nemine impediante ; tantus nimirum honos habebatur eò tempore religioni. Ubi in Galliam venit , multis beneficiis afficitur à rege, post in Italiam remittitur cum exercitu, eoq; Longobardos cingit obsidione Ticini. Hic necessitate coactus Astulfus, pacis conditiones petebat à Gallis , easque impetrabat adjuvante pontifice, qui negabat se cupere mortem & interitum hostis sui: sed ut converteretur, ac viveret. Promittebat autem Astulfus se redditurum Ecclesiæ Romanæ regiones quas occupaverat, sed fregit fidem datam, quam primum Galli se in patriam receperunt. Quare rursus petit Pontifex copias militares à Pipino, quas cùm rex mitteret, cœdebantur ab iis Longobardi , urbs Ravenna recuperabatur , & Pontifici

*Astul-
fus Lon-
gobar-
dorum*

*Rex.
Pipinus
Gallia
Rex,*

*Gregori-
us III
Pan.*

*Deside-
rius
Longo-
bardo-
rum
Rex.*

Pontifici donabatur à rege, vel invito Imperatore Græcorum, donabantur quoque eidem aliæ ditiones, Exarcho subjectæ. Præterea ager Urbinensis, & Marchia Anconitana: quæ omnia dum Astulfus Pontifici tradit, moriebatur, & Desiderius Thusciz dux militem colligebat, ut regnum illud defenderet. Petebat autem opem à Pontifice ad eam rem, & amicum se illi fore pollicebatur, daturumque ea quæ Astulfus promiserat. Cumque Pontifex petitioni ejus annueret, assentiebantur & cæteri principes, regnumque ei concedebant. Ac initio quidem fidem datam servabat Desiderius, tradebatq; ea loca Pontifici, de quibus inter Pipinum & Longobardos convenerat: Nec amplius Exarchus è Constantinopoli mittebatur Ravennam, sed nutu & voluntate Pontificis gubernabatur ea urbs.

Carolus Magnus Gallia Rex & Imperator in Occidente. Theodorus Pont. Mortuo Pipino, succedebat in regno Carolus filius, cognomento *Magnus*, propter res egregiè gestas: in Pontificatu verò successerat Theodorus I. inter quem ac Desiderium cum lites ortæ essent, Desiderius Romam obsidebat, Pontifex Carolum in auxilium vocabat, qui per Alpes Italiam ingressus, constringebat Desiderium Ticini, captumque cum filiis in Gallias mittebat; deinde Romam proficiscebatur, ut Pontificem inviseret. Quò cum venisset, decernebat, ne Pontifex, Dei in mundo vicarius, ullius hominis judicio in posterum esset subjectus. *Quam ob rem à populo Romano Imperator salutabatur, cepitque Roma iterum habere Imperatorem Occidentalem. Et cum à ne Pontifices ab Imperatoribus soliti fuissent confirmari, ipsi nunc ceperunt opus habere Pontificum confirmatione & autoritate; perdiditque existimationem suam Imperialis dignitas, acquisivit Pontificia: & his artibus deinceps principibus politicis se prætulit.* Fuerant jam in Italia Longobardi annis c c x x x i. & nomine tantum ac origine erant exteri, re nequaquam. His igitur Carolus,

rolus, cum tempore Leonis III. Italiz regiones *Leo III.*
 in certum ordinem redigerat, permittebat, ut ea *Pont.*
 loca inhabitarent, in quibus nati ac enutriti es-
 sent, eamque regionem a nomine ipsorum *Longo-*
bardiam appellarent. Aliam Italiz partē, vicinam *Longo-*
 huic, & quæ Exarcho Ravennensi fuerat subjecta, *bardia.*
Romandiolam appellari volebat, ut Imperii Ro-
 mani nomen in honore esset apud vicinos Lon-
 gobardos, & metueretur. Creabat præterea Pipi- *Pipinus*
 num filium suum Italiz Regem, designata ei Ju- *Italia*
 risdictione Bonaventum usque. Quod reliquum *Rex.*
 erat in Italia Imperatori Græcorum concedebat,
 cum quo pacem & amicitiam iniverat.

Pervenerat sub id tempus ad Pontificatum Pa- *Paschan-*
 schalis, ejus nominis I. *lis I.*
Ubi pastores Ecclesiarum *Pont.*
urbis Romæ Pontifici vicini, & in electione ejus præ-
sentēs, quo munus suum ornarent splendido aliquo ti- *Initium*
tulo, Cardinales se vocabant, & ipsi sibi dignita- *dignita-*
tem maximam arrogabant; jam enim excluserant *tes Car-*
populum Romanum ab electione Pontificis: sic *minis*
batque, ut raro alius quispiam eligeretur ad eam *tia.*
dignitatem, quam qui Romam inhabitabant.
 Paschale itaque mortuo, creabatur in Pontificem
 Roma. Eugenius II. tituli S. Sabinæ, & Italia in *Eng-*
 manu Gallorum existente, iterum nonnihil mu- *nius II.*
 tabatur forma gubernationis, quia Pontifex o- *Pont.*
 pulentissimus erat factus, & iidem Galli, Comi-
 tes & Marchiones constituerant in ea, quemad-
 modum Longinus Exarchus, duces. Tandem
 post aliquot Pontificum è vita discessum, perve-
 niebat ad Pontificatum quidam patriâ Romanus,
 qui cum *os porci* vocaretur, mutato nomine, *Sergius*
Sergium se appellabat, quod prius nomen esset ob- *Pont.*
 scœnum, deditque hic ansam sequentibus Pon-
 tificibus, cur electi nomina mutare soleant. Sed &
 Carolus interea mortuus erat, & hæredem Impe-
 rii reliquerat, Ludovicum filium. Quo similiter *Ludov.*
 vitâ defuncto, tantæ lites oriebantur inter libe- *Imp.*
 ros ipsius, ut nepotum deinde temporibus, Impe-
 rium

Imperi- rium Romanum à Gallis ad Germanos transferre-
um Ro- tur, fuitque primus Germanorum Imperatorum
manum Arnolphus dictus. Nec vero Caroli familia Impe-
à Gallis perium Romanum tantum amittebat ob discor-
ad Ger- diam & odia intestina, verum etiam regnum Ita-
manos liæ. Nam & Longobardi iterum animati, bello
transla- laceffebant Pontificem populumque Romanum;
tum. & Pontifex cum neminem haberet, cujus ope
Arnol- & auxilio niteretur, necessitate coactus, regem
phus I. Italiæ creabat Berengarium, Fori Julii Ducem.
Imp. Addebant & Hunnis, qui in Pannonia commo-
Germa- rabantur, animum istæ rerum vices, ut rursus
nus. bellum moverent Italiæ. Sed à Berengario repres-
Beren- si, in Pannoniam se recipiebant, seu Hungariam,
garinus sic enim eam provinciam suo nomine appella-
Italia verant. Præerat tum temporis Imperio Græco-
Rex. rum Romanus quidam nomine, qui Constantino
 illud ademera, cum præfectus classis illius esset.
 Huic in ea commutatione & vicissitudine rerum,
 Apulia simul & Calabria rebellabant, regiones
 Imperio illius subjectæ, ut supra demonstravi-
 mus. Itaque ira & indignatione percitus, Sar-
 racenis permittebat, ut bello eas regiones impe-
 terent: quas cum illi occupassent, Roma quoque
 potire conabantur. Interim tamen Romani ur-
 bem defendebant sub Alberico Tusciæ Duce,
 quem præfectum elegerant ad eam rem, quod
 Berengarius cum Hunnis esset occupatus. Soluta
 obsidione castellum extruebant Sarraceni in
 Gargano monte, unde Apuliæ simul ac Calabriæ
 imperare possent pro arbitrio, reliquas Italiæ
 regiones depopulabantur. Sic tristis admodum fa-
 cies erat Italia ea atate, & status miserrimus. Ab
 ea parte, qua Alpes respicit, ab Hunnis vexabatur:
 ab altera qua Neapolim, à Sarracenis: durabatque
 ea calamitas per annos multos, sub tribus Berengariis,
 qui ordine sibi invicem succedebant. Sed & status
 Pontificis, & Ecclesiæ maxime erat perturbatus,
 nec ab ullo habebat patrociniū, propter dissen-
 sionem

sionem principum, in Imperio Occidentali, & quod vires imperii Orientalis fractæ essent. Devastabatur & urbs Genua ab iisdem Sarracenis, Pisæ incrementum sumebant; quia multi è patria ejeti passim ad eam urbem confugiebant, sub annum Christi DCCCXXXII.

Post ubi ad gubernacula Imperii Romani pervenisset Ottho, Henrici & Mathildis filius, Saxoniæ Dux, homo prudens, rogabat eum Agapetus Pontifex, ut Italiam à tyrannide Berengariorum liberaret. Erat autem ad hunc modum distributa eo tempore: Longobardia regebatur à Berengario tertio, ejusque filio Alberto: Thuscia & Roman-diola à præfecto quodam, quem Imperator Occidentalis ad eam rem designaverat: Apulia & Calabria partim Imperatori Græcorum suberant, partim Sarracenis. Romæ annuatim duo Consules creabantur ex equestri dignitate, hi more majorum Rempub. illam gubernabant. Erat & præfectus quidam consulibus adjunctus, qui rationem administrationis redderet populo: præterea collegium judicum 12. horum cura, ut singulis annis novos præfectos constituerent locis Reipubl. subjectis. Pontificis autoritas Romæ & in Italia magna erat, vel exigua, pro ut eum amabant Imperatores, & potentissimi quique. Ottho igitur Italiam ingressus, regnum Berengariis adimebat, quod illi jam LV. annis tenuerant, pristina autoritate Pontifici restituta. Habebat hic Imperator filium & nepotem ejusdem secum nominis, qui ordine in Imperio ei succedebant: & tempore Otthonis III. Româ expellebatur à civibus Gregorius Pontifex. Hunc quoniam idem Gregorius Ottho restituebat pristinae suæ dignitati, cum in Italiam venisset, ut injuriam sibi illatam ulcisceretur Pontifex, omne jus & potestatem eligendi Imperatoris populo Romano adimebat, eamque sex Principibus Germanis concedebat, nimirum tribus Episcopis, Moguntinensi, Treverensi, & Colonien-
tri-

*Ottho
I. Imp.
Agape-
tus II.
Pont.*

*Gregori-
us V.
Pont.*

Electo- tribus item politicis principibus, Marchioni Brande-
rum in burgenfi, Palatino Rheni & Duci Saxonia, circa
Imperio annum salutis MII. Quare Othone tertio mor-
origo. tuo, eligebatur ab electoribus in Imperatorem
Henri- Henricus Bavarix Dux, qui post annos XII. à Ste-
cus II. phano Pontifice, ejus nominis VIII. Imperiali di-
Imp. demate ornabatur. Vitæ autem innocentissimæ
Stepha- erant Henricus & Simeuntha uxor illius, quod
nus VIII ex multis templis apparet, quæ vel de novo ab iis
Pont. sunt extructa, vel liberaliter dotata: estque ex co-
rum numero templum S. Miniati juxta Floren-
tiam. Moriebatur anno salutis MXXIV. succeden-
Conra- te ei Cunrado Suevo, cui rursus Henricus secun-
dus II. dus succedebat: Qui Romam veniens, cum schif-
Imp. ma esset exortum, & tres essent numero Pontifi-
Henri- ces, semotis iis, Clementem in Pontificem elige-
cus III. bat, ejus nominis II. à quo etiam Imperii diade-
Imp. ma tulit. Regebatur eo tempore Italia partim
Schif- democratia, partim à Regulis, partim denique
ma. ab iis, quos ad eam rem Imperator designaverat,
Cle- quorum primus, & in dignitate maxima consti-
mens II tutus, Cancellarius vocabatur. Inter principes
Pont. omnium potentissimus erat Godefredus quidam,
cui uxor erat Mathildis, nata ex Beatrice sorore
Henrici secundi. Tenebat enim Lucam, Parmam,
Regium, Lepidum, Mantuam, totumque illum
tractum quem hodie patrimonium Petri vocant.
Pontificib. ambitio ac fastus populi Romani mul-
tum oberat. Cum enim populus ultrò sese antea
subjecisset illorum potestati, ut jugum ab Impe-
ratoribus impositum excuteret, urbis Romanæ
dominium nactus, etiam eos inceperat odisse, &
plus iis damni dabat, quàm quisquam alius prin-
ceps Christianus. Jam verò Pontifices censura sua
toti Occidenti erant terrori, & hoc unum age-
batur inter eos, & populum Romanum, ut alter
vires alterius frangeret, suas adaugeret. Quem-
admodum itaque Gregorius V. Jus omne eligen-
di Imperatoris populo antea ademerat, sic cum
ad

ad Pontificatum perveniret Nicolaus II. cavebat, *Nico-*
 ne in Pontificum quidem electione idem popu- *laus II,*
 lus Romanus deinceps juris aliquid haberet, o- *Pont.*
 mni illa autoritate Cardinalibus concessa. *Quin-* *Digni-*
 etiam à Calabriz & Apuliz ducibus adjutus, eos *tas Car-*
 qui nomine populi Romani magistratu aliquo *dinali-*
 fungebantur, juramento obstringebat, ad obe- *um con-*
 dientiam Pontificibus præstandam, nonnullos *firmata*
 eorum ab officiis semovebat. Extincto hoc Pon-
 tifice, sequebatur schisma in Ecclesia, quia Cle- *Schis-*
 rus Longobardiz negabat se subiectum esse im- *ma.*
 perio Alexandri II. & alium sibi creaverat Pon- *Alex-*
 tificem, Gadolum Parmensem. Sed oderat Hen- *ander*
 ricus potentiam Pontificum, & ab Alexandro II. *Pont.*
 petebat, ut Pontificatui renunciaret, deinde Car-
 dinales in Germaniam proficisci jubebat novi
 Pontificis creandi causa: Itaque Henricus ille pri-
 mus omnium ex Imperatoribus Romanis, vim &
 potentiam gladii spiritualis experiebatur. Coge- *Impe-*
 bat enim Concilium Pontifex in urbe Roma, *rator*
 eumque privabat tam imperio, quàm regno, & *dignita-*
 alii Italiz populi Pontificis sequebantur partes, *te sua*
 alii Henrici: denique ea res Guelphis & Gibelli- *priva-*
 nis occasionem dabat, & ut Italia alioquin à col- *tus à*
 luvie barbarorum libera intestino bello confice- *Pont.*
 retur, seque ipsam pessundaret. Ad eum modum *Roma-*
 excommunicatus Henricus, covebatur à subdi- *no.*
 tis, ut in Italiam profectus supplex fieret Ponti-
 fici, veniamque peteret admissi erroris. An. Chri-
 sti M L X X X. Paulò post iterum oriebatur dis-
 sensio inter illum & Pontificem, rursusque ex-
 communicabatur Henricus, ut antea; verum ni-
 hili faciebat fulmen hoc Pontificium: imò filium,
 cui similiter Henrico erat nomen, Romam mitte-
 bat cum exercitu, ubi adjutus à populo Roma-
 no, tantisper obsidione premebat Pontificem in
 castro ejus urbis, donec Robertus Guiscardus ex
 Apulia obfesso ferret opem: hoc enim advenien-
 te Henricus in Germaniam sese recipiebat. Cum

autem

populus Romanus nihilominus suo in pro-
perfeveraret , iterum devastabatur Ro-
Roberto , & ad pristinas redigebatur rui-
quibus vix dum multis à Pontificibus antè
vindicata. Et quoniam hic Robertus no-
formam gubernationis instituit in regno
litano , haud præter rem me facturum exi-
si familiam ejus & res gestas exposuero ali-
diligentius.

tempore inter se rixabantur hæredes Ca-
gni, ut suprà demonstratum est, occasio-
nebant novi populi Septentrionales, Nor-
mome, impetum in Galliam faciundi, &
illius occupabant, quæ jam *Normandia*
Post aliqui illorum venerunt in Italiam,
engarii, Sarraceni & Hunni eam provin-
cassarent, & Romandiolæ partem occu-
in qua etiam toto tempore illius belli
e sunt tutati. Erat inter principes isto-
nandorum quidam *Tancredus* nomine, is
bebat filios, quorum unus *Guilielmus*
tur, cognomento *Ferabar*, alter *Rober-*
ardus. Pervenerat autem gubernatio ad
m : jamque magna ex parte pax erat
aliæ, nisi quod Sarraceni adhuc Sici-
ant, & Italiam littoralem infestabant.
ere inito inter Guilelmum & Capuæ
temque Ducem Salernitanum, & Me-
tecum, qui Græci Imperatoris titulo,
Calabriæ præerat : conveniebat inter
m Siciliæ inferrent, & si victoria po-
nique illorum prædæ & regionis ac-
uarta cederet. Respondebat consilio
Sicilia occupabatur, Sarracenis eje-
lorcus è Græcia clam accersito mili-
t eam insulam totam in clientelam
ui accipiebat; prædam tantummo-
cum fociis. Hanc ejus distributio-
nissimè ferret *Guilielmus*, vindictam
tamen

[illegible]

tamen in commodius tempus differebat. Nam postea è Sicilia discedens cum Duce Salernitano & Capuano, ubi illis jam valedixisset, seque domum illi reciperent, non in Romandiolam revertebatur ipse, sed Apuliam versus ducebat exercitum suum, & Amalphi occupata, inde exiguo temporis spacio universa fere Apulia & Calabria potiebatur, vel invito Imperatore Græcorum. His igitur provinciis tempore Nicolai II imperabat Robertus Guilelmi frater, cumque multas lites habuisset cum nepotibus illius, actione familiarum heriscundæ, usus est ea in se arbitro Pontifice, eoque facilius erat Pontifex ad agendas Roberti partes, ut & contra Imperatores Germanos, & adversum insolentiam populi Romani ab eodem defenderetur, quemadmodum & paulo ante ostendi, quo pacto invitatus à Gregorio VII. Henricum coëgerit, ut urbem Romam, quam obsidione cinxerat, relinqueret, & quo pacto populum Romanum redegerit sub jugum. Successere Roberto Rugerius & Guilelmus filii, quibus se conjungebant Neapolitani, totusque ille tractus qui est à Neapoli Romam usque: præterea Sicilia, quam occupabat Rugerius. Capiebatur deinde Guilelmus à Rugerio Constantino-
polim proficiscens, nimirum ut filiam Imperatoris uxorem duceret, ac spoliabatur omni dominio & jurisdictione, eaque re tantopere efferebatur Rugerius, ut principio Rex Italiæ vocari voluerit, post titulo Regis Apuliæ & Siciliæ contentus, primus omnium eam gubernationis formam introduxit in eo regno, qua etiamnum hodie utitur, antiquis suis finibus & limitibus conclusum, tametsi sæpe admodum mutaverit cum familiis, tum etiam gubernatores. Cum enim stirps Normandorum principum in eo finem haberet, gubernatum fuit primum à Germanis, post à Gallis, præterea à regibus Arragoniæ: nostra denique ætate à Belgis regitur. Pervenerat interea

B

ad di-

*Urbanus II.
Pont.*

*Expedi-
tio Ma-
rianorū
contra
hostes
fidei
Chri-
stiana.*

*Militū
Hiero-
solymi-
tanorum
& Tem-
plario-
rū ordo.*

ad dignitatem Pontificiam Urbanus II. qui ex-
sus populo Romano, cum arbitraretur se vix tu-
tò degere posse in Italia, propter dissensiones ac
bella intestina, dignam laude rem aggredieba-
tur. Nam in Galliam profectus, cum universo cle-
ro, diversisque populis convocatis, Antverpiæ
comitia celebrabat: ubi elegantissima oratione
eos hortabatur ad bellum infidelibus inferen-
dum. Atque ita sanè ea commovebat omnium
animos, ut protinus deliberaretur de ducendo
exercitu in Asiam adversus Saracenos, fuitque
expeditio hæc cum aliis similibus, *Crucigerorum*
appellata, quòd omnes qui in ea militarent, ru-
bram crucem haberent, vel in armis vel in veste.
Principes ejus erant Godofredus, Eustachius,
Alduinus Bulgenfis, Comites Bononiæ, ac Ere-
mita quidam, nomine Petrus, vitæ sanctimonia
& prudentia clarus, multique reges ac populi li-
beralissimi contribuebant ad eam, multi etiam
privati gratis & sine stipendiis militabant, tan-
tum nimirum poterat eo tempore in animis ho-
minum religio, præterquam quod & eorum ex-
emplo moverentur, qui autores erant hujus ex-
peditionis, & duces. Ac initio quidem glorio-
sissima erat expeditio hæc: tota enim Asia minor,
Syria & Ægypti pars, Imperio Christianorum per
eam accessit; fuit etiam causa & occasio constitu-
endi ordinis equitum Hierosolymitanorum, qui
hodie adhuc supersunt, Rhodumque tenent,
unicum obstaculum adversus vim & potentiam
Mahometanam. Nascebatur quoque inde Tem-
plariorum ordo: sed is propter vitæ & morum
turpitudinem, paulò post extinctus est. Denique
multa & varia sunt secuta ex hac expeditione,
diversis temporibus vel à totis populis, vel à cer-
tis quibusdam hominibus, laude & posteritate
digna. Ferebant ad eam opem Galliarum & An-
gliz Reges, præterea Pisani, Veneti, & Genuen-
ses: ac fatis feliciter pugnabatur usque ad tem-
pora

pora Saladini Saraceni, cujus tandem virtute, una cum discordia Christianorum omnem laudem atq; gloriam adimebat militibus istis, quam gloriose sibi initio comparaverant, fueruntque post annos XC. omnibus iis regionibus ejecti, quas tanto cum honore & felicitate consecuti erant. Urbano Pontifici successit Paschalis II. in Imperio *Paschalis II.* Henricus III. Is Romam veniens, initio simulabat mira benevolentia se complecti Pontificem, *Pont.* post illum cum universo clero conjiciebat in *Henricus IV.* carcerem, nec prius inde liberabat, quam ei concederetur, ut de Ecclesiis Germaniæ suo pro arbitrio & voluntate statuere posset. Moriebatur quoque sub id tempus Comitissa Mathildis, bonis omnibus Ecclesiæ Romanæ relictis. Mortuo deinde Paschale & Henrico, phures sequebantur tum Pontifices tum Imperatores, usque ad Pontificatum Alexandri III. & imperium Frederici Suevi, *Alexander III.* cognomento *Barbarossa*. Fuerant autem (ut ostensum est) ab hinc multis annis maximæ similitudines & discordiæ inter Pontifices, Imperatores, & populum Romanum: Hæ igitur sub hoc Imperatore magis atque magis adaugebantur. Erat exercitissimus in re militari, ac indignissimè ferebat Pontificum autoritatem: Electus tamen in Imperatorem, Romam veniebat, ut diademate Imperiali ornaretur, revertebatur etiam inde pacificè in Germaniâ. Sed non diu admodum perseverabat in eo animi proposito, quin mox redibat in Italiâ, ut de Longobardis quibusdam sumeret supplicium, quod imperiû ejus detrectassent. Peropportune eo tempore Cardinalis S. Clementis, patriâ Romanus, ab Alexandro se sejunxerat, fueratq; à nonnullis Cardinalibus in Pontificè creatus. Itaq; *Schisma.* cum ad Parmam civitatem in castris degeret Fredericus, conquerebatur apud illum Alexander de Antipapa, cui hoc responsi dabat Fredericus, ut ambo simul Antipapam quærent, post se definiturû, uter illorum verus esset Pontifex, nec ne. Hoc responsum cû Alexander

xandro displiceret, Imperatorem excommunicabant, tanquam ad novi Pontificis partes inclinatum, ipse ad Philippum Regem in Gallias confugiebat. Sed nihilominus cœptum bellum prosequeretur in Longobardia Imperator, & Mediolanum expugnabat. Veronenses, Patavini, ac Vincentini, vires suas conjungebant, quo se adversus eum defenderent. Deinde novus Pontifex exstinguebatur, ejusque in locum subrogabatur Fredericus Guidum Cremonensem, jamque sese aliquantulum recollegerat populus Romanus, Pontifice absente, & Imperatore bello Longobardico occupato, eamque auctoritatem receperat in urbe, ut iterum sub potestatem suam vocaret eas civitates, quibus olim imperaverat: Et quoniam Tusculani detestabantur imperium illius, vi eos conabatur sub jugum reducere: verum cum Tusculanis auxilium ferret Fredericus, reprimebatur ab iisdem tanta strage, ut Roma deinceps nunquam adeo fuerit populosa atque potens. Dum hæc geruntur, reversus erat in urbem Alexander Pontifex, existimans tuto se in ea posse commorari, quod inimicitie essent inter populum Romanum ac Fredericum, & quod ille plures alios in Longobardia haberet hostes: verum nihil movebatur Fredericus iis rebus, quin recta castra metabatur ad urbem Romanam. Quare Alexander in Apuliam fugiebat ad Guilelmum, regem & hæredem regni illius, post obitum Rugerii. Fredericum pestis cogebat solvere obsidionem, atque in Germaniam reverti. Qui ex Longobardis Frederici hostes erant, quo Ticinum & Tortonam urbes imperio suo subjicerent, Imperatoris partes secutas, & tunc etiam militem ipsius in prædiis habentes, novam urbem extruebant, receptaculum universi illius belli, quam Alexandriam nominabant, partim in honorem Alexandri Pontificis, partim in ignominiam Frederici. Moriebatur autem & Guido

Antipa-

*Præb
Alex.
initi-
viti.*

Antipapa, cui subrogabatur Ioannes de Firmo, designata ei sede Pontificia in monte Falisco, ab iis qui Imperatoris sequebantur partes. Alexander Pontifex Tusculum concesserat, vocatus ab inquilinis ejus civitatis, ut autoritate sua eos adversum populum Romanum tutaretur.

Hoc igitur in loco cum reperiebant Henrici Angliæ Regis Legati, missi ad eum, ut suspicionem, qua Rex illorum gravabatur ob interfectum Thomam Cantuariæ Episcopum, amoverent, usque ostenderent regem extra culpam esse. Itaque Cardinales duos cum iis mittere in Angliam Pontifex, qui rem omnem ut gesta esset, cognoscerent. Et quanquam non deprehendebant regem in manifesta culpa, quia tamen magnum scelus erat admissum adversus tantum virum, penitentiæ loco illi injungebant, ut convocatis regni universis baronibus, jurejurando se coram iis purgaret, non esse tale homicidium commissum suo instinctu aut voluntate. Præterea ut milites c. c. sine mora mitteret Hierosolymam, numerato iis stipendio unius anni, & ipse deinde collecto quando posset exercitu, intra annos tres etiam eo proficisceretur, ut rescinderet omnia quæ in eodem suo regno, in invidiam & præjudicium libertatis Ecclesiasticæ constituisset: postremo, ut subditis quandocunque vellent, provocandi ad Pontificem Romanum copiam potestatemque concederet. *Qua omnia rex pollicebatur se facturum, sequæ iudicio istorum hominum submitteret, quorum habiæne privatus quidam atque se submitteret.* Etsi igitur magna erat tamen autoritas Pontificis apud externos principes, non tamen poterat populum Romanum ad obedientiam reducere, nec ulla ratione ab eodem impetrare, us in urbem reciperetur: tamen si promitteret, nullam aliarum quam Ecclesiasticarum rerum curam se habiturum. Plerumque enim fit, ut ea magis metuamus, quæ remotiora à nobis sunt, quam quæ propin-

qua, & ob oculos quodammodo versantur. Reversus jam erat in Italiam Fredericus, bellumque movebat Pontifici: sed admonebatur à proceribus suis, ut in gratiam Ecclesiæ rediret, futurum enim alioquin aiebant ut ipsi quoque eum dese-

In quod rerent. Sic coactus Fredericus in urbem Venetam
in urbe se conferebat ubi pace cum Pontifice inita, omni
Roma autoritate & jurisdictione, quam habebat in urbe
habebat Romana, ab eodem privabatur: & Pontifex Gui-
Impera- lelmum Siciliæ ac Apuliæ regem fœdere sibi
tor, per jungebat. Erat autem ea natura Fredericus, ut
Pontifi- quiete & sine bello vivere vix posset. Quare ut
cem ei cupiditatibus suis satisfaceret, in Asiâ expeditio-
adimi- nem parabat, contra Mahometanos, cum adver-
tur. sus vicarios Christi non potuisset. Verum in ea ex-
 peditione, cum ad Cydnum fluvium veniens a-
 quæ limpидitate pellectus, lavisset, morbumque
 sibi inde contraxisset, vitam amisit, & plus pro-
 derat Mahometanis illa aqua, quam Christianis
 excommunicatio: hæc enim tantummodo coer-
 cebat iram ac cupiditatem hostis, illa prorsus ex-
 tinguebat. Mortuo Frederico, restabat Pontifici,
 ut populum Romanum iterum sub imperium
 suum & jurisdictionem redigeret, cumque mul-
 tum inter eos disceptaretur de creatione Consu-
 lum, placuit tandem, ut juxta veterem morem po-
 pulus eos eligeret: ita tamen, ne illi magistratum
 inirent, nisi præstito prius juramento, se Ecclesiæ
 fidem defensuros, fecitq; hæc pacis conditio inter
 eos, ut Joannes Antipapa in montem Albanum se
 reciperet, quo etiam in loco postea expiravit. Mo-
 riebatur & sub id tempus Guilelmus Neapolis
 rex, & Pontifex Romanus conabatur occupare il-
 lud regnum, quia Guilelmus nullum reliquerat
 hæredem, præterquam Tancredum filium illegi-
 time natum: Interim proceres illius regni Pontifi-
 ci se opponebant, & Tancredum eligebant regem.
 Quo igitur Tancredo regnū eriperet Pontifex Ce-
 lestinus, ejus nominis III. efficiebat, ut in Imperato-
 rem

Celesti-
nus III.
Pont.

rem Romanum eligeretur Henricus, Frederici de- *Henri-*
mortui filius, eique regnum illud permittebat si *cus VII.*
eas regiones restitueret Ecclesie, quas pater abstu- *Imp.*
lerat. Atq; ut facilius perficeretur ea res, Constan-
tiam Guilielmi de mortui filiam, Deo dicatam, *Monia-*
& jam senio confectam, e coenobio vocabat eam- *lis nu-*
que in matrimonium locabat Henrico. Quo fa- *bit.*
cto auferebatur regnum Neapolitanum Norman-
dis, & ad Germanos perveniebat. Statim igitur
ut res suas composuit Henricus in Germania, ve-
niebat in Italiam cum uxore Constantia, & filiolo
quatuor annorum, Frederico nomine, occupabat-
que regnum Neapolitanum, nemine propemo-
dum repugnante. Jam enim diem suum obierat
Tancredus, relicto infante filiolo cui nomen Ru-
gerio. Annis deinde aliquot interjectis morieba-
tur quoque Henricus in Sicilia, filium & hære-
dem ejus regni relinquens Fredericum, in Impe-
rio sequebatur Ottho Saxonie Dux, ope & ami-
citia Innocentii Pontificis. Sed is malam gra-
tiam referebat Pontifici; quamprimum enim dia-
demate imperiali ab eo fuit ornatus, præter om-
nē expectationem bellum ei movebat: occupa-
bat Romandiolam, & hoc unum agebat, ut Neapo-
li quoque potiretur. Quamobrem à Pontifice ful-
mine excommunicationis ictus, ab omnibus de-
serebatur, & Electores illius in locum eligebant
Imperatorem Fredericum, Neapolis regem. Hic li-
cet Romam veniret, ut Imperator coronaretur,
negabat tamen Pontifex se id facturum, quod
potentiam ejus metueret. Quin etiam Italia
eum expellere conabatur, quemadmodum Ottho-
nem antea ejecerat. Quare ira percitus Fredericus
in Germaniam se recipiebat, commissisque cum
Otthone aliquot pugnis, tandem victoria porie-
batur. Interea diem suum obibat Innocentius Pon-
tifex, qui præter alia multa, quæ vivens laudabili-
ter gessit, etiam Xenodochion S. Spiritus constru-
xit in urbe Roma, eique succedebat in Pontifi-

Honor. catu Honorius III. sub quo ordo Dominicanorum & Franciscanorum habuit initium. Anno
III. Christi MCCXVIII. Ab hoc igitur Pontifice diadema imperiale consequebatur Fredericus: ac Io-

Pont. annes ex Baldovini stirpe prognatus, & Hierosolymæ Rex dictus, quod iis, qui in Asia doctrinam Christi adhuc profiterentur, præfesset, unam ex filiabus suis in uxorem dabat Frederico, & simul cum dote titulum gubernationis ejusdem regni, unde omnes postea Reges Neapolitani titulum
Neapol. Regis Hierosolymæ sibi vendicarunt. In Italia is
Reges status rerum erat eo tempore, Romæ desierant
sunt et. esse consules, & loco illorum nunc unus aliquis
jam Re- tantum senator creabatur, nunc plures, quorum
ges Hie- eadem erat autoritas, quæ consulum ante fuerat.
rosoly- Durabat & fœdus, quod civitates Longobardiæ
ma. iniverant adversum Fredericum Barbarossam, puta Mediolanum, Brixia, Mantua, cum majore parte civitatum Romandiolæ, Verona præterea, Vicentia, Padua & Tervisium. Cæsaris partes sequebantur Cremona, Bergamum, Parma, Regium, Murina, Tridentum. Aliæ civitates & oppida Longobardiæ, Romandiolæ ac Marchiæ Tervisianæ, neutri factioni penitus addictæ erant: & ut occasio ferebat, modo hujus sequebantur partes, modo alterius.

Venerat in Italiam tempore Otthonis III. Ezelinus quidam, cui adhuc nepos erat superstes ex filio eodem nomine, homo potentissimus opulentissimusque. Hic quoniam Frederico à Pontifice excommunicato se adjunxerat, ubi in Italiam veniebat Fredericus, ope illius Mantua simul ac Verona potiebatur. Devastabat Vicentiam, Patavium occupabat, profligabat exercitum confederatarum civitatum, post suum in Tusciam ducebat. Interea Ezelinus ex altera parte subjugabat Marchiam Tervisianam, una Ferraria excepta, quæ ab Azone Estensi defendebatur, iisque militibus, quos in Longobardia adhuc habebat

Ponti-

Pontifex. Quod quidem ob beneficium, civitas illa obsidione liberata, in feudum concedebatur à Pontifice eidem Azoni, à quo etiam nostra hac *Origo Ducum Ferrar.* aetate Ferrariae dukes originem suam deducunt. Fredericus igitur in Tusciam profectus cum exercitu suo, confidebat Pisis, firma spe & opinione posse universa Tuscia potiri. Atq; ut intelligeret, quoniam in ea regione essent partium ipsius, vel non, spargebat semina discordiae inter incolas, unde maxima calamitas sequebatur, & totius Italiae ruina. Adaugebantur enim ob eam, & incrementum maximum capiebant Guelphorum & Gibellinorum factiones, & Guelphi vocabantur, qui Ecclesiae Romanae sequebantur partes: Gibellini, *Guelph. & Gibellinor. factio.* qui Imperatoris, primumque omnium Pistorii fuere audita haec eorum nomina. Educebat deinde exercitum suum ex urbe Pisana Fredericus, & depopulabatur ditiones Ecclesiae subjectas. Itaque Pontifex, quia nullum aliud habebat remedium, quo malum hoc depelleret, spem certissimam salutis faciebat his, qui adversus hunc ejus hostem arma sumarent, quod idem antecessores illius adversus Sarracenos fecerant. Contra Fredericus ne ex improvise à milite desereretur, quemadmodum Barbarossae olim acciderat & aliis Imperatoribus, Sarracenos quamplurimos conducebat, quos ut fide & benevolentia sibi devinciret, & ut munimentum constitueret in Italia adversus Pontificiam dignitatem, quodve nihil metueret excommunicationis fulmen, Nuceriam regni Neapolitani urbem iis donabat, quo certum aliquod firmumque refugium nacti, diligentius & securius partes illius defenderent. Pervenerat jam ad Pontificatum Innocentius IV. is quoniam à Frederico sibi metuebat, Genuam proficiscent. *Innocent. IV.* batur, inde in Galliam, ubi concilium cogebat Pont. Lugduni. Statuerat & Fredericus eo proficisci, verum impediabatur obsidione Parmensi, & eoactus eam solvere, in Tusciam se recipiebat, ex-

qua porro in Siciliam cum classe profectus, moriebatur, relicto in Suevia Cunrado filio legitimo, in Apulia Manfredo ex concubina nato, quem Beneventi Ducem fecerat. Ex his regnum occupaturus Conradus, ubi Neapolim appulit, ipse quoque definit esse in humanis, filium infantem relinquens in Germania Conradinum nomine. Itaque Manfredus primum ut legitimus tutor Conradini, regnum illud occupabat, post affirmans mortuum esse Conradinum, ipse sibi retinebat illud invito Pontifice, & cogebat incolas regni, ut se pro rege agnoscerent. Dum hæc geruntur, ingens bellum oritur in Longobardia inter Guelphos & Gibellinos. Stabat à partibus Guelphorum legatus quidam Pontificius, à parte Gibellinorum Ezelinus, cujus sub dominio & jurisdictione erat tota illa Longobardiæ pars, quæ ultra Padum fluvium extenditur. Et quoniam etiam urbs Patavina adversabatur huic Ezelino, eo bello interficiebantur x i i m. Patavinorum, ipse quoque expirabat nondum bello finito, anno ætatis suæ x x x. & loca quibus imperaverat, libertatem iterum consequebantur.

*Urbanus IV.
Pont.*

*Clemens IV.
Pont.*

Persequeretur Manfredus Neapolis Rex, inimicitiam adversum Ecclesiam Romanam, more majorum suorum, & misere vexabat Pontificem illius temporis Urbanum I I I I. qui cruce (ut vocant) contra illum data, Perusiam se recipiebat, copias auxiliares præstolaturus. Cum autem illæ exiguæ essent, nec admodum instructæ, & tardius venirent, quam ab eo expectarentur, ratus majore milite opus ad opprimendum Manfredum, è Galliis eum petebat: creatoque in regem Siciliæ ac Neapolis Carolo Angio, Ludovici Galliarum regis fratre, eundem hortabatur, ut primo quoque tempore arriperet iter in Italiam, & regnum illud occuparet. Sed priusquam Carolus Romam veniret, Pontifex erat mortuus, eique successerat Clemens I V. quando Carolus

Ostiam appellabat triremibus xxx. reliquo ex-
 exercitu terrestri itinere adducto : cumque Romæ
 aliquantulum commoraretur, senator creabatur a
 populo Romano, amoris & benevolentiz ergo, &
 Pontifex ei in feudum concedebat regnum Nea- *Reges*
 politanum, ea tamen lege & pacto ut ob hoc be- *Neapo-*
 neficium annis singulis persolveret Ecclesiz Ro- *lis non*
 manz Florenorum millia L. Cavebat præterea de- *possunt*
 creto, ne vel ille vel alius quispiam regum Nea- *esse Imp.*
 politanorum deinceps in Imperatorem Roma- *Roma*
 num eligeretur. Carolus igitur commissa pugna *ni.*
 cum Manfredo, exercitum illius superabat, inter-
 fecto ipso ad Beneventum urbem, & Sicilia simul
 & regno Neapolitano potiebatur. Sed & Conra-
 dinus, cui ex testamento paterno regnum illud
 cesserat, Germanum militem ducebat in Italiam
 adversus Carolum, & de summa rei certans pri-
 mum conjiciebatur in fugam, post cognitus in-
 terficiebatur. Rursum itaque pax & tranquillitas
 restituebatur Italiz, usque ad Hadriani V. Pontifi- *Hadria*
 carum. Cum enim tunc Romæ degeret Carolus, *nus P.*
 atque ut Senator eam urbem gubernaret, indignis *Pont.*
 sime ferebat imperium ejus Pontifex, ac Viterbi-
 um aulam suam transferens, Rudolphum Impera- *Rudol-*
 torem vocabat contra Carolum. Ita semper attra- *phus*
 xerunt in Italiam exterarum gentes Pontifices Roma- *Imp.*
 ni, religionis vel ambitionis studio impulsæ, & no-
 vorum bellorum fuere autores. Sed statim ubi ali-
 quem principem ditassent, facti eos pœnitebat,
 omnemque lapidem movebant, ut ab eo digni-
 tatis gradu, in quem collocarunt, eundem rursus
 dejicerent. Nec unquam permittebant, ut quam
 illi provinciam vi & potentia sua defendere non
 possent, ea ab alio quovis tuto ac tranquille pos-
 sideretur. Denique nihil metuebant alios princi-
 pes, & vel armis sibi consulebant, vel fuga, nisi
 dolo forte opprimerentur, quemadmodum
 Bonifacio VIII. accidit, aliisque multis, qui
 amicitiz quodam prætextu ab Imperatoribus

sunt capti. Cæterum non veniebat in Italiâ Rudolphus, quia bello Bohemico impediabatur.

Mortuus erat interea Adrianus Pontifex, ejusque in locum successerat Nicolaus III. ex Ursinorum familia, homo audax & ambitiosus, qui cum modis omnibus tentaret Caroli potentiam frangere, efficiebat, ut Rudolphus Imperator indigne ferret Carolum in Thuscia habere gubernatorem, Guelphorum nomine post mortem Manfredi eò missum. Quare Carolus præfectos suos revocabat, & Pontifex Cardinalem quendam ex nepotibus suis subrogabat, qui Imperii nomine ei regioni præesset, Imperator verò ne ingratu videretur erga Pontificem, ob beneficium ab eo acceptum, iterum restituebat jurisdictioni illius Romandiolam, quam antecessores ejus abstulerant, & Pontifex Ducem ei regioni præficiebat Bertoldum Ursinum. Jamque occasionem nactus experiundi fortunam suam cum Carolo, dignitate senatoria cum privabat, decreto facto, ne quis regia stirpe progatus, dignitate illa Romæ amplius frueretur. Quin etiam Siciliam ei adimere conabatur, eamque ob rem consilia inibat cum Petro Arragoniæ Rege, quæ postea sub sequenti Pontifice effectum suum consequerentur. Volebat præterea creare duos Reges ex familia sua, alterum Longobardiæ, alterum Thusciz, quorum potentia & ope Ecclesia Romana defenderetur à Germanis, qui diu impetum facere conabantur in Italiâ, & a Gallis, qui regnum Neapolitanum tenebant. *Quæ omnia aliæque dum moliebatur, diem suum obibat, fuitque hic primus omnium Pontifex, qui ambitionem suam palam ac aperte ostenderet, quinque hoc unum agebat, ut familiam suam eveheret titulo & prætextu Ecclesiæ. Ac quemadmodum antehac nulla unquam facta est mentio nepotum aut cognatorum alicujus Pontificis Romani, sic deinceps plena erit historia nostra illorum hominum, ita ut etiam de filiis ipsorum operæ precium fuerit*

fuerit nobis verba facere. Neque enim in alio qua-
 quam magis laborabant Pontifices, nostram usque ad
 aetatem, quam ut huiusmodi cognatos suos principes
 post se relinquerent, & Pontificia dignitas jure hære-
 ditario ad eosdem devolveretur. Nunquam tamen
 diu durarunt isti principatus & dignitates Ponti-
 ficiorum cognatorum, vel quod ipsi Pontifices
 plerumque definerent esse in vivis, antequam eos
 confirmarent, vel etiam si confirmassent, eo ta-
 men in statu relinquerent, ut adversus potenti-
 am & impetum aliorum sese defendere non pos-
 sent. Sequebatur Nicolaum Martinus 1111. qui
 cum Gallus esset natione, Caroli partes defende-
 bat. Carolus ut contra illi gratificaretur, exerci-
 tum mittebat in Romandiolam, quæ jam rebella-
 verat aliquantulum Pontifici, cumque ad Forum
 Livii castra esset metutus, Guido Bonatus Astro-
 logus certum horæ momentum designabat eivi-
 bus suis, quo cum illi excurrerent, & in hostem
 impetum facerent, Galli omnes ab iis interficie-
 bantur vel ducebantur captivi. Sortiebantur &
 eodem tempore effectum suum consilia Nicolai
 Pontificis demortui, & Petri Arragoniæ Regis :
 nam huius ope & auxilio similiter interficiebatur
 à Siculis Galli omnes, qui in ea insula erant, eam-
 que occupabat Petrus, ac jure optimo ad se per-
 tinere aiebat, quod Constantiam Manfredi filiam
 haberet uxorem. Colligebat & Carolus exerci-
 tum, ut eam insulam recuperaret, verum morte
 præveniebatur, relicto filio Carolo secundo, qui
 in eodem bello ante in Sicilia fuerat captus, &
 ut liberaretur captivitate, fidem dederat reditu-
 rum se in Siciliam, nisi intra annos tres impetra-
 set à Pontifice, ut regibus Arragoniæ ea insula in
 feudum concederetur. Rudolphus Imperator in
 Italia expectabatur, ut veterem Imperii dignita-
 tem in ea instauraret, sed oratorem tantum mit-
 tebat eo cum mandatis, ut omnes civitates quæ
 se in pristinum Imperii statum vindicassent, libe-
 ras &

Marti-
 nus IV.
 Pont.

Vespera
 Sicilia.

ras & immunes pronunciaret, Ita plures jugum ab aliis sibi imposuim excutiebant, & cum libertate priorem Reipub. formam permutabant.

*Adol-
phus
Imp.
Celesti-
nus V.
Pont.*

Succedebat Rudolpho in Imperio Adolphus, Pontifici Petrus de Murone; *Papa Celestinus* dictus. Hic cum esset Eremita, & vitæ sanctimonia clareret, post menses VI. dignitati Pontificiæ renunciabat, e usque in locum subrogabatur Bonifacius VIII. Jam verò in fatis erat, ut Italia Germanis & Gallis liberata à suis administraretur tantum, ac Pontifex ultra montanorum auxilio destitutus, potentia sua uti amplius non posset. Quare incipiebant in urbe Romana florere duæ potentissimæ familiæ, Columnenses & Ursini, qui & vicinitate sua & potentia dignitatem Pontificiam intra limites suos continerent, prohiberentque ne in immensum excresceret.

*Colu-
mensis
& Ursi-
norum
familia.*

Quod cum Bonifacius vereretur eos facturos, conabatur omnibus modis familiam Columnensium extinguere, nec solum eam excommunicationis fulmine terreat, verum etiam crucem (ut vocant) contra eam dabat. Quæ res etsi molestissima erat Columnensibus, plus tamen Ecclesiæ Romanæ oberat, quàm ipsis. Nam & arma illa quæ ob amorem fidei Christianæ plurimum potuerant ante omnes, ubi propria ambitione & fastu Pontifices adversus ipsosmet Christianos iis uterentur, hebetabantur & officium suum recusabant, *Denique nihil ita fregit Pontificum auctoritatem & imperium quàm propria libido & dominandi cupiditas.* Privabat præterea Bonifacius duos ex eadem familia Columnensium dignitate Cardinalitia. Cumque Sciarra quidam, præcipuus ex ea familia, prius Pontifici ignotus, fugam arriperet, captus in ea à piratis Catelanis, & ad triremes condemnatus, cognitus à nautis, è Marsilia Philippo Galliarum regi mittebatur. Qui cum ipse quoque excommunicatus esset à Pontifice, & regno Neapolita-

no privatus, haud ignorabat, quam difficile esset belligerari adversus Pontifices Romanos, quod qui id faceret, succumberet plerumque: aut si vinceret, magno tamen cum periculo potiretur victoria: & astu quodam agendum sibi putabat, quasi in gratiam cum Pontifice rediturus. Sciarram igitur in Italiam clam ablegabat; qui cum Anagniam venisset, & Pontificem in ea urbe reperiret, convocatis aliquot amicis noctu eundem capiebat. Et quanquam rursus liberabatur Pontifex à civibus ejus urbis, ita tamen raviter molesteque ferebat casum hunc, ut summo cum dolore ac furibundus diem suum obiret. Fuit hic *Bonifacius* autor anni Jubilæi, Anno Christi M CCC. statuitque ut singulis centenariis annis semel celebraretur. Incidere deinde multæ & variæ dissensiones, inter Guelphos & Gibellinos. Adhæc, quoniam Italia ope & auxilio Imperatoris destituebatur, multæ urbes & regiones sese in libertatem vindicabant, multæ à tyrannis occupabantur. Succedebat autem Bonifacio Benedictus, is purpuratam dignitatem Columnensibus restituebat, Philippum Galliarum Regem ab excommunicatione absolvebat. Benedictum sequebatur Clemens V. Hic quod Gallus esset natione, sedem quoque Pontificiam transferebat in Gallias, anno salutis humanæ M CCC VI. Desierat interea in vivis esse Carolus II. Neapolis Rex, eique successerat Robertus filius, Imperio præerat Henricus Lucenburgensis, is eo animo proficiscebatur Romam, ut diademata Imperii à Pontifice acciperet, tametsi haud ignorabat Pontificem in urbe non esse, & perturbationem maximam pariebat ejus adventus in Longobardiam. Nam & omnes ex ea proscriptos in integrum restituebat, sive Guelphi essent, sive Gibellini: qui cum rursus sese mutuis cladibus conficerent, ita ea regio

*Autor
& initium anni
Jubilæi.*

*Benedictus XI.
Pont.
Clemens
V. Pont.
Sedes
Pontificia in
Galliam
transfertur.
Henricus
VII
Imp.*

implicabatur bello, ut ne Imperator quidem ipse toto cum exercitu suo sufficeret ad sedandum eorum tumultum. Quin Longobardia relicta per urbem Genuam Pisas contendebat : quo cum venisset, unum hoc animo versabat, ut Thusciam adimeret Roberto. Sed quia consiliis illius non respondebat eventus, iterum petebat Romam, è qua paucos post dies ab Urbinis ope & favore Roberti ejectus, Pisasque reversus Fredericum Siciliae Regem in Thusciam vocabat, nimirum ut ab eo adjuvaretur, ac minore cum difficultate eam regionem Roberto adimeret. Verum dum hæc aliaque molitur, vitam cum morte commutabat, Ludovico Bavaro ei in Imperio succedente.

Ludovicus I.V. Imp.

Ioannes XXII. Pont. Pervenerat ad Pontificatum Joannes XXII. Nec minus persequebatur Guelphos ac Ecclesiam Romanam novus Imperator, quam superior fecerat : Defendebant tamen illi se adversus impetum illius, ope Florentinorum & Roberti regis adjuti. Inde bella multa in Longobardia à Viscontiis contra Guelphos, in Thusciam à Castrutio Lucensi contra Florentinos. Et quoniam Viscontiorum familia causa fuit ducatus Mediolanensis, unius scilicet ex quinque iis ducatibus, qui totam deinde Italiam gubernant, paulo altius repetam ejus originem. Cum foedus inivissent aliquot Longobardiae civitates, quemadmodum supra dictum est, ut adversus Fredericum Barbarossam se tutarentur, urbs Mediolanensis jam dum à ruinis instaurata, illis civitatibus se adjungebat, reprimebaturque Barbarossae impetus eo foedere, & Ecclesiae partes per aliquot tempus in Longobardia erant superiores, post iis in bellis & calamitatibus quæ subsequebantur, in eadem urbe Mediolanensi, coepit florescere familia Torrensium, & magis magisque adaugebatur ejus aestimatio, quandiu in illa regione nulla aut exigua Imperatoris fuit auctoritas.

Viscontiorum familia, & de origine ducum Mediolanensium.

tas.

tas. Cum autem in Italiam veniret Fredericus 1.1. & Gibellinorum factio ab Ezelino adjuvaretur, fieretque potens, æque ut altera, passim reperiebantur qui huic quoque factioni faverent. Itaque cum & Mediolani ex eorum numero essent Visconti, ejiciebantur ab iisdem ex ea urbe Torrenses. Sed haud diu exulabant; quam primum enim pax esset constituta inter Imperatorem & Pontificem, ipsi quoque restituebantur pristinae dignitati. Sede deinde Pontificia in Gallias translata, cum & Henricus Lucenbergensis per Italiam faceret iter, ut Romæ diadema imperatorium acciperet, hospitio excipiebatur Mediolani à Maphæo Viscontio, & Guidone Torrensi, viris præcipuis & primariis in iis familiis, ea tempestate. Hic Maphæus existimans se rem gratam Imperatori facturum, si Guidonem rursum ejiceret ex ea urbe, idque eo facilius perficere posset, quod is Guelphorum sequebatur partes: occasionem sumebat ad eam rem, ex querela plebis de vestitu Germanorum militum. Post caute singulos hortabatur, ut armis arreptis imperium barbarorum hominum excuterent, seque in pristinam libertatem vindicarent. Hoc consilium cum recte & ex animi sententia ei succederet, curabat ut à confederatis quibusdam tumultus excitaretur, utque universus populus arma arriperet adversus Germanos. Nihil tamen hostiliter agebatur, antequam Maphæus cum filiis suis cæterisque omnibus, qui ejus factionis erant, armati ad Imperatorem accurrerent, & culpam omnem seditionis in Torrenses rejicerent: nam & illis dolere inter privatos esse in ea urbe, & occasione data voluisse illum ex improvviso opprimere, ut Italiam Guelphis subjicerent, & ipsi principatu ejus urbis potirentur. Interim bono animo debere eum esse agebant: Si enim copiis illorum ipse suas adjungeret, nulla in parte se ei defuturos. Credebat Henricus vera esse ea quæ Maphæus

dixerat, suasque vires illius viribus junge-
 st impetum faciebant in Torrenses, qui
 de erant sparsi in civitate, ut seditionem
 reprimerent, & quosunque ex eorum
 adoriebantur, interficiebant, aut omni-
 tunis exutos in exilium mittebant. Ad
 odum efficiebatur Maphazus Mediolani
 s, quem secutus est postea ex ea familia
 s & Azo; hos Luchinus & Joannes; ac
 nnes Archiepiscopus in ea urbe, Luchi-
 prius moriebatur quàm Archiepiscopus,
 m & Galeazium relinquebat: tandem
 aleazius obibat diem, relicto Joanne
 Comite, cognomento Virtuoso. Hic,
 Archiepiscopo, fraude interficiebat
 am patruelem suum, & solus potieba-
 iolano, fuitque primum omnium ejus
 appellatus. Moriens relinquebat hæ-
 os, Philippum & Joannem Mariam An-
 ui cùm à plebe Mediolani interficere-
 rerum potiebatur Philippus, in quo
 tiam desuit administratio illius ducatus
 a Viscontiorum, quia nullos hæredes
 relinquebat: & ad Sforzas transfere-
 uemadmodum suo loco exponemus.
 revertar unde sum digressus: Cum
 s Imperator in Italiam venisset ut dia-
 periali ornaretur, atque eos confir-
 i partium illius essent, Mediolani com-
 t occasionem nactus, ut civitatem il-
 o emungeret, simulabat se eam resti-
 tistinæ libertati, & Viscontios in car-
 jiciebat, quos tamen paulò post Ca-
 censis liberabat. Romam deinde pro-
 o facilius Italiam universam turbaret,
 a creabat Petrum Cornaram, ejusque
 & potentia Viscontiorum fretus, exi-
 ud difficile sibi futurum, ut quos vel
 rdia vel in Thuscia haberet hostes, eo-
 rum

ne verum vixit & postea tempore. In
 ne moriebatur Celsus. Intra res mor-
 dela & interea moriebatur. Intra
 Piz, & Luca interea moriebatur. Intra
 & Piz interea moriebatur. Intra
 tas, ipse de rebus interea moriebatur. Intra
 moriebatur. Intra
 inde, cum in ea venisset Joannes
 Rex, accessit ab eis, qui in ea moriebatur.
 Ghibellinorum seditionem moriebatur. Intra
 urbem occupant. Intra
 Et quoniam confidens Pontifex
 tamen Pontifex id negare, moriebatur. Intra
 no Bononiensi, qui hoc opus moriebatur.
 remedium, ne in Italiam revertente imp-
 mor, secusque hic diffusus illis a ci-
 ariis moriebatur. Cum enim Pontifex &
 Rex Robertus viderent Ghibellinos adven-
 Legato Pontifex, omnes eos habebat pa-
 mics, quibus vel Legatus Bononiensi vel bo-
 mix Rex accessit: & multi alii inter pro-
 cipes his se adjugebant, nullo vel Ghibellinorum
 vel Ghibellinorum habito respectu, ut Visconti,
 Scaligeri, Philippus Gonzaga Mantuanus, Car-
 rarienses & Ethenes, quos omnes excommu-
 cabat Pontifex. Rex, quod factum illud morie-
 ret, datum proficere moriebatur. Intra
 lectum. Quas estis paulo post adducit in Ita-
 liam, tamen cum difficile illa esset vincere, de-
 fidens rebus suis, contra voluntatem Legati Pon-
 tificis nuntium se in Bohemiam recipere. Rege
 & Muniz tantum presidio impo. Parma
 commendabat Marfilio & Petro Roffensi, vix
 potentissimis in ea civitate. Rege ex Italia
 egro, Bononia quoque confederata se au-
 pte, & ita conveniebat inter illos, ut ex qua-
 tur illis civitatibus, quæ adhuc Ecclesie se-
 nebatur partes, Parma Scaligeris cederet.
 legum Gonzagæ, Mutina Ethenes, Luca

rum omnium vires & potentiam frangeret. Verum moriebatur Castrutius, fuitque ejus mors causa & initium calamitatum Ludovici. Nam Pisæ, & Luca urbes statim illi rebellabant, & Pisani Antipapam captum mittebant in Gallias, ipse de rebus Italicis desperans in Germaniam revertebatur. Vix autem egressus erat inde, cum in eam veniebat Joannes Bohemix Rex, accersitus ab iis, qui in urbe Brixienfi Gibellinorum factionem sequebantur, eamque urbem occupabat, præterea & Bergomum. Et quoniam consentiente Pontifice venerat, tametsi Pontifex id negaret, juvabatur à Legato Bononiensi, qui hoc optimum censebat remedium, ne in Italiam reverteretur Imperator, fecitque hic discessus illius in ea maximas mutationes. Cum enim Florentini & Rex Robertus viderent Gibellinos adjuvari à Legato Pontificio, omnes eos habebant pro inimicis, quibus vel Legatus Bononiensis vel Bohemix Rex amicus esset: & multi alii Italix principes his se adjungebant, nullo vel Guelphorum vel Gibellinorum habito respectu, ut Viscontii, Scaligeri, Philippus Gonzaga Mantuanus, Carrienses & Estenses, quos omnes excommunicabat Pontifex. Rex, quod fœdus illud metueret, domum proficiscebatur majores copias collecturus. Quas etsi paulò post adducebat in Italiam, tamen cum difficile illi esset vincere, diffidens rebus suis, contra voluntatem Legati Pontificii rursus se in Bohemiam recipiebat, Regio & Mutinæ tantum præsidio imposito. Parmam commendabat Marsilio & Petro Rossensi, viris potentissimis in ea civitate. Rege ex Italia gressu, Bononia quoque confœderatis se jungebat, & ita conveniebat inter illos, ut ex quatuor illis civitatibus, quæ adhuc Ecclesiæ sequebantur partes, Parma Scaligeris cederet, Legum Gonzagæ, Mutina Estensibus, Luca deni-

denique Florentinis. Sed multa bella sequebantur ex ea civitatum distributione, quæ tamen maxima ex parte ope & prudentia Venetorum sunt sopita.

*Origo ac
historia
condita
urbis
Veneta.*

Ac ne mirum alicui videatur, cur in his tantis & variis mutationibus, quæ in Italia acciderunt nullam unquam hæcenus Venetorum fecerim mentionem, cum Rempubl. habeant cæteris Italix ducatibus forma simul ac potentia præstantiorem, dicam aliquid de origine illorum, & ostendam, cur ante se non immiscuerint rebus Italix afflictis. Quo tempore Attila Hunnorum Rex Aquileiam obsidebat, qui in ea erant cives, cum jam diu se defendissent, & de salute sua desperarent, quantum occasio patiebatur, omni cum suppellectile & thesauro suo confugiebant ad scopulos æstuariorum maris Adriatici, vacuos alioquin & à nemine inhabitatos. Patavini quoque hoc vicino malo perterriti, & quod metuerent ne Aquileia potitus Attila, eos quoque opprimeret, res suas, quæ momenti alicujus essent, asportabant in eadem æstuarium maris, in locum quendam, cui nomen erat Rivo alto. Quinetiam infantes suos mittebant eò, feminas item ac homines senio confectos, juventute ad urbis defensionem servata. Illi præterea, qui montem Silium vicinosque colles inhabitant, æquè metu perculsi, ad eosdem maris scopulos sese recipiebant. Capta itaque ab Attila urbe Aquileia, & devastato Patavio, monte Silio, Vicentia & Verona, Patavini & potentissimi quique, paludes Rivo altum ambientes incolebant. Sed & illi populi, qui læta huic provincie, quæ Venetia olim appellabatur, vicina tenebant, in easdem paludes sese receperant, iisdem de causis, quibus alii, & amenissimis fertilissimisque locis relictis necessitate urgente, sterilia, inamœna, omnisque commoditatis expertia inhabitabant. Erat illorum ingens numerus, & ex variis populis collectus.

Aus. Quare intra paucos annos ita ab iis excole-
 bantur ea loca, ut non solum commodè inhabi-
 tari possent, verum etiam ut essent amenissima.
 Condebant & leges inter se, ac in illa Italiz de-
 vastatione tranquillissimè vivebant. Denique ex-
 iguo temporis spatio potentia simul ac autoritate
 augebantur: Nam & alii multi sese iis adjunge-
 bant ex Longobardiz civitatibus, propter Cle-
 phi Regis crudelitatem, eaque res maximo adju-
 mento erat urbi Venetæ, & tanto quidem, ut
 cum postea Pipinus Galliarum Rex, invitatus à
 Pontifice, Longobardos ex Italia ejicere conare-
 tur, facta inter eum & Imperatorem Græcorum
 pace, Veneti & Beneventi Dux eo in statu relin-
 querentur ab iisdem, ut novius cogerentur se-
 qui parvas, intermedii inter illos sua libertate
 gauderent. Quemadmodum autem necessitas
 initio coegerat eos, ut in iis maris lacunis & æ-
 stuariis sedes suas figerent, sic cum nullum aut
 exiguum in continenti terra haberent imperium,
 eadem planè necessitas causa illis erat cogitandi,
 qua ratione atque modo se familiasque suas ho-
 nestè sustentarent. Itaque ad diversas orbis par-
 tes navigantes, variis mercium generibus urbem
 suam adimplere cœperant. Quibus cum alii opus
 haberent, qui continentem inhabitarent, neces-
 sum erat iis ad urbem hanc confluere, illarum
 comparandarum causa. Ac diu quidem nulla alia
 de re magis solliciti erant Veneti, quàm ut quam
 facilimè possent morcos illas ad urbem suam per-
 ferri: ideoque portus complures occupabant in
 Græcia simul & Syria. Postea cum Gallos in A-
 siam irruentes classe sua adjuvarent, præmii loco
 Candiam Insulam consequébantur. Ad eum mo-
 dum viventes longè lateque dominabantur in
 mari, in ipsa autem Italia tam venerabile erat il-
 orum nomen & autoritas, ut sæpè maximarum
 controversiarum, quæ inter alios incidissent, ar-
 bitri eligerentur. Ut in ea confederatorum dis-
 sen-

one, qua de jurisdictione locorum quorundis disceptabatur. Nam & hæc componebatur aetis, & censura ac iudicio illorum, Bergomum & Brixia civitates Viscontiis tribuebantur. Cum temporis progressu Patavium, Vicentiam & Veronam, Bergomum & Brixiam multas alias civitates in Romandiola & in regnoolitano, stimulat cupiditate imperandi, eod illorum fastus ac ambitio, ut non Italispibus tantum, sed ultra montanis regibus essent: Fecitque idem hic illorum fastus, ut isti, foedere contra eos inito, uno die illis imperium adimerent, quod vix multorum annorum spatio sumptibus maximis paratum. Et quanquam nostra ætate partem alii illius recuperarint, tamen neque ita possunt, ut olim, neque tanta in autoritate alios, & more aliorum principum Italiz vivunt. Pervenerat ad Pontificatum Benedictus XII. is cum intelligeret omnem sibi potestatem imperandi in Italia ademptam, cumque ne Ludovicus Imperator eam acquireret, itabat se posse amicitia sibi devincere in illis, qui occupaverant loca Imperatori subversam illis præberet metuendi Imperii, coniungendi cum ipso ad defensionem Italianæ edicto facto, omnibus qui Longobardes occupaverant, concedebat, uti eas res, modo iusto aliquo ac honesto prætextu haberent. Quod dum agit, moritur succedente VI. ubi cum Imperator videret, liberaliter aliis donasset Imperii urbes Pontificatus ipse minus liberalis esset in donandis, quàm ille, eadem planè ratione utebatur, ut quod quisque occupasset ex Ecclesie bonis, iussu & autoritate ipsius. Sic Galeortus Malatesta, ejusque fratres potiebantur, Pisauo item & Fano.

An-

LIBER
 Ludovicus Imperator cum fuisset in Italia
 Nepotio Rex, natus post se duobus regibus
 ex filia Carli, primum antea mortuo. Ceterum
 autem testamento, ut major natus, Joannes natus
 re, in eo regno succederet, antea tunc Antiochus
 Regi Hungarie filio, nepoti filio. At tunc cum
 in matrimonio habuisset cum Antiochia, cum se
 ei interfecisset, & illi necesse erat, ut
 ipso suo, Ludovico principi Transilvanie. Quod
 obtemperavit, cum tunc faceret, videlicet Ludovicus
 Rex Hungarie Rex, episcopo filio, Antiochia
 filii frater, ducto in Italiam, eorum apud
 mul cum matris e regno Neapolitano exiret.
 Accidit sub idem tempus res magna in Italia.
 magna & digna quæ memoratur. Nicolaus quidam
 Laurentius cognomento, Capituli Cardine
 electus ex urbe senatibus, Tribuni & Acc
 bat, corpus nimirum Republicæ Romanæ, con
 que ad antiquum statum reducere cum cum
 opione iustitiz & virtutis, ut non solum loca
 in vicinis, sed universis propendens Italia ex

Antonius Montefeldrensis Marchia Anconitana, Impera-
 & Urbino oppido, Gentilis Varanius Camerino, *tor sen-*
 Guido Polentus Ravenna, Sinibaldus Ordela- *da con-*
 fus Forolivii & Cesena, Joannes Manfredus Fa- *stuit*
 ventia, Ludovicus Alidosus Imola. Multi prae- *in Ita-*
 terea aliis in locis loca multa consequebantur, *lia. Fuit*
 ut ex omnibus iis quae Ecclesiae fuerant subjecta, *antem*
 pauca admodum restarent, quae principem ali- *Carolus*
 quem non agnoscerent. Sic fractae vires Ecclesiae *IV.*
 Romanae, mansere debiles usque ad Alexandri
 VI tempora, qui nostra hac aetate tandem re-
 collegit eas, magna cum infamia suorum suc-
 cessorum. Commorabatur autem Tridenti-
 ni Imperator, cum haec concederet, seque in
 Italiam venturum simulabat, unde bella multa
 & dissensiones in Longobardia, quibus Parma
 civitas in Viscontiorum venit potestatem ac im-
 perium.

Eodem tempore diem suum obibat Robertus
 Neapolis Rex, relictis post se duabus neptibus
 ex filio Carolo, jamdum antea mortuo. Caverat
 autem testamento, ut major natu, Joanna nomi-
 ne, in eo regno succederet, nuberetque Andreae
 Regis Hungariae filio, nepoti illius. At non diu
 in matrimonio habuerat eam Andreas, cum ab
 ea interficitur, & illa alteri cuidam nubit, co-
 gnato suo, Ludovico principi Tarentino. Quam-
 obrem ut tantum facinus ulciscerentur Ludovi-
 cus Hungariae Rex, ejusque filius, Andreas extin-
 cti frater, ducto in Italiam exercitu reginam si-
 mul cum marito e regno Neapolitano ejiciebant.
 Accidit sub idem tempus res mira in urbe Ro-
 mana & digna quae memoretur: Nicolaus quidam,
Laurentius cognomento, Capitoli Cancellarius,
 relictis ex urbe senatoribus, Tribunum se facie-
 bat, caput nimirum Reipublicae Romanae, eam-
 que ad antiquum statum reducebat tanta cum
 opinione justitiae & virtutis, ut non solum loca
 urbi vicina, sed universa propemodum Italia ei
 gra-

gratularetur per legatos, & provinciarum, quæ olim subiectæ urbi fuerant (quia jam renatam quodammodo eam videbant) spem maximam de eo concipiebant. Denique alii metu, alii spe quadam & expectatione alicujus emolumenti eum honorabant. Interim ille nihil movebatur ista autoritate, quin statim se abdicabat magistratu, & negotiorum mole fatigatus, neve ab aliquo opprimeretur, clam ad Carolum Bohemiarum Regem confugiebat. Qui cum in odium & invidiam Ludovici Bavarie Ducis à Pontifice Imperator esset electus, ut vicissim rem gratam faceret Pontifici, Nicolaum illi mittebat captivum. Interjecto deinde aliquot annorum spatio, exemplo hujus, de quo jam diximus, alius quidam Franciscus Barcegius nomine, idem officium Tribunatus sibi sumebat in urbe Romana, Senatoribus ejectis: Quare ut huic malo remedium adhiberet Pontifex, liberatum à carcere Nicolaum, pristinaeque libertati restitutum, Romam redire jubebat, & ut antè dignitate Tribunitia perfrui. Ac sanè recuperabat eam Nicolaus interfecto Francisco: verum cum in odium Columnensium incidisset, ipse quoque haud ita multò post interficiebatur, & munus gubernandæ Reipublicæ Romanæ post obitum illius iterum demandabatur senatoribus. Ejecerat interea è Regno Neapolitano Joannam Reginam, ut dixi, Hungariæ Rex, jamque domum revertebatur, ubi Pontifex Romanus (quod Reginam potius quam ipsum Romæ cuperet vicinum) agebat cum eo, ut regnum ademptum restitutum se reginæ polliceretur, si maritus ejus titulo Ducis Tarentini contentus, Regis Neapolitani carere vellet. Agebatur autem tum annus Christi M CCC L. & commodum videbatur Pontifici, ut annus Jubilæus à Bonifacio VIII. institutus, è centesimo ad quinquagesimum quæque annum reduceretur. Quare decreto ea de re facto, Romani ob hoc beneficium illis præstitum, con-

*Annus
Jubilæus
à 100.
ad 50.
annum
reducitur.*

consentiebant, ut Pontifex Cardinales quatuor ad urbem mitteret, qui statum Reipublicæ collapsæ emendarent, quive ad arbitrium Pontificis senatores constituerent. Restituebat insuper hic Pontifex Duci Ludovico titulum Regis Neapolitani: contra Joanna ejus uxor civitatem Avenionem donabat Ecclesiæ Romanæ, quam jure hæreditario possidebat. Jam verò mortuus erat Luchinus Viscontius, ac Joannes Archiepiscopus solus potitus Mediolano, bella maxima movebat in universa Thuscia, præcipue vicinis, fiebatque potentissimus. Quo similiter mortuo, erant ex ea familia superstites Barnabas & Galeazius ejus nepotes, sed paulò post Galeazius quoque extinguebatur, relicto filio Joanne Galeazio, qui omnem statum ac imperium familiæ illius cum Barnaba dividebat.

Præerat adhuc ea tempestate imperio Romano Carolus Bohemiæ Rex, sedi Apostolicæ Innocentius VI. Is Cardinalem quendam Hispanum, *Innocentius VI. Pant.* Egidium nomine, in Italiam ablegabat, qui virtute & prudentia sua non in Romandiola tantum ac in urbe Roma, verum in universa Italia collapsam Ecclesiæ auctoritatem restituebat, quam (ut ante admonui) Archiepiscopus Mediolanensis occupaverat. Cogebat insuper populum Romanum, ut Senatorem peregrinum susciperet, eum scilicet, quem annuatim mitteret Pontifex. Inibat honestissimas condiciones pacis cum Viscontiis: Denique Joannem Argutum Anglum 4000 Anglorum partes Gibellinorum defendentem, in Thuscia capiebat. Itaque cum postea ad Pontificatum perveniret Urbanus V. atque intelligeret tot victorias illius & res laudabiliter ab eo gestas, ipse quoque avidus videndi renovatum Italiæ statum, Romam contendebat cum Imperatore Carolo: ubi per aliquot menses ambo commorati, Carolus in regnum Neapolitanum revertebatur. Pontifex Avenionem. Mortuo hoc Urbano.

Gregorius XI. creabatur in Pontificem Maximum Gregorius XI. Sed quoniam Ægidius Cardinalis è vivis erat *Pont.* sublatuſ, jam ruruſſum diſſenſionibuſ fervebat Italia : cujuſ illi erant auctoreſ, qui adverſuſ Viſcontioſ conſpiraverant. Quare novuſ Pontifex primum omnium Legatuſ in eam mittebat cum exercitu 6000. Britannorum : Ipſe deinde Legatuſ ſecutuſ ſedem Pontificiam in urbem Romanam reducebat, Anno Chriſti, M CCC LXXVI. eadem fuiſſet in Galliis. Succedebat huic Pontifici Urbanuſ VI. nec ita multò poſt creabatur Clemenuſ VIII. Fundi, à Cardinalibuſ 10. qui negabant Urbanuſ legitimo more electuſ eſſe. Genuenſeſ diu jam Viſcontioruſ imperio ſubjecti ſub id ſerè tempuſ rebellare illiſ cœperunt, ſequè in priſtinam libertatem aſſerere. Quin etiam inter hoſ & Venetoſ belluſ maximum movebatur ob Tenedon Inſulam, unde novæ factioneſ in univerſa Italia, ubi primuſ omnium conſpectæ machinæ bellicæ, quaſ *Bombardæ* vocant, recens Germanorum inventuſ. Ac quanquam in eo bello initio ſuperioreſ eſſent Genuenſeſ, urbemque Venetam per aliquot meſeſ obſidione premerent, poſtremò tamen Veneti victoria potiebantur, & pax firmata eſt inter eoſ & Genuenſeſ per Pontificem, anno Chriſti M CCC LXXXI. Orto in Eccleſia ſchiſmate, ut ante dixi, Joanna Neapolitana Regina ſequebatur novi Pontificiſ parteſ, quare Urbanuſ Pontifex inſtabat ut regnuſ Neapolitanuſ à Carolo Durerio occuparetur, homine ex antiqua Reguſ Neapolitanoruſ familia prognato : Quod cum hic faceret, & pro ſuo uteretur, illa in Galliaſ fugiebat. Ferebat autem indigniſſimè hoc factuſ Galliaruſ Rex, & Ludovicuſ Angiuſ in Italiaſ ablegabat, qui & regnuſ Reginæ recuperaret, & Urbanuſ Romanâ ejiceret, ſubrogato Antipapa in ejuſ locuſ. Veruſ dum hoc molitur, Angiuſ fato cedit, diſſipatur ejuſ exercituſ, & militeſ in Galliaſ ſeſe

*Bombardæ
primum
omnium
in Italia
conſpectæ*

se recipiunt. Interea Pontifex Neapolim proficiscatur, ubi in carcerem conjiciebat Cardinales novem, Galli & Antipapæ partes secutos, post etiam regi incipit irasci, quod is recusasset quendam ex nepotibus ipsius ducem Capuæ creare: dissimulabat tamen iram istam, & petebat, ut Nuceriam urbem saltem ei concederet; quam cum obtineret, statim eam muniabat, & hoc unum moliebatur, ut regem ex eo regno ejiceret. Re intellecta exercitum colligebat Rex adversus Pontificem, eique bellum denunciabat. Pontifex Genuam se conferebat, ubi sublatis è medio Cardinalibus captivis, Romam revertebatur, rursumque creabat Cardinales XXVIII. numero, scilicet, ut auctoritatem novā sibi compararet. Carolus relicta Neapoli uxore & Ladislao ac Joanna liberis, in Hungariam proficiscitur, eoque regno inauguratus, paulo post diem suum obit. Dum hæc ita ordine geruntur, interfecerat Joannes Galeazius Viscontius nepotem suum Barnabam, & solus Mediolano potiebatur. Nec satis erat illi ducem esse universæ Longobardiæ, quin etiam Tusciam occupare volebat: quod dum agit, potiundæ totius Italiæ spe, ipse quoque moritur. Urbano VI. succedebat Bonifacius IX. Clementi VII. Antipapæ Avenione Benedictus XIII.

Bonifacius IX.

Pont.

Erat tum Italia referta milite peregrino, Anglo, Germano, & Britanno, qui sub variis principibus externis in eam venerat: partim etiam à Pontificibus missus, cum Avenione degerent. Eo igitur tunc ut plurimum utebantur in bellis Italiæ, principes, usque ad Ludovici Conii tempora: is enim postea rursus ex Italo milite exercitum conscripsit sub titulo S. Georgii: cujus tanta fuit virtus & disciplina militaris, ut exiguo temporis intervallo omnem gloriam militibus externis adimeret, suam Italiam restitueret, eoque solo usi sunt deinceps Italiæ principes, si quod bellum inter eos gerebatur. Cæterum male conveniebat

Pontifici cum populo Romano : Quare Assisum profectus commorabatur ibi , donec annus Jubilæus instaret Christi M cccc. Ubi ut in orbem rediret Pontifex , Romani ultro recipiebant externum senatorem , quem ipse vellet. Permittebant etiam ei , ut Castrum S. Angeli muniret. His pactionibus reversus Pontifex , quo opes Ecclesiæ augeret , decretum faciebat , ut omnium vacantium beneficiorum redditus ad annum unumISCO Pontificio cederent. Vita functo Galeazio Mediolani duce , status ejus ducatus in partes plurimas scindebatur , tametsi duos reliquisset filios, Joannem Mariam Angelum, & Philippum. Nam in his dissensionibus , quæ mortem ejus sequebantur, etiam Joannes Maria Angelus, vitam cum morte commutabat , Philippus captus Ticini in arce detinebatur aliquandiu , sed fide & auxilio præfecti evadebat. Inter alios multos , qui civitates illas & oppida occupaverant , quæ pater olim ipsorum possederat , erat Guilelmus Scaligerus : Hic proscriptus confugiebat ad Franciscum Carraram Patavii dominum , & adjutus ab eo , civitate Veronensi potiebatur. Verum non erat diuturnum hoc Imperium illius & potestas : necabatur enim à Francisco veneno , ac vitam simul eum civitate amittebat. Vicentini , qui hæctenus sub Viscontiis tranquille & pacifice vixerant , ne potentia reguli Patavini ipsis quoque noceret , in clientelam Venetorum se dabant. Sic adjuti à Vicentinis Veneti , primum urbem Veronam occupabant, post etiam Patavio potiebantur. Jam verò desierat in humanis esse Bonifacius Pontifex, eratque in locum illius successus Innocentius VII. Huic senatus populusque Romanus supplicabat , ut castrum ante ablatum & munitum simul cum libertate pristina illis restitueret, sed frustra hæc canebantur Pontifici , & populus Romanus Ladislai regis Neapolitani implorabat opem : Lite deinde inter eos sopita,

*Innocentius VII
Pont.*

in urbem redibat Pontifex, è qua metu & terro-
 re civium Viterbium confugerat, eoque in loco
 nepotem suum Marchiz Anconitanæ fecerat Co-
 mitem, nec ita multo post exinguebatur. Crea-
 batur eo mortuo in Pontificem Maximum Gre-
 gorius XII. ea lege & conditione, ut si Antipapa *Gregori-*
 renunciaret dignitati Pontificiæ, ipse quoque *us XII.*
 eidem renunciaret. Ac sane tantum laborabatur *Pont.*
 eo tempore à Cardinalibus in reducenda ad
 unionem Ecclesia, & tollendo schismate, ut Be-
 nedictus Antipapa ad portum Veneris veniret,
 Gregorius XII. Lucam: cumque multa hinc in-
 de inter eos tractarentur, nec tamen certi quic-
 quam decerni posset, utrumque se movebant
 Cardinales dignitate Pontificia, & Benedictus in
 Hispaniam proficiscebatur, Gregorius Arimi-
 num. Suasu deinde ac hortatu Balthasaris Cos-
 sæ Bononiæ Legati iidem Cardinales concilium
 cogeant Pisis, quo Pontificem maximum crea-
 bant Alexandrum V. Qui ad eam dignitatem
 euectus regnum Neapolitanum Ludovico Angio *Alexā-*
 concedebat, excommunicato Ladislao: præter- *der V.*
 ea bellum eidem Ladislao movebat pacto fæde- *Pont.*
 re cum Florentinis, Genuensi, Venetis & Legato
 Bononiensi, urbem Romam capiebat, tandem
 moriebatur in medio belli ardore, ejusque in
 locum subrogabatur BalthasarCossa, *Ioannes XXIII*
 appellatus. Hic Bononiæ electus statim ad urbem *Ioannes*
 contendit, ubi cum Ludovicum Angium repe- *XXIII*
 rirer, jam tum è Marsilia reversum cum classe, &
 in eum casum ambo inciderent, ut cum Rege
 Ladislao manus illis conferendæ essent, perrum-
 pebant quidem illius exercitum, sed quod habe-
 rent parum exercitatos nauceros, victoria ca-
 debant. Ita Rex paulo post iterum potiebatur
 urbe Romana, Pontifex Bononiam confugebat,
 Ludovicus in Provinciam. Ut autem Ladislai
 Regis potentiam frangeret Pontifex Romanus,
 omnem lapidem movebat, ut Sigismundus Hun-
 gariz

*Sigif-
mundus
Imp.*

gariæ Rex Imperator crearetur, eoque in Italiam accersito, Mantuæ cum eo agebat de Concilio generali indicendo, quo ad concordiam redacta Ecclesia, ab hostibus suis facilius defenderetur. Erant itaque eo tempore Pontifices numero tres, Gregorius, Benedictus, & Joannes, quorum odio & dissensione valde frangebantur Ecclesiæ vires, ac imminuebatur auctoritas. Locus Concilio designabatur Constantia, Germaniæ urbs, præter expectationem & voluntatem Joannis Pontificis. Et quamvis inopinata Ladislai morte omnis spes & emolumentum adimebatur Pontifici, quod ex eo Concilio accepturum se sperabat, quia tamen jam consenserat in illud, non poterat facere, quin ipse quoque eidem interesset. Itaque Constantiam veniens, & post aliquot menses serius (ut dici solet) quam decebat, errorem suum agnoscens, fugamque inde meditans, captus cogebatur dignitati Pontificiæ renunciare. Renunciabat & Gregorius eidem per Legatum quendam. Benedictus qui renunciaturum, se negabat, primum pro hæretico declarabatur, deinde cum etiam ab iis Cardinalibus desereretur, qui partes illius hætenus secuti erant, tandem similiter adigebatur ad renunciationem, & creabatur à Concilio Pontifex Maximus Ottho Columensis genere, eique nomen indebatur Martino V. Hac via atque ordine ad unionem & concordiam reducebatur Ecclesia, cum annis XL. distracta scissaque in plures & varios Pontifices fuisset.

*Tres
Pontifi-
ces Ro-
mani
simul di-
gnitate
privati.*

*Marti-
nus V.
Pont.*

Sub hæc tempora fere Philippus Viscontius in arce Ticini detentus, ut ante dixi, fortuna maxima augebatur. Cum enim diem obiisset Fanti-
nus Canis, qui in iis, quas recensui, Longobar-
diæ, calamitatibus & ærumnis, Vercellas, Alex-
andriam, Novariam & Tortonom civitates occu-
paverat, ac liberos nullos reliquisset, ad quos bo-
na ejus deferrentur, Beatricem conjugem suam
instituerat hæredem, caveratque ut illa post obi-
tum

tum suum eidem Philippo nuberet. Hoc igitur matrimonio Mediolani dux fiebat Visconti, & universa Longobardia potiebatur. Ac initio quidem summam benevolentiam & amorem sibi conciliabat apud omnes munificentia & liberalitate sua, ut plerumque solent tales principes: post stupri accusabat Beatricem conjugem, eamque interfici jubebat. Ad eum modum factus potentissimus, cogitabat, quo pacto Thuscæ quoque bellum inferret, & Joannis Galeazii parentis sui vestigiis insisteret. Reliquerat Ladislaus Neapolis Rex, è vivis decedens, sorori suæ Joannæ maximum exercitum, eique præstantissimos quosque Italiæ præfecerat, inter quos principem locum obtinebat Sforza Cantignolius, homo ea ætate peritissimus in re militari. Hic Regina, ut suspicionem omnem à se amoveret, in quam incidere poterat, ob Pandolphum quendam, quem in aula sua habebat à pueritia in eadem educatum, nubebat Jacobo Marchiæ Comiti, Gallo natione, & ex regia stirpe prognato, ea lege & pactione, ut is titulo Principis Tarentini contentus, regni Neapolitani titulum omnemque ejus administrationem sibi soli relinqueret. Verum statim ut Neapolim appulit Jacobus, rex ab exercitu salutabatur, unde bellum inter eum & uxorem plane dubio eventu. Ac vincebat quidem regina, regnoq; servato Pontifici quoque indicebat bellum: Sed Sforza, ut eam in periculum conjiceret, stipendio suo renunciabat, cum illa nihil tale facturum eum cogitaret. Qua sane re damno maximo afficiebatur, & quia nullum aliud remedium reperiebat, quo malū hoc repelleret, ad Alphonsum Arragoniæ & Siciliæ Regem confugiebat, eoq; in hæredem adoptato, Bracii de Montone operam conducebat, qui & par Sforzæ judicabatur peritia rei militaris, & hostis capitalis erat Pontifici, quod is illi urbem Perusinam ademisset. Quanquam autem pax iterum deinde facta est inter Reginam & Pontificem,

metuebat tamen Alphonsus, ne eodem quoque modo secum ageret Regina, quo cum marito egerat antea, & operam dabat, ut munitissima quæque regni Neapolitani loca astu occuparet. Illa contra non minus astuta atque sagax arcem Neapolitanam muniebat. Cum igitur magis magisque inter eos auferetur suspicio ac simultas, ad arma deveniebatur, & vincebat Alphonsum regina, duce Sfortza; is enim iterum jam militabat sub stipendiis illius: Victum regno ejiciebat, adoptione privabat, Ludovicum Angium ejus in locum adoptabat. Unde novum bellum inter Braccium, qui Alphonsi partes erat secutus, & Sforzam reginæ præfectum. Quod dum geritur inter eos, dumque Sforza ad Piscaram flumen trajicit, in aquis perit. Iterum igitur destituebatur regina præfecto, ac paululum aberat, quin regno ejiceretur, nisi ope & auxilio Philippi Viscontii Mediolani ducis fuisset adjuncta: hic enim eò redigebat Alphonsum, ut in Arragoniam se reciperet. Interim Braccius nihil movebatur eo Alphonsi discessu, & bellum semel cœptum adversum Reginam urgebat. Jamque Aquilam occupaverat, cum Pontifex prævideret, quanto in periculo versaretur Ecclesia Romana, si potentia Braccii auferetur. Quare exercitu suo præficebat Franciscum Sforzæ filium, qui ad eandem deinde civitatem Braccium simul interficiebat, & exercitum illius in fugam vertebat. Restabat adhuc à parte Braccii Ortho ejus filius, cui Perusina urbs ante à Pontifice erat adempta, Montone relicta: verum hic quoque interficiebatur paulo post in Romandiola, cum Florentinorum defenderet partes omnisque Braccianorum defensio & administratio rei militaris ad Nicolaum quendam devolvebatur, cognomento Parvum.

Igitur ex præcipuis Italiz regionibus eo tempore regnum Neapolitanum obtinebat Regina Joanna II. ejus nominis: Marchia Anconitana, patri-

patrimonium Petri ut vocant, & Romandiola
 partim Ecclesiæ Romanæ erant subjecta; partim
 ab aliis tenebantur: qui cum aliquando præfecti
 fuissent illorum locorum, eadem tyrannide sua
 occupaverant: Ferrariam, Mutinam & Regium
 Eftenses: Faventiam Manfredii: Imolam Alo-
 dosii: Forumlivii Ordelaßii: Ariminum ac Pi-
 saurum Malatestæ: Camerinum denique Varanii.
 Suberat Longobardia partim duci Philippo, par-
 tim Venetis, erantque ejectæ ex ea omnes fami-
 liæ illustres, una Gonzagarum familia excepta;
 hæc enim Mantuam adhuc retinebat. Thusciz
 bona ex parte dominabantur Florentini. Luca
 tantum & Sena veteri jure utebantur: sed Luca
 à Guinicis regebatur, Sena libertate sua gaude-
 bat, Genuensium, quod nunc libertate pristina
 uterentur, nunc regum Galliæ aut Viscontiorum
 imperio essent subjecti, nulla erat autoritas, &
 inter minores Italiæ status numerabantur, deni-
 que præcipui quique Italiæ principes ac familiæ,
 armis propriis erant exuti. Latebat domi Dux
 Philippus, & gerebat bella, ea per alios admini-
 strabat. Veneti in continenti dominum quæren-
 tes, omnem gloriam amittebant, quam bello na-
 vali comparaverant, & ut reliqui Italiæ princi-
 pes, exercitus suos aliorum gubernationi com-
 mittebant. Pontifex Romanus, & Joanna Neapo-
 lis Regina, partim sexu, partim religione impe-
 diebantur, quo minus arma sumerent, & neces-
 sitate quodammodo cogeantur, ut id facerent,
 quod alii spe vana ac inani fecerant. Quin etiam
 Florentini eadem necessitate urgebantur: Cum
 enim ob frequentem mutationem status, major
 pars nobilitatis illorum interiisset, & Respubli-
 ca ab iis administraretur, qui à teneris, quod
 ajunt, ad mercaturam potius, quàm ad arma ef-
 sent adfuesfacti ipsi quoque eandem fortunam
 experiebantur, quam alii. Breviter, ac ut uno
 verbo dicam, omnis Italiæ vis belli & potestas.

*Vires
 Italiæ
 fractæ.*

aut Regulis pendebat, aut ab iis, quorum nulla ferè erat potentia vel autoritas. Reguli nulla gloria accendebantur, sed toti in eo erant, ut tranquillè uterentur rebus suis, vel si possent, eas augerent: Alii non admodum versati in magnis & arduis rebus, quæstui inhiabant, aut cum quæstu simul auctoritatem aliquam sibi parabant. Erat ex eorum numero Carmignolus, Franciscus Sforza, Nicolaus cognomento *Parvus*, alumnus Braccii, Agnolus de Pergula, Laurentius ac Michael Attentuli, Tartaglius, Jacopaccius, Ceculinus Perusinus, Nicolaus Tollentinus, Guido Taurellus, Antonius de Ponte ad Hieram, multique alii, quorum supra feci mentionem. Adjunxerant etiam se his Ursini & Columnenses, urbis Romæ Barones, & complures alii nobiles. Neapolitani & Longobardi, atque ita conveniebat inter eos, ut & tempori inservirent omnes, & ex iis à quibus bellum aliquod gerebatur, raro admodum alter altero esset superior, æquali propemodum fortuna discederetur. Denique is erat status rerum in Italia ea ætate, ut si quis vel mediocriter in re bellica exercitatus esset præfectus, & in quo saltem umbra aliqua veteris virtutis militaris eluceret, eum singuli admirarentur.

LIBER SECVNDVS.

Inter magnas & admirandas rationes Ratio
 priscarum illarum Rerumpub. & Im- ampli
 periorum conservandorum, quæ hoc ficanda-
 seculo interierunt, non immerito nu- rum Re-
 meratur studium, quod in extruen- rumpub.
 d s novis civitatibus atque coloniis, frequenti in
 usu fuit: *nihil etenim optimo Principe beneque con-*
stitutæ Rep. adeo dignum, neque regionibus adeo uti-
le reperiri queat, quam instaurandis novis coloniis va-
care, ut sit quo genus humanum defensionis suæ se reci-
pere, terramque commodo suo excolere possit: quod
 quidem priscis factu non adeo difficile fuit, ut-
 pote quibus receptum erat, in provincias subactas,
 aut alia ratione vacuas, novos habitatores sub-
 stituere, quod genus replendarum provinciarum,
 colonias vocabant. Neque etenim, ea ratione, so- *Quid*
 lummodo novæ urbes surgebant, sed etiam victo- *colonia.*
 ri provinciæ eo magis in tuto constituebantur,
 loca præterea alioquin vacua, habitatoribus ex-
 plebantur, tandemque homines recte distributi,
 publicam rem conservabant. Quod enim, ea rati-
 one, homines in provinciis commodissime habe-
 rent, inde eorum copia profuebat, eoque tam ad
 offendendum alacriores, quam ad defendendum
 tutiores conspiciebantur. Postquam vero ratio
 ista, ob pravam rerumpublicarum administratio-
 nem, hoc ævo interierit, inde tam debilitatem,
 quam interitum imperiorum, consequi plane ne-
 cessarium est, siquidem hæc ratio *sola* atque
 primaria existat, qua Imperia in tuto sint, re- *Coloni-*
 gionesque incolis, uti dictum est, abundant. *arum*
 Securitati quidem provinciarum, hinc ideo pro- *utilitas*

*Salubri-
tas re-
gionum.*

*Pisarum
incre-
mentum*

spectum liquet, quod istiusmodi Colonia, in de-
victa provincia constituta, arcis atque propu-
gnaculi loco sit, qua incolæ in fide atque officio
contineantur: præterea, vix unquam provincia
frequenti habitatore abundare, nec homines in
illa bene distribui queant, nisi hæc ratio sedulo
observetur, siquidem non universa ut plurimum
provincia, generationi atque sanitati conducatur,
unde tandem consequi necesse est, ut alia regio-
nis pars colonis abundet, altera hominibus desti-
tuta sit: quod si itaque rationem illam, qua ege-
nt colonis partes, ex abundantioribus locis ex-
pleantur, minus sequi velimus, regio certe illa
diutius subsistere nequit, quod nimirum alteram
ejus partem, ob raritatem colonorum deseri, al-
teram, ob nimiam frequentiam opibus exhauriri
tandem consequatur. Cum verò natura ipsa huic
incommodo obviam ire nequeat, eam ob rem
requiritur, ut id industria restituatur: constat
siquidem regionem minus salubrem hac ratione
corrigi, si nimirum ea, uno eodemque tam cul-
tura terram, quam frequentia ignium aërem sa-
lubriorem reddant, quod quidem à natura ipsa
præstari nunquam possit. Huic rei Venetorum
urbs fidem facere queat, quæ quidem in loco
palustri adeoque insalubri sita, nihilominus ho-
minum, qui eodem tempore paludes istas inse-
derunt, frequentia, ad salubritatem redacta fuit.
Pisæ præterea, ob aëris inclementiam nunquam
cive abundarunt, nisi ab eo tempore, quo Genua,
omnisque illa ora à Saracenis vastata fuit, siqui-
dem ii, qui cladem illam evaserunt, patrio solo
exuti, tanta copia hac confluxerunt, ut eam ur-
bem tam replerent, quam potentia amplificarent.
Quod ergo ratio illa, Coloniarum constituenda-
rum, nobis interiit, eam ob rem, tam provin-
cias bello subactas, eo majore cum onere atque
discrimine tuemur, quam novæ regiones habi-
tatore carent, atque abundantiores eo nunquam
ex-

exonerantur. Hinc sane permagna orbis pars præsertim in Italia, si præcæ ævum respicias, deserta jacet, quod quidem hinc evenisse, atque hodiernum evenire liquet, quia nec principes veram gloriam venantur, nec Republicæ quidquam agunt, quod aliquam laudem mereri queat. Ergo veteres, ex his Coloniis, tam novæ urbes crebrò emergebant, quam inchoatæ in majorem amplitudinem crescebant, atque inter has Florentia conspicua est, utpote quæ à Fesulanis initium atque à Coloniis incrementum sumsit. Certo enim certius est, quod etiam à Dante atque Joanne Villano, demonstrationibus solidissimis assertitur, Fesulos, quorum urbs jugum montis occupaverat, quo commoditati eorum inservirent, qui ad se mercatum venire cuperent, eoque mercatura uberiore gauderent, mercibus advenarum exponendis, non verticem montis, sed planum istud, quod montis radicem, atque flumen Arnun interjacet destinasse. Hinc meo quidem judicio, prima inibi ædificia surrexerunt, in quæ mercatores nimirum merces suas tuto reciperent, quæ tandem in justa domicilia abierunt, atque postmodum, devictis à Pontifice Romano Carthaginensibus, Italiaque undique pacata, amplificata auctaque fuerunt: Neque etenim hominibus in angusto versari unquam libet, nisi necessitate aliqua eò adigantur, adeo ut etiam ipsi, qui, metu belli, loca aspera munitaque incolere consueverant, postquam nihil amplius periculi superest, ad amœniora descendere soleant. Ergo securitas illa, qua universa Italia, sub auspiciis Romanæ Republicæ gaudebat, ædificiis istis, ea quam diximus ratione inchoatis, incremento fuit, ut ea tandem oppidi, quod primo quidem Arnium cognominabatur, amplitudinem exhiberent. *Ejus in-*
Bella abinde civilia, inter Marium Sullamque
primum, post inter Cæsarem & Pompejum, tan-
dem inter eos qui Cæsarem obruncarunt, ejus-

*Et no-
men.*

*Plinius
correcto*

*Vasta-
tio. Re-
stanta-*

que necis vindices, exarserunt. Prima itaque Colonia à Sulla, postmodum aliæ à Triumviris illis, qui post vindicatam Cæsaris necem, rem Romanam inter se partiti erant, Fesulum trāsata fuere, quæ quidem vel universæ, vel major earum pars, juxta oppidum istud, domicilia sibi extruxerunt, adeo ut hoc incremento, planities illa tot ædificiis occuparetur, quo illa civitatibus Italix deinceps non immerito adscriberetur. Unde verò ea nomen Florentiæ sortita sit, variæ ea de re opiniones exstant, sunt siquidem, qui eam à Florino, Coloniæ Principe, denominatam affirmant, alii Fluentiam ab initio, non Florentiam audivisse nuncupant, quod ea nimirum ad Arni fluvii ripam sita esset, atque hujus opinionis testem Plinium adducunt, qui Fluentinorum, ad fluentem Arnem sitorum, mentionem facit. Falli tamen eos arbitror: neque etenim, eo loci, Plinio propositum est, de nomine istius municipii verba facere, sed potius demonstrare, ubi Florentia sita sit, corruptam itaque esse scriptionem apud Plinium apparet, siquidem tam Frontino, quam Cornelio Tacito, qui circa Plinii tempora scripsere, ea jam Florentia nuncupatur, adeoque jam tempore Tiberii Cæsaris ad consuetudinem reliquarum Italix civitatum regebatur: Scriptum siquidem Cornelius reliquit, legatos Florentinorum Imperatorem orasse, ne aquæ in agros ipsorum derivarentur, neque adeo verisimile sit, civitatem illam, uno eodemque tempore, diversa nomina habuisse. Mihi itaque constitutum est, eam semper Florentiam audivisse, quidquid tandem appellationi occasionem præbuerit: originem etiam ejus Imperio Romano adscribendam, tandem, sub primis Imperatoribus, à scriptoribus celebrari coepisse. Barbarorum postmodum incursionibus Imperium Romanum prementibus, urbs ipsa, à Totila Ostrogothorum rege, eversa, atque ducen-
tis quinquaginta ab inde annis, a Carolo Magno

restaurata fuit, à quo deinceps tempore, usque ad annum Christi M CC XV. eam fortunam passa est, qua ii vivebant, qui tum summa in Italia potiebantur. Primo siquidem stirps Carolina eam obtinuit, inde à Berengariis occupata, tandem Imperatoribus Germanis, sicuti in tractatu nostro universali dictum est, paruit: quo quidem tempore Florentini ob eorum qui ipsis imperabant potentiam, nihil memoria dignum gesserunt, præterquam, quod ii anno M X. S. Romuli die solenni, Fesulum caperent atque everterent, quod quidem vel Imperatore assentiente, vel sub interregnum (*quo tempore audendi major facultas*) gestum esse, vero consentaneum est. Postquam verò Pontificum autoritas in Italia auctum, Imperatorum verò Germanorum potestas imminutum ibat, omnes illius provinciæ urbes, minore cum reverentia Principes suos habere cœperunt: adeo, ut sub annum Christi MLXXX. tempore Henrici III. Italia omnis in duas partes, Imperatorias nimirum ac Pontificias, scinderetur, inter quas nihilosecius divisiones, Florentini concordēs & quieti, usque ad annum M CC XV. egerunt, nec aliud sibi imperium, Victoribus morigeri, quam salutem suam expetiverunt. At quemadmodum corporibus nostris accidere cernimus, ut quo lentiore morbo invadimur, eo majora discrimina & pericula nos manere soleant, sic etiam Florentinis usu venit, ut quo tardius partium studia sequerentur, eo periculosius postmodum cum iis conflictandum ipsis fuerit. Ac prima quidem partium causa satis omnibus nota est, utpote quæ à Dante, multisque illis scriptoribus, notata sit, interim brevibus eam hic repetere, non alienum erit. Inter familias præcipuas, potentix Florentiæ eminebant Bonelmontii atque Uberti, tum Amidei atque Donati. Donatorum in familia, viduæ opulentissimæ filia erat, forma præstantissima, quam Bonelmontio quiti, familiæ istius Principi, nuptum elocare

*Fesulanorum
eversio.
Incrementum
Pontificum.*

*Prima
partium
origo a-
pud Flo-
rentinos.*

mater secum deliberaverat, mentem tamen ea de re, vel ex negligentia, vel quod nihil ex mora periculi exspectaret, nemini haec aperuerat, donec Bondelmontius ille fatali ductu, filiam ex Amideorum familia sibi desponderet: quam quidem rem indignissimè vidua ferebat, verum filiae excellenti formae confisa sperabat nuptias istas, antequam firmarentur, turbari posse. Cum itaque aliquando Bondelmontium aedes suas praeterire solum conspexisset, occasione ea utendum rata, se in aedium partes inferiores, filia ponè sequente, mox recepit, atque Bondelmontio obviam facta, sic ipsum allocuta fuit: Gratulor equidem tibi non mediocriter, quod uxorem te duxisse intellexerim, licet negare nolim, hanc filiam meam me tibi servasse, simul haec effata ad apertis januis filiam ipsi conspiciendam praebuit.

Ex Bondelmontii levitate.

Cum ergo Bondelmontius formam virginis, quae sanè rarissima erat, contemplaretur, tum etiam origine, cæterisque dotibus, hanc sponsae suae minimè cedere cogitaret, confestim tanto desiderio ejus potiundae accensus fuit, ut fidem datam sponsae, injuriam praeterea in familiam Amideorum, malaque inde proculdubio manatura negligens, ex templo viduae responderet: postquam hanc te mihi servasse intelligo, ingratus sane habear, siquidem id facere haecenus liceat, si fortunam minus reverenter amplexus fuerim: moraque nulla interposita, nuptias cum hac virgine celebravit. Fodicabat hoc facinus omnium, tam Amideorum, quam Ubertorum (utpote qui invicem necessitudine atque affinitate conjuncti essent) animos, & tam insignem injuriam minimè tolerandam, atque sola Bondelmontii morte expiandam, conventu eam ob rem habito, magno numero decreverant. Ac licet eorum non pauci, mala inde proventura, ominarentur, eaque in medium proponerent, Mosca tamen Lambertus, in hanc sententiam erumpens, quod

multa ponderando nihil concluderetur, tritumque proverbium, quod res perpetrata caput haberet, addens, omnium animos ad vindictam inclinavit. Cura itaque ejus rei Mosca, Stiatto Uberti, Lambertuccio Amidei, atque Odorigo Fisanti deman-
data. Atque hi quidem festo Paschatis die, ex ædibus Amideorum, quæ pontem veterem, fan-
numque S. Stephani inter erant, in Bondelmon- *Causa*
tium, equo albo vehementem, atque injuriam ea *ipsum ne*
facilitate, qua stipulatæ nuptiæ rescribuntur, *eis.*
 posthaberi arbitratum, irruentes, sub statua
 Martis, eum equo excussum interemerunt. Faci-
 nus istud omnem urbem in duas partes distraxit,
 quarum altera Bondelmontiis, Uberti altera
 adhærebat: utrique partium ædes satis munitæ,
 tum turres & familiarium magnus numerus, eam
 ob rem pugnatum inter illas aliquoties, multis
 post annis acriter, sic tamen ut neutri alteros
 pellerent, odiaque inter ipsos, non tam pace
 componerentur, quam induciis quiescerent, at-
 que ea ratione novis subinde causis emergenti-
 bus, vel denuo arderent, vel iterum seponeren-
 tur. Laboravit ergo urbs sub eo onere usque ad
 Friderici II. sæculum, cui mens erat, quod Re- *Frederi-*
 gnus Neapolitanum Imperio suo accessisset, po- *ens I I.*
 tentiam suam contra Pontificem roborare, eam *Imp.*
 ob rem, quo Tusciæ tutius imperaret, Ubertos, *Guelphi*
 eorumque sequaces, sibi protegendos sumisit, *Florētia*
 qui porro ea potentia auctiores, Bondelmontios *ejecti.*
 urbe ejecerunt, atque inde urbs nostra (sicuti
 hætenus universa Italia, in Guelphos atque Gi-
 bellinos divisa erat) etiam ipsa partium illarum
 studia amplecti cœpit. Neque superfluum fuerit
 familiarum, quæ partibus adhærebant, præcipua-
 rum, nomina posteritati relinquere. Guelpho-
 rum itaque partes sequebantur Bondelmontii,
 Nerlii, Rossii, Frescobaldii, Mozii, Pulcii, Ghe-
 rardini, Faroboschii, Bagnesii, Guidalotii, Sach-
 ruzii, Manierii, Lucandesii, Chiaramontani,

Cam-

Campiobassii, Cavalcantii, Giandonatii, Gianfigliazii, Scalii, Gualerottii, Importunii, Bostichii, Tornaquincii, Vechietrii, Tosinghii, Ariguccii, Aglii, Sitii, Adimarii, Visdomini, Donatii, Pazzii, de LaBella, Ardinghii, Thebaldi, Cerchii. Gibellinis studebant Ubertii, Manellii, Ubriachii, Fisantii, Amidei, Infangatii, Malespinii, Scolarii, Guidii, Gallii, Caprardii, Lambertii, Soldanierii, Cipriani, Toschii, Amierii, Palerminii, Migliorellii, Piglii, Baruccii, Cattanii, Agolantii, Brunelleschii, Caponsachii, Eliseii, Abbatii, Tedaldinii, Guochii, Caligaii. His nobilioribus familiis, utriusque partis, multæ popularium sese addixerunt, adeo, ut universa ferè urbs, hisce divisionibus inficeretur. Guelphi itaque ea ratione exacti, in vassum istud, quod supra Arnum vocatur in munitiora loca sua sese receperunt, atque quatenus licebat, ibi inimicorum potentia resistebant. Ab obitu verò Friderici, Florentinorum ii, qui sese integros à partium studiis servaverant, & quorum apud populum autoritas valebat, de componendis potius dissidiis, quam ut earum causa urbs periclitaretur, suadere cœperunt, tandemque perfecerunt, ut Guelphi, neglectis injuriis, redirent, atque à Gibellinis, sepositis suspicionibus, reciperentur. Jam itaq; in unum compositi, de adipiscenda libertate, atque defendendi sese mediis, antequam Imperator novus potentia cresceret egerunt. Urbs ergo in sex classes distributa, atque duodecim cives electi, quorum bini cuique parti, annua dictatura, præessent, iisque nomen Antianorum tributum. Quo verò causis inimicitiarum, quæ ex judiciis oriri sæpius solent, obviam iretur, eam ob rem duos iudices extraneos constituerunt, quorum alter Capitaneus sive Dux, à potestate verò alter, Podesta, denominaretur, quorum esset, tam in civilibus quam criminalibus, inter cives jus reddere. *Postquam verò institutum nullum diutius subsistere potest, nisi sit,*

*Iterum
recepti.*

*Muta-
taque
Reipub.
forma.*

fit, qui defendendum id suscipiat, ideo ex civibus viginti, ex agro verò septuaginta sex vexilla, è lectissima juventute scripserunt, quibus incumbere, quotiescunque vel à Duce, vel ab Antianis vocarentur, armatis ad vexilla (quæ quidem pro armorum genere distincta erant, alia enim vexilla balistarii, scutati alia gerebant,) confestim confluere, Festo siquidem Pentecostes die maxima cum celebritate quotannis his vexilla tradebantur, atque universæ militiæ Duces solenniter præsticiebantur. Quo vero exercitus ille majore cum maiestate, in aciem prodiret, tum etiam militi constaret, quo dissipato sibi recipiendum, atque restaurato agmine denuo pugnandum esset, huic rei plaustrum conspicuæ magnitudinis, rubeoque panno opertum fabricarunt, quod iugo bouum protractum, vexillum primum, rubeo alboque colore discriminatum, gestaret. Atque id quidem plaustrum, si quando exercitus vocandus esset, in eorum novum agebatur, ibique solennibus ceremoniis militiæ Ducibus consignabatur. Præterea, ne quidquam maiestati deesset, peculiarem Campanam Martinellæ titulo celebrem, sumserunt, quæ integrum mensem, priusquam exercitus in hostem pergeret, pulsaretur, adeoque hosti ad defensionem tempus suppeteret, tanta virtus nimium id temporis in viris istis conspiciebatur, tanquam animo Res ab istis publica administrabatur, ut quod nostro ævo hostem incautum opprimere, in laude reputatur, id tunc temporis ignominia fraudisque loco haberetur. Eadem campana exercitum comitabatur ad ejusque; pulsum tam eximie disponebantur, quam reliqua militiæ munia componebantur. Atque his quidem, tam militibus, quam civilibus institutis, Florentini libertatem suam fundarunt: neque facile dici queat, quam autoritatis atque potentie, parvo temporis intervallo, ipsis hinc accesserit, siquidem non modo Thuscis audire, verum etiam inter præcipuas

*Vexillum
primum
plaustrum
protrahunt.*

Pro libertate.

Ita-

urbes haberi cœperunt, nec sane quicquam
summâ potentiam adipiscendam, ipsis defu-
nisi crebris novisque divisionibus agitati at-
que consumpti fuissent. Stetit ea Reipublicæ
na decennio, quo quidem tempore Picto-
nenses, Aretios, atque Senenses, ad fœdus in-
dum vi adegerunt, Volateranos subegerunt,
etisque aliquot propugnaculis, eorum incolas
rentiam traduxerunt, atque hæc omnia Guel-
phorum consiliis potissimum agebantur, quod
irum multo plus Ghibellinis possent, tam-
d hi, ob superbiam, superioris ævi sub Fride-
rici administrationem, populo exosi essent, quam
ad Pontificum partes, plus quam Imperatoris
arentur, siquidem ope Pontificum libertatem se
are posse sperarent, quam sub Imperatoribus peri-
turam animadverterent. Acrius ergo Ghibel-
ferentes quod auctoritatem suam imminui
erent, occasionem sollicito animo expecta-
nt, qua pristinam dignitatem recuperarent,
e eam quidem in propinquo sperabant, quod
nfredo, Friderici filio, regnum Neapolita-
occupatum viresque Pontificum satis acci-
ernerent. Egerunt itaque apud hunc, quo
s ope gradum repeterent, verum id adeo
haberi non potuit, quin ad Antianos res
retur, atque hi quidem Ubertos in iudicium
alarunt, verum illi non tantum præsto esse
ctarunt, verum etiam suas munire coepe-
nt, quod quidem populi in eos iram adeo con-
it ut arma consolamantes, ope Guelphorum
urbe ejicerent, omnesque Ghibellini Senas
recipere compellerentur. At hi adeptis à
redo rege auxiliis, industria Farinatæ Uber-
guelphorum exercitum, ad flumen Arbiâ, cum
strage profligarunt, ut illi, qui cladi
fuerant, non Florentiam, (quod illam ho-
cessisse arbitrarentur) sed Lucam sese reci-
t. Erat Regis exercitui Dux constitutus

Jor-

alio Cives, uti et tempore a tunc
venit. Hic alioquin Ghibellini per
non victoriam, Florentiam occupant. At
ne in postrema Mactati tempore, ubi a Fo-
Reipublicæ utilitas et quodammodo
torem superet, peritus atque
injuria, improbitas illa, adeo ut
nos concitavit, ut ex illa Ghibellini
rent inimicissimi, quod cum tanta vi
tum amittit. Jordano Comes ergo
regi occupaciones, egresso, super Ghibel-
done Novello, Caput Domini, utique
carum Florentie subditum, Concilio
Empoli coacto decretum fuit, nulli in
bellinorum partes, in Tusciam Imperatoris
posse, quam si Florentia ipsa dederent, super
que Guelphis placet referre, sed parum
concedere posset, neque fuit, ut uno coram
amicorumque numero, repeteret quicquam
qui tam arduis forentibus adversariis, ut
cis Farinato Ubertos pariter manifeste per-
culo eximeret: in liquidum patet, nullum de
ferimus habita ratione, sese opposuit, ut
iam ob rem, hoc periculum se jactant alienum, ut
quam ut patria sua fortissima potiri darent, ut
que quidquam hactenus esse, cerus nomine
ut illa merito munit, vel illud sibi magis
debet, quod tanto studio quæsum, servum
ipsi id temporis exhibent, non profecti, se
stem omnibus illis, quicunque aliter decreverit,
non minus infestum fore, quam hactenus Gue-
phis fuerit, contemnit modo pacem suam eve-
tere, sperare sese posse illam virtute sua non
sirentur defendi, quoniam invidiam sua Guelph
sile exacti fuerint. Erat Farinata vir magis
ni, rei præterea militaris scientissimus, Ghibel-
linum Dux, & apud Mantuanum non mediocris
auctoritatis, adeo, ut cuncti viri existimatio, de
nationem istam averteret, neque inde ad alia

Jordanus Comes, magni id temporis in re militari nominis. Hic assumptis Ghibellinis, post ad-
 eptam victoriam, Florentiam occupavit, eam-
 que in potestatem Manfredi redegit, pristino
 Reipublicæ instituto & quidquid præterea liber-
 tatem saperet, penitus abrogato. Quæ quidem
 injuria, imprudenter illata, adeo omnium ani-
 mos concitavit, ut ex inimicis, Ghibellinis fie-
 rent inimicissimi, quod etiam tandem ipsis exi-
 tium attulit. Jordano Comite ergo Neapolim, ob
 regni occupationes, egresso, atque Comite Gui-
 done Novello, Cajentini Domino, in Regium Vi-
 carium Florentiæ substituto, Concilio ab hoc,
 Empolii coacto decretum fuit, nulla alia re Ghi-
 bellinorum partes, in Tuscia superiores subsistere
 posse, quam si Florentia ipsa deleteretur, utpote
 quæ Guelphis planè referrea, sola partes Pontifi-
 cias restituere posset, neque sanè, ex tanto civium
 amicorumque numero, repertus quisquam esset,
 qui tam atroci sententiæ adversaretur, nisi uni-
 us Farinata Ubertorum patriam manifesto peri-
 culo exemisset: is siquidem palam, nullaque di-
 criminis habita ratione, sese opposuit, non
 liam ob rem, tot periculis se jactatum asserens,
 uam ut patria sua suavissima potiri daretur, ne-
 ue quidquam hætenus esse, cujus nomine sen-
 tentia illa merito mutari, vel istud sibi negligi
 ebeat, quod tanto studio quæsitum, fortuna
 istid temporis exhibeat, imò profiteri, sese ho-
 em omnibus illis, quicunque aliter decreverint,
 on minus infestum fore, quam hætenus Guel-
 nis fuerit, conentur modo patriam suam ever-
 re, sperare sese posse illam virtute sua non mi-
 is strenue defendi, quàm industria sua Guelphi
 de exacti fuerint. Erat Farinata vir magni ani-
 rei præterea militaris scientissimus, Ghibelli-
 rum Dux, & apud Manfredum non mediocris
 thoritatis, adeo, ut tanti viri existimatio, de-
 erationem istam averteret, atque inde ad alia
 stabi-

*At à
Manfredi,
Florentia
subacta,
restituta*

*Atroci-
ter in
patriam
consulte*

*At fra-
tri unius
viri a-
nimæ*

abiliendæ potentiæ media descenderetur. Guel-
 um interea illi, qui Lucam sese receperant, à
 censibus, ob minas Comitum deserti, Bononiam
 fugerunt, atque inde contra Ghibellinos à
 elphis, qui Parmæ degebant, evocati, tanta
 ruit rem adgressi sunt, ut oppressis ibi omni-
 adversariis, omnes eorum facultates ipsis ce-
 rent, adeo ut tam divitiis quam dignitatibus
 i, Pontifici Clementi, qui Carolum Andega-
 nem in Manfredum, quo illum Regno excute-
 concitaverat, atque facultates suas per Lega-
 offerrent, atque ab eo non tantum inter ami-
 scriberentur, verum etiam vexillum Sedis
 ificii obtinerent, quo deinceps Guelphi, o-
 pus in expeditionibus, usi sunt, idemque id
 quo hodiernum Florentini in bello uti con-
 runt. Manfredus ergo, à Carolo Andium Du-
 regno exuto atque interempto, Guelphorum
 bus, utpote quorum opera Carolus, eo in-
 non contemnenda usus esset, non parum vi-
 accrevit, atque Ghibellinorum potentia in-
 cepit: constituerat eam ob rem Guido Co-
 atque illi, qui Rem Florentinam id temporis
 nistrabant, populum istum, injuriis summis
 nus laceffitum, insigni aliquo beneficio lu-
 ere, *Verum ea, quæ ante necessitatem ingruen-*
dere poterant, remedia, cum præter occasionem,
in ingratos, conferrentur, non modo nec quic-
profuerunt, sed etiam exitum eorum matra-
 Sperabant igitur populum in suas partes
 posse, si earum dignitatum aliquæ, quæ ipsis
 non pridem erant, restituerentur: eam ob
 lectis xxxvi. civibus ex popularium nume-
 litisque duobus nobilibus, quos Bononia
 rem evocaverant, rempublicam in me-
 tituendam, ipsis commiserunt. Atque hi
 n, confestim urbem in opificum classes di-
 unt, & cuique opificio magistratum, qui
 suas regeret, præfecerunt, additis quibus-
 que

restituit, sub quibus, et in quibus, et
 et convenerunt. Erant autem inter
 zies duodecim, quorum nomina erant
 is quique transierunt, et in quibus
 atque novem universi accesserunt, et quæ
 que una, cum hodie, et in quibus
 vero etiam civitates illi publice, præter
 que restituerent, etiam in quibus
 remur, sicut in Guido Comite, qui
 dis nullum satisfecit, et in quibus
 cione, verum tam adversus, et in quibus
 animos expertus fuit, ut in quibus
 posse diffusis atque in de ista ipso
 licus, confusus cum Ghibellinorum
 agitant, quæ nimirum ratione populo
 ntelles, quam ipsis modo clarius fuit, et
 epi possit. Cum itaque ad ea perpetua
 institutus sibi videretur, horum aucupans, qui
 curares Republicæ triginta illi sex
 solebat, nimirum excitari voluit, quo
 illi confecti, ad sua quisque dilapsi
 chales ignare quid ageretur, armæ ad
 confecturæ, ibique edocet, Comitum
 am armatum ad S. Joannis forum
 iam ipse ad S. Trinitatis templum
 m: Joanni Soldanerio obsequium
 Comes ergo in plebem intrandum
 solum properaverit, neque plebs
 ni, sed obviæ Comiti progressa
 Tornaquinciorum domus conspicitur,
 conferunt, Comitumque interfecit
 ro ejus stuporibus, loco populi, qui
 de re sollicitus, sibi quædam
 circumveniretur, atque milium
 ne fractis interimeretur, tanta
 percussus fuit, ut omnis
 pocius, quam in armis, salutem
 que frustra reluctantibus
 rebus, cum omnibus suis
 copis Pratum con-

que vexillis, sub quibus, si res ita postularet, armati convenirent. Erant ab initio opificiorum classes duodecim, quarum majores septem, minores quinque numerabantur, at his postmodum aliz novem minores accesserunt, ut ex viginti atque una, etiam hodiernum, recenseantur. Cum vero rei curatores illi publicæ, præter ea quæ *Opificiæ* nunc recensuimus, etiam alia publico bono con- *classes* stantur, visum fuit Guidoni Comiti, quo stipen- *consti-* diis militum satisfaceret, collationem civibus *tuta.* excutere, verum tam adversos, ea in re, civium animos expertus fuit, ut invitis eam extorqueri posse diffusus atque jam de statu ipso nutante sollicitus, consilia cum Ghibellinorum promptissimis ageret, qua nimirum ratione populo eadem potestas, quam ipsis modo elargitus fuerat, iterum ripi posset. Cum itaque ad ea perpetranda satius instructus sibi videretur, horam aucupatus, qua uratores Reipublicæ triginta illi sex convenire solebant, tumultum excitari voluit, quo quidem illi consternati, ad sua quique dilapsi sunt, at classes ignaræ quid ageretur, armarum ad vexilla confluerunt, ibique edoctæ, Comitem Guidonem armatum ad S. Joannis sanum consistere, etiam ipsæ ad S. Trinitatis templum substituerunt, quæ Joanni Soldanerio obsequium præstiterunt. Comes ergo in plebem irruendum ratus, eo constim properaverit, neque plebs pugnam recusaret, sed obviam Comiti progressa eò loci, ubi nunc ornaquinciorum domus conspicitur, manus iniecit, Comitemque interfectis magno numero ejus stipulatoribus, loco pepulit, qua quidem ille re sollicitus, sibi quæ metuens, ne noctu à plebe conveniretur, atque militum suorum animis fractis interimeretur, tanta animi consternatione percussus fuit, ut omnis consilii inops, in præpotius, quam in armis, salutem reponeret, quæ frustra reluctantibus rectoribus, partiumque civibus, cum omnibus suis copiis Pratum confu-

*Pugna
in urbe.*

fugeret. Vix vero ad tutiora elapsus, profligato metu sibi jam constans, errorem suum agnoscere cepit, quo ergo illum actutum corrigeret, diluculo ipso Florentiam repedavit, quo urbem illam, quam animo abjectissimo deseruerat, virtute recuperaret. Verum res haud ex animo ipsi cessit, siquidem à populo, cui difficile futurum erat, urbe ipsum expellere, non difficulter moribus exclusus fuit, adeo ut animo saucio, cum ignominia ad Casentinos suos ipsi redendum esset, Ghibellini vero ad villas suas dilaberentur.

*Revoca-
ti exules
omnes.*

*Sed dio-
pari af-
fectu.*

Populo ea ratione victoriam adepto, eorum studio, qui bonum publicum amabant, actum fuit, qua tandem ratione civium animi componi possent, ac tandem conclusum, omnes exules tam Ghibellinos quam Guelphos revocandos esse. Guelphi itaque, sexto quo expulsi fuerant anno, in urbem rediere, Ghibellinis præterea, recens in patriam injuria condonata, ipsique restituti, licet tam populi, quam Guelphorum odiis onerarentur, quod hi quidem exilii sui oblivisci non poterant, at illi tyrannidis ipsorum recentis recordarentur, unde tandem utriusque partis animi minus pacati cernebantur. Hæc inter Florentiæ gesta, fama percrebuit, Conradinum, Manfredi nepotem, instructissimo Germanorum exercitu Neapolim petere, quod quidem Ghibellinis animos addidit, ut de recuperanda pristina auctoritate melius sperarent. Guelphos vero excitavit, ut qua ratione se suaque tuerentur, impensius cogitarent, eamque ob rem, à Carolo Andio, auxilia contra Conradinum peterent. His impetratis, Guelfi, animo jam insolentiore, adeo Ghibellinos perculerunt, ut biduo, antequam ea ad urbem accederent, ipsimet fuga sibi consultum malerent. Ab eorum discessu, Florentini statum Reipublicæ correxerunt, electis duodecim viris, principum loco, quorum erat, binis mensibus præesse, hisque non Antianorum sed Bonorum homi-

*Unde
Ghibel-
lini ite-
rum
profugi.*

*Muta-
taq; de-
nuo Rei-
publ.
Florent.
forma.*

hominum nomen tributum : his additus senatus octoginta civium, qui Consilium credentiae vocabantur, praeterea centum octoginta civium ex populo electi, atque in sex classes distincti, qui conjuncti tam senatoribus quam Bonis hominibus, Consilium generale constituiebant. Accessit his aliud consilium, centum viginti civium, tam ex nobilibus quam plebeis lectorum, quorum erat, omnia illa exequi atque perficere, quae à reliquis Senatoribus deliberata conclusaeque fuerant, tum etiam officia universae Reipublicae distribuere. Partem praeterea Guelpham, novis magistratibus atque institutis munitam voluerunt, quo ea à Ghibellinis tutior foret, quorum quidem bona in tres partes divisa, pars fisco adjudicata, altera magistratui partium, qui Capitaneorum vocabatur cessit, tertia Guelphis, quo jacturam resarcirent, tributa. Papa praeterea, quo Tuscia Guelphis fidentius studeret, Regem Carolum, Vicarium Imperii, per Tusciam audire voluit. His igitur sub institutis dum Florentini rem suam domi auctoritate legum, foris vero armis amplificarent, diem suum obiit Clemens Pontifex, cui inter multas altercationes, biennio post successit Gregorius X. qui quidem quod diutius in Syria moratus esset, atque eo, quo eligeretur tempore, adhuc ibi subsisteret, à partium studio alienior, eas non eum ad modum, quo antecessores ipsius soliti erant, curabat, eam ob rem, cum Gallias petiturus, per Florentinos iter faceret, boni pastoris esse ducens, discordias litesque componere, atque concordiam inter cives stabilire, adeo sedulo negotium, apud Florentinos, exulum egit, ut Florentini Ghibellinorum patronos, quo de ipsorum retributione commodius transigeretur, in urbem admitterent, ac licet inter partes de summa contentum esset, tantus tamen pavor mentibus Ghibellinorum infederat, ut omnes à reditu sibi temerarent, quod quidem Florentinorum culpa evenisset.

D

nisse

Ab In- nisse Pontifex persuasus, urbi sacris interdixit,
nocetio. in qua contumacia ipsis hærendum fuit, quoad
V. iterum Pontifex ille viveret, verum post ejus obitum, ab
recepti. Innocentio V. restituti in integrum fuere. Deve-
 nerat Pontificatus postmodum ad Nicolaum III.

Vnde Urfinum. Postquam vero Pontificibus insitum sem-
tot cla- per fuerit, eos metuere, qui potentia in Italia prava-
des in lerent, licet ii Pontificum beneficio crevissent, quod
Italia. vimirum eorum auctoritatem imminutam cuperent,

inde sane tot bella, atque rerum publicarum mu-
 tationes consecutæ sunt, siquidem metus ille, qui
 à potentiore imminebat, in causa erat, ut debi-
 lior in hunc armaretur atque muniretur, at cum
 etiam hic excrevisset, ut idem pari ratione me-
 tueretur, atque eadem rerum serie ejus exitio in-
 vigilaretur. Hæ artes Manfredus Regnum eripuerit,
 idque Carolo concessere, hæ eadem postea Caroli
 metum excitarunt, ejusque exitium maturarunt.

Pontifi- Eisdem ergo rationes Nicolaus III. secutus, per
cumque Imperatorem egit, ut Carolo Tusciæ administra-
artes. tio eriperetur, eaque à Pontificis legato, cui La-
 tino nomen, imperatoris auspiciis aliquandiu re-
 geretur.

Nico- Erat id temporis non admodum felix Florenti-
laus III. norum conditio, Guelpharum siquidem nobilio-
 res, ex successu tumidi, magistratibus minus ob-
 temperabant, adeo, ut indies multa homicidia,
Ghibel- aliaque facinora perpetrarentur, quæ quidem in-
lini ite- ulta jacebant, quod ii, qui ea commisissent, à po-
rum re- tentioribus sustinerentur. Ad domandam itaque
stituti. hanc insolentiam, Principibus visum fuit, exules

Mutata in urbem recipere, quod quidem Legato occasio-
facies nem præbuit, ut urbem componeret, atque Ghi-
Reip. bellini tandem reverterentur, Mutata Reip. facies
Flor. eatenus, ut loco duodecim Principum, quatuor-

Marti- decem, deinceps sederent, atque ab utraque parte
mus Pa- septem peterentur, qui à Pontifice electi, annum
ta par- unum magistratum gererent. Stetit his institutis
 Florentia biennio, donec Martinus Gallus ad Pon-
 tificatum

tificatum ascenderet, nam dum hic Carolo omnem *partium* illam auctoritatem, quæ à Nicolao ipsi adempta *studio re* fuerat, restitueret, inde confestim partium studia, *suscitat.* per universam Tusciam, reviviscere cœperunt. Siquidem Florentini arma in eum qui Imperato- *Nova* ris vices gerebat corripuere, atque quo Ghibellini *Reip.* ab officiis removeri, potentioresque coherceri *Floren-* possent, *novam* Reipub. formam constituere. At- *tina* que id quidem sub annum MCCLXXXII. incidit. *mutatio.*

Accesserat opificum classibus, postquam magi- stratus ad ipsas devoluti essent, non parum aucto- ritatis: eam ob rem hi potentia sua effecerunt, ut vice quatuordecim virorum tres saltem ex ci- vium numero optarentur, atque, Priorum titulo, duobus mensibus Reipublicæ præessent, liceret- que eos ex præstantioribus, modo vel mercatu- ram, vel aliam quampiam artem exercerent, pe- tere. Horum numerus, postquam primus magi- stratus officio suo præfuisset, ad sex usque auctus fuit, quo nimirum, ex unaquaque sexta civitatis parte unus præfesset: steritque numerus ille, usque ad annum MCCCXLII. quo tempore urbs in quatuor partes distributa, Priorumq; numerus, ad novenos productus fuit, licet is interea temporis, necessi- tate urgente, ad duodenos aliquando extendere- *Nobili-* tur. Hoc institutum (sicuti temporis successu cer- *bis exi-* nere licuit) nobilibus exitio tandem fuit, utpote *tiosa.* qui primum, ex variis causis, à populo ab officio arcerentur, atque tandem, nulla habita dignitatis ratione, pellerentur, quam quidem rem nobiles ab initio non indigne ferebant, quod nimirum *inter* seipsos minus convenirent, dum vero alii alios ever- *tere conarentur, tandem omnibus dignitatibus uni-* versi exciderent. Huic magistratui Palatium tribu- tum, in quo semper moraretur, cum antea in tem- plis convenire consuevissent, additi præterea, di- gnitatis augendæ gratia, lictores, alique quorum ministerio uterentur. Licet vero ab initio, saltem Priorum nomine insignirentur, non magno ta- *men*

men post intervallo etiam Domini, majestatis causa, audire cœperunt.

*At Rei-
pub. pro-
sperior.* Quieverant motus illi intestini aliquot annis, quo tempore bellum Aretinis Florentini intulerunt, quod nimirum Guelpharum partem studiose ab illis expulsi fuissent, eosque in Campo, quod Aldinum appellatur, feliciter vicerunt. Cum ergo urbs, frequentia hominum, indies cre- sceret, visum fuit prudentioribus, etiam pomœ- rium amplificare, unde urbis mœnia in eam am- plitudinem, quæ hodiernum cernitur, excrevere, siquidem ante id tempus, universæ urbis diame- ter, spatio isto, quod à ponte veteri, ad S. Lauren- tium portingit, terminabatur. Alta igitur, tam do- mi quam foris pax, nomina illa Ghibellinorum, apud Florentinos propemodum obliteraverat, su- peravit nihilominus illa *intemperies, quæ in omni- bus fere civitatibus naturali quodam ductu potentiores atque plebem agitare solet: nam cum populus ex legibus vivere, potentiores vero legibus imperare cupiant, fieri equidem non potest, ut bene inter has partes unquam*

*Turbata
quidem
a nobi-
libus.* conveniat. Atque ista quidem intemperies, quan- diu à Ghibellinis ipsis metus supererat, altius la- tebat, postea vero quam illi oppressi fuissent eo violentius erupit, adeo ut indies aliqui popula- rium injuria afficerentur, neque vel leges vel ma- gistratus, ad ea vindicanda, suppeterent, siqui- dem nobiles propinquorum amicorumque co- pia, facile sese contra Priores atque Capitaneos tuebantur.

*Sed no-
vo officii
genere
quodam
modo re-
sistens.* Primarii itaque opificiorum, huic incommodo obviam iri desiderantes eo rem deduxerunt, ut magistratui quotannis incumberet, eo, quo offi- cium ingrediebantur tempore, virum ex plebe optare, atque, sub xx. vexillis, mille stipatores ipsi adjungere, cujus esset, quotiescumque vel à ma- gistratu, vel à Capitaneo, vocaretur, armata manu leges tueri ipsique nomen Vexilliferi justitiæ tri- butum, quem sua lingua Gonfaloncrium vocabant.

Pri-

Primus in hunc ordinem Ubaldus Ruffolus optatus fuit isque vexillo potitus, Gallettorum ædes evertit, quod quidā ejus familiz, in Gallia, unum ex plebe interemisset. Atque facile quidem opificibus fuit, institutum istud perficere, quod nobiles nimirum odiis acerrimis inter se digladiarentur, neq; huic malo adversum ire cogitarent, priusquam atrocitate istius supplicii excitarentur. Licet vero non parum inde exterriti ab initio fuissent, mox tamē ad pristinam animorum insolentiam redierunt, nam cum semper aliqui ex eorum numero, inter Dominos, (ut supra magistratum appellari cōpisse monuimus) reciperentur, perfacile signiferum justitiæ impediabant, quo minus officio suo satisfacere posset. Quibus accedebat quod dum ab accusatore testes probandæ injuriæ requirerentur, nemo facile reperiretur, cui contra nobiles testimonium dicere, integrum esset, adeo; ut brevi tempore, Florentini, in pristinas divisiones reciderent, atque plebs potentioribus, non contemnendis injuriis, opprimeretur, siquidem lites tardius finirent, tum etiam sententiæ rarius executioni mandarentur.

*Discor-
diarum
fructus.*

Dum itaque plebs, consilii inops, anxia hæreret, Joannes quidam, cognomine Dela Bella, familiz nobilissimæ, verum libertatis patriæque amantissimus, Ducibus opificum author fuit, ut urbis statum corruptissimum corrigere aggredorentur.

*Plebs a
nobili-
bus op-
pressa.*

Hujus itaque consilio, signifero locus inter Dominos tributus, ipsique præterea quatuor hominum addita millia: adempta facultas nobilibus inter Dominos optari, correi eidem poenæ, quæ in reum caderet, adstricti, famæque publicæ tributum, ut ea testimonii loco satis esset.

Studium

Hiscæ legibus, quæ ordinationes justitiæ vocabantur, plebi non parum autoritatis, Joanni vero delà-Bella non parum odii accessit, siquidem tam potentioribus invisus, quod ipsorum potentiam dolabefactasset, quam ditioribus ex plebe exosus

*erga pa-
triam
aliquē-
de exi-
tiosum.*

D 3.

erat,

*Seditio
apud Flo-
rentinos*

erat, quod ejus auctoritatem nimiam esse arbitra-
rentur, quod quidem quamprimum per occasio-
nem licuit, manifestum fuit. Accidit ergo ut
quidam ex plebe, in rixa, cui nobilium plures in-
tervenerant, occideretur, culpa ejus cædis Corso
Donati, utpote præ cæteris audaci attributa, ca-
ptus à Capitaneo eam ob rem, absolvitur, vel
quod extra culpam depræhenderetur, vel quod
Capitaneus eum condemnare metueret. Plebs id
maximopere indignata, arma corripuit, atque
ædes Joannis De la Bella circumdans, postulavit,
ut eas leges, quarum author extitisset, tuendas
etiam sumeret. Joannes, qui Corsum punitum
cupiebat, arma plebi excutere minus cogitabat,
quod facturum fuisse, multi ab eo expectabant,
sed autor potius fuit, ut ad magistratum, ea de re
conquestum, irent, atq; inde consilium peterent.
Plebs vero eo magis exacerbata, quod inde à Ca-
pitaneo eludi, hinc à Joanne se deserui arbitraretur,
non ad magistratum, sed ad palatium Capi-
tanei perrexit, idque occupatum diripuit.

Displicuit sanè facinus istud civibus omnibus
culpaque ejus rei omnis in Joannem, ab iis, qui
ipsius exitium quærebant, conferebatur, nec de-
fuere ex inimicis, qui novo magistratu succe-
dente, eum ad Capitaneum, tanquam plebem ad
seditionem concitasset, deferrent: dum itaque
de causa ejus dignosceretur, plebs armata ad ejus
ædes confluit, atque ipsi contra Dominos, utpo-
te qui ipsum odio prosequerentur, studia sua ob-
tulit. Integrum non erat Joanni vel auræ istius
popularis experimentum capere, vel etiam vitam
suam arbitrio Dominorum committere, cum tam
horum malitiam, quam istorum inconstantiam
metueret, quo igitur tam inimicorum injuriis
locum nullum relinqueret, quam amicorum ope-
ra, contra patriam, uti, minus necesse haberet,
maluit invidiæ cedere, atque cives metu illo,
quem de se frustra conceperant, eximere, eamq;
urbem

urbem relinquere, quam tanto cum labore & periculo, à potentiorum injuriis atque servitute vindicaverat, voluntario itaque exilio se inde subduxit. Ab ejus discessu nobiles in spem erecti fuere, posse nimirum pristinam dignitatem industria recuperari, & cum perspectum haberent, intestina sua dissidia malis istis occasionem præbuisse, conjunctis denuo animis, duos sui ordinis, ad Dominos, quod eos sibi favere arbitrabantur, oratum misere, quo acerbitas legum, in ipsos constitutarum, ex parte mitigaretur: quæ quidem petitio, postquam in vulgus emanasset, non mediocriter plebis animos concitavit, quod nimirum Dominos nobilitati studere suspicabantur, eam ob rem, dum illi desiderio, hi verò suspicionibus ardent, ad arma tandem deventum fuit.

*Insigne
exemplum
amoris
erga patriam.*

Nobilium copiarum tribus in locis substitere, ad S. Joannis nimirum sanum, ad forum novum, & ad forum quod Moziorum appellatur, tribusque parebant ducibus, Foresio scilicet Adimario, Vannio de Mozi, & Gerio Spinæ: plebs verò, ingenti numero, ad palatium Minorum, quod tum juxta S. Proculum erat, confluit, & quod magistratum suspectum haberet, horum consiliis, sex sui ordinis, interesse voluit. Dum igitur utraque partium ad pugnam sese accingeret, quidam, tam ex nobilitate quam plebe cum aliquot viris sacri ordinis, quorum existimatio id temporis valebat, tanquam transacturi, sese interposuere. Revocatum ab his in memoriam nobilibus, quod ipsimet legibus istis, quibus à dignitatibus excluderentur, superbia sua atque indigno inter cives vivendi genere, occasionem præbuerint, neque aliud etiamnum agant, dum nimirum armata manu, atque per vim, ea recuperare conarentur, quæ propter intestina dissidia, atque vitam ipsis indignam, sibi eripi passi essent, quam ut patriam pessumdent, propriamque conditionem majoribus angustiis exponant; meminerint, plebem tam nu-

*Bellum
intestinum.*

mero, quam opibus, tum etiam odiis, sibi longo intervallo præitare, *nomēq; istud nobilitatis, quo uno plebem antecedere sibi viderentur, cum ad arma deventum fuerit, nihil agere, sed potius evanescere, adeo ut istud defensionis minime sufficere possit.* Plebi vero ex altera parte proposuere, non prudentis esse ubi vis extremum victoria punctum prosequi, neque unquam à sapiente hostes ad desperationem adactos, cum spe melioris fortuna exclusis, neque mala timere consuetum sit, meminerint nobilitatem eam esse, quæ virtute sua bellica, urbem istam eo dignitatis evexerit, iniquum igitur esse, tam immani jam odio in illam ferri; nam sicuti fortassis nobiles æquo animo, quod à supremis dignitatibus excludantur, sustinere queant, ita ferre minime posse, quod in cujusvis arbitrio situm sit, ipsos auctoritate legum istarum patria pellere, eas igitur merito mitigandas, eoque beneficio provocatis, arma extorquenda esse, *nolint multitudini confisi, fortunam experiri, cum non adeo raro, ingentes copias à paucis profligatas experientia testetur.*

Varia, his perceptis, inter plebem oriebantur sententiæ, multi pugnam malebant, utpote ad quam nihilominus aliquando necessario deveniendum foret, satius itaque esse fortunæ aleam modo experiri, quam expectare, quousque adversarii vires acquisivissent, non refragaturos quidem sese, ut leges ex parte mitigentur, si ea ratione nobilibus satisfieri queat, imo ut id fiat suadere, verum tantam eorum esse arrogantiam, ut nisi coacti nunquam quieturi sint. Multis aliis, iisque prudentioribus atque pacatioribus, videbatur mitigationem legum non adeo magni momenti, pugnam vero maximi discriminis esse. Opinio itaque hæc prævaluit, decretumque ut nobiles accusati, testibus deinceps convincerentur.

Sepositis armis, utraque partium suspicionum plena erat, atque sua turribus armisque munebat, populus præterea magistratum mutabat, immi-

nuro

Mitigatione legum compositionem.

nuto senatorum numero, quod Dominos istos, in Nobilitatem propensos esse animadvertissent. Primarii itaque manserunt Mancinii, Magallottii, Altovitii, Peruzii, atque Corretanii. Majestati porro atque etiam securitati Dominorum stabiliendæ, anno M CC XCVIII. palatium munitum, eamque ad aream ædes, quæ quondam Ubertorum fuerant, deputatæ. Publici præterea carceres cepti atque paucorum annorum intervallo absoluti, neque unquam hæc urbs adeo floruit, quam circa hæc tempora, utpote quibus tam vigis, quam opibus abundaret, autoritate præterea polleret, atque ex civium numero x x x. millia militum ad pugnam aptorum, præterea ex agro LXXX. recenseret. Tuscia omnis, partim ut subdita, partim ut socia parebat, & licet inter nobiles plebemque, odiorum atque suspicionum semina superessent, ea tamen nihil sinistri parturiebant, sed omnes conjunctis animis pace gaudebant: quæ quidem, nisi novis inimiciis intus turbata fuisset, quod foris urbs metueret non habebat, eò enim magnitudinis atque potentia ea progressa erat, ut neque ab Imperatore, neque ab exulibus sibi metueret, tum universæ Italiæ viribus resistere potis esset. Cladem tamen, quam ab externa vi nihil extimescebat, suis, intra mœnia, viribus experiri necesse habuit.

Eminebant id temporis opibus, nobilitate atq; familiarium copiarum Florentiæ, Cerchiorum atque Donatorum familiæ, inter quas, quod tam in urbe, quam in agro sese contingeret, quædam simultates alebantur, non tamen eo usque vehementes, ut armis decerneretur, neque fortassis illat quidquam sinistri produxissent, nisi aliunde intemperies illa provocata fuisset. Res verò sic se habet. Inter præcipuas, apud Pistorienses familias, Cancellariorum numerabatur, accidit ergo fortè *Ex lusu* fortuna, ut Loreus, D. Gulielmi, atque Gerius, *magna* Do. Bertaccii filius ambo ejusdem familiar, inter *clades.*

ludendum ad jurgia devenirent atq; ad pugnam, in qua Gerius à Loreo vulnus accepit leviusculum. Displicuit ea res patri, Guilielmo, verum dum humilitate eam obliterari posse speraret, oleum, quod ajunt, camino addidit, nam dum filio injunxisset, ut apud propinquum Bertaccium culpam deprecaretur, atque Loreus patri obsequens eum accessisset, humanitate tamen illa, exulceratus Bertaccii animus, flecti non potuit, quin per ministros Loreum comprehendi, atque majoris ignominiae causa, manum ipsi detruncari ad praesepe juberet, inquiring redito ad patrem tuum, illic dicito, vulnera ferro, non verbis sanari. Immane hoc facinus tantopere Gulielmo displicuit, ut armata universa familia sua, ad vindicandam injuriam properaret, neque Bertaccius ad defensionem segnior fuit, ut tandem universa civitas in duas partes scinderetur.

*Origo
Albarum
& Nigrarum
Florentiae
partium.*

Trahebant Cancellarii originem suam, à Domino Cancellario, cui in primo matrimonio Blanca nupserat, eam ob rem ii, qui ex hoc matrimonio descendebant, Blanci, hoc est Albi, denominari voluerunt, adversa vero pars, huic contrarium nomen, Nigrorum nimirum, sibi sumpsit. Multoties inde has inter partes, variis occasionibus, pugnatum fuit, multaeque caedes perpetratae, ædes permultae pessumdatae, adeo ut partes, compositionem omnem averfantes, calamitatibus interea exhausti, vel finem discordiis imponere, vel alienis divisionibus eas amplificare arderent. Eam ob rem tandem Florentiam migrarunt: ac Nigri quidem, quod cum Donatis ipsis familiaritas intercessisset, à Domino Corso, familiae istius principe, suscepti fuere: Albi verò, quo non inferiores amicorum potentia essent, ad Dominum Verum Cerchium, nulla in re Corso postponendum, confluxere.

Intemperies itaque ista Pistoriensis, antiqua inter Donatos Cerchiosque odia resuscitabar, atque

que eo usque jam radices egerat , ut tam Prioribus , quam reliquis patriæ amantibus , continuo metuendum esset , ne armis res definiretur atque inde universa civitas in partes concederet. Eam ob rem, ad Pontificem confugientes, orabant , ut iis, quæ ipsi minus possent remediis, atque auctoritate sua , tot malis occurrere dignaretur. Evocavit igitur Pontifex Verum , utque pacem cum Donatis coleret, mandavit : quod quidem Verus mirari se aiebat, cum nihil inimicitiarum sibi cum Donatis esset , & cum pacis mentio bellum præsupponat, ignorare se, cui nam bono pacem colere jubeatur , postquam nullius belli sibi conscius sit. Sic igitur re infecta Vero Roma dimisso intemperies tandem illa eo usq; excrevit, ut minima quaque occasione, in nervū eruptura, facile animadverteretur, quæ quidem hac ratione sese exhibuit.

Mensis erat Majus , qui sua amœnitate , diebus festis , Florentinos ad recreationes provocare solet, Donatorum ergo adolescentum aliqui , equis *Bellum intestinum.* vestiti , ad S. Trinitatis fanum substituerunt, ut feminas, eo loci choream ducentes, contemplarentur, supervenire paulò post Cerchiorum quidam, & ipsi multa nobilitate stipati, qui Donatorum , quod ii terga ipsis obverterent, ignari, equos suos inter hos egerunt, inque eos offenderunt. Donati, eam ob rem, provocatos sese statuentes, arma corripuere, atque à Cerchiis magno animo excepti , illatis acceptisque multis vulneribus , tandem utrique secessere. Hoc initium maximarum calamitatum origo fuit , quod inde nimirum universa civitas, ipsi etiam potentiores, assumptis Albarum Nigrorumque nominibus in partes discederet. Albarum partium Principes erant Cerchii , his sese adjunxerant Adimarii , Abbatii , Tosinghiorum quidam , tum Bardorum , Rossorum , Frescobaldorum , Nerliorum , atque Manelliorum , omnes præterea Mozii , Scalii , Gherardinii , Cavalcantii , Malespinii , Rostichii,

chii, Giandonatii, Vechettii, & Arriguzii, quibus accessere multæ plebeiorum familiz, omnes præterea Ghibellinarum partium, qui tum Florentiæ habitabant, adeo ut ob ingentem clientium numerum, omnem fere civitatem ii administrarent. Donati, ex altera parte Nigrorum Principes erant, hisque accedebant ii, qui ex modo narratis familiis ad Cerchios non concesserant, præterea omnes Pazzii, Bisdomini, Manierii, Bagnesii, Tornaquincii, Spinii, Buondelmontii, Gianfiliazii, Brunelleschii.

Neque lues ista per urbem modo grassata est, sed etiam omnem vicinum agrum occupavit. Quam quidem ob rem Capitanei partium, omnesque illi qui Guelphorum, patriæque studiosi erant, non mediocriter metuebant, ne nova hæc divisio, urbis exitio, partes Gibellinas resuscita-

Cui Pontifex se interponit. ret: Misere igitur legatos, ad Bonifacium Pontificem, oratum, ut huic periculo subveniret, nisi mallet urbem istam, quæ hæcenus Cathedræ Pont. propugnaculum extitisset, aut penitus interire, aut iterum in manus Ghibellinorum recidere.

Florentinis sacris interdicit. Matthæum ergo Aquaspartanum Portuensem legatum, Pontifex, ea ut dissidia componeret, Florentiam ablegavit, verum is postquam partem Alborum magis contumacem deprehendisset, quod ii nimirum viribus præstarent, eoque minus timerent, stomachabundus inde discessit, atque Florentinis sacris interdixit, adeo, ut illi, à discessu ejus, multo difficilius laborarent quam ante ejus adventum habuissent. Omnium ergo animis tanta rerum perturbatione suspensis, non multo post accidit, ut ad funus quoddam permulti, tam Cerchiorum quam Donatorum, convenirent, ubi loci inter ipsos ad jurgia, mox ad arma deventu, quæ tamen altercatio, id temporis, vociferationes fixasque non excessit: postquam vero inde omnes ad sua repedassent, Cerchii insolentiores, in Donatos irruere constituerunt, magnoque ami-

corum agmine conglobato, in ipsos irruere ceperunt, verum virtute Corsi repulsi, multique eorum vulneribus excepti fuere.

*Nova
seditione.*

Armata erat universa civitas, Principes legesque inter potentiorum furorem non audiebantur, prudentiores atque meliores civium, suspensis animis hærebant. Donati & qui istarum erant partiū, plus timebant, quod minus nimirum possent. Quo igitur securitati suæ mature prospicerent, convocatis, à Corso, Nigræ partis ducibus atque præfectis, decretum inter hos fuit, à Papa aliquem stirpis Regiæ postulandum, qui urbis statum corrigeret, ea nimirum ratione Albos superari posse arbitrati. Conventus ille clam Priores haberi non potuit, adeoque ab adversariis, conjunctionis loco, quæ contra libertatem publicam irret, excepta delataque fuit: Utraque ergo parte iterum armata, Reip. Principes Dantis (qui ex ipsorum numero erat) prudentia atque consilio resumptis animis, populum ad arma vocarunt, atque horum copiis alias, ex agris petitis, conjunxerunt, tandemque viribus superiores, partium ducibus arma extorserunt, Corso, Donatis, multisque Nigrarum partium aliis, tum etiam quibusdam Albarum partium, quo nimirum utrosque indifferenter, se habere significarent, in exilium actis, qui tamen paulo post honestis sub titulis, iterum recepti fuere. Corsus, & qui ipsum sequebantur, quod Pontificem, partibus suis bene velle arbitrarentur, Romam properarunt, atque id quod literis antea à Pontifice petierant, uberius coram explicarunt.

*Cui com
ponendo
Carolus
Valesius
à Papa
missus.*

Erat id temporis, in aula Pontificis, Carolus Valesius Galliarum Regis frater, in Italiam à Rege Neapolitano, quod in Siciliam trajicere in animo haberet, evocatus. Visum itaque fuit Pontifici, donec navigatio esset commodior, hunc, ad postulationem exilium, Florentiam mittere. Profectus igitur eo Carolus, licet Albis, penes quos urbis imperium eo tempore erat, suspectus, quod tamen

Guelpharum partium , tum etiam à Pontifice legatus esset, non tantum non exclusus , verum etiam, quo Albi eum suum facerent, omnis auctoritas reformandæ urbis, in ipsius arbitrium collocata fuit. Adepta ea potestate , Carolus omnes amicos atque partiû sequaces armari iussit, quod quidem populo suspicionem peperit , ut libertati suæ metuere inciperent , eam ob rem omnes armati stabant, domique sese continebant, ut si quid Carolus moliretur, parati præstoque essent. Concitaverant Cerchii, ducesque Albarum partium, (quod Principes Reipublicæ aliquandiu fuissent, atque superbe se habuissent) universæ civitatis in se odia, quod quidem Corso , aliisq; exulum animos addidit, ut Florentiam repeterent, præsertim quod Carolum , partiumque duces sibi non adversaturos sperarent. Eodem igitur tempore, quo tota civitas sibi à Carolo metuebat , Corfus cum universo exulum agmine , multisque aliis , qui ipsum sequebantur, in eam, nullo impediante, irrupit , neque tamen Verus Cerchius , ut sese ejus conatibus opponeret ulla ratione persuaderi potuit, quod nimirum diceret , à populo Florentino, in quem Corfus arma sumisset , eundem castigandum fore. Verum contra res celsit , receptus siquidem, & non castigatus, in causa fuit, ut Vero salus fuga querenda esset.

*Cujus
auspici-
is Nigri
restituti*

Cum enim Corfus portam, quæ Pintiorum vocabatur, occupasset, inde ad fanum S. Petri majoris profectus , prope ædes Veri substitit, collectoque tam ex amicis , quam populo , qui novarum rerum cupidus eo confluerat , magno agmine , omnium primo carceres publicos effregit, captivosq; tam publicæ quam privatæ rei causa omnes manumisit : Principes Reipublicæ magistratum deponere , & ad privatam fortunam redire coëgit , novis iisque populo , Nigrarumque partium substitutis, inde quinque dies ædibus eorum qui Alborum primi erant diripiendis tributis , post-

quam nimirum Cerchii, & Principes istarum partium, sese subduxissent, atque ad munitiora in agro loca sese recepissent, quod tam Carolum, quam maximam plebis partem, sibi adversari animadvertissent. Ac licet ex partes antehac Pontificis consilia sequi nunquam voluissent, necessario tamen eo recurrendum tandem ipsis fuit, ut cum edocerent, Carolum, non componendæ, sed turbandæ civitatis gratia, Florentiam venisse.

Misit igitur Pontifex denuo legatum suum, Matthæum Aquaspartanum, qui pacem inter Cerchios Donatosque composuit, eamque novis affinitatibus atque nuptiis firmavit, voluitque ut etiam Albi muniis Reipublicæ præficerentur, quod tamen ipsis elargiri, qui Nigrarum partium erant, ut qui summa potirentur, minime voluerunt, unde tandem legatus, non minore cum indignatione, quam antea, inde discessit, atque civitati, ob contumaciam, sacris interdixit. Utraque igitur pars Florentiæ, exulceratis tamen utrinque animis, resedit, atque Nigri quidem, quod adversarios in propinquo cernerent, non præter rationem metuebant, ne illis pristina autoritas, quæ suam perniciem secum trahebat, recuperaretur: Albi verò ægre ferebant quod autoritate atque dignitatibus excidissent, quibus recentes præterea injuriæ sese cumularunt.

Constituerat Nicolaus Cerchius, magna cum amicorum cæterva, rus invisere, ad pontem ergo Africanum eo animo progressi, Simonem, Donati Corsi filium, obviam habuere, qui impetu in ipsos facto, pugna dolendæ author fuit, siquidem utrisque strenue pugnantibus, Nicolaus in ipso conflictu prostratus occubuit. Simon verò vulneribus confectus, postera nocte expiravit. Hæc res omnem civitatem denuò perturbavit, nam licet Nigrorum insolentia hac in re major appareret, ea tamen ab iis, qui ad gubernacula sedebant, defendi visâ est, interim pendente adhuc sententia,

*Albi è
contra
pulsæ.*

*Sed Pa-
pa inter-
veniente
revocati.
Firmata
pax.*

*Non di-
sturna.*

*Novoq;
casu
turbata.*

*Vnde
Cerehii
cum Ghibellinis
proscripti.*

Alborum conjuratio sese prodidit, qua cum Petro Ferdinando, Caroli Andii Barone, de recuperandis pristinis dignitatibus, rationem stipulati erant, idque conspicuum erat ex literis, quas Cerehiorum aliqui, ea de re huic inscripsisse ferebantur, licet non desissent, qui arbitrarentur, litoras istas à Donatis confictas fuisse, quo infamiam, ex noce Nicolai contractam, ea ratione sepeliront.

Igitur proscripti omnes, qui ex Cerehiorum familia erant, vel iis ex Alborum partibus adhaerebant, eorumque bona in fiscum rodasta, ædesque dirutæ, inter quas etiam Dantis Poetæ. Atque hi quidem, varia in loca, cum magna Ghibellinorum manu dispersi, novis laboribus aliam fortunam venati sunt: Carolus verò, peractis iis, ob quæ Florentiam venerat, ad Pontificem reversus, de Sicilia occupanda denudò consilia iniit, quod quidem negotium nec prudentia, nec virtute majore, quam hætenus, tractavit, adeo ut & vituperato, & exuto magna suorum parte, tandem in Gallias ipsi remigrandum esset.

*Carolo
in Galli-
as re-
gresso.*

A Caroli discessu satis quiete Florentini habebant, unicus tamen Corsus impatientius agebat, quod eam in Republica dignitatem, quam sibi deberi arbitrabatur, hætenus obtinere minus potuisset, siquidem illa populariter administrata, à multis regebatur, quos se longè inferiores esse facile quisque fateretur. Quo igitur pravum animum, honesta specie nobilitaret, multos civium, quibus res publicum conceditum erat, eriminari, authorque esse coepit, quod eos in privatos usus id transulisse diceret, ut rationes iis extorquerentur, atq; in crimine deprehensi plecterentur, qua quidem in re plerosque adstipulatores habuit, qui pari desiderio movebantur, quibus præterea ii accesserunt, quos ut Corsum amore patriæ ad id ferri crederent inscitia induxerat. Contra ii, quos artes istæ petebant, aura populari

subnixi, sese strenue defendebant, adeo ut tandem à forensibus disceptationibus, iterum ad arma utrique confugerent. Atque una quidem ex parte Corfus, cum Lotterio urbis Episcopo, & quibusdam ex plebe stabat: alteram primores Reipublicæ maximaque civium pars tuebantur, multisque in locis magno animo pugnabant. Illi itaque, quibus Reipublicæ cura incumberebat, ut summum, in quo versabantur, discrimen declinarent, Luceenses in auxilium evocarunt, qui quidem universi Florentiam festinantes, autoritate sua pro tempore res composuerunt, turbasque ita sedarunt, ut plebi suæ dignitates atque libertas intacta relinquerentur, verum de auctore turbarum nihil aliud constituere.

Interea temporis Pontifex, cui bellum Florentinorum intestinum innotuerat, Legatum suum Nicolaum Pratensem, ad dissidia componenda eo ablegaverat. Atque is quidem, quod dignitate, doctrina, atque moribus, magnam sibi existimationem comparasset, facile obtinuit, ut de statu totius urbis restaurando, universi in ipsum convenirent atque recumberent. Constituit itaque apud se Ghibellinos, quorum ipse partes sequebatur, in patriam revocare, quo vero id plebe non adversa obtineret, hanc sibi prius demulcendam ratus, antiquas tribus, quas Compagnias vocant, in integrum restituit, eaque ratione populi vires auxit, potentiorum vero robori non parum detraxit. Cum itaque hac via, populum suum se fecisse arbitraretur, ad revocandas demum exules animum adplicavit. licet vero variis id modis tentasset, tamen, non modo ulla via quidquam obtinuit, verum etiam optimatibus inde adeo suspectus esse coepit, ut Florentia deferenda atque ad Pontificem, postquam irarum plenus urbi sacris interdixisset, redeundum ipsi tandem fuerit.

Laborabat id temporis urbs misere, non unis.

Et vix
sed

non pro- sed multis modis, siquidem ea primo in populi,
fugo. atque optimatum, tum in Ghibellinorum ac
 Guelphorum, tandem in Alborum ac Nigrorum
Interdi- partes distracta erat. Agebat civis in armis, pu-
sti iterū gnabantque inter se sapius, multi siquidem dis-
Floren- cessum Legati inique ferebant, quod reditum ni-
tini. In mirum exulum desiderarent, inter quos Medicei
multas atque Junii præcipui eminebant, ut pote qui Le-
partes gato, ea in re, manifesto adhæserant. Creberrima
distra- porro inter prælia, alia præterea strages urbem
sti. eo tempore misere afflixit: incendium siquidem,
 quod in ædibus Abbatiorum, ad hortum S. Mi-
 chaelis exortum erat, inde ædes Camposachio-
 rum occupavit, easque cum Macciorum, Amie-
 riorum, Toschiorum, Ciprianorum, Lamberto-
 rum & Cavalcantiorum domibus absumsit, inde
Incen- vastato Novo foro, portam S. Mariæ omnem ar-
dio præ- sit, atque ad Pontem veterem defleENDO, ædes
terea Gherardinorum, Pulciorum, Amideorum, Lu-
hausi. cardesiorum, aliasque quamplurimas tanto impe-
 tu hausit, ut earum numerus septingentas supra
 millenas excederet. Persuasum erat plerisque,
 dum ardentius in urbe pugnaretur, casu id ita
 evenisse, non deerant tamen, qui affirmarent, ex
 Nigrorum partibus, Abbatium, qui ad S. Petrum,
 cognomine Scherragium, Prior audiebat, homi-
 nem, dissolutę vitę, maliq; avidum, in animum in-
 duxisse, dum tota fere urbs obstinatius inter se di-
 gladiaretur, ut istiusmodi scelus conaretur, cui,
 ob fervorem pugnæ, non facile obviam iri posset,
 ideoque ædibus suarum partium ignem immis-
 se, quod ad eas via ipsi pateret.

Erat annus M C C C I I I. mensisque Julius, quo
 Florentia tam ignibus quam armis misere interib-
 bat. In tanta vero patriæ clade, *solus Corsus arma*
neglexit, quod nimirum speraret, ea ratione, arbi-
 trum totius molis, penes se futurum si utraque pars
ædibus satiata, tandem de transfectione cogitare inci-
 peret. Quievit tandem urbs ab armis, malis po-
 tius

tius exhausta, quam quod concordiam spiraret, *Satieta-*
id tamen adeptum, ne exules reverterentur, ut- *te malo-*
pote quorum partes inferiores extitissent. *rum qui-*
ere.

Legatus ergo Pontificius Romam reversus, ex-
ploratisque novis Florentinorum turbis, Ponti-
fici auctor extitit, ut discordiis extirpandis,
duodecim primarios, Florentinorum ad se ex-
cigaret, eaque ratione, submota dissensionum es-
ca, flammam sopiret. placuit id consilii Pontifi-
ci, evocarique, inter quos etiam Corvus Do-
natus, edicto omnes parvire: his igitur Floren-
tia digressis, Legatus exulibus Florentinorum
significavit, tempus adesse, quo urbem ducibus
destitutam repeterent: atque illi quidem ex-
trema conaturi, per eam murorum partem, quæ
nondum absoluta erat in urbem irrumpentes, *Exules*
ad forum usque Divi Johannis penetrarunt: ve- *patriam*
rum mira rerum vicissitudine successit, ut ii *vi occu-*
psi, qui modo pro ipsorum restitutione, (dum *pare co-*
citra arma patriæ redintegrari precibus con- *nati.*
tenderent) animose pugnaverant, postquam i-
dem vi armataque manu ipsos conari cerne-
rent, sese in eorum perniciem armarent, atque
cum reliquis conglobati, (*adeo publicum commo-*
dum, privatis amicitias cives isti anteponebat) i- *Repulsi.*
psos pedem referre cogerent. Excidere quidem
ausis exules, eam potissimum ob causam, quod
tam partem copiarum ad Lastram reliquissent,
quam Tolosetum Uberti neglexissent, qui à
Pistoriensibus trecentos equites in eorum au-
xilium conduxerat, *in celeritate potius quam in*
viribus victoriam ponendam arbitrati, quod qui-
dem sapius in istiusmodi conatibus obvenire solet, ut
nimirum mora occasione, celeritas vero viribus nocu-
mento sit.

Profligatis exulibus, Florentini ad pristinas di-
scordias redire, & populus quidem, Cavalcan-
tiorum auctoritati infringendæ, arcem illorum,
in Vallegreviana sitam, Stinchas vocatam, an-
tiquum

*Renovata
classes
episcopi.*

tiquum illius familiaris domicilium occupavit, eosque qui inibi reperti fuere, in carceres, recens exstructos, compegit, quod quidem carceribus idem nomen Stincharum, quo etiam hodiernum indigerantur, comparavit. Renovarunt præterea primores Reipublicæ tribus illas, quas supra memoravimus, illisque vexilla sua attribuire, ducibus ipsorum, Gonsaloneriis seu tribuum signiferis & Dominorum collegis nuncupatis, utpote quorum esset, necessitate urgente, armata manu, pacis verò tempore, consilio suo magistratui adjuumento esse: duobus insuper rectoribus, jam olim constitutis, executor additus, qui Gonsaloneriis illis conjunctus, potentiorum insolentia obviam iret.

*Pontificia obitu.
Pacat
Florentiam.
Eam
Corfus
reversus
denuo
turbat.*

*Multis
exosus.*

*Ideoque
Tyrannidis
infirmu-
latus.*

Interim Pontifex in fata concesserat, Corfusque cum iis, quos Romam evocatos diximus, inde reversus erat, neque ad quiete vivendum deinceps quidquam obstare videbatur, nisi urbs, Corsi inquieto animo, rursus in turbas excitata fuisset. Consueverat nimirum vir ille, quo auctoritatem aliquam sibi vendicaret, opinioni potentiorum ut plurimum refragari, atque eo, quo populum inclinare animadverteret, consilia sua dirigere, ut tandem omnium eorum, qui vel desperassent, vel novi aliquid molirentur, caput non immerito audiret, siquidem omnes, quibus mens erat, præter ordinem quidquam impetrare, huc confugiebant, adeò ut hac ratione multorum odia in se concitaret, quæ quidem sensim eo usque excrevere, ut Nigrorum partes manifestè inter se dissidere conspicerentur, siquidem Corfus vi atque potentia propria, adversarii verò publico nitebantur commodo, licet tanta hominis esset auctoritas, ut ea singulis terrori existeret; nihilominus, quo animos plebis ab ipso averterent, in vulgus sparsere adversarii, ipsum Tyrannidem moliri, quod quidem suspicionis genus, per se satis potens, hic eo facilius in animos plebis pe-

ne-

netrabit, quod hominis mores omnem civilem modum excederent, auctumque id porro non mediocriter, quod nuper Huguccionis Caggio-
lani, qui Ghibellinarum Albarumque partium Dux, atque in Tuscia potentissimus esset, filiam sibi matrimonio copulaverat. Ea siquidem necessitudo, postquam vulgo innotuit, adversariis ipsius animum suggessit, inque causa fuit, tam ut arma in ipsum moverent, quam ut ejus tutela à populo iisdem ex rationibus negligeretur, imo major pars inimicis ipsius adhæreret.

Duces adversæ partis erant. Rossus de la Tosa, Pazinus Pazius, Gerius Spina, Bertusque Brunelleschius. Hi ergo cum iis, qui partes ipsorum sequebantur, magnaue plebis parte, ad Palatium Dominorum armati confluxere, eoque rem disposuere, ut perorante Petro Brancha, qui populi Dux erat, Corsumque, tanquam tyrannidem subsidio Huguccionis moliretur, accusante, Corsus in judicium vocaretur, & cum non compareret, pro rebelle condemnaretur, vix duarum horarum spatio, accusationem inter atque sententiam, præterlabente. Evulgata sententia, Magistratus, *Proscri-*
una cum populo sub vexilla distributo, ad Corsi *pina.* ædes confestim progrediebatur: nec Corsus, quod se à magma suorum parte desertum, sententiam præterea contra se latam, magistratum in se armatum, denique multitudine inimicorum se circumvallatum cerneret, eo abjectior, ædes potius suas munire cœpit, quod nimirum speraret, posse eas tantisper defendi, donec Huguccionis auxilia, quæ ocus petierat, subvenirent: siquidem non tantum ædes suas, sed etiam vias, quæ eò ducebant, obicibus vallisque sepserat, easque viris, qui partes ipsius sequebantur, tam strenue defendebat, ut plebi, licet ea numero longe præstaret, ea superare minimè proclive esset. Pugnabatur ergo magnis utrinque animis, non sine vulneribus & cæde plurimorum: tandem
plebs.

plebs, quod conferta manu minus licebat, occupatis ædibus contiguïs, per eas in domum Corsi perrupit. Ergo dum hostem Corsus undequaque ingruere, neque in Huguccionis auxiliis, quidquam spei superesse, animadverteret, jam de victoria minus sollicitus, de salute cogitare cœpit, conglobata igitur amicorum fortissimorum manu, quorum ipse, una cum Gherardo Bondinio, agmen ducebat in hostes prorumpens, tanto animo eos adortus est, ut vi via patefacta, per portam, quæ à Cruce denominatur, ipsi exitus armata manu partus fuerit. Verum multis civium ardentius ipsum persequentibus, Gherardus quidem ad Affricum, à Boccacio Cavicciullo, peremptus, ipse vero Corsus ab equitibus Catellanis, qui Reipublicæ militabant, prope Rovezanum, circumventus captusque fuit: cum ergo Florentiam versus duceretur, ne hostium, de victoria superbientium, vultus sustinendi sibi essent, ex equo semet præcipitem dedit, atque sic prostratus, ab uno qui ipsum ducebant, jugulatus occubuit, cadaver ipsius Monachi ad S. Salvium, sepulturæ, absque ullis funebribus, tradidere.

Occisus.

Atque hunc quidem exitum vir ille sortitus est, à quo tam in patriam, quam partem Nigram multa, sicuti præclara, sic etiam sinistra profecta erant, viveretque ipsius memoria hodiernum felicior, si genio tranquilliore ipsi frui licuisset, nihilominus non postremam laudem, inter præstantes cives urbis nostræ mereri queat. Licet ob irrequietum viri ingenium, nec patriam, nec partium suarum sequaces, beneficiorum memores habere ipsi obtigerit, sed potius tam sibi ipsi mortem, quam his omnibus plurimum damni pepererit.

Huguccionem quod attinet, postquam is ad Remolenses usque in auxilium advolasset, verum generum obsideri à plebe ibi intellexisset, nihil in se opis superesse arbitratus, ne sibi ipsi nocu-

mento,

mo foret, nec interim genero quidquam pro-
 fect, pedem inde retulit.

Ab obitu Corsi, qui in annum M C C C V I I I. in-
 lit, cessatum à turbis aliquandiu, donec inno- *Novi-*
 sset, Henricum Imperatorem, stipatum omni- *cus Imp.*
 is is, qui Florentia exulabant, cum exercitu, in in *Ita-*
 aliam trajicere, atque his patriam pollicitum *liam*
 se. Visum itaque Principibus Reipublicæ quo *proficif-*
 imicorum minus foret, omnibus iis patriam *scitur.*
 stituere, quibus reditus expressa lege negatus
 on esset, exclusa ergo, hoc decreto, major Gi-
 ellinorum pars, tum partium Albarum aliqui, *Floren-*
 ter quos etiam Dantes Aligherius, tum Veri, *tini an-*
 terchii, atque Joannis de la Bella filii. Petita in- *xilia à*
 aper, à Roberto Neapolitanorum Rege auxilia, *Roberto*
 cum ea minus ex voto impetrarentur, universa *Neap.*
 rbs in ipsius clientelam quinquennium tradita, *Rezi pe-*
 quo eam Rex, tanquam suam, defendendam *tunt.*
 usciperet.

Imperator via maritima urbem prætervectus. *Seque in*
 Romam petiit, ibique anno M C C C V I I. regno *quin-*
 nauguratus ad Florentinos subjugandos post- *quenni-*
 nodum animum applicavit, via itaque Perusina *um ipse*
 profectus, Aretinis post se relictis, Florentiam *manci-*
 bsidione cinxit, castris ad Monasterium S. Sal- *pant,*
 i, quartam miliarii ab urbe partem positis. Pro-
 acta ea obsidio in quinquagesimum usque diem, *Obsessi.*
 erum hac via desperata victoria, Imperator ab Hen-
 isam concessit, ibique cum Friderico, Siciliæ *rico.*
 ege, pactus, de exturbando Roberto consilia
 abuit: at dum in hunc moveret, atque tam ipse
 ictoriam sibi polliceretur, quam Robertus ma-
 ifestissimum interitum exspectaret, apud Bene-
 ntanos in fata concessit.

Accidit inde, ut Huguccio, cujus supra men- *Qui in*
 onem fecimus, Pisas, nec multo post à Ghibel- *fat a con-*
 is vocatus, Lucas occuparet, atque harum *cessit*
 vitatum subsidio, vicinos damnis gravissimis *jam vi-*
 beret. Quo igitur Florentini cladibus istis ob- *flor.*

viam

Unde ab Huguc- cione multa- ti. In quē Petrum Rober. fratrem armant. Praliū committunt. Profligantur Petro amisso atq; nūq; quam reperto. Novo Duce ac novis partes trahuntur.

viam irent, in Petrum, Roberti Regis fratrem, cui exercitus committeretur, consenserunt. Nec Huguccio ed segnior, potentiam suam in dies auctum ibat, & tam aperto Marte, quam astu do- loque in vallibus, ab Arno, Nivibusque denomi- natis, multa propugnacula occupabat: tandem cum Montem Catinensem obsidione cingere ad- gressus esset, necessitate adacti Florentini, ne propugnaculo illo amisso, incendium istud omnē provinciam devastaret, numerofo exercitu con- scripto, Vallum Nivium ultrā profecti, praelioque commisso, postquam strenue pugnatum esset, ma- gna suorum cum strage, (inter duo siquidem ex- sorum millia, Petrus quoque Regis frater deside- ratus, neque unquam postea repertus) profligati fuere. Nec Huguccioni interim victoria parvo constitit, filio etenim amisso, multos insuper si- gnorum Duces desideravit.

Post eam cladem Florentini, propugnaculis circumquaque muniendis, incubuere, præterea à Rege Roberto Comitem Andriæ, qui Comes Novellus audiebat, in Ducem exercitus impetra- vere, cujus quidem vel administratione, vel quod Florentinis insitum sit, omnem rerum statum fastidire, omniq; successu in partes discedere, urbs novas in partes, Regis nimirum amicos, ipsiusque adver- sarios, necquicquam bello Huguccionis commo- ta, distracta fuit. Adversarum Regi partium Du- ces erant, Simon de la Tosa, Magallottiorum fa- milia, alique ex plebe, qui auctoritate, in Repu- blica administranda, eminebant. Egerunt hi ita- que, ut primum ex Gallis, postmodum ex Ger- mania, tam Duces quam copiarum peterentur, quo- rum auxiliis appropinquantibus, Regius præfe- ctus exigeretur. Licet autem neutro potiri per fortunam ipsis licuerit, immoti tamen animo, quod Gallia Germanique ipsis negaverat, ex vi- cino Eugubio sibi venerandum petiere, Comite- que Novello pulso, Landonem Eugubinum acce- s- sere,

svtere , in imperium , seu potius carnificinam in cives omnem , transferrent.

Erat Lando vir crudelis & rapax , armatoque *Lando-* satellitio stipatus , modo hunc , modo illum , vita *nem Eu-* exuebat , prout illis nimirum visum erat , qui eum *gubinn* tanta auctoritate muniverant : qua quidem eous- *sibi pra-* que abuti non erubuit , ut monetam publicam *ciunt.* adulteraret , neque tamen ob crimen istud à quo- quam coherceretur eo fastigii ex publicis diffi- diis nimirum creverat.

Magnam profecto , nec interim minus miseram *A quo* civitatem , quam neque exantlata partium studia , *indigne* neque Huguccionis metus , neque demum Regis *habiti.* autoritas , in officio continere poterat : eam ob rem gravibus atque atrocibus casibus exposi- ta , foris quidem Huguccionis , intus vero Lando- nis Eugubini præda erat. Amici porro Regis , qui Landoni atque sequacibus ejus adversabantur , tam ex nobilium quam populi familiis potentio- ribus colligebantur , omnesque Guelphorum par- tibus favebant , nihilominus , quod inimici Re- gis ad gubernacula sederent , absque summo dis- crimine animum patefacere minus sibi integrum arbitrabantur . Tyrannidis tamen ignominiosis- simæ pertæsi , eaque liberari sese cupientes , occul- tis literis Robertum Regem invitarunt , ut in Comitem Guidonem Buttiollanum , auctorita- *Iterum* tem suam transferret : Impetratum id præter *ad Re-* moram , partique adversæ (licet magistratus con- *gem con-* tra Regem sentiret) tantum animi non erat , ut *fugiant.* Comitem , alioquin ob egregias dotes illustrem , excluderet , parum tamen autoritatis penes ip- sum manebat , quod tam magistratus , quam Gonsalonerii , Landoni ejusque partibus stude- rent.

Dum ergo hac ratione apud Florentinos labo- raretur , accidit , ut Regis Romanorum Alberti filia , quæ Carolo Roberti Regis filio nuptum ibat , per Florentinos iter ageret : hanc amici Regis ho-

Eiusque
ope Lan-
donem
extur-
bant. norifice exceperunt, eique statum Reipublicæ una cum tyrannide Landonis, tam accommodato ad mœrorem luctuque sermone vultuque exposuerunt, ut hujus Reginz interventu, Regisque adminiculo, antequam ea Florentiam relinqueret, cives concordiam inirent, Landonemque præda & cruore onustum, ad Eugubinos dimitterent. Inde Regi imperium in tres annos prorogatum. Resque publica sic constituta, ut dum Septemviri partium Landonis antea imperarent, vi. ex partibus Regis hisce adscriberentur, sique aliquot annos Respublica per tredecim viros administrata, tandem numerus, ex pristino more, iterum ad Septem viros revocatus fuit.

Huguccio
a Ca-
struccio
extur-
batur. Sub hæc tempora, Huguccioni imperium Lucensium & Pisanorum ereptum in manus Castrucci Castracani, civis Luccensis, devenit, adolescentis, ut audacis atque ferocis, ita non minus fortunati, adeo, ut brevi momento, Princeps Ghibellinorum universa in Tuscia haberetur. Eam ob rem Florentini, omissis civilibus dissidiis, cogitare diligentius cœperunt, primo, ne qua ratione potentia Castrucci nimium excresceret, deinde postquam ea præter ipsorum sententiam nimium quantum aucta esset, quo pacto porro ei obisterent.

In quem
novus
Floren-
tia ma-
gis tra-
tus. Quo igitur accuratiore studio tam hac de re deliberaretur, quam deliberata perficerentur, ideo duodecim cives electi, iique Boni homines vocati fuere, sine quorum consilio atque assensu, magistratui nihil arduum conari liceret.

Interim Roberto Regi, Florentinorum imperium, elapso nimirum annorum termino, exspiravit, urbsque jam sui ipsius potens, soliti magistratus rectorumque autoritate sese componere cœpit, concors nimirum ob metum Castrucci, qui post multam illatam Lunensibus cladem in Pratenses tandem movit. Quod igitur Pratum defendendum esse, Florentini decrevissent, eam ob rem officinis omnibus obscuratis, viginti quæ mille

pedi-

peditum, & mille quingentorum equitum, popu- *moven-*
 lariter coadunato mox exercitu, in Pratenſium *tem ex-*
 auxilium perrexerunt, publicoque præterea edi- *ercitus*
 cto caverunt, qui ex Guelphis exulabant, omni- *produ-*
 bus, modo ad Pratum defendendum convenirent, *Am.*
 patriam ipſi reſtituendam fore, qua quidem ra-
 tione tam hoſtis vires fregere, quam ſuas non me-
 diocriter auxere, non minus ſiquidem 1111. M.
 exulum eo confluxerant. Atque ingentes iſthæc
 quidem copiæ, tanta cum celeritate in aciem pro-
 ductæ, Caſtruccium tantopere perturbarunt, ut
 prælium ſibi detrectandum ratus, Luccam verſus
 pedem referret. Variæ inde inter nobiles plebemq; *Nova,*
 ſententiæ in exercitu ortæ, his Caſtruccium perſe- *to regres-*
 quendum atque extinguendum, illis redeundum *ſo, diſſi-*
 cenſentibus, ſatis nimirum eſſe Florentiam ip- *ſidia*
 ſam, ut Pratum defenderetur iſſe periclitatum,
 atque id quidem neceſſitate adactos, pruden-
 ter ſic ſatis conatos eſſe, nunc vero, poſtquam
 neceſſitas illa minus urgeat, plus etiam amitti,
 quam adquiri, inſequendo hoſtem poſſit, fortu-
 nam non temere tentandam. Cum ergo inter hos
 conveniri neutiquam poſſet, res ad magistratum
 devoluta, quos tamen, plebeios nimirum atque
 potentiores, eadem ſententiarum diverſitas in
 partes diſtraxit quod porro à plebe intellectum
 anſam præbuit, ut frequenti numero in foro con-
 venirent, minisque potentiores adeo terrent,
 ut ii metu percuſi, ſententiam deſerent: ve- *Ipſi ſe-*
 rum quod in plebis ſententiam tardius conceſ- *curitatis*
 ſum, multisque invitis ea extorta eſſet, hoſti *cauſa.*
 interea ſatis ſpatii, quo Lucam ſeſe reciperet,
 ſuppeditatum fuit.

Atque hic quidem ſucceſſus adeo plebis ani-
 mos in potentiores concitavit, ut magistratui mi- *At m-*
 nus integrum videretur, exulibus fidem poten- *bi maio-*
 tiorum interventu datam, ſervare, eoſve in ur- *ribus*
 bem admittere, quod exulibus animadverſum in *turbis.*
 præventionem non parum momenti conſtituentes.

ipsi ad urbem primi advolavere, verum id prudentioribus prævifum, ipsis non successit, sed ab iis, qui Florentiæ subfiterant, repulsi fuere. At illi quo orando adipiscerentur, quod vi minus poterant, eam ob rem, octo illustriores ad Senatum legatos misere, qui fidem stipulatam, atque pericula eam ob rem ipsis suscepta in mentem revocarent, licet verò nobiles, ut qui sese ea in re fortius obstrictos sentirent, atque exulibus particulatim fidejussores, sese exhibuissent, magno studio in eorum gratiam laborassent, nihilominus adeo plebis indignatio, quod Castrucci negotium minus ex sententia cessisset, invaluerat, ut hi nihil hac in parte obtinerent, quod quidem in ignominiam Reipublicæ vergere cepit. Multi igitur nobilium ea propter irritati, tentarunt vi ad ea conari, quæ precibus minus potuissent: auctores eam ob rem exulibus fuere, ut armati ad mœnia succederent, seque ipsis non defuturos promittere. Verum & hi conatus, ante diem constitutam detecti, universos cives ad arma excitare, adeo ut non tantum iis, qui foris erant, resistere, sed etiam hos, qui intra mœnia debebant reprimere, valerent, re itaque infecta exules ab incœpto destitère.

*Conatus
exulum
pro pa-
tria re-
cuperan-
da irriti*

Non alienum erat, postquam hi abiissent, eos plectere, qui ipsis ad facinus isthoc conandum, auctores extitissent, at licet nemo esset, qui istos ignoraret, nemo tamen eos deferre, nedum accusare audebat, ne verò delictum istud impunitum abiret, eam ob rem decretum, ut quilibet senatorum, delinquentium nomina, literis consignaret, eaque recte Capitaneo exhiberet. Accusati hac ratione fuere, Americus Donatus, Thegialis Frescobaldus, & Lotharingus Gherardinus: at hi, quod iudicem clementiorem, quam fortassis delicta commeruissent experirentur, multa pecuniaria facinus expiarunt.

Quod autem exulum copia, dum ad urbem

suc-

saccederent, non parum in urbe turbassent, de-
 præhensum inde, tribubus quibusque ducem
 unum minimè sufficere, ideoque decretum, ut tam
 quæque tribus ducibus ternis vel quaternis dein-
 ceptis pareret, quam Gonfalerio duo vel tres ad-
 essent, qui Pennoneriorum, quasi dicas ducto-
 rum, nomine, ubi universo agmine opus non es-
 set, parte earum rem perficerent. Et ut *sepe sem-*
per usque venit, ut ex rerum inopinato successu leges alie
aboleri, alie renovari soleant, ita ii, qui tum ad gu-
 bernacula sedebant, quod magna autoritate pol-
 lerent, facile perfecerunt, ut in se ipsos jus crean-
 di magistratus, qui quadraginta mensibus post
 imperaturus esset, transferretur, cum antea an-
 nuo tempore creari consuevissent; nomina igitur
 omnium, qui succedere debebant, urnæ seu lo-
 culo immittebant, atque binis quibusque men-
 sibus ea inde promebant.

*Quibus
 porro
 obviam
 itum
 novis le-
 gibus.*

Verum antequam terminus quadraginta men-
 sium comparuisset, quod multi civium, num inter
 nomina recepti essent, ambigerent, ad novam
 nominum consignationem, quam Imborsationem
 vulgo nuncupant, descensum fuit. Hinc mos ille,
 per urnam seu loculum creandorum magistratuum,
 tam eorum qui in ipsa urbe, quam extra
 eam regebant, inolevit, dum antea sub finem an-
 ni magistratibus, à Senatoribus successores le-
 gerentur, vocaturque postea mos iste Squittino-
 rum nomine, qui quidem quod singulo triennio,
 vel ad summum quinquennio repeteretur, tam
 eives sollicitudine levare, quam turbis obviam
 ire videbatur, quæ alioquin in novis magistrati-
 bus creandis, ob multos qui eò aspirabant, ut
 plurimum concitari consueverant, & neque alia
 commodior via id temporis apparebat, neque
 mala, quæ tam exigua in occasione latebant, de-
 prehendebantur.

Annus agebatur M CCC XXV. Castrucciusque Castruc-
 post occupatos Pistorienses, ad eò viribus excre-

verat, ut Florentini, de ipsius potentia anxii, antequam altius apud Pistoriam radices ageret, eum exturbandum inde decernerent. Collecto itaque, tam ex civibus quam sociis viginti mille pedum, triumque mille equitum exercitu, Altopascium profecti, id obsidione cinxerunt, quo occupato, Castruccio via ad Pistorienses defendendos præcluderetur.

Florentini, eo pellendo Altopascium. Atque successit quidem Florentinis, ut Altopascio potirentur, indeque Lucas progredirentur, agrosque vastarent. Verum quod Duci, tam prudentia quam fide dubio, rem commisissent, nihil præclari gestum. Præfecerant nimirum exercitui Raimundum Cordubensem, atque ille porro animadverterat, Florentinos libertatis suæ hactenus prodigos, modo Regi, modo Legatis, modo aliis, qui minus pollebant, eam prostituisse, eoque in spem devenerat, facile adduci eos posse, si forte magnis difficultatibus implicarentur, ut sibi imperium deferrent: Neque id aliquoties innuere oblitus, eandem auctoritatem in urbe, quam in exercitu concessissent sibi dari insistit, monendo, non alia via ejusmodi obedientiam militum, quæ Duci exercitus conveniat, sibi salvam fore. Postquam vero Florentinos eo minus descendere animadverterat, nihil agendo tempus mittebat, quod Castruccius studiosissime operiebatur, siquidem auxilia à Viscōtibz aliisque Longobardiæ regulis, sibi promissa, interim collegerat.

Sicut autem Raimundus, ob fidem fluxam, victoriam ab initio amplecti neglexerat, ita etiam postmodum, aucto viribus nimium hoste, ea prudentia, qua salutis suæ consulere, destituebatur. Segnius siquidem atque remissius agens, à Castruccio ad Altopascium invasus, post aliquam pugnam, (in qua multi cives tam capti, quam extincti, atque inter hos ipse Raimundus,) universus exercitus profligatus fuit, eumque is

Ibi à Castruccio profligatus.

exitum adeptus est , quam dubia ipsius fides , atque scelerata in Florentinos consilia , merebantur. Dici vix queat , quot damnis , ab ea clade, *Misere* Castruccius Florentinos affecerit & quam misere *in urbe* omnis inde ager ipsius prædæ , vastationi , incen- *compul-* diis patuerit , nullis siquidem copiis obsistentibus si. pro arbitrio , omnia devastabat , Florentinisque post tantam stragem , urbem ipsam ab ipsius potentia defendisse , satis superque erat.

Neque tamen eo mente abjecti fuere , ut omne corradendæ pecuniæ , auxilii ab amicis petendi , scribendique exercitus studium omitterent , verum in tam potentem hostem , ea omnia minus posse videbantur , adeo ut tandem Carolus Calabriae Dux , Roberti Regis filius , implorandus, *Carolo* imperiumque urbis ipsi deferendum esset, si ejus *Roberti* auxilium impetrare vellent : imperare siquidem *filio imperium* Neapolitani ex more Florentinis potius , quam *urbis de-* ipsos sociorum loco habere malebant. Quod *ferunt.* vero eo tempore Carolus , bello Siculo implicatus teneretur , eamque ob rem in possessionem venire *Qui vi-* ipse non posset , Gualtherum Ducem Athenien- *ces Ducis* sem , natione Gallum , eo misit. Suscepit ille Vi- *Atheniensis* carius Ducis imperium urbis , deque Republica pro arbitrio disponere cœpit. Atque id quidem *moderate* , adeoque præter naturam suam , ut *dat.* omnium in se amorem provocarit.

Composito inde bello Siculo ipse Carolus , stipatus mille equitibus , Florentiam petiit, ibique mense Julio anni MCCCXXVI. exceptus fuit, quod *Ipsam* quidem Castruccio potestatem ademit , ne tam *post sub-* libere Florentinum agrum deinceps depopularetur, *secutus.* verum ea , quæ foris dignitati ipsorum inde accesserant , ea intra mœnia prostituta , malaque quæ ab hoste minus perpassi erant, ab amicis inflata ipsis fuere : siquidem Reipublicæ Principes, omnia ex autoritate Ducis agebant , cui ea ratione facile licuit , unius anni spatio urbem cccc. *Urbanis pecunia* M. florenis emungere , (etiamsi pacta in ducenta *emigrit.*

saltem millia , facultatem ipsi tribuissent) adeo novis subinde modis, vel ipse, vel pater urbi graves exigendo erant.

His malis aliæ suspiciones , novique hostes accessere , Ghibellini siquidem , unaque Galcazeus Viscontius , cæterique Longobardiæ Reguli , ob adventum Caroli ambigui, apud Ludovicum Bavarum , qui contra Pontificis voluntatem Imperator salutatus erat , tam largitionibus quam pollicitationibus effecerunt , ut in Italiam cum exercitu proficisceretur. Venit igitur Ludovicus

Adven- in Longobardiam , inde in Tusciam , ibique auxilio Castrucci Pisas occupavit, pecuniaq; corrasa Romam petiit , quod quidem in causa fuit , ut Carolus Regno Neapolitano metuens, Florentiam defereret, relicto, qui vices ageret, Domino Philippo Sagginetto.

Castruc- Digresso Imperatore , Castruccius Pisas occupat , Florentini vero proditione ipsum Pistoria dejiciunt , ad quam recuperandam Castruccius profectus, tanta animi virtute atque obstinatione obsidionem adgressus est , ut licet Florentini sæpius urbi subventum cuperent , fortunamque, modo exercitum Castrucci, modo ipsius ditionem invadendo , tentarent , nihilominus eum , nec vi nec astu, removere ab incepto unquam potuerint , tanta nimirum vir libidine ardebat tam de Pistoriensibus supplicium sumere , quam Florentinis eam urbem extorquere , adeo ut ea tandem sub ipsius imperium redire necessitate adigeretur , atque id quidem magna cum ejus gloria , quam tamen ob incommoda quæ ibi sustinuit, ipsius mors, dum Lucam reverteretur, continuo subsecuta est. *Et cum raro accadat , quin prosperiorem vel etiam sinistrum eventum, alta vel bona vel mala comitentur ,* sub idem tempus Carolus quoque Calabriae Dux , Florentinorumque Dominus , in fata concessit , ut tandem , præter omnem expectationem, tam ab hujus imperio, quam

istius

istius metu , exigui temporis spatio Florentini li- *Florent-*
berarentur. *tini ergo*

Libertate ergo recuperata , Rempubicam re- *liberi*
stituire adgressi sunt , repudiatoque veteri magi- *Rēpub.*
stratum ordine , binos Senatorum ordines , u- *consti-*
num quidem trecentorum ex populo , alterum *tunt.*
ducentorum quinquaginta , tam ex populo quam
magnatibus lectorum , constituere , tributumque
illi nomen Consilii plebis , huic Consilii commu- *Anti-*
nis. Imperator Roma occupata , Antipapam *papa ab*
constituit , multaue contra Pontificatum , tam *Impera-*
fanciendo , quam alia frustra conando , tandem *tore crea-*
cum ignominia Pisam reversus est , quo cum per- *tus, Nul-*
ventum esset , octo millia equitum Germanorum , *lo esse-*
quod vel ipsi irati essent , vel de stipēdiis ipsis mi- *stis,*
nus satisfaceret , ab illo recesserunt , occupatoque
Ceruglio supra montem Clarum castra munive- *Desertus*
runt. *à mili-*

Atque hi quidem , cum Imperator , in Longo- *tibus.*
bardiam profecturus , Pisa discessisset , Luccas oc- *Qui Luc*
cuparunt , indeque Franciscum Castracanem , ab *cas oc-*
Imperatore constitutum exturbarunt , quo vero *cupant.*
aliquid emolumenti inde ad eos rediret , urbem
ipsam viginti florenorum millibus Florentinis
venum obtulerunt , quam tamen hi emptionem , *Easque*
ex consilio Simonis de La Tosa , neglexerunt. *venum*
Neque negari quidem queat , summo id cum *expo-*
Florentinorum emolumento deliberatum , si *nunt.*
illis porro in eadem sententia persistere persua-
sum fuisset : Verum quod mentem paulo post
mutaverint , maximo id ipsis damno cessit. Nam
cum in ipsorum arbitrio id temporis situm esset ,
eam civitatem vilissimo pretio absque ullius in-
juria sibi subicere , quam tamen negligendam
ducerent , inde porro factum est , ut dum ea post-
modum potiri arderent , licet longe majore pretio
emissent , eam tamen non obtinerent , quod qui-
dem in causa fuit , ut Florentinorum Respublica
ingenti cum jactura , sæpissime mutaretur.

A Spina Luccenses igitur à Florentinis posthabiti, Gherardinum Spinolam Januensem, XXXM. numero mercatorum pretio, emptorem habuere. Cum vero hominibus natura insitum sit, ut longe tardiores ad ea occupanda, quæ non difficulter obtinere possunt, quam ad ea amplectenda ferantur, quæ adipisci nequeunt, vix emptio illa in vulgus Florentinorum emanaverat, quin populus incredibili desiderio ejus civitatis potiundæ flagraret, & tam in sua quam illorum qui emptionem disuaseraut, consilia, acerbè invehetur. Quod ergo emere neglexerant, id aperto Marte acquirere decreverunt, eamque ob rem suos, in agrum Luccensium, prædatum miserunt.

Rex Bohemorum in Longobardiam penetrat.

Inter hæc gesta Imperator Italia excesserat, atque Antipapa Pisanorum medio in Gallias in vincula abductus erat, quieverantque ab intestinis diffidiis Florentini, post obitum Castrucci, biennium, rebus potius extra urbem constitutendis intenti, multisque bellis tam ob Regis Bohemorum Joannis profectionem in Longobardiam, quam in Tuscia, Luccensium causa, implicati. Urbem præterea novis ædificijs exornarunt, turrim siquidem, quæ ad S. Reparatz vocatur, ex præscripto Giotti, pictoris id temporis celeberrimi, exstruxerunt, tum etiam multa ædificia, pontesque, (diluvio siquidem Arnus in ipsa urbe, Anno CCC XXXIII. ad duodecim usque ulnas, magna cum ædificiorum strage excreverat) summo studio, diligentia, sumptuque restaurarunt.

Annus vero CCC XL. novas turbarum causas ipsis peperit. Dux potentioribus civium viæ patebant, qua suam auctoritatem vel augerent, vel firmarent, prima in eo consistebat, ut in novis magistratibus, per urnam legendis, suis artibus caverent, ne dignitates illæ, in alias quam suas, vel certè amicorum manus conferrentur, altera suis calculis & ductu, novi Rectores emergent,

quo iis postmodum propitiis in judiciis uterentur: atque in postrema quidem hac via, tantum momentum sibi situm arbitrabantur, ut pristino duorum Rectorum numero neglecto, aliquando ad tertium legendum progrederentur, adeoque id temporis eò dignitatis, Jacobum Gabrielem Eugubinum, quem titulo excubiarum præfecti insigniebant, præter ordinem evererant, ipsique omnem authoritatem in cives elargiti fuerant. Agebat hic planè ex eorum mente, qui tum summas tenebant, multisque contumeliis non paucos afficiebat, inter quos Petrum à Bardis, Bardumque Frescobaldum, ex nobilitate ambos. Quo ergo hi natura elatiore animo essent, minime sane ferendum arbitrabantur, sese extranei injuriis, in paucorum, qui præterant, gratiam, expositos esse: qua igitur ratione, tam de Eugubino, quam illis, qui ipsum regebant, vindictam sumerent deliberare cœperunt, tandemque multis tam Nobilium quam plebis, qui tyrannidem adversabantur, in sententiam pertractis, in eos conspirarunt.

Series cœpti hæc erat, ut singuli, quotquot possent armatos, latebris ædium exciperent, diluculoque ipso, quod diem omnium Sanctorum consequeretur, quo nimirum universi cives, ad invocandos suos demortuos, in templa conflueret solebant, armati profilerent, tamque Ducem illum Eugubinum, quam eos, qui summam tenebant, interficerent, novisque postmodum legibus Rempublicam restituerent. Cum vero deliberationes periculosa, quando accuratius perpenduntur, eo segnius constitui suscipique soleant, evenire sane ut plurimum videmus, ut omnes conjurationes, quibus conficiendis aliquid spatii intercedit, evulgentur.

Ergo apud Andream à Baedis, qui ex conjuratorum numero erat, dum rem apud se sedulo versaret, metus poenæ, desiderium vindi-

vulgata Etæ tanto intervallo post se reliquit, ut is omnem feriem Jacobo Alberti, cognato suo, concrederet, à quo res Prioribus detecta, atque ab istis ad Duces Reipublicæ delata fuit. Quod igitur discrimen instaret, festusque Sanctorum dies præ foribus esset, multi civium ad Palatium confluxere, atque ob periculum, quod in mora esset, populum ad arma classico vocandum magistratum exhortavere.

Gonfalonerii munus id temporis administrabant Taldus Valorius, & Franciscus Salviatus, qui itidem ex magistratu erat. His consultum minus videbatur, necessitudine siquidem Bardis juncti erant, classico rem agere, *non ob omne nimirum momentum plebem armandam, auctoritatem siquidem in multitudinem absque freno collatam, nunquam feliciter administratam fuisse, & turbas ut parturire quidem perfacile, ita eisdem excitatis occurrere, summi laboris esse.* Consultius itaque fore veritatem inprimis indagari, atque delictum civiliter puniri, quam ad simplicem delationem, cum exitio ipsius urbis, per tumultus illud puniendum sumere. Verum his admonitionibus aures præclusæ, ipsique Reipublicæ principes, tam verbis, quam aliis modis contumeliosissimis, ad classicum pulsandum adacti fuere, quod quidem plebem universam armatam in forum concitavit.

Bardi verò atque Frescobaldi, quod se detectos animadverterent, ex altera parte, quod vel summa cum gloria vincerent, vel absque ignominia occiderent, & ipsi arma corripuere, quod nimirum sperarent, posse à se illam civitatis partem, quæ trans flumen ipsis habitabatur, pontibus præsertim mature præoccupatis, eousque defendi, donec auxilia, quæ tam ex agro à nobilibus, quam aliunde expectabant, subvenirent: verum conatus isti à plebeis qui unà cum illis eam partem incolebant, atque pro magistratu arma sumperant, everfi fuere.

*Populus
armat.*

Ne itaque medii ab hostibus interciperentur ,
 omisiss pontibus , ad plateam illam , quam Bar-
 di habitabant, tanquam omnium munitissimam ,
 sese receperunt, eamque magna animi virtute de-
 fenderunt. Et Jacobus quidem Eugubinus, quod *pugna-*
 omnem istum motum se spectare cognovisset , *tur in*
 animo consternatus, planeque attonitus, ad Pala- *urbe.*
 tium Minorum , medio suo agmine inclusus ,
 subsistebat , in reliquis verò Rectoribus , quod
 minus culpæ esset , plus etiam animi conspicie-
 batur. Maffeus inprimis Marradus , qui Potesta-
 tis munere tum fungebatur, nulla discriminis ha-
 bita ratione , in confertam pugnam profectus ,
 ipsumque Pontem Rubacontem prætergressus ,
 mediis Bardorum telis sese inseruit, signoque da-
 to, ad colloquendum Bardos provocavit. Atque
 illi quidem , tam reverenter viri moribus , quam
 insigni virtute moti , confestim ab armis quievere
 , ipsumque perorantem modeste excepere.
 Modesto igitur gravique sermone , in conspira- *Direm-*
 tionem ipsorum invecus, periculum , in quo nisi *pta pu-*
 populi impetum declinarent versarentur, ipsis ob *gna Maf*
 oculos posuit, spe insuper addita, fore, ut seposi- *sei vir-*
 tis armis tam de causâ ipsorum cognosceretur , *tute.*
 quam clementer statueretur, se denique eo labo-
 raturum pollicitus , ut justî ipsorum doloris ho-
 nestâ ratio haberetur. Inde ad magistratum re-
 gressus , hortari cœpit , ne sanguine civium suo-
 rum , ad victoriam adspirare , neve inauditâ
 condemnare mallent , perficitque tandem , ut
 Bardis , Frescobaldis, iisque qui amicitia ipsis
 juncti essent , urbe excedere , atque in arces suas
 se recipere permitteretur.

Iis itaque digressis, populoq; inermi, magistra-
 tus in hos solos , qui ex Bardorum Frescobaldo-
 rumque familiaribus arma corripuissent, animad-
 vertit, quo verò istorum quoque potentiam la-
 befacteret , arces Margonam & Verniam , nume-
 rato pretio ipsis ademit, legeque cavit , ne in po-
 sterum

sterum civi liceret Florentino, arces ad vigesimum prope urbem milliare, possidere.

Anim- Paucis ab inde mensibus, Striatra Frescobaldus,
adversū multique ejus familix alii, tanquam rebelles, ca-
in sotes. pite plexi fuere. Neque satis videbatur iis, qui
summam administrabant, Bardos Frescobaldos-
que vicisse atque domuisse, verum ut *plerumque*
accidit, ut quo plus authoritatis adipiscimur, eò in-

Insolen- solentius nos geramus, inque pejor ruamus; non con-
tia vi- tenti excubiarum præfecto uno, qui ipsam urbem
horū. affligebat, alium insuper constituerunt, qui agro,
magno cum imperio, præfesset, ne nimirum cui-
quam qui ipsis adversaretur, vel intra vel extra
urbem, tuto habitare liceret, atque tandem eo
odii, adversus omnes nobilioris familix, progressi
sunt, ut hi tam de urbe, quam seipsis in servitu-
tem tradendis, vindictæ studio, cogitarent, sal-
temque occasionem perpetrandi consilii operi-
rentur, quam quidem feliciter oblatam, ipsi fe-
licius occupare atque administrare adgressi sunt.

Devenerant eo temporis, post maximos in
Mastin. Longobardia atque Tuscia motus, Luccenses sub
Scaliger imperium Mastini Scaligeri Veronensium Ducis,
Veronē- qui eos Florentinis restituere, quod ex pacto
siū, Luc- quidem debebat, neglexerat, sperabat siquidem,
censum, quod Parma ipsi præterea cecidisset, posse se eos
Parmē- defendere de fide exsolvenda parum sollicitus.
siū Do- Eam rem indigne Florentini ferentes, Venetos in
minus. fœdus vocarunt, tamque gravi bello Mastinum
In quē implicuerunt, ut is de universo statu periclitaretur.
Floren- tur. Verum nihil aliud eo bello egerunt, quam
tini Ve- quod animo ipsorum, ob damnum Mastino com-
netos paratum, aliquantulum bene esset. Veneti siqui-
armant. dem, (*quod omnibus iis receptum est, qui cum infe-*
Nulla rioribus fœdera paciscuntur) post ereptos Scaligero
suo bono Veronenses atque Tarvisenses, cum ipso trans-
Sed cum egerunt.

Mastini Erepta verò postmodum à Viscontiis, Medio-
ectura. lani regulis, Mastino Parma, ipsoque eam ob rem

de Luccensibus in posterum tuendis dubio, de iis *A que*
 vendendis ipsemet agere coepit. Concurrerant *tandem*
 in eam emptionem Pisani cum Florentinis, ve- *Luccēses*
 rum illi quod se à Florentinis, utpote opulentio- *Florenti-*
 ribus, post se relictos iri animadverterent, vocatis *nis ven-*
 in auxilium Viscontiis, Luccenses obsidione pres- *dicti.*
 ferunt. Neque tamen interim Florentini emptio-
 nem negligebant, sed constituto cum Mastino
 pretio, partem in parata pecunia ipsi numerarunt,
 partem obsidibus eam ad rem datis, firmarunt,
 atque Naddum Ruccellajum, Joannem Bernar-
 dini Mediceum, Rossiumque Ricciardum in pos-
 sessionem miserunt, in quorum manus, postquam
 illi vi sibi in urbem viam patefecissent, Mastinus
 imperium urbis transtulit. Pisani tamen ab obsi- *Sed à*
 dione non recedebant, sed potius omni cura, quo *Pisani*
 urbe potirentur, incumbabant, quam Florentini *obsessi,*
 tuendam sumserant, licet hi post diuturnum bel-
 lum, exhausti opibus, ignominia vero onusti inde
 pellerentur, atque Pisanis imperium concedere
 adigerentur. Hujus urbis jactura in causa fuit,
 (quod quidem in istiusmodi rebus semper usum venire so- *Et tan-*
 let) ut populus Florentinus in eos, penes quos rei *dem*
 summa erat, insurgeret, eosque omnibus in locis *subacti.*
 atque vicis conviciis proscinderet, inque nimiam
 ipsorum auctoritatem, pravaque consilia, acerbe
 inveheretur.

Constituti fuerant, sub exordium hujus belli
 viginti cives, qui istud in commodum publicum
 administrarent, atque ab his Malatesta, Arimini
 Dominus in exercitus Ducem scriptus. Quod
 ergo hic rem animo nec viribus gessisset, auxilia
 porro à Roberto Neapolitanorum Rege, Duce
 Gualthero Atheniensium Principe, submissa, eo
 ipso tempore, quo Luccenses jam Pisanis conces-
 serant, advenissent, indeque animi plebis in vi-
 ginti illos cives, quod modo diximus, summo pe-
 re exacerbati essent, seu quod fata calamitati ad-
 ventanti suffragarentur, constituerunt viginti isti,
 plebis

Inde

Dux A-
thenien-
sium à
Floren-
tinis

vocatus.

plebis animos, novum Ducem eligendo, nova spe circumvenire, eaque electione, aut eorum libidinem cohercere, aut calumniis ansam præcidere: quo igitur esset, tam quod plebs timeret, quam quod Duci auctoritatem, in qua nimirum salus ipsorum vertebatur, conciliaret, primo ipsum conservatorem, postmodum Ducem cataphractorum salutarunt.

Potentiores interea, quos male affectos in

Rempublicam supra memoravimus, quibusque magnam partem cum Gualthero, ab eo tempore, quo Caroli Calabriae Ducis loco, Rempublicam administraverat, familiaritas intercedebat, tempus adesse rati, quo patria cupiditatum suarum æstu conflagraret, siquidem non alia ratione populum istum, à quo tot injuriis oppressi hæcenus fuerant, subjungi posse constituissent, quam si sub unius Principis imperium mitterentur, à quo virtuti suæ honores haberetur, atq; contumacia coherceretur, præterea illecti præmiis, quæ se consecuturos sperabant, si

In quem
nobiles
vindi-
ctæ stu-
dio im-
perium
urbis
trāsfer-
re mol-
untur.

sua opera imperium urbis in hunc conferretur, crebro admodum apud Ducem, ut imperium omne sibi fumeret, clam egerunt, suamque operam eam ad rem polliciti sunt minimè contemnendam, quod plebejorum familiarum quædam, Peruzziorum nimirum, Acciajvoliorum, Antellesiorum, & Bonaccorsiorum ab ipsis penderent: hi siquidem, alieno ære onusti, quod de suo minus possent, ex alieno largiri, atque patriæ servitute, suam servitutem à creditoribus mercari ardebant.

Hi ergo stimuli, ambitiosum alioquin Ducis animum, ad desiderium imperii occupandi, excitarunt: quo igitur severi justique nomen, eaque ratione auram popularem venaretur, in eos primum movit, qui Luccense bellum perperam administrassent, Joannemque Mediceum, Naddum Ruccellajum, Gulielmumque Altovitium capite, multos præterea alios exilio, alios pecunia

nia multavit. Atque ea quidem severitas, mendiciorum conditionis cives summopere exterruit, potentioribus vero, tum infimæ plebi pergrata erat, his nimirum, *quod naturale illis sit alienis malis latari*, istis vero, quod eo pacto, ultionem tor injuriarum, consequerentur. Audiebat ergo Dux, si quando in publicum prodiret, magnis laudibus, animi sui celsitudinem, manifesta voce celebrari, tum ad fraudes civium investigandas atque plectendas se excitari. Hinc viginti civium authoritas imminutum ibat, existimatio vero Ducis indies surgebat, magnoque jam terrori esse coeperat, adeo ut quilibet animo suo testando, ædibus suis insignia ipsius inscribi curaret, neque jam quidquam ad Principem, præter nomen, ipsi deesset. Postquam is ergo quidvis jam sibi licere animadvertisset, publice demum apud magistratum egit, non alia ratione civitatem salvam magis esse posse, quam si libera ejus administratio sibi ipsi ferretur, Cupere ergo se, postquam omnis jam civitas, eò descendisset, ut idem, bona ipsorum pace fieri liceret. Attoniti ad hæc Reipublicæ principes, licet interitum Reipublicæ mature prævidissent, seque in manifesto periculo constitutos esse animadverterent, ne tamen patriæ deessent, ingenti animo id se facturos negarunt.

Sumpserat sibi Dux monasterium fratrum minorum S. Crucis habitandum, quo religionis atque humanitatis fidem apud plebem mereretur, eò igitur, per præconem, populum in proximum diem convocavit, perculit hoc edictum proximorum animos multo gravius, quam antea petitione Ducis consternati fuissent: convocatis tamen civibus, quos patriæ libertatisque studiosos arbitrarentur, nihilque aliud spei quam in precibus superesse animadvertentes, eò confugere, eaque ratione, vel Ducis animum ab incepto remove, aut saltem mitius imperium ab eo exorare decreverunt.

Pro-

Precibus Progreſſi igitur ex Reipublicæ principibus ad
ſervitu- Ducem aliqui, hac oratione eum compellavere.
tē amo- Comparemus Domine apud te, tam petitione tua
vere Flo- moti, quam edicto quo populum convocasti. Vi-
ventini demur ſiquidem jam certiores eſſe, extra ordi-
conātur. nem te occupare velle, quod legitima via à nobis
 tibi negatum fuit. Neque ſane mens nobis eſt, ul-
 la vi cœptis tuis obſiſtere, ſed potius tibi ob ocu-
 los ponere, quam grave onus, quod in te recipere
 cupis & quam periculoſi conatus iſti tibi futuri
 ſint, quo nimirum in poſterum conſiliorum tam
 noſtrorum, quam eorum, qui non in tui commo-
 dum, ſed ad explendam inſaniam ſuam, te im-
 pellunt, recordari queas. Conaris in ſervitutem
 adigere eam civitatem, quæ libertati innata eſt,
 iſtud etenim imperium, quod in Reges Neapo-
 litanos aliquando contulimus, non ſervitus, ſed
 ſocietas erat: an vero unquam *conſideraſti, quan-*
tum in iſtiusmodi civitate vel ipſum nomen libertatis
poſſit atque valeat? quod quidem nec vis ulla oppri-
mere, nec tempus conſumere, nec beneficia nunquam ob-
literare queant. Perpendas obſecramus Domine,
 quantis cum copiis, tanta urbs, tibi ſub jugo con-
 tinenda veniat, neque etenim illæ, quas externas
 ad manum habere poſſis, eò ſuffecerint, nec illis
 quas ex civibus habes, te tuto committere auſis,
 ii ſiquidem ipſi, qui ad hos conatus te inſtigant,
 tibi que modo amici ſunt, poſtquam authoritate
 tua, de inimicis ſuis ſatis ſupplicii ſibi ſumptum
 arbitrati fuerint, in tuum exitium inſurgent, quo
 Principatum in ſemetipſos transferant. Plebis
 animos, quibus tamen inniteris, ad quodvis mo-
 mentum aura leviores eſſe noſti, adeo ut tibi me-
 tuendum ſit, ne brevi tempore, univerſam hanc
 urbem, tibi inimicam experiare, unde tam ipſi
 quam tibi exitium maturetur. Neq; tamen iſtius-
 modi malis ulla induſtria obviam ire queas, ſoli
 etenim Principum ii, ſecuritati ſuæ proſpicere
 poſſunt, quibus pauci infeſti ſunt, quo proclive
 ipſis

ipsis tales vel morte vel exilio evertere, universali vero odio nusquam prospicitur, siquidem nescias, qua ex parte periculum emerfurum fuerit, qui vero à singulis sibi metuit, cujusquam fidat non habet, aut si id apud quosdam contere, eo magis periclitabere, cum ii, quos præterieris, eo plus te oderint, atque ad vindictam accendantur. Quod vero temporis progressu, desiderium libertatis minime oblitteretur, id porro hinc manifesto liquet, quod nimirum sapissime usu venire cernimus, ut hi pro ea recuperanda desudent, qui ejus dulcedinem nunquam degustarunt, sed ejus saltem mentionem, ab avis acceptam, venerantur, proque ea recuperata, summa obstinatione per extrema discrimina pugnare solent. Quod si etiam à patribus ejus mentio forte negligatur, sunt tamen ædificia publica, Rectorum domicilia, vexilla denique liberorum ordinum, quæ illam loquantur atque ingeminant, ut tandem fieri nequeat, quin illa avidissimis auribus à civibus hauriantur. Quæ obsecro benefacta tua, unquam dulcedinem libertatis æquiparare? quæ porro ejus desiderium hominibus excutere posse censeas? non si universam Tusciam huic imperio subicias, atque indies novis victoriis ovans hanc urbem ingrediare: siquidem omnis ista gloria, in te potius, quam in illam redundaret, neque civibus subditi, sed conservi acquirerentur, quorum interventu, servitus ipsis eo gravior futura esset. Licet etiam mores tui omnino sancti, actiones benignæ, judicia æquissima fuerint, ea tamen omnia, ad amorem tibi conciliandum, minime satisfaciunt, atque peccabis quidem, si eas dotes id præstare posse confidas, siquidem libertati assueti omne vinculum oneri, & quævis adstrictio gravis esse solet, præter quod fieri etiam nequeat, ut imperium violentum, in bonum Principem cadat, siquidem necesse sit, ut vel

ut vel quadam similitudine invicem jungantur, vel alterum alteri exitiosum sit. Persuasissimum igitur tibi habeas, aut urbem hanc summa cum violentia tibi obtinendam, cui quidem rei aliquando nec propugnacula, nec praesidia, nec amici externi sufficiunt, aut authoritati tibi adquiescendum fore, quam nos in te hactenus lubenti animo contulimus: quod ut facias te hortamur, utque memineris sedulo, *imperium istud solum esse solidum, quod voluntarium est*, neque paucula ambitione excæcatus adducaris, ut eò te propellas, ubi neque consistendi, neque etiam altius conscendendi locus, sed nihil superfit, quam ut tuo, nostroque maximo cum damno, inde tandem præcipitère.

Sed frustra.

Nihil quidquam oratio hæc animum Ducis obduratum commovit, id solum respondit, Non esse animi sui libertatem urbi eripere, sed potius eam in libertatem vendicare, cum constet *solas discordes civitates servas, concordas vero liberas esse*: quod si ergo Florentini, suo interventu, à tot partium studiis, ambitione, & inimicitiis liberarentur, non ademptam eo pacto, sed restitutam ipsis libertatem fore, neque se ad id oneris suscipiendum ambitione, sed multorum civium precibus ferri, recte igitur & ipsos facturos, si iis acquiescant, quæ reliquis civibus placere animadverterint. Pericula porro illa, quæ modo in medium attulissent, se non magni æstimare, esse si quidem *Viri minus boni ob metum mali, bonum omittere*, atque pusillanimitatis, ob exitum hactenus dubium, conatum laude atque gloria dignum negligere. Tandem sperare, ita Rempublicam se administraturum, ut non multo post re ipsa experturi sint, & minus ipsos de se sperasse, & nimium quoque sibi ipsis timuisse.

Occupati tandem à Duce Athen.

Placuit ergo optimatibus (cum aliud non possent) ut postridie populus in foro adesset, atque ejus authoritate, imperium urbis in Ducem iisdem

dem conditionibus, quibus antea Carolus Calabriae Dux eam obtinuerat, in annum unum conferretur.

Agebatur tum annus M CCC XLII. octavusque erat Septembris dies, quo Dux, Joanne de la Tosa atque omnibus, qui huic adhærebant, multisque aliis civibus stipatus, in foro comparuit, consensisque unâ cum Reipublicæ principibus scalis, quæ ad imum Palatii extructæ, Ringhiera nominantur, pactis conventis, in populum promulgandis, interfuit.

Cum ergo ad eam pactorum partem, quæ annuam dictaturam in ipsum conferebat, deventum esset, populus ut ea in omnem vitam ipsi deferretur, summis clamoribus petiit. Nec mota plebs Francisci Rusticelli, qui ex optimatibus erat, exhortatione, clamoribus interrupta, ut imperium non annuum, sed perpetuum esset, institit, idque tandem obtinuit, inde sublimem Ducem arreptum, humerisque gestatum per urbem tulere, ipsique fausta omnia acclamavere.

Moris erat Florentinis, ut is, cui Palatii custodia commissâ esset, forâs egresso magistratu, obseratis foribus sese intus contineret: cui officio, tum temporis, Reinerius Giortus præfectus erat: atque hic quidem corruptus ab iis, qui Duci favebant, illi fores confestim patefecit, ut optimatibus eo facinore consternatis, atque pudæfactis, ad sua divertendum fuerit. Palatium familiaribus Ducis prædæ expositum, vexillum *Mox* publicum laceratum, atque Ducis insignia, in ejus locum, affixa fuere: quod quidem viris bonis summo dolori, iis vero, qui vel malitia vel ignorantia eò consentiebant, incredibili gaudio fuit. *Tyranno.*

Postquam igitur Dux imperium omne adeptus esset, confestim authoritati eorum, qui libertatem propugnabant, subvertendæ edixit, ne magistratus deinceps in Palatium conveniret, sed

ædi-

In quo ædibus privatis res ageret : præterea tribuum
omnium Duces submovit , ordinem justitiæ contra poten-
ingeniū tiores oblitteravit , captivos omnes libertate do-
depictū. navit , Bardos Frescobaldosque ab exilio revoca-
vit, tandem arma gestare in universum prohibuit.
Ac quo ab iis , qui in urbe erant , tutior esset ,
cum iis , qui extra circum eam agebant , amici-
tiam inivit : per Bonifacium Aretinos , omnes-
que qui Florentinis parebant , bello adgressus est ,
cum Pisanis licet ideo vocatus , ut iis bellum in-
ferret , pacem pepigit , mercatoribus , qui Lucen-
sis belli tempore , Rempublicam pecunia juve-
rant , syngrapha tabulasque eripuit , vectigalia
pristina auxit , aliaque insuper excogitavit , ma-
gistratum omni autoritate spoliavit , ad eas res
omnes consilio usus Baglionis Perusini , Guilielmi
à Scefi , atque Cerettieri Bisdomini.

*Miser-
rima
Floren-
tinorum
condi-
tione.*

Exactiones quibus cives premebat , omnino
acerbæ , decretaque injusta erant , adeo ut seve-
ritas illa atque humanitas , quam antea præ se tu-
lisset , jam in superbiam atque crudelitatem abiis-
set , multique civium , tam ex optimatibus , quam
nobilibus , plebeque indies condemnarentur , ex-
tinguerentur , atque novo tormentorum genere
excarnificarentur. Ne vero ager ab ipsius tyran-
nide immunis esset , sex rectores constituit , qui
subditos tam verberibus mulctabant , quam eos
spoliabant. Optimates ipsi suspecti erant , licet
ab his eam dignitatem adeptus fuisset , ipseque
eorum non paucis patriam restituisset , *in animum*
siquidem inducere non paterat , generosos animos ,
quos nobilitati ingenitos animadvertimus , imperium
ferre posse , eam ob rem plebem suam facere stu-
duit , utpote cujus ope , exteroque milite , ty-
rannidem conservari posse speraret. Quo igitur
multitudinis studium venaretur , mense Majo ,
qui recreationibus vacare solet , minutam plebem
in classes divisit , splendidisque ornatos titulis ,
additis præterea vexillis , pecunia donatas dimi-
sit :

fit: atque earum quidem classium alie per urbem lasciviendo atque ludendo agebant, alie his festive excipiendis vacabant.

Cum ergo, novum hujus imperium, etiam alibi percrebuisse, multi Gallorum ad ipsum undique confluere, quibus tanquam fidis munia atque officia omnia patebant, adeo ut Florentia, brevissimo tempore, non modo Gallis pareretur, sed etiam in eorum mores atque habitum concederet, siquidem non tam viri quam foeminae, nulla civilitatis aut verecundiae habita ratione, ipsos imitabantur. Omnium vero maxime tur-

Florentini Gallorum moribus imbuti.

Plerique ergo civium irarum pleni, majestatem Reipublicae extinctam, justitiam afflictam, leges profligatas, honestum vivendi modum corruptum, omnemque modestiam sepultam lamentabantur, ii siquidem quibus insuetum erat quidquam regalis fastus cernere, non absque ingenti animi moerore, hominem tanto satellitio, tam perditum quam equitum stipatum, conspiciere poterant: nam tam profligatae verecundiae sibimet conscii, eum ipsum, quem tanto odio prosequerentur, summo in honore habere necessitate adigebantur. Quae omnia metu insuper cumulabantur, cum tanta interfectorum strage, atque continuis exactionibus, civitatem omnem exhauriri, indies animadverterent.

Quae quidem irarum timorisque semina, Duce nec latebant, nec non angebant, licet credi cuperet, ab omnibus se amari, sibi perquam persuasissimum esse: unde etiam factum est, ut Matthaeum Morozium, qui vel praemii studio, vel periculo motus, familiam Mediceorum, cum aliis, qui in ipsum conjuraverant, detulisset, non modo saevissimo genere necaret, verum etiam rem ipsam investigare negligeret: qua quidem ratione, tam istis animum praeripuit, qui ipsius salutem

tem curabant , quam his tantundem addidit , qui exitium ipsi maturatum cuperent. Bettonio præterea Cinio , tanta immanitate linguam præcidi imperavit , quod is nimirum , in exactiones intolerandas , liberius investus esset , ut ille inter cruciatus exanimis confestim concideret. Quæ quidem res tam iram civium , quam odium in Ducem exacerbavit , ea siquidem urbs , quæ omnia libere , tam agere quam loqui consuevisset , ferre minime poterat , ut & manuum & linguæ munera sibi præstringerentur.

Conspirationis in eundem. Eo igitur tandem iræ odiaque excrevere , ut ea non modo Florentinos , qui neque libertatem tueri , neque servitutem ferre norunt , sed populum quemvis , omni mancipio abjectiorem , ad recuperandam libertatem inflammare potis fuerint. Multi ergo civium omnis ordinis , aut de vita periclitari , aut libertatem recuperare ardebant , unde tres conjurationes , trium ordinum , nobilium nimirum , populi , atque artificum , originem traxere , qui præter causas universales , etiam eo ferebantur , quod nobilibus doleret , se gubernacula Reipublicæ non recuperasse , populo vero , se iisdem excidisse , artificibus tandem , se mercede lucroque suo frustratos esse.

Cujus dux urbis Episcopus. Episcopatum id temporis gerebat Agnolus Acciaicòtus , qui quidem hætenus Ducis res gestas pro concione laudibus extulerat , magnumque , ad auram popularem adipiscendam , Ducis momentum fuerat. Postquam vero eum imperium occupasse , atque Tyrannidem exercere animadvertisset , patriam suam à se misere deceptam arbitratus , non alia ratione admissum facinus piari posse constituit , quam si ab eadem manu , quæ vulnus infixisset , remedium proficisceretur , eam ob rem primariæ conspirationis sociis se Ducem exhibuit , quæ quidem omnium robustissima erat , ut quæ Bardos , Rossos , Frescobaldos , Scalas , Alrovitios , Magallotios , & Mancinios ,

com-

comprehenderet. Secundæ conspirationis caput erant Mannus, Corfususque Donati, quibus juncti erant Pazzii, Cavicciulli, Cerchii, & Albizii. Tertiam Antonius Adimarius animabat, complectebaturque ea præterea Mediceos, Bordinios, Rucellajos, Aldobrandinos.

Atque constituerant hi quidem illum in ædibus Albiziorum opprimere, quo ad diem Joanni sacrum venturum, equorum certamine recrearetur, arbitrabantur, verum quod eo concedere neglexisset, conatus iste in fumum abiit. Deliberatum præterea fuerat, in ipsum, per urbem animi gratia vehentem irruere, verum id plenum difficultatis animadvertabant, quod nimirum & armatus & bene stipatus incedere, tum non semper eadem via pergere consueverat, adeo ut incertum esset, quonam loco potissimum expectandus veniret. Non defuere, qui illum in ipsa consiliarium corona opprimendum suaderent, quod tamen & ipsum, mortui siquidem umbram ibi metuebant, evanuit.

Hæc dum inter conjuratos agerentur, Antonius Adimarius, cum quibusdam Senensibus, quod copias ab illis expectaret, ea de re fidentibus contulit, multosque ex conjuratis nominavit, omnem civitatem libertatem vindicaturam affirmando. Horum ergo unus, eodem de negotio apud Franciscum Brunelleschium egit, non quo id quidem proderet, sed quod illum ex conjuratis esse arbitraretur. Hic omnem rem, seu metu perculsus, seu in aliorum odium, ad Ducem detulit. Capti ergo confestim Paulus à Mazecha, Simonque de Montezappoli, atque custodiæ traditi, conjuratorum potentiam atque numerum Duci patefecere, eumque non mediocriter consternare, consilio interim addito, ut eos ad se vocare potius, quam comprehendere mallet, in fugitivos siquidem paratum remedium proscriptionis fore. Consilium istud secutus Dux, Arno-

*Duci
quidem
detecta.*

anum

nium Adimarium vocari iussit, atque is quidem, conuratorum numero fretus, confestim præsto fuit. Hoc arctius detento, Franciscus Brunelleschius, & Huguccio Buondelmontius ipsi suasere, ut armatus in urbem excurreret, captivosque vita spoliaret, quod tamen ipsi minus consultum videbatur, eum tot inimicis se hæcenus imparem arbitraretur. Alio itaque animum advortit, quo quidem medio, si id ex sententia cessasset, tam de inimicis sibi cautum, quam de viribus prospectum foret.

*Sed dñ
obviam
iret,*

Receptum Duci erat cives convocare, si quando ipsorum consilia uti ipsi libuisset. Hac igitur via insistens, dum foris auxilia conscriberet, trecentos civium per lictores, tanquam in consilium convocatos, præsto esse iussit, quo comprehensi nimirum vel morte vel carcere exstinguerentur. Verum vincula Antonii Adimarii, tum auxilia conscripta, (neque etenim id clam haberi potuit) conjuratis scrupulum iniecerant, adeo ut audaciores eorum comparere recusarent: nomen siquidem quisque tam suum, quam conjuratorum, ea in consignatione, quæ à Duce lictoribus tradita fuerat, facile depræhenderet, unde alii aliis animum addentes, armata manu potius viriliter mortem oppetere, quam vitulorum instar, sese jugulandos præbere decreverunt, adeo, ut exiguo momento, tres conjuratorum classes, sibi invicem innotescerent, atque constituerent, postero diluculo, id erat xxvi. Julii die, anni mcccxlvi, tumultu in foro veteri excitato, arma corripere, populumque ad libertatem vocare.

*Confir-
mata,*

*Arma-
taque
in ipsâ
univer-
sa urbs.*

Cum ergo postridie Nona audita esset, ex præscripto conjurati armati prosilière, populusque omnis, audito libertatis nomine, ad arma convolare, inque loca munitiora hinc, inde sub populi insignibus, à conjuratis clam comparatis, sese recepere, Primarii præterea, omnium tam nobilium, quam plebejarum familiarum convenire,

nere, inque mutuam defensionem mortemq; Ducis juravere, aliquibus Buondelmontiorum & Cavalcantiorum, tum iis quatuor ex populo familiis exceptis, quarum adminiculo tyrannidem Dux arripuerat, hi siquidem cum laniis, aliisque infimæ fecis hominibus, armati in foro pro Duce stabant.

Ad hunc morum Dux Palatium munire, ipsiusque satellitium, hinc inde per urbem dispersum, sese armare, atq; equis insiliendo, versus forum recipere cœpit, quorum tamen major pars, antequam eousque perrumperet, oppressa fuit, licet trecenti circiter equites eò penetrassent. Interim animo pendebat Dux, num in hostes eruptione facere, an Palatium tueri consultius foret.

Contra vero Medicei, Cavicciulli, Ruccellai, tum reliquæ familiæ, in quas plus injuriarum ab ipso profectum fuerat, id ipsum ne erumperet, eaque ratione multos, qui arma in ipsum sumferant, ad se pelliceret, metuebant, quo igitur eam occasionem ipsi præriperent, in forum ipsum irrumpere decreverunt. Atque hi quidem vix ad forum conspiciebantur cum quatuor illæ ex populo familiæ, quæ a Ducis partibus stabant, postquam in se irruptionem paratam animadvertissent, mutata Ducis fortuna etiam ipsæ animam mutarent, atque in conjuratorum partes concederent omnes, Huguccione Buondelmontio, atque Gianoccio Cavalcantio exceptis; atque ille quidem in Palatium se recipere maluit, hic vero ad forum novum, cum aliquot sociis progressus, scamnum conscendit, indeque populum, qui ad Palatium pergebat precibus exhortari cœpit, ut pro Duce pugnare mallent, minis insuper additis, fore ut si in Ducem pugnare pergerent, ab ipsius milite, cujus copiam mire extolebat, ad unum omnes opprimerentur: verum quod surdis fabulam se narrare, neminemque in partes suas concedere animadverte-

ret, neque etiam existeret, qui insolentiam istiusmodi reprimeret, ne porro fortunam cum discrimine frustra experiretur, tandem in ædes suas se recepit. In foro interea strenue pugnabatur, licet vero Ducis militibus Palatium ad tutelam magno momento esset, tamen post aliquam in foro dimicationem victi, eorum alii sese hostibus commiscere, alii relictis equis in Palatium confugere.

Dum hæc ad Palatium agebantur, Corsus Americusque Donati aliqua populi parte stipati, publicos carceres effregerant, publica præterea instrumenta concremaverant, Rectorum etiam ædes præda exposuerant, ministrosque Ducis omnes, quotquot in manus ipsorum devenere, trucidaverant.

Postquam igitur Dux se foro pulsum, omnemque civitatem in se armatam, neque quidquam auxilii sibi jam superesse cerneret, alia porro via populum demulcere adgressus est. Vocatis igitur ad se omnibus, quos in vinculis habebat, eos blando benignoque sermone libertati restituit, Antonium in primis Adimarium (licet contra ejus voluntatem) equestri dignitati ornavit, insignia sua à Palatio removeri, inque vicem populi monumenta reponi jussit. quæ quidem consilia, quod nimis sero, & præter occasionem (extorta siquidem ipsi erant) amplexus esset, parum ipsi profuere. In palatio igitur ea ratione obsessus, anxie degebat, atque tum demum experiebatur, quod dum nimia complecti conatus esset, omnibus excidisset, intraque paucos dies, aut fame aut gladio preundum sibi esse metuebat.

*Obsessus
in palatio.*

At cives, quo Reipublicæ prospicerent, ad fanum S. Reparatae congregati, in quatuordecim cives, partim nobiles, partim ex populo, omnem auctoritatem, unâ cum Episcopo, reipublicæ restituendæ contulerunt: Sex præterea cives constituere, qui id officii, quod Potestatis vocant, tantisper administrarent donec is quem muneri destinaverant adveniret.

Floren.

Florentino interea populo undique auxilia adventabant, interque ea Senenses cum vi. legatis comparuerant, quibus, apud suos magnæ auctoritatis viris visum fuit, compositionem aliquam inter populum Ducemque tentare: verum populus nullam prius compositionis mentionem fieri passus fuit, quam à Duce Gulielmus Scelsius, una cum filio, Cerrettieroque Bisdmino arbitrio ipsorum committerentur. Licet vero Dux eo descendere recusaret, perterritus tamen eorum minis, qui pro ipso pugnabant, coactus paruit. *Dubitari sane nequit, indignationem magis effervesce-*
re, quam pro ea defendenda agitur. Id etiam hic conspiciere licuit, Gulielmus siquidem unâ cum filio, vix duodeviginti annos egresso, tot millibus inimicorum expositus, neque in hujus juventute, neque forma, neque innocentia quidquam præsidii consistere expertus, multitudinis furorem declinare non potuit, adeo ut eorum gladiis, qui vivos contingere non poterant, in mortuos sævirent, nec ferro eos laniasse contenti, manibus, dentibusque in frustra dilacerarent, imo, quo omnibus sensibus vindicta satisfacerent, postquam auribus lamentationes eorum hausissent, oculis vulnera perlustrassent, dilaniata viscera manibus contrectassent, etiam gustum iis recreari voluerunt, quo nimirum membris exterioribus, jam ad satietatem usque curatis, etiam interna pari satietate potirentur. Atque hæc quidem immanitas atque rabies, quo plus in hos desæviit ambos, eo Domino Cerettiero magis profuit. Lassata etenim & exsatiata plebs crudeli isto facinore, hujus viri oblita, Palatio illum excludi non institit, unde noctu postmodum ab amicis clam eductus, inque tutum constitutus vit.

*Amicos
furori
plebis
exponere
cogitur
miser
dilaniatos.*

Sanguine igitur istorum expleta plebs, cum Duce transegit, excederet nimirum, amicis rebusque omnibus salvis, Florentia, rationibus omnibus

*Compo-
sitione
urbem
deserit.* nibus renuntiaret, idque postquam fines Floren-
tinorum egressus foret, apud Casentinos denuo
confirmaret. His ita firmatis, Dux vi. Augusti
Florentiam reliquit, multisque civibus eum co-
mitantibus, apud Casentinos renuntiationi, licet
invitus, subscripsit, neque fortasse fidem servas-
set, nisi verbis Simonis Comitum exterritus, qui
Florentiam ipsum reductum alioquin iri minita-
batur.

*Eius in-
genium.* Fuit Dux iste (quod ipsius actiones demon-
strarunt) avarus atque crudelis, accessu difficilis,
respondendo superbus, servitutem nimirum, non
benevolentiam hominum desiderabat, timeri
quam amari malebat. Neque aspectus ipsi animos
conciliare potior erat, niger siquidem, parvus,
promissa raraque barba, vel inde odium in se pro-
vocabat: quo tandem factum est, ut spatio de-
cem mensium, pravi hominis mores, imperium
istud ipsi adimerent, quod perversæ aliorum ma-
chinationes, in ipsum contulerant. Atque hic
quidem successus in ipsa urbe, omnibus civita-
tibus, qui Florentinis parebant, animum addi-
dit, ut in libertatem semetipsas vendicarent, adeo
*Floren-
tini
omni di
tione ex
cidunt.* ut Aretini, Castilionenses, Pistorienses, Volater-
rani, collisque S. Geminiani ab ipsis deficerent,
Florentinique, uno eodemque tempore, tam Ty-
rannum, quam omnem ditionem amitterent, suis-
que ipsimet subditis viam monstrarent qua ratio-
ne etiam ipsis libertas recuperari posset.

Post Ducem igitur exturbatum, ditionemque
amissam, quatuordecim civibus una cum Episco-
po, visum fuit, subditorum animos, pacis inter-
ventu potius placandos, quam aperto Marte pro-
vocandos fore, persuadendumque Florentinos
ipsorum libertate recuperata, non minus ac pro-
pria letari. Oratoribus eam ob rem Aretium able-
gatis, omni imperio, quod in Aretinos haberent,
cesserunt, foedusque cum ipsis pepigerunt, quo
ipsis in posterum ut amicis, quando ut subditis
minus

minus licebat, uterentur. Cum reliquis etiam *Sed*
 municipiis, qua melius ratione poterant, transe- *astuto*
 gerunt, eo saltem intenti, ut in amicitia persisterent, *consilia*
 liberique ad ipsorum libertatem tuendam *prop-*
 adminiculo essent. *dicm*

Atq; hoc quidem prudentissimum consilium, *restitu-*
 felicem exitum peperit. Aretini siquidem paucis *untur.*
 ab inde annis, sub Florentinorum imperium re-
 diere, reliquæ vero urbes, paucorum mensium
 spatio, pristinos dominos repetivere. *Hinc vero*
manifestum fit, non raro evenire, ut citius minore
cum discrimine jacturaque desectendo & fugiendo res
adipiscere, quam si vi atque obstinatius eas persequa-
re. Rebus ergo extra urbem hac ratione compo-
 sitis, ad restituendam ipsam urbem animum ad-
 verterunt, tandemque, post quasdam altercationes,
 consenserunt, ut in Republica administran-
 da, nobilibus tertia pars, in reliquis vero mune-
 ribus, dimidia pateret.

Remque
pub. re-
stituunt.

Erat antea, quod supra monuimus, urbis ad-
 ministratio in sex classes distincta, inque singulas
 sex classes, singuli Principes legebantur, præter
 quod aliquoties ex re nata, horum numerus ad
 duodecim, vel etiam tredecim viros, excreveret,
 mox tamen ad sex iterum reduceretur. Hanc igitur
 administrationis partem reformandam duxe-
 runt, tam quod sex illæ classes, male distribui so-
 litæ, quam quod numerus Principum, ob nobiles
 qui eo recipiebantur, augendus esset.

Nova
firmam-
que ra-
tione.

Eam ob rem urbem in quatuor classes tribue-
 runt, quartæque cuique parti, tres Principes præ-
 fecerunt, præterito Gonfalonerio, hoc est signi-
 fero, quem justitiæ vocabant, tum etiam iis qui
 populi classibus præfecti fuerant, inque vicem
 duodecim eorum, quos Bonos homines vocave-
 rant, octo Consiliarios, mediam partem ex nobili-
 bus, legerunt. Rebus sic compositis, à turbis tan-
 dem urbi quiescere licuisset, si nobilibus intra
 modestiæ terminos, quas vitam civilem require-
 turbata.

Nisi à
nobilib.
turbata.

re constat, sese continere integrum fuisset : Verum secus accidit, siquidem tam in privatis negotiis parem non ferre, quam in publicis imperare cupiebant, adeo ut indies nova, eorum insolentiae atque superbiae exempla emergerent. Quod quidem populi animos abalienavit, querentium, unius tyranni extincti loco, mille enatos esse. Inde ergo insolentia, hinc vero odium mox eoque excrevit, ut tandem Duces populi, ad Episcopum, ea de re conquestum confugerent, nobiliumque non tolerandis injuriis obviam ire exhortarentur, ageret nimirum cum nobilibus, ut muneribus cæteris contenti, Rempub. populo administrandam concederent.

Episcopi monitu nobilium mutatis.

Erat Episcopus natura bonus, verum modo hæc modo illac flecti facilis, unde etiam factum est, ut precibus atque suasu quorundam motus, Ducem Atheniensium primo foveret, postmodum aliorum ductu, in eundem conspiraret : hinc etiam primo nobilibus, ad adipiscendos honores adfuit, mox aliorum monitu, populi partes tuendas esse constituit : paremque inconstantiam reliquis inesse arbitratus, quæ sibi familiaris erat, rem non difficulter componi posse, sibi persuaderi facile passus fuit. Convocatis igitur quatuor decemviris, quibus autoritas hæcenus salva permanerat, rationibus, quas promere poterat, melioribus, eos exhortari coepit, ut Rempub. populo administrandam cederent, nisi exitium tam urbis, quam sui ipsorum experiri mallent. Non mediocriter ergo conatus isti nobilium animos offendere, Rudolfus quidem Bardius, verbis vehementioribus, id coram testatur, fluxam Episcopo fidem, Ducisq; amicitiam ut levi, tum ejus exturbationem ut proditori objecit, asserens eas dignitates, quas tanto cum discrimine adepti essent, paricum periculo tueri se decrevisse : relictoque Episcopo, rem ad suos, omnesque reliquas familia nobilium detulit, idem etiam apud populum factum.

Dum

Dum igitur nobiles, suarum partium auctoritati defendendæ, sese accingerent, populus paratam defensionem operiendam minime arbitratu, arma confestim corripuit, citatoque ad Palatium gressu sublatis clamoribus, nobiles ab administratione Repub. discedere postulavit. Seditio, ne tam motusque paulatim invalescebat, iique nobilium, demomni ad-
qui Reipub. præerant, se desertos esse facile animadvertabant, neque etenim reliqui nobilium, miniquod omnem populum concitatum armatumque stratione
conspicerent, arma & ipsi arripere audebant, sed exclusis
intra ædes quique suas sese continebant. Hi ergo qui ex populo Reipub. præerant, primo persuasionem rem adgressi, populi motum componere conati sunt, collegisque modestiæ & integritatis testimonium exhibuerunt, cum vero se nihil agere animadvertèrent, ut hi sese in ædes suas reciperent egerunt, quo tandem illi vix salvi evasere.

Nobilibus ea ratione vix digressis, quatuor reliqui Consiliariorum ex nobilitate & ipsi officiis submoti, idque ordo ex duodecim popularibus restitutus, tum Gonfalonarius, quem vocant Justiciæ, revocatus, sedecim præterea vexilliferi, eodem Gonfalonarii nomine, totidem populi classibus iterum præfecti, omnisque administratio in universum in populi manus constituta fuit.

Laborabat urbs eo, quo hæc gerebantur tempore, penuria rerum, famesque plebem non mediocriter premebat, male igitur tam plebi hinc, Noviad tyrānidem
quam inde nobilibus, quod dignitatibus excidissent, erat. Hinc Dominus Andreas Strozzius in motus
animum induxit, posse nimirum hac occasione libertatem urbis occupari. Quo igitur id commodum conaretur, æquiore pretio annona exposita, Andrea
multos civium indies ad ædes suas ipsum præstolari dum conspiceret, quodam mane equum infiliens magno animo populum ad arma excitavit, Strozzi
eaque ratione aliquot equitibus ipsum comitan-
tibus

tribus, ad quatuor hominum millia, exiguo temporis spatio, collegit, quibus stipatus, in Palatium sese intromitti petiit. Reip. vero principes, tam minis quam telis ex foro turbam illam exturbaverunt, postmodum proscriptionibus facile effecerunt, ut ea paulatim evanesceret, inque ædes quisque suas sese reciperet, adeo ut Strozzius, ab omnibus derelictus, vix fuga magistratus vindictam declinaret.

Cujus vestigia nobiles sequuntur. Hic ausus, quantumvis temerarius, eoque fine, quo ejusmodi conatus ut plurimum comitari solet, insignis, in spem tamen crexit nobiles, quod plebem infimam à populo dissidere cernerent, posse magistratum illum popularem opprimi; ne quidem igitur sibi ipsis deessent, omnis generis auxiliis sese munire decreverunt, quo nimirum armata manu, æquiore jure id recuperarent, quod armata itidem manu, præter jus fasque ipsis ereptum fuerat, eoque audaciæ tandem proruperunt, ut jam non occulte sed palam arma compararent, ædes suas munirent, atque ex ipsa Longobardia ab amicis auxilia conscriberent,

Armæque se munierunt. Nec populus adjuvante magistratu segnior, de auxiliis à Senensibus & Perusinis similiter comparandis, sibi deesse voluit. Et jam utrisque auxilia comparuerant, omnisque civitas armata conspicebatur. Atque nobiles quidem cis Arnun divisim in tres partes copiis, tribus in locis, ad ædes nimirum Cavicciullorum, quæ S. Joannis fanum contingebant, tum ad ædes Pazziorum atque Donatorum, prope S. Petrum majorem, tandem ad ædes Cavalcantiorum in foro novo, sese munierant. Illi vero, qui trans Arnun habitabant, pontes viasque, quæ ad ipsorum ædes ducebant, occupaverant. Nerlii siquidem pontem ad Carraram: Frescobaldi & Manellii, sanctæ Trinitatis: Rossi, Bardique pontem veterem atque Rubaconium sibi sumferant.

Populus vero, sub vexillis justitiæ atque classium distri-

distributus erat. Neque his integrum videbatur
 pugnam ultra differre, primisque omnium Medi-
 cei atque Rondinellii in Caviciullos irruerunt, id-
 que ea ex parte, quæ per forum prope S. Joannis
 sanum, ad ædes eorum ducit, pugnabatur utrinq;
 strenue, populusque tam ex turribus saxi, quam
 ex inferiore parte balistis feriebatur verum pu-
 gna in tertiam usque horam protracta, postquam
 Caviciuli populum augeri, seque à multitudine
 opprimi, neque tamen auxilia adesse animadver-
 terent, remissis animis, sese populi potestati com-
 misere, à quo rebus eorum omnibus salvis excep-
 ti, demptis solummodo armis, hinc inde in ædes
 eorum, qui ex populo ipsis necessitudine junde-
 bantur, sese distribuere jussi fuere. A prima victo-
 ria, facile erat Donatos & Pazzios quod viribus
 longe inferiores essent, debellare: cis Arnun sal-
 tem Cavalcantii supererant, tam multitudine,
 quam locorum situ muniti, qui tamen & ipsi,
 cum omnia signa contra se conjuncta stare, socios
 interea quousque singulis vexillis succubuisse
 animadverterent, citra animi obstinationem sese
 populo tradidere.

Eorum
 pars ex-
 pugnat

Jamque tres urbis partes in populi manus de-
 venerant, at una, eaque majore cum discrimine
 domanda manebat, utpote quæ tam viribus po-
 tentiaque præstaret, quam loci natura, Arno si
 quidem flumine disjuncta erat, defenderetur,
 eamque ob rem pòntes, eum ad modum quem
 supra recensuimus muniti, superandi essent. Pri-
 mo itaque pontem veterem adgressi, magno eum
 animo defendi experiebantur. Turres siquidem
 telis munitæ, viæ præterea omnes obseptæ, septa-
 que ferocissimis viris custodia erant, adeo ut po-
 pulus, non eximia clade accepta, inde repellere-
 tur. Eo igitur loci frustra se experiri animadver-
 tentes, ad Pontem Rubacontium adplicuere. Ve-
 rum pari audacia ibidē excepti, relictis, ad binos
 istos pontes distinendos, quatuor signis, cum reli-
 quo

quo milite pontem ad Carrajam oppugnare coeperunt.

At licet Nerlii ingenti animo sese defenderent, impetum tamen populi sustinere diutius nequiverunt, tam quod pons iste, turribus propugnaculisque destitutus, inermior esset, quam quod à Campionibus, aliisque familiis popularibus, qui viciniam istam misti inhabitabant, à tergo invaderentur, undique itaque oppugnati, septa omittere, viamque populo præbere coacti fuerunt, qui quidem his devictis Rossiis Frescobaldisque; deinceps subegere, siquidem omnis multitudo trans Arnum victoribus sese jam conjunxisset.

Soli itaque Bardi devincendi restabant, quos quidem neque clades sociorum, nec universa urbs in ipsos armata, nec spes auxiliorum sublatam, animo dejicere poterat, quin potius pugnando, vel strenue oppetere, vel domos igni atque direptioni exponere quam arbitrio inimicorum sese committere mallent. Obstinato itaque animo sese defendentes, aliquoties impetum populi, qui tam à ponte veteri quam Rubacontio in ipsos impressionem fecerat, viriliter fregere, eosque vulneribus multatos, multis ipsorum interemptis repulere.

Erat antiquitus via, quæ à Romana, intra ædes Pittiorum, ad mœnia in colle S. Georgii sita, ducebat, hæc sex signa à populo submissa, in Bardorum ædes irruere, atque is quidem conatus, tam Bardorum animos fregit, quam populo victoriam peperit, posteaquam etenim illi, qui septauebantur, ædes suas expugnari animadvertissent, postpositis rebus aliis, ad propria defendenda singuli advolabant, eaque ratione septa, ad pontem veterem, occupanda populo deserebant.

Postremisque omnium Bardi. Bardi itaque omni ex parte in fugam acti, à Quaratesiis, Pazanesiis atque Moziis excepti fuerunt: at populus, præcipue pars ignobilior, prædæ cupiditate illecta, omnes ipsorum ædes diripuit, atque

atque in diruendis ipſorum palatiis & propugnaculis, furoris immanitatisque eouſque prorupit, ut hoſti nominis Florentini, quantumvis crudeliſſimo, ea rubori eſſe potuerint. Primoribus ea ratione deviſtis, populus ad ſtabiliendam Rem-
 pub. animum adplicavit, & cum is tripartitus eſſet (in potentiores ſiquidem, mediocres, & inſi-
 mos diſcriminabatur) decretum fuit, ut duo pri-
 mores ex potentioribus, tres ex mediocribus, tres
 itidem ex inferioribus peterentur, Signifer vero
 primarius modo ex his, modo ex illis legeretur.
 Præterea omnes illæ leges, quæ in odium nobili-
 um olim conſcriptæ erant, revixere, atque quo
 eorum potentia magis magisque extingueretur,
 multi ipſorum infra plebem detrufi immiſtique
 fuere. Atque hæc quidem clades, adeo nobilium
 partes afflixit, ut nunquam, ab eo tempore, contra
 populum inſurgere armata manu conarentur, ſed
 potius indies humaniores, viliffime degenera-
 rent, ut tandem Florentia, non ſolum armis, ſed
 virtute bellica plane deſtitueretur.

Quorū
 ades
 vaſtata

Nobili-
 tas o-
 mnīs
 oppreſſa
 in per-
 petuum

Ab hac clade urbs quieta ſterit, ad annum us-
 que MCCCLIII, quo tempore memorabilis illa lues,
 tanta cum eloquentia à Joanne Bocaccio celebra-
 ta, poſtquā in ipſa urbe ultra LXXXVIM. homines
 ea periiffent, deſciviit. Idem annus primum bel-
 lum Florentinis cum Viſcontiis peperit, cui qui-
 dem ambitio Archiepiſcopi, tum Mediolanen-
 ſium principis, facies ſubmiſtravit, eo vix ſopito,
 partium ſtudia in urbe reviviſcere cœperunt &
 licet nobilitas deſtructa jaceret, non tamen for-
 tunæ deerant media, quibus novis diſſidiis, no-
 vas calamitates nobis produceret.

Lues ſa-
 viſſima
 Floren-
 tiam
 vaſtat.

LIBER

LIBER TERTIVS.

*Diffidia fo-
mētum
malorū
in Re-
buspub.*

*Roma
Floren-
tia com-
parata.*

DX gravibus atque natura infitis inimi-
citiis, quæ inter Nobiles plebemque
conspiciuntur, indeque porissimum
originem trahunt, quod illi quidem
imperare, hi vero minime obedire satagunt, om-
nes calamitates scaturiunt, quæ Respublicas ut
plurimum agitare solent, siquidem ex horum di-
versitate humorum, omnes res cæteras, quæ pu-
blicum statum alioquin corrumpunt, nutrirī ani-
madvertimus. Hinc Roma in diffidia secessit, hinc
etiam Florentia (si modo magnis componere par-
va liceat,) distracta divisaque fuit, licet diversi
effectus hinc indeque promanaverint. Inimicitiz
etenim illæ, quæ primitus inter nobiles ple-
bemque Romanam exarserant, disputando & al-
tercando, at Florentinorum dimicando finieban-
tur: Romanorum una alterave lege, Florentino-
rum exilio neceque multorum civium termina-
bantur: Romanorum odia gloriam militarem au-
gebant, at Florentinorum eam penitus debebant:
Romanorum diffidia, urbem istam, ex æqualitate
civium, in summam inæqualitatem conduxe-
runt. Florentinorum ex inæqualitate, ad miran-
dam æqualitatem eam revocarunt. Qui quidem
varii effectus, ex diverso fine, quem utraque urbs
sibi propositum habebat, originem sumpserint,
necesse est, populus siquidem Romanus, una cum
nobilibus, ad magistratus munia adipiscenda, con-
tendebat, at Florentinus, exclusis nobilibus, ea
administrare solus cupiebat.

Quod igitur desiderium populi Romani ratio-
ne niteretur, eam ob rem injuriæ, in nobiles ibi
pro-

profectæ, minus atroces erant, nobilesque æquiore animo, sepositis armis, cedebant, adeo ut post aliquam altercationem, in legem unam atque alteram, qua tam populo satis dabatur, quod nobilibus dignitas sua constabat, facile convenirent. Florentinorum contra desiderium, iniquum, & contumeliosum erat, eam ob rem necesse habebant nobiles, majore vi atque impetu sibi prospicere, unde tandem ad cædes atque proscriptiones deveniebant. Tum leges præterea, quæ postmodum conscribebantur, non communem utilitatem, sed victoris commodum spectabant.

Hinc porro consecutum est, ut urbs Romana, ex victoriis virtutem venaretur, nam cum plebi ad administrationem magistratus, tam pacis quam belli tempore, non minus quam nobilibus via pateret, inde pari utrosque virtute erudiri atque illustrari, urbemque ipsam, virtute auctam, etiam potentia excreſcere par erat. At Florentia cum populus vinceret, contra nobiles à dignitatibus arcebantur, ad quas si forte aspirare vellent, necessarium ipsis erat, non modo animo, moribusque popularibus esse, sed etiam videri. Hinc mutationes insigniorum, hinc variationes titulorum atque familiarum ortæ sunt, ad quæ nobilibus descendendum omnino erat, quo populares haberentur, unde tandem virtus illa bellica, animusque generosior, in nobilibus exinguebatur, quæ tamen ex plebe, utpote quæ ea destituta esset, renasci minus poterat, adeo ut Florentia indies magis magisque degeneraret. Et cum Romani eo tandem devenisset, postquam eorum virtus in superbiam abiisset, ut sine Principe salvi esse diutius non possent, Florentini contra eo migrarunt, ut facile bonis legibus, à prudenti latore, in meliorem Reipublicæ formam redigi queant, quæ quidem ex libro præcedenti, partim abundantissime dignosci possunt.

Postquam igitur hætenus Florentinorum originem

*Nova
dissidia
inter
Albi-
cios &
Riccius.*

ginem atque initium libertatis adeptæ, tum secessionem, & partium studia, inter nobiles & plebeios, tyrannidem præterea Ducis Atheniensis, tandem ruinam nobilium descripsimus, superest ut inimicitias, quæ postmodum inter populum plebemque exarserunt, variosque casus, qui inde promanarunt, deinceps recenseamus. Ergo subjugata nobilitate, finitoque cum Archiepiscopo Mediolanensi bello, nihil jam superesse videbatur, quod Florentinorum tranquillitatem deinceps turbare posset. Verum adversum urbis fatum, pravaque administratio, familias Albiziorum atque Ricciorum inter se ita commisit, ut earum inimicitias, urbs non minus in partes distraheretur, quam olim Buondelmontiorum & Ubertorum, postmodum quoque Donatorum atque Cerchiornm studiis ea divisa fuisset.

Pontifices, qui tum temporis in Galliis commorabantur, Imperatoresque, quibus Germania sedem exhibebat, diverso tempore, varium militem, ad authoritatem suam in Italia tuendam, ad nos trans miserant, adeo, ut eo quidem tempore, varii exercitus, Anglorum nimirum, Germanorum, atque Britannorum, apud nos conspicerentur. Atque hi quidem ob bella undique composita, stipendiis destituti, sub unum signum, incerto Duce redacti, modo hunc, modo illum Principem, mulctant.

Anno igitur M cccliii. harum turmarum una, cui Monrealis Gallus Narbonensis præerat, in Tusciam concessit, quorum adventus, omnes istius provinciæ civitates, non mediocriter turbavit, atque Florentini quidem, non modo publico nomine militem scripserunt, verum etiam multi civium, interque cæteros Albicii atque Riccii, propriæ salutis causa, sese armarunt, ingenti siquidem odio, binæ hæ familiæ, concitata, qua via altera alteram opprimeret, solaque principatu in administranda Republica potiretur,

tur, studiosissime quærebant, Neque tamen ad pugnam deventum erat, sed in gerendis Magistratibus consiliisque alii aliis obstitabant hactenus. Ergo cum urbs tota armata esset, tumultus, incerto auctore, ad forum vetus exorsus, multos civium, (ut fit) eum in locum traxit, unde fama latius dispersa. Ricciis quidem nuntiaturum fuit, Albizios in ipsos irruere, Albizii contra suggestum, se à Ricciis jam jam adgressos fore : eam ob rem universa urbe concitata, Magistratui vix licuit, binas istas familias, auctoritate sua coercere, ne reipsa pugnam illam committerent, quæ fortuito, nullaque ipsorum culpa, in vulgus disseminata fuerat.

Fortuito tumultu concitata.

Atque hoc quidem initium quantumvis exigui momenti, magis magisque animos ipsorum excitavit, ut undique sibi amicos atque sequaces eo studiosius compararent. Decreverunt itaque, omissa vi privata, via ordinaria alii alios evertere, eo siquidem universi cives, post oppressos potentiores, jam æqualitatis devenerant, ut magistratus auctoritate longe quam antehac præerat.

Memoravimus autem superiore libro, post Caroli primi victoriam, Magistratum Florentinum ex parte Guelphorum conscriptum, eique in Ghibellinos plurimum auctoritatis tributum fuisse, quem quidem longinquitas temporis, varii præterea rerum successus, nova insuper partium studia, eoque oblitteraverant, ut multi, qui à Ghibellinis originem duxissent, summas jam in Republica dignitates gererent. Ergo Huguccioni, Riccianæ familiæ principi, videbatur, postquam Albizii, multorum iudicio, pro Ghibellinis haberentur, Aretio siquidem oriundi, olim Florentiam commigrarant, posse eos dignitatibus exui, si antiqua illa in Ghibellinos lex, qua nimirum omnes, qui à Ghibellinis descendebant, a Republica administranda excluderentur, revocaretur. Dum igitur

Insidiis audita.

igitur de ea renovanda laboraret Huguccio , conatus ille , Petro Philippi Albizii filio detectus fuit , qui quidem , ne manifesta oppositione Ghibellinum sese proderet , astuto consilio eandem legem revocandam esse publice censuit.

Calamitatum multarum fons. Ea itaque lex horum ambitione renovata , non modo nihil dignitatis Petro ademit , sed potius eam immensum auxit , multarumque deinceps calamitatum fons & origo fuit. *Nulla sane lex in*

Revocata partium Guelfarum studia Authoris dāno. *Remp. perniciosior excogitari queat, quam qua temporā, jam olim elapsa, respicit.* Cum ergo Petrus, suo calculo, sanctionem illam promovisset , id sane eo consilio consecutus fuit , ut quod ad ipsius perniciem excogitatum esset , viam ipsi ad potentiam uberius patefaceret. Princeps siquidem novi istius ordinis factus , indies majorem sibi auctoritatem comparavit , facileque novæ hujus sectæ Guelfæ sequacium benevolentiam adeptus est : nam cum nulli magistratuum Ghibellinos , notare injunctum esset , eoque lex exigui momenti hætenus conspiceretur , ipse author fuit , ut Capitaneis potestas investigandorum Ghibellinorum tribueretur , qui quidem ab his magistratui delati primo admonerentur , contumaces vero condemnarentur. Hinc ergo consecutum est , ut singuli , qui à dignitatibus Florentiæ administrandis arcebantur , deinceps Admonitorum nomine insignirentur.

Istis porro Capitaneis temporis successu crevit audacia , eoque tandem temeritatis proruperunt , ut non modo eos , qui notam meruissent , sed omnes præterea , qui ipsis , seu avaritia , seu ambitione , aliave occasione motis , videbantur , nulla habita ratione , notarent , adeo ut ab anno mccc lvi . quo nimirum hæc sanctio originem sumsit , ad annum modo lxxvi . ultra ducenti cives notati conspicerentur , quod quidem Capitaneorum , partisque Guelfæ potentia , non parum contulit , omnes siquidem , ut notam declinarent , eos , præ-

præcipue familiarum duces, reverebantur, in quibus petrus Albizius, Lopus Castilioneccius, Carolusque Strozzius primas tenebant. Ac licet insolentia ista, multis civium summopere displiceret, Ricciis tamen ea inprimis molesta erat, præsertim quod ejus rei culpam in seipsos, non præter rationem, conferrent, qua nimirum tam Rempublicam perire, quam Albizios hostes suos, contra spem, potentia excrefcere contuerentur.

Cum igitur Huguccio inter magistratus munia receptus esset, nova lege calamitatibus illis, quarum ipsemet cum suis author fuerat, obviam ire constituit, qua quidem jussa, sancitum fuit, ut sex prioribus Capitaneis partium, tres insuper adderentur, eorumque duo ex inferioribus opificibus peterentur, præterea qui pro Ghibellinis delati forent, viginti quatuor civium Guelforum testimonio vincerentur. Cohibuit ea moderatio, id temporis, non parum Capitaneorum potentiam, adeo ut admonitio illa propemodum evanesceret, nullique fere vel certe paucissimi notarentur. Nihilominus sectæ Albiziorum & Ricciorum minime quiescebant, sed potius fœdera, consilia, deliberationes, alteri in odium aliorum evertabant: inter quas quidem angustias, ad annum usque LXXI. civitas stetit, quo nimirum tempore Guelfæ partes denuo emerferunt.

Erat ex familia Buondelmontiorum equestris dignitatis Benchus, qui ob strenue navatam in bello contra Pisanos operam, in populi classem receptus fuerat, eoque inter Dominos scribi aptus erat. Dum ergo eam in dignitatem se recipi operiretur, nova lex emerfit, ne nobili in populū transcripto, ad eum magistratum via pateret. Egerrime id tulit Benchus, consilia eam ob rem cum Petro Albizio conferens, ad admonitionem recurrendum, eaque inferiores ex populo percellendos statuerunt, quo soli Rempub. administrarent.

Vir equestris in præsenti inter populum recensetur.

Quod

Quod igitur Benchus antiqua nobilitate stipatus esset, Petrus vero maximam populi partem familiariter haberet, ambo illi conjuncti, facili partes Guelfas pristinae potentiae restituere, novisque reformationibus partium efficere, ut Capitaneis, vigintique quatuor civibus, pro arbitrio uterentur. Unde majore, quam unquam, audacia admonitio revocari familiaque Albitiorum immensum extolli cepit.

*Oratio
civium
patriae
aman-
tium.*

*Conven-
ticular
quousq;
prohibi-
ta-*

Contra vero Riccii, opera amicorum, quantum quidem poterant, conatibus istis obitare nitentur, adeo ut omnia suspicionum plena essent, neque quidquam inde, quam maturum exitium, omnibus exspectaretur. Multi ergo civium, amore erga patriam ducti, ad S. Petrum, qui Scherragius cognominatur, convenere, reque diligentius disputata, tandem Dominos civitatis accessere, eosque hunc ad modum allocuti fuere. Multis praestantissimi Domini, nostrum dubitationem obortam, fatemur privata ob studia (licet publico id factum nomine) nos convenisse, praetereaque iudicatum iri, in nos vel arrogantiam vel ambitioforum nomen convenire. Verum cum apud nos perperderemus, indies tam in tabernis, quam privatis aedibus, permultos, non publici emolumenti gratia, sed propria ambitione stimulos, conventus agere, constituimus equidem nobiscum, postquam ii, qui in perniciem Reip. clandestine conveniunt, metum longe abesse jubent, multo minus iis, qui publici commodi gratia congregantur, quidquam extimescendum esse: neque quid interim alii de nobis iudicent, magnopere curamus, cum etiam alios quid nos de ipsis iudicemus aestimare nihili videamus. Amor erga patriam, Magnifici Domini, nos congregavit, idem vos ut accedamus in causa est, utque de iis calamitatibus, quae non modo graves sunt, indies graviores in Republica hac nostra emergunt, sermonem habeamus, operasque nostras ad eas extinguendas, studio-

studiose offeramus, quod quidem (licet difficile factu videatur) fortassis feliciter succedere queat, si privatis suggestionibus repudiatis, publicis viribus, auctoritatem vestram munire volueritis. Communis quidem illa civitatum Italiae corruptio, etiam nostram Rempublicam, Domini Magnifici, labefactavit, atque etiamnum consumit: ab eo siquidem tempore, quo provincia hæc Imperatorum jugum excussit, pleræque civitates, (utpote freno quo regerentur potenti destitutæ) non tanquam liberæ, sed ut in partes distractæ, Rem suam publicam administrare cœperunt. Hinc omnes illæ calamitates malaque, quæ eas exercent, originem duxere: præsertim quod inter cives, nec amicitia, nec unio constaret, nisi quos forte scelera & flagitia, vel in patriam, vel erga privatos, commissæ conjunxissent: Et cum apud omnes religio, Deique timor extinctus sit, inde consequitur juratam fidem tantisper æstimari observarique, quantum utile: eaque homines uti, non quo eam servant, sed ut ea intermedia facilius decipiant, eoque plus laudis atque gloriæ sibi partum ducunt, quo facilius, atque tutius fraudem fraus sunt. Hinc illi, qui nocere norunt, pro industriis, boni vero, pro simplicibus stultisq; habentur. Atq; ut verum ingenue fateamur, quidquid vel corrumpi, vel corrumpere uspiam aptum sit, id omne in Italiae urbes confluit; Adolescentes quidem in otio, senes in libidinibus tabescunt, omnisque ætas sexusque flagitiosis moribus inquinati, vi ipsa bonarum legum, quod etiam ipsæ à pravis consuetudinibus superentur, in ordinem redigi non patiuntur. Hinc avaritiam istam quæ in civibus nostris conspicitur, tum cupiditatem, non verè quidem gloriæ, sed probroforum honorum oriri cernimus, ex qua odia, inimiciæ, dissensiones, partiumque studia derivantur, quæ tandem, exilia, cædes, oppressiones bonorum, contra ve-

*Libertas
liberta-
tis no-
mine op-
primi-
tur.*

ro amplificationes sceleratorum nobis produ-
cunt. *Boni siquidem, quod innocentia sua confidunt,*
qui ipsos præter ordinem defendat, honoribusque am-
plificet, quod noxii captare solent minime querunt,
adeo ut hi indefensi inhonoratique intereant. At-
que hinc quidem studia partium surgunt viresq;
adquirunt: mali siquidem ex avaritia & ambitio-
ne, boni vero ex necessitate iis se addicunt. Quod
vero longe perniciosissimum est, cernimus primos
partium authores Ducesque conatus suos pietatis
nominibus cohonestare, nam nunquam non
libertatem, (quam tamen detestantur) vel opti-
matium, vel popularis status nomine vendican-
do, opprimunt. Præmium siquidem, quod ex vi-
ctoria venantur, non gloriam libertatis assertæ
spectat, sed ut de subjugatis civibus sibi gratulen-
tur, imperiumque in ipsos vendicent. Quod
quidem consecuti, nullum post superest injustitiæ,
crudelitatis, & avaritiæ genus, in quod non
effuse abeant. Inde leges non ad publicum, sed
privatum commodum effinguntur, inde etiam
bella, pax, fœdera, non in publicam gloriam,
sed in paucorum emolumentum concedunt.
Quod si autem reliquas civitates, istiusmodi
corruptelis patere cernimus, nostra sane hæc,
omnium reliquarum inquinatissima conspicitur,
leges siquidem, statuta, atque sanctiones hic
non ad conservandum liberum vivendi genus,
sed pro ambitione eorum, qui superiores existere-
runt, hic semper constitutæ formatæque fuerunt,
atque etiamnum formantur. Unde tandem con-
sequitur, ut altera parte expugnata, unaque di-
visione extincta, mox alix emergant. *Necesse si-*
quidem est, ut in ea civitate, quæ partium potius stu-
diis, quam legibus vivere malit, postquam altera pars
succubuit, victrixque neminem, qui sese opponat,
amplius habet, ut in se ipsa protinus dividatur, cum
nimirum istis remediis particularibus, sese amplius
tueri nequeat, quæ pro sua salute primitus adinven-
ta

ta fuerant. Atque hæc quidem sic se habere, id tam
 pristinæ, quam recentes secessiones, abunde testā-
 tur. Nemo sane erat, qui non oppressis Ghibellinis
 persuasum haberet, Guelfis diuturnam felicitate-
 tem partam esse, verum haud multo post, Nigro-
 rum Alborumq; partes invalere. Devictis Albis *Semper*
 urbs divisionibus nunquam caruit, dum modo *apud*
 ob exules, modo ob inimicitias, inter magnates *Florem-*
 atq; populum, digladiaremur. Atq; quo in alium *tinis*
 transferremus, quod ipsi unanimes obtinere, vel *venaliss.*
 nolebamus, vel nesciebamus, aliquoties libertatem
 nostram Regi, modo Roberto, modo ipsius fratri,
 mox filio, tandem etiam Duci Atheniensi, prosti-
 tuimus. Neq; tamen nulla in parte quietiorem vi-
 tam viximus, ut qui nondum de libertate tuenda
 consensissemus, interim tamen servitutem nihilo-
 secius averfaremur. Neque tandem dubitavimus
 (adeo nimirum statuta nostra divisionibus pa-
 tent) vigente adhuc imperio, quod Regi in nos
 concesseramus, ipsius majestatem abjectissimo ho-
 mini Eugubino posthabere. Ducis Atheniensis, ob
 honorem urbis nostræ, præterire mentionem præ-
 stat, ex cujus equidem acerbo & tyrannico animo
 nos tandem resipuisse, atque vivendi normam di-
 dicisse conveniret: verum vix illum urbe exege-
 ramus, quin ad bella intestina rediremus, ma-
 joreque quam antea, odio atque immanitate, in
 nos ipsos sæviremus, donec tandem antiqua no-
 bilitas nostra opprimeretur, atque in populi ar-
 bitrium concederet. Neque tum defuere, qui si-
 bi quam persuasissimum haberent nihil unquam
 partium, apud Florentinos, deinceps exoriri pos-
 se, postquam nimirum illi subacti essent, quorum
 superbia atq; ambitio intolerabilis, hisce malis an-
 sam suppeditasset. Verum *experientia ipsa nobis do-* *Incerta*
cumento esse queat, quam vana incertaque hominum esse ho-
pinio, fallaxque judicium esse soleat: Superbia siqui- *minum*
 dem ambitioq; nobilium non extincta sed à po- *indicia,*
 pulo potius crepta, inque seipsum translata fuit,
 quem

*Fami-
liafa-
tales,
& ex-
diosaRe-
busp.*

quem modo dignitates, atque præcipua Reip. officia ad se rapere, qui ambitionis mos est, manifesto cernimus: dum nimirum, postquam alia, quam per divisiones via, ea occupare nequeant, denuo civitatem in partes distraxerunt, extinctumque Guelforum Ghibellinorumque nomen, atque utinam nullo sæculo in hac Repub. auditum, postliminio revocarunt. Ex his, quæ modo diximus, *liquere arbitramur, nequidquam in humanis perpetuo constet atque vigeat, esse in singulis Rebuspub. familias fatales, quæ earum exitio nascantur.* Atque horum copiam quidem uberiores Respub. nostra produxit, siquidem non ab una saltem, sed à pluribus afflictæ perturbataque sæpius fuit, quod ex Buondelmontiorum primo Uberrorumq; , postea Donatorum atque Cerchiorum, & quod tam ruborem quam risum movere queat, modo ex Ricciorum atque Albiziorum dissidiis, quæ universam urbem distrahunt manifestum esse possit. Neque vero mores nostros corruptissimos, totque antiquas novasque secessiones, ideo vobis in memoriam revocavimus, ut animus vos despondere cupiamus, sed ut potius earum causas vobis commonstremus, tum etiam testemur, non minus ea mentibus nostris, quam vobis ipsis continuo obversari, & vel ex illarum successu spem superesse, etiam hæc mala coherceri posse. Antiquarum namque istarum familiarum potentia eousque excreverat, Principumque favore atque benevolentia protegebatur, ut ea legitimo ordine intra metas revocari ægre potuerit. Nunc vero, cum Imperator nullum hic militem habeat, nec à Pontifice quidquam metuetur, Italia præterea universa, ipsaque adeo civitas nostra, ad tantam æqualitatem redacta sit, ut ea seipsam regere valeat, res sane tantæ molis vix fuerit. Atque hæc imprimis Respub. nostra (quidquid exempla antiqua in contrarium dicant) non modo sese concors unitaque conservare, verum etiam

etiam mores in melius revocare queat, modo amplitudo vestra id conari, manumque operi admove dignetur, quod quidem, ut strenue agaris, nos patriæ amore, nullaque privata cupiditate ducti obnixis precib. à vobis contendimus. Ac licet correctio hæc, non exiguae molis esse videatur, extinguite tamen, extinguite jam jam luem istam, qua tabescimus, rabiem qua consumimur, venenum quo interimus: præteritaque mala, non tam naturæ civium, quam temporibus adscribite, quæ quidem, postquam mutata sunt, etiam melius de urbe vestra, melioribus legib. suffulta, vos sperare jubent, *fortuna siquidem malignitas prudentia superari potest*, id vero fiet, si horum ambitionem cohercueritis, legesque istas, quæ partium studia nutriunt, abrogaveritis, aliasque libertati, atque civili vivendi generi accommodas, substitueritis. Atque id quidem potius, benignitate legum jamjam experiri, quam eousque differre malitis, quo cives armata manu eas extorquer, necessitate ipsa adigantur.

Domini ergo Reip. moti tam iis, quæ per se ipsos animadverterant, quam horum autoritate Reipub. atque admonitionibus, quinquaginta sex civib. *resistitio 56.* demandarunt, ut saluti Reipub. prospicerent. *civibus* *missa.* *Verissimum sane est, multitudinem eorum qui consunt, aptam esse potius, ad conservandum bonum ordinem, quam ad excogitanda, quæ eò tendunt.* Igitur in id potius intenti erant cives isti, qua ratione partes, quæ tum vigeabant, tollerent, quam ut in posterum, earum causas averterent, adeo, ut tandem neque hoc, neque istud consequerentur. Nam ansas novis secessionibus non præcidebant, exque illis, quæ tum urbem agitabant, unam partium, majore cum Reip. discrimine, altera potentior em effecerunt. Omni ergo magistratus munere (exceptis iis qui Guelfis cedebant) per tres annos abdicarunt, tres ex familia Albiziorum, tres itidem ex familia Ricciorum, ex quorum numero

moro tam Petrus Albizius, quam Huguccio Riccius fuere. Omnibus præterea civibus interdictum, ne Palatium, nisi eo quo Magistratus exercerentur tempore, intrarent. Sanxerunt præterea, ut verberatis, vel in bonorum possessione turbatis, simplici querela liceret reum ad Consilium deferre, atque à potentioribus ea de re cognoscere, cognitaque causa, reum ad parendum sententiæ adigere.

Atque his quidem rationibus, Ricciorum partes enervatæ, contra Albiziorum amplificatæ fuere, nam licet utraque familia pari modo notata esset, plus tamen ea nota Riccianam depressit. Petrus siquidem Albizius, quantumvis ea ratione Palatio Dominorum arceretur, tamen ipsi Guelforum, ubi maxima autoritate pollebat, patuit. Quamobrem, non modo de primo fervore, in admonendis notandisque adversariis, ipse sequacesque nihil remissere, sed potius, nova hac injuria provocati, in notas ardentius prorupere: cui quidem libidini, novæ causæ faces subministrarunt.

Gregorius XI. Præerat id temporis Pontificatui Gregorius XI. qui Avenioni sedem figens, more antecessorum

Legatorum eius avaritia & superbia. suorum, Italiam per Legatos administrabat, qui quidem avaritia atque superbia turgentes, per multas civitates pessime affligebant. Atque horum quidem unus, qui hoc anno, ob famem Florentinis memorando, Bononiæ degebat, ea occasione Tusciam occupari à se posse speraverat, eamque ob rem, non modo Florentinis annonam non submiserat, verum quo ipsis omnem futuræ messis spem eriperet, sub ipsum veris initium, magno cum exercitu agrum ipsorum invaserat, confusus fore, ut inermes, fameque propemodum enecati, facile opprimerentur. Neque fortassis spes illum fefellisset, si non militi infido venalique rem commisisset. Florentini siquidem, cum nihil aliud remedium superesset, numeratis c x x x. Millibus floren-

renorum, militem illum à cervicibus suis amoverunt. *Bellum ad ejus quidem arbitrium, qui istud cupit, inchoari, verum non ejusdem arbitrio componi, tritum est.*

Florentini siquidem, à Legato ambizioso laceffiti, ferocius cœptis insistere decreverunt, eamque ob rem fœdus, tam cum Bernabo Mediolanensium Principe, quam omnibus reliquis civitatibus, quæ Pontificibus adversabantur, pepigere. Præterea octo cives scripsere, qui bellum istud administrarent, idque ea autoritate, ne vel ab ipsorum arbitrio discedere, vel rationes expensarum reposcere liceret.

Atque hoc quidem bellum, contra Pontificem ceptum, licet Huguccio diem jam extremum clausisset, Ricciorum tamen sequaces denuo evenit, quod nimirum hi, contra Albizios, Bernabi semper studiosissimi fuissent, Pontificesque avversarentur, ad quæ præterea & hoc accessit, quod octo illi militiæ Duces omnes Guelforum hostes essent. Eam ob rem Petrus Albizius, Lopus Castilioneccius, Carolusque Strozzius, una cum suarum partium studiosis, eo plus in perniciem adversariorum intenti, dum octo illi bello distinerentur, ipsi admonitionibus rem gerebant. Et bellum quidem in triennium protractum, non nisi Pontificis obitu finem habuit, tantaque virtute administratum fuit, ut octo illis imperium, singulis annis, prorogaretur, sanctique audirent, licet parum anathemata Pontificia curassent, templaque deprædari essent, ipsumque Clerum administranda sacra vi adegissent. Adeo plus amor patriæ, quam animarum, cives istos sollicitabat, quo nimirum Pontifici manifesto constaret, non modo amicorum officio, in tuenda sede Pontificia, sed etiam hostium, in illa affligenda, Florentinos præclare defungi posse. Universam siquidem Flaminiam, Picenum atque Perusinum, ab ipsius obedientia subtraxerant.

Florentini bellum provocati Pontifici inferunt. Fœdus incunt Pontificum.

Sancti Pontificis adversarii

Sed à Nihilominus, licet strenue atque pro dignitate
Guelfis rem agerent, tamen à Capitaneis partium sese de-
in ipsa fendere non potuere. Invidia siquidem, qua Gu-
urbe in- elfi in illos octo belli duces ferebantur, his ani-
fidis mum audaciamque addebat; ut non modo nobi-
circum- liores civium injuriis lacefferent, verum etiam ab
venti. ipsis octoviris sibi non temperarent, adeo, ut sua
 temeritate, majori jam terrori, quam ipsi Domini
 Reipub. essent, minoreque cum reverentia hi,
 quam illi adirentur, plusque authoritatis Palatio
 partium, quam Dominorum deferretur, unde
 etiam vix ullus orator Rempub. accedebat quin
 peculiari legatione, apud hoc partium collegium
 fungeretur.

Licet igitur à Pontificis Gregorii xi. obitu,
 urbs à bellis externis vacaret, intus tamen omnia
 confusionis plena erant, audacia siquidem Guelfo-
 rum ferri diutius non poterat, neque tamen
 via, ad eam retundendam, patebat, interim omni-
 bus manifesto apparebat, tandem ad arma recur-
 rendum, atque de alterutrius collegii authori-
 tate, ferro decernendum fore. Ex parte Guelfo-
 rum stabant omnes antiquæ nobilitatis, cum ple-
 risque potentioribus ex populo, inter quos La-
 pus, uti diximus, Petrus atque Carolus primas te-
 nebant. Alteram omnis populus inferioris ordinis
 constituēbat, quorum duces erant, octoviri, Ge-
 orgius Scalius, Thomas Strozius, quibus Riccii,
 Alberti, & Medicei accedebant. Plebs vero reli-
 qua, ut fere semper fit, eos sequebatur, qui animo
 male afflictī erant. Videbantur quidem Guelfis
 partes adversæ robustæ, indeque periculum ma-
 gnum sibi imminere facile animadvertēbant, si
 quando Domini ipsis adversi potentiam suam in-
 fringere vellent.

Eam ob rem præveniendum rati, clam conve-
 nire, perpensaq; civitatis, tum etiam sua ipsorum
 conditione, animadvertēre, Admonitos illos (qui
 in maximum nimirum numerum excreverant)
 univer-

universam in ipsos civitatem concitasse, huic vero rei aliud remedium non occurrebat, quam post ademptas ipsis dignitates, etiam urbe eosdem pellere, inde Palatium Dominorum occupare, omnemque urbem, quod antiqui illi Guelfi factitassent, in partes suas adigere, qui nimirum non aliam ob causam, tuti substitissent, quam quod omnes adversarios urbe expulissent. Atque hæc quidem omnibus placebant, de tempore vero ambigebatur.

Agebatur tum annus MCCCLXXVIII, mensisque erat Aprilis, Lapoque differendum minime videbatur, quod affirmaret, *nihil adeo tempore quam tempus ipsum obesse*: at potissimum ipsis id maximo damno esse posse, si forte novo magistratu succedente, Salvestro Mediceo vexillum primum (quod Gonfalonem vocari diximus) obtingeret, quem ipsis adversari manifesto constaret. Petro è contra Albizio differendum videbatur, quod eam ad rem copius opus foret, quæ quidem clam comparari non possent, at evulgatz, manifestum ipsis periculum accersiturz essent.

Necessario itaque propinquum S. Joannis festum diem expectandum esse, quo nimirum solennitate celeberrimo, ingens multitudo in urbem confluere undique solita sit, sub quorum vestigiis quotquot vellent milites introduci possent. De Mediceo vero quod timeretur, ei occurrere posse, si ipse Admonitione notaretur, quod si vero hoc factu difficile videatur, unum ex ejus Collegio notandum esse, unde facile evenire queat, (quod nimirum urnæ jam vacuz sint) ut dum ad cambium tesserarum descenditur, vel ipsemet vel quisvis ejus sodalium exeat, eaque ratione facultas obtinendæ istius dignitatis ipsi adimatur. Atq; in hanc sententiam tandem itum, licet Lapis ægre assentiretur, quod rem differre summi discriminis esse animadverteret, atq; occasionem temporis ad omnia præcise respondentem frustra expecta-

ri affirmat, adeo ut qui omnia ad amussim operienda duxerit, is vel nihil unquam adgrediatur, aut si id conetur, maximo cum suo dispendio id facere cogatur.

Admonitione ergo notarunt Collegium, de Mediceo tamen impediendo spe frustrati sunt, octoviri siquidem rem subodorati, facile effecerunt, ne ad tesserarum cambium deveniretur. Igitur Salvester, Alamanini Medices filius, dignitatem Gonfalonis adeptus est. Atque is quidem, ex nobilissima familia populari oriundus, ferre non potuit, ut populus à paucis potentioribus diutius opprimeretur, constituit ergo huic rei finem imponere, & cum populum bene sibi velle, multos etiam nobiles populos adhærere sibi animadverteret animum suum Benedicto Alberti, Thomæ Strozio, & Georgio Scilio aperuit, qui omne studium atque auxilium eam ad rem ipsis obtulerunt. Clam itaque legem scripserunt, quæ justitiæ series contra nobiles innovaretur. Capitaneorumq; partis autoritas imminueretur atque tandem Admonitis via aperiretur, quæ ad dignitates revocari possent. Quo vero ea uno quasi momento tam rogaretur, quam obtineretur, (nam primo in collegiis, postmodum in consiliis de ea deliberandum erat) eam ob rem Salvester, tum quidem Præpositi munere clarus (quæ dignitas, eo quo durat tempore, vix non Principatum totius urbis confert) uno eodemque tempore antemeridiano tam collegium quam consilium convocari voluit, atque primo quidem collegiis, à consilio separatis, eam legem proposuit, quæ tamen, ut pote novi exempli, inter paucos istos perfici nunquam potuit.

Prima itaque hæc via, rem non cessasse animadvertens Salvester, alvi exonerandi gratia sibi exequendum fingens, nemine curiosius id animadvertente, in consilium se proripuit, ibique ut ab omnibus & audiri & videri posset, altius conscendens sic declamare cepit.

Per-

Perfuasum mihi equidem erat, non eam ab causam Gonfalonerii mihi concreditum munus esse, ut de privatis querimoniis mihi definiendum foret, ut pote quibus pecuniaria judicia constituta sunt, sed ut pro Repub. strenue vigilarem, potentiorum præterea temeritatem corrigerem, legesque illas moderarer, quarum medio Rempub. interire animadverterem: Hic subjunxit, quam sedulo utrumque hætenus egerit, atque pro virili singulis prospexerit. Malitiam vero hominum, adeo æquissimis suis conatibus obsistere, ut ad utilitatem communem promovendam, omnis ipsi aditus obseptus, ipsisque consiliariis via præcisa sit, qua non iis de rebus nec deliberare modo, nec etiam ipsum vel differentem audire possint. Cum igitur videat, nulla amplius in re Rem, bonumve publicum à se promoveri posse, nescire sane se, cui bono dignitas ista ulterius sibi gerenda sit, qua vel ipsum indignum esse, vel saltem ab aliis sic haberi necessum sit. Decretum itaque sibi ad privatam vitam reverti, quo populo nimirum liceat transferre munus suum in alium qui vel virtute vel fortuna, ipso præstaret. Quibus cum ad modum peroratis, è consilio digressus, ad ædes suas repedare cœpit.

Verum tam ii consiliarios, qui consilii istius conscii erant, quam illi, qui tumultuatim cupiebant, clamore concitato, tam Dominos, quam Collegia, eo mox traxerunt, qui quidem, ob Gonfalonerii sui abitum solliciti, tam precibus quam autoritate sua illum subsistere, atque in consilium tumultu plenum redire perfecerunt. Multi ibidem cives nobilissimi ignominiose habiti, interque hos Carolus Strozius medius à quodam *Unde* opifice correptus, vix truculentas ipsius manus, à *tandem* circumstanti turba protectus, salvus evasit. Ad *seditio* majorem vero tumultum, & qui universam urbem ad arma fuscitaret, Benedictus Alberti non parum contulit, ut pote qui, ex ipsis Palatii

fenestris, sublato clamore, populum ad arma vocasset, adeo ut mox universa area armato cive compleretur. Collegia ergo id quod primo rogati facere recusarant, minis perterrefacti perficere.

Capitanei interim partium, eodem tempore, non paucos civium ad suum Palatium convocabant, quo nimirum deliberarent, qua ratione Dominorum conatus everti possent, verum excitato jam dicto tumultu, perceptoque senatus consulto, quisque ad aedes suas mox fuga dilabi coepit. *Nemo sane sibi unquam persuadeas, posse se civitatem semel à se concitatam vel pro arbitrio iterum sedare, vel ex sententia sua deinceps regere.*

Decretum erat Salvestro legem istam promulgare, atque ea ratione urbi subvenire. Res vero aliter cessit, humores siquidem semel commoti, adeo singulorum animos jam concitaverant, ut officinae omnes obseatae conspicerentur, civumque alii aedibus suis muniendis, alii supellectile sua, in templa atque monasteria recondenda, vacarent, neutri tamen non magnum aliquod malum sibi propinquum metuerent. Classes opificum congregatae, quelibet de Sindico sibi prospiciebant unde Priores, tam Collegiis quam hisce Sindicatibus congregatis, integrum diem deliberando protraxerunt, qua nimirum ratione civitati exulceratae subveniri posset, verum quod sententiae discrepant, nihil effectum fuit.

Altero mane opificum classes, sub signis suis, in publicum prodire, qua re à Dominis animadverta, mox ut malis obviam irent, consilium convocarunt, quo quidem vix congregato, in urbe tumultuatum, signaque multo civium armatorum numero, ad Palatium conspecta fuere. Unde Domini, quo populum opificumque classes, spe nutrent, ipsis satisfactum iri, adeoque sinistre aliquid perpetrandi causam praevenirent, ad generalem absolutamque illam dictaturae speciem.

citem, quam Balam vocant, convolarunt, atque Dominis, Collegiis, octoviris, partium Capitaneis, Sindicisque potestatem tribuerunt, ut statum urbis pro commodo Reipub. restituerent. Dum vero hæc agerentur, quædam opificum, atque infimæ plebis signa, post se relictis reliquis, (extimulata potissimum ab iis, qui recens à Guelfis illatas injurias dolebant) ad ædes Lapi Castilioneccii sese proripuerunt, illasque diripuerunt atque incensas evertere. Atque Lapi quidem, quamprimum à Dominis Guelfos in ordinem redactos iri, populumque in arma ruere animadvertisset, non nisi vel in latebris, vel fuga præsidii quidquam cernens, primo ad S. Crucis sanum sese abdidit, inde monachum mentitus, ad Casentinas sese recepit: ubi sapius tam seipsum incusare auditus fuit, quod in Petri Albizii sententiam concessisset, quam porro Petrum, quod S. Joannis festum, securitati suæ expectandum censuisset.

Petrus autem Carolusque Strozzius, ad primam conclamationem sese in latebras abdidere, quod nimirum sperarent, urbe tranquilliore, opera tot necessariorum atque amicorum, securis sibi apud Florentinos esse posse. Incendio absumptis Lapi ædibus (*nam mala ut difficulter initium sumunt, ita facillime crescunt*) multæ præterea ædes, seu ex publico odio, seu privatas ob inimicitias, igne immisso periëre. Atque quo flagitiosi socios scelerum sibi pararent, effractis publicis carceribus, partes suas stabilivere. Inde monasterium SS. Agnorum, tum societatem Spiritus sancti (quem quidem in locum multa civium pretiosa supellex congesta erat) diripuerunt.

Neque ærarium ipsum horum prædatorum manus nisi auctoritate cujusdam Dominorum defensum evasisset, qui quidem eques, multisque armatis stipatus, qua melius poterat ratione, rabi ei istus multitudinis sese opposuit. Populari ergo hac seditione, partim auctoritate Dominorum,

*Multa
ædes
mona-
stria
direpta
igneque
absum-
pta.*

partim nocte superveniente mitigata, postero diluculo Dictatores Admonitorum quidem notam delevère, verum id ea conditione, ut integrum nihiloscìus triennium, à magistratibus gerendis sibi temperarent, abrogarunt præterea leges eas, quæ à Guelfis in odium civium promulgatæ fuerant.

Lapus præterea Castilioneccius, cum suis clientibus, hostes Reip. declarati, atque cum iis multi alii quos odium universale premebat: quibus peractis, ad promulgandos recens creatos Reip. Dominos deventum, quorum signifer, Gonfalonarius dictus, erat Ludovicus Guicciardinus, ex quorum electione, quod nimirum pacis, quietisque publice amantes haberentur, multi in spem erecti fuère, seditionibus non difficulter jam obviam iri posse.

Hactenus tamen neque officinæ aperiebantur, neque cives ab armis recedebant, atque excubiæ per universam civitatem ubertim dispositæ conspiciebantur. Eam ob rem Domini dignitatem, non in publico, solitisve ceremoniis, sed intra Palatii fores, omissis solennibus, adiere. Atque iis quidem, nihil adeo necessarium factu visum, quam urbem mox componere: curarunt ergo, ut arma recondiderentur, officinæ iterum paterent, omnesque qui ex agro jussu magistratus in urbem vocati fuissent, ad sua reverterentur, tandem etiam excubiæ per urbem disponderentur: adeo, ut si Admonitis visum fuisset quietis stare, omnia transacta erant: verum postquam iis integrum non esset, triennio à dignitatibus arceri, classes eam ob rem in eorum gratiam denuo convenere, magistratumque novum rogavere, ut tranquillitatis publicæ gratia legem promulgarent, ne deinceps quenquam civium, sive ex Dominorum, sive collegiorum, sive Capitaneorum partis, sive consulum, sive cujuscunque opificii classe, ullo unquam tempore liceret, tanquam Ghibellinum

notare,

notare, deinde, ut ad novam optionem, quoad Guelforum partem, deveniretur, priorque igne cremaretur.

Atque hæc quidem placida, tam à Dominis, quam a reliquis consiliis, mox adprobata fuere, videbatur ergo tumultum jam jam ingravescentem, iterum componi. *Cum vero sic comparatum sit, ut hominibus satis non sit sua recuperasse, nisi etiam in ea quæ aliorum sunt vindicta studio irrum- pant,* eam ob rem ii, quibus in seditionibus lucrum sperabatur, opificibus clanculum suggessere, nunquam ipsis omnia tuta fore, nisi præcipuos adversariorum urbe expulissent, eosque plane evertissent: quod quidem Domini edocti, confestim opificum primariis, unâ cum ipsorum Sindicis convocatis, eos Ludoico Guicciardino orante hunc in modum allocuti fuere.

Nisi Domini hujus Reipub. conditionem hujus *Oratio* urbis jamdudum exploratam mecum haberent, *pro se-* qua quidem sit, ut bellis finitimis ad exitum de- *dandis* ductis, ad intestina mox præcipites ruamus, equi- *motibus.* dem majori tam admirationi, quam etiam indignationi, seditiones jamjam sopitæ, nobis fuissent postquam vero consueta mala mitius feruntur, nos quidem turbas istas patienter hætenus habuimus, præsertim quod citra nostram culpam emerferint, ea nimirum spe freti, etiam istas, instar reliquarum, tandem suum finem habituras, præsertim quod vobis, in tam arduis petitionibus, morem gessissemus. Verum postquam compertum nobis sit, vos minime hætenus quiescere, sed potius novas injurias, concivibus vestris moliri, atque eorum exilia, spirare, equidem negare nolim, una cum dedecore vestro, etiam indignationem nostram robur acquirere. Atque ut verum fatear, si nobis unquam in animum venisset, hanc civitatem, nostri magistratus tempore vel obstando, vel elargiendo, in discrimen vocatam iri, e-

quidem aut fuga, aut, exilio, honores hosce devitasset, verum quod spes erat, cum iis nobis rem fore, quos vel ipsa humanitas, vel amor in patriam, officii sui commonefaceret, eam ob rem non inviti, hoc munus nobis imponi, passi sumus, præsertim quod nobis persuasum erat, humanitate nostra, ambitionem vestram superari posse. Verum experientia ipsa documento esse queat, quanto nos æquiores sumus, quantoque plura vobis elargimur, tanto superbiores vos ad indignissima quæque expetenda, insurgere. Neque sane ideo hoc sermonis genere erga vos ferimur quo vos lædere animus nobis sit, sed potius, ut vobis oculi aperiuntur: siquidē alii vobis ut dicant, quæ vobis accepta esse queant, permittimus, nos ea, quæ utilia vobis sunt, disserere cupimus. Obsecro vestram fidem, quid porro usquam sit, quod honeste à nobis deinceps postulare queatis? Auctoritatem Capitaneis partium imminutam voluistis, atque ecce exauctoratos: publica ipsorum testimonia igne cremari, atque ad novos optiones descendi cupiistis, atque in eo nos morigeros habuistis: Admonitis viam ad dignitates iterum patere petiistis, idque similiter elargiti sumus: precibus vestris moti, in eos, qui ædes, templaque spoliaverant atque igne absumerant, non animadvertimus: multos præstantissimorum civium, ut voluntati vestræ satisfaceret, in exilium egimus: potentioribus etiam novis legibus, in vestri gratiam, frænum iniecimus. Quis igitur finis petitionum vestrarum expectari tandem debeat: aut quam diu libertate ista vestra putemini? An nondum animadvertitis, æquiore nos animo, quod à vobis victi sumus, quam vos victoriā ipsam ferre? Quonam tandem hanc civitatem discordiæ vestræ præcipitem agent? An non quæso, vobis in mentem venit eam in se divisam, à Castruccio, vili Luccensium cive pene pessumdatam? potmodum à Duce Atheniensi, stipendiario vestro,

sub

sub jugatam fuisse? nitam vero, atque secum convenientem, neque ab Archiepiscopo Mediolanensi, neque a Pontifice quidem ipso superari potuisse, sed utrosque post diuturnum bellum, nihil præter ignominiam inde retulisse. Cur igitur obsecro pergitis, discordiis vestris hanc civitatem pacis tempore, in discrimen servitutis præcipitare, quam tot hostes potentissimi, belli tempore, inviolatam liberamque reliquere? Quid porro ex discordiis vestris aliud, quam ignominiosam servitutem, aut, ex spoliis nostris, quam paupertatem expectare debeatis? siquidem ex hoc peculio, universam civitatem industria aluimus, at eo exuti, unde nam obsecro nobis alimenta suppetant? siquidem illi, qui bona ista occuparunt, tanquam male quæsitâ, iis diutius gaudere nequeant, unde tandem penuriam rerum omnium, famemque consequi necesse est. Vobis ergo ego, Domini que isti, injungimus, atque si honestatis ratio id patitur, rogamus, ut pacato animo sitis, iisque, quas modo promulgavimus, constitutionibus tandem acquiescatis, aut si adhuc quædam petenda supersint, ea civiliter, sineque seditionibus armisque postuletis: siquidem parati sumus, modo ea honestati consentanea sint, vobis nihil osecius satisfacere, ne forte, magna cum vestra culpa, perditis hominibus occasionem suppeditetis, qua sub istiusmodi ansa, perque vestrum latus, patriam vestram funditus evertant.

Atque hæc quidem oratio, utpote verissima, non mediocriter animos civium istorum permovit, adeo ut Gonfalonerio, tam quod erga ipsos officio boni rectoris, quam erga patriam boni civis defunctus esset, gratias agerent, seque paratos, ad omnia, quæ ipsis injungerentur, offerrent; quo igitur Reipublicæ proceres proclivi ista voluntate commodum uterentur, ideo cuique ex superiori magistratus ordine duos cives adjungere, qui à Sindicis opificum adjuti, si quæ ad publi-

*Sedati
motus.*

cam tranquillitatem itabiliendam, corrigenda superessent, explorarent, eaque ipsis referrent. Hæc dum eum ad modum constituuntur, iterum novæ turbæ emerferunt, quæ quidem Rempub. longe gravius, quam priores illæ, perculere.

*Novarum
turbarum
causa.*

Maxima rapinarum atq; incendiolorum, quæ civitatem modo affligerant, culpa, penes infimam plebem hærebat, ex qua ii, qui audacia cæteras anteiverant, non præter rationem metuebant, rebus pacatis, atque in pristinum statum compositis, in se animadversum, seque ab iis ipsis, quorum instinctu eo proruperant, ut plerumque fieri solet, destitutas fore. Quibus odium quoddam accedebat, quo inferiores ex populo, ditiores civium opificumque primores prosequerantur, quod ipsis nimirum videretur, studia sua, non pro dignitate habita, aut remunerata fuisse. Tempore si quidem Caroli primi, cum urbs in opificum classes distribueretur, cuilibet classi, primarius quidam dux caputque, à quo opificii res civiles dijudicaretur, concessum fuerat.

Atque earum quidem classium (quod etiam supra memoravimus) in ipso partitionis exordio, saltem duodecim numero erant, quæ postmodum, successu temporis, ad viginti unamque excreverunt, eoque authoritatis conscenderunt, ut paucorum annorum intervallo, universam Reipublicæ administrationem occuparent, interque sese, quod aliæ aliis dignitate anteirent, in majores minoresque tribuerentur, earumque septem majorum, quatuordecim vero minorum tribuum nomine appellarentur. Ex hac potissimum divisione aliisque præterea, quas supra attigimus, causis, insolentia illa Capitaneorum, quos partium vocavimus, originem duxit, civium siquidem ii, qui antiquitus Guelforum partibus studebant, in quorū nimirum manibus Respublica semper versabatur, populum majorum classium favore prosequerantur, minores vero tribus, earumq; defensores, ex-

gitabant, ea quidem ratione, tot seditiones, motusque hactenus narratos in seiplos concitarunt.

Postquam vero in constitutione ista classium multa opificia, præcipue ea quæ infimam plebem sibi vendicant, propriis tribubus destituta, reliquisque classibus, pro ratione cujusdam inter eas affinitatis, permixta essent, inde sane emergebat, si quando contingeret quosdam ex ista opificum fece, vel mercedis, vel alius injuriæ ab heris illatæ ratione, in jus venire, ut iis sententia, ab illis ipsis, expectanda esset, qui suorum dominorum opera uterentur, quod quidem perperam administratæ justitiæ, non raro suspensionem & querimoniam parturiebat. Omnium vero tribuum nulla erat, neque hactenus existat, quæ majorem istius generis turbam aleret, quam ea quæ Lanam exercet, ea siquidem omnium numerosissima, auctoritateque cæteras prætergressa, maximam infimæ plebis, populique minoris partem, sibi vendicabat, atque etiamnum vendicat.

Plebei itaque, non saltem illi, qui lanificio addicti essent, sed etiam reliqui omnes, animo male affecti stabant, sibi que præterea ob incendia atque rapinas non mediocriter metuentes, nocturno tempore, in conventiculis eventum, propriæque discrimina studiosius examinabant. Tandem eorum quidam, audacia experientiaque non infimus, hunc in modum, reliquorum animos confirmare exorsus est.

Si nobis commilitiones reliquum esset arbitra- *Oratio*
ri, num ad arma convolandum, ædes vicinæ igne *seditionis*
vastandæ, templaque ipsa spolianda forent, equi- *si.*
dem eorum ego ex numero starem, quibus amplius ea de re deliberandum esse probaretur, & fortassis tranquillam paupertatem, periculoso dubioque lucro, anteponendam censerem. Cum vero arma correpta, malaque permulta jam perpetrata sint, nihil nobis amplius superesse arbitror quam ut statuamus, qua ratione tam illa in mani-
bus

bus retinere, quam de commissis delictis, securos nobis esse deinceps liceat. Facile vero crediderim rationes istas, etiamsi aliunde nobis minus suppetentur, tamen ab ipsa necessitate, abunde satis nobis demonstrari. Conspicere siquidem vobis licet, omnem civitatem commotam, omnesque cives, in perniciem nostram, congregatos esse. Dominorum etenim, cum reliqua Magistratus parte, tam crebri conventus, quid aliud, obsecro, quam laqueos, novasque vires in capita nostra producant. Eam ob rem, duo potissimum nobis spectanda, duoque fines propositi esse debent. Unus, ne ob ea, quæ præteritis diebus deliquimus, pœna nobis irrogari queat: alter, ut liberius, magisque ex animo, nobis vitam deinceps ducere liceat. Quo igitur præteritorum delictorum venia impetretur, meo quidem iudicio, ad nova deveniendum eaque incendiis, rapinis, istiusque generis immanitatibus cumulanda, complicesque quamplurimi, eas ad res, conquirendi fuerint. *Nam ubi quamplurimi peccant, ibi in neminem pœna cadere solet. Levia præterea delicta puniuntur, atrociora vero præmiis merentur. Et cum in multos damnum proficiscitur, pauci ad vindictam inclinant, siquidem injuria qua universos ladunt, æquiore animo quam privata sustinentur. Quod si igitur scelera sceleribus cumulemus, eò facilius veniam impetrabimus, viaque ad ea obtinenda nobis pariter aperietur, quæ ad libertatem nostram stabiliendam, desiderari queant. Atque ædepol, certam victoriam nobis paratam esse iudico; illi siquidem, qui nobis obstaculo esse possent, tam inter se dissident, quam ditissimi sunt, adeo ut ipsorum discordia nobis victoriam comparare, opesque, si eas occupaverimus, eam nobis conservare atque tueri valeant. Neque vero antiquam illam originem, quam vobis objicere soliti sunt, quidquam ponderis apud vos habere velim, omnis siquidem*

eodem patre orti, pari antiquitate gaudent, atque à natura, uno eodemque modo producti sunt. Quod si nudos nos invicem conspici contingat, omnium una eademque erit facies, at si ipsos nostras, nos vero ipsorum vestes indui occurrat, nos proculdubio pro nobilibus, ipsi vero pro ignobilibus habeantur, ut tandem nulla alia re, quam paupertate, atque divitiis, discriminemur. Doleo interim conspici vestrum aliquos, quos tam rerum anteaotarum conscientia tangat, quam nova conari absterreat. Id vero si ita certo sese habeat, equidem vos ex eorum genere minime eritis, quo vos esse certo mihi persuasum habebam: neque etenim vel conscientia vel infamia vos movere debeat: Nam qui victoriam adipiscuntur, quo tandem ii modo vicerint, nunquam ignominiam inde referunt: conscientia porro nulla apud nos ratio esse queat; nam ubi à fame & vinculis timetur, quæ alioquin certo nobis expectari liquet, ibi metum inferni procul abesse par est. Quod si vero omnes istos, qui dignitates vel divitias summas adepti sunt eorumque rationes accuratius excutere volueritis, haud difficulter quidem deprehendetis, eos vel vi, vel dolo, eo fastigii conscendisse, nihilominus ea quæ vel fraude vel vi occupavere, honestiore lucri nomine, ad obliterandam ignominiam insignivisse. Qui vero vel prudentia destituti, vel stultitia præpediti hæc rationes averfantur, eos in paupertate atque servitute marcescere quotidie animadvertimus. Fidi siquidem, semper servitutem serviunt, bonique ut plurimum in paupertate degunt, neque facile ex servitute, nisi infidi & audaces, neq; ex paupertate, nisi rapaces & fraudulentæ emergunt. Placuit siquidem Deo atq; Naturæ, omnem humanam fortunam in ambiguo constituere, quæ quidem rapinis potius, quam industriæ, malisque artibus, quam bonis exposita sit. Hinc fit, ut alii alios devorent, atque quidem semper

per proterantur, qui minus cæteris possunt. Eam ob rem utendum erit vi, si occasio sese tibi exhibeat, quæ quidem opportunior nunquam sese nobis offerre queat, si quidem cives hætenus inter se diffideant, Domini in ambiguo hæreant, Magistratusque trepider, eamque ob rem, nullo molimine, antequam coeant animosque resumant, opprimi omnes possint. Qua quidem via, aut Principatu universæ urbis ipsi potiemur, aut saltem tantam ejus partem nobis comparabimus, ut non modo præteritorum delictorum veniam obtinere, sed etiam graviora ipsis minari, in arbitrio nostro repositum habituri simus. Cæterum, negare equidem nolim, cœptum hoc esse perquam audax atque temerarium, *verum ubi necessitate adigare, ibi audacia pro prudentia habetur*, periculi porro in rebus magnis, cordatis viris nulla unquam habita fuit ratio, illi si quidem conatus, quos non sine discrimine incipias, cum laude atque præmio exitum sortiuntur, neque periculum usquam sine periculo declinatur: licet persuasissimum mihi sit, ubi carceres, tormenta, morsque ipsa in præcinctu sunt, plus tibi metuendum esse, ne deses opprimare, quam quærendum, quæ ratione ea declinare possis, ibi enim mala sunt certissima, hic vero hætenus ambigua. Quoties vestram fidem obtestor, querimonias vestras & lamentationes, ob avaritiam superiorum vestrorum, atque magistratus injusticiam, hisce meis auribus haurire mihi contigit? jam vero tempus instare arbitremini, quo non saltem ab istis hominibus liberemini, verum etiam tanto intervallo ipsos post relinquatis, ut ipsi plus habeant, quod de vobis doleant, atque metuant, quam vobis ab ipsis expectandum deinceps sit. Opportunitas illa, quæ ab occasione nobis suppeditatur, cito elabitur, frustra que, cum semel evolverit, revocatur. An non præparaciones adversariorum oculis vestris obversantur? prævenimus

mus ergo ipsorum conatus, neque dubitemus victoriam eorum fore, qui primi arma corripuerint, eamque multis summo honori, omnibus vero maximæ securitati futuram.

Concitavit hæc oratio non mediocriter animos, jam dudum sceleribus inquinatos atque inflammatos, ut tandem ad arma convolandum esse postquam majorem sociorum numerum nacti essent, uno ore decernerent sacramentoque inter ipsos caverent, ut alii aliis auxilio essent, si qui forte à magistratu ad pœnam raperentur. Dum istiusmodi consilia de Republica occupanda à his agitarentur, ejus rei indicium ad Dominos Reipublicæ emanavit, à Simone namque quodam, ex conjuratorum numero quæstioni subiecto, totius conjurationis edocti, proximum diem seditioni destinatum comperere,

Quo igitur domini præsentissimum exitium declinarent, omnia collegia civesque præterea singulos, qui una cum opificiorum Sindicis, compositioni turbarum incumbabant, in unum convocarunt: antequam vero hi omnes convenirent, die jam ad occasum vergente, illi quidem, qui præsto erant, Dominis suasere, ut consules opificum quoque advocarentur, quibus omnibus eum ad modum coadunatis placuit, ut omneis cataphracti confestim in urbem vocarentur, signiferique populi in crastinum, suis militibus stipati, forum occuparent.

Moderabatur id temporis, quo Simon aculeo subiciebatur civesque conveniebant, Palatii horologium Nicolaus quidam de sancto Friano oriundus, qui quidem re omni curiosius explorata, omnem viciniam, domum reversus, excitavit adeo ut confestim forum ad S. spiritum armati plus mille occuparent: atq; hic quidem motus reliquos conjuratos non latuit, eam ob rem etiam illi, for- *Nova*
rum ad S. Petrum majorem, & ad S. Laurentium *seditio.*
(jam antea hanc ad rem destinatum) armati infedere.

nere Neque tamen interea, licet jam illuxisset dies (is erat XXI. Julii) ultra octoginta cataphracti pro Dominis ad Palatium stabant, signorum vero nullum hactenus comparuerat, siquidem omnes sibi ipsis metuentes, proprias ædes tueri malebant.

Primi ex plebe illi, qui ad S. Petrum conveniant, ad Palatium perrexere, ad quorum conspectum cataphracti nihil moverunt: post hos omnis reliqua turba ibidem comparuit. Postquam ergo hi neminem, qui resisteret, obvium haberent mox truci minacique voce, eos, qui in vincula à Domino coniecti erant, repetivere, atque cum minis nihil se efficere animadvertenter, ædes Ludoici Guicciardini, igne injecto, cremavere, quo quidem facinore, à Dominis atrociora metuentibus captivos obtinuerunt.

Hæc ergo adepti, Signifero justitiæ, vexillum primarium eripuerunt, eoque signo inflati multorum civium ædes igne absumpsere, in eos potissimum sævi, quos vel publicum vel privatum odium premeret, quin etiam non defuere, qui privatarum causa, hanc efferatam turbam, ad inimicorum ædes devastandas provocarent, siquidem vel sola vox, in vulgus emissæ, aut signum, ad hanc vel illam domum conversum, exitio præsentissimæ erat. Absumptæ illo incendio, omnes rationes librique etiam illi qui Lanificos spectabant. Multis jam malis perpetratis, quo tandem etiam aliquid laude dignum molirentur, Salvestrum Medicæum, plurimosque civium alios, quorum numerus ad sexaginta tres usque pertingebat, equestri dignitate ornare, in quorum etiam ordinem Benedictus Antoniusque Albertorum, Thomas Strozzius, aliique istius generis homines notati, licet non pauci eo inviti pertraherentur.

Neque hic silentio prætereundum, censeo, per multos eorum, quorum ædes devastatæ fuerant, eodem die, atque ab iisdem grassatoribus, torque dona-

*Popula-
ris in-
constan-
tia.*

donatos fuisse , adeo propinquum nimirum injuriæ beneficium erat , quod quidem in Ludoico Guicciardino , justiciæ signifero, conspicuum fuit . Inter hos ergo motus Domini à Cataphractis , tum opificum præfectis , signiferisque ipsorum destituti, perplexi consternatique hærebant, ex signis siquidem nullum præter id cui Leoni aureo tum Vajæ nomen erat, Giovencio de Lastusa ; Joanneque Cambio ducibus hætenus comparuerat. Atque hæc etiam ipsa, in foro exiguum morata , cum nulla subsequi animadverterent , pedem paulatim retulere. Interea civium alii furibunda ista multitudine conspecta , Palatiumque ipsum desertum , intra ædes reclusi , salutem anxii operiebantur , alii turbam illam armatam sequebantur , quo mixti , tam suis quam amicorum ædibus, eo felicius prospicerent , qua quidem ratione , turba illa immensum augeſcebat, Dominorum vero potentia imminutum ibat. Turbatum eo modo integrum diem , nocte vero increbescente , ad Palatium Domini Stephani, post sanum S. Bernabi itum. Erant conglobati seditiosorum sex circiter millia , qui eadem nocte minis vexilla ab opificibus extorsere , posteroque diluculo , cum signo justiciæ , propriisque opificum vexillis , ad Palatium Potestatis , quem vocant , profecti , ab eoque exclusi , in id armata manu penetrare . Visum tandem Dominis, postquam vi armata conatibus istis obviam iri minus possent , compositionem quandam tentare.

Vocatis igitur quatuor ex suo collegio , eos ad turbam illam , in Palatium Potestatis , quo animum ipsorum perciperent , ablegavere , qui quidem omnia à ducib. plebis, tribuumq; sindicis, atque civium aliis, jam deliberata atq; conclusa offe- *Plebis*
fendere, eaque placita , assumptis secum quatuor *seditio-*
à plebe eam ad rem deputatis, ad Dominos retu- *ſe poſſu-*
lere, ea sic se habebant. Ne opificib. illis, qui lanam *lata.*

ira-

tractant, deinceps iudex extraneus esset, ut tres novæ tribus constituerentur, earumque una tinctorum & carminatorum, altera tonsorum, sartorum, atque id generis hominum; tertia extremæ plebis esset. Atque ex his quidem recentioribus tribubus, duo quotannis ad Remp. administrandam; ex reliquis vero quatuordecim minoribus classibus, tres peterentur: Ut Domini de ædibus, quo hæ novæ tribus convenire possent, mature prospicerent: ut nemo hisce opificiis addictus intra biennium, ob æs alienum, quod non quinquaginta Hungaricos excederet, in jus vocari posset: ut Montes (quos vocant) usuras omnes remitterent, solutione debiti contenti: ut omnes exules atq; damnati restituerentur; ut omnes Admoniti ad dignitates revocarentur. His insuper multa addita, quæ privatorum commodum concernebant, viceq; versa petitum, ut multi adversariorum tam in exilium agerentur, quam Admonerentur.

Quæ quidem placita, licet summæ ignominie Reip. cederent, atque enormia essent, placuit tamen ea à Dominis Collegis, consilioque populi, in deliberationem vocari. Quo autem omnia perfectionem suam adipiscerentur, necessum erat, eadem in consilio communitalis adprobari, quod quidem in sequentem diem (neque etenim duo consilia eodem die convocari poterant) rejectum fuit: videbatur tamen tam tribubus, quam plebi satis factum, pollicebantur siquidem, sanctionibus istis promulgatis, ab omni turba quietum fore.

Postero vero mane, dum in consilio communitalis hac de re ageretur, multitudo illa inconstans, moræq; impatiens, sub signis iterum in foro comparuit, idq; tam horrendis clamoribus atque vociferationibus, ut ad eas Domini ipsi non mediocriter consternarentur, atque ex eorum ordine, Guerriantes Marignuolus, metu potius, quam privata alicujus rei causa permotus, per gradus, tanquam portam obseraturus, sese fuga præcipiti domum

domum reciperet: neque vero is sese adeo clam-
culum subducere poterat, quin turbæ ipsius fuga
innotesceret, nulla tamen in ipsum injuria profe-
cta, præterquam quod inde conclamatum, omnes
Reip. Domini Palatium defererent, nisi liberos
suos trucidari, ædesque igne cremari mallent.

Has inter turbas, de placitis istis deliberatum,
Dominique in conclavia sua reversi fuerant,
Consiliarii vero in atrium descenderant, ibique
de salute urbis ambigui attonitiq; hærebant, tan-
tam nimirum tam turpitudinem effrænis multi-
tudinis, quam sive malitiam sive metum eorum
animos occupasse, qui istam libidinem aut coher-
cere, aut plane opprimere debebant. Domini præ-
terea ipsi tam quod se ab uno sui ordinis desertos
quam a nullo civium vel auxilio vel consilio ad-
jutos experirentur, confusi perturbatique deque
salute patriæ dubii conspiciebantur. Ambigui
itaq; quid sibi vel agendum vel omittendum es-
set, dum hærerent, interim Thomas Strozzius,
Benedictusq; Alberti, seu propria ambitione du-
cti, ea nimirum ratione Palatium occupari à se
posse sperantes, seu quod id ex salute Dominorū
arbitrarentur, ipsis authores fuere, ut insanix isti-
usmodi populari cedere, atque sese in ædes suas
privati recipere mallent. Quod vero istud consiliū
ab iis proficisceretur, qui sese duces seditionis ex-
hibuerant, eam ob rem Alamantius Acciaivulus,
Nicolausq; de Bene, ex Dominorum ordine, indi-
gnati, recuperatoq; paululum animo (licet jam re-
liqui in istud consilium descendissent) responde-
runt, in sua quidē potestate non esse, de reliquorū
arbitrio disponere, sibi vero decretum, non prius
locum suum deferere, quam id per tempus liceat, *Dominū*
nec alioquin nisi cū vita autoritatē neglecturos. *omnes*
Atq; hæc sententiarum diversitas, tam Domino- *magi-*
rum metum, quam plebis iram eo amplius provo- *stratum*
cavit: adeo ut tandem Gonfalonarius, cui pericu- *deponere*
lum declinare, quam autoritatē turpiter prosti- *re cogna-*
tueret, *tur.*

tueri, satius erat, clientelæ Thomæ Stroz. sese committeret, à quo extra Palatium protractus, domumque conductus fuit. Hunc reliqui successive insecuti omnes, ad ædes suas se receperunt. Ne igitur Alamannus Nicolausque audaces magis, quam prudentes haberentur, postquam se ab omnibus derelictos animadverterent, etiam ipsi ad sua sese receperunt, Palatiumque plebi, atque Octoviris militiæ præfectis (qui quidem magistratu nondum sese abdicaverant) cesserunt.

Gestabat eo momento, quo plebs Palatium occuparet, Justitiæ vexillum, carminator quidam Michael Landonius: Hic nudus pedibus, vesteque pauperrima indutus, per gradus Palatii auditorium Dominorum petiit, ibique subsistens, turbam, quæ ipsum eousque secuta erat, affatus: Cernitis inquit concives mei amantissimi, Palatium hoc, omnemque civitatem, in manibus vestris esse, quid ergo deinceps faciendum censis? Ad quæ uno ore acclamatum, velle se, ipsum signiferi primarii munus in se recipere, atque de universa Republica pro suo arbitrio disponere

*Carmi-
nator in
Princi-
pem
Reip.
Flor.*

Neque vero detrectavit id amplitudinis Michael, sagaci siquidem prudentique erat ingenio, naturæque potius quam fortunæ obstrictus. Civitatem itaque componendam, motusque sedandos ratus, quo populum à se commodum amoveret, spatiumque rei administrandæ adipisceretur, Nutum quendam, à Lapone Castilionechio olim lictorem scriptum, per vestigari atque produci iussit, cui quidem negotio perficiendo, major eorum pars, qui circum ipsum hærebant, digredi cæpit. Postmodum, ut imperium istud æquitate moderaretur, quod gratia adeptus esset, per præconem edici curavit, ne quisquam deinceps vel incendiis vel rapinis nocumento esset, furcas in delinquentes ipsum ad forum constitu-

ens.

ens. Inde ad reformandum publicum statum progressus, Sindicos tribuum numero suo submovit, novosque in eorum locum substituit: Dominos omnes collegiaque abrogavit, officiorumque tabellas igne consumpsit. Interea temporis Nutus ille, à plebe depræhensus, atque uno pede ad furcas illas affixus, omnium manibus expositus, parvo intervallo nil nisi pedem illum, reliquo corpore frustatim dilaniato, conspiciendum reliquit.

*Rempn.
collap-
sam re-
stituit.*

Ex altera vero parte, octoviri illi (quod imperium urbis, ob discessum Dominorum, ad se devolutum arbitrarentur) ad novos Dominos legendos jam descenderant, quod Michaël exploratum habens, mox eos Palatio excedere imperavit, universo orbi sese probaturum inquit, Florentiam sua industria, absque ipsorum consilio restitui posse. Convocatis posteo tribuum sindicis, ex plebe minuta quatuor Dominos, ex majoribus tribubus duos, ex minoribus itidem duos, ad Remp. administrandam lectos constituit. Novam præterea partitionem adgressus, omnem Remp. in tres partes distinxit, unam earum novis tribubus, alteram minoribus, tertiam majoribustribuendo. In Salvestrum Mediceum proventus officinarum ad Pontem veterem contulit, sibi administrationem Empolianam sumpsit, multaque alia beneficia in eos, qui plebi favebant, conegessit, tam quo eorum operam remuneraretur, quam ut essent, qui ipsum deinceps contra æmulos defenderent.

Videbatur interim plebi, Michaëlem, in distribuendis muneribus publicis, erga majores ex populo nimium fuisse, neque tantam sibi superesse partem, quanta ad gradum suum conservandum atque tuendum satis esset, eam ob rem pristina temeritate concitati, iterum in arma sese præcipitarunt, atque sub signis in foro comparuerunt, tumultuariis vocibus flagitantes, ut Do-

H

mini

mini in coronam descenderent, ibique de rebus novis, securitatem ipsorum concernentibus, deliberarent. Animadversa à Michaële horum arrogantia, ne forte eorum animos magis accenderet, ipsorum petitionibus neglectis, modum saltem, quo petitum progressi essent, reprehendere, atque, ut arma deponerent, hortari coepit, nihil tum ipsis denegatum iri pollicitus, quod hac quidem vita Dominis, citra præjudicium, ipsis elargiri integrum non esset. Plebs vero id indignata, ad Palatium S. Mariz novitæ sese proripuit, ibique imperium in octo primarios, additis aliis præterea officiis atque ministris, contulit, atque his honorem dignitatemq; magistratus exhibere coepit.

Ergo urbs duos jam magistratus habebat, atque à diversis Principibus regebatur. Atque hi quidem primarii constituerunt, ut semper octo viri, ex eorum, quæ ipsimet tractabant, opificiorum genere, legerentur, iique cum Dominis Reipubl. Palatium inhabitarent, idque omne, quod à Dominis decretum foret, confirmarent. Salvstro præterea Mediceo, Michaelique Landoni omne id, quod antea in ipsos contulerant, ademerunt: multis ex suo ordine, de officiis aliisque preventibus, quo dignitatem gradumque suum tueri possent, prospexerunt. His ita constitutis quo singula rata essent, per duos internuncios, à Dominis atque consiliis confirmari ea petierunt, minis insuper additis, vi ea extorta fore, nisi sponte ad ea rati habenda descendissent. Atque legari quidem summa audacia, arrogantia vero longe indigniore, mandata sua Dominis proposuere, Landonique dignitatem ab ipsis in eum collatam, quamque ingrate irreverenterque vicissim ipsos habuerit, exprobavere: tandem etiam ad minas descendentes, Michaëlem eo indignationis provocarunt, ut potius dignitatis suæ, quam pristinae conditionis memor, insolitam istam temeritatem, infueto etiam modo retundendam esse statueret.

tueret, evaginatoque quo cinctus erat gladio, in ipsos irrueret, graviterque saucios in vincula adduci imperaret.

Atque hic quidem casus omnem plebem non mediocriter irritavit, adeo ut armata manu id consequi se posse persuasa, quod citra arma obtineri non poterat, mox furibunda, ad Dominos opprimendos, proficisceretur. Neque Michaëli ejus rei dubio, desidi esse libuit, sed potius præveniendum, magisque ex dignitate sua ratus, si ipsemet illos adgrederetur, quam si parietibus obseptus obsideri sese, atque tandem instar antecessorum suorum, cum ignominia Palatio expelli pateretur, magno coadunato civium eorum numero, qui errorem suum jam agnoscere coeperant, equum infiliens, multisque armatis stipatus, ad S. Mariæ novellæ fanum iter instituit. Plebs quoque eodem animo, fereque eodem momento versus Palatium moverat, sed utrique diversa via profecti, alii ab aliis aberrarunt. Michaël eam ob rem subito regressus, jam forum occupatum, Palatiumque oppugnari perspexit, ergo nihil ultra differendum ratus, turbam illam à tergo invadens, eam vicit & profligavit, partemque urbe ejecit, partem armis exuit, atque in latebras compulit.

Depugnato cum ad modum prælio, subito omnis urbs ad pristinam tranquillitatem, unius *Pristinam tranquillitatem revocat.* Gonsalonerii virtute, rediit, qui quidem ingenio, prudentia, & bonitate, facile omnes id temporis cives anteibat, eamque ob rem dignissimus est, qui paucis illis adnumeretur, qui patriam suam beneficiis sibi devinxisse memorantur. Quod si etenim, vel tantillum perversi ambitiofive animi ipsum existimulasset, jam libertate urbis clamatum, eaq; majori tyrannidi exposita fuisset, quam quæ tempore Ducis Atheniensis eam exercuerat. Verum integritas viri passa non est ut quidquam à communi bono alienum animum ipsius occuparet, ejusque prudentia eo rem deduxit

duxit, ut partim cives ipsi obsequerentur, partim refractarii armis profligarentur.

Quæ quidem eum ad modum gesta, non modo plebem perculerunt, sed etiam melioribus opificum oculos aperuerunt, ut jam non difficulter animadverterent, quam turpiter, ab iis peccaretur qui post profligatam potentiorum superbiam putidissimæ plebi sese submittere non erubescerent. Nam eo, quo Michaeli parta fuit victoria tempore, jam novi magistratus electi erant, eorumque duo tam abjectæ infamisque conditionis urna exierant, ut vel inde populo desiderium, tam insignis turpitudinis procul amovendæ, cresceret.

Nova

Reip.

Florenti

nae con-

stitutio.

Cum igitur ad diem Septembris primum, officia ineunte novo Magistratu, forum armatis plebani Palatio extulerant, quin magno conatu inter armatos vox erumperet, nolle se quenquam ex infima plebe inter Dominos adsciri, quo quidem factum est, ut à Dominis, qui populo satisfactum cupiebant, bini illi, quorum alter Trias, Barroccius alter nominabatur, à re gerenda submoverentur, inque eorum vicem, Georgius Scalius Franciscusque de Michaelis legerentur. Abrogatæ præterea tribus infimæ plebis, eosque qui ex his officia adepti erant, Landone, Ludoico-Puccio, atque quibusdam melioris notæ exceptis, iisdem multarunt. Munia publica insuper in duas partes divisa, earumque pars una majoribus, minoribus tribubus altera concessa. Dominorum vero ipsorum, quinque ex minoribus, quatuor vero ex majoribus classibus peti voverunt, Gonsalonerius tandem modo ex his, modo ex illis legeretur.

Atque hæc quidem eum ad modum constituta, id temporis tranquillitatem civitati restituerunt: licet vero res ipsa publica, è manibus infimæ plebis erepta eo modo fuisset, minorum tamen opificum classes, nihilominus potentia populares nobiles anteibant, quam ad rem nobilibus

bus omnino descendendum fuit, quo nimirum infimæ plebi tanquam aliunde ipsis satisfactum esset, classes eriperentur, nec illis præterea ipsis hæc res displicebat, qui eorum potentiam labefactatam cupiebant, qui nomine Guelfarum partium, hætenus tot injuriis maximam civium partem oppræsserant. Quod ergo inter eos, quibus hæc nova Reipublicæ constitutio placebat, Georgius Scalius, Benedictus Alberti, Salvester Mediceus, Thomasque Strozzius non contemnendam operam navassent, ii facile hac ratione vix non Principatum Reipubl. adepti fuere, hæc ergo has ad rationes composita, pristina illa partium studia, quæ inter populares nobiles, minoresque opifices, ex ambitione Ricciorum atque Albertorum, originem sumpserant, facile resuscitare, quarum quidem partium alteram, quod maxime hinc sæpius mutationes exortæ, eamque ob rem earum crebra mentio facienda sit, populari, plebeiam alteram deinceps nuncupabimus.

*Exili-
rum ca-
disque
plena.*

*Nova
partes,
popula-
ris &
plebeia.*

Stetit hæc regiminis ratio integrum triennium, multisque exiliis atque cædibus insignis fuit, quod nimirum ii, qui Rempubl. moderabantur, tam intra quam extra urbem, permultos male animo affectos animadverterent, eamque ob rem suspicionibus summopere paterent, persuasum siquidem ipsis erat, eos, qui in urbe malo animo degebant, indies res novas moliri: qui vero urbe arcebantur, quod nullo ii freno cohercerentur, modo Principum, modo Rerumpublicarum exterarum adminiculo, variis rationibus modisque molesti gravesque erant.

Commorabatur id temporis apud Bononien-
ses, Giannozzius Salernitanus, Caroli Durazzii, à
Regibus Neapolitanis oriundi, dux belli celebris,
ibique potissimum hærebat, quod à Papa Urba-
no, utpote Reginæ Neapolit. Joannæ hoste, non
exiguum momentum ad bellum, quod Reginæ
Carolus parabat, inferendum ipsi exspectaretur:

degebant itidem Bononiæ permulti Florentinorum exulum, qui tam ducem istum, quam Carolum ipsum, studiosissime sectabantur, quod quidem iis qui Rempubl. Florentinam id temporis administrabant, maximarum suspicionum ansam exhibuit, adeo ut vel inde fides calumniis facilius adhiberetur, quibus ii petebantur, quorum animus erga Rempub. jam antea dubius esset.

In tanta ergo animorum suspensione, ad magistratum delatum fuit, Giannozzium illum Salernitanum cum copiis, magnoque exulum numero, urbi imminere atq; eam opera eorum, qui in urbe ipsum proditorio animo exspectabant, occupatum ire. Accusati ejus criminis inter primos Petrus Albizius, Carolusque Strozzius, atque post hos Cyprianus Mangionius, Iacobus Sacchettus, Donatus Barbadorius, Philippus Strozzius, Joannesque Anshelmus, omnesque in vincula (Carolo Strozio excepto, qui fuga salutis suæ consulit,) conjecti, Thomas inde Strozzius, Benedictusque Alberti ad tutelam urbis, ne quis forte in istorum gratiam moveret, cum copiis designati. Examini subjecti nihil eorum, cujus insinulati rei fuerant, compertum, dum vero Capitaneus in eos sententiam ferre dubitaret, adversarii ipsorum, concitato populo, tanta rabie insistere in eorum necem perrexerunt, ut tandem necessitate adacti judices, in eorum exitium consentirent.

Insontes vi publica ad supplicium rapti.

Neque vero Petro Albizio vel antiqua nobilitas, vel pristina dignitates summaque qua pollebat autoritas, quidquam ibi profuere, quæ quidem in tantum existimationis culmen ipsum everxerant, ut non adeo multo, ante eam calamitatem, tempore, dum ipse amicos convivio splendidissimo excepisset, quidam vel veri amici munere defungi, ipsumque humanitatis commonefieri, vel certe inimicum animum suum testari, volubilitatemque fortunæ ipsi obicere cupiens, obbam

obham hipotrimmatis, quæ clavum occultabant
 refertam, ipsi obruli curaverit, qui quidem ada-
 pertus, à convivis in eam sententiam acceptus in-
 terpretatusque fuit, moneri illum, ut rotam volu-
 bilem fortunæ illo configeret, fieri alioquin non
 posse, postquam illa ad culmen supremum ipsum
 jam evexisset, quin periodo innixa, tandem ad
 imum ipsum sit præcipitatura: quod quidem
 præfagium, primo ab ipsius declinatione, post
 modum etiam morte comprobatum fuit.

*Fortu-
na in-
constan-
tia.*

Ab his ergo cædibus urbs eo magis angi, tam-
 que à victis quam victoribus, magnum aliquod
 malum timeri cœpit, metus tamen eorum, qui
 Rempubl. administrabant, omnium pessimos pro-
 duxerat fructus, utpote penes quos vel minimum
 momentum ad novas injurias, admonitiones, exi-
 lia, cædesque satis valebat. Quibus præterea no-
 væ leges accedebant, quas subinde, ad conditio-
 nem suam stabiliendam, Domini comminisce-
 bantur, quæ quidem singula ad eorum injuriam
 vergebant, qui ipsorum partibus quoquo modo
 suspecti erant, in quos insuper XLVI. viros con-
 stituerunt, quorum esset, Rempubl. à suspectis
 civibus purgare. Atque illi quidem XXXIX. ci-
 ves admonitione notarunt, multos præterea po-
 pularium in nobilium, nobilium vero alios in
 popularium classes transcripserunt. Quo vero ab
 externis insidiis munitiores essent, Joannem
 Agutum Anglum, belli Ducem celeberrimum,
 quod antea Papæ, aliisque Italis, egregie ope-
 ram suam navasset, ad stipendia sua vocarunt.
 Quod autem ab externa vi sibi metuerent, id in-
 de originem traxit, quod undique copiæ pro Ca-
 rolo Durazzio, cui decretum erat Regnum Nea-
 politanum occupare, colligerentur, quibus, ut
 fama ferebat, multi Florentinorum exulum
 adhærebant, cui quidem discrimini, præter co-
 pias jam collectas, Florentini insuper magna ar-
 genti vi obviam iverunt: atque Carolo, Aretium

usque cum copiis progressu, xl millibus Hungaricis pacem compararunt, cum vero is paulo post regnum Neapolitanum felici successu occupasset, Joannamque Reginam in Hungariam custodiæ mandasset, novæ inde suspiciones, Reipubl. Florentinæ moderatorum animos extimularunt, utpote quibus persuaderi non posset, pecuniam plus apud animum Regis, quam antiquam cum Guelphis, tam ignominiose à se oppressis, amicitiam valere.

Atque harum quidem suspicionum augmenta, etiam inurias accrescebant, quæ tamen non modo eas non extinguiebant, sed potius augebant. Qui præterea summa insolentia Georgii Scalii, Thomæque Strozii accedebant, utpote qui auctoritate sua magistratum ipsum antevertent omnesque sibi metuerent, ne ab ipsis plebis auxilio opprimerentur: adeo ut non saltem bonis civibus, sed etiam seditiosis, administratio illa in tyrannidem abire videretur.

Postquam vero in fati esset, insolentiam illam Georgii Scalii, tandem periodum suum absolvere, accidit forte, ut Joannes Cambius, à quodam Scalii familiari, proditoris accusaretur, cujus tamen innocentia mox abunde patuit: Judici eam ob rem visum, pœnam talionis in accusatorem ferre, neque vero Scalio licuit, seu precibus seu auctoritate sua, illum à sententia dimovere: assumpto igitur secum Thoma Strozio, armata manu eum è vinculis eripit, Palatium insuper Capitanei diripuit, ipsumque Capitaneum latbris salutis suæ prospicere adegit. Quo quidem facinore, tantum universæ urbis odium in se concitavit, ut inimicis ipsius commodum videretur, non modo ea occasione Rempubl. è manibus ejus extorqueri, sed etiam plebi eandem eripi posse, à qua nimirum integrum triennium, sub hujus insolentia, oppressa fuerat. Cui rei Capitaneus non parum momenti contulit, utpote qui tumultu

Facinorosus vi publica supplicio ereptus.

tui jam remittente, ad Dominos confugiens, hunc in modum locutus sit: Non invitum se quidem id muneris, cui præficere sese Dominis placuerit subiisse, quod nimirum sibi persuasum fuerit, hominibus se iustitiæ amantibus obstrictum esse, & qui armis suis pro tuendis, non evertendis legibus uterentur. Postquam vero rationem istius regiminis, tam videre, quam experiri ipsi obtigerit, non invitum se dignitatem illam, quam utilitatis atque honoris causa suscepisset, ad evitandum discrimen atque detrimentum in manu ipsorum reponere.

Non destitit Domini Capitaneo animum addere, ipsique tam restitutionem in integrum, quam defensionem in posterum offerre atque polliceri. Horum itaque pars, convocatis clam iis civibus, quos bonum publicum promotum cupere, minusque suspectos arbitrabantur, constituerunt, opportunius nunquam administrationem Reipub. Georgio Scilio, plebique eripi posse, posteaquam fere universus populus, ob facinus istud insolentissimum, animo jam alieniore ab ipso conspiciatur, occasione itaque ea commodum utendum, antequam odia illa refrigescerent. Neque etenim erant nescii, *auram illam popularem, minime quovis momento, ut acquirere, sic etiam amittere haud difficile esse.* Quo vero facilius conatus suos effectum darent, è re sua futurum opinati sunt, si Benedictum Alberti in partes suas pertraherent, sine cujus assensu, rem discriminis plenam judicabant.

Erat Benedictus ille locupletissimus, humanus pariter ac severus, patriæ, ejusque libertatis amans, cuique Tyrannis maximopere displicebat, adeo ut non magna opera ipsum suum facerent, utque in ruinam Scilii consentiret persuaderent: siquidem non aliam ob causam, à nobilibus popularibus, partibusque Guelfis, antea successerat, plebique sese conjunxerat, quam quod istorum in-

solentiam atque Tyrannidem averfaretur, postquam igitur animadvertisset, principes plebis iisdem vectigiis insiltere, jam dudum eosdem neglexerat, atque in injurias illas, civibus illatas, minime consenserat, adeo ut eadem plane rationes, quæ ipsum plebi conciliaverant, cum ab iisdem tandem alienarent.

Igitur Benedicto, artiumque præfectis in suas partes traductis, armisque comparatis Georgius in vincula coniectus, posteroque diluculo capitis mulctatus fuit, idque tanto cum partium suarum terrore, ut nemo in ejus gratiam quidquam moverat, sed potius quilibet, quantum posset, ad ipsius exitium conferret: Strozzius vero fuga sibi consuluit. Atque ille quidem, cum sibi coram eo populo moriendum cerneret, à quo paulo ante vix non adoratus fuerat, tam de iniqua sua sorte, quam civium malitia summopere conquerebatur, quibus circumventus, istiusmodi nimirum multitudinem favore studioque prosequi coactus fuisset, in qua nec fides, nec gratitudo, reperiri posset. Postmodum Benedictum Alberti inter armatos conspiciens dixit: Et tu Benedicte patris, ut hæc injuria in me proficiscatur, quam ego tibi inferri, si tuo loco consisterem, nullo modo permetterem? Verum hoc tibi dictum esto, hunc diem extremum malorum meorum, exordium vero tuorum esse. Tandem secum ipse exostulando, quod in istiusmodi populum recubuiisset, quem quælibet vox, quævis actio, quævis suspicio movere, atque corrumpere solita sit, inter medios inimicos, mortemque ipsius hilari vultu spectantes, vitam deposuit. Ab ejus nece permulti alii, quorum ipse studiis creverat, extincti, atque à populo dilaniati fuere.

*Georgii
Scalæ
mors.*

Atque hic quidem casus universam civitatem turbavit, siquidem ad ejus necem, permulti armis sese muniverant, quo tam Dominis, quam Capiteano subsidio essent, alii vel ex ambitione, vel suspi-

suspicionibus indulgentes, idem egerant, atque pro variis humoribus, qui civitatem agitabant, quilibet diversos fines sibi propósitos habebant, eosque consecuturos sese, priusquam arma dēponerentur, singuli sperabant. Siquidem illi, qui ex antiqua nobilitate supererant, quos Magnos & potentiores vocavimus, dignitatibus se arceri, ferre non poterant, iisque recuperandis, omnī studio conatuque invigilabant, eamque ob rem, ut Capitaneis partium sua autoritas recuperaretur, summopere desiderabant. Nobilibus vero popularibus, majoribusque tribubus dolebat, minoribus classibus plebique ad Rempub. viam patere: contra vero artes minores, potentiam suam non modo minime imminutam, sed potius auctam cupiebant, plebs vero infima, collegiis suis excidere metuebat: quæ quidem studiorum diversitas, intra anni terminum, multis motibus ansam suppeditavit, dum modo antiqui nobiles, modo majores, modo minores tribus, quibus plebs sese conjungebat, armati turbarent, adeo ut sæpius uno eodemque tempore, quævis harum partium, atque universa urbs armata conspiceretur, sæpiusque illæ, tam inter sese, quam cum Palatii excubitoribus pugnarent, siquidem Domini, aliquando cedendo, aliquando pugnando, pro ut res ferebat, quo melius poterant modo, discrimini obviam ibant.

Tandem post duos univerforum civium conventus, parlamenta vocant, multasque Dictaturas, quas Balias supra appellavimus, ad quæ pro restituenda Republ. descenderant, postquam infinitos labores, damna, clades atque discrimina istiusmodi Reipubl. constitutio adinventæ fuit, qua omnes illi, qui post Salvestri Medicei moderatum justitiæ vexillum, in exilium missi erant, patriæ restituerentur. Stipendia, præmiaque iis omnibus adempta, qui a Dictatura anni **xxviii** in illum usque diem ea obtinuerant,

*Nova
Reipub.
constitutio
&
exulum
que re-
stitutio*

Guelfis partibus dignitates restitutæ, tribus duæ recentiores antiquatæ, exque pristinis classibus permixtæ: opificibus minoribus vexillum justitiæ excussum, iisque tertia pars dignitatum concessa, cum antea dimidiam occuparent, atque etiam inter has, amplioribus ipsis interdictum: qua quidem ratione, partes populariter nobilium & Guelforum, administrandam Remp. disturbata inde plebe, denuo conscendebant. Postquam plebs illam ab anno LXXVIII ad annum usque LXXXI. occupavisset.

Neque interim hæc recens Reipubl. constitutio, minus gravis atque injuria, sub exordium, *Ingrata patria.* civibus fuit, quam illi plebem experti essent. Multi siquidem nobilium popularium, qui ejus regiminis duces exstiterant, magno cum numero plebajorum ducum, in exilium acti: Inter quos etiam Michael Landonius pulsus, quem summa in patriam collata beneficia, cum plebs urbem furibunda depopularetur, ab injuria ista vindicare, apud partem adversam, non poterat. Ingratam igitur patriam, pro suis meritis, etiam ipsum experiri contigit. *Qua quidem in re postquam permulti Principum Rerumque publ. peccare soleant, inde evenire liquet, ut homines, tot eventibus edocti atque perterriti, antiquam Principum injuriam experiantur, eosdem potius offendant.*

Displicebat vero istiusmodi administratio, non minus quam hætenus semper, Benedicto Alberti, inque eam tam publice quam privatim invehebatur: qua quidem è re Principes Reipublicæ ipsum metuebant, quod nimirum ipsum plebi amicissimum inde arbitrarentur, sibi que persuasum haberent, ipsum, non quod vita Georgii Scallii sibi displicuisset, sed potius quo ipse solus administratione potiretur, in ejus necem consensisse, cui quidem suspicioni, exprobrationes ipsius, non parum facès subministrabant, adeo ut omnium eorum, qui potiores partes tenebant, oculi

in ipsum conversi essent, quam nimirum ratione tandem everti posset.

In urbe, dum eum ad modum degeretur, quæ extra successerunt, non adeo magni momenti fuerunt, siquidem earum una plus ad metum, quam ad nocumentum valuit. Venerat nimirum *Ludoico* tempore in Italiam, cum exercitu, *Ludoicus* *cus An-* Andegavensis, quo Reginam Joannam in regnum *dine in* restitueret, Carolumque Durazzium eo exturba- *Italiam* ret. Ea profectio non mediocriter Florentinos *traiecit.* perculit, siquidem tam Carolus, ex pristinae amicitiae necessitudine, auxilia ab ipsis flagitabat, quam Ludoicus, pro more eorum, qui nova fœdera ambiunt, ut neutram partem foverent, sollicitè quærebat. Florentini ergo, quo Ludoico, tanquam gratificaturi, fucum facerent, eademque via Carolo auxilia suppeditarent, Joannem Agutum à stipendiis suis removerant, eumque Papa Urbanus, Caroli amicus, conduxerat, quod quidem consilium, facile à Ludoico depræhensum, injuriæ summæ loco apud ipsum habitum fuit.

Postquam vero bello, inter Carolum & Ludovicum, in longius, apud Apulos, prætracto, novæ copiæ ex Gallia Ludovico adventarent, fuere illæ, ab exulibus Aretinis Aretium conductæ, eoque *In ipsa* occupato, pars quæ Carolum ibi sequebatur, inde *victoria* exacta. Jam ergo de Florentinorum Republ. idem *mor-* molientibus, successit mors Ludovici, resque in *tur.* Apulia atque Tuscia, ea cum fortuna, pariter statum suum immutarunt, Carolusque Regno jam pene exutus, id non ægere sibi obtinuit. Florentini etiam ipsi qui de defendenda urbe ambigui fuerant. Aretium sibi vendicavere. Ab iis siquidem, qui pro Ludoico istud occupaverant, pretio numeratis compararunt. *Carolus* *Duraz-*

Carolus igitur, de Regno jam securior, Hungariam petiit, eam, hæreditario jure ad ipsum delatam, occupaturus, relicta interim in Apulia *ria* conjugè, & Ladislao, Joannaque liberis tenellis, ut *cupat.*

sua

fuo loco copiosius differuimus. Obtinuit Carolus Hungariam, sed paulo post ibi occubuit victoria illa à Florentinis, maximo cum apparatu, splendore, atque lætitia, tam publice quam privatim

Lætitia celebrata fuit, qua quidem in re, magnificentiam
eam ob urbis animadvertere licuit, quod permultæ fami-
rem liarum, publicum splendore atque apparatu æmu-
Flor. larentur, earum tamen una Albertorum, reliquas
publica omnes pompa fastuque anteciret: siquidem arma-
et pri- ti aliique ludi, ab ipsis exhibiti, non privatorum,
vata, sed Principe viro digni erant. Quod quidem in-
Magno vidix in ipsos pristinx, non parum momenti con-
luxu, tulit, quibus suspicio illa, quæ publici ratione, Benedictum Albertum premebat, insuper accessit, ipsiusque exitium tandem provocavit. Illi enim, qui Rempubl. moderabantur, æquis animis illum ferre non sustinebant, utpote qui sibi persuasum haberent, quodvis vel levissimum momentum, ipsum pristinx auctoritati, partium suarum opera, restituere posse, quod ipsis præsentissimo exitio futurum erat.

Praci- Dum itaque hunc ad modum ambigui hære-
pno au- rent, ipseque vexillum classium id temporis gere-
thori ex ret, accidit forte, ut Philippus Magallotius ejus
itioso. gener sorte in signiferum justiciæ vocaretur, quod quidem Principibus Reipub. metum non medio-criter augebat, utpote quibus videretur, ea ratione potentiam Benedicti, cum discrimine Reip. non contemnendo, nimium excrevisse. Quo igitur huic periculo, citra seditionem, obviam irent, eam ob rem Beso Magallotio, ipsius rivali, atque etiam hosti, authores fuerunt, ut temporis ratione Philippum, ad eam dignitatem administrandam inhabilem esse assereret.

Examinato accuratius à Dominis isto negotio, decretum fuit, partim odio, partim ut discrimen averterent, Philippum ad id munus inhabilem esse, lectusque in ejus locum Bardus Mancinius, vir plebeis partibus plane insensus, atque Bene-
 dicto

dicto inprimis infestissimus. Qui quidem, mox adepto Magistratu, ad Dictaturam progressus, ejus opera, dum de Republ. constituenda ageretur, Benedictum Alberti in exilium egit, omnem- *Exiliiq.* que reliquam familiam, uno Antonio præterito, *causa.* admonitione notavit.

Convocavit ante abitum Benedictus omnes, quotquot habuerat, amicos, eosque mœstos atque lachrymis madidos sic affatus est. Videtis patres, *Benedi-* amicique mei, qua ratione fatum tam me oppress- *cti Al-* serit, quam vobis minari cœperit, quod quidem *berti* neque ego miror, nec etiam vos ipsos mirari ve- *oratio* lim, siquidem istiusmodi fortuna, ut plurimum *ad ami-* eos consectari solet, qui inter plurimos scelestos, *cos.* boni esse, tum eos sustinere cupiunt, quos major pars oppressos velit. Amor meus erga patriam, Salvestri Medicei amicitiam me expetere, postea etiam Georgii Scalii amicitiam deferere fecit: idem me compulit, ut mores eorum, qui nunc Rempubl. moderantur, averfarer, qui quidem, cum neminem habeant, qui ipsos castiget, etiam eum, qui ipsos repræhendat, ferre nequeunt. Neque adeo exilio meo, ipsos metu isto liberare abnuo, quem non saltem de me uno, sed etiam de reliquis omnibus conceperunt, quos vitam ipsorum, Tyrannidis plenam scelestamque, exploratam habere animadvertunt, atque meo exilio, idem ipsis esse dictum cupiunt. Meæ quidem fortunæ, quod me pœniteat, nihil reperio, siquidem eas dignitates, quas patria in libertate constituta, in me contulit, ea, quæ servitute opprimitur, mihi eripere nequit, animumque meum, memoria antea vitæ, potius recreabit, quam infelicitas exilii mei istum labefactare unquam queat. Hoc vero potius doleo, quod patriam meam prædæ, avaritiæ, & superbix, paucorum expositam deferam: Doleo præterea vestram vicem, metuo siquidem, ne mala illa, quæ hodie in me desinunt, atque in vobis initium sumunt, majore

conatu atque calamitate deinceps vos, quam me-
ipsum, persequantur. Hortor itaque vos, ut ani-
mos vestros, ad omnes fortunæ casus, mature
præmuniat, sicque vos moderemini, ut si quan-
do adversa vobis obrigerint (neque etenim pauca
vos manent) facile quisque arbitrari queat, ea
nulla vestra culpa vobis accidisse.

His ita constitutis, ne minorem integritatis fa-
mam extra, quam intra urbem, post se relinque-
ret, ad sepulchrum Christi profectionem intitu-
it, unde reversus, apud Rhodios vitam depo-
suit, ejusque reliquiæ Florentiam reportatæ, sum-
moque cum honore ab iis reconditæ fuerunt, qui
vivum, omnis generis calumniis atque injuriis,
opprefferant.

Neque ista calamitas familiam modo Alberto-
rum perculit, sed præter hos, permulti civium,
alii exilio multati fuere, in quibus recensentur
Petrus Beninius, Mattheus Alderotius, Joannes
Franciscusque de Bene, Joannes Bencius, An-
dreas Adimarius, unaque cum his, ingens mino-
rum opificum numerus. Inter admonitione no-
tatos fuere, Conones, Beninii, Rinuccii, Formi-
cones, Corbizii, Maneglii, & Alderotii.

Moris erat, Dictaturam ad tempus præstitu-
tum conferre, interim tamen ii, qui eam ad rem
lecti fuerant, postquam id, cujus nomine vocati
essent, peregissent, honestatis gratia, licet tempus
nondum exspirasset, Dictaturam deponebant.
Igitur etiam hoc tempore ii, ad quos Balia perve-
nerat, cum se officio satisfecisse arbitrarentur,
eam deponere cupiebant: id à multis intelle-
ctum, in causa fuit, ut magna armatorum copia
ad Palatium conflueret, multosque admonitione
exilioque priusquam officio abscederent, multa-
ri, peteret. Displicuit ea res summopere Reipub.
Principibus, ne tamen rectâ obviam irent, tanti-
spes spe atque pollicitationibus turbam istam la-
ctarunt, donec armatis & ipsi stipati, ductore

metu id remitti impetrarent, quod furore peti-
tum fuerat. Quo vero aliqua ex parte, humore *Alia*
isto noxio, urbem repurgarent, opificumque ple- *Reipub.*
bejorum auctoritatem amplius labefactarent, *Floren-*
constituerunt, ut his quarta demum pars digni- *tina di-*
tatum pateret, cum antea tertiam obtinuissent: *spofitio.*
porro quo semper duo, ad minimum, ex Princi-
bus essent, in quos Respubl. eum ad modum con-
stituta, secure recumberet, eam ad rem Gonfalo-
nerio iusticiæ, quatuorque præterea civibus, po-
testatem dedere, ut Electorum Catalogum con-
scriberent, ex quibus bini quotannis deinceps ad
Rempubl. sorte optarentur.

Re ergo publica, post sexennium, hunc ad mo- *Io. Ga-*
dum composita, urbs ab anno LXXXI. ad xc. usque *leazius*
tertium intus satis tranquille habuit. Quo qui- *Viscon-*
dem tempore, Joannes Galeazius Viscontius, alio- *tius Lon-*
quin Comes virtutum nuncupatus, patrum suum *gobar-*
Bernabum in vincula conjecit, eaque ratione uni- *dia Prin-*
versa Longobardia potitus est, sibi que persuasum *ceps bel-*
inde habuit, posse se aperto Marte, Imperium *licosua.*
universæ Italix, sibi pari facilitate comparare, ut
fraude Ducatum Mediolanensem occupaverat.
Eam ob rem, anno xc. Florentinis gravissimum
bellum intulit, quod quidem adeo variis successi-
bus administratum utrinque fuit, ut Dux non
minus aliquando de summa, ac ipsi Florentini,
periclitaretur, quos tamen manifestum exitium,
nisi Dux morte præventus fuisset, manebat: ni-
hilosocius magnis animis, atque ultra Rei alicujus
publicæ vires, sese defendebant, adeo, ut belli
exitus minus gravis esset, quam ejus initium ter-
rori exstitisset: Siquidem eo, quo Dux Bono-
niam, Pisas, Perusium, Senasque occupaverat
tempore, atque diadema Florentiæ sibi sumere
propediem speraret, ipse vitam cum morte com-
mutavit, adeo ut nec ipsi licuerit fructum præ-
testitarum victoriarum degustare, nec Florenti-
nis, magnitudinem cladis suæ, satis pro re æsti- *In facta*
mare. *concedit*

mare. Interea, quo hoc bellum gerebatur tempore Gonsalonerii munus Maso Albizius obtinuit, quem ab Albertis mors Petri abalienaverat, neque dum eousque partium studia penitus refrixerant. Eam ob rem, licet Benedictus in exilio diem jam supremum egisset, hic consilia iniit, quæ ratione, antequam munere suo defungeretur, etiam in reliquos Albertorum vindictam exercere posset.

Nactus ergo quendam, qui cum exulibus, in Remp. conspirasse ferebatur, quæstioni eum subjecit, atque Albertum Andreamque Albertos, ab eo indicatos, mox in vincula conjici curavit, quod quidem omnem civitatem turbavit, adeo ut Principes, coadunato milite atque ad concionem convocato populo, Dictaturam repeterent, quarum opera multi civium in exilium pulsi, novæque sortitiones officiorum factæ. Inter exules fuere, omnes propemodum Albertorum, multi præterea opificum tam notati, quam vita spoliati. Ob tot, tamque atroces ergo injurias, à classibus opificum atque plebe tumultuari tandem coëptum, ut pote quibus videbatur, non modo se dignitatibus, sed vita perinde ipsa privari. Pars horum ad Palatii forum substitit, pars vero ad ædes Veri Medicei deflexit, qui quidem, ab obitu Salvestri Medicei, ejus familiæ primus habebatur. Illos ergo, qui ad Palatium substiterant, ut Reip. Principes commodum distinerent, ipsis Rinaldum Gianfiliazium Donatumque Acciaiovolum, tanquam omnium plebi acceptissimos, una cum signis Guelfarum populique partium præfecere. Hi vero qui ad Verum confluerant, eum obnixè rogarunt, ut Rempub. moderandam in se recipere, Tyrannidemque eorum civium, qui bonum, bonosque ipsos, subverterent, à cervicibus ipsorum amoliri dignaretur.

Conveniunt omnes, quot quot eorum temporum

*Nova
Floren-
tia se-
ditio.*

*Veri
Medi-
cei con-
tinentia
& con-
stantia.*

rum memoriam post se relinquere, Verum, si plus ambitioni, quam integritati tribuere voluisset, facile Principatum totius Reipub. in se transferre, ea occasione, potuisse. Atrocissimæ siquidem injuriæ, quæ per fas nefasque classibus, earumque fautoribus, illatæ fuerant, adeo omnium animos ad vindictam excitulaverant, ut nil nisi dux, ad amoliendam tyrannidem istam, ipsis deesset. Neque defuere, qui Vero, quidnam posset, exponerent. Antonius siquidem Mediceus, qui diu inimicitias cum ipso exercuerat, ut Remp. subiret, ipsum multis exhortatus est, ad quæ Verus sic respondisse fertur: Minæ tuæ, dum mihi adhuc adversarieris, nunquam me exterruerunt, neque adeo modo, dum mihi amicus es, consilia tua, quidquam mihi damni parturient. Inde ad populum conversus, bono eos animo esse iussit, patrociniū se ipsorum suscepturum, modo sese moderari paterentur.

Profectus ergo cum ipsis ad Palatium, hoc modo *Ejus o-* Principes alloqui cœpit: Non sibi vel minimum *ratio* dolendum esse, quod ea quidem ratione hæc *pro ci-* nus vitam egerit, qua à Populo Florentino se *vibus* amari promeritus sit, id potius se dolere, istius *oppressio* modi inde iudiciū de se natum, quod in ipsum convenire minime queat: nam postquam suspicionem, vel irrequieti vel ambitiosi, de se exhibuerit, nunquam, nescire plane sese, qua ratione factum sit, ut vel patronus irrequietum, vel Reipubl. cupidus ambiciosusve haberi potuerit. Rogare ergo sese Dominos, ne incertia plebis, sibi nocumento sit, nam quoad ipsum, quam primum id per occasionem licuerit, se in ipsorum manus ultro sese constituisse. Monitos tamen se cupere, ut potius mediocri victoria, civitate salva, contenti esse, quam si integram persequantur, eam in discrimen præcipitare malint.

Fuit hæc integritas Veri, summo opere à Dominis laudata, rogatusque, ut populo ab armis disce-

dere

dere suaderet, non defuturos postmodum sese iis quæ ab ipso, aliisve civibus salutaria ipsis suppeditari possent. Versus inde cum sua turba ad eos, qui a Rinaldo Donatoque ducebantur, hos illis immiscuit, dixitque, se Dominos optime affectos offendisse, multaue pro ipsoꝝ comodo in deliberationem vocata, verum ob temporis angustiam, nondum determinata fuisse. Rogare integrim, ab armis discederent, Dominisque morem gererent, fidem suam stipulatus, dimissione plus quam superbia, precibusque quam minis obtineri posse, neque ipsis securitatem defuturam, modo dicto suo audientes esse velint: quibus quidem verbis persuasi, omnes ad sua, fidem secuti, remearunt.

*Persua-
det sedi-
tiosis de-
ceptus.*

*Quo et-
jam ipsi
decepti.*

*Tyrannusque
stabilis-
ta.*

Postquam ab armis discessum esset, Domini fori Palatii armatis occuparunt, quibus postea duo civium eorum millia, quos sibi addictos noverant, conjungere, usque in singula vexilla distinctis, injungere, ut quoties opus foret in procinctu essent, reliquis, qui non scripti essent, usu armorum interdixere. His ita constitutis, multos opificum tam necavere quam proscribere, atque eos præsertim, qui ferociores sese in tumultibus exhibuissent. Quo autem porro Gonfalonero justiciæ plus autoritatis esset, decrevere, ne quisquam ad id munus, minor XLV. annis, legeretur. Multa præterea ad gubernationem suam stabilendum sanxerunt, non modo iis, contra quos introducta erant, minime ferenda, sed etiam civibus ipsis suarum partium exosa. Neque etenim regiminis ille status bonus tutusve ipsis videbatur, quem tanta acerbitate atque violentia tueri necesse esset, immanitas siquidem ista, non modo Albertis illis, qui in urbe residui erant, atque Mediceis, quibus videbatur populum à se circumventum, verum etiam permultis aliis displicebat: primus vero, qui contra ire auderet, Donatus, Jacobi Acciavoli, fuit. Is siquidem, licet magna

magna in urbe autoritate polleret, Masonique Albiziorum, (apud quem ob res, munere vexillarii gestas, summa Reipubl. refederat) potius superior, quam par esset, non poterat tamen, inter tot animo male affectos, ipse deses agere vel publicam calamitatem, (quod plerique solent) in commodum suum convertere.

Eam ob rem de exulibus patriæ restituendis vel saltem de admonitis ad dignitates revocandis, consilia secum agitare, tandemque idque sibi animi esse modo hinc, modo illinc, apud cives testari cœpit, non alia nimirum ratione populo satisfieri, humoresque partium corrigi posse iniquiens, neque se aliud expectare, quo id effectum daret, quam ut inter Dominos reciperetur. *Verum cum actiones nostra ita comparata sint, ut mora nobis tedium, celeritas vero periculum parturire soleat.* Eam ob rem quo tedium levaret, fortunæ aleam sibi experiundam esse constituit.

Erant id temporis ex Minorum numero Michael Acciaivulus ipsius socius, Nicolausque Riconerius amicus. Occasionem itaque se adeptum ratus, quæ non prætermittenda esset, consilia sua apud hos deposuit, petiitque, ut in consiliis legem rogarent, qua restitutio civium contineretur. Atque illi quidem persuasi, collegarum animos ea de re tentarunt, verum responsum, *res novas minime tentandas, quarum commodum in ambiguo, periculum vero certissimum esset.* Eam ob rem Donatus, postquam etiam alia via idem sæpius frustra tentasset, ira commotus, eo prorupit, ut diceret, postquam ipsis integrum non esset, Rempublicam iis, quas in manibus haberent, rationibus, restituere, fore ut armis eam corrigi, prope diem sint experturi. Quæ quidem vox, tantopere animos offendit, ut re cum Dominis deliberata, Donatus vocaretur, atque convictus, in exilium Barletium relegaretur. Post hunc Alamannus Antoniusque Mediceus, præterea omnes istius fami-

Contra-
que Do-
natæ
Accia-
vulus ni
titur.

In exi-
lium pel
litur.

familiz, qui ab Alamanno originem ducebant, multi insuper opifices plebei, qui autoritate apud plebem valebant, in exilium pulsi, quæ quidem itius biennii spatio, quo Maso Rempub. administrabat, succedere.

Exulum Dum ergo urbs permultos, male affectos, in-
Floren- tra mœnia, multosque exules haberet, factum est,
tinorum dum Pichius Cavicciullus, Thomas Riccius,
occulti Antonius Mediceus, Benedictus de Spinis, An-
conatus. tonius Girolamus, Christofanus Carlonius, duo-
 que præterea alii infimæ conditionis, verum
 quotquot eorum erant, adolescentes, audaces,
 atque pro patria recuperanda, ad quævis subeun-
 da parati, Bononiæ versarentur, ut occultis ratio-
 nibus, à Piggiello, Baroccioque Cavicciullis, qui
 Admonitione notati Florentiæ agebant, his signi-
 ficaretur, cupere se ipsos clam in ædes suas reci-
 pere, si ipsis eo occulte penetrare integrum
 esset, unde postmodum Masum Albizium, in pu-
 blicum prodeuntem, interficere, plebemque ad
 arma excitare facile possent, quam quidem
 movere eo proclivius esset, quod plerique, con-
 ditionem illam urbis, averfarentur, præterea à
 Ricciis, Adimariis, Mediceis, Manelliis, multif-
 que aliis familiis, auxilia ipsis certo expectanda
 essent.

In ipsâ Hac erge spe adolescentes isti excitati, quarto
urbem Augusti die, anni mcccxcvii. Florentiam perre-
penetrâ- xerunt, ibique in ædibus constitutis occultati,
tium. Masum, à cujus cæde motum cupiebant, obser-
 varunt. Atque Masus quidem in publicum pro-
 diit, inque Pharmacopolio, ad S. Petrum maio-
 rem, substitit, quod etiam ab eo, qui ipsum obser-
 vatum missus erat, conjuratis subito renuncia-
 tum fuit. Ii ergo confestim armis correptis eum
 ad locum festinarunt, sed Masus jam inde discesse-
 rat: ne tamen illi animo remissiores, quod prima
 via non cessisset, ad forum vetus perrexerunt, eo-
 que loci quendam adversarum partium obtrun-
 carunt

carunt, inde voce elatiore, populum, arma, libertatem, Tyrannorumque necem, crebro ingeminando ad forum novum conversi, alium istarum partium neci tradiderunt, eaque ratione per urbem discurrentes, postquam neminem arma corripere animadverterent, ad Nighthittosam substituerunt, ibique altius conscendentes, populum, qui frequens, spectandi licet potius, quam auxilii subministrandi gratia, eo confluerat, ad arma vocare, hortarique coeperunt, ut ex servitute illa, tantopere ipsis exosa, exire mallerent, non privatis injuriis, sed potius querimoniis & lamentationibus civium, se commotos, ipsos in libertatem vendicare cupere, audivisse se aliquoties ipsos divinam opem implorantes, atque occasionem expetentes, qua jugum istud excutere possent, neque aliud quam ducem eam ad rem opperientes: jam vero, cum tam occasio illa, quam duces commodum sese exhibeant, stare ipsos stupidos atque attonitos, expectareque, quousque, ii, qui libertatem ipsorum promotam cuperent, opprimantur, ipsique servitutem longe acerbiores deinceps experiantur. Mirari sane sese, eos ipsos, quos minima alioquin injuria ad arma corripienda excitasset, tot modo cladibus oppressos, nihil movere, sed otiosos pati, tam ingentem civium suorum numerum exiliis atque notis pessum ire, licet tam exules patriæ, quam notatos dignitatibus restituere, in ipsorum arbitrio repositum sit. Quæ porro exhortationes, (verissimæ quamvis) turbam illam necquicquam moverunt, seu quod metu præpediti, seu quod animi ipsorum, ob binas illas cædes, ab homicidiis istis alieniores essent.

Cum ergo conjurati illi animadverterent, neque verbis neque rebus se quidquam promoveri, sero tandem agnoscere coeperunt, quam periculosum sit, istos in libertatem asserere, quibus servire omnino constitutum sit; igitur de negotio perfi-

perficiundo desperantes ad templum S. Reparatae sese receperunt, idque non tam vitæ tuendæ, quam mortis differendæ causa, obserarunt.

Interea Domini, ad primos motus aliquo modo turbati, Palatium armaverant: verum postquam rem ipsam, authoresque tumultus, quem porro in locum ii sese recepissent, accuratius explorassent, paulatim animum resumerunt, Capitaneumque, armatorum turba stipatum, ad eos comprehendendos ablegarunt, qui quidem, non magno labore, templi fores effregerunt, atque mileros partim pugnando sese defendentes, interfecerunt, partim comprehendunt. Exanimati, neminem, præter binos Cavicciullos inter complices detulere, qui quidem una cum ipsis periere.

Alii exulium conatus Hunc casum, alius longe majoris momenti, consecutus est. Bellum id temporis cum Duce Mediolanensi, (cujus supra quoque mentionem fecimus) Florentini gerebant. Atque Dux quidem, manifesto Marte Florentinos expugnari posse diffusus, ad clandestinas artes animum advorterat, Florentinisque exulibus intermediis, quorum nimirum omnis Longobardia referta erat, cum quibusdam in urbe tractare experat, eoque tandem convenere, ut ad diem constitutum, omnes exules ad arma tractanda idonei, ex locis Florentiæ propinquioribus, secundo Arni fluvio, urbem illaberentur, operaque amicorum, qui in urbe agebant Principum ædes invaderent, iisque obtruncatis Rempubl. ad arbitrium ipsorum restituerent.

Detecti Erat inter conuratos, intra urbem, Ricciorum quidam, cui Samminiato nomen, qui dum complices studiosius sibi compararet, quod nimirum in conjurationibus crebro occurrere solet, ut pauci ad perpetrandum non sufficiant, plures vero negotium prodant, in delatorem suum forte incidit. Contulit siquidem ipse rem, cum Salvetro Cavicciullo, cujus

cujus sane fidem injuriæ, tam propriæ, quam in propinquos profectæ, promereri debuerant, verum is, timoris potius, quam propinquæ spei habita ratione, omnem rem subito ad Dominos detulit, qui quidem Samminiato comprehenso, feriem totius negotii quæstionibus extorserunt. Consciorum vero nemo, præter Thomam Davizium depræhensus fuit, quod is eorum, quæ Florentiæ agebantur, plane ignarus, Bononiâ eo proficisceretur, atque in ipsa via circumveniretur, reliqui vero omnes, Samminiato in vincula con-
*In san-
 stoque
 pariter
 sine.*

jecto, fuga sibi consulere. Samminiato Thomæque pro criminis magnitudine, è medio sublati, Domini Dictaturam in plures civium contulerunt, quorum nimirum esset fontes pervestigare, inque publicum consulere. Hi porro inter rebel-
*Vnde
 nova
 proscri-
 ptiones.*

les scripserunt sex Albertorum, sex præterea Ricciorum, duos Mediceorum, tres Scaliorum, duos Strozzi-
 hardum Adimarium, multosque inferioris notæ alios. Admonitione porro notatæ universæ Ricciorum, Mediceorum, & Albertorum familiæ, ad decennium, paucissimis ipsorum exceptis. Inter Albertos quidem admonitionem evasit Antonius, quod quietus pacisque amans haberetur.

Accidit paulo post suspicionibus illis nondum plane confopitis, ut Monachus quidam, quod conjuratorum tempore sæpius Bononia Florentiam commigrare visus esset, comprehenderetur. Indicavit ille, se sæpius ad Antonium cum literis commeasse: mox igitur Antonius in vincula con-
 jectus, licet primo rem inficiaretur, à Monacho tamen convictus, eamque ob rem ære multatus, atque ad trecentesium ab urbe lapidem relegatus fuit. Porro, ne indies, ab Albertorum familia Reipubl. discrimen expectandum esset, omnes præterea ejus familiæ, qui x v. ætatis annum excessissent, proscripti fuere.

Atque hæc in annum M cccc. inciderunt, bier-

I

nio

Joan. nio nimirum, antequam Dux Joannes Galeazius
Galea- vita fungeretur atque suo obitu bello, ad duode-
xii Vi- cim annos cum Florentinis gesto, finem impone-
scantiis ret. Quo quidem tempore, Reipubl. potentia
obitus. non mediocriter aucta, quod nimirum ea hostes,
 tam intra quam extra muros opprimerat, Pisanis
Pisani bellum illatum, iique feliciter, magnaue cum
a Floren Reipubl. Florentinæ gloria, subjugati fuere. Inde,
tinis ad annum usque MCCCCXXXII. in urbe quietum,
subacti. præterquam quod contra Albertos, ann. MCCCCXII
 fines egressos, Dictatura constituta, illique novis
Bellum legibus & exactionibus repressi fuerint. Inter quæ
cum Re- Florentini bellum cum Rege Ladislao Neapolita-
ge Ladis no gessere, quod ex morte Regis anno MCCCCXII.
lao peri finem sumsit, postquam is viribus primo inferior,
cniosum Florentinis Cortona cessisset. Verum restauratis
 postmodum viribus, redintegratoque bello, tanta
 virtute id administraverat, ut Florentinis id non
 minus exitiosum futurum fuerat, quam quod cum
 Duce Mediolanensi gestum erat, nisi id pariter
 cum morte Regis exspirasset: neque Florentini,
 ob istiusmodi belli exitum, fortunæ minus, quam
 in bello Mediolanensi, obstricti fuerunt. postquam
 etenim Rex Romam, Senas, Picenum Flaminiam
 que jam occupasset, neque ipsi præter Florenti-
 nos, subjugandum quicquam superesset, diem
 ipse extremum clausit.

Ejus
mors.

Ab obitu Regis quievit urbs octennium, sub cu-
 jus anni (qui præterea bello cum Philippo Medio-
 lanensium Duce finem imposuit) exitum, partium
 studia in urbe reviviscere coeperunt, neque publi-
 cum agitare desierunt, priusquam illa Reip. admi-
 nistratio, quæ ab anno MCCCLXXXI. ad annum usq;
 MCCCCXXXIII. steterat, penitus opprimeretur, cu-
 jus quidem administrationis tempore, Aretium,
 Pisa, Cortona, Liburnū, monsq; Pulcianus, Floren-
 tinorum imperio cessere, longeq; majora procul-
 dubio ab ipsis gesta fuissent, nisi urbs in se divisa,
 cū pristinis studiis, misere cōsistata fuisset, quod
 in sequenti quidem libro uberius explicabimus.

LIBER QVARTVS.

Res pleræque, præcipue vero, hæ quæ minus bene constitutæ sunt atque nomine Rerumpub. gubernantur, sæpius rationem administrationis statuique mutare consueverunt, idque potissimum, non respectu libertatis & servitutis, quod plerique arbitrantur, sed ratione servitutis atque nimis licentia. Libertatis siquidem nomen, à ministris licentia, popularibus nimirum, saltem prætexitur, servitutis vero nobilibus in ore geritur, cui utrisque horum pariter propositum sit, neque legibus, neque ulli hominum subeess. Enimvero, si quando occurrat, (accidere quidem id raro soleat) ut felici urbis genio, bonus, prudens, potensq; civis emergat, cujus industria atque constitutionibus, humores isti noxii, qui nobiles populumque agitare solent, vel sistantur, vel eoque repurgentur, ne facile in noxam evadere possint, ea sane civitas optimo jure libera, ejusque publica administratio, firma ac stabilis dici mereatur. Postquam etenim, bonis legibus & constitutionibus superstructa sit, eam virtute humana, quod reliquis usu venire cernimus, conservari minus necesse est.

Atque istiusmodi quidem legibus & constitutionibus, permultæ priscarum Rerumpubl. (quarum diuturnum mansit imperium) dotatæ fuere: vicissim istiusmodi legibus destituebantur, atque etiam hodiernum destituuntur omnes, quæ administrationem tyrannicam cum ea, quæ licentiâ ducitur, hancque iterum cum illa crebro commutarunt, atque commutare solent, siquidem illæ ob potentes, utrarumque partium, adversarios

nunquam diutius subsistere possunt, quod nimirum alterum genus, hominibus bonis, prudentibus alterum nunquam proberetur: unum nocere facile potest, alterum bene facere difficulter queat: in illo insolentes, in hoc stulti nimium possunt, utrumque tamen eorum opus habet, ut vel fortuna humana regatur atque conservetur, quæ quidem, siue homine isto extincto, siue nimis laboribus exhausto, pariter deficere possunt.

Ut ergo ad rem veniamus, ex iis, quæ hæcenus memoravimus, satis abunde liquet, publicam illam rei gubernationem, quæ à Georgii Scalii necesse, sub annum MCCCXXXI. initium sumpsit, primo virtute Masonis Albizii, postmodum Nicolai Uzzani incolumem stetisse. Quievit igitur urbs ab anno xrv. ad xxii. usque, postquam nimirum tam Ladislao mortuo, quam Longobardia in multas partes distracta, neque in urbe ipsa, neque extra eam, quicquam timescendum superesset. Nicolaum Uzanum comitabantur viri, auctoritate insignes, Bartholomeus Valorius, Nero Nigius, Rinaldus Albizius, Nerius Lighinus, Lapusque Nicolinus. Studia porro illa partium, ex Albiziorum Ricciorumque discordiis nata, tantaque cum clade, à Salvestro Mediceo revocata, nunquam penitus sopita fuere, ac licet earum illa, quæ multitudini probabatur, triennium saltem imperio potiretur, annoque mox MCCCXXXI. extingueretur. nihilominus, quod humor ille maximam urbis partem occupasset, nunquam ea funditus extirpari potuit: licet inficiari nolim, crebras distaturas; indeque exortas harum partium persecutiones, quæ ab anno LXXXI. ad annum usque cccc, in earum duces grassatæ essent, eas prope modum ad nihilum reduxisse. Atque præcipue, istis persecutionibus oppressæ familiæ memorantur, Albertorum, Ricciorum, & Mediceorum, ut pote quæ sæpius tam viris, quam opibus, exuerentur, illique qui eorum in urbe superstites manserant,

rant, honoribus arcerentur : quæ quidem clades, partes illas summopere deprefferant, & vix non penitus consumferant. Nihilofecius, penes multorum animos, injuriæ illæ atrociffimæ, earumque vindicandarum ftudium, vigebar, quod quidem nullo alio adminiculo fuffultum, pectoribus reconditum delitefcebat.

Nobiles interim illi popularis, qui Rempubl. id temporis quieti adminiftrabant, in duos errores abierunt, iisque rationem illam adminiftrationis, ruinæ expofuerunt : unus quod ex perpetuo imperio infolentia creſcerent, alter, quod ob mutuam æmulationem atque invidiam qua alii alios premebant, atque ob continuam Reip. adminiftrationem, non eo, quo par erat ftudio, ab aliorum infidiis ſibi caverent. Poſtquam hi igitur ſiniſtris ſuis rationibus, fere omnium odium incurriſſent, neque quod eas minus timerent, ſeu potius ea in aliorum invidiam tolerarent, obviam ire cuperent : ea tandem via factum eſt, ut Medicorum familia, paulatim authoritatem priſtinam recuperaret. Atque primus quidem, qui ex hac emergere denuo cœpit, Joannes Biccii nuncupatus fuit : Siquidem locupletiffimus ipſaque natura mitiffimus pariter ac humanus, eorum conniventia, qui Rempubl. regebant, ad ſummum magiſtratus culmen conſcenderat, quæ quidem res, univerſim tanta cum læticia excepta celebrataque fuit, quod nimirum plerisque videretur, ſibi ea ratione defenſorem paratum, ut id prudentiori- bus, non abs re magnæ ſuſpicioni fuerit: ſiquidem antiqua ſtudia omnia reviviſcere videbantur. Neque deſuit Nicolaus Uzanus, quin cives ea de re moneret, ipſiſque demonſtraret, quam periculoſe iſtiusmodi hominem ſoveri, in quem omnium animi concurrerent, facile quidem principiis obſiſti, verum dilata in moras invaleſcere, tandemque difficile reprimi poſſe : agnoſcere interim ſeſe in Joanne multas condiciones, quæ Salveſtrum Medi-

Errores

eorum

qui Rēp.

Flor.

admini

ſtraban

Reip. ad-

mini

ſtraban

Iſis, quæ

nocu-

mento

aliqua

do eſſe

poſſent.

Mediceo

rum pri-

mus qu-

emerge-

ret.

ecum longe superarent. Nulla tamen istarum monitionum, apud collegas Uzani, utpote cujus estimationem æmularentur, eumq; conjunctis sociorū viribus eversum cuperent, habita fuit ratio.

Dum igitur hunc ad modum, Florentinorum animi comparati essent, humoresque illi paulatim reviviscerent, Philipp. interea Viscontius, secundus Joannis Galeazii filius, ex obitu fratris, universæ Longobardiæ imperium adeptus, eamque ob rem, magnis conatibus se non imparem arbitratus, summopere ardebat, Genuenses sibi denuo subicere, qui quidem id temporis, Duce Thoma Campofregosio, liberi agebant: Verum vel istum, vel alium conatum requirere, ut Florentinos, novo fœdere, sibi conjunctos haberet, cujus rei, vel solam famam, ad adimplenda sua desideria satis fore judicabat. Eam ob rem legatis ad Florentinos missis, studiose amicitiam eorum ambivit. Fuere civium non pauci, qui novum fœdus dissuaderent, persistendum tamen ea in pace, quam multis jam annis cum ipso coluissent, agnoscebant siquidem commodum, quod inde in Ducem esset redundaturum, cum interim parum utilitatis urbem hinc maneret. Aliis fœdus iciendum videbatur, verum id tam angustis terminis circumscriptum, quo Ducis, terminos egredientis, animus subdolus manifesto depræhendi, pacemque violanti bellum æquiore titulo inferri posset: re ergo in utramque partem putata, tandem pax firmata fuit, qua à Duce cautum, nihil sibi juris in ea fore quæ fluvio Magra atque Panaro, Florentiam versus, discriminarentur.

*Philip-
pus Vi-
scontius
Bresciā
Genu-
amq; oc-
cupat.* Hac transactione impetrata, Philippus Bresciam, inde Genuam, præter eorum opinionem, qui Florentinæ ejus pacis authores fuerant, occupavit, utpote quibus persuasum esset, Brescianos à Veneris defensos, Genuenses vero tutelæ sui ipsius satis fore. Cum igitur in transactione, inter Philippum Ducemque Genuensem, Philippus Se-
raza-

razanam, multaque alia oppida, citra fluvium Magram, Campofregosio ea cautione concessisset, ut ea alienare cupienti, Genuensibus cederent, ea quidem via Philippus pacem, cum Florentinis, violasse judicabatur. Præterea fœdus, cum legato Bononiensi, pactus erat, quæ sane singula animos Florentinorum abalienarunt, novisque remediis malis istiusmodi (quæ longe majore expectabantur) contraeundum esse decreverunt.

Quæ quidem animorum alterationes, Philippum non latuere: ne igitur deesset, missis oratoribus, seu ut sese purgaret, seu ut Florent. animos pertentaret, seu etiam ut eos vanis conjecturis sopiret, mirari sese istas suspiciones simulabat, omnibus iis se renunciaturum pollicitus, quæ suspicionibus ansam præbere possent. Nihil tamen oratores isti egere aliud, quam ut civium animos in partes distraherent, videbatur siquidem iis, qui plus apud Rempubl. valebant, arma capienda, consiliaque Ducis turbanda esse, quod si etenim copiis conscriptis, Philippus nihilominus quiesceret, non modo ea ratione bellum non inferri, sed potius paci viam subministrari. Permulti alii, seu invidia in eos moti, qui Rempubl. administrabant, seu quod à bello sibi metuerent arbitrabantur, *non temere suspicionibus contra amicum indulgendum*, neque porro res, à Duce gestas, tanti momenti esse. Hoc interim constare, si ad Decemviros creandos, militemque scribendum deveniretur, nihil id aliud, quam bellum velle, quo quidem, si tam potens Princeps petatur, certo id exitio civitati fore, licet nihil è contra commodi inde sperare liceat, siquidem, si quæ forte bello obtineantur ea commode defendi nequeant, quod Flaminiam interpositam habeant, de qua occupanda, propter Pontificis vicinitatem, ne cogitare quidem liceat, Nihilosecius eorum sententia obtinuit, qui præparationem ad bellum suadebant, repudiata illa, quæ pacem cupiebat.

Decem- Creati eam ob rem Decem viri, copiarum conscri-
viri ad ptæ, novæque exactiões impositæ, quæ quidem
bellum omnem urbem, quod iis minores cives plus, quam
contra potentiores, premerentur, querimoniis replevit,
Philip- invecti potissimum in potentiorum ambitionem
pum Flo atque auctoritatem, quibus commodum vide-
rentia retur, ad exercendam animi libidinem, oppri-
oreati. mendumque populum, bellum minime necessa-
 rium suscitare.

Hactenus tamen ad arma nondum devenum
 erat, interim omnia suspicionibus patebant, si-
 quidem Dux, à Legato Bononiensi rogatus, (me-
 tuebat is sibi ab Antonio Bentivoglio, qui exul
 ad castellum Bononiæ morabatur) copias in Bono-
 niensem agrum trajecerat, quæ quidem agro Flo-
 rentino adeo vicinæ, non mediocriter eos sollici-
 tos tenebant. Omnium vero maximo terrori fue-
 re, Ducisque animum non ambiguis indiciis pa-
 tefecere ea, quæ de Foro Julio succedere. Possi-
 debat id temporis Forum Julium Georgius Or-
 delaßus, qui decedens, filium suum Theobal-
 dum, Philippi tutelæ commiserat. At pueri ma-
 ter, de tutoris fide ambigua, eum ad avum Lu-
 doicum Alidosium, Imolensium Dominum, ab-
 legaverat, quem tamen à populo Forojulensi
 compulsæ, Philippo tandem restituere necesse
 habuerat. Quo igitur Philippus suspicionem de
 se averteret, animumque suum profundius oc-
 cultaret, cum Marchione Ferrariensi clam pe-
 pigit, ut per Guidonem Torellum, procuratorio
 nomine, Forojulensem administrationem occu-
 paret, quo facto, ipse Forojulio potitus est.

*Philip-
 pus astu
 Foroin-
 lio poti-
 tur.*

Atque hæc quidem, cum Florentinis inno-
 tuissent, mox illi cunctatione valere jussa ad bel-
 lum ruere cœpere, licet permulti contrarium sen-
 tirent, Joannesque præcipue Medicus publice
 bellum dissuaderet, atque prolixè demonstraret,
 etiamsi de animo Ducis certò constaret, satius ta-
 men esse, ab illo peti, quam ipsi bellum inferre,

siqui-

siquidem hac via , Dux non minus causam belli, quam Florentini, reliquis Italix Principibus probare possit , neque ipsis liceat , tam confidenter auxilia aliunde petere , quam si expectent, quousque Ducis ambitio omnibus innotescat, maiore præterea ipsos animo propria, quam aliena defensores. Reliquis videbatur , hostem minime intra septa excipiendum , sed potius obviam eundum, fortunam nimirum *iis magis amicam, qui bellum inferant , quam qui id propulserint* , minoreque cum periculo, in alieno dominio, licet id fortassis majores sumptus requirat , quam in suo , bellum trahi. Prævaluit igitur hæc opinio, decretumque, ut omne studium Decemviri impenderent , quo Forum Julium Duci eriperetur.

Cum ergo Philippus animadverteret , Florentinos ad ea occupanda conari , quæ ipse defendenda suscepisset , reliquis consiliis posthabitis, Agnolum Pergolensem , satis valida cum manu, versus Imolam ire voluit quo nimirum Imolensium Dominus , sua ditione defendenda occupatus, nepotis curam negligeret. Cum ergo Agnolus, antequam Florentinorum exercitus Modigliano moveret , sub Imolam copias suas deduxisset, atque ob frigus insolitum , fossas urbis glacie obductas comperisset, nocte quadam concubia, furrim muros occupavit, atque Ludoicum in vincula Mediolanum transmisit. Eam ob rem Florentini, cum exercitu Forum Julium perrexerunt urbemque obsidione cinxerunt : ne porro Duci integrum esset , obsessis opem ferre , ideo Comitem Albericum ad stipendia sua receperunt , qui quidem ex Zagonara , Imolenses indies infestabat. Animadvertebat Agnolus Pergolensis, se Foroju-
liensibus opem ferre tuto vix posse , quod nimirum copiarum nostrarum, situ munitiore defenderentur, eam ob rem Zagonaram sibi expugnandam esse constituit, haud dubia spe fretus, Florentinis aut eum locum negligendum , aut si defendendum

*Inde
Imolam
nocturno
furtim
occupat.*

Zagona judicarent, Foro Julium ipsis omittendum, præ-
ram de- liumque omnino committendum fore. Coegit
ditione igitur propediem Albericum, ut pacem peteret:
obtinet. quam quidem ea conditione obtinuit, ut oppido
 excederet, nisi intra quintum decimum diem
 auxilia Florentinorum ipsi præsto essent.

Floren- Non latuere isthæc incommoda, tam exerci-
tinorum tum, quam cives Florentinos, dumque omnes vi-
exerci- ctorem istam hosti præreptam cuperent, longe
tum in- uberiorem ipsi suppeditarunt: quippe Forum Ju-
fugam lium omittentes, quo Zagonaræ subvenirent, in
agit. prælio victi profligatique fuere, idque non tam
 virtute hostium, quam temporis injuria: nostri
 siquidem, tam imbris madidi, quam cum cæno
 profundissimo aliquot horas luctati, in hostem re-
 centem impegerunt, eaque ratione haud diffi-
 lem victoriam ipsi exhibuerunt: Licet ea clade,
 per universam Italiam decantata, nemo præter
 Ludoicum Obizium, duoque præterea ex ipsius
 comitatu, desiderati fuerint, atque equis excussi,
 cæno profundissimo immersi perierint.

Consternavit sane clades illa non mediocriter
 universos cives, potissimum vero magnos: quos
 belli authores fuisse, supra attigimus, agnosce-
 bant siquidem hoste cum acerrimo rem esse, inter-
 rim se tam armis quam amicis destitui, populum
 præterea adversum habere, à quo per vicos undi-
 que dictis se proscindi, & exactiones illas, bel-
 lumque, nulla necessitate urgente susceptum, sibi
 exprobrari audirent. Inquiebant etenim, En De-
 cemvios creatos hostique metum incussum! En
 Forum Julium Duci è manibus ereptum! En con-
 silia eorum quæque in animo occultabant, dete-
 cta! non quidem, quod libertas ipsis cordi fuerit,
 quam omni studio aversantur, sed quo poten-
 tiam suam augescerent, quam tamen Deus, ju-
 stus judex, imminutam voluit. Neque sane hoc
 solo facinore, sed multis præterea conatibus,
 præcipue non absimili, cum Rege Ladislao, bello,
 urbi

urbi perniciosi fuere. Unde nam vero deinceps auxilia erunt petituri ! A Papa forte Martino ? At eum ob unius Braccii libidinem , proterve conculcarunt : à Regina porro Joanna ? at eam, ope sua destitutam , arbitrio Regis Arragonum sese committere coegerunt. Quibus præterea multa addebant alia , quæ à populo ira turbato effundi solent.

Visum eam ob rem Dominis , magnam civium potiorum manum convocare, iisque internunciis, populi commotam bilem corrigere. Atque inter hos quidem, Reinaldus Albizius, Masi Albizii natu major filius, tamque propria virtute, quam patris memoria clarus , adque summa tendens longo sermone populum demulcere adgressus est, *non esse prudentis, inquiens, res ex eventu metiri, si quidem sapius occurrere soleat, ut res mature deliberata sinistrum exitum, pessime vero consultæ, bonum finem sortiantur, neque aliud agent ii, quibus mala consilia, ex felici eventu probantur, quam ut ad mala censendum homines invitare videntur, quod quidem summo Rerump. exitio fiat, siquidem mala consilia, non semper felici successu cohonestentur. Iisdem porro ex causis eos peccare, qui prudens consilium, ex eventu minus læto, dijudicare cupiant, siquidem ea ratione civibus animi decrescant, ne in publicum sententiam suam libere depromere ausint. Inde ad necessitatem ejus belli digressus, opportunis rationibus demonstravit, nisi in Flaminia cœptum esset, necessario in Tuscia id excipiendum fuisse. Cum vero Deo visum sit, militem suum primo congressu profigari, damnum sane istud eo gravius fore, quanto abjectiores animo ipsimet sese sint exhibituri. At si fortunam ingenti animo excipere, iisque mediis, quæ in manibus sint, audacter contra ire contentur, tum neque ipsis eladem, neque Duci victoriam magno momento futuram. Neque vero sumptibus atque exactionibus futuris,*

*Oratio
sedan-
dis mo-
tibus.*

ipſos moveri debere, ſiquidem ea tam cito deſinere, quam etiam longe tolerabiliora, ac antea eſſe queant, poſtquam nimirum minore ſumptu deſenſionem paremus, quam aliis bellum inferamus. Tandem avorum exempla ipſis imitanda propoſuit, qui quidem conſtanti animo, adverſa quævis ferendo contra omnem, omnium Principum vim, immoti haſtenus ſubſtiſſent.

His ergo rationibus cives erecti, Comitem Odonem, Braccii filium, ad ſtipendia ſua vocarunt, ipſique moderatoris loco, Nicolaum Piccininum Braccii alumnum, atque omnium reliquorum, qui ſub Braccio meruerant, celeberrimum duceem, conjunxerunt, multos præterea ductores conſtituerunt, iſque qui proſtigati equos amiſerant, de equis proſpexerunt. Viginti præterea cives, ad novas exactiones tribuendas legerunt. Atque illi quidem, quod potentiores, ex clade illa, dejectiores animadverterent, nulla ipſorum habita ratione, iſ potiffimum exigendo moleſti fuere.

Potentiores igitur, eam ob rem, male ſibi conſultum animadvertentes, primo quidem honeſtæ gratia, non tanquam ſuam ob cauſam, de acerbitate exactionis conquerebantur, ſed ut injuſtam, univerſim eam proſcindebant, mitigarique eam ſuadebant: verum id à multis deprehenſum, inque conſiliis impeditum, ſucceſſu caruit. Alia igitur via, idem perſici poſſe perſuaſi, ſi nimirum factò ipſo, acerbitas exactionis, omnibus innoteſceret, indeque odium mereretur, authoritas fuere, ut exactores, omni ſeveritatis genere, pecuniam extorquerent, authoritate in eos collata, ut omnem contra liſtores ſeſe defendentem, impune occidere ipſis liceret, quæ quidem conſilia, multas civium cædes peperere: adeo, ut jam partium ſtudia ſanguinem redolere viderentur, prudentioresque infauſtum rei exitum ominarentur, quod nimirum tam præſtantiores, quibus honor

*Exactio
num Flo
rentia
acerbi-
tas.*

honor alioquin deterri consueverat, manuum injectionem, æquo animo ferre non possent, quam altera pars, æqualitati exactionis insulteret. Eam ob rem, multi præstantiorum civium conventus agebant, tandemque concludebant, omni modo administrationem Reip. ipsis recuperandam esse, postquam nimirum ipsorum socordia civibus, ad exagitandas actiones publicas, animum addidisset, & eorum audaciam provocasset, qui alioquin turbarum duces sese exhibuerant. Hæc ubi aliquoties inter ipsos disputata essent, constituere omnes in unum convenire, deque negotio tandem certo statuere.

Convenire ergo, venia prius à Laurentio Riboldio, Franciscoq; Gianfigliazio (qui tum ad gubernacula sedebant) impetrata, ultra septuaginta cives, ad fanum S. Stephani, aberat tamen Joannes Mediceus, seu quod non vocatus esset, seu quod, opinioni isti contrarius, interesse noller. Peroravit ibi Reinaldus Albizius, urbisque conditionem omnibus exposuit, quod nimirum ex ipsorum socordia, administratio Reip. iterum ad plebem devenisset, è quorum manibus, sub annum MCCCXXXI. ea erepta, ab ipsorum patribus fuisset: in memoriam porro, acerbiter istius administrationis quæ triennium duraverat, ipsis revocavit, qua quidem singuli eorum, qui præsto erant, hi patre, illi avo-orbati fuissent, eo sane iterum rediri, urbemque iisdem plane periculis expositam ire, plebem siquidem, suo jam arbitrato, actiones moderari, neque aliud superesse, quam ut eodem, (nisi majore vi, aut legum salubriorum imperio coherceatur) magistratum ex arbitrio legat, qua quidem ratione dignitates ipsis ereptas, administratioque illa pessum itura sit, quæ, tanta cum urbis laude atque gloria, ultra quadragimum jam annum, Rempub. conservasset, tandemque Florentiam, aut ex libidine multitudinis gubernandam, quod quidem alteri parti summæ licen-

licentia, alteri summo discrimini futurum sit, aut sub Imperium unius qui eam occupet, redigendam ruere. Certo itaque sibi persuasum habeant, omnibus, quibus patria, propriaque existimatio cordi sit, incumbere, ut indignitatem eam à se amoveant, virtutisque Bardī Manzinii recordentur, qui urbem eo discrimine, in quo hærebat, exterminatione Albertorum liberasset: duxisse originem istam plebis audaciam, ex nimio eorum, qui ad Rempub. cooptandi essent, numero, quem ipsi quidem restringere debuerant, ne Palatium, hominibus istiusmodi novis atque abjectis repleretur.

Quibus eum ad modum disputatis, tandem eo desit, nullum aliud, suo quidem iudicio, remedium superesse, quam si Respub. potentioribus restitueretur, artesque minores autoritate sua minuerentur, eamque ob rem, ex quatuordecim, ad septem tribus revocarentur, qua quidem ratione, tribuum autoritas, in consiliis labefactari possit, tam quod numerus earum sic restringeretur, quam quod potentiores ea vi prævalerent, qui procul dubio, ob inveterata erga plebem odia, ab ea semper sint dissensuri: *prudens esse, pro temporum ratione, hominum ingenia ad commoditates suas adplicare*, nam si patribus ipsorum non infeliciter cesserit, ad extinguendam nobilium ambitionem, in plebis partes concedere, cur non iisdem rationibus liceat, postquam nobiles oppressi sint, plebisque insolentia contra excreverit, horum libidinem, istorum opera cohercere? Duas præterea vias, perficiendis hisce conatibus patere, aliam fraudis, violentiæ alteram, ad quam recurrere eo proclivius sit, quod quidam ex suo ordine, inter Decemviros recepti sint, quorum quidem opera, miles furtim in urbem recipi possit.

Summis hoc consilium gratulationibus exceptum, inq; hanc sententiam descensum fuit: Nicolo

lao Uzano præterea affirmante, omnia, quæ hæ-
tenus à Rainaldo disputata sint, verissima esse,
mediaque bona ac certa, siquidem ad ea, absque
manifesta civium divisione, pervenire liceat,
hanc vero certissime expectandam esse, nisi
Joannes Mediceus in has partes pertrahatur, eo
enim in has partes descendente, plebem duce de-
stitutam, minime metuendam fore, at ipso dis-
sentiente, rem citra pugnam perfici non posse,
ad quam porro descendere, periculosum ipsi vi-
deatur, siquidem aut victoria non potiri, aut ea
adepta minus tranquille frui posse, pariter in am-
biguo sit. Inde ad ea digressus, quæ antehac,
optimo animo, hoc de successu præmonuisset, in
memoriam modeste ipsis revocavit, non inte-
grum id temporis ipsis fuisse, malis hisce, dum
facile possent, obviam ire, nunc vero opportuni-
tatem illam deesse, nisi majore cum discrimine
conflictari velint: eam vero ad rem, nihil aliud re-
medii superesse, quam Mediceum lucrari.

Provinica igitur ista Rainaldo demandata, ut
ille, quibus melius posset rationibus, Joannem
persuaderet, eumque in has partes perduceret.
Suscepit eam Rainaldus non invitus, Joannemque
multis rationibus adgressus est, quo persuaderet
virum, ne populi partes amplecti, eaque ratione
temeritatem plebis provocare, universamque
Repub. discrimini exponere veller. Respon-
sum à Joanne, *officium boni prudentisq; civis*, suo
quidem iudicio esse, *consuetudinem inveteratam*
Rerum pub. haud facile mutare cum nimirum, nulla
alia re, homines tantopere offendi soleant, siquidem
necesse sit, multorum id cum damno conjunctum esse,
at ubi magna pars offenditur, ibi indices malos esse
et nasci, consentaneum esse: Sibi porro videri, *Joannis*
ipsos, dum hæc eum ad modum constituerint, in *Medi-*
duos gravissimos errores impegisse, unū, quod di- *cei inge-*
gnitates in eos conferre cupiant, qui eas nunquā *nium*
habuerunt, eamq; ob rē eas non magni estimaturi *pacis stu-*
diosum.

sint,

sint, at iis carendo, nihil causæ habeant, quod doleant, alterum, quod eas his eripere velint, qui honoribus innutriti, nunquam, nisi eas recuperaverint, quieturi, atque adeo injuria alteri partium illata beneficium in alteram, longe intervallo sit superaturus. Eam ob rem, harum alterationum authorem, paucos amicos, permultos vero adversarios sibi comparatum, atque horum quidem ferociam, in vindicanda injuria, istorum opem, in ipso defendendo, longe antecessuram, cum *naturale sit, homines promiores ad vindicandas injurias, quam ad rependenda beneficia, quod nimium isthinc commodum quoddam, hinc vero damnum sentire sibi videantur.*

Inde ad Rinaldum oratione conversa, sic ipsum affari cœpit. Et tu quidem, si ea, quæ hæctenus in hac urbe successere, tum quot fraudibus hic vivatur, memoria repetere velles, procul dubio, minore cum vehementia, hosce conatus amplectereris, siquidem videre tibi liceret, eum ipsum, qui hujus consilii caput est, postquam vestro auxilio populum exauctorasset, vicissim populi, tanquam ob injurias istas jam à vobis alieni, auxilio, auctoritatem vobis ipsis erepturum, idemque plane vobis eventurum, quod Benedicto Alberti obtigisse meministis, qui quidem ex consilio atque persuasione eorum, qui ipsum minus amabant, in ruinam Georgii Scalii, Thomæque Strozii, consensit, parvo vero interposito intervallo, ab iisdem, à quibus ea persuasus erat, in exilium ipsemet actus fuit. Tandem ipsum monuit, ut maturius hanc rem ponderare, patremque potius imitari mallet, qui plebis devinciendæ studio, salis vectigal mitigaverit: inde auctor fuerit, ut in eorum arbitrio esset, quorum in publicum ærarium subsidia annua dimidium florenum non excederent, ea exsolvere: tandem etiam sanciverit, ne quicumque civium, eo quo consilia haberentur die, ob æs alienum in jus vocaretur: concludendo, sibi

con-

constitutum esse, quantum quidem in se situm sit, civitatem suis rationibus relinquere.

Hæc cum ad modum deliberata, publicum non latuerunt, istisque civibus odium non mediocre fuscitarunt: Joanni vero ad existimationem summo opere contulerunt, à qua tamen ipse sibi summo studio temperabat, ne forte illis animum adderet, qui sub ipsius auspiciis, res novas moliri conarentur, notumque omnibus esse volebat, non se partibus alendis, sed iis potius extinguendis invigilare, neque aliud quidquam ab ipso expectandum, quam concordiam civium sibi esse: Quod quidem non paucis, qui partes suas sequebantur permolestum erat, utpote qui ipsum in negotiis vehementiorem maluissent, inter quos Everardus Mediceus, natura ferocior, non destitit indies ipsum extimulare, ut inimicos persequi, amicis vero adesse vellet, potissimum in ipsius animum remissiorem & frigescentem invehens, quo quidem inimicis explorato, eo audacter magis indies insidias neckerent, unde universæ familiæ tandem exitium expectandum esset. Eadem à Cosmo filio ipsi crebro inculcata fuere. Verum quidquid tandem Joanni vel referretur, vel prædiceretur, nunquam tamen ab ingenio suo dimoveri potuit, nihilominus omnia in vulgus jam emanaverant, urbsq; manifesto in partes scindebatur.

*Joannis
Medicei
animus
immo-*

Erant id temporis in Palatio Dominis Reipub. duo à secretis, quorum uni Martino, Paulo alteri nomen erat, atque hic quidem partibus Uzani, Medicei alter favebat, visum igitur Rinaldo (postquam Joannem in suas partes flectere nequivisset) Martinum exauctorandum esse, quo nimirum Palatium plus ex ipsorum partibus deinceps staret: Verum id ab adversariis exploratum, non solum Martino, qui cum defenderent amicos comparavit, sed etiam in Paulum istam fabam cudi fecit, qui quidem officio, non mediocri suarum partium cum injuria, motus, pessimis conatibus

con-

confestim ansam præbuisse, nisi ob cladem, ad Zagonaram recens acceptam, omnes percussio animo fuissent.

Nam dum hæc Florentiæ eum ad modum traherentur, interim Agnolus Pergolensis, Ducis cum copiis, universam Flaminiam, quantum quidem ejus Florentinis parebat, Castracaro & Modigliano exceptis, in potestatem suam redegerat, tam quod loca illa minus munita essent, alia minus strenue defenderentur. Quibus quidem in locis dum pugnaretur, duo acciderunt memoranda, unde cognoscere licuit cum quanto virtus, etiam in hoste in pretio sit, tum quantopere vilitas displicere soleat.

*Infra-
Et mi-
lis ex-
emplum*

Defendebat arcem Montis Petrosi, Blasius Melanensis, hic ergo undique ab hoste circumclusus, neque arcem ultra defendi posse animadvertens, ex illa castris parte, quam ignis nondum depascebat, paleas, lodices aliaque id genus deiecit, quæ filiolos duos itidem dejectos exciperent, accipite vos, ad hostes inquit, ea, quæ à fortuna mihi obtigere bona, quæque mihi auferri à vobis queant, ea vero, quæ in animo meo reposita sunt, inque quibus gloria atque decus consistit, ea ego nec vobis dare, nec vos mihi eripere possitis. Vicit ea constantia hostium animos, ut tam infantulis opitulatum accurrerent, quam viro funes scalasque suggererent, quarum adminiculo vitæ prospiceret, maluit is tamen igni sese devorandum sistere, quam patriæ suæ hostibus vitam debere, exemplum sane nulla parte iis, quæ tantopere ab antiquis scriptoribus prædicantur, inferius, atque quo rarum eo magis admirandum. Excepti fuerunt ab hoste infantuli, ipsique omnia salva, quæ salva ab igne, magnaue cum sollicitudine propinquis restituti, quos deinceps Respubl. Florentina, non minore benevolentia prosecuta est, exque publico, quoad vixerunt, ipsos ali curavit.

Con-

Contrarium plane Galeatz accidit , quo loci *Prodito* Zanobius Pinius imperaverat , castrumque hosti , *rii con-* citra ullam defensionem , tradiderat . Agnoloue *tra ani-* præterea suasor fuerat , ut neglectis Flaminiz *Al- mi ali-* pibus , ad colles in Tusciam descenderet , ibique *ad ex-* minore cum discrimine , majore vero cum lucro , *emplura* rem ageret . Non potuit Agnolus , abjectum malignumque hominis animum ferre , exposuit eam ob rem ipsum servorum suorum arbitrio , qui postquam ipsum ludibrio frequenter habuissent , chartis , quibus testudines impressæ erant , ipsi cibi loco admotis , ea ratione ipsum ex Guelfo in Ghibellinum transmutatum iri asserebant , unde paucos intra dies fame contabuit .

Oddo interim Comes , Nicolao Piccinino comite , in vallem Miseniorum descenderat , quo nimirum , vel Faventiz Dominum ad Florentinorum amicitiam revocaret , vel saltem Agnoli excursiones per Flaminiam prohiberet , postquam vero vallis ea , tam situ ipso munita , quam hominibus bellicosus habitata sit , idcirco ab iis Comes Oddo oppressus , Picciniussque Faventiam in vincula deductus fuit . Placuit tamen fortunæ , ut Florentini hac ex clade , ea re potirentur , quam fortassis ex victoria adipisci minus potuissent . Piccinus siquidem , tanta sollicitudine cum Faventiz Domino ejusque matre rem egit , ut eos in Florentinorum amicitiam pertraheret . Libertati porro restitutus Nicolaus , consilio , quod aliis dederat , ipsemet non institit , sed postquam de stipendiis aliquandiu cum Florentinis tractasset , vel quod conditiones istas , se non satis dignas , arbitraretur , vel quod alibi ampliores speraret , quasi furtim Aretio se subduxit , atque sub Ducis *Floren-* stipendiis deinceps meruit . *tini Ve-*

Florentini ergo eo casu non mediocriter con- *netoriâ* sternati , sumptibus præterea exhausti , solos se tan- *auxilia* tz moli deinceps impares esse judicare , missis *ambi-* eam ob rem ad Venetorum Remp. legatis , obnixè *unt.*

roga-

rogarunt, ut unius potentix (quod hætenus quidem factu non difficile sit) obviam ire vellent, quæ si alioquin in majus excrevisset, etiam ipsis, non minus quam Florentinis, extimescenda foret. Eandem ad rem ipsos instigabat dux id temporis belli omnium celeberrimus, Franciscus Carmignuolus, utpote qui à Duce, sub quo aliquandiu meruerat, defecisset.

Dubio erant animo Veneti, quod Carmignuoli fides ipsis intuta videretur, hærentque, num vera, fictitiave esset Ducis ipsiusque inimicitia: verum dum ita in ambiguo constituti essent, accidit, ut Carmignuolæ, Ducis instinctu, à servo quodam proprio venenum propinaretur, quod quidem eum non absumpsit, sed tamen in ipso mortis limine constituerat. His igitur perspectis, Veneti suspicione liberati, cum Florentinis fœdus pepigerunt, quo cautum, ut communi sumptu bellum gereretur, Longobardiaque occupata Venetis, Flaminia vero & Tuscia Florentinis cederet: *Et fæde Carmignuola ad id Dux constitutus. Sedes igitur belli istius in Longobardiam translata, magnoque id animo à Carmignuola administratum fuit, adeo, ut exigui temporis intervallo, Ducem multis oppidis, Brescia etiam ipsa, exueret, cujus quidem urbis expugnatio, id temporis, pro ratione belligerandi tum recepta, propemodum miraculo fuit.*

Tractum fuerat bellum istud, ab anno xxii. ad annum xxvii. usque, cives igitur tam diuturnæ exactionis pertæsi, in id convenerunt, ut ea ad æqualitatem reducerentur, atque ex cujusque fortunarum ratione deinceps peterentur, singulaque centena dimidium florenum penderent. Cum igitur, hac ratione, exactionis norma à lege, non ab hominum libidine, penderet, ea ratione factum est, ut ea potentiores potissimum premeret, eamque ob causam, etiam nondum promulgata, ipsis improbaretur, solus Joannes Medi-

Mediceus tam publice laudabat, adeo, ut ea tandem perficeretur vocatumque à Florentiæ id genus exactiōis, peculiari vocabulo, Catasto fuit, quod nimirum omnium fortunæ, æquali ratione, ea notarentur, quod ipsi accataltare appellabant.

Atque hic quidem modus, potentiorum tyrannidem aliquomodo cohercuit, siquidem his non amplius integrum erat, inferiores pro arbitrio premere, minisve eorum sententias in consiliis avertere. Gratissima igitur fuit universim exactio, licet ea nobilibus summo opere displiceret. Verum *postquam ita comparatum sit, ut mens humana nunquam sibi satisfactum putet, sed potius una re adeptæ, ad aliam mox desiderium applicare consueverit*, ideo populus, non contentus æqualitate ea, quam recens lex requirebat, ejus vim, etiam ad tempora præterita extendi, atque studiose peruestigari cupiebat, quid nam ratione istius Catasti (utamur sane peregrino vocabulo in re peregrina) hætenus à nobilibus non solum esset, quo nimirum illi ad ea refarcienda compellerentur, eaque ratione ad æqualitatem, à lege constitutam, revocarentur, paresque essent iis, qui hætenus ob soluta ea, quæ minus debebant, fundos suos venum exponere coacti fuissent.

Atque hæc quidem postulata, longe gravius ditiorum animos, ipso Catasto, feriebant, eam ob rem, quo istos conatus everterent, non destiterunt Catastum ipsum proscindere, ejusque iniquitatem inde probare, quod ob bona etiam mobilia venirent, quæ tamen indies dominos mutarent, multos præterea existere quibus thesauri reconditi adeo sint, ne eos exactoribus peruestigare unquam liceat, quibus addebant, non absenteum esse, ut ii, qui Reipubl. administrandæ gratia, proprias res negligebant, mitius Catasto exciperentur, satisque esse, eos animo & corpore Reipublicæ inservire, neque sane æquum,

Rem-

Rempub. horum tam animis quam fortunis, reliquorum vero saltem fortunis uti.

Illi vero, quibus Catastum placebat, respondebant, si bona mobilia mutare dominos contingat, contingere etiam posse, exactiones mutari, crebrisque exactionum variationibus, huic incommodo obviam iri: earum vero fortunarum, quæ in occulto lateant, non esse habendam rationem, siquidem earum opum, quarum usus nullus sit, iniquam etiam exactionem fore, si vero in usum prodeant, clam haberi non posset, quod si porro Reip. vacare, ipsis minus integrum esset, in eorum arbitrio relinqui, istiusmodi curis se ipsos exolvere, atque quieti stare, non defuturos patriæ cives gratos atque amantes, quibus non grave sit, tam ingenio quam opibus Reip. adesse. Esse præterea dignitates atque commoda, quæ Remp. administrantes maneant, tanti momenti, ut ea ipsis sufficere, ipsique laborum istorum mentionem negligere merito debebant. Verum id ipsis dolere potissimum, quod tamen interim silentio prætereant, non posse nimirum ipsos deinceps bellum, citra proprium damnum, movere, postquam id æquali jam omnibus sumptu administraretur: quæ quidem ratio, si prius adinventâ fuisset, neque bellum cum Rege Ladislao olim susceptum, neque hodiernum, cum Duce Philippo, gerendum esset, quæ quidem non ex necessitate, sed ad explendos quosdam cives, adinventâ fuerint.

Verum hi motus, à Joanne Mediceo moderati repressique fuere, monebat siquidem, perperam præteritos eventus odiose exagitari, satius enim esse, ut futuris mature prospiciatur, quod si tamen exactiones præteritæ iniquæ fuerint, Deo gratias potius agendas, qui viam earum, ad æquitatis regulam revocandarum, monstraverit, eaque potius ad conciliandam, non ad distrahendâ civitatem, utendum, quod quidem postea

posterius eventurum esset, si neglectis exactionibus resarciendis, insistere vellent. *Semper eum qui media victoria contentus sit, melius habere, eos siquidem ut plurimum perdere, qui ad unum omnia expugnata cupiant:* quibus quidem persuasionibus effecit, ut mentis redhibendarum exactionum obsoletarum evanesceret.

Inter hæc gesta, de pace, inter Ducem & fœderatos, per Legatum Pontificis Ferrariæ transactum, quorum quidem pactis Dux ab initio non steterit, adeo ut fœderati copias repetentes, ipsius exercitum ad Maclovium profigarent, à qua deum clade Dux novæ pacis mentionem fecit, ea-que à fœderatis amplexa fuit, atque à Florentinis quidem, quod Veneti suspecti essent, neque ipsis commodum videretur, magnos aliorum potentia augenda sumptus facere, Venetis vero, quod animadverterent, Carmignuolam, post cladem Duci illatam, remissius agere, eamque ob rem ipsius fidem deinceps ambiguam haberent.

Ad pacem igitur devenit anno MCCCCXXVIII qua Florentini ea recuperarunt, quæ in Flaminia amiserant, penes Venetos Brescia mansit, quibus insuper Dux Bergomatibus, universoque isto agro, cessit. Impendere in istud bellum Florentini tres milliones, quingentaque præterea Hungaricorum millia, quibus quidem sumptibus, Venetis ditionem atque potentiam, sibi ipsis vero egestatem atque discordiam peperere.

Pace exterius parta, ad bella intestina reditum, quod nimirum potentiores Catastum ferre non possent, neque tamen viam, ad eum extirpandum, repperirent, licet sperarent, quo plures in hunc concitaturi hostes essent, eo facilius eum everti posse. Monuere eam ob rem eos, qui exacti-
onibus præerant, legem ipsam requirere, ut eorum etiam bona, qui circum habitabant (quos nomine distrettualium appellabant) examinarentur, in-
deque

Intestina Florentia bella resuscitantur.

deque cognosceretur, num fortean bona Florentinorum inter illa laterent: Evocati igitur omnes subditi, ut intra constitutum diem, omnium suarum fortunarum, fidem facerent, quod Volaterranis alienum visum, ansam dedit, ut ea de re conquestum ad Florentinos mitterent, unde exactores indignati, eorum XVIII. custodiz mandarunt.

Io. Medicei obitus, Ejus exhortatio ad filios

Displicuit ea res non mediocriter Volaterranis, verum ob illos, qui in vinculis erant, nihil motum. Joannes, id temporis, Mediceus in morbum incidit, eumque lethalem animadvertens, vocatis ad se Cosmo Laurentioque filiis hunc ad modum ipsos alloqui coepit. Sentio me id vitæ exegisse, quod nascenti mihi à Deo naturaque constitutum fuit. Cæterum animo quieto digredior, quod vos sanos, divites; præterea ita constitutos post me relinquam, ut, si modo meis vestigiis insistere volueritis, tam honoratis vobis, quam omnibus acceptis Florentiæ vivere liceat: nihil enim tam tranquillo animo, hanc vitam ut deferam, facit, quam quod meminerim, me neminem unquam offendisse, sed potius, quantum in me quidem fuit, omnibus benefecisse, quod ut pariter etiam vos faciatis ego vos paterno animo exhortor. Ad Rempubl. porro quod attinet, modo tuti vivere velitis, tantum ex illius administratione vobis sumite, quantum leges hominesque vobis tribuere voluerint, quæ quidem ratione, nec invidiæ, ne periculis expositi eritis, ea enim quæ homines sibi rapiunt, non ea quæ ipsis dantur odia provocare solent, eaque pariter ratione, longe majorem ejus partem obtrinebitis, quam illi, qui aliorum dum partibus inhiant etiam de suis periclitantur, & antequam eas amittant, in continuis angustiis vivunt. His ego artibus inter tot hostes, tamque varia ingenia atque sententias, auctoritatem meam, non modo conservavi in hac urbe, sed etiam eam auctiorem reddidi.

didi. Eadem & vos ratione, si me sequi velitis, vestram tuebimini & augebitis: quod si vero alia via insistere vobis libeat, certo vobis persuasum esse velim, exitum non minus calamitosum vos manere, quam eorum fuerit, qui nostro hoc sæculo, tam semetipsos, quam universam familiam pessumdederunt. Inde non diu superstes, diem extremum clausit, sui que universim summum desiderium post se reliquit, quod etiam vitæ ipsius antea actæ, optimo jure, debebatur.

Fuerat Joannes benignus & misericors, eleemo- *Joannis*
synam dabat, non saltem qui eam peterent, sed sæ- *Medicei*
pius ea indigos præveniebat, amabat omnes, bo- *vita in-*
nos laudabat, maliciosorum miserabatur, ho- *stitium.*
nones nunquam petebat, eos tamen omnes adeptus fuerat, Palatium nunquam, nisi vocatus, accedebat, pacem amabat, bellum averfabatur, calamitatibus hominum subveniebat, prosperis adjumento erat, rapinis à publicis alienus erat, publicum locupletabat, in magistratibus erat humanus, non magnæ eloquentiæ, sed summæ prudentiæ, melancholicum aspectu dixisses, verum in conversando erat urbanus atque facetus. Obiit ditissimus, sed magis fama optima atque benevolentia, quæ quidem hæreditas, tam quoad fortunæ quam animi bona, à Cosmo ipsius filio, non solum conservata, sed longe amplificata fuit.

Ut ergo ad publica redeamus, erant Volaterrani jam carceris pertæsi, atque quo libertatem recuperarent, se mandatis obtemperaturos pollicecebantur. Dimissi ergo, adque suos reversi, successit paulo post tempus, quo Priores (quos vocant) ipsorum, novum imperium adirent, inter quos urnam exiit, quidam plebeius, cui Iusto nomen, magnæ apud plebem existimationis, etiam Florentiæ in vinculis habitus fuerat. Atque hic quidem, tam ob publicam quam privatam injuriam, Florentinis insensus, non mediocriter porro à Joanne viro nobili, qui una cum ipso Rempubl.

K

admi

administrabat extimulatus fuit, ut nimirum auctoritate Priorum, eaque qua pollebat ipse apud plebem gratia, populum concitare, urbemque potestati Florentinorum subducere, sibi que ipsi eam vendicare vellet. Hujus instinctu Justus arma corripuit, atque Capitaneo Florentinorum in vincula coniecto, populo consentiente, Principatum urbis in se transtulit.

Volaterranis Florentinis defecit.

Obsidetur.

Displicebat non mediocriter defectio ista Florentinis, verum quod pax ipsis cum Duce, sedusque recentissimum esset, non difficulter Volaterranos reduci posse existimabant, atque ne porro occasione deessent, subito Rinaldo Albizio, Pallaque Strozio procuratorio nomine, eam provinciam demandarunt. Interim Justus Senensium & Luccensium auxilia petierat: Atque Senenses quidem ea recusarant, quod sedus ipsis cum Florentinis esset: Paulus vero Guinigius, Luccensium Dominus, ultra progressus, quo Florentinos sibi reconciliaret, quos nimirum ex bello cum Duce gesto, cui se amicum demonstraverat, offendifset, non modo auxilia Justo negavit, sed etiam illum qui ad ea impetranda ipsum convenerat, comprehensum Florentiam misit.

Interea temporis procuratores Florentini, quo Volaterranos imparatos opprimerent, universum suum exercitum Cataphractorum coegerant, exque valle Misena inferiore, Pisanorumque agro satis copiosum peditem scripserant, iisque Volaterram versus pergebant. Neque Justo, quod se à vicinis destitui, atque oppugnatum iri animadverteret, animus deerat, sed potius mitionibus suis, tum etiam profundiori circa urbem cœno confisus, defensionem parabat. Erat apud Volaterranos Arcolanus quidam, Joannis istius frater, qui Justo ad occupandam tyrannidem author fuerat, multaque autoritate, apud nobiles pollebat. Hic convocatis iis, quorum fidei sese committere tuto posse arbitrabatur, à Deo

Deo hæc ideo immiffa afferebat , quo neceffitati urbis ea ratione fubveniretur , nam fi ipsis integrum videretur , una cum ipfo armata manu Iuftum opprimere , urbemque Florentinis reftituere , non modo adminiftrationem urbis in ipforum manibus , verum etiam antiqua ipsis privilegia falva futura.

Re itaque deliberata atque conclufa , mox ad Palatium , in quo Iuftus morabatur , itum , paræ eorum infra gradus fubftitit , Arcolanus vero , tribus aliis ftipatus , eos confcendit , Iuftumque cum civibus quibufdam colloquentem naftus , eum , tanquam neceffaria renunciaturus , ab iftis primo fevocatum , tandem poft multas ambages in conclave pellexit , eoque loci una cum conjuratis folum invadens , licet ftrenue fe defenderet conjuratorumque duos gravibus vulneribus feriret , eum tandem , viribus inferiorem , oppreffit , deque Palatio præcipitem dedit , atque correptis armis , una cum iis , qui partes ipfius fequebantur , urbem procuratoribus Florentinis qui cum copiis propinqui erant , reftituit : atque hi nulla re alia prius ftipulata illam mox occupaverunt : quo quidem ex fucceffu , Volaterranorum conditio in pejus ceflit , Florentini fiquidem præter alia , eos maxima provinciæ parte mulctarunt , atque urbem , titulo Vicariatus , deinceps rexerunt . *Recuperatur.* Volaterra igitur , eodem fere momento , tam amiſſa quam recuperata , nulla ad bellum jam ſuperſeſſe cauſa videbatur , niſi eam hominum ambitio in medium proyocafſet.

Militaverat in bello , contra Ducem Mediola-*Nicola-* nenfem , Florentinis aliquandiu Nicolaus Forte-*us For-* braccius , ex ſore Braccii Perufini ortus . Hic , tebrac-*pace* cum Duce conſtituta , exauftoratus , eo , *cum bel-* quo Volaterrani defecerant , tempore , hætenus *li dux* apud Fuccechium morabatur , quam quidem *celebris.* opportunitatem nafti procuratores Florenti-
morum ipſo unâque ipſius milite , in bello iſto

commodum usi sunt. Credebatur illum à Reinaldo, qui indem bello tum præerat, clanculum instigatum fuisse, ut eo quo potest pretextu, Luccensium ditionem invaderet, pollicitumque, si id commaretur, sua opera bellum Luccensibus inductum, ipsumque Fortibraccium, ejus Ducem supremum constitutum fore.

Volaterra igitur jam recuperata, eoque Fucechium reverso, Nicolaus, seu persuasionibus Reinaldi, seu propria libidine ductus, mense Novembri, Anni MCCCXXXIX. triginta equitibus totidem-
 . . . . . que peditibus .... atque compitum, Luccensium extra occupavit, postmodum in planiciem descendens, ingentem inde prædam egit. Hæc apud Florentinos, posteaquam evulgata essent per universam urbem cives concurrere, atque hinc inde concervari de hoc negotio conferre, majorem vero partem, bellum contra Luccenses velle videbantur. Majorum civium, qui eam cuperent, si erant qui Mediceas partes sequebantur, quibus Reinaldus sese conjunxerat, seu propria ambitione motus, quod nimirum sibi exercitum commissum iri arbitraretur, seu quod id ex commodo Reipubl. esse judicaret. Qui vero eam dissuaderent, Nicolaus Uzanus, suarumque partium studiosi erant.

Atque mirum quidem videri debeat, in una eademque civitate, quoad bellum decernendum, tam varia judicia repperiri potuisse. Eam siquidem Civium populique partem, quæ post decenniæ pacem, tantopere in bellum (ad libertatem defendendam) contra Philippum motum, in vecta fuerat, modo post tam ingentes sumptus, tantaque in urbis angustia, omni studio atque conatu bellum contra Luccenses, ad occupandam nimirum alterius libertatem, urgere, conspiciere liceat: Contra eos, qui istud suaserant, hoc averfari, adeo nimirum opiniones cum tempore mutari consueverunt, multoque proclivior turba ad occupanda aliena, quam ad sua

ad sua defendenda esse solet, quod ea nimirum longe plus spe lucri, quam metu amittendi feratur, atque hoc quidem nisi jam præsens existat non credatur, istud vero, licet remotissimum, spe apprehendatur.

Populus igitur Florentinus, maximam in spem, ob res à Fortebraccio gestas, jam erectus fuerat, quibus accedebant literæ eorum, qui res Florentinorum, ea in vicinia, Rectorum titulo moderabantur. Pescianus siquidem atque Vici vicarius, significaverant, omnem Luccensium ditionem facillime occupari posse, si sibi potestas tribueretur, castra illa Luccensibus erepta, quæ à Fortebraccio ipsis offerrentur, in clientelam suam recipere. Hisce insuper legatus, Tyranno Luccensium ad Florentinos, de Fortebraccii invasione conquestum, missus, utque rogaret, ne Respubl. urbem vicinam, semperque amicam, bello petere vellet, non parum contulit. Is quidem, paulo ante, in vincula à Paulo conjectus, & non extra culpam, quod in ipsum conspirasset, deprehensus, poena tamen remissa condonataque ipsi fuerat: quod igitur Paulus eam injuriam remisisset, in Jacobum Venetianum (id legato nomen) eo securius incumberebat. Verum Jacobus, extremi periculi potius, quam beneficii memor, Florentinos clanculum ad expeditionem contra Luccenses instigabat, quas quidem ob res Republicæ Principes consilium majus indixerunt, convocatisque ccccxcviii. civibus, rem dijudicandam ipsis proposuerunt.

*Legati
Luccensis
Tyranni
perfidia*

Inter primos vero, qui bellum suadebant (quod etiam supra diximus) Reinaldus erat. De utilitate siquidem ejus belli multa disputabat, facilitatemque expeditionis demonstrabat, quod nimirum tam à Venetis, quam à Duce, Luccenses prædæ expositi, præterea, nec à Pontifice (ob regni Neapolitani res implicato) auxilia expectare possent. Facilem porro expugnationem fore, quod nimirum civi suo modo serviant, adeoque naturalis ille vigor, studiumq; propugnandæ libertatis, antiqui-

tus celebratum, ipsis deperierit, quam quidem ob rem, vel ipsi in odium Tyranni, vel Tyrannus ob metum populi, facile ad ipsos sint concessuri. Injurias præterea à Tyranno Reip. illatas malignumq; ipsius in hanc animum, altius repetebat, quam periculosum porro esset, si Luccenses vel à Pont. vel à Duce occuparentur, tandemq; nullam expeditionem à po. Flor. nec facilem, nec utilem, nec etiam honestam magis unquam susceptam fuisse.

Contra hanc sententiam Nicolaus Uzanus disputavit, Rempublicam Florentinam nullam unquam expeditionem, injustam magis ac periculosam, & a qua majora damna expectanda sint, suscepisse. Primo siquidem urbem peti Guelfam, Florentinis semper amicam, quæque proprio cum discrimine, sæpius Guelfos, patria pulsos, in gremium receperit, neque in annalibus reperiri, Florentinos unquam à Luccensibus offensos fuisse: quod si etenim quidquam injuriarum, olim à Castruccio, atque hodie ab eo, qui eam occupasset, inde profectum sit, eam tyrannorum, non urbis culpam esse, eamque ob rem Tyrannum, si id commodè fieri possit, quod nec ipse summopere improbare velit, petendum esse: postquam vero hoc fieri nequeat, eam ob rem ferre se minime posse, ut urbs antea semper amica, fortunis suis mulctetur. *Verum cum hodie sic comparatissimus, ut vel justis vel injustis exigua habeatur ratio, eam ob rem, hanc quæstionis partem, omittere sese atque de commodo ejus expeditionis differere vellet.* Ergo eas res utiles merito vocandas sibi videri, quæ non facile damnum parturire possint: ignorare vero se, quam ratione hæc expeditio cuiquam utilis haberi queat, cujus damna certissima, commoda vero hætenus in ambiguo sint. In certo damno reponendos esse sumptus, qui bellum necessario comitentur, quos quidem adeo ingentes oculis expositos habeat, ut in Remp. locupletissimam, ne ipsi dicendum sit eam, quæ tam diuturno bello

bello exhausta sit, non immerito terrere debeat. Utilitatem porro, quam solam sperare liceat, esse occupationem civitatis Luccensis, quam ingen-tem quidem negare ipsemet nolit, verum non mi-nus sinistra, quæ hanc expeditionem comitentur, perpendenda esse, quæ quidem tanti ipsi videan-tur, ut eam occupari posse plane desperet: neque vero sibi persuaderi patiantur, sive Venetos, sive Philippum, eam expugnare passuros, istos siqui-dem simulare saltem, ne ingrati Florentinis ha-beantur, quorum nimirum opibus adeo recenti Imperio creverint, hunc vero omnino gratum habiturum, ut Florentini novo bello implicen-tur, quo sumptibus viribusque undique exhaustos, eo faciliore opera postmodum invadere queat, neque huic rationes defuturas, in ipso vi-ctoriæ, si quæ speretur, articulo, quibus Luccen-sibus, si ve clanculum pecunia, si ve exauctoratio-ne copiarum, si ve submittendo milite gregario, opem ferat. Eam ob rem monere, ut ab inceptis desistant, suasque rationes cum Tyranno ita in-eant, ut ipsum, quantum quidem ejus fieri possit, quam plurimi hostium intra moenia concitentur, nulla enim via Luccenses facilius obtineri posse, quam si Tyranni imperio devorandi relinquantur. Quod si etenim huic viæ prudenter insisti-tur, facile urbem eo deventuram, ut nec à Tyran-no conservari, neque ipsa sese regere queat, adeo-que tandem ad Florentinos sponte concessura sit. Animadvertere quidem sese, ob animos jam præ-occupatos, verborum suorum rationem nullam haberi, hoc tamen nihilominus se ipsis prædictum velle, in expeditionem istiusmodi ipsos ruere, quæ maximis sumptibus, periculisque sese expo-situri, atque occupandorum Luccensium vice eos à Tyranno liberaturi, eaque ratione ex civitate alioquin amica, nunc vero serva atque subjugata, liberam ac inimicam, quæque aliquando poten-tiam hu. us Reipubl. æmuletur, effecturi sint.

*Bellum
contra
Luccen-
ses de-
cretum.*

Re ergo, hinc inde, inque utramque de-
liberata tandem ad sententias, forte investigan-
das, descensum fuit, quarum quidē saltem xcviii,
à bello dissentire compertæ sunt. Ergo Decemviri
confestim creati, copiarque tam pedestres quam
equestres conscriptæ: legatorum ad exercitum
partes tributæ Astorrio Joanni, Rinaldoque Al-
bizio, actumque porro cum Nicolao Fortibrac-
cio, ut castris à se occupatis Florentinis cederet,
ipsisque ea expeditione militaret, Legati post-
quam in agrum Luccensium devenissent, copias
dividere cœperunt, atque Astorrius quidem pla-
niciem versus Camajores Petramque sanctam oc-
cupavit, Rinaldus vero montes petiit, arbitrati,
postquam omnem Luccensium ditionem cepis-
sent, eo minore cum discrimine urbem expugna-
ri posse. Caruit vero horum expeditio felici suc-
cessu, non quod non satis strenue pugnassent, sed
quod utrisque administrationis ratione, multa
imponerentur, licet Astorrius sese manifestis ra-
tionibus purgaret.

*Crude-
litas
in dedi-
tiosis
exem-
plum.*

Est vallis juxta Petram Sanctam, Seraveza nun-
cupata, dives, habitatoribusque referta, qui Le-
gato adventanti obviam profecti, sese in cliente-
lam Reipubl. Florentinæ recipi, obnixè rogarunt.
Recipere se ipsos Astorrius dixit, verum occu-
pato mox omni aditu situque munitiore, omni-
busque incolis in quoddam templum convocatis,
ad unum omnes corripit atque in vinculis servari
jussit, inde crudeli avaroque exemplo, omnem
regionem diripiendam vastandamque exposuit,
nec virginibus nec matrimonio junctis, quin
etiam neque ipsis locis sacris parcens.

Res eum ad modum administratæ, postquam
Florentinis innotuissent, non modo magistratui,
verum universis civibus summo opere displicere.
Atque Seravezensium quidem alii, qui Legati
manus effugerant, Florentiam delapsi, omnes vi-
cos atque compita querelis suis implebant, cala-
mira-

mitatemque suam omnibus aperiebant, tandemque ab aliis, qui vel Legatum, tanquam virum nequam, punitum cuperent, vel alioquin partes illas versarentur, instigati, coram Decemviros delati, hunc ad modum rem suam agere cœperunt.

Minime dubitamus, Clarissimi Principes, verba nostra tam fidem, quam commiserationem penes vos habitura, si modo vobis exposuerimus, quæ ratione à Legato vestro, regio nostra occupata, qua porro ab ipso habiti acceptique fuerimus. Vallem nostram (quod annales vestri copiose testari queant) constat semper Guelfarum partium, atque multotiens securum asylum civibus vestris, si qui a Ghibellinis pellerentur, extitisse, semperque nomen hujus Reipubl. tam avis quam nobis ipsis, venerandum fuisse, quod ea nimirum caput harum partium, non immerito, audiret. Atque Luccensibus quidem quam diu hi ab iis partibus steterunt, lubenti animo parvimus, postquam vero ipsi, Tyrannide oppressi, antiquas amicitias negligere, atque Ghibellinos sectari cœperunt, ab eo nimirum tempore, non nisi inviti coactique, imperium ipsorum tulimus. Notum vero Deo perquam satis est, quoties votis occasionem ab ipso expetiverimus, qua animam nostrum erga antiquas partes, nobis testari liceret. Verum quam cæcæ sunt humanæ mentes atque desideria, id siquidem, quod saluti nostræ expetebamus, extremo exitio nobis cessit. Vix siquidem signa vestra ad nos converti intellexeramus, quin mox ad Legatum vestrum, non tanquam hostem, sed potius antiquum Dominum nostrum properaremus, nostramque patriam, fortunas, nosque ipsos, ipsius tutelæ concrederemus, in ipso nos animum Florentinum, vel saltem humanum offensuros confisi. Pax sit verbis nostris, Clarissimi viri, nam cum nihil supersit, quod in nos deinceps atrocius constitui queat, quam ea modo perpeffissimus, eo confidentius coram vobis animum no-

strum exprimimus. Nihil in Legato vestro hominis, præter aspectum, nec Florentini, præter nomen depræhendi possit. Pestis est potius mortifera, fera, sæva & immanis, monstrumque adeo horrendum, quo truculentius nullo à scriptore unquā expressum fuit. Convocatos siquidem nos, tanquam concionabundus, in ipso templo in vincula coniecit, vallemque omnem incendiis vastavit, colonos, eorumque fortunas, rapinis, direptionibus, cædibusque exhaustit, stupra maritatis intulit, raptasque è sinu matrum virgines libidini militum suorum exposuit. Quod si vero nos, vel in Rempubl. Florentinam, vel in ipsum aliquam ratione injurii, mala ista provocassemus, vel armati atque pugnantes depræhensi essemus, equidem non modo nihil conquereremur, sed potius nos ipsos accusaremus, quod nimirum ea, vel ob injurias, vel ob arrogantiam nostram, obvenissent: verum postquam inermes, liberique in clientelam ipsius concessimus, atque postmodum tot calamitatibus oppressi fuimus, id vero optimo jure nobis dolendum venit. Licet autem universam Longobardiam, quarummonis nostris replere, omnique Italix, injurias nostras atrocissimas, non præter hujus Reipublicæ labem, exponere, in arbitrio nostro situm fuerit, eo tamen descendere hætenus nobis integrum non fuit, ne scilicet tam præstantis piæque Reipublicæ memoriam, crudelissimi atque infamis civis sui labe contaminaremus, cujus quidem avaritiam, si ante cladem nostram perspicere licuisset, conati sane fuisset, inexpleto ipsius animum (licet mensura fundoque careat) aliquo modo satiare, parteque fortunarum nostrarum, residuum redimere. Cum vero id nobis jam non liceat, eam ob rem supplices ad vos confugimus, atque obnixis precibus rogamus, ut subditorum vestrorum misereri dignemini, ne alii, calamitatibus nostris edocti, imperio vestro sese submittere deinceps dubitent atque absterreantur. Quod si

vero, adeo ingentes nostræ calamitates, vos movere nequeant, at moveat vos iræ divinæ terror, qui oculis suis ædes suas diripi, vestrosque in gremio suo, proditorie jugulari conspexit.

Quibus eum ad modum peroratis, ad genua Decemvirorum provoluti, res suas, patriamque, tum uxores maritis, filiasque matribus, postquam de honore actum esset, restitui, in lachrymas effusi, magno conatu obsecravere. Atrocitate igitur istius facinoris primum fama, postmodum eorum voce, qui mala ista perpessi erant, exaggerata, commotus fuit magistratus non mediocriter, adeo ut confestim Astorrius revocaretur, reque cognita, condemnaretur, & admonitione notaretur: *Ejusque Seravezensium præterea facultates studiose conquisitæ, quæq; earum nomine multis nominibus, temporis successu, ipsis à Repub. satisfactum fuit.* *pæna.*

Reinaldus porro ex altera parte insimulabatur, eum non Reipublicæ sed proprio commodo bellum gerere, cupiditatemque Luccensium subjugandorum, postquam Legatus ad id bellum missus esset, apud ipsum evanuisse, quin potius in id incumbere, ut regione deprædata, tam prædia sua armentis, quam ædes suas spoliis exornaret, siquidem non contentum prædis, quas satellites ipsius agerent, etiam militum suorum rapinas in se transferre, adeo, ut ex Legato, jam in mercatorem abierit. Atque id genus quidem caluminiæ ad ipsum delatæ, animum ipsius, alioquin tumidum atque elatum, eousque fodicarunt, ut præter honestatem perturbatus, inque Magistratum civisq; ira percitus, nec rogata nec expectata venia, Florentiam repedaret, coramque Decemviris hunc ad modum expostularet.

Equidem minime ipsum latere, quam difficile atque periculosum sit, civitati effræni, atque in seipsam divisæ inservire, siquidem alteram partem quævis fama excitare, alteram malas administrationes persequi, bonas præmiis non afficere.

ambiguas tandem culpae soleat : adeo ut si vincas , à nemine lauderis , si pecces , ab omnibus condemneris , si succumbas , ab omnibus calumniaris , atque tandem à parte amica invidiis , ab adversa odiis , exagitere. Nihilominus , nunquam se vanis impositionibus atque culpationibus tantum tribuisse , ut quidquam , quod ex usu Reip. arbitraretur , prætermitteret. Inficiari interim non posse , calumniarum istarum , quibus modo petatur , turpitudinem , patientiam suam vicisse , omnemque ipsius naturam immutasse. Rogare eam ob rem Magistratum , ut deinceps promptiores in tuendis civibus esse velint , quo etiam hi paratiores pro patria conservanda essent , adeoque postquam triumphum agere , ea in urbe , non consueverit , saltem falsæ calumniæ inde arceantur , ipsique memnerint , etiam seipsos ex civium eorum numero esse , quorum humeris indies istiusmodi provinciæ imponi possent , qua quidem via experturi sint , quanto opere perveris istiusmodi calumniæ , integros candidosque viros fodicare soleant.

Decemviri , temporis inservientes , animum ipsius mitigare adgressi sunt , provincias vero istas Nerio Ginio , atque Alamanno Salviati demandarunt , qui quidem , omiſsa regionis depopulatione , ad urbem ipsam successerunt , quod vero frigore impedirentur , ad Capannolam subsistere , neque militem , ob temporis iniquitatem , compellere unquam potuerunt , ut obsidionem propius urgere vellent , licet Decemviri , posthâbitis omnibus excusationibus , eam sollicitè impetrarent.

Agebat id temporis Florentiæ , Architectus longe celeberrimus , Philip. Brunellescus , cujus opera multa in hac urbe hætenus conspiciuntur præstantissima , quibus quidem meruit , ut ipsi , ab obitu , statua marmorea in summo templo poneretur , cui ipsius laudes insculptæ , testimonium

virtutis, hodiernum legentibus exhibent. Demonstrabat ille evidenti ratione, tam ex situ urbis quam fluvii Serchii altitudine petita, posse Luccenses aquis mergi, idque toties inculcare non desit, quousque Decemviri, experimentum ejus rei capiendum, descenderent, quod quidem nil aliud, quam exercitui nostro stragem, Luccensibus vero securitatem attulit. Illi siquidem, ducto adverso aggere, qua Serchius fluvius in ipsos derivaretur, nocte quadam aggerem alterum, per quem Serchius, in ipsorum perniciem, derivabatur, ruperunt, eaque astutia effecerunt, dum fluvius aggere suo effracto erumperet, inque aggerem alterum adversum, quem modo diximus delatus, illum penetrare minus posset, ut aqua repercussa, per omnem planiciem diffunderetur, qua quidem ratione castra nostra non modo ad urbem propius succedere nequibant, verum etiam longius abscedere necesse habuerunt. Conatu ergo isto irritato, Decemviri recens constituti, expeditionis istius curam, Joanni Guicciardino demandarunt. Atque hic quidem, quamprimum ipsi licuit, ad ipsa moenia successit.

Tyrannus itaque, jam de successu ambiguus, Antonii Rossii Senensis, qui publico Senensium nomine apud ipsum morabatur, suasu, Salvestrum Trentam Ludoicumque Bonvisium, ad Ducem Mediolanensem oratores ablegavit, qui quidem Tyranni nomine auxilia rogarunt: postquam vero cum inde alieniorem experirentur, secreto apud ipsum egerunt, ut suppeditato milite, populo oppresso subvenire vellet, Tyrannum siquidem comprahensum, una cum urbe se in ipsius manus deposituros, alioquin tyrannum eam Florentinis cessurum, qui ingenti spe inflatum ejus animum persuadere niterentur. Cum ergo Dux, ne Tyrannus cum Florentinis conveniret, summo opere metueret, eam ob rem mora omni valere iussa constituit, ut Comes Franciscus Sforzia, qui ipsi

Luccenses à Florentinis obsessi.

Quibus à Duce Mediolanenſi auxilia ſubminiſtrata. id temporis militabat, ab eo, miſſionem tanquam Neapolim cum turmis ſuis proſecturus, publice peteret, qua quidem ille ex pacto impetrata, mox cum milite ſuo Luccam petiit, licet Florentini ejus rei non neſcii Comitem ab incepto per Bocaccinum Alamannum ipſius amicum, divertere, conarentur.

Confeſtim igitur atque Comes Luccam perveniſſet Florentini exercitum ſuum ad Libraſactam receperunt, Comes vero Peſciam obſidione cinxit, quam id temporis Paulus Diacetus regebat, qui quidem metu potius, quam alio conſilio perſectus, ad Piſtorienſes fuga ſe recepit, urbemque ipſam, niſi ea à Joanne Malavoltio ſtrenue deſenſa fuiſſet, prædæ hoſtium expoſitam reliquiſſet. Cum ergo Comes primo impetu Peſciam non cepiſſet, inde ad vicum Buggianum deſlexit, eumque occupavit, Stilianumque caſtrum vicinum incendio abſumpſit.

Florentini ea ſtrage percuſi, ad ea confugere media, quarum operam ſæpius ſalutarem experti fuerant, utpote non ignari, ubi apud Ducem inimicum vis minus poſſet, non raro corruptionem feliciter ceſſiſſe. Oblata igitur Comiti magna auri vi perſecerunt, ut inde cum milite ſuo diſcedere, urbemque ipſis proſtituere mallet. Atque Comiti quidem videbatur, nihil ſibi ſpei apud Luccenſes exhaustos deinceps ſuperſeſſe, eam ob rem facile eam ad partem deſlexit, unde plus exſpectandum eſſet: Convenit itaque cum Florentinis, non quidem, ut ipſis Luccenſes traderet, honeſtatis ſiquidem habita ratione, id facere recuſaverat, ſed ut eos, quinquaginta Hungaricorum millibus exolutis, deſereret: quo porro Luccenſes ipſum Duci purgarent, cum illis, ut Tyrannum expelleret, deinceps agere cœpit.

Diximus ſupra, Senenſium nomine, Antonium Roſſium Luccenſibus, ea in obſidione, adfuſiſſe, ille igitur una cum Comite, in ruinam Pauli,

cum

cum civibus convenire cœpit , Conjuratorum
 principes erant , Petrus Cennamius & Joannes
 Chi Vizanus : Comes vero extra mœnia , ad Ser-
 chium , castra sua , filiumque Pauli Ladislaum se-
 cum habebat. Nocte ergo concubia , conjuratorum *A quo-*
 circiter quadraginta , armati in Palatium irru- *bus Ty-*
 runt , ad quorum strepitum experrefactus Paulus , *rannus*
 ipsisque obviis de adventu ipsorum rogare cœ- *prodi-*
 pit , cui à Petro Cennamio responsum , fuisse ipsos *tur.*
 hætenus sub ipsius imperio , eoque jam deductos ,
 ut hostibus circumquaque obseptis , ferro fame-
 que ipsis tandem percundum sit , decrevisse eam
 ob rem , sibi ipsis deinceps regendis satis esse , re-
 petere ergo ab eo claves , unâque thesauros ur-
 bis. Ad quæ Paulus , thesaurum quidem consum-
 ptum , se vero unâ cum clavibus in ipsorum po-
 testate esse , id solum deprecari , postquam im-
 perium citra sanguinem nactus parique ratione
 eo hætenus usus esset , ut idem præter sanguinem
 finem haberet. Deductus ergo , unâ cum filio , à
 Comite ad Ducem , ambo postmodum in carcere
 periere.

A Comitibus discessu , Luccenses jam à Tyranno , *Medio-*
 Florentini vero à metu , quo ad copias ejus liberi *lani in*
 agebant. illi eam ob rem , qua ratione sese porro *carcere*
 defenderent , hi vero , qua via illos expugnarent *periret.*
 utrinque intenti : conduxerant siquidem Comi-
 tem Urbinatem , ejusque dexteritate urbem in eas
 angustias compulerant , ut ipsis denuo ad Ducem
 recurrendum fuerit , à quo pari via , qua ante Co-
 mitem ad ipsos ablegaverat , Nicolaus Piccininus
 ipsis subsidio missus fuit. Huic dum Luccam sese *Floren-*
 recipere cuperet , nostri ad Serchium occurrere , *tinorum*
 dumq; in flumen trajicientem irruerent , profligati *exerci-*
 ab ipso fuere , Legato cum paucis fuga Pisas elapso. *tus à*
 Consternavit clades ista non mediocriter civi- *Piccini*
 tatem nostram , neque populus habebat , in quos *no profla-*
 potissimum , eam ob rem inveheretur , postquam *gatus.*
 expeditio nimirum communibus votis suscepta
 fuisset.

fuiſſet, proſcindebant ergo eos, qui illam adminiſtraverant, cum hos accuſare non poſſent, qui ejus authores fuerant, eaque revocarunt, quæ Reinaldo imputabantur, inprimis vero Ioannes Guicciardinus, omnium ore, miſere lacerabatur, in cujus nimirum poteſtate fuerit, poſt Sforziæ diſceſſum, bello finem imponere, verum pecunia, cujus ingentem ſummam domum miſiſſet, (nominabant porro illos tam qui numerāſſe, quam qui recepſiſſe perhibebantur) corruptum, id neglexiſſe. Atque ea quidem fama conſueque percrebuit, ut tandem Capitaneus, tam publicis iſtis vocibus, quam adverſa a parte inſtigatus, illum in jus vocaret. Et comparuit quidem Joannes, irato perquam animo, verum ipſius parentes, proprii honoris cauſa, cum Capitano egerunt, ut accuſationem negligeret.

Inſidia in Piſanos deſecta. Recuperavere Luccenſes, ab ea victoria, omnem ditionem ſuam, præterea univerſum agrum Piſanum, (Bientino, Alcinajo, Liburno ac Libraſecto exceptis) Florentinis eripuerunt, atque adeo, niſi conjuratio contra Piſanos facta, evulgata ante rem eſſet, etiam de ipſis Piſis actum fuiſſet. Reſtituere eam ob rem, Florentini ordines ſuos cœpere, iſſeque Michelletum, Sfortiæ alumnum, præfecere. Altera ex parte Dux victoriam, non minore animo proſequabatur, atque quo Florentinos undique felicius opprimeret, effecerat, ut Genuenſes, Senenſes, atque Pombini Dominus, de Luccenſibus protegendis paciſcerentur, atque Nicolaum Piccininum ad ſtipendia ſua vocarent, qua quidē re, de ipſius animo jam palam conſtare cœpit.

Pax inter Flor. Luccenſes & Senenſes ſignata. Eam ob rem Florentini denuo cum Venetis in fœdus convenere, bellumque jam manifeſto in Longobardia atque Tuſcia agi cœptum, diverſoque tempore, multis in locis, vario Marte pugnatum, donec tandem omnes deſeſſi, Anno MCCCCXXXIV, menſe Majo pacem firmarent, qua quidem cautum fuit, ut Florentini, Luccenſes, atque

atque Senenses, quod alii aliorum ditiones occupassent, utrinque cederent, atque ad antiquos limites reverterentur.

Hæc dum extra urbem agerentur, in ipsa urbe maligni isti humores, quorum toties mentionem fecimus, altius radices defixerant, atque Cosmus quidem Mediceus ab obitu patris sui, majore animo atque studio, in rebus, publicum concernentibus, versabatur, liberalitate porro erga amicos, patrem longe anteibat, adeo ut illi, quibus Joannis obitus gratus fuerat, jam ipsum, ob Cosmi præstantiam, lugerent. Erat Cosmus vir prudentissimus, gravis, acceptus, plane liberalis, humanissimus, qui nihil unquam contra partem adversam, aut Reipubl. administrationem moliretur, sed potius beneficiis suis, omnibus prodesse, ac liberalitate quam plurimos civium sibi devincere niteretur, adeo ut ipsius rationes iis, qui Rempub. administrabant, invidiam parturirent, sibi vero persuasum erat, aut ea via sibi securo atque potenti, in urbe vivere licere, aut si id per ambitionem adversariorum minus liceat, se favore partium, atque armis, facile superiorem esse posse. Atque equidem, ad stabiliendam ipsius potentiam, Everardus Mediceus, atque Puccius Pucci, non mediocriter contulerunt, quorum quidem ille audacia, hic vero prudentia, sagacitate, fautoribus, atque majestate, ipsum evexerant. Pucci siquidem consilia atque judicium, tanti apud omnes æstimabantur, ut partes Mediceæ, non à Cosmo, sed à Puccio denominarentur.

Atque istiusmodi quidem divisionibus, superstructa fuerat Luccensis expeditio, qua sane animorum istorum prava constitutio, non modo nihil remisit, sed potius incrementum sumsit. Licet vero pars, quæ Cosmo adhærebat, illam expeditionem promovisset, nihilominus ad ejus administrationem, multi adversarum partium pervenerant, utpote, qui potiores in Republ. erant. cui quidem

quidem rei, postquam Everardus Mediceus atque ceteri obsistere non possent, ideo calumniis eos infectari omni studio nitebantur, atque si forte aliquam cladem recipere contingeret (quæ quidem creberrimæ fuere) ea non adversæ fortunæ, vel potentæ hostium, sed imprudentiæ Legatorum tribuebatur. Hinc delicta Astorrii Joannis in maus exaggerata fuere, hinc Reinaldi Albizii indignatio, qua exercitum absque venia destituerat, originem sumere, hinc Capitaneus Joannem Guicciardinum in jus vocare, hinc omnia, quæ vel magistratui vel Legatis imponerentur, nasci solebant, siquidem tam vera exaggerabantur, quam non vera confingebantur, porro, si vera, sive falsa, à populo illo, qui plerosque odio habebat, credebantur.

*Infidie
in ipsū.*

Atque ex quidem insoliti rationes, Nicolaum Uzanum, atque reliquos partium adversarum patronos, minime latebant, multotiesque delibatum inter ipsos fuerat, si quomodo obviam iri posset, verum eam viam hætenus pervestigare minus potuerant, siquidem, tam ad eorum malorum incrementa connivere, periculosum, quam ad ea evertenda conari, pariter difficile videbatur. Nicolaus Uzanus inter primos erat, cui extra ordinem obviam ire minime probaretur: veruntamen, posteaquam tam extra in acie, quam intra urbem, in istiusmodi angustis ageretur, eam ob rem adversarum partium non postremus Nicolaus Barbadorius, Nicolaum à sententia dimovere sibi sumsit, atque ut in Cosmi ruinam consentiret, multis ipsum persuadere aggressus est, ad quæ Uzanum sic respondisse compertum est.

Optandum equidem, tam tuo, quam familiæ tuæ, quin etiam ipsius Reipubl. bono, ut tibi, iisque omnibus, qui partes tuas sequuntur, barba non aurea (quod nomen tuum sonat) sed potius argentea esset, nam si consilia vestra è capite cano,

atque

arque longo rerum usu edocto promanarent, *Nicolaus*
 equidem ea proculdubio magis matura eoque *Vrani*
 omnibus utiliora forent. Mihi quidem videtur, *pro pa-*
 qui de Cosmo pellendo deliberant, iis ante omnia *tria*
 vires, tam suas, quam Cosmi, sedulo examinandas *tran-*
 esse. Appellatis quidem hasce partes nostras, *quillita*
 res nobilium, contrarii nomen plebis tribuitis: *te confi-*
 sit porro, pro rei veritate partes indigeratas esse, *lium.*
 nihilominus tamen victoria nobis plane in ambi-
 guo sita foret, siquidem plura sint, quæ nos me-
 tuere, quam quæ sperare jubeant, præsertim, si
 exempla antiquæ nobilitatis spectare velimus,
 quam a plebe extinctam novistis: verum longe
 graviora nobis metuenda sunt, quod nimirum
 partes nostræ disjunctæ, adversariorum vero in-
 tegræ sint. Primo equidem constat, Nerium Gi-
 nium, Neronemque Nigium primos urbis nostræ
 cives, nunquam eousque progressos, ut certo inde
 constitui possit, an nostris potius quam istis par-
 tibus adhæreant, multæ præterea familiæ, imo
 ipsæ domus nostrarum partium inter se divisæ
 sunt, adeo ut non pauci, ob invidiam, qua erga
 fratres aut parentes feruntur, nos destituant, illos-
 que contra sectentur: cujus quidem unicum tibi
 exemplum ob oculos constituam, ut de reliquis
 ipsemet judicium sumere possis. Ex filiis Maso-
 nis Albizii, cernis Lucam, in odium fratris Rei-
 naldi, in adversas partes concessisse. Filiorum
 Joannis Guicciardini, Petrum ob inimicitias
 cum fratre Joanne, idem facere nosti, Thomas
 præterea atque Nicolaus Soderini, ob odium pa-
 trui Francisci, manifesto partes istas amplectun-
 tur: adeo, ut si accurate omnia perpendere li-
 beat, quinam illi, qui etiam nos simus, equidem
 ego minus animadvertere queam, quamobrem
 partes nostræ, nobilitatis titulo, istis præstare
 merito dici queant. Nam si id inde proficisci velis
 quod ipsi plebem suam habeant, sane eo ipso, nos
 longo intervallo post ipsos relinquimur, cum eam

ob

ob rem , si ad arma deveniendum sit , nobis resistendi plane locum nullum superesse liqueat. Nec porro magni momenti fuerit , nobis hactenus dignitates nostras salvas esse, id etenim non potentia partis , verum inde potius sit , quod antiqua ista existimatio , qua quinquagesimum jam annum moderamine Reipubl. præsenti, Respubl. salva stetit , nobis hactenus opituletur , quod si vero experimentum ipsis hujus rei capere liberet , quo nimirum imbecillitas nostra detegere-
tur , actum de nobis omni procul dubio esset. Quod si vero justiciam causæ, quam fovemus, nobis opitulaturam, illisque obfuturam arbitrare, ad id sic tibi responsum velim, requiri inprimis, eam justiciam, tam aliis , quam nobis ipsis persuasam prius esse, quod tamen contra se habet, siquidem ratio, quæ nos ad isthæc deliberanda movet, uni huic suspicioni innititur , Cosmum Tyrannidem occupare cupere : hæc vero suspicio , ipsos non pariter ac nos ambiguos habet , imo potius nos ipsos istius rei, qua ipsos premimus , insimulant. Atque actiones quidem , quæ Cosmum nobis suspectum reddant , hæc potissimum sunt , quod facultatibus suis omnibus subventum cupiat, atque non solum privatis, verum etiam Reipublicæ nec modo Florentinis, sed etiam militiæ Ducibus iisdem inserviat , hisque favore suo adsit , qui Reipublicæ munia ambiunt , siquidem modo hunc, modo amicorum illum , ea qua pollet apud plerosque gratia, ad altiora evehere soleat. Ergo necesse tandem foret , rationibus istis, quibus exilium viri omnibus persuasum cupimus, inferere, esse nimirum misericordem, esse officiosum, liberalem , atque ab omnibus amatum. Cognoscere interim ex te lubens velim , quænam lex misericordiam, liberalitatem, amorem prohibeat, vituperet, aut condemnet ? nam licet iisdem rationibus etiam illi , qui ad Tyrannidem conantur , insistere soleant , nihilominus ea sic se habere non credun-

ereduntur, nec nos ad ea omnibus persuadenda
 sufficimus: actiones siquidem nostræ, nostram
 fidem in dubium constituerunt, neque hæc civi-
 tas, utpote partibus dedita, pessimisque humori-
 bus innutrita, aures istiusmodi accusationibus
 præbere possit. Sit vero, fortunam vos habere
 adeo propitiam, ut illum pellendum vobis desti-
 tuat, quod quidem, modo magistratum habeatis
 propitium, non omnino difficile factu sit, qua
 porro obsecro via inter tot ipsius amicos, quos
 hic subsistere atque ipsius desiderio ardere par
 est, ipsius reditum unquam evertere queatis?
 Impediri sane istud nullo modo posset, nam cum
 eorum tam ingens numerus, benevolentiaque
 omnium erga ipsum propensa sit, nunquam ab iis
 securi eritis: atque quo plures primorum ipsius
 amicorum expuleritis, eo majorem inimicorum
 copiam vobis conciliaveritis, ut tandem non ma-
 gno post intervallo, ipsum reversum, idque vo-
 bis inde partum, ut bonum expulisse, malum ve-
 ro reversum esse, conspicere cogamini. Ingenium
 siquidem ejus, ab iis corrumpi consequeretur,
 qui de ipso revocando authores fuissent, quorum
 quidem conatibus, ob beneficia in ipsum ea ra-
 tione profecta, sese opponere ipsi integrum non
 foret: quod si vero eum penitus extinguere cu-
 pitis, id porro auxilio magistratus nunquam ob-
 tinebitis, divitiæ siquidem ejus, ingeniaque ve-
 stra corruptionibus obnoxia, eum facile disci-
 mini eripient. Sit vero ipsum vel extingui, vel
 etiam nunquam redire, nihil tamen video, quid
 inde lucri Reipublicæ nostræ accedere queat,
 nam si ea à Cosmo liberetur, à Reinaldo procul
 dubio propediem occupabitur. Atque ego qui-
 dem, ex eorum numero me esse profiteor, qui-
 bus optimum videtur, neminem civium poten-
 tia alium excedere, quod si tamen alterutrum
 horum eo conscendere fatale sit, equidem nihil
 video, quod me in Reinaldum potius, quam
 in Cos-

in Cosmum ferre debeat : verum his plura addere nolo, hoc unum à Deo precibus contendo, ne hanc urbem à proprio cive suo occupari, aut si tandem peccata nostra id promeruerit, ne saltem hunc cervicibus nostris imponi patiatur. Noli igitur ad ea amplectenda hortari, quæ omni ex parte damnosa sunt, neque etiam credere, te paucis stipatum, voluntati plurimorum devincendæ parem esse, siquidem omnes, quotquot nobis cives sunt, partim ignorantia, partim malitia, *Florent.* Rempubl. nostram venalem, tum fortunam confu-
venales. que propitiam habent, ut emptorem jam nacti esse videantur. Sequere ergo meum consilium, teque intra cancellos modestiæ contineto, porroque tam eos, qui partium nostrarum, quam qui adversarum sunt, suspectos habeto, atque ea quidem ratione, cum neutræ parti te addixeris, si forte turbari contingat, omnibus acceptus, atque tam tibi ipsi, quam patriæ emolumento eris.

Atque hæc quidem rationes, animum Barbari non mediocriter coercuerunt, adeo ut inde, quamdiu bellum cum Luccensibus esset, quiesceret : verum pace cum iis constituta, quam mors Uzani consecuta fuit, equidem urbs tam bello, quam fræno pariter destitui cæpit, unde maligni isti humores in immensum excrevere. Reinaldusque jam solum partium istarum se caput esse, sibi persuasus, non desit, omnes istos cives, quos Gonfalonerii officio pares esse conjiceret, rogare atque obtestari, quo patriam ab isto homine liberatum properarent, qui necessaria via eam ob malitiam paucorum, ignorantiam vero multorum, occupatum iret.

At hæc quidem acta, tum etiam ea, quæ à parte adversa gerebantur, omnem civitatem suspensam tenebant, omnique vice, cum ad legendos novos magistratus conveniretur, publice decantabatur, quotnam harum vel illarum partium lecti essent,

essent, omnisque urbs, cum ad sortem descenderetur, commota conspiciebatur, omnia negotia, quantumvis minima, inter eos, qui Remp. administrabant, in contentiones abibant, secreto tractata evulgabantur, tam recte, quam male acta, patronis pariter abundabant, atque carebant, boni malique æqualiter mordebantur, neque quicquam ex magistratu officio suo satis faciebat.

Dissensio Reip.

Rebus ergo Florentinorum eum ad modum confusis, postquam Reinaldo omnino decretum esset, potentiam Cosmi evertere, eumque non lateret, posse Bernhardum Guadagnium, Gonfalonerii dignitatem conscendere, nisi ob debita publica inde arceretur, ideo ea exsolvenda in se transtulit. Placuit inde fortunæ, utpote discordiis nostris amicæ, ut Bernardus sorte id officii adipisceretur, administrandumque mense Septembri & Octobri gereret. Subito ergo Reinaldus ad ipsum concedens, maximopere tam nobiles quam reliquos præterea omnes, quibus recta vivendi ratio probaretur, de dignitate adepta ipsi gratulari dixit, jam suarum partium esse, ne frustra eam ob rem gavisi fuerint: inde ad pericula digressus, quæ ex divisionibus istis penderent, non alia eas via, nisi una cum Cosmo extinguere posse aiebat, utpote quæ ab immoderatis Cosmi divitiis, quarum ope tantam benevolentiam adeptus esset, nutrentur, eoque hominem iis rationibus jam conscendisse ut nisi mature obviam eatur, jam Tyrannidem mox occupaturus sit, quod si ergo bonus civis audire velit, suas jam partes ipsi agendas, populum ad arma vocandum, atque Republ. in melius dispositâ, libertatem patriæ restituendam esse. In memoriam porro ipsi revocavit, potuisse Salvestrum Medicum, nulla justitia fretum, Guelforum potentiam deprimere, licet administratio Reipublicæ ob partam ipsorum sanguine patriæ tranquillitatem, partibus istis merito obvenisset, cur ergo minus ipsi

In vin-
cula con-
iectus. ipsi liceat, contra hunc solum idem jure conari,
quod isti, nullo jure, contra quamplurimos fre-
liciter cesserit? Tandem hortatus, se virum prae-
staret, non defutura ipsi amicorum opportuna
auxilia: neque plebem, quae Cosmum adoraret,
summopere metuendam, cum Cosmo nihil plus
opis inde sperare liceat, quam olim Georgius
Scalius ab eadem expertus fuerit, nec etiam di-
vitiarum ejus rationem habendam, nam ipso in
manus Magistratus delapso, pariter etiam facul-
tates ipsius, in horum arbitrio fore, tandem co-
natus istos, tam Reipubl. usui atque concordiae,
quam ipsi summae gloriae cessuros.

Ad quae paucis Bernhardus: Necessaria omni-
no sibi videri ea, quae ipse jam deseruisset, cum
ergo tempus perficiendae rei debeatur, flet modo
Reinaldus cum suis in procinctu, sibi jam colle-
gas adgrediendos superesse.

De vita
ambi-
guus. Quamprimum ergo Bernardus munus suum
administrare coepisset, collegarum praeterea ani-
mos sibi parasset, atque cum Reinaldo reliqua
constituisset, mox Cosmum in jus vocavit, atque
is quidem, licet à plerisque dehortaretur, compa-
ruit, non tam clementia Dominorum, quam sua
innocentia confusus. Dum Cosmus in Palatio esset,
ibique detineretur, Reinaldus multis armatis sti-
patus ex aedibus prodiit, unaque cum omnibus
iis, qui partes ejus sequebantur, aream ad Pala-
tium occupavit: Inde Domini Reipubl. convo-
cato populo, creataque ducentorum civium Ba-
lia, (Dictaturae speciem esse supra diximus) admi-
nistrationem publicam his corrigendam commi-
serunt. Atque filii quidem, quamprimum licuit,
de vita neceque Cosmi agere coeperunt. Multis
placebat, eum in exilium pelli, multis ad necem
postulari, multi porro vel dolore vel metu per-
culsi, silebant: quae quidem opinionum diversitas
sententiam suspendebat.

Est in ipsa Palatii turre spatium quoddam, pari
cum

cum turri amplitudine , cui loco Alberghettino nomen , in quem Cosmus , sub custodiam Friderici Malovotii conjectus , tam crebros populi conventus , quam armatorum strepitum , cum campanam , qua Dictatores sæpius convocabantur percipere poterat , eamque ob rem vitæ ambiguus hærebat , non modo quod à publico decreto , sed etiam privata vi atque insidiis sibi potissimum metueret , eaque de causa à cibo integrum quadriduum abstineret , pauxillo pane vitæ subveniens . Id Fridericus animadvertens , caves tibi , inquit , Cosme , à veneno , interim tam te ipsum fame enecas , quam me exiguo honore afficis , qui istiusmodi sceleris me affinem arbitrare . Equidem credere non possum , te de vita ipsa periclitari , cum tot amicos , tam in Palatio , quam extra tibi adesse animadvertam , quod si vero omnino ea ibi deponenda sit , id tibi persuasum habeas velim , alio , quam me ministro , ad eam tibi eripendam , adversarios usuros , nolim siquidem manus meas cujusquam sanguine , ne dicam tuo , qui me nunquam offenderis , inquinare , Sis igitur bono animo , reficito te aliquantulo cibo , atque amicis patriæque te incolumem servato : quo vero confidentius id agas , eccum me omnium ciborum tuorum fidum prægustatorem .

Atque hæc quidem Friderici verba , Cosmo animum non mediocriter restituerunt , adeo ut profusis uberrime lachrymis , in collum ipsius rueret , ipsoque exosculato , tam pii atque insignis officii nomine , verbis amplissimis gratias ageret , gratissimumque se fore polliceretur , si quando fortunam magis propitiam experiri daretur .

Dum igitur Cosmo jam melius sperante , de causa ipsius inter cives disquireretur , accidit , ut Fridericus ipsius exhilarandi gratia , Farganacium quendam , hominem festivum atque facetum , porro Gonsalonerio familiarissimum , ad cænam vocaret . Hac igitur Cosmus commodum oc-

L

casio.

casione sibi utendum ratus, postquam cœnatum propemodum esset, Fridericum, ut paulatim secederet, nutu monuit, qui quidem causa optime animadversa, tanquam ea, quæ cœnæ deessent paraturus, se non invitus subduxit, familiari ergo Cosmus cum Fargannaccio alioquin sibi optime cognito, sermone aliquatnisper protracto, tandem, cum animum ipsius satis explorasse sibi videretur, tessera ipsi data, apud xenodochium S. Mariæ novitiæ, mille atque centum Hungaricos repetendos concedidit, quorum quidem centum sibi servaret, mille vero ad Gonsalonarium ferret, ipsumque rogaret, ut occasionem honestam nactus, ipsum accedere non dedignaretur. Suscepit Farganaccius provinciam, pecunia impetrata, eam ex præscripto distribuit, quo quidem factum est, ut Bernardus paulatim mansuesceret, atque tandem Cosmus, contra Reinaldi mentem, qui ipsum extinctum cupiebat, Patavium relegaretur, præterque ipsum Everardus, alique Mediceæ familiæ quamplurimi una cum binis Pucciis. Atque quo illis, qui Cosmi vicem dolebant, adversarii metum incuterent, Dictaturam in octoviros excubiarum atque Capitaneum detulerunt.

*In exilium
pulsus.*

In Cosmum igitur Anno MCCCCXIII. die III. Octobris à magistratu sententia lata, ipseque ut non gravate obtemperaret, monitus fuit, fore alioquin, ut durius tam cum ipso quam fortunis suis ageretur. Excepit Cosmus vultu alacri sententiam, testatus, quovis gentium sibi gratum istius Reipubl. decretum fore, id saltem rogare, postquam ipsi vitam largiti sint, hanc porro defendendam sumant, esse nimirum in area Palatii, qui sanguinem ipsius sitiant, tandem Reipubl. populo, ipsisque potissimum Reip. Dominis tam se, quam omnes facultates obtulit. Erectus à Gonsalonario, & quousque advesperasceret in Palatio scryatus, postmodum ab ipso ad cœnam vocatus, inque

inque tutum multis armatis stipatus, ad fines Florentinorum deductus fuit. Exceptus Cosmus, quaque versum pergeret, honorifice, atque à Venetis publico nomine conventus, neque pro exule, sed tanquam in supremo gradu constitutus adhuc esset, in dignitate habitus.

Florentia hunc ad modum tanto cive, quique universim tantopere amaretur, orbata, omnes suspensi esse, tamque iis qui vicissent, quam qui victi essent, metuere sibi videbantur. Reinaldus eam ob rem futuræ suæ calamitatis jam non ambiguus, ne interim sibi, partique ulla ex parte deesset, multis amicorum convocatis, ruinam ipsis imminere testatus est, quod nimirum lachrymis, precibus atque opibus hostium, flecti sese passi fuerint, neque interim animadvertant, jam ipsis supplicandum atque dolendum esse, neque tamen vel preces ipsorum auditas vel lachrymas quidquam æstimatas, pecuniarum acceptarum, tam sortes quam usuras morte, tormentis, atque exiliis, ipsis redhibendas fore: Longeque satius fuisse desides steterisse, quam Cosmo vitam amicisq; ipsius urbem elargitos esse: *Adversariorū ipso, sum conser-natione*
homines siquidem magnos, aut non sodiendos, aut seceperis, extinguendos esse: hisce vero malis, suo quidem judicio, nihil remedii superesse, quam sese eousque in urbe undiq; muniri quo inimicos vindictam molientes (quod propediem facturos constet) armata manu urbe expellere possent, siquidem via alia ipsos pellere nequivissent. Ei rei non mediocriter profuturum, quod etiam jam olim monuerit, ut potentiores sibi reconciliandos sumant, adeoque omnes dignitates quotquot in urbe sunt, in eos conferant, quo nimirum hæc partes consolident, postquam adversa plebe fulciatur: ea siquidem ratione hæc longe superiores fore, utpote quæ virtute, animis, atque existimatione præpolleant, testatus tandem, nisi ad hoc extremum verumque remedium confugiatur, sane videre se minime posse, qua porro via, inter tot inimicos,

amicos, sese tueri possint, sed potius exitium tam partium, quam ipsius urbis, certo consecuturum.

Hiscæ rationibus Mariottus Baldovinettus, convocatorum unus sese opposuit, in superbiam imprimis potentiorum, eorumque ingenium nullo pacto ferendum, iniectus, neque consultum esse, ut in manifestam sese tyrannidem sponte præciperent, quo ea, quæ à plebe metuuntur pericula, hæcenus dubia, devitent. Cum ergo Reinaldus consilia sua posthaberi animadverteret, iniquum factum, tam suum, quam partium, detestatus, hæc omni superiori potius vi, cui hoc adeo decretum esset, quam hominum ignorantiz atque cæcitati, adscribenda censuit.

Dum hæc ita hærerent, neque hi sibi satis prospicerent, interceptæ fuerunt literæ quibus Agnolus Acciaivulus, Cosmo, quo animo urbs erga ipsum affecta esset, significabat, hortabaturque ut bellum aliqua ex parte moveret, tum præterea Nerium Ginium sibi reconciliaret, nam si urbs in angustias compulsæ, pecuniæ præterea inopiæ premeretur, postquam nemo sit, qui illam juvare facile velit, necessario memoriam ipsius revocatam, atque ipsius redditum expetitur fore. Quod si præterea Nerius à Reinaldo distraheretur, tantum inde momentum Reinaldi partibus decessurum, ut jam ex defensionis impares futuræ sint. Atque hæc quidem literæ, ad magistratum delatæ, in causa fuerunt, ut Agnolus caperetur, tandemque in exilium mitteretur. Neque tamen inde Cosmi partibus quidquam, ex amore erga ipsum, deperit.

Jamque annus fere, ab ipsius exilio, elapsus fuerat, cum mense Augusto, Anno mccccxxxiii, Gonfalonerii dignitas, in duos sequentes menses, in Nicolaum Coccum caderet, præterea octo Dominorum omnes, Cosmianarum partium urnam exirent, qua quidem sorte, non modo Reinaldus, verum adeo omnes suarum partium, non mediocriter perculsi fuere: cum autem consuetum sit, Reipubl.

Reipubl. Dominos , antequam ad gubernandam eam accedant, triduum privatos stare, Reinaldus iterum partibus suis convocatis suadebat , postquam manifestum exitium jam præ foribus sit, ut arma corripere , atque Donatum Vellutum , qui tum Gonfalonis munus adhuc gerebat , instigare nitantur, quo populum convocare, aream Palatii occupare , atque Dictatura creata , novum Magistratum dignitatibus privare , aliosque administrationi commodos substituere velit, tum ut urnæ pristinæ antiquarentur, novæque amicorum nominibus refertæ subrogarentur. Multis hæc consilia tam tuta quam necessaria , multis vero, ut quæ magnum discrimen secum ferrent, nimis violenta videbantur.

Atque inter eos , cui hæc via displicebat, erat Palla Strozzius , utpote vir ingenio quieto , modesto , humano , atque literarum potius , quam partium studiis coercendis , atque civilibus discordiis sopiendis apto. Dixit igitur Strozzius, *conatus astutos, audacesque ab initio quidem faciles apparere, verum inter tractandum difficultatis plenos, exitum tandem damnosum habere* : arbitrari porro sese, metum novi belli, siquidem copiarum Ducis Mediolanensis in Flaminia prope Florentinorum fines confederint , Dominis Reipubl. laboris atque curarum plus , quam intestinas discordias comparaturum : quod si vero illis quoquo modo visum sit turbare, id equidem tam clam, quin confestim emanet, haberi non posse, atque ea quidem ratione sese tempori non defuturos eaque conaturos , quæ salutem communem requirere visum fuerit, eademque via, postquam nimirum necessitatem sequantur , tam minori id populo admirationi , quam etiam ipsis invidiæ futurum. Conclufum igitur , novum magistratum minime turbandum , sed potius eorum actiones excutientas , atque si vel tantillum movere animadversum fuerint , ad arma convolandum , inque area ad

S. Pulinarem, Paulatio propinqua conveniendum esse inde pergendum, qua commodum visum fuerit.

Novus igitur magistratus, nullo obsistente, Rempubl. subiit, & Gonfalonarius quidem, quo exultimationem venaretur, parique via eos terreret, qui alioquin sese ipsi opponere possent, Donatum Vellutum antecessorum suum, quod publicum æs in usus suos transfulisset, in vincula conjecit. Inde, collegarum animis tentatis, de Cosmorestituendo agere, eosque cum inde non alienos animadverteret, eadem de re cum iis, qui partium Medicearum primi supererant, conferre cœpit, quorum animis accensis, mox Reinaldus Albizius seditio- nem mo-
vat. dum, Rodolfum Peruzium, & Nicolaum Barbadorum tanquam diversæ partis duces, in jus vocavit. Reinaldus, eam ob rem non diutius cunctandus, ipse quidem, magno cum armatorum numero, in publicum prorupit, cui Rodolfus Peruzius, & Nicolaus Barbadorus sese mox conjunxerunt.

Erant inter hos permulti civium, tum militum non pauci, qui absque stipendiis Florentiæ hærebant, atque illi quidem omnes, ad aream S. Pulinaris ad conditum confluxere, solus Palla Strozzius, licet multos armatos in ædibus occultasset, non comparuit, unaque pariter Joannes Guicciardinus, adeo ut Reinaldus creberrimis nunciis eos provocaret, tarditatemque ipsis exprobraret. Ad quæ Joannes, satis se suo judicio partibus adversis obstare, si Perrum fratrem domi contineret, ne ab ipso Palatium occuparetur. Palla vero Strozzius crebro interpellatus, tandem inermis ad S. Pulinarem equo vectus, cum duobus peditibus comparuit, Reinaldus obviis fociordiam exprobravit, diversam istam ab aliis rationem, aut fluxæ fidei, aut fluxi animi testem esse, utrumque horum viro fugiendum, qui eam exultimationem factam rectam cupiat, ad quam ipse

ipse hætenus aspiraverit. Falli ipsum porro, si speret, hac via ab hostibus vel vitæ ipsius, vel securitati eo magis prospectum fore. Se quod attineret, hoc sibi satis esse, si quæ forte adversa succedant, quod non modo consiliis ante periculum, sed etiam auxiliis in ipso periculo, partibus non defuisset. Ipsum vero, atque alios istius generis homines, maiorem animi angustiam manere, cum in memoriam nimirum aliquando revocaturi sint, ter ipsos patriam prodidisse, primo cum Cosmum dimiserint, secundo cum consilia sua posthabuerint, tandem cum armis eam defendere neglexerint. Ad quæ Strozzius nihil respondit, quod articulate percipi posset, sed converso equo, submurmuratis quibusdam, domum repetiit.

Domini Reipubl. percepta Reinaldi seditione, seque destitutos animadvertentes, Palatium confestim obserarunt, consilioque destituti hærebant. Verum dum Reinaldus in foro copias illas, frustra diutius operiretur, ea ratione factum est, ut tam sibi occasionem victoriæ è manibus elabi, quam Dominis animos redire pateretur, ad quos multi civium concedentes, ad excutienda seditionis arma eos hortari cœperunt. Quidam igitur Dominorum, qui partibus minus suspecti videri possent, ad Reinaldum ablegati, animum ipsius tentarunt, istorum nimirum motuum causas Dominos ignorare, neque porro eos unquam de ipso offendendo cogitasse, quod si vero de Cosmo restituendo sermo inciderit, de eo tamen revocando hætenus ne cogitatum quidem, inde autem, si forte ex suspensiones exortæ sint, ipsis abunde eo nomine cautum fore, veniant modo in Palatium, atque gratos se ibi esse experiantur.

Nihil vero ea Reinaldi animum mutant, quin potius se ipsos ad privatam vitam reducere, Remque inde publicam, communi bono, restitu-

A so- tam cupere : Verum *semper accidere solet , dum ii*
res sint , ut nihil salutare constitutur . Rodolfus ergo
cis de- Peruzius , istorum pollicitationibus fretus , nihil
stitui- aliud , quam ne Cosmus restituatur , se cupere
tur . dixit , id si transactione obtinere queat , nullam
 porro se victoriam desiderare , neque quo ea in-
 signiore potiatur , se urbem civium sanguine fe-
 dare , sed eam ob rem Dominis obtemperare vel-
 le , quibus dictis , unâ cum suis copiis , in Palatium
 concessit , atque ibi hilari vultu exceptus fuit .

Mora igitur Reinaldi ad S. Pulinarem , Strozzi
 præterea pusillanimitas , tandemque Rodolfi se-
 cessio , manifesto Reinaldo victoriam eripere ,
 quod nimirum civium animi , qui ipsum seque-
 bantur , frigesce-re inde inciperent , ad quæ præ-
 terea Pontificis autoritas accessit .

Pontif. Agebat id temporis Papa Eugenius , (à Popu-
Euge- lo nimirum Romano pulsus) Florentiæ . Hic ergo
nins à sui officii ratur , turbas istas componere , per Pa-
populo triarcham Joannem Vitelleschium , Reinaldi ami-
Roman. cissimum , eum ad se vocavit , pollicitus , tam au-
pulsus. thoritatem se quam fidem suam interpositurum ,
 quo is desiderio suo , præter sanguinem cladem-
 que civium , apud Dominos Reipubl. potiretur .

Pontifi- Persuassus , ab amico Reinaldus , unâ cum omni-
ce confi- bus iis , qui armati ipsum sequebantur , ad S. Ma-
sus cum riam novitiam , ubi Pontifex morabatur , sese con-
ipso cir- tulit , ibique à Pontifice , de fide sibi data , seque
cum ve- differentiarum arbitro constituto , edoctus , spe
nitur . insuper facta , modo ab armis discederet , omnia
 ad ipsius libitum composita fore , postquam præ-
 terea pusillanimitatem Strozzi , & Peruzzi levi-
 tatem perspexisset , inops melioris consilii , in Pa-
 pæ fidem concessit , ejus autoritate se tutum fo-
 re confisus . Eam ob rem Pontifex Nicolao Bar-
 badoro , unâ cum reliquis , qui ipsum comitati
 fuerant , atque ad fores exspectabant , significari
 jussit , ut arma deponerent , Reinaldum siquidem
 apud

apud Pontificem , concordiz cum Dominis tractandæ , remanere , ad quæ omnes dilabi atque ad sua se recipere cœpere .

At Domini , adversam partem arma seposuisse *Florenti* docti , concordiam quidem apud Pontificem *tini Pont* tractare pergebant , alia vero via , ex montibus *tificem* Pistoriensibus , peditem clam coegerunt , eoque *ludis* una cum omnibus cataphractariis suis nocte *ciunt* .
tim Florentiam traducto præcipuos urbis aditus
firmarunt , populum præterea ad forum convo- *Cosmus*
carunt , novamque Dictaturam constituerunt , à *ab exi*
qua confestim Cosmus , una cum iis qui ipsius *lio reve*
exiliis comites fuerant , revocatus , adversarum *catius* .
contra partium Reinaldus , Albizius , Nicolaus
Barbadorus , Rodolfus Peruzius , Palla Strozzius , *Albi*
multique præterea cives , tam magno numero in *zins in*
exilium acti fuere , ut perpauca urbes in Italia , *exilium*
non eorum alios exciperent , non raræ etiam ex- *mitti*
tra Italiam iis replerentur , adeo ut ea ratione *Flo-*
rentia , non modo viris , sed etiam opibus atque
industria nudaretur .

At Pontifex tanta calamitate eos oppressos animadvertens , qui precibus suis confisi , arma deposuissent , id iniquissimo animo tulit , atque apud Reinaldum , quod fidei suæ confisus , id injuriæ pateretur , maximopere doluit , interim ea patienter ferre , atque ob volubilitatem fortunæ , bene sperare jussit . Ad quæ sic Reinaldus , Parva quidem fides , quam mihi illi habuerunt , quos mihi credidisse præstaret , tum nimia quam ego tibi præstiti , me meamque partem pessumdederunt , interim me ipsum , quam quemvis alium potissimum accuso , quod nimirum crediderim , me tua , qui patria pulsus es , autoritate in me tutum consistere posse . Quoad fortunæ porro ludos , eos post satis perspectos habeo , cumque parum rebus prosperis huic innixus fuerim , eo adversa me minus afficiunt , neque sum nescius , eam si libuerit , clementi me vultu respicere posse .

Quod si vero nec hoc videatur, equidem haud magni æstimabo, illa urbe carere, in qua leges minus quam homines possint, siquidem ea patria dulcis sit, ubi fortunis atque amicis tuto uti queas, non illa, ubi tam iltz facile tibi auferri possint, quam hi metu, ne sua amittant percussi, in calamitatibus te destituere cogantur. Prudentibus porro atque bonis civibus, semper minus grave fuit, calamitates patriæ procul intelligere, quam oculis contueri, atque gloriæ magis tribuunt, honesto titulo exulare, quam urbis mancipium esse. Inde à Pontifice digressus, irarum plenus, deque consiliis suis amicorumque vecordia sæpius conquestus, in exilium profectus est.

Ex altera parte Cosmus, de sua restitutione jam certus, Florentiam repetiit, atque raro equidem accidisse constat, civem ex victoria redeuntem, ac triumphum agentem, tanto cum populi concursu, tantaque omnium læticia, exceptum fuisse, quanto ipse, ab exilio reversus, exceptus fuit, ab omnibus benefactor populi, paterque patriæ appellatus.

LIBER QVINTVS.

SOLENT ut plurimum regiones, mutationibus suis, a bene constitutis rationibus, ad corruptas, a corruptis vicissim ad bene constitutas migrare: posteaquam etenim rebus humanis, nihil perpetui, a natura tributum sit, sit porro, quamprimum hæ ultimam perfectionem adeptæ sunt, cum nihil supersit, quâ ultra progredi queant, ut ex necessario iterum labantur atque decrescant: eadem porro ratione, cum minui cœperint, atque corruptionis ultimam metam adeptæ fuerint, quâ ultra præcipitentur, nihil appareat, eas iterum emergere atque conscendere consentaneum est, adeoque semper à bono ad malum, & vicissim à malo ad bonum proclivis via est. *Virtus siquidem quietem parat, quies otium, otium porro corruptionem generat, corruptio interitum, hinc iterum ad bonas constitutiones, inde ad virtutem, ex virtute ad gloriam secundamque fortunam progressio fit.* Hinc à prudentioribus animadversum fuit, literarum studia, cladibus bellicis succedere, inque Rebusp. atque regionibus, belli Duces prius, quam Philosophos nasci.

Nam posteaquam ex ordinata militia, victoria parta fuerit, victoriæ vero quies successerit, eundem robur istud ingeniorum armatorum, nullo honestiore, quam literarum, otio corrumpi consequitur: neque sane otium, majore & periculosa magis astutia, quam hac via, in Respubl. bene constitutas penetrare queat. Atque id quidem à

Catone, cum Diogenes & Carneades Philosophi, ab Atheniensibus ad Senatum legati venirent, optime animadversum fuit: nam postquam is juventutem Romanam, maxima cum admiratione, eos sectari cerneret, malaque quæ in Rempub. ex honesto isto otio, proficisci possent perspiceret, eam ob rem cautum voluit, ne cuiquam Philosopho Romæ agere liceret. His igitur rationibus Respubl. ad interitum vergere solent, quo cum pertigerint, atque homines, calamitatibus edocti, sapere cœperint, iterum ad ordinem reverti consueverunt, nisi eæ, vi quadam præter ordinem, penitus extinguantur.

Atque ex his quidem principiis, prisca illa Italia, primo Tuscorum, postea Romanorum fortuna, modo felix, modo misera stetit. Quamvis vero postmodum Romanis ruinis nihil superstructum fuerit, quod hanc provinciam, sub præstantis alicujus Ducis Imperio, penitus restituere potuerit: nihilominus tanta virtus, apud novas quasdam urbes atque imperia (quæ Romanis claudibus inædificata fuere) emicuit, ut eæ, licet unius imperio non parerent, eo tamen usque virtutis progressæ sint, ut earum conjunctis viribus Italia, à Barbarorum populorum invasionibus, defendi liberarique sæpius potuerit: Inter quæ quidem imperia Florentini, quantumvis non adeo ampla provincia ipsis obtigerit, nec potentia, nec autoritate, reliquis cessere, sed potius in media Italia, tam situs quam divitiarum ratione, ad injurias expositi, nihilominus aut bellum, contra ipsos motum, feliciter sustinebant, aut victoriam illi conferebant, in quem inclinare ipsis integrum videretur.

Horum ergo Imperiorum recentiorum virtute ejusmodi tempora successerunt, quæ licet non adeo diuturna pace commendari queant, attamen nec etiam bellis difficilioribus atque exitiosis implicata fuerint, pacem etenim appellare nequeas,
ubi

ubi vicini sæpius armis invicem petuntur , nec proprie id belli nomen meretur,ubi nec homines trucidantur, nec urbes delentur. Bella siquidem *Bella in nostra*, eo usque enervata languescebant, ut ea tam *Italia* absque metu susciperentur, quam citra periculum *incruent-* ducerentur , tum etiam sine clade finirentur. *ta.*

Adeo ut virtus illa , quæ aliis in regionibus , ex diuturna pace senescere consueverat, apud Italos bellorum vilitate interiret , quod ex iis , qui ab anno MCCCXXXIV. ad annum XCIV. gesta sunt, copiosius patebit , indeque porro cognosci poterit, qua ratione Barbaris denuo via in Italiam adaper-
ta, Italique eorum jugum perpeffi fuerint.

Quod si verb Principum nostrorum , tam domi quam foris res gestæ , ob virtutem atque magnitudinem, non eam, quam priscorum admirationem legenti allaturæ sint , tamen fortassis alias ob rationes, non minore cum admiratione percipientur , cum nimirum hinc cognoscere liceat, qua ratione tot, tamque nobilissimi populi, à tam contemnendo milite coerceri sese passi fuerint : licet etiam , in describenda hujus sæculi senectæ, fortassis nec de robore alicujus militis , nec præstantia imperatorum , nec amore civis erga patriam sermonem multum habituri simus , constabit tamen hinc, quot quantisque fraudibus, astutia , atque artibus Principes , milites, Rerumque publicarum duces, ad tuendam eam existimationem , quam nusquam promeriti fuerant , usi fuerant, quod quidem legentibus , non minori, qua priscorum res gestæ usui fortassis fuerit. Nam si ista liberalia ingenia ad imitandum accendere solebant, hæc ad ea fugienda extinguendaque prodesse queant.

Erat id temporis Italix conditio hunc ad mo- *Italia*
dum constituta , ut quamprimum opera eorum, *condi-*
qui imperabant , pax constituta esset , ea prope- *tio.*
diem ab iis, qui arma tractabant , inque manibus
habebant , denuo turbaretur , adeo ut ea ratione
nec

nec bello gloria, nec pace tranquillitas ipsis parturiretur. Ergo pace inter Ducem Mediolanensem ac confederatos, anno MCCCCXXXIII. constituta, illi militum, quibus bello carere integrum non erat, contra Pontificem arma movere decreverunt. Erant porro duorum militum in Italia genera, à Braccio arque Sforzia denominata, hoc celeberrima. Nicolaus Piccininus, Nicolausque Fortebraccius: sub his generibus, fere omnis reliqua militia Italica comprehendebatur. Atque Sforzia quidem militia, tam ob Comitibus præstantiam, atque in bello gerendo virtutem, quam quod Dux Mediolanensis, Blancam filiam notham, in matrimonium ipsi collocare pollicitus fuerat, in maiore erat pretio, maximamque ipsius militie auctoritatem conciliabat. Hi igitur duces, diversis ex causis, pace in Longobardia jam constituta, Papam Eugenium invaserant.

Eugenius Papa à Rom. pulsus. Atque Fortebraccius quidem, antiquo Braccii contra Pontifices odio, Comes vero ambicione ferebatur: adeo ut Nicolaus Romam oppugnaverit, Comes vero Piccardo potiretur: ne igitur Romani bellum gerere necesse haberent, eam ob rem Eugenium Papam urbe eiecerunt, qui quidem, per multa discrimina, variosque casus, tandem Florentiam concessit, ubi examinata periculi sui magnitudine, seque destitui undique animadvertens, nec integrum Italis esse, in ipsius gratiam iterum arma tractare, quæ tanto cum desiderio modo seposuerant, tandem cum Comite

A Sforzia Piceno exutus. transegit, atque ipsi Piceno (quod nunc Marcam vocamus) cessit, licet Comes injuriæ, qua illam occupaverat, etiam contemptum adjecisset, si quidem in subsignandis, quas hinc inde mittebat literis, quæ subscriptio, more Italorum, Latina esse consueverat, hoc genere usus erat, Ex Girsaleo nostro Firmiano, invito Petro & Paulo. Nec cessione provinciæ istius contentus, insuper dignitate

gnitate Signiferi sedis Pontificiæ excellere voluit, *Etque* idque omne obtinuit, adeo nimirum Eugenius *ratione* bellum potius dubium, quam pacem ignominio- *in ami-* sam metuebat. *citiâ*

Postquam vero Comes in amicitiam Pontificis *receptus* concessit, ab eo porro tempore, Nicolaum Fortebraccium persequi cœpit, interque ipsos aliquot mensium spatio, in ipsa Pontificis ditione, vario Marte sæpius pugnatum fuit, quæ quidem res plus in damnum Pontificis atque subditorum, quam eorum qui militabant, cedebat, adeo ut inter ipsos, Ducis Mediolanensis interventu, ad inducias, tandemque compositionem deveniretur, qua quidem uterque multam Pontificis ditionem obtinuit.

Bellum ergo istud Romæ debellatum, in Flaminia (Romaniam vocant) à Baptista Cannetensi resuscitatum fuit. Interfecerat hic Bononiæ quosdam ex Grifonum familia, Pontificisque partes ibi agentem inde exturbaverat, atque quo eam urbem sibi obtineret, ad Philippum auxilia peti- tum, Pontifex vero ad Venetos & Florentinos confugerat: Impetrata undique auxilia, omnem Flaminiam milite repleverunt. Philippi militem ducebat Nicolaus Piccininus: Venetorum atque Florentinorum exercitum moderabantur, Gattamelata, & Nicolaus Tolentinas, atque hi duo exercitus prope Imolam commissi, eoque prælio Venetorum Florentinorumque copiarum profligatarum, Tolentinaeque captus, ad Ducem Philippum in vincula ductus fuit, apud quem seu fraude Ducis, seu ex mœrore paulo post interiit.

*Bellum
in Fla-
minia.*

*Venetis
& Flo-
rentinis
profli-
gati.*

Dux ergo, quod vel debiliior ex tot bellis esset, vel quod confederatos à clade illa quieturos arbitraretur, victoriam prosequi neglexit, eaque ratione Pontifici & fœderatorum reliquis, ad novas confederationes occasionem præbuit, qui Comite Francisco, ad ipsorum stipendia vocato, Fortebraccium ditionibus Pontificiis exuere nitebantur,

Pontifex Romanus ita utrum possit. tebantur, quo nimirum bello, in gratiam Pontificis suscepto, finem tandem imponent. Postquam ergo Romani, Pontificem viribus atque potentia auctum animadverterent, eam ob rem ad compositionem inclinare, eaque petita tandemque impetrata, Procuratorem Pontificis nomine susceperunt.

Obrinuerat inter alia Fortebraccius, Tiburtinos, Phaliscos, Tifernates & Ascesios: Atque huc quidem, quod viribus inferior esset, sese subduxerat, ibique à Comite obsessus fuerat, cum ergo obsidio illa in longum traheretur (Nicolaus siquidem sese strenue defendebat) Duci porro videretur, aut victoriam illam foederatis excutendam, aut si illa potirentur, sua sibi deinceps defendenda esse, eam ob rem Nicolao significavit, quo nimirum Comitem ab obsidione averteret, ut per Flaminiam in Tusciam descenderet, qua quidem re factum est, ut foederati, plus momenti in Tuscia defendenda, quam Ascesio expugnando situm arbitrati, Comitem ad occupandos aditus istos maturare juberent, Nicolaus siquidem ad Forum Livium jam usque progressus fuerat. Ex altera parte Comes ad Cesennates pervenerat, Leone fratre suo, ad bellum in Flaminia ducendum, ditionemque suam defendendam, post se relicto: dum igitur tam Nicolaus qua in Tusciam descenderet, Comes vero qua ipsum aditu prohiberet, ambo studiose invigilarent, Nicolaus interea Fortebraccius in Leonis copias impressionem fecit, eoque capto, omnem ipsius exercitum profligavit, eodemque impetu victoriz insistens, multas Flaminiae urbes occupavit.

Fortebraccii mors.

Atque ea quidem clades Comitem non mediocriter perculit, quod de universa Flaminia jam actum arbitraretur, parte igitur exercitus, quae Piccininum distineret, eo loci relicta, ipse reliquis cum copiis contra Fortebraccium properavit, cumque vicit, sauciumque in potestatem suam redegit.

redegir, ex quo vulnere paulo post obiit. Atque hæc quidem victoria, Pontifici omnem provinciam recuperavit, quæ à Fortebraccio occupata fuerat, eoque Ducem Mediolanensem compulit, ut pacem peteret, quæ tandem, Nicolai Estensis Marchionis Ferrariensis interventu, firmata fuit, qua omnis provincia, à Duce in Flaminia occupata, ad Pontificem redibat, Ducisque exercitus in Longobardiam revertebatur, Baptista vero Canetensis, quod omnibus iis usu venire solet, qui non propria, sed aliena virtute viribusque Resp. occupant, postquam Ducis copiarum inde abcessissent, Bononiæ diutius obtinendæ impar, fuga sibi consuluit, atque Antonio Bentivoglio, adversarum partium Principi urbem cessit.

Atque isthæc quidem omnia in Cosmi exilium incidere, à cuius deinceps reditu visum fuit iis, qui de eo restituendo suaferant, prætereaque civibus, ad quos injuriæ istæ pertigerant omnibus, ut nulla cujusquam habita ratione, conditionem suam undiquaque muniret. Illique Reipublicæ *Proscrip-
tiones
Floren-
tinorum.* moderatores, quorum erat Novembre atque Decembre mensibus præesse, non contenti iis, quæ in gratiam harum partium constituta hæctenus fuerant, etiam ipsi multorum exulum fines prorogarunt, alios præterea relegarunt, ut tandem civibus non tam studia partium, quam divitiarum, propinqui, atque amicitiarum privatæ nocerent: adeo, ut si proscripcio ista sanguinem porro sitisset, ea Octavii vel Syllæ proscriptioni haud ab- similis fuisse, licet non omnino cruore caruerit. Antonius siquidem, Bernhardi Guadagni filius, capite plexus fuit, alii præterea cives quatuor, intra quos Zanobius Belfratellius, Cosmusque Barbadorus, quod fines præterissent, atque ad Venetos concessissent, ab iis comprehensi, atque in gratiam Cosmi, posthabita sua dignitate, Florentiam in vinculis mandati, ibique ignominiose obtruncati fuerunt: quæ quidem res par-
tibus

tibus Cosminianis maximam auctoritatem, adversariis vero metum peperit, tam potentem nimirum Rempubl. libertatem suam Florentinis venalem prostitueret, quod tamen non tam in gratiam Cosmi, quam ad inflammanda partium studia, atque exacerbanda tot cædibus ingenia, fovendasque dissensiones, eos fecisse, qui iudicaret non defuere, quod nimirum potentæ suæ, nihil adeo, ac Florentinorum concordiam, obfistere arbitrentur.

Nova

Reipub.

Florent.

consti-

tutio.

Urbe igitur suspectis pariter atque inimicis perpurgata, ad alios novis beneficiis devincendos descenderunt, quo nimirum, etiam hac ratione, partes suas munirent, eam ob rem, universam Albertorum familiam, tum quotquot præterea patria exulabant, revocarunt: nobiles præterea omnes, paucissimis exceptis, in populi classem transcripserunt, exulumque bona, exiguo pretio, inter seipsum partiti sunt. Novis insuper legibus atque constitutionibus partes suas firmarunt, urnæque novis nominibus, omnibus illis qui adversas partes redolebant posthabitis, repleverunt. Adversariorum porro clade edocti, huic urnarum constitutioni, atque in his selectioribus civium nominibus non usque quaque confisi, decreverunt, ut iis, quibus vitæ necisque jus esset, semper ex ducibus harum partium peterentur, eamque ob rem constituerunt, ut ii, qui novis electionibus præpositi essent (copulatores novarum scidularum vocabant) unâ cum iis, qui magistratu exhibant, eam electionem aggredierentur. Octoviris excubiarum jus vitæ necisque tribuerunt: inde constituerunt, ne relegatis, finito relegationis tempore, liceret, absque cognitione tam Dominorum quam collegiorum, quorum in universum xxxvii. sunt, redire, nisi horum xxxiii. vota, in restitutionem concurrerent: literas ad eos dare, vel ab iis recipere, inter aliorum, omnis demum vox, omnis natus,

Tyran-

niciæ ra-

tionibus

stabili-

ta.

tas, omnis denique motus, qui suspicionem ad-
ministrantibus Rempubl. movere posset, graviter
plectebatur. Quod si vero quicquam suspicio-
num istiusmodi censuras evaserat, id postmodum
novis exactionibus oppressum fuit, adeo ut pau-
co temporis intervallo, pulsus nimirum, atque ad
paupertatem reductis, omnibus adversarum par-
tium civibus, ipsi Republ. quieti potirentur. Ne
porro istiusmodi munimentis intra urbem, quid-
quam extra illam deesset, tum quo auxilia ad-
versariis undique praepererentur, eam ob rem *Regina*
cum Pontifice, Venetis, Duceque Mediolanensi, *Ioanna*
ad communem imperiorum defensionem, fœdus *mors.*
pepigerunt.

His igitur apud Florentinos, cum ad modum, *Alfon-*
constitutis, Regina Neapolitana Joanna in fata *sua Ar-*
concessit, atque testamento Renatum Andega- *rag. Rex*
vensem hæredem scripsit. Erat id temporis Al- *Neapo-*
fonfus, Arragonæ Rex, in Sicilia, qui multorum *lim oc-*
Baronum amicitia fretus, regnum Neapolitanum *cupare*
occupare in animo habebat. Neapolitani vero, *nititur.*
& Baronum alii Renato studebant. Papa porro,
nec Alfonso nec Renato, quidquam juris ibi
concessum, sed potius per Vicarium suum, id ad-
ministratum cupiebat. Nihilominus Alfonso
mare cum exercitu trajecit, atque à Duce Po-
meriæ Vestinorum (Sessam vocant) exceptus
fuit, ibi vocatis quibusdam Principum ad
sua stipendia, in animo habebat, post occupa-
tam Capuam, quam Princeps Tarentinus ipsius
nomine tenebat, Neapolitanos imperio sub-
jicere: interim classe sua Cajetam, quæ pro
Neapolitanis stabat, obsidione premebat, adeo
ut Neapolitani ad Philippum, pro auxiliis con-
fugerent,

Atque is quidem Genuensibus, ut eam sibi
provinciam sumerent, author fuit, quam ipsi
porro non inviti in se receperunt, tam ut Duci
Domino suo gratum facerent, quam ut merces
suas,

Alfon-
sus Rex suas, quæ Neapoli atque Cajetæ depositæ erant,
à Genu- salvas haberent, eamque ob rem classem instru-
ensibus etissimam compararunt. Alfonsus ea re animad-
captus. versa, etiam suam classem auctiorem reddidit,
atque contra Genuenses profectus, supra Insulam
Pontiam pugna commissa victus, multisque cum
ducibus captus, inque manus Philippi constitu-
tus fuit.

Atque hæc quidem victoria, omnes in univer-
sum Italix Principes, qui Philippi potentiam me-
tuebant, immensum turbavit, utpote quibus vi-
deretur, optimam ipsum occasionem Regni oc-
cupandi, jam adeptum esse. Verum is longe alia,
planeque contraria via (adeo nimirum opiniones
humanæ inter se discrepare solent) institit. Ab
Alfonso siquidem, viro alioquin prudente, quam-
primum id per occasionem licuit, ipsi demon-
stratum fuit, quam imprudenter partibus suis
neglectis, Renato studeret. Renatum, siquidem,
si modo regno illum potiri contigerit, id potissi-
mum acturum, ut Ducatum Mediolanensem Gal-
liæ Rex occupet, quo ipsi auxilia in propinquo
sint neque opus habeat, cum id res postulaverit,
ea ex longinquo petere, iisque viam vi pateface-
re: neque ipsum si ad Gallos regnum devenerit,
ulla ratione ruinam suam avertere posse. Longe
vero aliter rem se habere, si ipsi Alfonso regnum
cesserit, nam cum præter Gallos sibi nulli alii ho-
stes extimescendi sint, necessario Ducem sibi
conciliandum, amandum, imo venerandum ve-
nire, ne hostibus via ab ipso aperiatur atque hac
demum via, regnum quidem penes Alfonsum,
authoritatem vero atque potentiam penes Phi-
lippum fore: adeo ut ipsi longe magis, quam sibi
ipsi incumbat, tam pericula hinc, quam inde uti-
litem prudenter ponderare, nisi potius cupidi-
tati suæ satisfacere, quam de firmando statu suo
deliberare velit: primo siquidem casu, ipsi Prin-
cipem atque liberum esse licere, altero vero, si
nimi-

nimirum inter duos potissimos Principes exposi-
tus sit, aut ipsi de statu periclitandum, aut in per-
petuis angustiis hærendum, atque tanquam servo
istis obtemperandum fore.

Movere hæ rationes tantopere Ducem, ut mu- *A Phi-*
tato proposito, Alfonso libertati restitueret, *lippo re*
eumque honorifice Genuam, indeque in regnum *stitutus.*
deduceret. Atque rex quidem Cajetam sese con- *liberta-*
tulit, utpote quæ à quibusdam Regni ducibus, *ti.*
quamprimum illi liberatum Regem cognovissent,
occupata fuerat. Genuenses vero, postquam nulla
ipsorum habita ratione, Regem a Duce libertati
restitutum, atque hunc ipsorum periculis atque
sumptibus amplificatum penesque ipsum hono-
rem liberati, penes se vero injuriam profligati ca-
pitique regis remanere, animadverterent, non me-
diocris injuriæ loco id sibi sumfere.

Solent Genuenses, quando liberi agunt, suffra- *Gennu-*
giis plane liberis Ducem creare, non quod abso- *sis Reip.*
lutum ipsi imperium conferant, aut ipsi soli nego- *constitu-*
tia decidenda sint, sed quo tanquam caput ea, *tio.*
quæ deliberanda veniunt, in consiliis proponat.
Sunt in ea urbe familiæ nobiles permultæ, earum-
que aliz adeo potentes, ut eæ difficulter à Magi-
stratu coherceri sese patiantur, earum vero o-
mnium Fregosa atque Adorna alias longe antece-
dunt. Atque ab his divisiones ea in Republ. pro-
ficiscuntur, hinc civiles rationes corrumpuntur:
eæ siquidem non civiliter, sed ut plurimum ar- *Vnde eo*
mis de dignitate illa decernentes, semper alteram *rum di-*
regmare, alteram opprimi experiuntur. Non raro *visiones*
etiam occurrere solet, ut illi, qui dignitatibus
exuti sunt, ad auxilia externa confugiant, adeo-
que patriam suam, à qua ipsimet regenda arcen-
tur, imperio externo submittant. Atque hinc
quidem fit, ut plerumque ii, qui Longobardiæ
imperant, etiam Genuensibus potiantur, quod
etiam eo, quo Alfonso capiebatur tempore, sic
se habebat, primusque eorum, qui Philippo, ad
occu-

occupandos eos, adjumento fuerant, Franciscus Spinola erat, atque is quidem, paulo post impostam patriæ servitutem, (quod in istiusmodi casibus semper evenire solet) Duci suspectus esse cœpit, qua de re ipse commotus, voluntario quasi exilio, Cajettam concesserat, eoque tempore, quo pugna navalis cum Alfonso committebatur, prælio interfuerat, atque strenue rem gesserat, adeo ut in spem erigeretur, recenti hoc suo beneficio, saltem id apud Ducem se meruisse, ut reditus in patriam, præmii loco, sibi cederet. Verum postquam animadverteret, Ducem iisdem hactenus suspicionibus ferri, utpote qui sibi persuadere non posset, eum, qui libertatem patriæ non amasset, ipsum amare posse, eam ob rem fortunam iterum tentare, atque tam patriæ libertatem, quam sibi ipsi existimationem securitatemque recuperare constituit, civibus nimirum suis non alia ratione se exculpari posse quam si eadem à manu, quæ vulnus inflixisset, medicina salusque proficisceretur.

Cum ergo omnium animos, ob liberatum Alfonso, Duci iratos cognovisset, tempus jam adesse ratus, quo conatus suos effectum daret, consilia sua cum quibusdam, quos eodem animo esse cognoverat, conferre, eosque ad suppetias sibi ferendas hortari cœpit. Jamque dies Joanni Baptistæ sacer aderat, quo nimirum Arisminus, novus à Duce submissus Reipubl. administrator, urbe excipiendus esset, adeoque cum Opicino, qui antea urbem rexerat, eam ingressus fuerat, cum Spinola, non diutius cunctandum ratus, armatus, cum ea quam secum habebat manu ex ædibus suis, foro contiguus erumpens, libertatem vocare cœpit.

Atque adeo mirari convenit, quam cito, quantaque cum animi promptitudine, cives illi, vix audito libertatis nomine, confluerint, adeo ut nulli eorum, qui vel propriæ utilitatis, vel alterius

causæ

causæ ratione , in Ducem propensi essent , inter-
grum fuerit , de fuga modo deliberare , ne dicam .
armis eum tuendum sumere . Quo quidem factum
est , ut Arisminus cum aliquot Genuensibus , in
castrum , quod la Rocca nuncupatur , sese fuga re-
ciperet : Opicinus vero , vel quod salvum se esse ,
si in Palatium penetrasset , ubi duo armatorum
millia ipsum exspectabant , vel quod amicis ani-
mum , ad defensionem , addere se posse speraret ,
eo versus deflexit , verum antequam ad forum
pervenisset , intersectus , inde minutatim concisus , tractusque per urbem fuit , Genuenses vero , *Genuensibus lib-
ertate*
restituto libero mox magistratu , paucos intra dies
castrum , munitaque alia Ducis loca , occuparunt ,
jugumque Ducis penitus excusserunt . *anthore*

Postquam res hunc ad modum successissent , *Spinola*
Principes Italix , qui ex victoria Ducis non parum *potuntur.*
perculsi fuerant , deque ipsius potentia jam dubi-
tare coeperant , animum paulatim resumere , at-
que ex hoc eventu sperare coepere , posse illum
deinceps non adeo difficulter coherceri , eam ob
rem , nulla habita recentis fœderis ratione , Veneri ,
unaque pariter Florentini , cum Genuensibus con-
venere . Atque id quidem Reinaldum Albizium ,
una cum reliquis Florentinorum exulibus , in
spem erexit , postquam ubique turbatum , orbem-
que alia facie obductum animadverterent , posse
Ducem , ad bellum Florentinis inferendum , facile
persuaderi , eo igitur profecti Reinaldus hunc ad
modum Ducem alloqui coepit .

Quod nos , olim hostes tui , modo tanta cum *Exules*
fiducia auxilia tua rogaturi , te accedamus , quo *Floren-*
nimirum in patriam nostram redire nobis liceat , *tini ad*
id ædè pol neque te neque quenquam , qui hu- *Ducem*
manas actiones , fortunæque varietatem confide- *Medio-*
rat , mirari decet , licet actionumstrarum , ut *lanen-*
preteritarum , ita earum , quas nunc suscipimus , *sem.*
tam tibi de præteritis , quam patriæ de hisce no-
stris , manifestis rationibus satis facere valeamus .

Nemo

Nemo vir bonus unquam civem reprehensus est, qui patriam defendere conetur, quocunque tandem modo ea defendatur. Neque nobis unquam propositum fuit injuriis te afficere, sed saltem injurias à patria nostra arcere, cujus quidem rei certissimam fidem tibi exhibere queat, quod in ipso victoriarum, quæ federatis nobis obigere, culmine confestim atque te pacem vere desiderare cognovissemus, nos eam majore cum desiderio amplexi fuerimus. Hinc fit, ut minime anxii hæreamus, ob ea quæ hætenus gessimus, nos à gratia tua exclusos fore. Neque porro patria nostra nobis merito succensere debeat, quod modo te ad arma contra eam suscipienda, exhortemur, quam tamen antea, tanta cum animi obstinatione, contra te defendendam susceperamus. Ea siquidem patria ab omnibus civibus amorem meretur, quæ omnes suos cives æquali amore prosequitur, non ea, quæ posthabitis reliquis omnibus, paucissimos adorat. Neque vero quisquam adeo clemens reperiatur, qui arma universim omnia contra patriam detestanda arbitretur, civitates siquidem, licet corpora composita sint, habent tamen aliquam cum corporibus simplicibus similitudinem: nam ut in his non raro morbi oboriuntur, qui citra ferrum ignemque curari nequeunt, ita in istis multotiens tot mala exoriri solent, ut bono pioque civi, licet ferrum ipsum adhibendum sit, minus peccetur eas curare, quam intactas negligere. Qui vero porro morbus exitiosior Rebus publ. quam ipsa servitus unquam obtingere queat? quænam porro medicina opportunior adhibeatur, quam ea, quæ ab hoc morbo eam liberare possit? Bella enim vero ea saltem justa sunt, quæ necessaria, eæque expeditiones piæ, sine quibus nulla alia spes. At pol nullam aliam necessitatem majorem nostra, neque ullam pietatem insigniorem, ego quidem deprehendere queam, quam quæ patriam suam ex servitu-

te in

te in libertatem vendicet. Hinc vero manifestissimum est, causam nostram, tam piam, quam justam esse, quod non modo nobis ipsis, sed etiam tibi considerandum venit, ex cujus partibus non minus justiciam stare manifesto constat, siquidem Florentini, post pacem tanta cum solennitate celebratam, cum Genuensibus seditiosis tuis subditis, foedus pacisci non erubuerunt, adeo ut si causa nostra te minus moveat, saltem propria injuria te movere merito debeat, praesertim quod expeditionem istam facilitas comitetur. Neque etenim praeteriti successus, quibus tam potentiam Florentinorum, quam obstinatum eorum pro libertate propugnanda animum experiri tibi contigit, te inde abstertere debeant, licet inficiari nolim, ea ita comparata esse, ut si pristina virtute adhuc nitantur, ea non immerito timescenda sint. Verum plane contrarium tibi constabit. Nam quamnam obsecro potentiam ea in urbe superesse arbitrere, quae non adeo dudum maximam suarum opum atque industriae partem expulit? quamnam porro obstinationem ab eo populo expectes, quem tam variis novisque inimicitiis distractum animadvertimus? quae quidem animorum disjunctio, etiam id porro efficit, ne divitiae si quae in urbe residuae sunt, iis rationibus quibus antea consueverant, impendantur, siquidem id hominibus innatum est, ut facultates suas eo conferre animis paratis soleant, quo gloriam atque utilitatem propriam se consecuturos, idque pace commodum recuperaturos sperant, quod bello absumi viderint: cum vero, tam bello, quam pace pariter se opprimi ipsisque tam bello hostium injurias, quam pace insolentiam eorum qui imperant, expectandas esse animadvertant, mox animos immutatos conspexeris. Solet porro populo, ut plurimum, plus civium avaritia, quam hostium rapacitas obesse. Siquidem haec finem suum, altera nullum unquam habitura judicetur. Movenda igitur tibi olim fuerunt arma,

M

contra

contra universam civitatem, cum ea modo, contra ejus saltem partem movenda sint expeditio- nem susceperas, ut Rempubl. multis bonisque ci- vibus eripere, nunc vero eam contra paucos, eos- que malos, suscepturus es. Veneras, ut libertatem urbi eriperes, nunc eam restitutum proficisceris. Fieri vero vix queat, ut in tanta causarum diffe- rentia, eventus nihilominus pares succedant, sed potius certissima victoria tibi speranda est, qua quidem adepta: quantum ea robur ac potentiam tibi comparatura sit, id equidem inde facile ju- dicare queas, quod hac ratione universam Tu- sciam, ob tam eximium beneficium, tibi devince- re, eaque postmodum, majore cum commodo, quam Mediolano ipso, uti possis. Tandem cum antehac istiusmodi conatus, tam ambiciosus, quam violentus haberi potuerit, nunc vero justus piusque ab omnibus judicabitur. Ne igitur hanc opportunitatem evanescere patiari, sed potius cogitato, præteritas contra Florentinos expedi- tiones tuas, tibi angustias, sumptus, atque ignomi- niam peperisse, hanc vero & facilem esse, & sum- mum tibi commodum famamque honestissimam comparaturam.

Non erat quidem necesse, Ducem multis ad bellum Florentinis inferendum persuadere, utpo- te qui in ipsos jam satis, hæreditario odio, cæca- qua ambitione, ferretur, quibus recentes injuriæ ob fœdus cum Genuensibus initum accedebant: Nihilominus tam sumptus pristini, quam pericu- la exantlata, recentis etiam cladis memoria, va- næque omnium exulum pollicitationes, illum non mediocriter suspensum tenebant.

Mandaverat Dux, quamprimum Genuensium defectionem rescivisset, Nicolaum Piccininum, cum universa catapharactorum suorum manu, peditumque tanto numero, quantum provinciarum suarum ipsi suppeditabant, versus urbem illam, quo eam, antequam cives animis confirmati, novaque

Reip,

Reipubl. constitutione muniti essent , reciperet , non mediocriter castro confisus , quod ipsi in ea haftenus parebat.

Licet vero Nicolaus Genuenses ex vicinis montibus turbaret , vallemque Pozeverinam ipsis eriperet , eosque in urbem compelleret , tanta is tamen animi obstinatione cives pro libertate pugnare expertus est , ut inde paululum recedere necesse haberet. Persuasionibus ergo exulum Florentinorū motus Dux, ipsi injunxit, ut littus, quod orientem spectat, invaderet, atque ad Pisfanorum fines, maximum, quantum quidem ejus fieri posset , motum in Genuensium ditione excitaret , fore nimirum, ut inde temporis successu quæ porro agenda sint , emineant. Eam ob rem Nicolaus, *Dux* Serezanam adgressus, eam expugnavit, multaque *contra* ubiq; clade illata, quo Florentinis majorem suspicionem pareret , Luccam concessit, Neapolim, ad *Florentinos* suppetias Alfonso ferendas, se proficisci simulans. *bellum*

Pontifex Eugenius, eo tempore, Florentia Bononiam se contulerat, novamque tractationem inter Ducem & fœderatos adgressus erat, monebatque Ducem nisi in hanc consentiret , non posse se fœderatis operam Comit̃s Francisci denegare, qui id temporis, fœdere ipsi junctus , sub ejus stipendiis militabat. Licet vero Pontifex omni cura hac incumberet , nihil tamen promovere ipsi licuit, quod nimirum Dux, nisi Genuenses sub ipsius potestatem redirent, pacem repudiaret, fœderati vero , eos liberos esse vellent , qua quidem de re omnes bello sese parabant, postquam ergo Piccininus Luccam concessisset, Florentini novas insidias veriti , Nerium Ginium , cum copiis suis , Pasam versus agrum tueri jusserunt , atque à Pontifice impetrarunt , ut Comes Franciscus se cum ipso conjungeret, qui quidem, conjuncto agmine , ad S. Gondam occasionibus intenti stabant.

Piccininus apud Luccam constitutus transitum in regnum Neapolitanum urgebat , eoque deno-

gato, vi viam sese aperturum mirabatur. Erant eorum utriusque partis, tam militum quam Imperatorum ratione, æquales, eam ob rem nihil temere agendum rari, quod præterea frigore impedirentur, mensis siquidem Decembris erat, aliquot dies otiosi in propinquo hærebant. Primus tandem eorum Nicolaus Piccininus movere cepit, utpote. cui demonstratum esset, posse vicum Pisanum nocte occupari. Tentavit Nicolaus aleam, & cum de vico occupando non cessisset, omnem vicinam provinciam depopulatus est, vicumque S. Joannis, ad venam nuncupatum, prædæ atque incendio exposuit.

Atque hic quidem eventus, licet partim minus ex animo cessisset, Nicolao tamen animum addidit, ut ultra pergere conaretur, præsertim quod nec Comitem nec Nerium, hætenus loco movisse animadverteret, eam ob rem, S. Mariam, in castello vocatam, Filertumque invasit, cepitque: neque vero etiam hanc ob cladem Florentini movebant, non quod Comes sibi metueret, sed quod à Florentinis, in honorem Pontificis, qui de pace agebat, bellum nondum decretum esset: id vero quod Florentini sapienter differebant, hoc hostibus timoris loco habebatur, ipsisque animum ad altiora conanda addebat, adeo ut de Barga expugnanda cogitarent, omnibusque cum copiis eo profiscerentur. Atque hic demum conatus effecit, ut Florentini, posthabitis cunctationibus, non solum Bargam defendendam, sed etiam Luccensium agrum depopulandum esse decernerent.

Piccininus à Sfortia profligatus. Ergo Comes Nicolaum cum exercitu secutus, sub Bargam cum ipso conflixit, eumque vicit, ut vix non plane profligatus oppugnationem desereret. Veneti interea temporis, quod Ducem pacem violasse arbitrarentur, Joanne Francisco Gonzaga belli Duce in Ghiaraddadam impressionem fecerant, Ducemque non parva clade affecerant, adeo ut is necesse haberet, Piccininum ex Tuscia revo-

revocare , quæ quidem avocatio , ac Nicolai porro clades , Florentinis animum addidere , ut de occupanda Lucca sperare inciperent , eamque ad expeditionem, nulla habita cujusque ratione prouerent, quod nimirum Ducem, quem solum metuebant , à Veneris oppugnatum, neque Luccensibus, ad culpam purgandam , quidquam superesse cernerent, utpote qui hostem exceperant, atque in cladem ipsis inferendam consensissent.

Igitur anno MCCCXXXVII , mense Aprili , Comes exercitum movere cœpit, primoque recuperandis iis , quæ à Piccinino occupata fuerant, intentus , omnia , paucorum dierum intervallo , in potestatem suam redegit. Inde ad Luccensium ditionem deflectens , Camajorem adgressus est, cujus quidem loci incolæ, licet in dominum suum *Florentini Luccam ob-* propensi , victi tamen præsentis periculi metu, *dent.* sese dedidere. Pari successu inde Massam , Se- rezanamque recepit , tandemque sub finem Maji versus Luccam movit , omnemque viciniam depopulatus est , nullis nec vitibus nec arboribus parcens sed potius hostili animo, in villas, aliaque quævis obvia sæviens.

Luccenses contra à Duce destituti , ditionique defendendæ diffisi, agrum neglexerant, sed potius urbi aggeribus , aliisque id genus propugnaculis muniendæ , omni conatu incumberebat , de ea defendenda non admodum dubii, tam quod deensoribus abundarent , quorum ope obsidio in longum duci posset , quam quod præteritis successibus non parum erigerentur. Plebis solummodo inconstancia ipsos angebat , ne nimirum ea obsidionis pertæsa , periculorum potius, quam libertatis curam haberet, ipsosque ad ignominiosam damnosamque compositionem fortassis cogeret,

Quo igitur ea ad defendendam urbem accenderetur, convocatis omnibus, quidam ætate pro-*Oratio pro urbe defen-* vectior , sic ipsos affari cœpit. Ignorare equidem *denda.*

vos minime convenit, earum actionum, quæ necessitate suscipiuntur, nullam, seu laudem seu vituperium mereri, quod si ergo nos accusare cupiatis tanquam forte ad hoc bellum Florentinos nos provocaverimus, quod copias Ducis suscepimus, eorumque inuadendorum copiam ipsis fecimus, eisdem longe erraveritis. Neque etenim, vos, antiquum Florentinorum erga nos odium, latere debeat, quod quidem nec nostræ injuriæ, nec ipsorum metus, sed potius imbecillitas vestra ipsorumque ambitio, provocarunt, siquidem ista sit, ut vos opprimi posse sperent, hac vero, ut id audacter contentur. Neque vero porro credatis, ullo officiorum genere vos istud desiderium avertere vel ullam injuriam, ipsorum offensionem, atrocius provocare posse: ipsis erga cogitandum superest, qua via vobis libertatem eripiant, vobis vero, quo pacto eam strenue defendere possitis, earumque rerum, ad quas utrique hæc dum molimur, descensuri sumus, omnes quidem quod doleamus, sed quod nimirum vix habebimus. Dolemus ergo, quod nos oppugnatum veniant, quod municipia nostra occupent, quod domus incendiant, agrumque hostiliter devastent, verum quis nostrum adeo demens sit, ut ista miretur? Nam si nobis facultas sit, omni procul dubio idem aut fortassis pejus ageremus: quod si vero ob Nicolai adventum, ad bellum nobis inferendum proruperunt, etiamsi ille non venisset, alia tamen inferendi causa ipsis non defuisset malumque hoc, licet fortassis dilatum, tamen longe vehementius in nos decidisset, adeo ut tandem non hanc invasionem, sed adversum vestrum fatum, Florentinorumque ambitionem merito lugeamus, licet præterea in potestate nostra non fuerit, vel Ducis copias non admittere, vel postquam venissent, à bello inferendo arcere. Novitis porro, propria potentia nobis ipsis defendendis, nos haudquaquam pares, neque interim

alias

alias vires esse, quæ tanta cum fide, tantaque cum authoritate, quam Ducis, nos tueri queant. Restituit ipse nobis libertatem, par ergo est, ut eandem nobis conservet: ipse perpetuis nostris hostibus semper infensissimus existit: quod si ergo, ad arcendam à Florentinis injuriam, in Ducem iniqui fuisset, an non obsecro tam amicum perdidissemus, quam hostem porro potentia auxissemus, ipsumque eo amplius in nos concitasset? Adeo ut tandem præstet, hoc bellum, Duce amico, sustinere, quam pacem, cum ejus odio, spectasse. Sperandum porro est, ipsum ex hisce periculis nos erepturum, in quæ ab ipso præcipitati fuimus, modo ne ipsi nos destituamus. Non vos latet, quanta cum immanitate Florentini nos sæpius oppugnaverint, quantaque vicissim cum gloria ipsos represserimus, licet sæpius, nulla alia, quam in solo Deo atque tempore spes nobis superfuerit, utrinque tamen nos servatos fuisse. quod si vero id temporis nos defendi contigit, quid porro obstare queat, quominus etiam hac vice nos tueamur? Id temporis siquidem universa Italia nos prædæ ipsorum exposuerat, nunc vero Duce propitio utimur: de Venetis præterea spes est, eos in damnum nostrum non adeo strenue pugnatos utpote quibus minus integrum sit, Florentinos potentia excrescere. Id temporis Florentini undequaque liberiores erant, atque in auxiliis majore spe nitebantur, propriaque potentia prævalebant, nos contra omnino imbecilliores eramus, siquidem tum pro tyranno pugnaremus, cum nunc nos ipsos defendendos sumserimus: id temporis, gloria defensionis urbis ad alium spectabat, ea nunc nostra erit: id temporis, isti conjunctim nos oppugnabant, nunc distracti pugnant, omnemque Italiam rebellibus refertam habent. Quod si vero tandem hac spe omni destituamur, extrema tamen necessitas, ad obstinate pugnandum,

nos exstimulare debeat. Atque omnis quidem hostis, merito vobis extimescendus est, quod omnem pro gloria sua vestroque exitio pugnare constet, verum ante omnes Florentini nobis extimescendi sunt, siquidem hos neque obedientia, neque vestigalia, neque imperium hujus urbis ipsum, satiare unquam possit, sed potius personis atque facultatibus nostris inhient, quo tandem sanguine nostro crudelitatis, atque facultatibus avaritiæ suæ sicim restinguere possint: adeo ut ii omnibus, cujusque sortis, extimescendi sint. Ne igitur moveamini, quod agros vestros & populos, villas vestras incensas, municipia vestra occupata conspicitis, quod etenim urbem modo hanc strenue defendamus, ista omnia necessario nobis salva sunt futura: nam modo libertatem nostram asseramus, difficulter ista ab hoste obtineri queant, libertate porro amissa, neque ista magno nobis usui fuerint. Igitur ingenti animo arma corripite, atque inter pugnandum memento, præmium victoriæ non saltem patriam, sed etiam domos, uxores, liberosque vestros esse.

Atque hæc quidem postrema verba, magno cum animi fervore, ab omnibus excepta, inque universum decretum fuit, mortem se prius oppetere quam sibi ipsis deesse, aut quidquam admittere velle, quod libertatem ipsorum ullo pacto labefactare posset. Ergo deinceps omnia constituta, atque præparata fuere, quæ ad strenue defendendam civitatem requiri posse videbantur.

Florentinorum interim exercitus minime deses agebat, sed post ingentem cladem agris illatam, Montem Carlum deditione cœpit, inde Uzam obsidione cingi ceptum, quo nimirum Lucenses, omni ex parte circumclusi, de auxiliis desperarent, fameque compulsi ad deditionem descenderent. Erat id castrum sic satis munitum, multoque milite defensum, adeo ut ejus expugnatione, non adeo facili via, ac reliquorum succederet.

Luc-

Luccenses omni ex parte obfessi , ad Ducem confugerant, atque omnibus modis, tam demisso quam aspero sermone , ipsius clientelæ sese commendaverant, modo merita sua, modo Florentinorum injurias recensentes, quantoque id animo, reliquis amicis suis, si defenderentur, quanto vero timori , si destituerentur , futurum sit. Quod si etenim ipsis vita cum libertate amittenda sit, pariter ipsum amicis atque existimatione , tum præterea fide , apud omnes eos, destitutum fore, qui unquam in ipsius gratiam , aliquid periculi suscepturi sint : quæ quidem lachrymis madidi protulere, ut si beneficia ipsum minus moverent, saltem misericordia flecteretur.

Cum ergo tam odio contra Florentinos inveterato , quam memoria recentium à Luccensibus beneficiorum Dux accederetur, longeq; omnium metueret , ne Florentinis id potentia accederet, eam ob rem constituit , vel maximis cum copiis Luccensibus subvenire , vel tanto cum impetu in Venetos impressionem facere , ut Florentini à cepto desistere , Venetisque opem ferre necessitate ipsa adigerentur.

Atque hæc quidem deliberatio , quo pacto nimirum Dux instructissimo cum exercitu Tusciæ immineret , Florentinis confestim detecta fuit , adeo ut inde de spe occupandorum Luccensium non mediocriter dejicerentur : nihilominus, quo Dux in Longobardia distineretur , ipsi non destitute Venetos monere , ut ipsum omnibus viribus occupare vellent. Verum etiam hi non parum perculsi fuerant , quod à Marchione Mantuano deserti , isque ad stipendia Ducis avocatus fuisset, eam ob rem, propemodum inermes, responderunt , minime in potestate sua esse bellum istud trahere , ne dicant exercitum augere , nisi Comitum Franciscum cui militem suum regendum committant , ab ipsis obtinuerint, idque expressis conditionibus, ut Padum trajiciat, nolle se

etenim antiquis pactis quibus trajiciendi potestas penes ipsum iter, diutius teneri: siquidem absque duce bellum gerere, "ipsis integrum non sit, neque alio, nisi Comite potiri posse, nec Comitum alioquin ipsis usui fore, nisi ad bellum quovis in loco agendum, obstrictus sit.

Videbatur interea Florentinis omnino necesse, bellum in Longobardia urgeri, si vero Comite privarentur, Luccenses omittendos esse cernebant: neque non animadvertebant, non necessitate adactos Venetos, sed quo ipsis eam victoriam excuterent, ad Comitem expetendum devenisse. Ex altera vero parte, paratus quidem erat Comes ubivis militare, quo foederatis eum mittere placuisset, verum antiqua pacta negligere nolebat, ne spe illa, quam de affinitate Ducis conceperat, penitus excideret. In duas igitur partes Florentini ambigui distrahebantur, atque tam cupiditate obtinendorum Luccensium, quam timore belli cum Duce angebantur. Vicit tamen, (quod semper evenire solet) apud eos metus, atque tandem concesserunt, ut Comes, expugnato Uzano, in Longobardiam pergeret.

Altèrum supererat dubium, quod quidem in Florentinorum arbitrio minus positum, eo majore ipsos sollicitudine atque angustia premebatur. Siquidem Comes Padum trajicere constanter recusabat, Veneti contra, nullo alio pacto, ipsum admittere volebant: cum ergo nulla ad conveniendum alia via superesset, quam si pars parti ultro cederet, ei rei obtinendæ Florentini Comiti persuaferunt, ut erga Rempubl. Florentinam, epistola transmissa, de Pado trajiciendo, fidem faceret, eam nimirum privatam stipulationem pactis publicis nihil derogare, eamque ob causam postmodum rem in ipsius arbitrio esse, quo tamen pacto interim id ipsi adipiscerentur, ut Veneti necesse habeant, bello jam inchoato, quo res postulaverit, sequi, quod quidem diversio-

nem

nem istius, quem metuebant, impetus producere possit : Venetis ex alia parte demonstrarunt, literas istiusmodi privatas obligationi sufficere, eamque ob rem eos his merito acquiescere debere, nam si qua in parte Comitem, ne manifesto in socerum impingat, quod quidem neutrae parti profuturum sit, salvare queant, id ipsis nullo modo praetercundem esse.

Atque hac quidem ratione, profectio Comit^{Comes}is in Longobardiam tandem conclusa fuit, isque ^{Franci-}expugnato Uzano, praeterea quibusdam propugnaculis, ad Luccenses circundandos extructis, ^{scus in}belloque isti conficiendo procuratoribus post se ^{Longo-}relictis, per Alpes in Longobardiam descendit, ^{bardia}Regiumque usque progressus est : At Veneti ^{pro Ve-}succesu isto ambigui, ante omnia animum ipsius ^{netis}explorandum duxerunt : petiere ergo, ut quam pri- ^{profici-} mum Padum trajiceret, seque cum reliquis ipsorum copiis conjungeret, quod tamen Comes se facturum manifesto negavit, adeo ut inter Andream Maurocenum Venetorum, legatum ipsumque ad contentiones deveniretur, ut utrique superbiam perfidiamque invicem sibi exprobrarent, tandemque post multas altercationes, hic quidem quod ad servitia, ille vero, quod ad stipendia solvenda obstrictus ultra non esset, Comes quidem in Tusciam, ille vero Venetias pedem retulit.

Exceptus iterum à Florentinis Comes, in agro Pisano castra habere jussus fuit, consisi, ipsum ad bellum Luccensibus inferendum, denuo persuaderi posse, à quo tamen ipsum alieniorem comperere. Postquam etenim Dux intellexisset, ipsum in sui gratiam Padum trajicere noluisset, inde in spem erectus fuit, posse etiam ipsius ope Luccenses sublevari, eam ob rem eum obnixe rogavit, ut transactionem inter Luccenses atque Florentinos tentaret, unaque pariter ipsum, si id fieri posset includeret, atque eo quidem pacto, nuptias cum filia ipsi paratas fore.

Enivero nuptiæ istæ Comitem summopere movebant, quod nimirum speraret, posse se earum medio quod Dux hærede masculino destitueretur, tandem Ducatum Mediolanensem in se transferre. Hinc semper Florentinos à re gerenda distrahebat, se minime pugnaturum inquiens, nisi Veneti tam de ipso conducendo, quam stipendiis exsolvendis, aliquid certi decernerent: neque solutionem stipendiorum solam ipsi satisfacere, postquam etenim de ditione sua certus esse cupiat, alium sanè defensorem, præter Florentinos, sibi parandum esse. Quod si igitur à Venetis destituatur, necessario res suas sibi agendas fore, quibus verbis, se cum Duce conventurum, tacite innuebat.

Atque hæ elusiones fraudesque, Florentinis quidèmaximopere displicebant, quod nimirum ex via Luccensium expugnationem, frustraneam esse animadverterent, imo de imperio suo periclitarentur, si quando Ducem atque Comitem convenire contingeret. Quo igitur Venetos de conducendo Comite persuaderent, Cosmus Mediceus provinciam eam sibi sumsit, atque Venetias ea propter profectus est, coramque senatu, multis verbis, hac de re disputavit, universumque Italiæ statum, Ducisque potentiam, porro militiæ robur penes quem staret, ipsis ob oculos posuit, quod si nimirum Ducem Comiti conjungi contingeret, inde procul dubio, tam ipsis universo imperio terrestri cedendum, atque in mare redeundum, quam sibi libertatem in ambiguo constitutam fore.

Ad quæ à Venetis responsum fuit, non se vel suas, vel universæ Italiæ vires ignorare, neque vel minimum dubitare, se sua defendere posse, non esse nimirum sui instituti, militiæ Ducibus de stipendiis satisfacere, qui aliis serviant: constituerent igitur Florentini, qua ratione Comiti de stipendiis satisfacerent, postquam pariter ipsius servi-

fervitio uterentur, longeque magis neccarium esse, si modo imperio suo Veneti tuto potiri velint, Comitibus superbiam reprimere, quam ipsi satisfacere, siquidem *humana ambitio meta destituitur* eamque ob rem, si tum ipsi de stipendiis satisfiat, antequam nimirum militaverit, eum non paulo post longe iniquiora, atque periculosa magis petiturum. Neccarium igitur ipsis videri, tandem frano arrogantiam ipsius cohercere, neque eousq; ut excrescat permittere, donec amplius in ordinem ea cogi nequeat, quod si vero Florentini vel ex metu, aut alia de causa, ipso amico frui constituerint, tum etiam de stipendiis ipsi satisfaciant.

Re itaque infecta, Cosmus ad suos rediit, nihilominus Florentini, omni quo poterant auctoritate, apud Comitem instabant, ne federatos destitueret, qui etiam ipse invitatus eos deserebat, verum desiderium, quo ob nuptias tenebatur, ipsum in ambiguo constituerebat, adeo ut quovis momentum, vel minimum ipsum movere potuerit: quod etiam factum est.

Reliquerat Comes ditioni suæ, quam in Picentino tenebat, tuendæ, Furlanum præcipuum turmarum suarum præfectum. Hunc igitur Dux, clam adgressus, instigare non desit, donec stipendiis Comitibus renunciat, atque ad Ducem concederet, quo quidem factum est, ut Comes jam sibi metuens, cum Duce confestim transigeret, cum Duce pactumque inter alia, ne Dux negotiis Flaminiz atque Tusciæ sese immisceret.

Comes Florentinos ad pacem cum Luccensibus constituendam hortari cepit, eique negotio tam frequentur institit, postquam hi nihil aliud sibi jam supereffe animadverterent, tandem pax inde mense Apriliano MCCCXXXVIII. firmaretur. qua quidem Luccenses libertatem, Florentini vero montem Carum, aliaque præterea castra sibi habebant. Florentini eam ob rem universam Italiam, literis atque lamentationibus

suis

suis repleverunt, quibus significarunt, se à Deo atque hominibus destitutos, ne Luccenses potestati suæ subjicerent, pacem illis tandem concessisse: atque adeo vix fieri queat, unquam quemquam ob sua amissa, tantopere doluisse, quantum Florentini, quod aliena non occupassent, id temporis conquesti sunt.

Hæc dum in Italia gererentur, ac Florentini multis modis implicati essent, urbem tamen illustrare, atque vicinarum rerum rationem habere, interim non neglexerunt. In fata concesserat, quod etiam supra diximus, Nicolaus Fortebraccius, qui unam filiarum Comitis ad Pompilii forum, (Poppium appellamus) in matrimonio habuerat. Atque hic quidem, sub mortem generi sui Fortebraccii, Vicum castrumque S. Sepulchri in sua potestate habebat, vicesque generi ibi agebat, ab ejus vero obitu, eadem ex filix dote ad se spectare asseverabat, neque Pontifici iis cedere volebat, qui ea, tanquam ditioni suæ erepta, repetebat: adeo, ut tandem Pontifex, ad ea recuperanda, Patriarcham cum copiis ablegaret. Cum ergo Comes de iis defendendis dubitaret, eam ob rem, Florentinis ea obtulit, qui tamen ea repudiarent. Postquam vero Pontifex Florentiam reversus esset, visum fuit Florentinis pacem inter ipsum atque Comitem tentare, qua dum nihil ageretur, interim Patriarcha, impressione in Casentinum facta, Pratum vetus atque Romenam occupavit, eaque loca pariter Florentinis obtulit, qui pari ratione eadem recusarunt, nisi bona cum Pontificis venia, ea Comiti restituere ipsis liberum esset, in quod tandem Pontifex consentit, eo tamen pacto, ut ipsi cum Comite de restituendo Vico agerent.

Hac igitur via conciliata Pontificis benevolentia, visum fuit Florentinis, postquam nimirum templum primum, quod S. Reparata appellatur, jam olim ædificari coeptum, eousque jam per-

ductum

ductum fuisset, ut sacra in eo commodum peragi jam possent, Pontificem rogare, ejus dedicationem in se transferre dignaretur, idque non ægre impetrarunt. Quo ergo vicissim tam Pontificem honore afficerent, quam splendori & urbis & templi non deessent, contignatione continua, à S. Maria novitiæ, ubi nimirum Pontifex morabatur, ad templum, quod consecrandum erat, ducta, eaque duarum ulnarum altitudine, quatuor vero latitudine, undique aulæis preciosissimis constrata, Pontificem solum cum suis aulicis, atque ea magistratus parte, quæ ipsius servitio deputata fuerat, exceperunt, omnis reliqua civitas, per plateas, ædes, templumque ipsum dispersa, ad spectaculum istud confluxerat. Solennibus ex more peractis, quo Papa majore benevolentia testimonio urbem cohonestaret, Julianum Avarzium justitiæ signiferum alioquin civem semper præclarissimum, equestris torque donavit, in quem porro Respublicæ benevolentia Pontifici cedere videretur, Capitaneatum Pisanum in annum contulit.

Vigebant id temporis, inter Ecclesias, Romanam Græcamque, dissensiones, quod divini cultus gratia, non omni ex parte inter eas conveniret, actumque fuerat, in postremo Concilio, ea de re sedulo, decretumque ab Occidentalis Ecclesiæ præfectis, ut omni cura atque sollicitudine, cum Imperatore Episcopisque Græciæ ageretur, quo Basileam convenirent, atque concordia cum Pontifice Romano ineunda, vacarent. Licet vero decretum istud, contra Majestatem Imperatoris Græciæ vergeret, superbix porro Græcorum Episcoporum, Pontifici Romano cedere, summo opere displiceret quod tamen à Turcis opprimerentur, neque defensionem soli pares essent, constituere tandem, quo eo securius auxiliis potirentur, ipsis cedendum esse: eam ob rem, tam Imperator quam Patriarcha, una

Disidia Græcæ & Romanæ Ecclesiæ.

Græci cedunt Romanis ob Turcarum imperium.

cum

cum Episcopis non paucis, atque Imperii Græci principibus, mare trajecerant, atque quo consilio Basiliensi ex decreto interessent, Venetias appulerant, indeque ab aeris nimirum pestilentia sibi prospectum cupientes, Florentiam concesserant, atque ibi ea de re agere cœperant. Cum ergo in Templo Cathedrali convenissent, multosque dies disputando consumsissent, tandem Græci cessarunt, atque cum Romano Pontifice concordiam inierunt.

Ergo jam pace inter Florentinos atque Lucenses, Ducemque inter & Comitem firmata, videbatur plerisque, non difficulter omnes in universum motus per Italiam, præsertim quæ hactenus Longobardiam atque Tusciam infestassent, sopiri posse: eos siquidem qui inter Regem Renatum Andium, atque Alfonso Aragonensem orti essent, non nisi alterutrius exitio finem habituros. Licet vero Pontifex non contemnenda ditione se exutum, non mediocriter indignaretur porro tam Ducis, quam Venetorum ambitio, plerisque manifesta esset, sperabatur tamen Pontificem necessitate adactum, cæteros vero tot bellis exfatiatos, non ægre quieturos. Verum res aliter cessit, siquidem nec Duci nec Venetis stare visum, adeo ut denuo universa Longobardia atque Tuscia bello commoverentur.

*Nova
belli se-
mina.*

Non poterat elatus Ducis animus ferre, ut Bergamum atque Brescia à Venetis teneretur, præsertim quod animadverteret, eos ab armis non modo nondum recessisse, verum etiam ditioni suæ indies excursionibus molestos esse, ipsique videbatur, non solum se ipsis coercendis sufficere, verum etiam omnia, quibus illi ipsum exuerant, recuperare sese posse, quamprimum ii à Pontifice, Florentinis, atque Comite deserti fuissent. Eam ob rem Pontifici Flaminiam eripiendam esse censuit, tam ne Pontifex ipsum deinceps offendere, quam ut Florentini, ob vicinum

incen-

incendium metu perculsi', vel non moverent, aut si omnino movendum arbitrarentur, non adeo commode ditionem suam invadere possent. Neque porro Ducem indignatio Florentinorum contra Venetos, ob res Luccensium latebat, quæ quidem vel sola promptitudinem ipsorum in Venetis juvandis retardare posset. De Comite Francisco vero arbitrabatur, tam novam amicitiam, quam spem nuptiarum ad frænum ipsi imponendum satis esse. Ad evitandas ergo sinistras imputationes, vicinorumque motus, præcavendos, præsertim, quod ex transactione cum Comite facta à Flaminia invadenda arceretur, Nicolao Piccinino author fuit, ut eam provinciam, tanquam propria ambitione motus, invaderet.

Stabat Nicolaus eo, quo inter Ducem atque Comitem transigebatur tempore, in Flaminia, cumque Duce convenerat, verum transactione cum Comite, perpetuo suo hoste, offensum sese ferebat, eamque ob rem, cum turmis suis, inter Forum Livium atque Ravennates concesserat, castraque tanquam nova stipendia eo loci operaturus, muniverat.

Fama igitur istius offensionis undique sparsa, doluit porro Nicolaus apud Pontificem, tot sua officia summa ingratitudine à Duce compensari, qui quidem sibi persuasum habeat, universæ fere Italiæ militiam sub duobus præcipuis belli ducibus in sua potestate esse, totamque regionem hæc ratione sibi subjici posse. Quod si vero Pontifici commodum videatur, posse se facile efficere, ut Dux unum istorum ducum hostem, alterum inutilem sibi propediem experiatur. Nam si sibi pecunia adesse, eaque ratione militi suo, ne dilaberetur, manum porrigere velit, sese ditionem Comitum, Pontifici ereptam, invasurum, qua quidem via eventurum sit, ut Comes, propriæ ditioni tuendæ implicatus, ambitioni Ducis opitulari negligat.

Adhi-

*Pontifex à Piccini-
no elu-
sus.* Adhibuit Pontifex persuasionibus istis, quod
ex vero consentaneis essent, fidem, Nicolaoque,
ingenti præterea spe onerato, promissisque, tam
ipsi, quam filiis dignitatibus atque provinciis,
quinque Hungarorum millia numerari curavit,
ac licet à multis fraudem edoceretur, tamen mo-
nita ea admittere noluit, imo nec ferre contraria
affirmantem potuit.

*Omniq;
Flami-
nia exu-
tus.* Regebat id temporis Ravennates, Pontificis
nomine Ostasius Polentanus: Visum igitur Nico-
lao non diutius cunctari, præsertim quod Fran-
ciscus ipsius filius, magna cum Pontificis ignomi-
nia, Spoletum diripuisset, eam ob rem Raven-
nam occupare adgressus, vel quod eum conatum
omnium facillimum arbitraretur, vel quod clam
Ostasio convenisset, paucorum dierum spatio op-
pugnatam deditioe cœpit, postea Bononiam,
Imolam, Forumque Livium non difficulter oc-
cupavit, atque quod summopere mirari decet,
viginti castrorum, quæ eo in tractu Pontifici pa-
rebant nullum potestatem Nicolai evasit. Neque
contentus tam atroci injuria, re ipsa Pontifici illa-
ta, insuper etiam verbis ipsum ludificari voluit:
*Indi-
brio in-
super ha-
bitus.* merito se provinciam illam Pontifici eripuisse,
literis ad ipsum testatus, quod nimirum non
erubuisse, constantem suam erga Ducem ami-
citiam labefactandam adgredi, omnemque porro
Italiam literis explere, qua ipsi Ducis amicitiam
neglexisse atque ad Venetos concessisse argue-
retur.

Occupatam Flaminiam, Nicolaus filio suo Fran-
cisco tuendam commisit, majoreque cum copia-
rum parte Longobardiam petiit, atque ibi, con-
junctis cum Ducis copiis viribus suis, Brescianum
agrum invasit, eumque universum, exigui tem-
poris intervallo, in potestatem suam redegit, ur-
bemque ipsam obsidione cinxit.

Desiderabat Dux Venetos ab omnibus destitui,
sibi que prædæ esse, eam ob rem apud Papam, Flo-
rentinos

rentinos atque comitem ob res à Piccinino in *Subdo-*
 Flaminia gestas , sese purgare , porroque asserere *in Du-*
 coepit , quantum ex transactione contraherent , *cis ani-*
 tantum etiam à voluntate sua longe aliena esse : *mus.*
 internunciis secretioribus affirmans , in isthunc
 animum refractarium , quamprimum id tempo-
 ris occasionisque ratione fieri liceat , evidenter
 animadversum fore. Et Florentini quidem , una
 cum Comite , verbis istis fidem non adhibebant,
 verum id quod res erat , ad eludendos sese ea
 spargi , quousque nimirum Veneti oppressi essent,
 judicabant.

Veneti interea superbia inflati , quod nimirum
 se solos Duci resistere posse præsumerent , nemi-
 nem de auxiliis convenire dignabantur , sed bel-
 lum , Gattamelatta duce copiarum suarum , gere-
 bant. Decreverat porro Comes Franciscus , Flo-
 rentinorum subsidiiis munitus , Renato opem fer-
 re , nisi motus isti in Flaminia atque Longobar-
 dia animum ipsius mutassent , neque adeo Floren-
 tini , ob antiquam cum Gallis necessitudinem , ab
 ea expeditione alieni erant , Dux vero , ob amici-
 tiam , cum Alfonso olim capto contractam , hunc
 proculdubio fovendum suscepisset : verum utra-
 que harum partium , bellis vicinis implicata , re-
 motiorum curam negligere coacta fuit. Ergo *Ejusque*
 cum Florentini Flaminiam occupatam , Vene- *potentia*
 tosq; à Duce opprimi animadverterent , ex alie- *omnibus*
 na calamitate suum periculum metientes , cum *suspecta*
 Comite ut in Tusciam descenderet , agere corpe-
 runt , quo nimirum , Ducis potentia , quæ qui-
 dem nunquam antehac eousque excreverat qua
 ratione obviam iri posset , coram decerneretur ,
 nam nisi ea propemodum aliqua ratione co-
 herceretur , omnibus universim his , quibus pro-
 vincia in Italia obtigerint , propediem metuen-
 dum hinc fore.

Atque non ignorabat quidem Comes , non prae-
 ter rationem Florentinos sollicitos esse , cupidi

tas tamen illa , qua potiundæ Ducis nothæ ardebat, cum ambiguum habebat, quam quidem Dux omni studio alebat , spemque proximarum nuptiarum , ætate siquidem jam nubili puella erat, faciebat, modo Comes ab armis abstineret. Atque quo cum certo sperare, uberet, non raro consueque progressus erat , ut omnia nuptiis convenientia suetaque præpararet, ea tamen postmodum variis cavillationibus eluderet : tandemque quo Comitem facilius dementaret, triginta florentinum millia , in dorem filiz stipulata , ipsi numerari curaret.

Interea temporis bellum in Longobardia in-
gravescebat , Venetique indies aliis aliisque municipiis exuebantur , omnesque ipsorum classes, per fluvios hinc inde paratz , à Ducis copiis oppressiebantur, ager præterea jam omnis, Veronensis pariter ac Brescianus, Duci cesserat , urbisque illæ ambæ ad extremitatem adeo redactæ , ut eæ, communi quidem iudicio , defendi diutius non possent. Marchio præterea Mantuanus, qui multis jam annis Reipubl. militaverat , omnem præter spem ipsos deseruerat : atque in Ducis partes concesserat : adeo ut tandem metu perculsi eo confugerent , quod ab initio belli superbia obcecati repudiassent.

Posteaquam etenim nullam aliam spem, nisi in Florentinorum Comitisque amicitia , sibi superesse animadverterent , eam tandem , licet trepide, atque non præter ruborem, ambire cœperunt, metuebant siquidem , ne à Florentinis parem repulsam paterentur , qua eosdem non longe antea, in Luccensium Comitisque causa affectos , destituerant. Verum eos præter spem faciliores nacti sunt , adeo nimirum apud Florentinos odium erga Ducem inveteratum indignationi contra pristinos amicos prævalebat, nam cum illi multo antehac Venetorum cladem præsensissent , jam dudum Comitem persuaferant, Venetorum cladem

dem ipsius exitium fore , longeque ipsum falli , si
persuasum habeat ; Ducem Philippum secunda
potius , quam adversa fortuna ipsius rationem ha-
biturum , neque vero eum aliam ob rem filiarum nu-
prias ipsum lactare , quam ob metum quem ab
ipso conceperit . Cum vero sic comparatum sit ,
*ut ea qua necessitate adacti pollicemur , non nisi ne-
cessitate eadem urgente servare soleamus* , plane ne-
cessarium esse , ut Ducem continuis necessitatibus
implicatum habeat , quod quidem , nisi Venetis
potentia sua salva constet , fieri nequeat . Cogitan-
dum itaque ipsi relinquere , si Venetos ea , quæ in
Italia possideant , amittere contingat , non modo
tot commoditatibus ipsi carendum fore , quot
ipsis salvis hactenus expertus sit , sed etiam omni
præterea commodo , quo ab alijs , eorum ob po-
tentiam dubijs , alioquin potiri potuerit : esse ni-
mirum , si universam Italiam percurrere diligen-
tius velit , omnes vel exhaustos , vel ipsius hostes .
Neque porro Florentinos , quod ipsemet sæpius
inculcavit , ipsius authoritati servandæ solos suffi-
cere , ut tandem manifesto deprehendere possit ,
ex ipsius re esse , si Venetis potentia sua salva
constet .

His igitur persuasionibus , cui præter odium
contra Ducem , ob nuptiarum ambages , accesser-
at , Comes tandem cessit , atque transactionem
admisit , neque tamen hactenus ad Padum traji-
ciendum sese obstringi passus est . Conventionem
ergo anno MCCCCXXXVIII , ut Veneti pro duabus ,
Florentini pro una parte , in sumptus concurre-
rent , utraque porro partium , ditionem Comitum
in Piceno , proprijs sumptibus tuendam sumeret .

Neque his contenti , Faventiarum præterea Domi-
num , Pandolfum Malatestam Arimini regulum , *Fluxa*
Petrumque Joannem Paulum Ursinum inter foe- *fides*
deratos scripserunt . Mantuarum tamen Marchio- *Italia*
nem , licet ingentibus promissis eum onerassent , *regula-*
ab amicitia tamen stipendiisque Ducis avellere *rum.*
non

non potuerunt, Faventia præterea Dominus, opimior conditione à Duce ipsi oblata, ab his discessit, quod quidem spem fœderatis ademit, posse Flaminiam ea, quam conceperant, celeritate componi. Interea temporis, dum Longobardia hunc admodum laboraret, Bresciani porro ad eam extremitatem redacti fuerant, ut deditio eorum ob famem indies expectaretur, deque Veronensibus, in summis angustiis constitutis, idem dubitaretur, neque jam ambiguum erat, si alteram harum urbium occupari contingeret, omnes belli apparatus, sumtusque ingentes, frustraneos fore, neque alio remedio clades ista præverti posse videbatur, quam si Comes quam citissime, in Longobardiam cum copiis suis descenderet.

Verum tria potissimum erant, quæ huic rei obsistere videbantur. Una, quod ratio non constaret, qua Comes ad Padum trajiciendum, omnique loco bellum inferendum, persuaderi posset: altera quod Florentinis, Comite destitutis, videbatur, sese Ducis arbitrio expositos fore, utpote cui integrum futurum sit, in seffo undique aditu munitiore parte copiarum aliqua Comitum lacessere, atque distingere: Altera vero parte, una cum exulibus Florentinis, in Tusciam penetrare, quorum quidem exulum ratione summe solliciti anxique hærebant: tertia qua porro via, Comes in agrum Patavinum tutus commigrare, ibique suas. Venetorum copiis conjungere posset. Atque harum ambiguitatum quidem media, quæ Florentinos nimirum spectabat, omnium difficilior videbatur: nihilominus illi, Venetorum necessitate perpensa, qui quidem Comitum adventum perquam importune indies urgebant, atque absque illo sese deferi conquerebantur, alienam necessitatem propriis periculis præposuerunt. Itineris tamen ratio adhuc dubia erat, hujus igitur securitati à Venetis prospiciendum decrevere.

Uti fuerant Florentini , ad has res cum Comite tractandas Nerio Gino Caponio , visum igitur ipsis , eundem non inopportune Venetias usque excurrere , eaque ratione , tam Reipubl. officium istud acceptum magis reddere , quam porro de itineris securitate , Comitibus bono , deliberare posse . A Cefenatibus igitur solvens Nerius navigio Venetias delatus , tanto cum honore exceptus habitusque à Republ. fuit ut nullum unquam Principem , tam splendide exceptum constet , siquidem ab ipsius adventu iisque per ipsum deliberanda constituendaque erant , omnem sui Imperii salutem pendere arbitrarentur . Introductus ergo Nerius ad Senatum , hunc admodum exorsus est .

Fuit Respubl. mea , Serenissime Princeps , in ea semper opinione , potentiam Ducis , ruinam vestrae pariterque ipsorum Reip. esse , adeoque salutem utriusque nostrum , ex potentia utriusque Reipubl. pendere : quod si igitur eadem vobis persuasa fuissent , equidem meliore in loco res vestra versarentur , vosque tuti ab iis periculis viveretis , quibus modo statum vestrum periclitari contigit . Postquam vero eo , quo debueratis tempore , neque auxilia nobis submisistis , neque fidem verbis nostris habuistis , equidem neque nos , ad auxilia vobis suppeditanda paratiores , neque vos ad petenda , firmiores esse potuistis , utpote quos neque secundis , neque adversis rebus exploratos habuistis , neque adeo noveratis , nos eum ad modum comparatos esse , ut tam amore , quam odio , erga ea , quae vel amanda , vel averfanda sumus , perpetuo feramur . Atque de amore quidem , quo Serenissimam hanc Rempubl. prosecuti sumus , vobis ipsis superque liquet , ut pote quibus copias nostras quo vobis suppetias ferremus , in media Longobardia , hostium summo cum detrimento , conspiciere licuit : Odium vero , quo Philippum prosequimur ,

& quo

& quo ipsum omnemque ipsius familiam perpetuo prosequemur, universo orbi constat: *neque fieri possit, ut inveterata seu amicitia seu odium novis vel officiis vel injuriis facile oblitteretur.* Neque equidem sumus nescii, in potestate nostra fuisse, neutris partibus presenti in bello, idque magna apud Duce[m] cum gratia exiguoque nostro periculo, nos addicere: nam licet cum vestro exitio ipsum Longobardiar[um] universar[um] imperare contigisset, nihilominus in reliqua Italiar[um] parte, tanta nobis residuar[um] manebant momenta, ut de salute nostra quod metueremus, nihil propemodum occurreret: siquidem cum potentiar[um] incremento etiam inimicitias & invidiam accrescere consentaneum est, unde porro bella cladesque promanare solent. Neque præterea ignoramus, quantis sumptibus, quantis periculis nobis carere licuerit, si ab hoc bello abstinere nobis visum fuisset, bellumque hoc Longobardicum, si nos moveamus, facile in Tusciam transferri posse. Verum omnes istiusmodi considerationes, cum antiqua nostra necessitudine collatz, protinus evanuerunt, eamque ob rem decrevimus, pari studio atque viribus, Reipubl. vestrar[um] adesse, quo nostram ditionem, si eam invadi contingeret, defensuri essemus. Postquam igitur Dominis meis visum sit, posthabitis rebus omnibus, Veronam Bresciamque erigere, id vero absque Comite Francisco fieri neutiquam possit, eam ob rem, per me apud ipsum sedulo egerunt, quo ad bellum omni in loco gerendum sese obstringi pateretur, quem ad trajiciendum Padum nunquam adigi hæcenus potuisse, ipsi satis meministis. Atque ego quidem iis, quibus quamoptime potui, rationibus causam hanc, tantquam propriam, penes ipsum agere adgressus sum, eoque rem deduxi, ut postquam armis sese vinci nunquam posse arbitretur, ita etiam humanitate sese superari noluerit, eamque liberalitatem, qua nos erga vos usos esse cernit, superare cone-

conetur (siquidem non ignorat , quanto in periculo ab ipsius discessu Tuscia constituatur) dumque nos propriam salutem periculis vestris posthabere animadvertisset , etiam suas rationes negligere decreverit. Adsum ergo Serenissime Princeps , ut Comitem cum septem cataphractorum , peditum vero duobus millibus , omni in loco , ad bellum gerendum paratum , vobis offeram atque exhibeam. Unum tam hoc , tam meo , quam Reipublicæ meæ nomine , vos rogatos volo ; ut quanto copiarum suarum numerus eum excedit , ad quem conducendum ex pacto tenebatur , eo etiam liberalius eum habere , prudentiæ vestræ convenire , arbitremini , ne tandem aut ipse , ad stipendia vestra concessisse , aut nos istius rei ipsi auctores fuisse , utrique merito dolere queamus.

Fuere verba hæc Nerii , tanquam oracula ex Tripode petita , summa cum animi attentione excepta , quæ porro eousque in animo Senatorum penetrarunt , ut ii non expectato Ducis sui responso , in pedes erecti , junctis manibus , fuscisque lachrymis , Florentinis tam pii officii , ipsique præterea Nerio diligentis celeritatisque ratione , infinitas gratias agerent , præterea pollicerentur , nullo unquam tempore ingentis istius beneficii memoriam , non modo penes ipsos , sed etiam apud posteros intermorituram , patriamque istam in perpetuum Florentinis Venetisque communem fore.

Profusis eum ad modum animis , de via , cui Comes insistere tuto posset , agi ceptum , quo nimirum de pontibus , complanandis viis , aliisque id genus munimentis , mature constitueretur. Atque quatuor quidem viæ isthac ducebant , una Ravenna juxta mare pergebat , verum quod ob maris propinquitatem angustior esset , hæc repudiata fuit : altera via erat regia rectaque : ad ea turre , quam Uccellinum vocant , quæque Duci parebat munita , omnique modo hæc expu-

N

gnan-

gnanda erat, si exercitus ea traducendus esset, quod tamen moram postulabat, eaque ratione occasio suppetiarum quarum interim momentum omne in celeritate situm erat, facile elabi posset: tertia per Sylvam Lugianam veniebat, quod vero Padus id temporis excrevisset, non modo ea via difficulter, sed potius nulla ratione usui erat. Supererat quarta per campos Bononienses, quæ postea ad pontem Puledranum, inde Centonem, Pievemque: interque Finalenses atque Bonidenios, Ferrariam ducebat, unde postmodum partim terrestri itinere, partim flumine, Patavium pertingi poterat. Atque hæc quidem via, licet suis quoque incommodis laboraret atque nonnullo in loco ab hoste impediri posset, tanquam minoris discriminis electa fuit, quod quidem, postquam Comes compertum habuisset, incredibili celeritate iter arripuit, atque x. Junii die in agrum Patavinum per venit.

*Comes
Franci-
scus Ve-
netis
subsidio
advo-
lat.*

Atque adventus quidem hujus Ducis in Longobardiam, non modo Venetos in optimam spem erexit, sed etiam novos ipsi animos addidit, ut qui modo de sua salute vix non desperassent, jam de novis victoriis agere inciperent. Primum omnium Comes Veronam sublevare adgressus est, cui rei antevertendæ, Nicolaus cum exercitu arcem Soavensem, inter Vincentinos & Veronenses sitam, petiit, fossæque ad Paludes usque quas Athesis efficiebat, ducta exercitum cinxit. Comes impeditam sibi per planiciem viam animadvertens, montes petere, perque eos Veronam descendere constituit, persuasus, aut Nicolaum nunquam ea de via, tanquam asperrima atque alpestri, cogitaturum, aut si id suspicaretur, non satis mature tamen contraire posse. Octidui igitur commeatu imperato, montes cum copiis superavit, atque in planiciem infra Soavenfes, perastavit, licet Nicolaus, propugnaculis quibusdam

dam subitariis , etiam hac via Comitem arcere , sed frustra , conatus fuisset ,

Cum ergo Nicolaus hostem , præter omnem su- *Verona*
am spem , trajecisse animadverteret , ne porro , vi- *à Comi-*
ribus impar , cum eo pugnare necesse haberet ul- *te libe-*
tra Athesin sese recepit , Comitique viam ad Ve- *rataa.*
ronenses liberam cessit . Prima hac victoria , facili
ratione adepta , Veronaque liberata , Bresciani
Comiti erigendi supererant . Sita Brescia ad La-
cum Benacum , propinquum adeo , ut licet ea un-
dique obsidione terrestri cingatur , nihilominus
ex altera parte , qua lacum contingit , annona com-
mode in eam inferri possit . Eam ob rem Dux la-
cum ipsum muniverat , atque sub belli initium ,
omnia ea loco occupaverat , quæ Bresciani auxi-
lio esse potuissent . veneti etiam ipsi aliquot trire-
mibus lacum navigabant , verum , ad manus cum
hoste conferendas , impares erant .

Comiti eam ob rem longe necessarium visum ,
copiis suis classi Venetæ adminiculo succedere ,
qua quidem via sperabat , non adeo difficulter
municipia illa , quæ Brescianos fame enecabant
recuperari posse . Obsessum ergo mox ab ipso
Bandolinum , castrum ad ripam lacus situm ,
quod nimirum speraret , eo obtento , reliqua de
ditione facile ad ipsum perventura . Habuit tamen
fortunam hac in parte minus propitiam , quod ni-
mirum major militum suorum pars morbis im-
plicaretur , eamque ob rem neglecta Bandolini
expugnatione , copiæ ad Zenum Veronensem ca-
strum , utpote locum abundantem ac salubrem ,
ipsi recipiendæ essent .

Dum igitur Nicolaus Comitem recessisse anim- *Classis*
adverteret , ne porro occasione deesset , quâ sibi *Venetæ*
videbatur lacum à se occupari posse , relicto reli- *rum*
quo exercitu suo ad Vegaseum , milite selectio- *profl-*
re tanto cum impetu atque virtute in classem *gata.*
Venetorum invecus est , ut eam fere omnem
in potestatem suam redigeret , à qua deinceps vi-
ctoria

storia, haud multa castra in Nicolai manus non devenere.

Veneri hac clade percussi, deque Brescia jam solliciti, apud Comitem, tam literis quam nuntiis creberrimis, ne urbem illam destitueret, instabant: cum vero Comes animadverteret, ex parte, qua lacus urbem alluit, omnem ipsi spem ad eam liberandam præcisam esse, per planitiem vero id multo minus, ob aggeres, propugnacula, fossasque à Nicolao ductas, ipsi id licere, ut ea propter cum exercitu pergerè cupienti in manifestum exitium ruendum esset, eam ob rem visum ipsi fuit, eadem montium via, qua ad Veronenses liberandos usus fuisset, etiam ad opem Brescianis ferendam, sibi utendum fore. Re itaque constituta, omisso Zemo, per Vallem Aerinam, lacum, quem S. Andreæ vocant, petiit, inde per Torbolinos atque Penadenses ad lacum Benacum, porro ad Tennam profectus, arcem eam obsidione cinxit, utpote quæ Bresciam perrecturo omnino occupanda esset.

Nicolaus, subodorato Comitis animo, Peschieram cum exercitu advolavit, postea cum Marchionis Mantuani copiis, quibus milites suos selectiores miscuerat, Comiti obviam profectus, *Piccini manus pro-* manusque conferens, Nicolaus victus, atque ipsius *figatus.* copiarum in fugam actus fuere, quarum pars in potestatem hostis devenit, pars ad exercitum, pars ad classem sibi fuga consuluit. Nicolaus Tennam se subduxerat, facileque animadverterat, si alterum ibi diem exspectaret, se hostis manus evadere neutiquam posse, constituit ergo, ut præsentissimum periculum evaderet, ambiguo se potius committere.

Astus salutis consiliis. Supererat apud Nicolaum, ex toto servorum suorum agmine, unicus, isque Germanus, tam robore corporis, quam fide erga Dominum suum, ipsi commendatissimus. Hunc Nicolaus adgressus, non ægre persuasit, ut sese sacco reconditum, humerisque

merisque impositum, tanquam alia gestaret, in tuto constitueret. Erat quidem castrum undique ab hoste cinctum, verum ob victoriam illi absque excubiis, nulloque ordine degebant. qua quidem ratione haud difficile Germano fuit herum suum in tutum deferre, nocte siquidem concubia, calonem mentitus, absque impedimento ullo, castra hostium, una cum hero humeris imposito penetravit, ipsumque militibus suis saluum rettulit. Quod si ergo ea victoria pari felicitate, qua parata erat, ad exitum deducta fuisset, habuissent sane Bresciani, una cum Venetis, quod sibi gratularentur, verum quod ipsi ea male usi fuerint, inde porro factum est, ut tam gaudium, ex victoria, ipsis minus diuturnum, quam Bresciani iisdem angustiis expositi manserint.

Posteaquam etenim Nicolaus ad copias suas reversus fuisset, quamprimum cogitare cepit, quam ratione cladem illam, insigni aliqua victoria, obliteraret, atque Venetis occasionem Brescianorum liberandorum eriperet. Cum ergo optime situm castri Veronensis perspectum haberet, ab iis porro, quos eo in bello coeperat, commodum intellexisset, tam illud negligenter custodiri, quam multa facilitate occupari posse. Visum ipsi fuit occasionem sibi fortuito oblatam, qua auctoritatem suam propediem recuperaret, unaque efficeret, quo lætitia hosti, ob recentem victoriam, exorta, ob recentiore cladem cum luctu commutaretur.

Sita est Verona in Longobardia, ad radicem montium istorum, qui Germaniam ab Italia dividunt, idque ea ratione, ut ea partem aliquam montium, partem etiam planicie complectatur. Porro Athesis fluvius, ex Valle Tridentina Italiam petens, non rectâ per planitiem distenditur, verum ad lævam deflectendo, juxtaque montes labendo, urbem illam obviam habet, eamque mediam, licet non æquali utrinque latitudine, secar,

*Verona
situm.*

siquidem major urbis pars per planiciem porrigitur, minor vero monti insidet, duasque ea ex parte arces habet, quarum altera S. Petri, S. Felicis altera nomen meruit, atque potius situs, quam munimenti ratione, munitæ videntur, atque in editiore loco collocatæ universæ urbi jugum imponunt. Ultra Athesin, inque ea urbis parte, quæ per planiciem extenditur, duæ præterea arces, mille invicem passus distant, murosque urbis contingunt, quarum altera vetus, novum castrum altera nuncupatur, protenditurque ex parte castrorum interiore, ab uno eorum castrorum ad murum usque exteriorem murus contiguus, ad formam arcus sinuatus, eum plane ad modum, quo in civitatibus, ab uno castro ad aliud ii duci consueverunt: Omne igitur spacium quod utrumque istum murum interjacet, habitatoribus restitutum est, Vicusque Sancti Zenonis appellatur.

Atque has quidem arces Vicumque Nicolaus sibi occupandum sumsit, tam negligentia custodum solita fretus, quam quod eam recenti istius victoria magis supinam speraret, prætereaque sciret, *nullos in bello conatus tam facile esse, quam quos perficere te posse, hosti quam minime credatur.*

Nocte igitur concubia, assumpto Marchione Mantuano, militeque quovis selectiore, Veronam successit atque à nemine animadversus, muros conscendens, castrum novum occupavit, inde in urbem erumpens, portam S. Andreæ effregit, omnique militiæ suæ urbem aperuit. Atque illi quidem, qui pro Venetis castrum vetus custodiebant, cum tam voces excubitorum qui in nostro castro jugulabantur, quam portam urbis effringi percepissent, hostemque in propinquo esse animadvertissent, sublato clamore arma populumque poscere cœperunt, qua re excitati quidam civium, quibusque plus animi erat, armati ad forum, quod rectorum vocatur, confluxere.

Inter-

Interea temporis Nicolai milites Vicum Sancti Zenonis deprædati , atque ultra progressi erant : ergo cives Ducis copias agnoscentes , neque defendendæ urbis rationem investigantes , procuratores Venerorum hortari cœperunt ut salutis suæ prospicerent , seque in castra reciperent , plus nimirum in ipsis situm esse , si salvi sint , atque cedendo urbem , alioquin locupletissimam , meliorem fortunam præstolari concedant , quam occumbendo , eam in extremam perniciem præcipitent , adeo ut tandem procuratores , prætereaque omnes , qui Venetum nomen sapiebant , sese in castrum Sancti Felicis reciperent .

Posthæc primorum civium alii , Nicolao atque Marchioni obviam facti , obsecrare cœperunt , ut eam urbem opulentam , cum laude , quam spoliata cum ignominia habere mallent , præsertim quod neque apud pristinos dominos aliquid præmii , neque fortassis apud hostes quidquam odii , defensionis suæ ratione promeruisent . Atque fuere à Nicolao & Marchione humaniter erecti , quantumque per militarem licentiam fieri poterat , ab injuria immunes .

Postquam vero illi minime dubitarent , Comitem recuperatum urbem confestim properaturum , eam ob rem , omni cura atque sollicitudine egerunt , quo reliquis præterea castris potirentur , quæ vero obtinere non poterant , ea fossis aggeribusque ab urbe separarunt , ne hosti in eam irrumpendi , per ea aditus pateret . Pervenerat rumor istius successus ad Comitem Franciscum , dum adhuc ad Tennam hæreret , quem quidem falsum esse , ab initio arbitratus fuerat , postquam vero de rei veritate jam certo edoctus esset , constituit summa celeritate , pristinam negligentiam corrigere .

Licet vero omnes militiæ suæ duces ipsum hortarentur , ut neglectis Veronensibus atque Brescianis , Vincentiam peteret , ne eo loci diutius

dum hærerent, ab hoste obsiderentur, obtemperare tamen eorum consiliis minime voluit, sed fortunæ aleam experiri potius constituit, conversusque, dum adhuc omnium animi fluctuarent, ad procuratores Venetorum, Bernhardetrumque Mediceum, qui Florentinorum nomine ipsum consequebatur, certam urbis recuperationem ipsis pollicitus fuit, modo unum castrorum adventum ipsius exspectaret. In ordinem igitur composito exercitu, summa cum celeritate Veronam properare cœpit. Atque conspectus quidem à Nicolao, Vincentiam ab eo peti judicabatur, postquam vero ad urbem, versusque castrum S. Felicis cum desistere animadvertisset, ad defensionem sese comparare quidem volebat. *Eam Comes suam celeritate recuperat.* Verum id frustra, neque etenim septa hætenus perfecta fuerant, tum milites præda illecti, hinc inde dispersi vagabantur, ut eorum cogendorum, quo Comiti obviam iret, jam via nulla superesset.

Comes igitur, per castrum S. Felicis, absque impedimento, in urbem erumpens, eam maxima cum Nicolai ignominia, copiarumque ipsius strage, feliciter recuperavit: Nicolaus vero una cum Marchione in castrum sese subduxit, tandemque fuga Mantuam se recepit, ibique collecto reliquo milite, copias, quæ Bresciam obsidebant, reperit: Verona igitur intra quatrimum, ab exercitu Ducis, tam occupata quam iterum amissa fuit. Ab ea victoria, postquam hyems ob frigus militi gravis esset, Brescianisque licet non absque summo labore, annona jam subvecta fuisset, Comes ad hyberna Veronam concessit, curavitque, ut apud Torbolinos, hyberno tempore, triremes aliquot pararentur, quo ineunte vere, tam terrestribus copiis, quam navibus firmato, Brescianis opem ferre liceret.

Postquam igitur Dux bellum non modo trahi, verum etiam spem occupandæ Veronæ atque Bresciæ sibi eripi, ejusque rei causam, à Florentinorum

norum consiliis atque subsidiis, oriri animadverteret, neque hos vel injuriis, à Venetorum amicitia avelli, vel pollicitationibus amplissimis, in suas partes pellici posse, decrevit tandem, quo etiam ipsi suæ sementis, aliquem fructum perciperent, Tusciam invadendam esse: quam ad rem, tam exules Florentini, quam Nicolaus eum sedulo exhortabantur.

Atque hunc quidem movebat cupiditas, quæ Braccii ditionem occupare, Comitemque Picenum exuere ardebat, Illos desiderium recuperandæ patriæ ferebat, utrique porro Ducem, rationibus opportunis, in suam sententiam pertraxerant. Nicolaus siquidem ipsum persuaserat, posse non modo Tusciam invadi, sed etiam pariter Bresciam obsideri, quod nimirum Lacus in ipsius potestate, eaque quæ ibi occupasset loca, optime munita essent, neque interim eum belli ducibus destitui, quos Comiti, aliud quiddam turbare conanti, (quod tamen non liberata Brescia, quam interim liberare omnino nequeat, eum facturum, minime consentaneum sit) opponere commode possit, adeo ut uno eodemque tempore, tam Tusciam opprimere, quam Bresciam obsidione urgere queat. Florentinos porro necessitate ipsi adigi, quamprimum bellum in Tusciam conversum animadverterint, aut Comitem revocare, aut si id malint, perire: utrumque vero horum victoriam manifesto parturire.

Exules ex altera parte demonstrabant, fieri non posse, si Nicolaum ad urbem cum exercitu succedere contingat, quin populus Florentinus, tot exactationibus exhaustus, potentiamq; nobilium exorsus arma in ipsos corripiat: succedere vero ad urbem perquam facile esse, viamque per Casentinates, ob amicitiam nimirum, quæ Reinaldo cum Comite Casentini intercederet, ipsis apertam.

*Dux in
Tusciã
Nicol.
vocat.*

Ergo Dux alioquin ab ea expeditione non alienus, horum persuasionibus confirmatus, eam amplecti

plecti constituit, Veneti contra, neglecta hyemis injuria, Comitem ad liberandos universo cum exercitu Brescianos indies urgebant, quod quidem id temporis fieri posse, Comes constanter negabat, ver potius expectandum, atque interea classem instaurandam, inde tam terrestri quam navali exercitu eam liberandam esse. Quam quidem ob rem, Veneti male satisfacti agebant, tardioresque ad omnia suppeditanda erant, adeo ut inde milites non pauci exercitum ipsorum indies desererent. Atque hæc quidem à Florentinis perspecta, non mediocri sollicitudine ipsos tenebant, tam quod bellum in se cudi, quam nihil in Longobardiam profici animadverterent. Neque minore porro cura ob Pontificis copias agebantur, non quidem quod inimico Pontifice uterentur, sed quod ejus copias Patriarchæ, hosti ipsorum infestissimo, plus quam Pontifici ipsi parere cognitum haberent.

*Patriarcha
Alexandri-
ni
electi.*

*Maxima
ejus
autho-
ritas.*

Fuit Joannes Vitelleschius Cornetanus, ab initio notarius Apostolicus, postmodum Recatanensium Episcopus, inde Patriarcha Alexandrinus, tandem Cardinalitia dignitate auctus Cardinalis Florentinus audiebat. Igitur tam animo, quam astutia pollens, facile adeptus erat, ut à Pontifice deligeretur, atque copiis Pontificiis præponeretur, adeo ut omnium eorum, quæ à Pontifice, tam in Tuscia, quam in Flaminia, Regno Neapolitano, Romæque ipsa gererentur, hoc duce administrari conspicerentur, quo quidem factum est, ut tandem eo auctoritatis excresceret, ut nec Pontifici jam liberum esset ipsi imperare, nec copiarum ipsius alium, præter ipsum, ducem ferre possent.

Cum igitur Cardinalis iste, unà cum copiis, Romæ eo tempore hæreret, quo fama de Nicolai copiis, Tusciam invasuris, increbuerat, inde sane Florentinis non parum sollicitudinis metusque accessit, quod nimirum post Reinaldum pulsum, Cardinalem semper inimicum experti essent, id-
que

que eam ob causam , quod Florentini pactis , in
quæ sub ejus auspiciis conventum fuerat , non
modo non stetitissent, sed magna cum injuria Rei-
naldi ea violassent, quem tamen ipse , ad depo-
nenda arma, adeoque præbendum injuriis locum,
fide Florentinorum deceptus , adduxisset : vide-
batur ergo Florentinorum quamplurimis jam
tempus adesse, quo Reinaldus à clade pristina re-
surgere atque , si cum Nicolao sese conjungeret,
restaurari posset, eoque proniores in has suspicio-
nes curasque erant, quod Longobardiam eo tem-
pore à Nicolao deferri , præter omnem rationem
arbitrarentur , neque facile ab ipso sperari posse,
ut rem pene confectam deserat, quo omnino du-
biam amplectatur , nisi occultis consiliis atque
fraudibus innitatur , Atque hujus quidem suspi-
cionis Pontificem monuerant , qui eo tempore
errorem suum , quo nimia autoritate alium ar-
masset, jam agnoscere coeperat. Verum dum Flo-
rentini tot angustiis circumcluderentur, fortuna
ipsi viam aperuit , qua à Patriarcha commodum
liberarentur,

Alebat Respubl. illa sagacissimos explorato-
res , eosque omnibus in locis constitutos , in eos
potissimum , qui literas ferre consueverant , vigi-
lare jusserat , quo nimirum , si contra Rempubl.
suam moliri contingeret , id ea ratione venaren-
tur. Accidit ergo , ut ad Montem Pulcianum li-
teræ, Nicolao Piccinino à Patriarcha, absque Pon-
tificis consensu, scriptæ interciperentur, quas il-
li , qui bello præerant, subito ad Pontificem de-
tulerunt. Licet vero hæc, insolito charactere exara-
tæ, sensusque earum adeo implicatus esset, ut ve-
rum inde elici nullo pacto potuerit , fecit tamen
eadem obscuritas , tum ea cum hoste familiaritas
ut Pontifex metu pene exanimatus , sibi matu-
re , ab homine cavendum censeret , eamque
curam Antonio Ridio Patavino , arcis Ro-
manæ præfecto , committeret , qui quidem ad

ea paratissimus, occasionem saltem rei gerendæ venabatur.

Decretum jam fuerat Patriarchæ in Tusciam descendere, atque postridie Româ solvere, injunxit ergo Ridio, ut crastino diluculo, ad pontem ipsum expectaret, habere nimirum se, quæ transeundo ipsi committenda sint. Occasionem igitur Ridius oblatam ratus, quæ Pontifici satisfaceret, ea quæ agenda essent studiose apud suos disposuit, temporeque constituto Patriarcham, in ponte arcis versatili expectans, eum comiter excepit, atque sermone aliquantulum protracto, eos, qui ipsum sedulo observabant, ponte subito adducendo, signo ad id constituto monuit, quo quidem facto Patriarcha, ex supremo exercitus duce, unius momenti spatio, in captivum castellani abiit. Conabantur quidem stipatores ipsius, re conspecta turbare, verum de Pontificis voluntate edocti, quievere. Laborabat non paucis Castellanus ut virum humanitate sua erigeret, atque bene sperare juberet, verum hoc responsi tulit. *Non consuetum esse ut viri præstantes capiantur, quo iterum eos dimittamus, nec eos qui capi non meruissent, iterum dimitti solere, à quo augurio non diu superstes, in carcere periiit: Ipsiusque copiarum Patriarchæ Aquilegiano commissæ fuere.*

Pontifex vero, qui hætenus nunquam federatorum Ducisque bello immisceri sese passus fuerat, hinc cum illis convenire cœpit, atque Tusciæ defendendæ, quatuor millibus cataphractorum, peditumque duobus millibus, interesse voluit.

Est mors Hæc primum cura explicati Florentini, metus porro à Nicolao eps urgebat, præsertim quod res Longobardiæ, ob dissensiones inter Venetos atque Comitum, plane in incerto essent, quo igitur utrorumque mentem penitus cognoscerent, ideo Nerium Ginium iterum, unaque cum ipso Julianum Avanzium, ad Venetos ablegavere, tam quo de belli serie in annum proximum deliberarent, quam

quam perspecta Venetorum mente, Ginius ad Comitum profectus, etiam ipsius animum exploraret, eumque ad ea, quæ communi bono profutura judicasset, hortaretur.

Atque legati isti, nondum Ferrariam attingerant, cum fama edocerentur, Nicolaum cum exercitu sex mille cataphractorum jam Padum traieciisse, quod quidem ipsos iter maturare fecit: Venetias eam ob rem delati, comperere Senatorum animos hactenus de Brescia liberanda, neque vel vernum tempus vel classem expectandam, omnes convenire, quod ea nimirum subsidio destituta, inimico cessura, eaque Ducis victoria omne ipsis imperium in Italo solo excussura sit. Eam ob rem Ginius ad Comitum proficiscendum, ejusque rationes cognoscendas sibi esse duxit: atque ille quidem satis evidenter demonstrabat, eo tempore Bresciani subvenire velle, non solum tum inutile, sed etiam futuræ expeditioni damnosum esse, siquidem considerato Bresciæ situ, nihil hactenus sese offerat, quod ex usu esse possit, neque aliud ab istiusmodi expeditione expectandum, quam militem suum qua dilabi, qua frustra viribus exhaurit, adeo ut vere postmodum, aptoque ad res gerendas tempore subeunte, sibi cum exercitu Veronam repedandum, eaque restauranda sint, quæ futuræ expeditioni comparata, præterita hyems jam absumsisset, ut tandem omne tempus militiæ aptum, eundo atque redeundo frustra terendum fuerit.

Iverant una cum Gino Veronam, publico nomine, Orfatus Justinianus atque Joannes Pisanus, quo ea de re cum Comite simulagerent: horum interventu tandem, post multas ambages, decretum fuit, ut Veneti in annum futurum Comite LXXXM. Hungaricorum, militi vero cuique XL Hungaricos numerari curarent, atque Comes teneretur universum exercitum producere, Ducisque ditionem invadere, quo nimirum is, de suis

periclitaturus Nicolaum in Longobardiam revocare adigeretur: Inde Venetiam legati regressi sunt.

Veneti porro, quod ingens illa pecuniarum summa eroganda ipsos morderet, lente ad omnia concurrebant, Nicolaus interea protectioni coeptæ insistens, jam Flaminiam attigerat, cumque Pandolfi Malatestæ filiis egerat ut relictis Venetis, Ducis partes sequi mallent, quæ quidem res non modo Venetis, sed magis Florentinis summo opere displicebat, siquidem horum opera Nicolao se resistere posse speraverant, postquam vero eos defecisse intellexissent, non modo eorum nomine percelebantur, verum etiam, non præter rationem, metuebant, ne Petrus Joannes Paulus Ursinus, quam copiis suis præfecerant, quique eo tempore in Molatestorum ditione hærebat, unâ cum copiis circumveniretur atque spoliaretur.

Eadem res Comitem non minus animo deiecit, quod nimirum Piceno suo metueret, si Nicolaus in Tusciam penetraret, eam ob rem ditioni suæ subveniendum ratus, Venetias sese contulit, ibique ad Ducem intromissus, protectionem suam in Tusciam, ex fœderatorum commodo fore persuadere adgressus est, ibi enim bellum gerendum, ubi exercitus Duxque inimicus, non eo in loco, ubi castra atque stationes essent, devicto siquidem exercitu, etiam bellum depugnatum esse, at expugnatis castris, salvo stante exercitu, non raro obtigisse, bellum longe periculosius instaurari: certo igitur sibi persuasum habeant, de universa Tuscia Picenoque actum, nisi omni robore Nicolao obsistatur, iis porro provinciis amissis, nihil spei Longobardiæ deinceps superesse, licet etiam adhuc spes sit, non tamen sibi integrum esse, subditos atque amicos suos negligere: venissimum nimirum se in Longobardiam Principem, nole stipendiarium ducem inde reverti.

Ad ea à Duce responsum: manifesto omnibus constare, si Comes non modo Longobardiam re-

linquat , verum etiam Padum trajiciat , tum de
omni ipsorum diuione jam conclamatum esse , ne-
que eo casu se vel minimum , pro ipso defenden-
do , deinceps facturos , siquidem *sapientis non sit , ea
defendenda conari , quæ omnia amittere necessum sit ,*
minoreque cum ignominia damnoque ditionem solam
quam ditionem , unâ cum pecunia amitti. Porro tum
demum cum ipsi ditionibus suis exciderint , anim-
adversum fore , quantum Venetorum autoritas ,
Tusciæ atq; Flaminia rebus hactenus conduxerit .
Eam ob rem se plane contrariæ opinionis esse , cer-
toq; persuasum habere , eum qui in Longobardia
vicerit , jam omni in loco depugnasse , vincere vero
facillimum esse , postquam Ducis provinciæ , ob Ni-
colai abitum , omni injuriæ adeo expositæ sint , ut
eæ plane occupari possint , antequâ Dux vel ipsum
revocare , vel alia ratione rebus suis prospicere
queat . Atq; si cui libeat rem penitus putare , eum
facile animadversurum , Nicolaum non aliam ob
rem à Duce in Tusciam avocatum , quam ut Comes
res in Longobardia negligat , eaque ratione bellum
è Ducis provinciis aliorum transferatur : adeo ut
si Comes antequam evidenti aliqua ratione adiga-
tur , Nicolaum omnino sequi constituerit , eum hac
ratione Ducis artibus ultro satisfacturum , atque
omnino ipsi gratum facturum : quod si vero exer-
citus in Longobardia retineant , rebusq; Tusciæ ,
quam optime id fieri possit , alia via prospiciant ,
ea procul dubio ratione Ducem propediem , ma-
gno suo malo , temporeque alieno , quam pessime
sibi ipsi consuluerit , experturum , postquam nimi-
rum tam in Longobardia , quod omnino necessum
sit , succubuerit , quam in Tuscia nihil profecerit .

Re diu multumque disputata conclusum tan-
dem fuit , aliquot saltem dies expectandos , Primo-
que quo Malatestorum defectio abitura sit , dein-
de Petri Joannis Pauli Ursini successum , tandem
Pontificisque animum fidemque erga fœderatos ,
opperienda , indeque consilia capienda esse .

His cum ad modum deliberatis, paucis inde diebus Florentini comperere, Malatestos metu potius, quam maligno animo, cum Nicolao pepigisse, Tum Ursinum cum copiis suis saluum verius Tusciam movisse, Pontificem præterea, majore quam antea, benevolentia fœderatos completi, quæ quidem sic constituta Comitum animum revocare, ut in Longobardia subsisteret, Ginius vero cum mille cataphractis à Comite, quingentis porro aliis Florentiam rediret, quod si vero, contra opinionem, res in Tuscia finire succederent, Comitisque ex præsentiam postularent, ut, tum Comiti vocato, postpositis omnibus, eo pergere liberum esset. Ginius ergo mense Aprili cum turmis suis Florentiam attingit, eademque unâ die Ursinuscum suis.

Interea Piccininus, rebus in Flaminia constitutis, in Tusciam descendere, atque per Alpes S. Benedicti, vallemque Montonis, iter instituere parabat, verum loca ea à Nicolao Pisano infesta atque munita adeo compererat, ut omnem suum conatum, ea ex parte, vanum fore judicaret. Florentini porro, ad tam subitariam impressionem minus parati, atque adeo tam milite quam ducibus destituti, cives quosdam, cum peditibus tumultuarie scriptis, ad aditus istos propugnandos amandaverant, Bartholomeo vero Orlandino equiti, castrum Marradium, unâ cum aditu earum, quæ propinquæ erant, Alpium commiserant. Nicolaus ergo Piccininus, ob virtutem illius, qui aditum S. Benedicti tuebatur, eâ pergere velle ambiguum ratus, illum potius ad Marradium, ob pusillanimitatem præfecti occupari posse constituit.

Marradium amissum. Situm est Marradium ad radices Alpium, quæ Tusciam à Flaminia sejungunt, ab eaque parte, quæ Flaminiam spectat, atque initium vallis Misenæ constituit, muris destitutum est, quæ tamen à flumine, montibus, ac incolis satis protegitur, incolæ siquidem & strenui sunt, & fidi. fluvii porro fundus

fundus tot vorticibus scater, ut eâ, qua vallis por-
rigitur, in castrum penetrari non possit, modo
ponticulus ille, qui fluvio instratus est, defenda-
tur, ea denique facies, quæ montes respicit, ob
Alpium asperitatem omnium tutissima est: pusil-
lanimitas tamen Bartholomei, tam incolis quam
castro ignominia & nocumento fuit, siquidem is,
vix audito armorum hostilium strepitu, post se
relictis omnibus, cum militibus suis, fugam arri-
puit, neque prius fugere destitit, quam Vicum
usque S. Laurentii pervenisset.

Nicolaus deserto Castro exceptus, tam mira-
ri, quod non defenderetur, quam sibi de eo ade-
pto gratulari cœpit, inde in Mugellianum descen-
dens aliquot arces occupavit, propeque Pul-
cianum cum exercitu substitit, quo quidem ex
loco omnem provinciam, ad montes usque Fe-
sulanos, infestare cœpit, tandemque eo audacia
excrevit, ut trajecto Arno, ad tertium usque mil-
liare prope Florentiam succederet, atque obvia
quæque depopularetur, Eo tamen successu Flo-
rentini non admodum anxii, ante omnia firman-
dam eam, quæ tum erat Reipublicæ, gubernatio-
nem censuerunt, de qua tamen, quod summope-
re dubitarent, non erat, tam ob benevolentiam
qua populus Cosmum universim prosequabatur,
quam quod omnis administratio penes paucos
potentiores esset, qui sua severitate eos coherce-
bant, si qui vel queritari, vel movere institissent.
Non eos præterea latebat, quantis cum copiis
Ginius ex Longobardia reverteretur, Pontificis
etiam copias expectabant, tot ergo rationibus
innixi, usque ad Ginii reditum, satis securi de-
gebant: verum is reversus conspecta civium ne-
gligentia timori mixta, prodeundum in hostem,
Nicolaique excursiones cohibendas ratus, pedite
copiosiore ex civibus lecto, atque eo quem pe-
nes se habebat equite, in hostem profectus est, Re-
molumque quod isti cesserat, recepit, atque ibi
castra

castra metatus, tam Nicolai excursions cohibuit, quam cives in spem erexit, posse hostem inde tandem propelli.

Pompilii Comes à Florentinis destit. Postquam igitur Nicolaus conspexisset, Florentinos, quamvis milite destitutos, nihil turbasse, præterea cognovisset, quam securi in urbe agerent, frustra ibi se diutius hære, ad alia tendenda animum adplicavit, quo nimirum Florentini provocati, copiis suis ipsum insequerentur, atque prælio decernendi occasionem exhiberent, quod si ipsum vincere contingeret, deinceps jam omnia ipsi proclivia fore. Sequebatur ipsius exercitum Franciscus Comes Pompilii, qui paulo antea (hoste nimirum Mugellium occupante) à Florentinis defecerat.

Nicolaus B. bianam occupat. Quamvis vero Florentini ea de re primum dubitarent, atque eo in officio continendo beneficiis ipsum adgressi, stipendiisque auctis, universæ provincie ipsi contiguae procuratorio nomine ipsum præfecissent, nihilominus, (tantum nimirum partium studium apud homines potest) nullum, sive beneficium, sive periculum hominibus ab amicitia Reinaldi, iisque qui antea Rempubl. rexerant, avellere poterat, adeo ut quamprimum Nicolaus adventare intellexisset, ad eum se conferret, atque ab urbe ut discederet hortaretur, inque Casentinum sese conferret, unde ob loci situm munitissimum, hosti plurimum damni insitum ferri posset. Id igitur Nicolaus consilii securus, inque Casentinum profectus, Romenam atque Bibiznam cœpit, inde Castrum S. Nicolai ob-
occupat. fidione cinxit.

Situm est hoc castrum ad radices Alpium, quæ Casentinum à Valle Arni distinguunt, atque in loco editiore constitutum, sufficienti tum præsidio defendebatur, adeo ut ejus expugnatio difficilior succederet, licet id Nicolaus tormentis crebro peteret, protracta eam ob rem ejus castri oppugnatione ad vigesimum jam diem, intereaque à Floren-

Florentinis copiæ collectæ fuerant , quarum numerus Petro Joanne Paulo Ursino duce, Geioque Capone atque Bernardo Mediceo legatis , sub variis præfectis trium cataphractorum millium æquabat. Hos viri quatuor , ex Castello S. Nicolai ablegati , convenere , atque subsidia obsessis rogavere.

Examinato ergo castri situ , apparebat militiæ præfectis, auxilia obsessis nulla ex parte, quam via Alpium, quæ ex Vallo Arni surgit, obtingere, earum porro summitatem ab hoste prius , quam ipsi eo pertingerent, occupari posse , quod eâ via hosti propinquior esset , neque ipsi profectionem clam eo instituere possint, adeo ut ea conaturi viderentur, quæ tam minus succedere , quam exitium sibi ipsis parare possint. Laudata igitur horum fide, deditionem, si ultra sese defendere non possent, ipsis suaserunt.

Occupavit ergo Nicolaus castrum illud, vigesimo secundo ab eo, quo obsidere coeperat, die, quam quidem mora , præsertim ob rem non adeo magni momenti , non minima pars ipsius cladis extitit : Quod si etenim , cum exercitu suo , circa urbem diutius substitisset, facile effecisset, ut illis qui Rempubl. administrabant , majore cum discrimine exactiones corradendæ essent, difficilior etiam miles cogeretur, omniaque alia, ob hostem vicinum , non ea facilitat e , qua remoto eo , succederent , neque deerat in urbe , qui ad transactionem inclinabant , quo bellum alioquin diuturnum , honesto aliquo pacto à se averterent : Verum cupiditas illa, qua Comes Pompilii vindictam arces illas properabat , quod aliquandiu ipsi adversatæ nimirum fuissent , istud consilium ipsi extorsit, fecitque, ut Nicolaus in ejus gratiam ea occuparet , quod quidem utrique exitiosum fuit, raroque evenire solet , quin privata cupiditates, universali commodo nocumento sint.

Nicolaus porro victoriæ insistens , Rassinam & Clu-

Clusium cœpit, atque iis quidem in partibus Comes Pompilii illum subsistere voluit, quod nimis ea ratione inter Clusios Caprenses, atq; Pievem copias suas explicare, Alpesque in sua potestate habere, eoque modo, pro ut commodum visum sit, in valles Arni, Chianæ, Tiberisq; descendere, atq; contra omnes hostium motus in procinctu esse possit: At Nicolaus, prospecta locorum asperitate, equos suos saxi quidem non pasci dixit, atque ad Vicum S. Sepulchri deflexit, ubi amice exceptus fuit, inde animos eorum, qui Citracastellum tenebant, tentavit, qui tamen Florentinis amici, aures ipsi præbere recusarunt, inde Perusinos sibi conciliandos ratus, cum xl. cataphractis eo profectus, atque ab iisdem, utpote ipsorum civis benigne habitus fuit, verum paucos post dies ibi suspectus esse cœpit, multisque tam cum legato Pontificio, quam cum Perusinis tentatis, nullaque re perfecta, acceptis tandem viii. M. Hungaricis ad exercitum reversus est. Hinc Cortonam Florentinis per prodicionem eripere tentavit, verum quod conatus illi, ante constitutum diem, evulgarentur, etiam hi in fumum abiere.

Perusinos frustra tentat.

Cortona adipiscenda spe excidit.

Erat eo loci Bartholomeus Sensus civium non postremus, hic quadam nocte à Capitano ad custodiam portæ missus, quondam ex rure sibi amicum obviam habuit, monitusque fuit, ne eam ad portam pergeret, nisi perire vellet. Inflixit Bartholomeus rem penitus cognoscere omneque consilium Nicolai pervestigavit, Capitanoque omnem ordinem detexit, qui quidem principibus conjurationis comprehensis portarumque excubiis duplicatis, tempus à Nicolao constitutum tacitus expectavit, verum is se detectum animadvertens, in castra sese recepit.

Dum eum ad modum in Longobardia laboraretur, Duxque parum hactenus proficeret, interrim res in Longobardia non multum quietiores, nec Duci magis secundæ erant, Comes siquidem, quam

quamprimum id per tempus ipsi licuit , exercitu producto , quam Venetorum classem jam paratam haberet , ante omnia imperium lacus sibi vendicare , Ducemque inde profligare constituit , ea re peracta , reliqua facilius sibi cessura ratus . Igitur cum classe Venetorum in copias Ducis inVectus , eas profligavit , arcesque quæ ab eo stabant , occupavit , adeo ut reliquæ Ducis copiar , quæ Bresciam a terra urgebant , sociorum suorum clade percepta , inde & ipsæ recederent . qua quidem ratione Brescia , postquam integrum triennium obsidionem sustinuisset , tandem in libertatem vendicata fuit ,

Ab hac victoria Comes in hostes , qui Soncinum , ad flumen Oglium situm , concesserant , profectus , eos inde recedere , atque Cremonam petere coegit , quo quicem loco Dux sibi standum , atque in ditionem suam tuendam esse constituerat . Postquam vero etiam eo loci indies magis magisque à Comite premeretur , atque de statu , vel saltem ejus parte , periclitari inciperet , tum demum exitiosa sua consilia , quibus impulsus Nicolaum in Tusciam vocasset , agnoscere cepit , atque quo errorem istum mature corrigeret , Nicolao , quo in loco res suæ constitutæ essent significavit , monuitque quamprimum ipsi per occasionem liceret , relicta Tuscia , Longobardiam repeteret .

Inter hæc gesta Florentini , auspiciis suorum legatorum Pontificis copiis suas conjunxerant , atque ad Castrum Anghiarium , ad radices eorum montium , qui valles Tiberinam & Chianensem discriminant situm , substitierant , neque à Vico S. Sepulchri plus quatuor milliaribus aberant , agro , qui inter utraque castra interjacebat , plano , atque ad rem gerendam perquam idoneo . Postquam vero tam de Comitibus victoria , quam Nicolai avocatione jam certi essent , jam sibi depugnatum esse inde judicabant , eamque ob rem

*ADuce
in Lon-
gobar-
diam
revoca-
tur.*

lega-

legatis suis injunxerant, ut omni studio prælium detrectarent, Nicolaum nimirum non diu in Tuscia subsistere posse.

Atque hæc quidem inhibitiō Nicolaum non latuit, ne igitur ante discessum quidquam intentatum relinqueret, ad prælium committendum, (quod hostem incautum, ejusque rei minime metuentem crederet,) animum adplicavit, ad quam porro à Reinaldo, Comite Pompilii, aliisque exulibus strenue instigabatur, utpote qui suam perniciem, si Nicolaus discederet, manifesto deprehenderent, si vero ad decernendum prælio deveniretur, hætenus sperari, vel prælium vinci, vel saltem honeste se occumbere posse.

Hac re igitur constituta, movere exercitum cepit, atque Vicum propter pergens, antequam hostes ejus rei quidquam persentiscerent, ex castris illo duo circiter hominum millia in societatem fumsit, qui quidem tam virtute adeo celeberrimi ducis freti, quam prædæ cupiditate illucti, ipsum non inviti secuti sunt. His copiis auctus, Anghiarium versus maturavit, neque jam plus duobus milliaribus ab hoste aberat, cum à Michaële Attendulo, ex pulvere concitato, hostis adventus cognosceretur, moxque arma poscerentur.

Non mediocriter adventus ille inopinatus castra Florentinorum ab initio turbavit, non præterquam quod ii exercitus, ut plurimum nulla ex arte, vel disciplina militari, castra metarentur, porro hos negligentiores hostis longe diffitus, quemque fugam potius, quam prælium spectare arbitrarentur, reddiderat, adeo ut nemo armatus, omnesque longe à castris abesse conspicerentur, quo nimirum quemque vel auxiæ captandæ gratia, æstus enim vehementior eos urgebat, vel voluptatis causa, animus tulisset. Nihilominus tanta fuit tam legatorum quam ducis diligentia, ut antequam Nicolaus appropinquaret, ipsi jam equis

equis insidentes , ad impetum ejus sustinendum , non impates esse viderentur.

Sicuti ergo Michelettus prior hostem conspexerat, ita porro primus in eum movere cœpit, unaque cum suis turmis pontem non procul ab Anghiara , cujus supra meminimus , occupavit. Ursinus vero , qui ante irruptionem hostis, fossas quæ circum vias inter pontem atque Anghiaram erant , undique complanari curaverat , una cum legatis Florentinorum sinistram occupavit , Simoncinus porro, Pontificii agminis dux, una cum legato dextram , pedite juxta ripam hinc inde collato. Eam ob rem Nicolao nulla alia via , qua hostem peteret, præter pontem supererat , neque Florentinis , ulla alia à parte , quam ad ipsum pontem pugnandum erat, præter quam quod pediti suo injunxissent , si peditem hostium rectam viam deferere , atque ex latere impressionem in cataphractos conari contingeret , ut dum sagittis suis, eum arcerent , ne ex latere cataphractarii sui, si forte ultra pontem perrexissent , ab illo peti possent.

Prima igitur hostium , quæ comparuit turma, per Michaëlem strenue à ponte prohibita, imo repressa fuit , verum postquam Astortius Franciscusque Piccinini milite selectiore suprajunxissent, tanto ii impetu in Michaëlem impressionem fecere , ut ipsum cum turmis suis eo usque , quo via ex planicie , versus Anghiaram in montem surgere incipit, repelleret , at illi rursus ab iis, qui ex latere eos urgebant, ultra pontem pulsi fuere.

Pugnatum eum ad modum, quo mox Nicolaus, mox Florentini pontem in potestate habebant , duas horas , licet vero in ipso ponte æquali Marte pugnaretur , nihilominus tam citra quam ultra pontem Nicolai partes pejus habebant : nam si forte Nicolai militem pontem superare contingeret , in stipatum densumque Florentinorum

agmen

agmen incurrebat, utpote quibus integrum erat, ob stratas complanatasque vias, in turmas justamque aciem coire, atque defessis recentem militem substituere. At Florentinis pontem superantibus, non licebat Nicolao suos ordines redintegrare, quod via, ab utraque parte, arginibus atque fossis coherceretur, quo quidem factum est, ut licet Nicolai copiarum pontem saepius occuparent, ex tamen semper inde propulsarentur.

Tandem, cum Florentini cum ad modum pontem superassent, ut ipsorum miles jam viam, quae ultra pontem erat, porro occupare inciperet, neque jam in Nicolai potestate esset, tam ob impetum hostilem, quam fossarum impedimenta, recenti milite commodum suos restaurare, adeo ut primi, qui sese convertere conabantur, in eos qui superveniebant, impingerent, atque invicem miscerentur, inde porro factum est, ut confusis jam ordinibus, universus exercitus, converso vultu, vicum versus fugam arriperet. Florentinorum milites in praedam irruere coeperunt, tam militum, quam armorum, equorumque ratione uberimam, siquidem penes Nicolaum vix mille equi salvi steterissent. Vici porro incolae, quos praedam secutos supra diximus, ex praedatoribus ipsi praeda, omnesque ad unum capti, multatimque fuere, signa cum impedimentis ad Florentinos devenere.

*Nicol.
profligatus.*

Atque ea quidem victoria Tusciae utilior, quam Duci perniciosior fuit: quod si etenim Florentinos vinci contigisset, jam de Tuscia ipsa conclamatum fuisset, at ea ratione, victo Nicolai exercitu, nullum aliud in Ducem damnum redundabat, quam quod arma & equi refarciendi ipsi essent, quod quidem non adeo magnam jacturam parturiebat.

Neque etenim facile crediderim, ullo unquam alio saeculo, bellum, in aliena provincia, minore cum periculo gerere licuisse, siquidem in hoc proelio, quo à vigesima hora, ad vigesimam quar-

tam

tam usque pugnatum fuit, præter equitem solum, nemo occubuit atque ne is quidem vulneribus confectus, sed equo excussus atque protritus, animam efflavit. Tanta nimirum securitate, homines istius seculi pugnabant, postquam etenim omnes equis veherentur, ferroque undequaque operti, adeoque à morte immunes essent, si aliquando eos vinci contingeret, mox deditione sibi consulebant, adeo ut tam pugnando, quam occumbendo, quod sibi metuerent, non haberent.

Ea porro, quæ tam in prælio isto, quam post prælium succedere, exemplo esse queant, quam infelici genio id temporis bellum gereretur: Vincto etenim hoste, atque Nicolao Vicum reducto, videbatur legatis ipsum persequendum, ibique obsidione cingendum esse, quo nimirum integra victoria potirentur, verum nec dux nec miles quisquam, officio satisfacere voluit, prædam nimirum reponendam, fauciorumq; curam habendam esse: quod vero magis mirari queas, postridie, medio jam die, nulla vel ducum vel legatorum habita ratione, omnes præda sua onusti Aretium migravere, eaque ibi in tutum collocata, Anghirium tandem repedavere: rem indignam, omnique disciplinæ militari contrariam, quæ sane optime meruisset, à quibusvis exercitus reliquiis, ea victoria privari, qua adeo immerito potiti fuerant. Quibus præterea & hoc accessit, ut licet legati constituissent, cataphractos in custodia servandos esse, ne hosti vires recolligere liceret, ii tamen à milite libertati confestim restituti fuerint. Mirari sane non immerito, ob res istas, quis queat, undenam militi istiusmodi, tantum roboris ac virtutis, ut victoria potiri potuerit, quæ porro vilitas in hoste esse debuerit, qui à milite adeo contumace sese vinci passus sit.

Ergo dum Florentinorum milites Aretio petendo occupati essent, Nicolao occasio suppeditata fuit, qua Vico sese cum reliquiis subduceret,

atque

atque Flaminiam versus pergeret, quem exules Florentini eousque comitati fuerant. Cum vero illi omni recuperandæ patriæ spe excidissent, tandem, qua cuique commodum videbatur, tam in Italia quam extra eam dispersi, sedes sibi quæsiwere: Inter quos Reinaldo Ancona placuit, atque quo coelestem patriam venaretur, qui terrestri exciderat, ad sepulchrum Servatoris nostri profectionem instituit. unde reversus, in ipsis filiarum nuptiis, ad mensam, subitanea morte periit, vel saltem in hoc felix, ut felicissimo exilii sui die mortem cum vita commutaret. Fuit vir, secunda pariter ac adversa fortuna honore conspicuus, major proculdubio futurus, si in civitate concordie unitaque ipsum nasci contigisset, multis siquidem dotibus pollebat, quæ in Republ. discordie ipsi nocumento erant, quas tamen composita unitaque præmiis profecta fuisset.

Legati ergo Florentinorum, milite ipsorum Aretio reverso, vicum quem Nicolaus deseruerat, versus profectionem instituere. Cupiebant incolæ Florentinis sese dare, illi tamen eos respicere hæcenus recusaverant, nihilominus id Pontificis legato suspicionem moverat, ne forte Florentini eum locum, Pontificiæ ditioni ereptum, in se transferre cuperent, ex quibus suspitionibus tandem ad contentionem inter ipsos ventum, neque adeo res discrimine caruisset, nisi ad arbitrium Legati, ea mature composita fuisset.

Interea dum hæc ad Vicum agerentur, fama increbuit, Nicolaum Romam petere, alii Picenum dicebant, videbatur igitur, tam Legato, quam Sfortziano militi, Perusiam eundem, ut vel Piceno, vel Romæ inde subveniretur, eosque Bernhardus Mediceus committeretur, Ginnius vero cum Florentinorum copiis Casentinum recuperaret. His ita constitutis, Ginnius

Rafinam profectus, eam occupavit parique impetu Bibienam, Pratum vetus, Romenamque recuperavit, inde Pompilii forum obsidione cinxit, altera parte copiarum in planitie, quæ Certomondo vocatur altera collem, qui Frozolium spectat, collocata.

Atque Comes quidem Pompilii, qui se tam à Deo quam ab hominibus destitutum animadverteret, sese intus receperat, non quod auxiliorum quidquam speraret, sed ut æquiore, si id fieri posset, conditione pacisceretur. A Ginio ergo cum urgeretur, compositionis mentionem iniecit, eaque ad hunc modum potitus est, ut salvis iis, quæ auferri moverique possent, una cum liberis ditione omni Florentinis cederet. Interea dum ea componerentur, Comes in pontem, qui Arnun juxta arcem superat, Nerio obviam progressus, eum hunc ad modum obtestari cœpit.

Si ego prudenter meam fortunam, vestramque potentiam examinasset, mihi quidem, modo liceret, amico vobis de victoria gratulari, non inimico supplicem esse, quo exitio minus gravi fortassis opprimerer. Atque præsens mea conditio, quantum vobis ea honori atque lætitiæ, ita mihi doloris miseræque exordium est. Neque adeo mirum, qui hætenus equis, armis, provinciis, subditis, atque divitiis floruerim, quod ea post me invito animo relinquam. Quod si vero vos universæ Tusciæ imperium obtinere, & cupitis, idque adipisci potestis, necessum sane fuerit, ut nos vobis cedamus: atque ego quidem, nisi in hunc errorem incidissem, tum neque fortunam meam explorare, nec liberalitatem vestram agnoscere licuisset, quod si etenim me servare vobis libeat, ea sane clementia vestra universo orbi exemplo esse queat. Superet ergo pietas vestra, meum delictum atque vel solam hanc domum illi concedite, à cujus majoribus innumera beneficia in Rempubl. profecta sunt.

*Poppii
Comita
tus Flo-
rentinis
cedit.*

Ad ea Ginius. Quod nimium in eos recubisses, qui parum potuissent, id vero, in Rempubl. Florentinam tantopere injurius ut fuerit, effecisse, ad quæ si temporum ratio accedat, necesse esse, ut omnem istam provinciam, Florentinis vicinam, eorum utpote hostis, cedat, quam ipsorum amicus obtinere noluerit: enimvero istiusmodi ipsum testimonium de se exhibuisse, ut eo loci, quo in ipsius arbitrio situm sit, in omni fortuna mutabilitate Florentinis nocumento esse diutius ferri nequeat, siquidem non tam ab ipsis persona, quam à provincia sua periclitentur. Quod si vero in Germania Principi ipsi esse liceat, non modo Florentinos id libenter habituros, verum etiam ob ipsius majores, quorum modo mentionem fecerit, ipsi benevolentia non defuturos.

Ad quæ Comes excandescens, optandum sibi Florentinos longe remotius conspiciendos dari, interrupto ergo amico sermone, postquam nihil aliud superesse animadverteret Comes, suas rationes Florentinis cessit, moestusque una cum conjugē, liberis & facultatibus, eam provinciam post se reliquit, quam avos suos nongentis annis obtinuisse perhibebat. Atque tot pol victoriæ, à Republ. populoque Florentino intellectæ, summa eum lætitia celebratæ fuere.

Bernardettus porro Mediceus, postquam vanum esse cognovisset, Nicolaum vel Romam vel Picenum petere, ad Ginium sese recepit, atque una Florentiam reversi, tanto honore illustrati quantum Reipubl. istius ratio, erga cives victoriosos, ferre unquam consuevisset, atque à Domitiis, Capitaneis partium, omnique populo tanquam triumphantes excepti fuere.

LIBER SEXTVS.

FUIT hic finis hactenus semper, meritoque esse debet omnibus, qui te'um movent propositus, ut, ipsi ditescant, hostem vero spoliatum relinquant, neq; aliam ob rem victoriam quærimus, aut aliena occupanda aggredimur, quam ut potentiaaugeamur, hostem vero ea exuamus. Hinc vero consequitur, quoties vel victoria pauperiorem, vel expugnatio debiliorem te constituit, ut aut transsilias, aut non pertingas metam, ad quam ii, qui bellum movent, contendere solent. Porro Princeps, seu Respubl, ex ea victoria locupletior dici queat, qua hostes delentur, aut imperio vestigalibus, atque exactionibus victori concedunt: ille vero ex victoria debilior pauperiorque fit, qui, quantumvis victor, nec hostes extinguere, nec prædarum atque exactionum ex captis emolumentum, in se transferre possit, sed ea militibus diripienda relinquere cogatur. Atque hic quidem, tam succumbendo infœlix, quam vincendo infœlicissimus merito habeatur, siquidem succumbenti, eæ injuriæ ferendæ sunt, quas hosti inferre libuerit, vincenti vero, illæ, quas amici in illum congerunt, quæ quidem posteriores, quo magis præter rationem, eo minus quoque sustinendæ veniunt, præsertim cum inde, ad subditorum tuorum injuriam, novis exactionibus atque offensionibus cumulandam, adigare. Nam si in tali Imperatore, vel tantillum humanitatis supersit, si-

sit, fieri sane nequit, ut ea ex victoria effuse lateatur, qua subditi sui omnes, quod doleant, habent.

Consueverant priscæ ac bene constitutæ Respublicæ ex victoriis auro argentoque locupletare, dona in populum largiri, subditis vestigia remittere, ludis præterea scenisque plebem recreare. Atqui hæc, quas modo describimus, ante omnia ærarium exhauriebant, populum ad inopiam redigebant, neque tamen ab hoste victorem multo plus tutum reddebant, quæ quidem omnia hinc exoriebantur, quod militia illa, nulla disciplina regeretur: postquam etenim receptum non esset, eos qui vincebantur, vel detinere, vel interficere, ii porro, vix eousque iterum in victorem pugnare desistebant, donec qui ipsos conduceret, deque armis equisque ipsis prospiceret, nacti essent. Præterea cum præda atque extorsiones militibus cederent, earum sane rerum victori nullus erat, verum nova stipendia, ex visceribus subditorum, ipsi haurienda erant, neque aliud victoria populo commodi parturiebat, nisi quod Princeps minorem subditorum inde rationem haberet, exactionibusque ipsis eo magis molestus esset. Atque eo tandem milites illi rem deduxerant, ut tam victori quam victis, (modo dux milite suo pro arbitrio uti cuperet) novi sumptus faciendi æque essent, siquidem alteris de vestibus, equis armisque denuo prospiciendum, alteris donis largitionibusque satisfaciendum erat: utque isti, nisi in integrum restituerentur, pugnare non poterant, ita hi nisi novis præmiis incitarentur, pugnare volebant. Hinc vero erat, ut nec alteri ex victoria, nec alteri ex clade multum afficerentur, victo siquidem tempus, quo se recolligeret, suppetebat, victor vero, quo victoriam prosequeretur, eodem destituebatur.

Atque hic quidem corruptus, perversusque militiæ status, in causa fuit, ut Nicolaus Piccininus citius

citius militem suum recolligeret, quam ipsum profligatum fuisse Itali resciscerent, atque graviore bello post cladem, hostem implicaret. Hinc post cladem Brescianam, Veronam ipsi occupare licuit, hinc Verona pulsus majore cum exercitu Tusciæ molestus esse potuit, hinc demum ad Anghiam profligatus, magis instructum, quam ante cladem exercitum, priusquam Flaminiam pertingeret, habere ipsi contigit, adeo ut Duci facile persuaderet, Longobardiam jam defendi posse, de qua, ob ejus absentiam, pene desperaverat.

Dum etenim Nicolaus universam Tusciam turbasset, interim Dux, de statu suo, non mediocriter, dubius erat, atque eum ad modum periclitabatur, ut prius eo se spoliatum iri, quam Nicolaus revocatus rediret, non præter rationem metueret. Quo interea temporis, impetum Comitis aliqua ratione frænaret, atque fortunam, quam aperto Marte sustinere non poterat, industria sua moderaretur, eam ob rem ad ea, quæ in istiusmodi angustiis, sæpe magno ipsi fuerant usui, media recurrere coepit.

Per Nicolaum igitur Estensem, Ferrariæ Principem, Peschieram ablegatum, Comiti, qui ibi hærebat, pacem persuaderi, ipsique demonstrari jussit, bellum istud minime ex Comitis commodo esse: quod si etenim ad eas angustias Dux reduceretur, ne ipsi deinceps dignitatem suam tueri liceat, tum eam cladem, in Comitem ipsum, propediem redundaturam, utpote quem Veneti atque Florentini non magni inde æstimaturi sint. Quo vero de Ducis animo ipsi certiori esse liceat, constituisse eum matrimonium filię diutius non differre, sed eam Ferrariensi ad fidæ manus deponere, ut pace firmata, Comes, de ea obtinenda, eo certior esse queat.

Ad quæ Comes, Si Ducem sincere ad pacem inclinare certum sit, non difficulter, suo judicio, eam

impetrari posse, utpote quam Veneti atque Florentini non minus cupiant: Verum se vix adduci posse, ut id ex animo Ducem agere, persuaderi sibi patiatur, posteaquam nimirum hæcenus expertus sit, eum nunquam, nisi necessitate adactum, ad pacem inclinasse, at ea si remisisset, mox bellum restaurasse. Neque porro nuptiis se fidem habere posse, quarum nomine toties deceptus fuerit, nihilominus pace constituta, earum ratione se facturum, quantum amicorum consiliiis, sibi faciendum esse, censere queat.

*Veneti
suspica-
ces.*

Interim Veneti, quibus moris est suspiciombus, etiamsi ex nullo fundamento nitantur, contra militiæ suæ duces indulgere, hujus consuetudinis causa, non præter rationem, suspicari ceperunt; cui quidem rei, ut Comes obviam iret, strenue porro bellum gerere perrexit, interim utrinque animi, ipsi quidem ob ambitionem, Venetis vero ob suspiciones, tantopere refrixerant, ut reliquo istius ætatis tempore nihil præclari gereretur, adeo ut sub reditum Nicolai, præsertim quod hyems instaret, uterque exercitus hyberna repeteret, atque Comes quidem Veronam, Dux Cremonam, Florentinorum copiæ in Tusciam, Pontificis milites in Flaminiam concederent, Atque hæc quidem, ab illa ad Anghiarum victoria, Forum Livium atque Bononiam adgressi fuerant, Verum quod ex à Francisco, Nicolai Piccinini filio, strenue defenderentur, re infecta inde ipsis discedendum fuit. Nihilominus ea expeditio Ravennates in tantam formidinem, ne ipsis sub imperium Pontificis redeundum esset, conjecit, ut unanimi consensu cum Ostasio Polentano, domino suo in clientelam Venetorum concederent, qui quidem, in præmium accepti beneficii, Ostasium una cum filio in Candiam, ubi ipsi moriendum fuit, relegarunt, ne forte aliquando viribus potior, ea recuperare conaretur, quæ prudentia destitutus, ipsis liberaliter

*Ravennates in
Venetorum
clientelam
se recipiunt.*

raliter nimis cessisset. Licet vero anteaſti belli Pontivictoria à ſederatis ſtetiffet , ea tamen Pontificis ſex ob
tum fuit penuria, ut vicum ad S. Sepulcrum Florentinis, xxv. M. Hungaricorum accepto pretio, Vicum
venderet. *penuriã vendit.*

Dum igitur res eum ad modum hærerent, omnesque, ob hybernum tempus, à bello ſic ſatis ſe-
tutos arbitrarentur, pacis inde apud pleroſque
mentio ut plurimum interciderat, Dux inprimis
ipſe, tam ob anni inclementiam, quam Nicolai
pollicitationes omnem cum Comite tranſactionis
ſeriem abruperat, omnique ſollicitudine Nicolao
ſubſidia, ad novas copias inſtaurandas, ſubmiſe-
rat, adeo, ut ad bellum, non adeo longinquum,
eum accingi, ſatis appareret. Ejus igitur rei Co-
mes edoctus, Venetias ſe contulit, quo de bello,
in ſequentem annum gerendo, mature delibe-
raretur.

At Nicolaus, viribus jam recuperatis, vernum Piccinũ
tempus minime exſpectandum ratus, ſub ipſum
brumæ frigidiffimæ tempus Addam trajiciens, om-
nem agrum Breſcianum, Adula atque Arcio Breſcia-
exceptis, denuo occupavit, ultraque duo millia num a-
equitum Sforzlanorum cœpit atque deprædatus grum oc-
eſt: Ciarpellonem præterea, turmarum Comitis cupat,
ducem non poſtremum, in ſuas partes pellexit,
eaque re tam animum Comitſ, quam Veneto-
rum, plus quam ipſa clade, conſternavit.

Ne ergo Comes muneri ſuo deeſſet, nulla inter-
jeſta mora, Breſcianum agrum petiit, verum cum
Nicolaum, poſt illatam cladem, in hyberna re-
greſſum comperiſſet, neque ipſi bellum ſopitum
reſuscitare commodum videretur, occasione ea,
quam hoſtis ſibi præberet, ad reſtaurandum mi-
litem ſuum, commodum utendum ratus, etiam
ipſe copias in hybernſ habere maluit, quo in-
eunte vere, majore conatu, injurias vindicaret.
Egit igitur ſollicitè ut Veneti copias ſuas à Flo-
rentinis ex Tuſcia repeterent, uſque in vicem

Gattamelattæ, qui diem suum obierat, Michelet-
tum Attendulum præficerent.

Vere post redeunte, Nicolaus primus exercitu
ex hybernis producto, castrum Cignanum, quod
xii. milliaribus à Brescia aberat, obsidione cinxit,
in cuius subsidium Comes profectus, postquam
bini Duces isti, pro more, artibus suis rem ali-
quandiu administrassent, Bergamo tandem Co-
mes metuens, Martinengham arcem obsidendam
adgressus est, qua nimirum occupata, Bergoma-
tibus à Nicolao magnas in angustias redactis, sub-
venire proclive esset.

Postquam etenim Nicolaus prævidisset, nulla
alia quam ea via, Bergomatibus auxilia submitti
posse, eam ob rem, arcem istam omni instrumento
muniverat, adeo ut Comes cum universo exercitu
eo deflectere necesse haberet: qua re à Nicolao
animadversa, situsque commoditate explorata,
universo cum suo exercitu castra adeo commoda
occupavit, ut omnem annonæ adipiscendæ spem,
Comiti ea ratione adimeret, tantaque porro arte
atque cura ea muniret, ut Comiti, nisi manifesto
cum discrimine, ea oppugnare nulla ex parte in-
tegrum esset, qua quidem via id brevi tempore
adeptus est, ut jam Comes majore in periculo,
quam obsessi ipsi versaretur, atque nec ob famem,
quo omnis exercitus laborabat, diutius ibi subsi-
stere, neque ob manifestissimum discrimen obsi-
dionem deserere posset, quod quidem Duci ma-
nifestissimam victoriam, Venetis vero atque Co-
miti certum exitium minabatur.

Verum fortuna, cui tam amicis prodesse, quam
inimicis obesse, pariter in proclivi situm est, hisce
angustiis viam patefecit, siquidem ob victoriæ,
jam non ambiguit, spem, eo audaciæ atque ambi-
tionis Nicolaus proruperat, ut posthabita Ducis
authoritate, sui que pariter oblitus, Philippo
contumeliosius in memoriam revocaret, quanto
jam tempore ipsi militasset, neque interim tan-
tillum

*Comes
à Picci-
nino us-
que, cir-
cumven-
tus.*

tillum terræ sibi ipsi acquisivisset, quæ mortui ipsius cadaver exciperet, eam ob rem, non præter rationem, se scire velle, quodnam tot exant-lorum laborum ipsum præmium maneret, in sua siquidem potestate jam situm universæ Longobardiæ imperium in Ducem transferre, atque omnes hostes suos ipsi sistere: porro, certam victoriam, certum etiam præmium expectare, petere igitur à Duce urbem Placentinam sibi cedi, quo tot laboribus exhausto tandem otiosa senectute frui sibi liceat: neque tandem erubuit, nisi postulatis satisficeret, se à victoria recessurum minari.

Offenderat animum Ducis, hominis insolentia, reique indignitas, cum ad modum, ut potius manifestam victoriam negligere, quam ad postulata descendere, certo apud se constitueret, seque ab arrogantia amicorum mutari pateretur, quem tot pericula, minæque hostium, flectere hactenus nequiverant. Ad pacem igitur cum Comite stabilendam consilia dirigere, Antonioque Guidobono Tortonense eum versus ablegato, tam pacem quam filiam ipsi offerre cœpit, quæ quidem tam ab eo, quam omnibus præterea fœderatis, avide amplexa, & quantum ejus fieri potuit, occultissime firmata fuit. Inde Nicolao à Duce injectum, ut in annum inducias cum Comite pacisceretur, adeo nimirum se præterito bello exhaustum, ut dubiam victoriam, certæ paci antepone, minus tutum arbitretur.

Mirari satis Nicolaus consilium istud non poterat, neque porro assequi, quamobrem victoriam tam gloriosam Dux averfaretur, nunquam fore persuasus, eum inimicos potius salvos, quam amicos remuneratos velle: quam quidem ob rem quantum poterat eum à consilio isto dehortabatur, adeo ut Duci necessum tandem fuerit, ad minas discedere, neque obscure Nicolao significare, sese nisi obtemperaret, tam

*Philippus vi
Storiano
negligit.*

proprio militi, quam hostibus destitutum expositumque iri. Non alio igitur animo Nicolaus voluntati Ducis acquievit, quam ii consuerint, quos & patriam, & amicos, coactos relinquere, animadvertimus, in sinistram suam sortem potissimum invectus, utpote cui modo a fortuna, modo a Duce, victoria è manibus eriperetur.

*Pax in
Longo-
bardia
consti-
tuta.*

Induciis eum ad modum firmatis, nuptiæ inter Plancam Comitēque celebratæ, dotisque nomine Cremonæ consignata fuit. Inde de pace transactum, cui tractandæ, Venetorum nomine Franciscus Barbadicus Paulusque Tronius, Florentinorum vero Agnolus Acciaiolus intererant. Cessit ea pace Veneris Peschiera, Asola, Leonardumque castrum, Marchioni Mantuano ereptum: atque hæc sub finem anni MCCCXII. successere.

Bello hunc ad modum in Longobardia extincto, hæctenus motus regni Neapolitani supererant, qui quidem, quod sopiri minus possent, bellum in Longobardia mox resuscitarunt. Exuerat Rex Aragonæ, eo quo in Longobardia pugnabatur tempore, Renatum, ex cujus partibus Neapolis adhuc stabat, universo Regno, sibi que jam de victoria certus, Beneventum, aliasque ditiones, quas Comes ea propter habebat, commodum in potestatem suam redigi posse arbitrabatur, quod nimirum Comiti, bello Longobardico occupato, suis opem ferre minus liberum esset. Neque opinio quidem ipsum fefellit, nullo siquidem cum discrimine, omnem istam ditionem facile occupavit: verum pace illa Longobardica evulgata, tam Alfonsus de Comite, ne ditionis suæ recuperandæ gratia, ad Renatum concederet timere, quam Renatus de eodem sperare, utrique coepere. Institit ergo Renatus apud Comitē, ut tam amico suppetias ferre, quam eadem opera inimicum ulcisci properaret. Alfonsus contra Philip-pum urgebat, ut in gratiam antiquæ necessitudinis,

nis , Comitem distineret , atque istiusmodi difficultatibus hominem implicaret , ne ipsi de suis statuere integrum esset.

Placuit ea res Philippo , pacis jam oblito , ad quam tanta cum inæqualitate vix modo descendat. Significavit eam ob rem Pontifici Eugenio , jam tempus adesse , quo provinciam , à Comite sedi ereptam , commodum recuperaret , ipsique Nicolaum Piccininum , cui Dux ipse , quamdiu bellum istud traheretur , satisfactorum pollicebatur , ducem obtulit , qui quidem , id temporis , in Flaminia cum copiis stabat.

Arripuit Pontifex avide istam occasionem tam ob odium quo Comitem jamdudum prosequ- *Ponti-*
batur , quam quod ingenti desiderio , recuperan- *sex Pice-*
dæ istius provincie , teneretur. Licet vero non *num in-*
adeo olim à Nicolao eadem spe lactatus , atque *vadit.*
circumventus fuisset , quod tamen Ducem ipsum hæc tunc urgere conspiceret , suspicionibus procul abesse iussis copias suas cum Nicolao sociavit , conjuncti que viribus Picenum ambo invasere.

Comes tam inopinato casu quantumvis percussus , cum copiis tamen suis obviam proficisci constituit. Interim Neapolis Alfonso cesserat , atque universum jam regnum , Castro novo excepto , in potestatem ipsius devenerat. Renatus ergo , relicto præfidiario ibi milite , Florentiam concessit , ibique honorifice exceptus , postquam bello gerendo se imparem deprehenderet , Marfiliam paucis ab inde diebus petiit : atque ea ratione Alfonso etiam Castro novo tandem potitus est.

Comes eo tempore in Piceno , Pontificiis copiis *Hanni-*
atque Nicolao impar , Venetos atque Florenti- *balBen-*
nos auxilia pecuniamque rogare , atque illis per *tivogli-*
spicuis rationibus demonstrare coepit , nisi eo *usBono-*
tempore Pontificem Regemque coercendum *nia pa-*
in animum inducant , quo sibi quædam adhuc *titur.*
vires supersint , non multo post ipsis de propria

salute cernendum fore, ambos nimirum cum Philippo conventuros, sibi que Italiam divisuros. Hæserunt aliquandiu dubiæ Respubl. tam quod de Pontifice abalienando ambigerent, quam quod Bononiensium rebus implicati essent.

Hannibal Bentivoglius Bononia potitur. Exegerat siquidem ea urbe, Franciscum Piccininum, Hannibal Bentivoglius, atque quo ea porro tuto potiretur, contra Ducem, qui Francisco studebat, auxilia Venetorum atque Florentinorum impetraverat, quibus quidem negotiis illi implicati, Comiti auxilia subministrare minus poterant. Postquam illi vero Franciscum Bononia pulsum cognovissent, Florentini quidem, quod hac ex parte quietum arbitrarentur, Comiti adesse constituere, priusquam vero eo manifeste descenderent, fœdus cum Duce redintegrandum censuere, à quo ipsum minime alienum nacti sunt, quod is nimirum in bellum, Comiti inferendum, dum Renatus adhuc staret, consensisset, verum postquam eum penitus pulsum animadverteret, jam Comitem omni ditione spoliari, minus ex re sua arbitraretur. Eam ab rem, non modo author fuit, ut Comiti suppetiæ ferrentur, sed etiam Alfonsum per literas rogavit, ut à bello Comiti inferendo abscedere, inque Regnum reverti mallet. Licet vero Alfonsus, invito perquam animo, victoriam omitteret, quod tamen Duci se maximopere obstrictum agnosceret, cedendum tempori ratus, ultra Trœntum copias suas recepit.

Hæc dum in Piceno eum ad modum gererentur, interim Florentini rebus domi, non admodum pacatis, fruebantur. Erat Florentiæ inter primos, qui Rempubl. administrabant Nerius Ginius Capponius, cujus autoritas Cosmo Mediceo omnium maxime suspecta erat, quod nimirum authoritati ejus, qua apud cives pollebat ea, qua apud milites valebat, accederet: nam postquam is, non semel, Florentinorum copias duxisset,

xisset, inde militum animos, virtute atque dexterritate sua, sibi summopere conciliaverat. Memoria præterea victoriarum, qua tam ipse, quam pater Rempubl, amplificassent, utpote quod hic Pisanos, ille Piccininum ad Anghiarâm devicisset, ipsum non modo multis commendabat, sed etiam reliquis formidini erat, qui Rempublicam absque æmulis ipsi administrare cupiebant. Inter multos porro turmarum Florentinarum Duces, Baldaccius Angliarius, Imperator præstantissimus eminebat, quod nimirum, eo tempore, nec animi nec corporis robore, quemquam in Italia parem haberet: interque pedites, hos siquidem ut plurimum duxerat, tantæ existimationis esset, ut omnibus persuasum haberetur, hoc Duce quodvis se facinus tuto experiri licere. Amabatur porro Baldaccius à Nerio, tanquam virtutum suarum teste locupletissimo maximopere, verum id suspicionibus, apud cives plerosque incremento fuit, adeo ut eum dimittere periculosum, diutius vero alere periculosissimum judicarent, eamque ob rem, de eo delendo, consilia agiterent.

Baldaccius Angliarius robore.

Et ipse suspectus.

Administrabatur eo tempore officium Gonfalonerii, à Bartholomæo Orlandinio, quem ad tutelam castrî Marradii constitutum, regionem situ ipso munitissimam sub irruptionem Nicolai Piccinini turpiter deseruisse, supra meminimus. Quod ergo tam indigna animi abjectio, Baldaccio summopere displicuisset, eaque tam verbis quam literis ab eo exagitata fuisset, eam ob rem, Bartholomæus odio immani in illum ferebatur, vindictamque mente immotam agitabat, morte nimirum indicis, infamiam suam abrogari posse ratus. Atque ista quidem vindictæ cupiditas, cives non latebat, adeo ut non difficile fuerit, Orlandinio necem viri persuadere, quo tam injuriam suam ulcisceretur, quam universam Remp. ab eo homine liberaret, quem seu habere,

seu dimittere noxium pariter discriminisque plenum esset.

Et proditorie occisus. Cum igitur Bartholomæus, eadem eam apud se constituisset, non ultra differendam ratus, aliquot armatos adolescentes furtim cubiculo suo excepit, Baldacciumque in foro ambulantes, atque de stipendiis suis apud Magistratum agentem, ad se vocavit, cui quidem obviam factus, tanquam de stipendiis cum eo conventurus, per pergulam Dominorum cubiculis contiguam, ipsum ducens, donec jam opportunitatem rei perpetrandæ adesse arbitraretur, tessera Sicariis data, eos ex cubiculo evocavit, qui inermes, nihilque tale suspicantes, facile obtruncarunt, atque interfectum per fenestram, quæ vectigal respicit, præcipitarunt, unde in forum protractus, atque capite porro plexus, integrum diem populo spectaculo fuit.

Reliquerat ex Annalena conjuge filiolum, paucos annos natum, qui & ipse non diu superstes fuit. Annalena igitur, tam marito quam filio orbata, viro sese conjungi deinceps non passâ, ædes suas in monasterium commutavit, multisque aliis nobilioribus matronis comitata, in illud sese abdidit, pieque, quoad diem suum obiret, ibi vixit: Cujus, quidem memoria, ob monasterium suo nomine insignitum, sicut hodiernum viget, ita proculdubio in æternum victurum erit.

Atque hic demum successus, partes Nerii non mediocriter afflixit, easque tam autoritate quam amicis privavit. Neque tamen hætenus illi, qui Republ. potiebantur, se usquequaque tutos rati, decreverant præterea, postquam nimirum decennium à Republ. eum ad modum constituta, jam elapsum esset, Dictatura porro exspirasset, penesque non paucos cives, tam verbis quam opere, plus animi, quam par esset, deprehenderetur, administrationem illam omnino muniendam, tamque amicos autoritate firmandos, quam adversarios depuo opprimendos esse.

Eam

Eam ob rem, anno MCCCXLIV. Consiliorum *Floren-*
tini opera novos Dictatores constituere, à quibus tam
 officia pristinis administratoribus confirmata, *Remp.*
 quam in paucos, legendorum Dominorum pote-*restan-*
 stas, collata fuit. Grammatophylacium præterea *rant.*
 quod reformationum vocant, disponendum ag-
 gressi, Philippo Pienizio officio suo pulso, alium
 cujus nimirum operæ à potentum arbitrio pende-
 rent, subrogavere. Exulibus inde fines, tempus-
 que exilii, productum, Joannes Vespuccius, Si-
 monis filius, vinculis mancipatus, adversarum
 partium duces exauctorati interque hos Petrus
 Baroncellius, Serraglii omnes, Bartholomæus
 Fortinus, Franciscus Castellanus, multique præ-
 terea alii. Atque iis quidem viis, tam authori-
 tati atque existimationi suæ consuluerunt, quam
 adversariis atque suspectis animos ademerunt.
 His in urbe sic compositis, ad ea quæ extra eam
 gerebantur, conversi fuere.

Nicolaum Piccininum, ab Alfonso, supra me- *Piccini*
 moravimus, destitutum fuisse, Comes igitur, tam *nus à*
 eam ob rem, quam ob Florentinorum auxilia jam *Comite*
 potentior, eum ad Emporiam adgressus, tanta fe- *profliga-*
 licitate profligavit, ut quam paucissimo milite *tus.*
 salvo Modoeciam (Montechium vocamus) con-
 fugeret. Verum eo loci subsistens Nicolaus, castra-
 que muniens, eousque impetum hostis ibi susti-
 nuit, quo omnes ipsius copiæ paucorum dierum
 intervallo, ad ipsum reverterentur, tantaque co-
 pia undique confluerent, ut jam Comiti par esse
 posset, præsertim, quod ob hyemis asperitatem,
 utrique ad hyberna digredi necesse haberent:
 Quo quidem tempore, Nicolaus restaurandis au-
 gendisque copiis potissimum incubuit, à Pontifice
 nimirum, Regeque Alfonso, non mediocriter
 suffultus. Vere itaque succedente, utrinque co-
 piis productis, rem gerere cœperunt, quo quidem *Vires re-*
 in bello Comes, à Nicolao, in tantas angustias *colligit.*
 compulsus fuit, ut nisi consilia Nicolai, à Duce
 eversa

Comitē everſa fuiſſent, Comiti omnino occumbendum
undique eſſet. Verum Dux animo ſubdolo, arcana ſibi
circum- cum Nicolao coram tractanda obtigſſe ſimulans,
venit. ipſum, exercitu relicto, ad ſe quam ocius prope-
 rare juſſit: Nicolaus, igitur ea cognoscere percu-
 pidus, neglecta certa victoria, incerto bono in-
 hians, relicto ad exercitum filio ſuo Franciſco,
 Mediolanum petiit: Comes interim ea re anim-
 adverſa, occaſionem pugnandi, Nicolao abſente
A Du- minime omittendam ratus, manus ad caſtrum
ce calli- Montis Lorii cum Nicolai copiis conſeruit, eaſ-
de avo- que capto inſuper Franciſco proſtigavit.
catnr.

Nicolaus Mediolani ſe à Duce eludi animad-
 vertens, intellecta porro ſuorum clade, filiiſque
 captivitate, ex animi mœrore diem ſuum obiit,
Mœrore ætatis ſuæ anno LXIV. ſæculi vero à Chriſto
abſumi MCCCXIV. belli quidem Dux inſignis, ſed virtu-
dur. te potius, quam ſucceſſibus felix. Superſtites re-
 liquit duos filios, Franciſcum & Jacobum tam
 virtute quam fortuna inferiores patre, adeo ut
 militia illa Braccii, ſerè penitus extingueretur,
 Sforziana vero, fortunæ ſubnixæ, indies magis
 magiſque emergeret.

Pontifex porro, copias Nicolai deletas, ipſum-
 que extinctum animadvertens, neque multum
 auxilii à Rege jam exſpectans, ad pacem animum
 inclinare cœpit, atque Florentinis intermediis,
 cum Comite hunc ad modum tranſegit, ut ex Pi-
 ceno, Auximum, Fabrianum, atque Recanatum,
 ad Pontificem rediret, reliqua omnia Comitſ
 imperio cederent. Pace in Piceno confirmata,
 pariter, univerſa Italia pacata fuiſſet, niſi Bono-
 nienses denuo turbaffent. Agebant id temporis
 Bononiæ duæ potentiffimæ familiæ, Canneſchium
 nimirum atque Bentivogliorum, horum Hanni-
 bal, iſtorum Baptiſta primus erat.

Atque ex quidem, quo invicem fidem mere-
 rentur, affinitatibus neceſſitudinem firmaverant,
 verum inter eos, qui eandem authoritate contem-
 dunt,

dunt, *affinitas quidem firmari queat, at amicitia nunquam.* *Quarū Principes Conneschii & Bentivoglii.* Foedus Bononiensibus cum Venetis atque Florentinis, opera nimirum Hannibalis Bentivoglii, post pulsum Franciscum Piccininum, intercesserat, Baptistam porro non latebat, quanto pere Dux ejus urbis amicitiam expeteret, quam ob rem inter hunc atque Ducem clam conventum, ut Baptista Hannibalem interficeret, eamque urbem in Ducis amicitiam pertraheret. Constituto igitur ad necem, vigesimo quarto Junii die anno mccccxlv. Baptista in Hannibalem impetu facto eum oppressit, Ducisque nomine vocato universam urbem metu replevit.

Atque legati quidem, tam Venetorum quam Florentinorum, qui id temporis Bononiae agebant, sese in arcem fuga primitus receperant, postquam vero populum, magno numero, in forum armatum, necemque Bentivoglii ultum confluere animadverterent, confirmato & ipsi animo ad hos concessere, agminique Caneschiorum obviam progressi, non magno post intervallo id devicerunt, partemque eorum interfecerunt, partem urbe expulerunt. *Hannibal Bentivoglii à Caneschii interfecit.*

Baptista porro, cui nec aufugiendi, nec etiam inimicis ejus interficiendi potestas fuisset, ædibus suis exceptus, atque in tumba, frumento recondendo facta delitescens, integrum diem ad necem frustra quæsitus fuit, postquam vero urbe non elapsus satis constaret, minis tandem ii, qui ejus pervestigandi curam sumserant, effecerunt, ut à puero, metu perterritus, proderetur. Productus ergo, eumque quo armatus erat, ad modum, interfectus, tractusque per urbem, tandem igne absumptus fuit. Ergo Ducis quidem victoria, conatibus istis vires suppeditavit, verum ejusdem potentia perficiendis iisdem tempore exclusa fuit. *Caneschii urbe à civibus pulsi.*

A morte igitur Baptistæ, reliquorumque Caneschiorum fuga, Bononia confusionis undique

*In Bentivoglio-
os pro-
pensissi-
mis.* plena manserat, quod nimirum neminem, ex Bentivoglorum familia, ad Rempubl. administrandam idoneum, ea superstitem haberet. Licet etenim ex Hannibale filius sexennis, cui Joanni nomen, superesset, metuebatur tamen, ne inter Bentivoglorum amicos, dissidia ex administratione orirentur, eaque Cannesciis, cum exitio urbis atque partium, reditum patefacerent.

*Memo-
randa
Bentivo-
glii no-
thi for-
tuna.
Ejus ori-
go.* At Comes Franciscus, quem Pompilii foro excidisse superiore libro narravimus, id temporis Bononiæ degens, in tanta animorum suspensione, potioribus civium convocatis, sibi quendam, ex Hannibalis familia oriundum, certo constare dixit, atque Bononiensibus porro, Bentivoglorum administrationem desiderantibus, narrare coepit, qua ratione nimirum Hercules, Hannibalis sobrinus vigesimum ante annum, penes se Pompilii agens, cum adolescentula ejus castrifue confuevisset, exque ea filium, cui Santio nomen, gnatum suum esse, quam sæpissime apud se testatus fuisset, quod quidem ita se habere, vel inde facile firmari queat, quod maximam, inter utrumque, esse similitudinem, omnibus, quibus amorum conspiciendorum facultas fuerit, manifesto appareret.

*Patens
putati-
cuis.* Adhibuere Bononienses verbis fidem, nullaque interposita mora, Florentiam ablegatis quibusdam civibus, cum ut adolescentem explorarent, tum à Cosmo Nerioque eundem deinceps obtinerent, curavere. Obierat jam dudum diem suum is, qui Santii pater habitus eousque fuerat, Santiusque apud Antonium Cascesium, patrum agebat, qui quidem Antonius opibus pollens, proleque destitutus, Nerio amico utebatur, visum ergo Nerio, occasionem istam nec plane contemnendam, neque etiam temere arripiendam esse eam ob rem, una cum Cosmo, constituit, ut Santius, ipsis testibus, cum Bononiensibus colloqueretur, cum igitur conveniendi Santii, Bononier

noniensibus legatis copia facta fuisset, illi cum conspectum, non modo honore affecerunt, sed etiam, ab eo adorando, vix sibi temperarunt, tantum nimirum studium partium apud eos poterat: verum eo die nihil conclusum, præterquam quod Cosmus, se vocatum Santium, sic hortari cœpit.

Nemo equidem Santi, hac in re, melius te ipso, sententiam ferre queat, id enim tibi faciendum censeas ad quod, animum tuum, te excitulare *A Cosmo prius excusum.* fenseris: quod si etenim Herculis Bentivoglii filius sis, tum ea tibi adgredienda esse noris, quæ illustri familiæ, patreque tuo Hercule digna sunt, at si Agnolo Calcesio satus sis, tum tibi Florentiæ commorandum, atque lanificio vitam impendendam constituas.

Moverunt hæc verba non mediocriter animum adolescentis, adeo, ut qui jam, de omittenda ea conditione, fere certus esset, tandem Cosmi Nerique sententiæ acquiescere se cupere diceret: re itaque cum Bononiensibus confecta, mox vestibus, famulitio, equisque pro dignitate illustratus, paulo post magno cum comitatu, Bononiam conductus, atque liberorum Hannibalis Bentivoglii tutelæ præfectus fuit: Cui quidem muneri, *Pro Bentivoglio habuere.* adeo singulari prudentia præfuit, ut licet omnes, Hannibalis liberis tutor datus, qui ipsum antecesserant ab inimicis circumventi extinctique fuissent, ipse non modo totus quietusque ageret, sed etiam maximo in honore vitam deponeret.

A morte Nicolai Piccinini, paceque in Piceno constituta, Philippus de duce, cui exercitum suum deinceps tuto concrederet, secum deliberare, eamque ob rem cum Ciarpellonio, potissimo copiarum Francisci Comitibus duce, clam agere cœpit. Re itaque inter hos transacta, Ciarpellonius, tanquam ad arces quasdam, à Philippo olim ipsi donatas, concessurus, missionem à Comite rogavit: at Comes, rem ipsam subodoratus, ne *Re ipsa se Bentivoglio probat.* Dux

Dux hujus opera in se ipsum uti posset, eum in vincula conjectum, quod nimirum contra se conspirasse eum diceret, tandem exstinxit: quæ quidem res Philippi odium in Comitem maximopere provocavit, eo tamen Florentinis ac Venetis gravior, quod nimium quantum à copiis, Philippi, si eas cum Comitis viribus conjungi contingeret, sibi metuerent.

Atque ex isto quidem odio, novum bellum Picenum agitare coepit. Imperabat id tempore Ariminensibus, Sigismundus Malatesta, qui affinitate Comitis fretus, ejus siquidem filiam duxerat, Pisauro (quod Pesarum vocamus) inhiabat, at id Comes occupatum, Alexandro fratri cesserat, quod Malatesta pessime excepit, præsertim quod, præter hanc injuriam, Fridericus à Montefeltro, Sigismundi hostis, opera Comitis Urbinatum ditionem occupasset. Hinc igitur Sigismundus in Ducis partes concessit, indeque Pontificem Regemque ad bellum Comiti movendum instigavit. Atque Comes quidem, quo in Sigismundum præmi ex bello, quod tantopere desideraverat, redundarent fructus, præveniendum ratus, improvise ipsius ditionem invasit, eaque ratione, universum Picenum, Flaminiamque commovit, siquidem una cum Philippo, Pontifex atque Rex, Sigismundo suppetiis præsto erant, Veneti vero atque Florentini Comitem, si non copiis, at saltem opibus levabant.

*Bellum
in Flaminia
suscitatum.*

*Ducis
copiæ
profligatæ.*

Neque ea ex parte, Comiti discrimen maturasse, Philippus contentus, insuper eundem Cremona Appuaque exuere nitebatur, verum illi à Venetis, hi vero à Florentinis strenue propugnati fuere, qua tamen ratione etiam in Longobardia bellum resuscitatum, cujus successu, varioseque in agro Cremonensi post casus, Franciscus Piccininus, Ducis imperator, prope Casalenses, à Michaelē Venetum imperatore profligatus fuit, quæ quidem victoria Veneros in spem erexit, posse

posse Ducem universa ditione pelli, adeo ut legato Cremonam versus amandato, omnem Gharadaddam provinciam, præter Cremonam occurrentes, indeque Addam trajicientes, ex universa regione, usque ad muros Mediolanensium, prædas agerent: easque in angustias Ducem compellerent, ut non modo ab Alfonso suppetias rogaret, ipsumque proprii discriminis, si forte Longobardiam Venetis cedere contingeret, commonesceret, verum etiam apud Comitem precibus instaret, utpote sine cujus assensu, suppetiæ ab Alfonso impetratæ, vix tuto pergere poterant, ne focerum, senectute laborantem orbumque, destituere vellet.

Licet igitur Comes à Duce laceffitus, belloque difficillimo implicatus fuisset, quod tamen Venetorum potentiam reformidaret, nervoque præterea militiæ pecunia destitueretur, animo in utramque partem fluctuabat. Foederati siquidem parcius pecuniam submittebant, quod a Duce nimirum Florentini sibi minus jam metuerent, Comitisque eam ob rem non adeo magnam rationem haberent, Veneti vero ejusdem potius exitium spectarent, utpote à quo solo Longobardiam sibi eripi posse arbitrarentur. Nihilominus, postquam hi Ducem cum eo pacisci, atque imperium universi exercitus, (modo à Venetorum Pontificisque amicitia discederet,) ipsi deferre animadvertissent, ne sibi deessent, etiam ipsi, oratoribus ad Comitem missis, Mediolanum, si id aliquando in ipsorum manus devenire contingeret, perpetuumque copiarum Venetarum imperium, ipsi obtulerunt, modo bellum in Flaminia ducere, atque Alfonso à Longobardia arce-re pergeret.

Atque Venetorum quidem pollicitationes, ut maximæ, ita eorum officia erga Comitem ingentia erant, ut pote, qui Cremonæ protegendæ gratia, bellum istud Duci movissent, è contra Ducis inju-

*Ipseque
in angu-
stias re-
ductus.*

*Preci-
bus Co-
mitem
emollit.*

*Imperium
exerci-
tus ipsi
desert.*

*Idem
et Ve-
neti ad
dito Me-
diolano.*

injuriz, recentem memoriam fodicabant, fides præterea ipsius fluxa atque infirma agnoscebatur.

Dubius itaque Comes, atque utras in partes concederet ambiguus, hinc fœderatorum pactis, fide præterea ipsis præstita, officiis recentibus, pollicitationibusque, inde vero loceri precibus urgebatur, inprimis vero à Venetorum fraudibus sibi metuebat, manifestum nimirum esse, si quando ipsos victoria potiri contingeret, ut tam pollicitationum, quam provinciarum quæ sibi obtulissent ratione, omnia in ipsorum arbitrio sint futura cui quidem sese tuto committere velle, minime prudentis sit, neque unquam à quoquam Principe, nisi necessitate adaçto, tactitatum fuerit.

Verum tot ambagibus, Venetorum ambitio tandem viam aperuit: ii siquidem clam deditio-nem Cremonensium, cum quibusdam in urbe pacti, porro quasi aliud agerent, exercitu ad urbem ducto, antequam conatus suos perficerent, ab iis, qui ibi pro Duce stabant, detecti, eadem opera tam spe potiundæ Cremonæ, quam Comite ipso excidere, utpote qui eam ob rem commotus, confestim ad Ducem concederet.

Nicola- In fata id temporis concesserat Papa Eugenius,
us V. Pa successoremque habuerat Nicolaum V. Comesque
pa. universis cum copiis, jam Corignolam pertigerat, quo inde in Longobardiam descenderet, cum rumor ad ipsum deferretur, Ducem sub finem Augusti (annus is erat MCCCXLVII,) diem supremum exegisse. Atque hic quidem nuncius, Comitem non mediocriter perculit, nam præterquam quod copiis non adeo instructis esset, utpote quibus stipendiâ non integra obrigissent, tum maximo-pere à Venetis sibi metuebat, quos nuper admodum instructissimos neglexerat, atque in Ducis partes concesserat. Angebatur porro ob Alfonso, perpetuum suum hostem, tum neque in Papa, neque in Florentinis, quidquam spei ipsi supererat, in his quidem, quod Venetis fœdere jungere-

jungerentur, in illo vero, quod Pontificum provinciam ipse occupasset. Interim animum minime despondendum ratus, fortunam opperendam, atque ex occasione consilia capienda duxit, nimirum *sæpe inter agendum consilia erumpere, quæ desidendo nunquam emerfura fuissent.*

Neque porro non animadvertibat, quod si Mediolanensibus, Venetorum ambitioni resistendum esse videretur, ipsis necessario ad sua auxilia confugiendum esse. Ergo non parum animo inde confirmatus, Bononiam perrexit, inde Mutinam, Regiumque petiit, adque Lenzam subsistens, Mediolanensibus copias studiaque sua obtulit.

Et Mediolanensium quidem alii libertatem, alii Principem expetebant, horum iterum alii in Comitem, alii in Alfonso inclinabant: Verum cum ii, quibus libertas placebat, magis uniti starent, inde horum sententia prævaluit, Remque Publicam, qua melius poterant ratione, constituere adgressi sunt, quæ quidem ratio à multis civitatibus repudiata fuit, utpote quarum aliarumque libertatem, ac Mediolanenses amplecterentur, aliarum vero aliud quam Mediolanensium imperium sibi expeterent. Ergo Lodinii atque Placentini ad Venetos concessere, Parma vero atque Ticinum (quod Paviam dicimus) in libertatem sese vendicavere.

Mediolanenses libertati sese vindicant.

Rebus eum ad modum turbatis, Comes Cremonam concessit, ibique tandem cum Mediolanensium legatis pepigit, ut iisdem conditionibus, quibus à Duce nuper receptus fuerat, Mediolanensibus militaret, insuper Bresciam teneret, eam tamen occupata porro Verona, Mediolanensibus cederet. Veronamque sibi haberet.

Comitem ad stipendia vocant.

Constituerat Papa Nicolaus, antequam Dux in fata concessisset, pacem universæ Italix restituere, eamque ob rem, cum Florentinorum oratoribus, qui eum salutatum iverant, de Comitibus Ferra-

riæ agendis, quibus quidem vel diuturnæ induciæ, aut firma pax concluderetur, convenerat, Profecti ergo erant legati Pontificis, Venetorum, Ducis, atque Florentinorum, Alfonsi vero oratores non comparuerant. Atque is quidem prope Tiburtinos, satis instructo cum exercitu consederat, indeque Duci opiculabatur, persuasumque plerisque erat postquam Dux Comitem in partes suas pellexisset, pactum inter ipsos bellum in Venetos atque Florentinos esse, interea vero donec Comitibus copiæ in Longobardiam descenderent, ipsos pacis spe reliquos ludificare, siquidem Alfonsus ad Comitia testatus fuerat, quæ Duci placuissent seu pacem perpetuam, seu inducias in quinquenium spectarent, ea etiam sibi rata fore. Cum vero legati Ducis Mediolanum, ad explorandum ipsius ea de re animum, regressi essent, jam Ducem in fata concessisse, reversi comperere.

Et Mediolanenses quidem Comitiorum decretis acquiescere cupiebant, id vero Venetis minus placebat, utpote qui ingenti jam spe universam eam provinciam sibi devorassent, Postquam nimirum Lodinios atque Placentinos, mox ab obitu Ducis, imperium suum amplexos animadvertissent: sperabant siquidem, Mediolanenses haud difficulter universa provincia exui, urbemque ipsam, non multo inde intervallo, eas in angustias redigi posse, ut ea, omnium opinione atque auxiliis citius, opprimeretur: idque eo firmiter animo suo persuaserant, quod Alfonsum Florentinosque bello implicari animadverterent.

Hærebat Rex eo tempore prope Tiburtinos, indeque Tusciam, ex rationibus cum Philippo initis, invadere proposuerat, cum ergo ex bello in Longobardia jam suscitato, occasionem indies operiretur, sibi non parum conducturum arbitraretur, si in Florentinorum ditionem aliqua arte antequam manifesto in ipsos moveret, penetrare posset, eam ob rem arcem Cenninam, supra valem

vallem Arni sitam, tentare adgressus, eam prod- *Alfon-*
 tione occupavit: Atque Florentini quidem ino- *sus Flo-*
 pinata ista invasione non mediocriter perculsi, *rentinis*
 mox militem scribere, Decemviros legere, atque *bellum*
 pro more bello sese accingere cœperunt. *infert.*

Interim Rex ad Senenses usque penetraverat, omni- que arte atque studio hos in partes suas pel- licere nitebatur: Verum Senenses, in amicitia Florentinorum, firmi permansere, adeo ut nullum municipiorum Regem exciperet, licet commea- tu illum non arcerent, imbecillitatem suam Re- gisque vires causati. Eam ob rem, non integrum amplius Regi visum, per Arni Vallem, qua primo constituerat, in Florentinum agrum irrumpere, tam quod arce Cennina iterum excidisset, quam quod Florentini aliquibus jam copiis instructi es- sent, versus Volaterram despectens, multas ejus re- gionis urbes & municipia occupavit: inde in Pisa- nos movens, favore Henrici atq; Bonifacii Ghirar- descia Comitum, non paucas arces ibidem cœpit, porroq; Campiglium obsidione cinxit, verum fru- stra, quod nimirum id tam à Florentinis strenue defenderetur, quam hyems ipsius copiis molesta esset. distributis ergo rex hinc inde per agrū Senē- sē præfidiis, reliquas copias ad hyberna reduxit.

Interim Florentini maximo studio exercitum coegerant, atque huic Fridericum Urbinatum dominum Fridericumque Malatestam præfece- rant, ac licet inter hos non bene conveniret, fue- re tamen eorum animi, prudentia Nerii Ginii at- que Barnardetti Medicei legatorum, ad exerci- tum, eum ad modum moderati, ut nondum hye- me elapsa, pari consensu, copias producerent, omnemque Pisanam ditionem, tum in agro Vala- terrano regionem, quæ à malis medicis nomen sortitur, omnem reciperent, Regiaque præfidia, quæ antea ad litus usque maris prædas abegerant, in eas angustias compellerent, ut vix jam arces sibi conceditas tuerentur.

P 2

Vero

Vere postmodum adpropinquante, Florentini omnibus suis copiis productis, quæ quinque circiter equitum, peditum vero duo millia complectebantur, ad Spedalletum subsistere, Rex vero cum exercitu quindecim circiter millium, tres ad Campigium milliaribus, tanquam id denuo obsessurus, confedit, verum præter expectationem versus Plumbinum quam celerrime movens, id à se, maximo suo commodo, facile occupari posse speraverat, quod nimirum satis neglectum comperisset, porro occupatum, Florentinis perniciem allaturum esset certissimam, utpote qui inde diuturno bello exhauriri, Pisana porro regio omnis prædæ exponi, ad ipsum castrum, à Regia classe indies auxilia habere posset. Summopere, eam ob causam conatus isti Florentinos sollicitos tenuere, verum re diligentius deliberata, arbitrari cœperunt, si exercitum suum ad Senticetum, prope Campigiam, tuto habere possent, aut Regi omnino inde discedendum, aut ipsi cum ignominia occumbendum esse.

Quatuor ergo triremibus, quas in Ligurino portu habebant, instructis, trecentos milites impositos Plumbinum tuto exposuere, inde ad Caldanas, (siquidem ad Senticetum in planicie periculosum videbatur,) castra metati, ne facile ab hoste invadi possent, sibi prospexere.

Petebat Florentinorum exercitus annonam, ex vicinis municipiis, quæ quidem, quod ea rara essent, neque incolis abundarent, difficulter subvehebatur, indeque exercitus annona, potissimum vero vino laborabat, eam cum ea vicinia ejus ferax non sit, neque id aliunde commodè subveheretur, fieri non poterat, ut omni militi vinum suppeditaretur. Regius è contra exercitus, licet à Florentinis obsessus, omni re, (stramine excepto) quod nimirum ex classe omnia copiose peteret, abundabat : eam ob rem Florentini periculum facturi, num eadem maris via exerci-

*Florentinorum
trirèmes
à Regia
classe
profligata.*

tui.

tui suo prospicere possent, quatuor triremibus rem adgressi sunt: at earum dux, à Regiis septem triremibus captæ, dux in fugam actæ fuere, atque hæc quidem clades, Florentinis spem restaurandi exercitus omnem ademit, ducentisque circiter gregariis militibus ansam suppeditavit, ut deserto Florentinorum exercitu, in castra Regis sese fuga reciperent, reliquus præterea exercitus ad seditionem spectaret, nimirum locis calidissimis sese diutius expositos esse nolle, ubi tam vino destituantur, quam aquæ ipsæ corruptissimæ sint.

Visum igitur legatis locum mutare, arcesque aliquas recuperare, quæ eousque penes Regem manserant: qui quidem altera ex parte, licet tam annona abundaret, quam numero præstaret, nihilominus contagione infectum exercitum ducebat, quam loca maritima id temporis producere solent, quæ quidem indies multi exstinguebantur, fereque omnes laborabant.

Eam ob rem de compositione agi ceptum, petitaque Regis ex parte, quinquaginta Hungaricorum millia, tum ut Plumbinum à Florentinis ipsius arbitrio exponeretur. Quæ quidem postulata, multis Florentinorum pacem desiderantibus, amplectenda videbantur, neque etenim animadvertere se posse, quæ ratione ex bello isto victoria speretur, cui gerendo tam immensi sumptus requirantur.

At Nerijs Capponius Florentiam digressus, tam evidenti ratione eam sententiam refutavit, ut uno ore eam conditionem omittendam, Plumbinique Dominum in clientelam suam recipiendum, eumque, tam pacis quam belli tempore tuendum sibi esse decernerent, modo ipsemet sibi deesse nollet, sed sese, quod hætenus strenue egisset, defendere pergeret. Eam igitur sententiam cum Rex intellexisset, deque Plumbino, ob exercitum contagione tabescentem, expugnando,

do, jam desperaret, tandem obsidionem solvere, atque cum reliquis copiis, duo siquidem circiter millia luës absumserat, Senensium agrum, pauloque post in regnum suum sese recipere coactus fuit, novo vere novum bellum Florentinis sese moturum, non obscure significans.

Hæc dum eum ad modum in Tuscia gererentur, Comes interim Franciscus, Mediolanensium jam imperator, ante omnia Franciscum Piccininum, qui eodem tempore apud Mediolanenses murebat, sibi devinciendum esse constituit, quoniam nimirum eo benevolo, vel saltem minus adverso uteretur. Inde cum exercitu, in Ticinenses movere cœpit, qui quidem tam instructis copiis impares, atque Mediolanensium imperium fastidientes, Comitibus clientelæ ea conditione, ne ipsos Mediolanensibus restitueret, sese dedidere.

Et ardebat quidem Comes, eorum obtinendorum, desiderio ingenti, quod nimirum conatibus suis, magnum momentum allaturi viderentur, neque porro vel metu, vel verecundia, quod fidem fregisse dici posset, inde arcebat. Siquidem *magni viri, id vitio ducunt, si quid amittant non si quid astu dolore obtineant*: Verum hoc potius metuebat, ne Mediolanenses eo facto in se concitati, Venetis sese dederent, aut si ipse hanc conditionem non amplecteretur, Ticinenses fortassis Sabaudum reciperent, utpote ad quem multorum animi spectarent, adeo, ut utroque casu, imperio Longobardiæ excidere, non præter rationem, timeret.

*Ticinū
Sfortia
cedit.*

Re tamen diu multumque ponderata, tandem minore cum discrimine urbem se recipere, quam pati posse, ut ea ab alio occuparetur, apud se constituit, præsertim quod Mediolanensibus, persuasionebus suis, imponi posse speraret, quibus quidem ob oculos posuit, quanto in discrimine summa rei constituta fuisset, si Ticinenses vel ad Sabaudum, vel ad Venetos, concedere con-

contigisset, cæterum Mediolanensibus suam potius amicitiam, quam alterutrius istorum expectandam esse.

Non leviter casum istum Mediolanenses habuere, quod nimirum Comitis ambitionem scopumque inde non obscure deprehendere sibi viderentur: Verum id pro tempore dissimulandum rati, siquidem præter Comitem nil nisi Veneti excipiendi supererant, quorum interim superbiam maximopere averfabantur, in hujus amicitia persistendum, malisque quantum ejus fieri posset, alia via obviam eundum esse, decreverunt. Facile nimirum occurrere posse, ut à Venetis liberi, tandem etiam hujus imperium excuterent. Uno eodemque siquidem tempore, non modo à Venetis, sed etiam à Genuensibus, atque Sabaudis, Caroli Aurelianensis nomine, qui ex Philippi Sorore natus esset, petebantur, quos quidem motus omnes Comes facile oppressit. Soli itaque Veneti qui instructissimo exercitu provinciam invaserant, atque Lodinio, Placentiaque potiebantur, propulsi supererant.

Placentiam ergo Comes aggressus, eam post diuturnam obsidionem cepit atque diripuit, inde in hyberna copiis distributis, ipse Cremonam petiit, unaque cum conjuge hyemem ibi exegit.

Comes Placentiam cepit.

At ineunte vere tam Venetorum quam Mediolanensium copiis iterum productis, Lodinium Mediolanensibus expugnandum videbatur, quo si potiri daretur, pacem cum Venetis constituere decreverant, siquidem tam sumptuum pertæsi, quam fides imperatoris ipsius suspecta erat, adeo ut publici nomine pacem expenderent, quo nimirum & quiescere & Comitem à cervicibus suis amovere, tandem daretur. Eam ob rem, castrum Caravaggianum sibi potissimum expugnandum esse duxerant, quo nimirum occupato, Lodinium deditione obtineri facile possent.

Caravaggium obsidet.

Mediolanensibus, licet Addam trāicere, Brescianumque agrum invadere satius duxisset. Caravaggio igitur obsidione cincto, fossis præterea valloque ductis, Comes eum ad modum castra sua munivit, ut Venetis, eorum oppugnandorum facultas, pene omnis adimeretur.

Veneti contra exercitum suum, Micheleotto imperatore, castris istis tam prope locaverant ut, jaculi duplicato ictu vix inter se utraque distarent, atque sæpius velitationibus alii alios læcesserent, nihilominus Comes castrum eas in angustias jam redegerat, ut indies ejus deditionem merito expectaret, quod quidem Venetos adeo angebat, ut ex hujus rei successu, de summa rerum decretum esse arbitrentur.

Disputatum eam ob rem, magno conatu, inter belli duces, quam ratione obsessis suppetiæ ferendæ essent? neque interim alia via patebat, quam si hostis, intra munimenta sua, peteretur, quod iterum manifestissimo discrimine non carebat. Verum tantum momentum ipsis, in Castris istius expugnatione, situm videbatur, ut Senatus Venetus, alioquin timidissimus, atque ab omni conatu, vel tantillum dubio, alienissimus, ne castris illo exciderent, potius summam totius rei discrimini exponere, quam eo amisso, etiam omni conatu excidere constitueret,

Decretum igitur, quacunque tandem via, irruptionem in castra Comitum faciendum esse: cui rei perficiundæ, summo quodam mane in munimenta, qua illa minus sedulo custodiebantur, irruere cœpere, subitaque ea invasione, omnem Sforziæ exercitum, (ut in iis, quæ minus expectes, ut plurimum occurrere solet) non mediocriter turbavere: verum Comitum industria omnia mox restituta, Venetorumque copiæ, postquam ex Vallum superare sæpius frustra conatæ essent, non modo repulsæ, verum etiam eum ad modum profligatæ fuere, ut ex universo exercitu, qui duo-

*Veneto-
rum cla-
dis in-
aud.ta.*

duodecim equitum millibus constabat, vix mille fuga salutem adipiscerentur, reliqui omnes, una cum omnibus impedimentis, in hostis potestatem devenirent: adeo ut non constet, in eum usque diem, majore atque perniciofa magis clade Venetos unquam affectos fuisse.

Cæterum inter captivos deprehensus fuit quæstor Venetus, qui ante prælium sæpius, extremis injuriis, Comitem, tanquam Spurium vilemque provocaverat: atque is quidem in vinculis, provocationis istius non immemor, summo opere à Comite, ne pro rei atrocitate haberetur, sibi metuebatur, eam ob rem, cum Comiti sisteretur, animo plane muliebri atque consternato, (quod nimirum *superborum proprium esse solet, ut in prosperis inaudaces adversis vero timidi abjectique sint*) in genua provolutus, veniam rogere, Comitisque clementiam invocare cœpit. Comes eum, porrecta dextera, humaniter erectum, bono animo esse, beneque sperare jussit, postea sermone ad ipsum converso, mirari sese dixit, qui fieri potuerit, Virum tantæ prudentiæ atque gravitatis, quantam is sibi tribuere, nimirum consueisset, eo dementiæ prorueret, ut injuriis eos lacefferet, qui eas nulla ratione promeruisse, Nam quod ad ea spectaret, quæ sibi ab ipso exprobrata fuissent, ignorare quidem sese, quid Sforziæ patri suo cum Lucia matre fuerit, neque etenim ei se rei interfuisse, aut de ratione, qua illi sese conjunxissent, constituere potuisse, adeo quidem, ut earum rerum, quæ illi inter se egissent, nec laudem, nec ignominiam, in se redundare posse, persuasum haberet, id vero certa sibi constare, ea quæ ipsemet egisset eum ad modum administrata fuisse, ut nullius reprehensionem merito incurrere debeat, cujus quidem rei ipsemet, una cum suo Senatu, verissimum, adeoque recentissimum testimonium exhibere queat: Hortatus tandem, ut in posterum & modestius loqui, & cautius agere disceret.

Ab ista victoria, Comes in Brescianum agrum cum copiis profectus, omnem istam oram, facile occupavit, castrisque postmodum prope Bresciam collocatis substitit. At Veneti, id futurum ominati, eam prædiario milite, qua melius poterant, post cladem, ratione, firmaverant, omnique porro celeritate copias scripserant, reliquiasque exercitus his conjunxerant, tum à Florentinis ex pacto auxilia petierant, atque ab iis, quod Alfonso in regnum jam reversus esset, mille pedites, duoque equitum millia obtinuerant, quibus quidem copiis subito coadunatis, Veneti de compositione cogitare agereque cœperunt.

Fatum Reipub. Veneta. Erat id temporis Venetorum Reipubl. prope-modum fatale, ut in bello occumberent: porro ea, quæ pugnando amisissent, per compositionem uberius ut plurimum recuperarentur. Non latebat ergo Venetos, Mediolanenses de Comitibus fide ambiguos esse, neque porro ignorabant, Comitum non imperatorem, sed Dominum Mediolanensium esse cupere, in suo demum arbitrio esse, pacem, vel cum his, vel cum illo, firmare, utpote quam hic ambitione, illi formidine moti, utrique cupide amplexuri essent. Decrevere igitur cum Comite ea de re agere, auxiliaque sua, ad occupandum Mediolanum, ipsi offerre, persuasi, Mediolanenses à Comite elusos atque deceptos, vindictæ studio, in cuiusvis potius, quam ipsius clientelam, concessuros, porro in eas angustias delapsos, ut nec sese ipsi defendere, nec Comiti salutem suam committere tuto possent, necessario tandem (omni alia spe exclusos) in ipsorum manus deventuros.

Veneti cum Sforzia paci sciuntur. His ita constitutis, animum Comitibus tentare cœperunt, atque cum quidem pacis percupidum nacti sunt, utpote qui victoriam ad Caravagium, suam potius, quam Mediolanensium esse mallet. Ergo tandem transactum, pactumque, ut Veneti in singulos menses, quousque Comes Me-

diolano

diolano potiretur , XIII. florenorum millia ipsi penderent , præterea quatuor equitum , duo peditum millia auxilio submitterent : Comes vero omnia, quæ in bello isto occupasset, omnesque eo bello captos , Venetis restitueret, iisque finibus acquiesceret, qui in Ducis Philippi potestate, sub ejus obitum fuissent.

Atque hæc quidem transactio, longe majorem luctum apud Mediolanenses excitavit , quam ii, ex victoria apud Caravaggium , latari fuissent. Lugebant principes , moerebat populus , lachrymis fœminæ, pueri, puellæque, madebant , atque universim omnes Comiti fidem atque prodicionem exprobrabant. Licet vero nec precibus nec pollicitationibus, eum ab ingrato animo revocari posse quidquam sperarent , nihilominus oratores ad ipsum ablegandos , vel eam ob rem censuere, ut ipsis saltem liqueret, qua fronte, quibusve verbis, scelestum istud facinus excepturus atque illustraturus esset. Atque eorum quidem unus Comitum hunc ad modum allocutus fertur.

*Medio-
lanensium
apud Co-
mitem
exposu-
latio.*

Solent, illi qui aliquid impetrare cupiunt , aut precibus, aut præmiis, aut minis animos adgredi, quo illi vel misericordia, vel utilitate, vel metu permoti, ad ea, quæ postulantur, concedenda inclinentur. Verum cum apud homines crudeles avarosque , præsertim si potentia præstare sibi videantur , istiusmodi rationibus locus plane nullus supersit, equidem frustra ii laboraverint , qui vel precibus emolliri , vel pollicitationibus provocari , vel minis exterreri istiusmodi homines posse arbitrentur. Postquam ergo (licet sero nimis) crudelitatem , ambitionem , superbiamque manifestoprehendimus , equidem non ideo te convenimus , ut quidquam vel à te petere , vel si quid petendum sit, id abs te obtinere posse constituerimus sed potius ut tibi in mentem revocemus , quot quantisque beneficiis , à populo Mediolanensi affectus fueris , quantaque porro

ingratitude ea pensaveris, quo nimirum inter tot calamitates, quæ undique nos circumvallant, vel hoc levamenti, ea exprobrando, degustemus. Neque porro te latere queat, quænam, ab obitu Ducis nostri Philippi, tua conditio fuerit: Pontificem nimirum Regemque habebas hostem, Venetos porro atque Florentinos desertor abalienaveras, iisque, eam ob rem, iusto dolore iraque percitis, tum quod tua opera amplius non indigerent, propemodum hostibus utebare, redieras ex bello quod cum Pontifice gesseras, exhaustus, exiguis cum copiis, amicis, opibusque destitutus, omnique plane spe vacuus, posse te deinceps dignitatem tuam ditionemque, pro existimatione tua, defendere, quæ porro etiam ipsa pessum ivissent, nisi simplicitas nostra tibi præsto fuisset, soli siquidem nos gremio nostro te excepimus, ob eam nimirum Venerationem, qua felicissimi nostri quondam Ducis memoriam prosequeremur, persuasi nimirum eramus, postquam affinitate, recentique amicitia eum contingebas, etiam ipsius amorem in hæredes transiisse, ipsique beneficia nostris cumulata, non modo firmam, sed etiam perpetuam atque indissolubilem amicitiam nostram reddere posse, quam quidem ob rationem, antiquis ipsius pactis, nos Veronam aut Bresciam cumulavimus. Quid porro, Deum fidem! tibi aut dare, aut polliceri, in nostra potestate fuisse dicas? quid etiam obsecro, non dicam à nobis, sed pro temporum ratione, à quovis desiderare ne dicam petere potuisses? Ergo insperato beneficio à nobis te illustratum, nos contra, in ejus vicem, insperata calamitate à te remuneratos, inficiari vix queas. Neque porro iniquum tuum animum in hunc usque diem omnino nos celatum voluisti, quin vix imperatoria autoritate à nobis auctus fueras, quin contra jus atque fas omne Ticinum in clientelam tuam reciperes: quod quidem facinus monere

nos

nos debuerat, quis finis de tua amicitia sperandus nobis esset, tulimus tamen injuriam istam, quod nimirum arbitraremur, posse ambitionem tuam, magnitudine istius præmii tandem exsaturari. Verum cheu! qui queat aliqua pars illis satisfacere, qui toto inhiant? Pollicebare quidem, omnia quæ deinceps occupares, in nostra potestate futura, scilicet te non latebat, quæ successu temporis nobis elargires, ea una opera nobis à te eripi facile posse, quod quidem victoria apud Caravaggium manifestum fuit, ea siquidem, primo sanguine opibusque nostris parta deinceps exitio nostra confirmata fuit. O infelices urbes! quibus libertas sua contra ambitionem eorum, qui eam oppressam cupiunt, defendenda est, at pol longe infeliciores, quibus necesse est, milite mercenario atque infido, sicut modo tuo, eam tueri. Sit modo hoc exemplum admonitione posteris, postquam Thebarum atque Philippi Macedonis nos minus erudire potuit, qui quidem post victoriam, ab eorum hoste partam, ex imperatore in hostem, postmodum in Principem ipsorum abiit. Ergo nulla amplius culpa nobis merito imputari queat, quam quod nimiam fidem in eum concessimus, cui minus nobis fidendum fuerat, vita siquidem tua antea, animus tuus vastus, nullo hactenus gradu forteque contentus, nos admonere, neque porro illi fidem habere debueramus, qui Luccensium Dominum prodidisset, Florentinos atque Venetos exfluxisset, Ducem parvi æstimasset, Regem flocci fecisset, atque quod isthæc omnia longo intervallo superat, Deum summum, atque ejus Vicarium, tot injuriis persecutus fuisset neque unquam in animum nostrum inducere, tot tantosque Principes minore authoritate penes Franciscum Sfortiam, quam ipsos Mediolanenses, vel etiam his fidem servatam fore, quæ toties aliis violata fuisset. Interim imprudentiam hanc nostram,

stram, perfidiam tuam quidquam excusare, minime arbitrare, nec te ea liberatum iri, à tanta infamia, quam justissimæ nostræ lachrymæ, per universum Orbem, in te provocaturæ sunt: neque etiam conscientia stimulum te minus persecutorum, si quando arma nostra, nobisque ad defensionem nostram, aliorumque propulsionem parata, in viscera nostra convertere tibi visum sit, si quidem ea ipsa tibi abunde suggeret inculcabitque, te eadem poena, quam Parricidæ commuerunt, æque dignum esse: aut si ambitione tua obcæcatus, ea minus perspicere queas, nihilominus universus orbis, perfidiae tuæ testis locupletissimus, oculos tibi aperturus est, imo Deus ipse, modo perjuriam, modo violatam fidem, modo prodiciones aversetur, modoque deinceps, quod quidem hactenus occulti alicujus boni causa sedulo fecit, sceleratorum hostis esse pergat. Noli igitur victoriam tibi certam hactenus polliceri, si quidem, tam justo Dei judicio, ab ea excludere, quam etiam nos parati sumus, non nisi cum morte libertati nostræ valedicere, eamque (si ea tandem defendi amplius nequeat) cuius potius Principi, quam tibi subicere: quod si vero peccata nostra promeruerint, ut præter omnem nostram voluntatem, in tuas tandem manus deveniamus, hoc tibi nihilominus quam persuasissimum habeas, imperium istud, quod fraude atque infamia cœpisti, in te ipso, aut ad summum in filiis tuis, cum ignominia atque clade finem habiturum.

Ad ea Comes, licet multifariam sese morderi intelligeret, nihil vel verbis vel gestu turbatus, sic respondit, Cupere se commotis ipsorum animis, atrocissimas imprudentis sermonis injurias condonare, ad quas quidem particulatim respondere paratus sit, si coram competente iudice lis agenda foret, manifesto siquidem demonstrari posse non se Mediolanenses injuria affecisse: sed

saltem

faltem cavisse, ne illi injurii in ipsum esse possent, neque etenim ambiguum esse, qualiter à victoria apud Caravaggium sese gesserint, atque loco promissæ Bresciæ aut Veronæ, cum Venetis pacisci atque transigere conati sint, quo nimirum penes se solum, onus gravissimum tantæ inimicitiz, apud ipsos vero fructus victoriæ, pacisque jucunditas, omneque ex bello emolumentum remaneret: adeo, ut nulla ratione dolere queant, eam se pacem amplexum esse, ad quam ipsemet primi adspiraverint, quam quidem, si firmare vel tantillum distulisset, non jam ipsis, sed sibi de ingratitudine ista, quam modo tot verbis illustrasset, exoptulandum apud ipsos fuisse, quæ quidem, an vero an falso prætexatur, id porro eventu ejus belli, eundem Deum, quem vindicem injuriarum postulent, probe demonstratum, unde nimirum liquere tandem possit, quænam partium Deo propitio atque benevolo, iustoque titulo pugnaverit.

Digressis oratoribus, Comes ad expugnandos Mediolanenses, illi vero ad sua defendenda sese accingere cœpere, conductis siquidem Francisco atque Jacobo Piccinis, utpote qui ob antiquum, inter Braccios, Sforzianosque, odium, in fide Mediolanensium permanserant, libertatem suam, vel eousque tuendam sumere, donec Venetos à Comitibus amicitia forte avellerent, utpote quos nec fidos nec diuturnos ipsi amicos fore, arbitrarentur.

Ex altera parte Comes ejusdem rei non ignarus, sapientis esse indicavit, eosdem, quos pacta in officio continere vix possent, præmio firmare: eam, ob rem, cum de bello gerendo inter ipsos *Crema* ageretur, non difficulter cessit, ut Veneti *Crema* *legen* nam, ipse vero reliquam ditionem invaderet. *dum* Atque ea quidem astutia effecit, ut Veneti eousque *duco*. que in amicitia persisterent, quo ipse omnem Mediolanensium provinciam sub potestatem suam redi-

redigisset, urbemque ipsam in eas jam angustias compulisset, ut nihil rerum necessariarum, ad eam commeari, deinceps posset.

Eam ob rem Mediolanenses, omni auxilio opeque destituti, oratum Venetias oratores misere, ut conditionis suæ misereri, atque pro consuetudine Rerumpubl. libertatem suam potius quam Tyrannum, tueri mallent, cujus quidem ferociam, si Mediolanum occupare ipsum contingeret, uix pro arbitrio cohibere possent, neque sibi persuadeant, eum finibus iis, quos pacta constituunt, acquieturum, sed antiquos, potius Mediolanensium terminos vendicaturum. Hæc dum apud Venetos agerentur, neque illi Crema hæcenus potiti essent, publice quidem oratoribus responderunt, non licere sibi à pactis recedere: privatim vero spem fecerunt, qua confisi Mediolanenses in compositionem securi recumbere possent.

Atque Comes quidem eousque obsessionem duxerat, ut in ipsis suburbiis jam pugnaretur, cum *Veneti, Sforzia* Veneti Cremensium potiti, neque ultra differen-
deserto, dum rati, cum Mediolanensibus transigerent, at-
cum Me que eorum libertatem defendendam potissimum
diolanē- sibi fumerent.

filius
transi-
gunt.

His eundem ad modum transactis, Veneti copiis suis, quæ Comiti militabant, significarunt, ut eo neglecto, in Venetorum ditionem pedem referrent, Comitibus etiam potestati reliquere, intra vigesimum diem eadem pacta amplecti. Neque id quidem Comiti mirum fuit, utpote qui jam dudum artes istas perspexisset, atque eas maturius expectasset, interim efficere non potuit, quin rem istam ægerrime ferret, neque adeo minus doleret, quam Mediolanenses, ob ipsius desertionem, affecti fuissent. Nihilominus recollecto animo, Venetorum oratores, qui transactionem ad ipsum detulerant, bidui spatium, tanquam delibaturus, petiit, interim de oppugnatione contri-

nuanda

nuanda, apud se certus, licet publice transigere se cupere simularet, eamque ob rem oratores, ad pacem firmandam, amplissimis mandatis instructos Venetias ablegaret, quibus tamen secreto injectum erat, ne ulla ratione eam confirmarent, sed novis subinde cavillationibus potius eluderent. Quo vero Venetis magis magisque imponeret, eosque plane dementaret, inensem porro cum Mediolanensibus inducias pepigit, copiasque suas hinc inde, in vicina illis loca, quæ hætenus occupaverat, divisit.

A Comite pacem simulatam viciis dementati.

Atque hæc quidem astutia, tam ipsi victoriam, quam Mediolanensibus exitium peperit: Veneti siquidem pacis jam apud se certi, inde quæ ad bellum necessaria erant, segnius prospiciebant, Mediolanenses vero, quod exercitum abductum Venetosque sibi amicos cernerent Comitem ab inepto destituturum omnino persuasi erant: quæ quidem opinio, duplici nomine Mediolanensibus nocumento fuit, primo, quod defensionis suæ eo minus prospicerent, secundo, quod agrum ab hoste desertum, (sementis siquidem tempus erat) copiose conferrent, qua quidem ratione factum est, ut postmodum eo facilius, ob famem, a Comite occuparentur. Comiti contra eæ res omnes, quæ hosti nocebant, maximo emolumento fuere, ut taceam, eadem via cum & restaurandi exercitus, & auxilii conquirendi copiam nactum fuisse.

Cæterum Florentini hætenus huic bello sese non immiscuerant, neque Comiti quidquam auxilii, vel pro Mediolanensibus, vel contra ipsos supeditaverant, neque etiam Comes, utpote opis non admodum indigus, ea instantius expetierat: licet illi post cladem ad Caravaggium, Venetis ex foedere auxilia submisissent. Postquam vero Comes sese undequaque desertum animadverteret, necesse plane habuit, eorum opem tam publice, quam privatim apud amicos, præsertim apud Comitem, implorare, utpote cum quo hætenus constans

stans amicitia ipsi intercessisset, & à quo, in omni discrimine, tam consilio quam opibus, quam fidelissime adjutus fuisset. Neque sane in extremo isto periculo à Cosmo neglectus, sed potius largiter habitus, atque ut in cepto persisteret, monitus fuit. Quin etiam à Republ. ipsi subveniri cupiebat, quod tamen difficilior succedebat.

*Oratio
contra
Comi-
tem.*

Erat siquidem Nerius Ginius Capponius potentissimus, cui inter primos, non è republica futurum videbatur, Mediolanenses à Comite occurrere: sed consultius, atque ex commodo universæ Italiæ esse, à Comite pacem rati haberi, bellumque componi, quod nimirum imprimis metueret, ne forte Mediolanenses, ex nimio erga Comitem odio, penitus ad Venetos concederent, quod quidem omnibus universim exitiosum futurum sit. Quod si vero Comitem Mediolano potiri contingeret, non eo minus tantam potentiam formidini esse debere, postquam nimirum facile judicari queat, quod si hactenus eo, tanquam Comite intollerabili uti contigisset, porro longe intollerabiliorem, tanquam Ducem, sese eum proculdubio exhibiturum, Eam ob rem satius non saltem Reip. Florentinæ, sed adeo universæ Italiæ esse, ut Comiti imperatoria sua autoritas constet, atque Longobardia in duas Respublicas dividatur, quod quidem nunquam adeo inter se uniri queat, quod aliis inde quidquam extimescendum sit, porro separata, minus nocere possent: eam ob rem Comitem negligendum, atque foederi cum Venetis suo quidem iudicio, insistendum esse, porro rationes istæ, qui Cosmo studebant, minus satisfaciebant, utpote quibus videretur, Nerium non amore Reipubl. ad ea suadenda, moveri: sed metuere potius, ne Comes, Cosmi amicus, tanta auctoritate potiretur, atque Cosmi auctoritas immensum excresceret.

*Oratio
pro Co-
mite.*

Cosmus ergo contra demonstrabat, universæ Italiæ, atque Reip. adeo Florentinæ, utilissimu

esse Comitem Mediolano potiri, parum prudentis siquidem esse existimare, Mediolanenses libertatem suam tueri posse, siquidem tam civium istorum ingenia quam ratio vivendi, partium præterea studia extincta, omni rationi civilis administrationis manifesto repugnarent, ut tandem omnino necessum sit, eos vel à Comite, vel à Venetis occupari. Atque alterum quidem sifiat, tum neminem adeo desipere, qui non facile judicare queat utrum horum præstet, habere nimirum vicinum amicum potentem, aut habere hostem propinquum insensissimum. Neque porro, suo quidem judicio, metuendum esse, ne Mediolanenses, quod bello à Comite petantur, ad Venetos concedant, siquidem Comes, in ipso Mediolano, suos fautores, eosque tanto numero habeat, ut quotiescunque delibertate sua cives actum esse viderint, ipsi omni procul dubio potius in Comitem, quam in Venetos propensuri sint.

Atque hæc quidem sententiarum diversitas diu Rempub. Florentinam ambiguum habuit. Verum tandem decrevere, oratores ad Comitem ablegandos, conditionesque transactionis explorandas: præterea, si Comitem vincere posse verisimile fit, pacem firmandam, sin minus, cavillis eludendam esse. Cæterum oratores illi, vix Regium Lepidi attigerant, cum ipsis renunciaretur, Comitem Mediolano jam potitum esse.

Postquam etenim induciarum tempus elapsum esset, non diutius Comes dissimulandum ratus, copias suas iterum ad urbem admovert, eam in vitis Venetis occupari posse confisus, quod nimirum illi, nulla alia ex parte, quam versus Addam, Modiolanensibus suppetias ferre, at ea via facillime arceri possent, neque porro metuebat, quod hyems esset, ne Veneti iterum cum copiis sibi infesti essent, antequam vero hyems effluxisset, victoriam eo certius sibi pollicebatur, quod Franciscus Piccininus diem suum obiisset, solusque

Jaco-

Jacobus, ipsius frater, exercitum Mediolanensium moderaretur. Veneti, eam ob rem, oratorum suum Mediolanum ablegaverant, quo tam cives eos, ad defendendam libertatem suam, exhortaretur, quam porro certa atque propinqua auxilia ipsis polliceretur,

Interea temporis, durante adhuc hyeme, aliquot velitationibus Veneti Comesque rem egere, at vere jam propinquo, Veneti Pandolfo Malatesta imperatore, supra Addam castra posuere, ibique ambigui, num fortunæ alea tentanda, Comesque invadendus esset, diu multumque discipraver. Visum tandem Pandolfo, ob Comitum peritiam, roburque suorum militum, haud temer quidquam periclitandum, præsertim quod citr pugnam debellari posse, postquam nimirum Comitum, stramine quam frumento laborare, sat constaret. Eam ob rem eo loci subsistendum, armumque inde Mediolanensibus addendum, consilii inopes, atque ab auxiliis plane exclusi, Comitum deficerent. Atque id quidem consilium Venetis placuit, tam quod id omnium tutissimum arbitrarentur, quam quod sperarent, Mediolanenses eum ad modum suspensos, necessarium Imperium ipsorum amplexuros, neque unquam ad Comitem, à quo nimirum tot injuriis affe essent, concessuros.

Hæc dum eum ad modum ducerentur, inter Mediolanenses in extremas angustias redierant, permultique eorum, præsertim quod illi mendicis ut plurimum abundet, fame indur peribant, quod quidem lamentationibus atque querimoniis hinc nisi ansam suppeditabat, ac ut magistratus necesse haberet, omni studio, aliqui conquestum confluerent, cavere, *Con magnam hominum frequentiam haud facile ad pertrandum quidpiam mali disponi, verum postquam inclinare jam cœpit, omne momentum, quantum minimum ad eam movendam sufficere.*

Accidit ergo, ut civium duo tenuis conditio- *Fortuna*
 nis ad portam novam, de calamitate urbis, atque *Sforzia*
 extrema sua miseria, amice confabularentur, at- *Medio-*
 que qua ratione ad salutem via investigari pos- *lanum*
 set, una conferrent, ad quos paulatim alii, insu- *conci-*
 perque alii accessere, adeo ut tandem eorum nu- *liat.*
 merus sic satis augetetur, hinc rumor per urbem
 increbuit, eam urbis partem, in magistratum ar-
 matam concitari, ad quam famam universus po-
 pulus, utpote qui occasionem saltem turbandi
 præstolaretur, mox arma corripuere, duceque
 sibi Caspare Vicomercatio constituto, tanto im-
 petu in magistratum irruptionem fecere, ut nemo
 istius ordinis, nisi qui fuga elapsi essent eorum
 manus evaderet, inter quos etiam Leonhardus
 Venetus, Legatus Venetorum, tanquam miseræ
 istius atque calamitatis author atque dux, in-
 teremptus fuit.

Hac ergo ratione, imperio fere universæ urbis
 potiti, deliberare porro cœperunt, qua tandem
 ratione ex tot miseriis eluctarentur, pristinamque
 tranquillitatem recuperarent. Cæterum inter
 omnes conveniebat, posteaquam libertatem tueri
 minime possent, sub Principis cujusdam impe-
 rium redeundum esse, cujus nimirum ductu at-
 que potentia defendi possent, nec defuere, qui
 in Regem Alfonso, alii in Sabaudicæ Ducem, in
 Regem Gallicæ alii inclinarent, Comitibus qui men-
 tionem hactenus faceret, nemo erat, adeo nimi-
 rum odium in ipsum valebat.

Verum postquam de reliquis inter ipsos minus
 conveniret, Caspar Vicomercatius, collecto ani-
 mo, primus fuit, qui Comitem nominaret, at-
 que copiosissime demonstraret, nulla alia ratio-
 ne, quam si Comes vocaretur, bellum ab urbe
 amoveri posse, Mediolanensem nimirum popu-
 lum certa, atque præsentanea pace, opus habe-
 re, neque spe futuri auxilii lactari debere: in-
 de ad excusandos Comitibus conatus digressus
 modo

modo Venetos , modo reliquos Italiz proceres , perstringere cœpit, quorum alii ex avaritia, libertatem suam ipsis invidissent : postquam ergo eo deventum sit, ut libertas ipsorum necessario cuiuspiam concedenda sit , præitare sane , ut ea in talem conferatur , qui ipsos defendere possit atque noverit, ut saltem ex servitute pacem, non majores calamitates periculosumque magis bellum venarentur. Fuere ipsius rationes magno cum silentio exceptæ , vixque sermonem ad exitum perduxerat, cum omnes clamare , ut Comes vocaretur, eique legationi Casparem præficere.

Franciscus Sforzia Dux Mediolanensis. Atque is quidem jussu populi , ad Comitum profectus , tam læti prosperique successus se nuntium exhibuit, Comesque non ultra moratus, tanquam Dux Mediolani urbem confestim petiit, ibique ad vigesimum sextum Februarii diem , summa cum læticia , atque applausu , ab iisdem receprus fuit , qui ipsum non adeo dudum tam immani odio insectati fuerant.

His ergo Florentiam delatis, injunctum oratoribus Florentinorum fuit, ut qui pacis tractandæ causâ ablegati fuissent , nunc porro Duci , ob victoriam , congratularentur. Fuere legati à Duce honorifice excepti summaque in dignitate habiti , utpote cui constaret , contra Venetorum potentiam , nec fides, nec promptos magis amicos, quam Florentinos, sibi obtingere posse, certoque persuasum haberet , postquam ii à metu Viscontiorum immunes essent, non paulo post ipsis Aragonensium atque Venetorum arma excipienda fore : illorum quidem , quod Regibus Neapolitanis satis constaret , quanta Florentini benevolentia , Gallos persecuti semper fuissent : horum vero , quod Venetos non lateret , metum illum Viscontiorum jam apud Florentinos antiquatum, novi timoris , à Venetorum potentia , ipsis causam fore, neque dubitarent , non minore animi obstinatione eosdem deinceps in se , quam olim

olim in Viscontios pugnatorios, eamque ob causam horum exitium proculdubio cupere.

Has igitur ob rationes non illibenter, novus Dux, cum Florentinis in fœdus consensit, quod quidem vix pactum, confestim aliud fœdus inter Venetos atque Alfonso provocavit, ut ii nimirum contra communes hostes Florentinos, Veneti vero in Ducem eodem tempore pariter moverent, præsertim quod vix crederent, Ducem recenti imperio potitum, seu propriis viribus, seu alienis auxiliis, potentiz ipsorum resistere posse.

Postquam vero fœdus inter Venetos atque Florentinos nondum exspirasset, Rexque ipse, post bellum Plumbinium gestum, pacem Florentinis dedisset, eam ob rem haud adeo commodum ipsis videbatur, eam violare, nisi titulo aliquo honesto bellum probari posset. Oratoribus igitur Florentiam missis, utrique de fœdere suo verba fecerunt, nihil nimirum, quam mutuam defensionem, nullius vero ad injuriam istud spectare.

Inde Venetorum Prætor despectens, queri cœpit, quod Florentini, Alexandro Sforzæ, per ditionem suam agrumque Lunensem, cum copiis ad fratrem proficisci concessissent, præterea pacis inter Ducem, Mantuæque Marchionem, suasores exitissent, quæ quidem omnia in perniciem Venetæ Reipubl. vergerent, atque veteri amicitiz inter ipsos contraherent, monere ergo amice, eum qui præter jus injuriam infert, id nimirum agere, ut bono jure ipsemet lædatur, pacemque violentem, bellum provocare.

Injunctum Cosmo, ut querimoniis istis responderet, qui quidem longa atque prudenti oratione, omnia, quæ à Florentinis, in Rempubl. Venetam, profecta hactenus fuissent beneficia, recensuit, monuitque, postquam tam arcta inter ipsos necessitudo, à Florentinis originem duxisset, nunquam sane inimicitiz causam, ab iisdem profecturam,

tam, qui quidem, quod pacis semper cupidi extitissent, transactionem inter Venetos Regemque non improbarent, si nimirum ea pacis, non belli gratia, suscepta sit. Interim non posse se, ipsorum querimonias, non mirari, quod nimirum videat, adeo insignem Rempub. tam vanis frivolisque de rebus moveri, quod si tamen eæ fortassis considerationem mereantur, cupere sese omnibus manifesto constare, provinciam suam omnibus liberam esse atque patere. Ducem vero quod attineret, esse nimirum eum ejusmodi conditionis, ut ad amicitiam cum Mantuano ineundam, ipsorum nec consilio nec favore opus habeat, eam ob rem vereri sese, ne sub istiusmodi querelis aliud quidpiam veneni, quam quod prima fronte apparet, liteat, id porro si ita sit, omnibus facile posterum manifestum fore, amicitiam Florentinorum, sicut utilem, ita eorum inimicitiam damnosam esse.

Habita fuit res illa tum satis leviter, videbaturque oratoribus Venetorum aliquomodo satisfactum, nihilominus foedus inter Venetos Regemque, eorumque actiones potius novi belli metum, quam firmæ alicujus pacis spem, Florentinis Ducique moverunt.

Inter has Florentinorum apud Ducem, congratulationes, erumpere tandem Venetorum malignus animus coepit, utpote qui non modo Senenses in foedus suum pertraxissent, sed etiam omnes Florentinos imperio urbeque sua prohibuissent. Horum vestigiis insistens Alfonsus, eodem regno suo, nulla vel pacis recenti, habita ratione, vel ullo verisimili, ne dicam justo titulo, ejecit.

Tentarunt præterea Veneti, Bononienses sibi subdicere: siquidem exulum coadunato numero, suppeditatoq; ipsis milite, nocte quadam in ipsam urbem, per cloacas adeo furtim penetrarunt, ut eos urbem occupasse, antequam ipsimet clamore

more sese proderent, omnes universim lateret :
 Verum Santius Bentivoglius, rumore isto excita-
 tus, urbemque à rebellibus occupatam animad-
 vertens, licet à multis ad fugam capeffendam, vi-
 tzque prospiciendum, postquam imperium tueri
 jam minus integrum esset, exhortaretur, ingenti
 tamen animo fortunæ obfistendum ratus corre- *A San-*
 ptis armis ea ratione etiam illis, qui ipsum seque- *tio Ben-*
 bantur, animum addidit, atque ab amicis quibus- *ti vo-*
 dam stipatus, in rebelles tanta virtute impressio- *glio ve-*
 nem fecit, ut illi profligati, partim occumbe- *pulsi.*
 rent, partim urbe pellerentur : quo quidem egre-
 gio facinore, Bentivogliorum se sanguine cretum,
 omnibus manifesto persuasit.

Atque hi demum conatus, bellum instare Flo- *Floren-*
 rentinis non obscure demonstravere, eam ob rem, *tinorum*
 pristinum ad morem, ad sua defendenda conver- *vigilan-*
 si, Decemviros legere, novosque imperatores co- *tia.*
 piasque conducere: Oratoribus præterea Romam,
 Neapolim, Venetias, Mediolanum, Senasque aman-
 datis, tam ab amicis auxilia rogare, quam dubio-
 rum animos explorare, ambiguos sibi conciliare,
 hostiumque consilia venari cœpere.

Atque à Pontifice quidem, nihil præter verba
 animumque pacis cupidum, retulere. Rex vanis
 excusationibus Florentinorum expulsionem miti-
 gare, saluumque conductum, si qui eo opus habe-
 rent, offerre omnique studio belli consilia, licet
 ab oratoribus satis explorata, occultare niteba-
 tur. Apud Ducem recentioribus, variisque pactis,
 fœdus firmatum, ipsiusque interventu, amicitia
 cum Genuensibus inita, multoque, quæ istas
 Respublic. hætenus distraxerant, sublata atque
 composita, licet Veneti, variis artibus, eam com- *In quos*
 positionem evertere conarentur, quos interim *Veneto-*
 non puduit, (tanto nimirum odio ad bellum istud *rum im-*
 descenderant, tantumque penes ipsos imperandi *mane*
 cupiditas valebat, ut eos ipsos extinctos cupe- *dium.*
 rent, quorum opera ad eam potentiam evasissent)
 apud

apud Imperatorem Constantinopolitanum precibus instare, ut Florentini universa Græcia pel-lerentur, quæ quidem res, ab Imperatore neglecta successu caruit.

Apud Venetos porro Orator Florentinorum finibus prohibitus fuit, utpote qui prætenderent, ob eam quam cum Rege haberent, amicitiam, non sibi licere, absque ipsius consensu eum admittere. Senenses vero benigne oratores habuerunt, quod nimirum metuerent, prius se opprimi, quam à fœderatis auxilia submitti posse, eamque ob rem, declinare ea arma nitebantur, quæ sustinere minus poterant. Decreverant Veneti, unaque Rex (sicuti suspicari licebat) per oratores bellum susceptum apud Florentinos purgare. Verum, quod Venetorum orator finibus Florentinorum arceretur, indeque Regius solus mandata peragere dubitaret, legatio illa eventu caruit, qua quidem ratione Venetis cognoscere licuit, minorem sui, penes eos ipsos Florentinos æstimationem esse, quos ipsi non adeo dudum parvi fecissent.

Fridericus III. Imperator Romanorum auctoratur. Inter istos motus metumque, Fridericus tertius Imperator, quo Regno inauguraretur, Italiam petit, Januariique die trigesimo Anni MCCCCLI. Florentiæ, mille quingentis equitibus stipatus, honorifice exceptus habitusque fuit, ibique usque ad sextum Februarii diem substitit. Inde Romam profectus, postquam inauguratus, nuptiæque cum Imperatrice, quæ classe Romam advecta fuerat, celebratæ essent, confestim Germaniam repetit, iterumque à Florentinis pari honore habitus fuit, inde Marchionem Ferrariensem, a quo humaniter exceptus esset, Mutina Regioque donavit.

Ferraria Mar- chio Regio ab Imp. donatus.

Interim Florentini res suas ad bellum curavere, porroque unâ cum Duce tam suæ existimationi, quam hostium terrori, fœdus cum Rege Galliarum, ad communem nimirum provinciarum defen-

defensionem, pepigere, idque per universam Italiam, magno cum apparatu atque lætitia, celebrare.

Jamque anni MCCCCLII. mensis Majus aderat, cum Veneti minime amplius differendum rati instructissimo exercitu, qui equitum sedecim, peditum vero sex millibus constabat, versus Londinium, in Ducarum Mediolanensem impressionem facere, eodemque tempore Montisferrati Marchio, seu propria ambitione, seu à Venetis motus, ex parte Alexandriæ in eundem irruere, inciperet. Ex altera parte Dux exercitum XVIII. equitum, peditum vero III. millium coëgerat. firmataque præfidiis Alexandria, Londinio, omnibusque præterea locis, qui hosti expositi essent, in Brescianum ipse agrum invaserat, magnoque damno Venetos affecerat, adeo ut utrinque ager, atque municipia infirmiora, depopulationibus atque vastationibus exponerentur, vetum postquam Marchio Montisferrati, ad Alexandriam, à copiis Ducis profligatus fuisset, inde Duci, viribus jam conjunctis, majore conatu Venetos invadere licuit.

*Venetis
Duci
bellum
moverent.*

*Ipsæ
que
vici-
sim
agrum
invadit.*

Dum igitur hi in Longobardia, vario Marte, licet nihil præclari ageretur, pugnarent interim in Tuscia bellum, inter Alfonsum & Florentinos, pa-
xiter, agi coëptum, quidem non majore, seu virtute, seu discrimine, quam in Longobardia gerebatur. Trajecerat in Tusciam Ferdinandus, Alfonsi nothus, exercitu XII. millium, qui à Friderico Urbinatum domino regebantur, instructus, Flavianum, in valle Chianensi situm, primum ab ipsis oppugnari coëptum, quod nimirum per Senesium foederatorum agrum, ea ipsis aditus pateret. Erat id castrum exiguum, murisque non satis munitum, eamque ob rem non frequenti cive habitatum, qui tamen id temporis, a ferocia fideque æstimabatur. His porro ducenti milites, à Rep. subsidio missi fuerant.

*Alfon-
sus vere
Floren-
tinos
petit.
Flavia-
num ob-
sides.*

Q.

Atque

Atque hoc castrum, eum quem diximus ad modum munitum, obsidione Ferdinandus cingere voluit, verum seu virtute eorum, qui defendendum sumserant, seu suorum ignavia, id ante trigesimum sextum diem expugnare non potuit, quo quidem temporis spatio, Florentinis licuit, non modo reliqua loca praesidiis firmare. Verum etiam militem suum colligere, atque ad defensionem sese feliciter accingere.

*Militia
Italica
exemplum.*

Eo Castro expugnato, in Chiantensem agrum hostes profecti, a duobus exiguis municipiis, quae priuatis parebant, occupandis exclusi fuere. Intermissa igitur eorundem oppugnatione, Castellinum cinxerunt, quod quidem castrum, ad fines Chiantensis situm, decemque milliariis Senis distans, nec arte nec situ quidquam munitum, tamen nec ipsum, ab ignavo isto exercitu, superari potuit, adeo ut post quadragesimum quartum ab oppugnatione diem inde cum ignominia recedere necesse haberent. Tanta nimirum ferocia exercitibus, tantumque periculum a bellis istius temporis erat, ut ea, seu castra seu municipia, quae hoc saeculo, tanquam nullo modo ad defensionem comparata, deferi conspiciamus, tum temporis, quasi, nulla ratione expugnari possent, defenderentur.

Ferdinandus igitur, eo quo in Chiantinensibus moraretur tempore, multas ex agro Florentino praedas egit, tandemque ad sextum usque milliarem ad ipsam urbem, non praeter metum clademque eorum qui Reipublicae Florentinae parebant, accessit. Atque illi quidem interea temporis exercitum octo millium coegerant, eoque prope Castrum ad Collem, Astore Faventiono, Sigismundoque Malatesta ducibus, satis remoti ab hostibus confederant, ne forte, praeter voluntatem, acie dimicandum ipsis esset, utpote quibus persuasum esset, nisi praelio superarentur, neque ipso bello succumbere se posse, siquidem castra atque

my-

municipia neglectiora, bello amissa, pace ut plurimum recuperarentur, de munitioribus vero locis, quod dubitarent, non haberent, utpote quæ ab hostis expugnatione tutæ essent.

Habebat præterea rex classem, viginti navium tam triremium quam Myoparonum, in sinu Pisanò, eoque quo Castellina oppugnabatur, tempore, milites suos ad arcem Vadanam exposuerat, eamque ob negligentiam præfecti occupaverat, quo quidem illi ex loco, viciniae graves esse cœpere, cui porro molestiae, per milites quosdam, obviam itum, qui à Florentinis, ad Campigliam præsidio missi, hostem ad littus compulerunt. Pontifex inter hæc gesta nihil movebat, præterquam quod ad pacem facere ipsi videretur, licet vero à bello externo sibi temperaret, non parum tamen abfuit, quin eo in ipsa urbe periculissimo implicaretur.

Erat id temporis Stephanus Porcarus, civis Romanus, tam origine, quam doctrina clarus, ingenii vero præstantia longe nobilissimus. Constitutum huic erat pro eorum more, qui gloriam appetunt, aliquid memoria dignum aut perpetrare, aut si id minus posset, saltem conari: neque aliud ipsi tentandum superesse videbatur, quam patriam ab Ecclesiasticis vindicare, eamque priscis institutis restituere, qua quidem ratione, si id cessisset, alterum se urbis conditorem patremque auditurum sperabat. Ad ea vero speranda, rem corruptis atque inquinatis Ecclesiasticorum moribus, quam Baronum, populique Romani querimoniis, accendebatur, potissimum vero, iis Petrarchæ versibus qui incipiunt, *Spirito gentis*. incitabatur, quibus poeta Musam suam sic alloquitur, Obtinget aliquando, ut supra montem Rarpium, virum strenuum conspicias, quem universa Italia honore prosequatur. Non ignorabat siquidem Stephanus, poetas non raro spiritu divino & Prophetico agi, adeo, ut minime dubita-

Stephanus Porcarus Romanus ab Ecclesiasticis vindicare conatur.

Corruptis Romanorum mores.

ret

non modo ea, quæ Petrarcha ibi prædixisset certo sic eventura, sed etiam seipsum eum esse, per quem tanta cum gloria facinus istud perpetrari deberet, postquam nimirum eloquentia, doctrina, gratia, atque amicis, omnes Romanos cæteros sese anteire, persuasissimum sibi haberet.

His igitur cogitationibus agitatus, non adeo caute res suas tractare potuit, quin non ejus suspicio quænam, tam ex ipsius verbis, quam reliquo vivendi genere, Pontifici suboriretur: quiquidem, ut ansam male agendi homini præcideret, Bononiam ipsum in exilium misit, prætorique ejus loci sedulo injunxit, ut in singulos dies hominem præsentem observaret. Neq; vero Stephanus, primo hoc impedimento, abjectior, majore potius studio conatibus insistere cœpit, quantum que cautissime id fieri posset, per amicos eandem rem egit, neque raro Romam tam incredibili celeritate ipsemet petiit, ut prætori, reversus, sese justo tempore præsentem exhiberet.

*Bononiã
relegatus.*

*Inde
idem
corlatus.*

Postquam ergo satis se viribus jam instructum arbitraretur, non diutius cunctandum ratus, amicis suis qui Romæ agebant injunxit, ut constituto die, cœnam splendidissimam instruerent, omnemque conjuratos ad eam convocarent, quorum quidem esset, fidissimum quemque sibi jungere, pollicitus antequam cœna perficeretur, sese ipsis præsto futurum. Nec defuere amici, quin mandata sollicitè exsequerentur, neque etiam ipse, quin ad præstitutum sese sisteret. Ergo cœna jam peracta, ipse, purpura, auro radiante intertexta, torquibus alioque præterea ornatu, majestatis auctoritatisque conciliandæ causa, conspicuus, in medios conjuratos progressus, eos complexos, longa accurataque oratione confirmare, atq; ad rem adeo præclaram suscipiendam exhortari, inde rationem ejus perpetrandæ disponere cœpit, quæ nimirum primo diluculo, pars Pontificis Regiam occuparet, pars populum ad arma concitaret.

Dela-

non modo ea, quæ Petrarcha ibi prædicat, ita
sic eventura, sed etiam seipsum eum esse pen-
tanta cum gloria facinus istud perpetre de-
ret, postquam nimirum eloquentia, dicta,
gratia, atque amicis, omnes Romanos cum
sele anteire, persuasissimum sibi habere.

His igitur cogitationibus agitant, non alio
caute res suas tractare potuit, quin non quib-
spicio quamam, tam ex ipsius verbis, quam ex
quo vivendi genere, Pontifici subornat: ut
quidem, ut ansam male agendi homini præbe-
ret, Bononiam ipsum in exitum mitti, præcep-
ejus loci sedulo injunxit, ut in singulis die-
minem præsentem observaret. Neque rem rem-
nus, primo hoc impedimento, abjiceret, nam
potius studio conatibus insistere con-
que cautissime id fieri posset, per amicos
rem egit, neque raro Romam tam mobilis
leritate ipsemet petiit, ut prætori, mensis
justo tempore præsentem exhiberet.

Postquam ergo satis se viribus jam infirmis
arbitraretur, non diutius cunctandum ratus
eis suis qui Romæ agebant injunxit, ut contin-
lie, cenam splendidissimam instruerent, con-
que conjuratos ad eam convocarent, quorum ge-
em esset, fidissimum quemque sibi jungeret, ut
citus antequam cena perficeretur, sese præse-
o futurum Nec desuere amici, quæ ambula-
illicite exsequerentur, neque etiam præquam ad
æstitutum sese sisteret. Ergo cum prædicta,
e, purpura, auro radianse imbrata, torqui-
alioque præterea ornata, conspicuus, in ne-
sque conciliandæ causa, conspicuus, in ne-
conjuratos progressus, eos complexus, les-
occurataque oratione confirmare, atque ad rem
præclaram suscipiendam exhortari, inde tra-
m ejus perpetrandæ disponere cepit, qua
um primo diluculo, pars Pontificis Regium
aret, pars populum ad arma concitaret.

Dela-

Delatum omne ea ipsa nocte ad Pontificem,
certum, an dubia eorum fide, quibus negoti-
concreditum fuerat, an quod Stephanum Ro-
habere innotuisset, quidquid vero sit, Pont-
vix dum cœna pacta, tam Stephanum quam
juratorum plerosque comprehendi, atque
ceps supplicio condigno affici curavit. Atque
quidem exitum, conatus iste sortitus fuit, qu-
tassis apud aliquos laudem aliquam mereri
judicium sane nunquam probari queat, siqu-
istiusmodi conatus, licet agitando umbram quæ
gloria præ se ferre videantur, tamen cum ad rem
quendam ventum est, ut plurimum certissimu-
tium parturire solent.

Ductum jam erat bellum in Tuscia integ-
num atque ver anni MCCCCLIII. exercitum
que ex hybernis evocaverat, cum Alexan-
zia, Ducis frater duorum equitum millib-
rentinos subsidio comparuit, quibus quid-
piis aucto illorum exercitu, dum Regius ha-
diocriter imminutum ibat, ipsi res suas re-
tum progressi, non magno molimine mu-
recepere. Inde ad Flavianum exercitu admo-
ex negligentia legatorum deprædatum, a
vastatum occupavere, ut ejus loci incolæ
de dispersi, ægre neque absque privilegiis atque
miis, eo tandem reduci potuerint. Arx
Vadensis recuperata, utpote quæ hostes, di-
ni impares, deseruissent, igneque injecto va-

Quæ quidem ab exercitu Florentino
rerentur, interim Arragonensium copiarum,
detrectantes, ad Senas confederant, inde
rentinorum agrum excursionibus, maxime
no metuque omnia replendo, vastabant.

Neque porro Rex negligebat, alia vi-
fieri posset, nocere, ejusque vires, novis
subinde artibus distrahere. Imperabat in
ris iis, qui vallem, quæ à Balneis nomen
inhabitant, Gherardus Gambatortius

Q 4

dem (ex amicitia ne, an ex pacto incertum) una cum suis maioribus, Florentinis vel meruerat, vel eorum clientela usus semper fuerat. Apud hunc igitur clam Alfonsus egerat, ut sua ditione ipsi cederent, aliumque in ejus vicem, in regno Neapolitano acciperet.

*Gherardi Gam-
batorti
perfidia.* Non latueret conatus isti Florentinos, à misso igitur ad Gherardum oratore, quo animum ipsius explorarent, antiqua Reipubl. in ejus familiam beneficicia, ipsi in memoriam revocare, atque ad constantiam erga Florentinos eum hortavere. Mirari sese ejus rei summopere, Gherardus agebat, juramento insuper addito, nunquam istiusmodi sceleratum facinus animum suum subiisse, neque se detrectare, seipsum in fidem Florentinis sistere, interim dum id ipsi, valetudine impedito, minus liceat, tamen filium suum id acturum, quem quidem subito prænsum, in manus oratoris constituit, ut obses Florentiam migraret. Atque eo quidem modo Gherardus obtinuit, ut Florentini verbis ipsius fidem haberent, delatoremque mentitum fuisse arbitrarentur, eamque ob rem secure in ipsum recumberent: Interim Gherardus majore studio à Rege urgebatur, adeo ut tandem re inter ipsos perfecta, Rex fratri Puccio equiti Hierosolymitano, eam provinciam demandaret, ipsique injungere, ut iis, quas secum ducebat copiis, in ditionis Gherardi possessionem irer.

Atque incolæ quidem ejus vallis, Republicæ Florentinæ optime dediti, invitissimo animo Regis procuratoribus fidem præstabant. Occupaverat tamen frater Puccius, universam Gherardi provinciam, neque aliud præter arcem Gorzanam jam reliquum erat.

Habebat Gherardus inter familiares dum ditionem suam Regi cederet, Antonium Gualandum Pisanum, adolescentem audacem, cuique proditio ista maximopere displicebat: atque is quidem, perpenso arcis istius situ, eorumque qui eam

eam tenebant animo, quem ex vultu, aliisq; indicis, ab ista prodicione alienum, animadverterat, occasionem aucupatus, dum Gherardus, ad portam ad introducendos Regios milites concessisset, ipse à tergo eum invadens, tanto conatu ambabus manibus incautum porta ejecit, ut antequam Gherardus sese recolligere posset, præsidarii Antonii istius hortatu, in ipsis Gherardi oculis, portam obserarent, arcemque Re. publ. Florentinæ assererent, quod quidem facinus, reliquis ad Balnea, locaque vicina incolis vix innotuit, quin omnes universim arma corripere, atque expulsis Arragonensibus, Florentinorum signa erigerent.

Cum ergo ea Florentiam delata fuissent, Florentini non modo Gherardi filium in vinculis habuerunt, verum etiam vallem istam, copiis eo ablegatis, in potestatem suam receperunt, eamque, quæ antea à Principe regi solita fuisset, per vicarium administrare cœperunt. Gherardo vero, Minorum filiique proditori, vix fuga se subducere licuit, interim uxore, omnique familia atque facultatibus, in hostium potestate relictis.

Non contemnendi sane momenti res ista Florentinis videbatur, quod si etenim conatus isti regi ex animo cessissent, in ipsius porro arbitrio futurum erat, exiguo sumptu, tam vallem Tiberinam, quam Casentinum agrum, excursionibus vastare, qua quidem re id effecisset, ut Florentini ea in parte infestati copias suas dividere necesse haberent, neque conjunctis amplius, viribus, ipsius copiis ad Senas obsistere possent.

Inter hæc gesta, eosque quos hætenus narravimus bellicos apparatus, Florentini præterea, Oratore suo Agnolo Acciaivolo, cum Galliarum rege egerant, ut Renato Andegavensi Regi permitteret, cum copiis Italiam petere, eaque ratione, eademque una via, tum amicis opem ferre,

*Ejusdē
condi-
gna ca-
lamitas*

quam eo loci maturius de expeditione Neapolitana constituere, cui quidem rei tam militem, quam facultates suas, ipsi offerebant.

Renatus Rex in Italiam vocatus. Dum igitur bellum tam in Longobardia eum ad modum, quem supra diximus, quam in Tuscia duceretur, interim inter Regem Renatum, oratoremque Florentinum, conclusum fuit, ut Rex, antequam mensis Junius exspiraret, teneretur, cum copiis duorum millium & quadringentorum equitum in Italia comparere, federati vero postquam copiae Alexandriam pertigissent, triginta florenorum millia, atque deinceps decem millia, in singulos menses quamdiu bellum duceretur, penderent. Licet vero Rex conditionibus satisfacere, atque in Italiam pergere constituisset, id tamen præstare ipsi minus integrum fuit, quod nimirum à Sabaudò, Montisferratique Marchione, Venetorum amicis, aditu prohiberetur. Persuadus eam ob rem, ab oratore Florentinorum,

Rex Renatus Florent. & Ducis stipendiarius.

Rex, ut Galliam Narbonensem repeteret, indeque cum quibusdam familiaribus, ad amicorum existimationem conservandam classe in Italiam solveret, præterea interventu Galliarum Regi apud Sabaudum copiis suis aditum patefaceret, paruit, atque ea via utrumque successit, siquidem tam Rex mari Italiam petiit, quam ipsius copiis à Sabaudò, Galli respectu, aditus patefactus fuit.

Excepit ergo Regem Renatum Dux honorifice, copiisque postmodum Italarum Gallorumque conjunctis, tanto impetu Venetorum ditio- nem invasit, ut exigui temporis intervallo, omnis circa Cremonam regio in ipsius potestatem rediret, neque his contentus, omnem præterea agrum Brescianum occupavit, exercitumque Venetorum sub muros Brescianos se recipere coëgit. Verum postquam Veronam obtinuisset, visum fuit Duci exercitum in hyberna reducere, Regique Placentiam tribuere, adeo ut hyeme illius anni MCCCCLIII, nihil omnino gereretur. Inde cum

cum vere redeunte Dux exercitum denuo producere, Venetosque omni ditione, in Italico solo exuere in animo haberet, ipsi à Rege significatum fuit, necessario sibi in Galliam remeandum esse.

Tulit sane id consilium, utpote novum atque inexpectatum, Dux iniquissimo animo: interim quo Regem à sententia dimoveret, visum ipsi, eum confestim convenire, verum nec precibus, nec pollicitationibus, Rex se flecti passus, id solum assensus est, ut aliqua copiarum pars penes Ducem remaneret, præterea pollicitus, se Joannem filium in Italiam ad foederatos, qui suas vires ageret, missurum. Non admodum displicuit ea Regis abitio Florentinis, utpote qui suas jam arces recuperassent, neque jam Alfonsum summo opere metuerent, porro nollent Ducem nova ditione augeri.

*Galliã
Renatus
repetit.*

Discessit ergo Rex, filiumque, prout pollicitus fuerat, in Italiam misit, qui quidem in Longobardia subsistere noluit, sed ad Florentinos, honorifice exceptus, se recepit. Nihilominus à discessu Regis, tam Dux ad pacem inclinare, quam Veneti, pariterque Florentini, unaque cum his Alfonsus eandem desiderare cœpere, quam porro Pontifex ipsi percipere se demonstrabat.

Siquidem eo ipso anno Turcarum Imperator Constantinopolim, omnemque Græciam occupaverat, qui sane successus, universo orbi Christiano maximo terrori fuerant, interque hos potissimum Venetos atque Pontificem affecerant, utpote quibus videretur, jam signa Turcarum in ipsa Italia conspecta fore. Rogabat eam ob rem Pontifex universos Italiz Principes, ut amplissimis mandatis per oratores sibi præsto essent, quorum studiis pax universalis constitueretur, atque illi quidem omnes comparuere, verum postquam ad rem ventum esset, magnis cum difficultatibus conflictari negotium videbatur. Repetebat

*Constan
tinopo-
lis à Tur-
cis occu-
pata.
Ponti-
fex pa-
cem sua
det.*

bat nimirum Rex, sumptus belli, quod contra Florentinos gesserat, eosdem etiam ipsi urgebant: Veneri à Duce Cremonam, ille vicissim Bergomum, Bresciam atque Cremam petebat, adeo ut tot difficultates amoveri posse vix crederetur.

Verum id, quod inter multos Romæ arduum erat, id inter Venetos Ducemque facillimum factu fuit, nam dum Romæ Pontifex de pace sollicitus esset, illi nono Aprilis die anni MCCCCLIV, eam firmarunt, qua quidem quisque ad ea rediret, quæ ante susceptum bellum in potestate habuisset, Duci porro liceret, bello ea repetere, quæ à Sabaudo Marchioneque Montisferrati, ipsi hætenus erepta fuissent. Concessum reliquis Italiæ proceribus, eandem intra mensem ratihabere, idque factum à Pontifice, Florentinis, Senensibus, aliisque regulis, neque his pactis contenti, præterea pax inter Florentinos, Ducem Venetosque in viginti quinque annos pacta.

*Pax universalis
Italiae.*

Solus Alfonsus hanc pacem ægre ferre videbatur, quod nimirum ea, authoritati suæ, derogatum arbitraretur, utpote qui non inter primos, sed tanquam accessorius in ea comprehenderetur: eam ob rem diutius consilia sua clam habuit, neutramque in partem sese explicare voluit: verum postquam tam à Pontifice, quam reliquis Italiæ Principibus, aliquot legationibus solenniter urgeretur, tandem ab iis, potissimum vero à Pontifice, persuasus, una cum filio in trigesimum usque annum pacem ratihabuit, quæ postmodum inter ipsum Ducemque duplici affinitate confirmata fuit, qua utriusque filii alter alterius filiam ducebat. Nihilominus quo semina novi belli in Italia superessent, Rex in pacem consentire constanter recusabat, nisi Genuenses, Sigismundus Malatesta, Astorque Faventinus, ipsius arbitrio exponerentur.

His demum ita transactis, Ferdinandus ipsius filius, qui hætenus Senis hærebat, in Regnum re-

gredi

gredi cœpit , postquam nimirum in Tuscia nihil sibi occupasset , sed potius multum militem desiderasset , Pace igitur universali recuperata , unum id metuebatur , ne ea à Rege Alfonso , ob odium in Genuenses turbaretur : verum res aliter successit , siquidem ea non à Rege , manifeste qui- *Ea ab Alfonso turbata.* dem , sed quod antehac semper fieri consueverat , à milite mercenario turbata fuit.

Dimiserant pace jam constituta ut fieri assolet , Veneti , Jacobum Piccininum turmarum ducem , huic sese alii ductores exauctorati conjunxerant , perque Flaminiam in agrem Senensium concesserant . Ibi ergo Jacobus subsistens , Senensibus bellum movere , atque quædam municipia occupare cœpit , sub quos motus , initiumque anni MCCCCLV. *Mors Pontificis Nic.* Nicolaus papa obiit , successoremque habuit Calixtum tertium . Atque hic quidem Pontifex , quo novum vicinumque bellum exstingueret , *Calixtus III.* coadunato subitario milite , duce suo Joanne Ventimigliano , junctisque iis , quos Dux atque Florentini , ad incendium istud restinguendum , collegerant , prope Bolsenam Jacobum adortus est , licet vero Ventimiglianus in potestatem Jacobi deveniret , fuere tamen Jacobi copiarum adeo accisæ , ut vix non profligato ipsi Castiglionem , quod Pescaie vocatur , concedendum esset , extremamque proculdubio id ipsi cladem peperisset , nisi Alfonso ipsum pecuniis clam sublevasset , quæ quidem res haud difficulter omnibus persuasit consilia ista à Rege profecta fuisse.

Quo igitur Rex , sese delectum animadvertens , animos fœderatorum per pacem sibi reconciliaret , quos inutili isto bello pene abalienaverat , eam ob rem cum Jacobo egit , ut Senensibus omnia quæ ipsorum ditionis occupasset , restitueret , illique Jacobo vicissim viginti florenorum millia penderet , quibus eum ad modum peractis , Jacobum cum suis copiis in regnum recepit.

Licet porro id temporis , Pontifex , in coher-

cendo

Pontifex orbis Christiani in Turcas con-
citat. cendo Piccinino, occupatus esset, nihilo tamen
 fecius, summa cura, res Christianas, quas à Tur-
 cis oppressum iri animadvertibat, tractare perre-
 xit, eamque ob rem, ablegatis per universum
 Christianum orbem oratoribus & concionatori-
 bus, omnes tam Principes quam privatos, ad ar-
 ma pro religione capeſcenda, quo vel præſto eſſe
 vellent, ſedulo hortari cœpit, quo quidem confi-
 lio, apud Florentinos, permulci tam liberaliter
 largiri, quam Crucis ſignum rubeum, in notam
 teſſeramque iſtius militiæ, ſumere, properavere:
 Solennibus etiam precibus ea res apud Deum
 acta, neque fere quiſquam erat, qui vel publice,
 vel privatim, ſive conſilia, ſive ope, ſive ſeipſum
 ad id bellum offerendo, neutiquam poſtremus
 inter Chriſtianus haberi vellet.

Turcia ad Bel-
gradum proſti-
gati. Verum ardor ille non mediocriter deſerbuit,
 poſtquam compertum eſſet, Turcarum Impera-
 torem, in oppugnatione Belgradi, (caſtrum id eſt
 in Hungari ad Danubium ſitum,) ab Hungariſ
 proſtigatum vulneratumque fuiſſe: adeo ut metu
 illo, quem ex clade Conſtantinopolitana, tam
 Pontifex, quam reliqui conceperant, paulatim
 evaneſcente, etiam ſegnius ea, quæ ad bellum
 iſtud neceſſaria erant procurarentur, ipſaque por-
 ro in Hungaria, ob obitum Joannis Vaivodæ quo
 duce victoria iſta parta fuerat, animi refrigeſce-
 rent Sed ad Italiam revertamur.

Erat annus MCCCCLVI. quo motus Jacobi Picci-
 nini compoſiti fuerant, poſtquam ergo homines
 arma ſepoſuiſſent, videbatur Deum ipſum ea cor-
 ripere velle, tanta nimirum ventorum tempeſta-
 te exorta, ut ea in Tuſcia, nuſquam antehac au-
 ditos, ſtupendosque proculdubio omnibus, qui
 aliquando hæc lecturi ſunt, effectus produxe-
 rit. Ergo vigefima quarta Auguſti die, una priuſ-
 quam illuceſceret hora, ex maris ſuperi parte,
 Anconam verſus turbo nubis cuiuſdam denſæ
 atque craſſæ, quæ duo circiter miliaria (de Ita-

licis

licis loquor) quaquaversum occupabat, oriri, atque mediam Italiam secando, in mare inferius, versus Pisam, sese præcipitare cœpit. Hæc nubes, vi aliqua superiore (sive naturalis, sive supernaturalis illa fuerit) acta, in seipsa pugnabat, nubesque in partes dissipatæ, modo superiorem, modo inferiorem aeris partem petendo, sibi invicem occurrebant, modo in gyrum incredibili velocitate agebantur, atque ante se turbinem, præter omnem modum impetuosissimum, concitabant, interque pugnandum creberrimis fulgetris coruscabant. Ex his porro dissipatis, confusisque nubibus, ventisque impetuosissimis atque fulgetris, quidam fragor, crepitus, strepitusque; nullo seu terremotus seu tonitruï, quantumvis insolito, æquiparandus surgebat, quæ quidem signa tanto terrori fuere, ut omnibus videretur, jam finem mundi adesse, terramque, aquamque, tum eam cœli mundique partem, quæ adhuc superesset, in pristinum Chaos reditura. Neque vero turbo iste effectus suo, quaquaversum pertigisset, in audito, planeque stupendo caruit, imprimis vero ea, quæ circa castrum ad S. Cassianum successere, memoranda veniunt.

Distat id castrum, VIII, à Florentia miliaribus, situmque in eo colle est, qui valles Pesanam Grevanamque discriminat. Ergo sævissima ista procella, inter castrum illud, sanctique Andreæ vicum pergens, ad S. Andream non pertigit, juxtaque Cassiani castrum, cum ad modum prætervecta fuit, ut pinnas saltem aliquot atque vaporaria inde deraderet, verum eo, quod hæc loca interjacet spatio, permultæ ædes ad fundamenta usque everse fuere. Tecta quæ templis ad S. Martinum Bagnoli, sanctamque ad Mariam Pacis, inædificata erant, cum ad modum, integra compagine, ultra miliare inde confedere: agaso quidam, una cum mulis suis, in vallibus vicinis extinctus repertus fuit: Omnes præterea pro-

proceræ arbores, ipsæque robustissimæ quercus radicitus evulsæ, aliæ alia in loca translata sese mirando spectaculo conspiciendas exhibuere, adeo ut post tempestatem, dieque jam lucido, omnes stupidi attonitique hærent. Videre erat agros desolatos atque vastatos, ædes tam sacræ quam privatæ everis conspiciebantur, lachrymæ atque eulatus eorum, qui vel prædiis, vel armentis, vel etiam propinquis, ea strage, exuti fuerant, undique exaudiebantur, quæ quidem iis, quibus ista & videre & audire contigit, maximæ formidini atque commiserationi fuere.

Visum proculdubio divino numini fuerat, terere potius Tusciam, quam castigare: quod etenim procella ista, eum ad modum, in urbem habitatam penetrasset, quo in ædes hinc inde dispersas, atque in arbores sævire cœpit, facile quidem quisque dijudicare queat, quam horrendas strages inde expectanda fuerit: Verum satis i Deo exempli tum visum, quo memoriam potenter suæ hominibus refricaret.

Ergo ut tandem ad ea unde digressus sum revertar, Alfonso pax illa, quod supra attigimus non adeo grata erat, eam ob rem, postquam bellum, quod contra fœdus Jacobo Piccinino ductum minus prospere gessisset, effectum caruisse animaverteret, ad id animum adplicare cœpit, quod e pactis movere ipsi licebat.

Alfon- Anno igitur MCCCCLVI. tam terrestribus quæ
sus Ge- navalibus copiis in Genuenses movere cœpit
nuenses quod nimirum administrationem Reipubl. Fr
bello pe- gosis ereptam, in Adornos conferre cuperet,
tit. altera quoque parte Træntum cum copiis, Jacobo Piccinino imperatore, trajiciens. Sigismundum Malatestam invasit. Atque hic quidem quod ditioni suæ probe prospexisset, eamque præfidiis undique firmasset, non adeo magni eam invasionem fecit, adeo ut consilium Regis, ea parte, effectum destitueretur, Genuensis vero n

tus, majore ipsum bello implicaret, quam res ipsius postulare viderentur.

Erat nimirum, id temporis, Genuensium Dux, Petrus Fregosus atque is quidem, quod Regis impetum sustinere se posse dubitaret, apud se constituit, imperium istud, cui defendendo sese imparem novisset, in talem transferre, qui tam ab inimicis eum defendere, quam aliquando digno præmio, beneficium istud pensare posset. Eam *Genuensium* ob rem oratoribus, ad Galliarum Regem Caro- *ses Gal-* lum VII. missis, imperium Genuensium ipsi ob- *lum vo-* tulit. Placuit id Regi, atque possessioni adipiscen- *cantæ* dæ, Joanni Andio Renati filio, qui paulo ante Florentia in Gallias reversus esset, eam provin- ciam demandandam censuit, quod nimirum sibi persuasum Carolus haberet, eam Rempub. à Joanne, utpote qui Italorum mores jam imbibisset, perquam dextre administrari, indeque de regno *Joannes* Neapolitano recuperando, commodius consilia *Andius* iniri posse. Profectus ergo Genuam Joannes, ho- *Genuen-* norifice ibi exceptus, castraque Reipubl. uni- *sui Prin-* versa, supremaque una potestas in ipsum transla- *ceps.* ta fuere.

Tulit Alfonsus ægerrimo animo, quod tam potentem hostem sibi conciliasset, neque tamen eo dejectior, cæptis potius suis insistendum esse constituit, eamque ob rem, instructissima classe, infra Villamarium, ad Portumfinum adpulit, ubi subito morbo correptus animam expiravit. At- *Alfonsi* que is quidem casus, Joannem unaque Genuen- *Regis* ses bello difficili explicavit. Ferdinandum con- *mors.* tra, qui patri Alfonso successerat, in maximas curas præcipitavit, ut qui non modo tam potentem hostem sibi vicinum experiretur, verum etiam de fide multorum Baronum, ne illi forte, novitatis cupidi, in Gallos propenderent, dubitaret. Præterea Pontifex ipsi non minus suspectus erat, ne forte ipsum, regno nondum confirmato, exuere conaretur. Una spes in Duce Mediolanensi ipsi supere-

supererat, qui quidem non minore sollicitudine, quam Ferdinandus ipse, ob ejus angustias tenebatur, quod nimirum metueret, ne forte Galli, si eos regno potiri Neapolitano contingeret, etiam ditionem suam aggrederentur, quam jure ad se spectare, persuasum ipsis esse, minime ignorabat. Eam ob rem, mox ab Alfonsi morte, tam literas quam copias ad Regem miserat, atque has quidem, quo ipsius auctoritati, utpote auxiliis firmato, id accederet, illas vero quo ipsi animum adderet, atque subsidia sua in omnem fortunam paratissima ipsi offerret.

Ac Pontifex quidem ab obitu Alfonsi, regnum Neapolitanum in Petrum Ludoicum Borgiam, nepotem suum, transferre constituerat, quo porro honesto alioquo titulo, consilia ista reliquis Italix principibus probaret, Romanæ sedi se regnum istud occupaturum simulare eamque ob rem Ducem persuadere cœpit, ne Ferdinando auxilia subministraret, inque præmium istius beneficii, ditionem illam, quam olim in regno Neapolitano habuerat, reciperet. verum in ipso tractatu Calixtus animam deposuit.

Calixti obitus. Successit in Pontificatu Pius 11. Senensis, & *Pius II.* neas Piccolomineus, cui potissima hæc cura erat *Pontifex*, ut rem Christianam componeret, atque Romana Ecclesiæ dignitatem tueretur, Neglectis ergo privatis suggestionibus, precibus Ducis ab eo tributum, ut Ferdinando regnum maneret, persuasum nimirum, facilius se longe pacem Italia restitueri posse, si possidentem in possessione conservaret quam si vel Gallis, ad regnum istud occupandum animum adderet, vel idem sibi ipsi subicere cœnaretur. Nihilominus, ob tam insigne beneficium Ferdinandus Principatum Amalphianum, in Antonium Pontificis nepotem contulit, eique porro filiam suam notham matrimonio junxit, Beneventumque atque Terracinam sedi Romanæ restituit,

Videbatur ergo tandem bellum in universa Italia sopitum, jamque Pontifex cogitabat omnem Christianum orbem in Turcas movere, cujus rei fundamenta à Calixto jacta olim essent: quando inter Tregosfos, Joannemque Genuensium dominum, dissidia oriri cœpere, ex quibus difficillimum longe bellum tandem exortum est.

Morabatur Petrinus Fregosus, in arce quadam sua, ad Rivieram, ipsique videbatur, pro iis, quæ in Joannem à Fregosis profecta essent beneficiis, sibi non satis factum, utpote quorum is opera imperium Genuensium adeptus esset: quod tandem in manifestam inimicitiam erupit.

Grata ea res erat Ferdinando maximopere, utpote unica solaque ad salutem ipsius via, Petrinumque tam milite quam pecunia instruxerat, quod nimirum speraret, ejus opera Joannem inde pelli posse: id porro Joannes prospectum habens, auxiliis ex Gallia petitis, res suas firmavit, inde in Petrinum profectus, eum adeo instructum expertus est, (undique siquidem ab amicis subsidia ad eum confluerant) ut in urbem se recipere necesse habuerit. Hanc porro noctu Peterinus furtim ingressus, aliquod in ea loca occupare cœpit, verum die jam elucescente, à copiis Joannis expugnatus, interfectusque. Omnes præterea ipsius copiarum, aut deletarum aut captarum fuere.

Hæc ergo victoria Joanni animum addidit, ut de occupando regno statueret: solvens igitur sub Octobrem anni MCCCCLIX, potentissima cum classe ad Balam adpulit, ibique exposito milite, Pomeriam Vestinorum petiit, atque ab ejus loci Duce exceptus fuit. Concessere præterea in ipsius partes, Princeps Tarentinus, Aquilegia, multarumque aliarum urbium atque reguli, adeo ut universo fere regno potiretur.

Ferdinandus interea à Pontifice atque Duce Mediolanensi auxilia rogavit, præterea quo minus sibi hostium esset, cum Sigismundo Malatesta tran-

tranſegit, at ea quidem ratione Jacobum Piccininum, utpote Sigifmundi hoſtem naturalem, adeo perturbavit, ut is ſtipendiis Ferdinandi renunciaret, atque ad Joannem concederet. Præter eas belli gerendi rationes, Ferdinandus pecunia Fridericum Urbinatium Dominum inſtruxerat, adeo ut brevi ſatis copioſum militem, pro ea temporum ratione, colligeret, tandemque copias producens, ad Sarnum manus cum hoſte conſereret, quo quidem in prælio victus, multique præſtantiorum ipſius imperatorum capti fuere.

Ferdinandus proſtigatus. Ab illa clade Neapolitani, paucique Principes in fide Ferdinandi perſiſtere, at reliqui, urbemque maximam partem, victori ceſſere. Suadebat Jacobus Piccininus, ut victoria ea inſignis Joannes Neapolim properaret, caputque regni occupare niteretur, verum ille obtemperare monent noluit, omni nimirum ditione occupata, expugnationem urbis eo facilius ceſſuram: quod quidem conſilium ipſi victoriam eripuit, neque etenim ignorare debebat, facilius membra caput ſequi, quam caput membris cedere.

Receperat ſeſe Ferdinandus à clade iſta Neapolim, ibique eos, qui ditionibus ſuis pulſi eſſent colligebat, pecuniamque, quantum id fieri conmode & præter injuriam poſſet, corradebat, auxilia præterea, à Pontifice Duceque rogata, major celeritate atque copia quam prius imperaverat utpote qui non minus eo ipſo, clade ea angeretur. Reſtitutis igitur viribus Ferdinandus copidenuo producere, atque pedetentim aliquot urbem recuperare cœpit, porro caſus quidam inop
Vires recolligit. natus, hæc dum in regno geruntur, omnem Joannis authoritatem funditus evertit, eique victoriam è manibus excuſſit.

Pertæſi erant Genuenſes Gallorum impera-
vari atque ſuperbi, adeo ut armati præfectu
Regium invaderent, eumque in caſtrum, quod
Caſtelletum nuncupatur, compellerent, quo quod

dem in cœpro Adorni atque Fregosi unanimes *Genuen-*
 convenerant, atque à Duce, tam pecuniam quam *ses in*
 copias , ad occupandum conservandum impe- *Gallum*
 rium, obtinuerant. Renatus porro, qui instructa *arma*
 cum classe filio opitulatum mare trajecerat, dum *capiant.*
 copias suas exponere, atque Genuam per castrum
 recuperare speraret , profligatus adeo turpiter *Renati*
 fuerat , ut ignominiose Galliam repetere cogere *classens*
 tur. Atque hi quidem successus , non mediocri- *proflig-*
 ter, Joannem Andium perculere , nihilominus *gant,*
 cœptis insistens, bellum fortiter ducere perrexit,
 ab iis nimirum regulis adjutus, quibus propter
 defectionem , nulla apud Ferdinandum spes , su-
 peresset.

Tandem post multas pugnas , iusta acie inter *Joannes*
 utrumque exercitum, decertatum, eoque prælio *Regno*
 Joannes anno MCCCCLXIII, prope Trojam profliga- *Neap.*
 tus fuit : neque adeo clade ista tantopere conci- *pulsus.*
 sus fuisset , nisi porro Jacobus , ipso deserto , ad
 Ferdinandum defecisset , ut tandem necesse ha-
 buerit, in Istriam concedere, indeque Galliam
 repetere.

Duravit id bellum integrum quadriennium,
 victoriaque excidere eum ipsum ex incuria con-
 rigit , qui eam virtute militum suorum sæpius
 comparasset , cui quidem bello Florentini sese
 non immiscuere , quo id deprehendi aliquo mo-
 do posset. Requisiti quidem solenni legatione à
 Joanne, nuper in Arragonense Regnum, ex morte
 Alfonsi, evecto , ut Ferdinando nepoti opem fer-
 rent, ad quod ex pactis, nuper cum Alfonso con-
 stitutis nimirum tenerentur : verum is hoc re-
 sponsi tulit , nihil omnino sese ipsi obstrictos esse,
 neque teneri opem filio eo in bello ferre , quod
 pater proprio Marte suscitasset, cœpisse illum bel-
 lum , ipsis omnino nesciis atque inconsultis , æ-
 quum ergo esse , ut eidem absque ipsorum auxi-
 lio, finem imponat. Unde legati Regis nomine,
 tam

tam poenæ quam damni ratione testati, irato animo urbem reliquere.

Pax igitur Florentinis, durante ea expeditione, extra urbem fuit, licet intra urbem minime quiescerent, quod in sequenti quidem libro uberius narrabitur.

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

IBERI fortasse possit iis, qui superiorem librum lecturi sunt, res Florentinas scripturo, vix convenire, ad ea, quæ in Longobardia Regnoque Neapolitano gesta sunt, narrationem suam extendere: verum istiusmodi narrationes, neque hactenus omittere volui, neque deinceps intermisurus sum. Licet etenim de rebus universæ Italiæ me scripturum, nusquam pollicitus sim, non tamen omittenda ducō, quæ memoria digna in ea regione obtigere. Siquidem ea omittendo, historia nostra minus dilucida grataque futura esset, præsertim quod ex reliquorum Italiæ Principum negotiis, ut plurimum bella, quibus Florentinis interesse necessum erat, originem traxere, sicuti ex bello inter Joannem Andium Regemque Ferdinandum gesto, odia illa inimicitizque capitales sunt, quæ postmodum Regem illum Florentinamque Rempubl præcipue verò familiam Mediceam exercuerunt. Querebatur siquidem Rex, non modo in bello isto se neglectum, verum etiam hostem suum favore habitum fuisse, quæ quidem suspiciones, maximas deinceps calamitates produxere, quas porro narraturi sumus.

Postquam vero historiæ mez series, quoad res nimirum extra urbem gestas, ad finem usque anni MCCCCLXIII, pertigit, eam ob rem necesse est, si res in urbe actas narrare velim, eas aliquot annis altius repetere: priusquam vero ad ea narranda accedam, lubet ex consuetudine mea quædam ad ea præfari.

Solent

Solent ergo illi, qui Respubl. perpetuo concordēs esse posse arbitrantur, ut plurimum ea opinione longissime falli. Verum si quidem est, alias divisiones Rebuspubl. prodesse, obesse alias: nocent illarum, quæ partium studiis secessionibusque nituntur, profunt, quæ citra partium studia aluntur. Postquam igitur Reipubl. constituenti, nullo pacto præcavere licet, ne inimicitiarum olim in ea suboriantur, at prospiciat saltem, ne ad partes secessionēque proclivis sit,

Sciendum igitur est, duobus potissimum modis, cives auctoritati suæ consulere posse, publicis nimirum & privatis rationibus. Publice auctoritas parari solet, si vel prælio vincas, vel urbes expugnes, vel legatione prudenter defungaris, vel Reipubl. sagaci felicique consilio juves. Privatum eam adipisci queas, si modo in hunc, modo in illum civium beneficia conferas, vel ejus coram magistratu patrocinium suscipiendo, vel pecunia eum juvando, vel immeritum ad dignitates promovendo, & tandem donis, ludisque publicis, plebem tuam faciendo. Hinc porro sectarum partesque originem ducunt: quo vero auctoritas hunc ad modum comparata, nocere, eo altera, si partium studia procul absint, Rebuspubl. emolumento esse solet, utpote quæ publico, non privato commodo nitatur. Licet vero nullo pacto, inter cives eum ad modum comparatos, præverti queat, ne odia inter ipsos gravissima oboriantur, postquam tamen neminem habebant, qui proprii commodi gratia ipsos sectetur Reip. nocere non possunt, sed potius commodo ejus inserviunt: si quidem necesse est, si alii alios vincere cupiant, ut ad Reipubl. incrementum sese convertant, atque se invicem observent, ne rationem civilem excedant.

Inimicitiarum porro Florentinorum, semper sectis partibusque constabant, eamque ob causam semper nocebant: si quidem nulla partium, quæ victoria

Storia potita esset , unquam unita stetit diutius , quam dum pars adversa vires adhuc haberet , quamprimum vero ea devicta extinctaque esset confestim illa , penes quam victoria remanserat , cum neq; metu coherceretur , neq; prudenti consilio fulciretur iterum in partes discedere coepit .

Exstitit pars Cosmi Medicei anno MCCCCXXXIII , superior , verum quod victa pars , viris magnis atque potentibus abundarent , ex metu hæc aliquandiu unita humanaque adeo mansit , ut ejus sectatores neque inter sese aberrarent , neque ullis sinistris rationibus , Populi odium in se provocarent , adeo , ut quoties illi , qui Rempubl . tum administrabant , benevolentia populi , ad stabilendam muniendamque suam auctoritatem , opus haberent , eo omnino benevolo uterentur , omnemque potentiam , totque dictaturas , quot licebat , facile obtinerent , adeo ut ab anno MCCCCXXXIII : ad annum usque LV , hoc est , spatio XXI , annorum , Dictaturam sexies , idque plerumque consiliorum opera , repeterent .

Erant id temporis , quod sæpius jam diximus , Florentiæ duo cives potentia conspicui , Cosmus nimirum Mediceus & Nerius Capponius . Ac Nerius quidem , auctoritatem suam publica via adeptus erat , eamque ob rem , amicos habebat multos , sectatores autem paucos . Cosmus vero , qui tam publica , quam privata ratione , potentiam suam consecutus esset , & sectatores habebat quamplurimos . Porro , postquam hi duo , quoad ambo superstites essent , semper concordia stuiduissent ea ratione factum est , ut quidquid ipsi libitum esset , id citra difficultatem à Populo obtinerent , quod nimirum ipsorum potentia benevolentia mista esset .

Cum vero sub annum MCCCCLV , Nerius è vivis excessisset , adversaque Cosmianis pars extincta esset , ibi porro auctoritas eorum , qui vicissent , laborare coepit , cujus quidem rei Cosmi amici , ut-

R

pote

*Cosmia
na par-
tes ipse
in par-
tes sece-
dunt.*

pote in administratione Reip. potentissimi, ipsi-
met in causa fuere: quod nimirum tam partem
adversam, utpote extinctam, nihil amplius me-
tuerent, quam hujus potentiam imminutam cu-
perent. Atque ea quidem animorum constitutio,
divisionibus illis, quæ postmodum anno LV. eru-
pere, ansam præbuit, quibus nimirum ii, in quo-
rum manibus administratio sita erat, in Consiliis,
quibus de publica administratione agebatur, ipsi-
met authores existere, ne Dictaturæ potestas re-
peteretur, neque ex definito numero magistratus
peterentur, sed ii forte, prout olim consuetum
esset, legerentur.

Ad hos conatus coercendos, Cosmo duæ viæ
patebant, una quæ aperta vi cum iis, qui partes
suas sequebantur, administrationem occuparet,
atque adversarios everteret, altera, qua ad eos
conatus conniveret, tandemque temporis suc-
cessu amicis suis demonstraret, non sibi, sed ipsis,
tali arte authoritatem eversam ire. Atque ex his
duabus viis, posteriori insistere constituit, neque
etenim ignorabat, in istiusmodi Reipubl. admi-
nistratione, nihil discriminis sibi metuendum
esse, quod nimirum urnas amicorum nominibus
refertas esse nosset, inq; suo arbitrio situm, admi-
nistrationem quandocunq; visum esset occupare.

Postquam igitur ad magistratuum nomina, for-
te legenda, jam devotum esset, ibi vero populo
recuperatam libertatem videbatur, iique qui ad
Rempub. sedebant, jam non ex arbitrio potentio-
rum, sed liberis suffragiis judicare, atque modo
hunc, modo illum, potentioris cujusdam clien-
tem, coercere cœperunt, qua quidem ratione
suceffit, ut illi, qui modo ædes suas, tam muneri-
bus quam saluatoribus refertas conspexissent, iis
jam undequaque vacuis uterentur: insuper eos
jam sibi æquales haberent, quos non adeo du-
dum, longo post se intervallo reliquissent, mul-
tosque superiores, qui modo æquales existissent

Neque

Neque jam amplius in pristino honore haberi, imo multoties rideri atque explodi, atque tam de ipsis, quam ipsorum administratione, nulla omnino ipsorum dignitatis habita ratione, sermones duci, adeo ut propemodum cognoscerent, non Cosmum, sed seipsos ex arce autoritatis turbatos esse,

Quæ quidem omnia Cosmus prudenter dissimulabat. imo si quæ deliberatio, qua populum gratum foret, oriretur, ipse inter primos qui eam suaderet esse voluit. Id porro potentiores maxime perturbavit, atque Cosmo viam monstravit, qua illis oculos aperiret quod ratio illa exactionis, quam Catastum superioribus libris nuncupatam diximus, qua non ex hominum arbitrio, sed ex lege fortunæ cujusque excutiebantur, revocari inciperet. Ea etenim lex rogata, magistratusque ad eam exequendam jam constitutus, eos in unum convenire, atque ad Cosmum rogatum, pergere coegit, ut sese, unaque pariter seipsum, è manibus plebis eripere, atque eam faciem Reip. restituere niteretur, quæ tam ipsius potentiam, quam ipsorum existimationem conservasset. Ad quæ Cosmus, non detrectare id se quidem, verum omnino velle, ut id legitima via, atque populo volente fiat, de vi porro, ne verbum quidem ipsi facerent.

Tentatum igitur in Consiliis, an Dictatura obtineri posset, verum id frustra, eam ob rem potentiores civium Cosmum denuo convenere, eumque quam humiliter obsecraverunt ut ad concionem quam Parlamentum supra nominavimus plebem convocare vellet, quod tamen se facturum constanter negavit, utpote qui ipso errore suum manifestius palpare cuperet: Donatum porro Coquum, Gonsaloneum, quem vocari diximus iustitiæ adeptum, atque concionem invito Cosmo convocare conatum, tam ridiculis modis ipse unaque qui secum administrabant, excepit, ut is mente excideret, atque stipitis instar domum

domum ablegaretur, Postquam vero minus consultum esse noverat, eousque rem protrahere, donec ea potestatem tuam effugiat, eam ob rem, cum Lucas Pittius, vir animosus & audax, munus istud Gonfalonerii adeptus esset, jam tempus adesse ratus, quo voto potiri posset, hujus arbitrio rem gerendam committi commode posse constituit, ut si sinistre fortassis ea caderet, culpa ejus in Lucam, non in seipsum conferretur.

Ergo Lucas, sub initium sui magistratus, non semel apud populum, de revocanda Dictatura, agere coepit, verum semper repulsam passus est. Adminas ergo, injurias verbaque fastuosissima deveniens, tandem etiam factis rem adgressus est. Mensis siquidem Augusti, anni MCCCCLXVIII, die S. Laurentio profesto, postquam in Palatium armatos quamplurimos recepisset, populum in forum convocavit, atque vi armataque manu ad ea ipsos coegit, ad quæ sua sponte descendere hactenus noluisent.

*Novæ
rescrip-
tiones
apud
Florenti-
nos.*

Ergo recuperata administratione, atque dictatura, (quam Balam vocari sæpius diximus) constituta, lectoque ex paucorum arbitrio magistratu, quo novum regimen, vi inchoatum, terrore porro stabilirent, eam ob rem Hieronymum Machiavelum, unaque cum ipso alios relegarunt, non paucos præterea dignitatibus privarunt. Atque Hieronymus ille, quod postmodum fines exilii egresus esset, inter rebelles haberi coepit, tandemque, cum Italiæ Principes, contra patriam, concitare niteretur, in agro Lunensi, ab uno eorum proditorie captus, atque in vinculis Florentiæ necatus fuit.

Fuit hæc administrationis ratio, eo quo duravit octennio, plane intolerabilis & violentia: postquam etenim Cosmus, tam senii, quam valetudinis nomine imbecillior, curis publicis tam sedulo, ac solitus antea fuerat, interesse amplius non posset, eam ob rem, prædæ paucorum civium, universa civitas exponi coepit.

Lucas

Lucas porro Pittius, ob operam Reipubl. præstitam, equestri torque donatus, ipse ne minus gratus erga patriam, quam ea erga ipsum fuisset, haberetur, curavit, ut qui Priores artium antea vocabantur, imposterum Priores libertatis audirent, atque ea ratione, amissæ possessionis, vel saltem titulo gauderent: præterea sancivit, ut iusticiæ signifer, cui ad dextram amborum Rectorum locus erat, deinceps medius inter hos sederet. Atque quo Deum, earum Sanctionum authorem habere viderentur, publicis precationibus solenniter, pro recuperatis honoribus ipsi gratiæ actæ. Tulit Lucas ea ob gesta, tam à Republ. quam ipso Cosmo splendidissima dona, quæ porro, ab universis fere civibus, cumulata fuere, adeo ut ea viginti Hungaricorum millium pretium æquare dicerentur, quam quidem ob rem ejus autoritas eousque excrevit, ut jam non Cosmus, sed ipse urbem administraret, indeque animo adeo augeretur, ut bina ædificia, plane superba atque Regia, alterum in ipsa urbe, alterum ad primum ab ea milliare; quod Rucianum nuncupabatur, extrueret, quorum quidem id, quod in urbe coeparat, amplitudine sua, omnia quæ à privatis civibus hætenus extructa fuissent, facile superabat, cui porro absolvendo nullæ, quantumvis insolitæ, rationes prætermittæ, adeo ut non modo cives privati que homines eo contribuerent, sed etiam ætiorum publicorum atque populorum dona, undique eo confluerent. Præterea quotquot vel urbe pulsi essent, vel homicidia, furta, aliæ crimina, publicis suppliciis plectenda, perpetrassent, hisce omnibus, modo eorum opera, ad ædificia ista, quidpiam conferre posset, tutissimum apud ipsum asylum patebat. Reliqui civium, licet non adeo splendide ædificarent, tamen violentia atque rapacitate ipsi nihilo cedebant, adeo ut Florentia, quantumvis publico hoste destituta, à civibus propriis depopularetur.

*A pro-
prio per
ro civi-
bus ex-
hantlos.*

Atque sub hæc tempora bellum in Regno Neapolitano, gestum, cujus supra mentionem fecimus, incidit, cui aliud accessit, quod in Flaminia Pontifex contra Malateſtas moverat, utpote quos Arimino atque Ceſena expulſos cupiebat, adeo, ut inter eos motus, conatusque de bello Turcico, Pontifex Pius vitam omnem duceret: At Florentia, diſiſionibus cladibusque inteſtinis, laborare pergeret.

*Cosmi
Medi-
cei obi-
tus.*

Diximus, paulo ante, diſiſionem iſtam, ex cauſis quas narravimus, inter partes Coſmi originem anno LV. fuiſſe, verum id temporis ipſius prudentia ſopitam fuiſſe. Poſtquam vero morbi paulatim apud ipſum invaleſcerent, tandem anno LXIV. vitam cum morte commutavit. Doluere ſane mortem ejus non modo amici, ſed etiam inimici, ii ſiquidem, qui publicæ adminiſtrationis cauſa ipſum minus amaverant, poſtquam animadvertiſſent, quam avare, ipſo adhuc vivo, ab aliis deprædati fuiſſent, qui nimirum ejus authoritati atque exiſtimationi vel id tribuebant, ne omnino intollerabiles eſſent, non præter rationem metuebant, ne ipſo è medio ſublato, plane peſſumdarentur: neque etenim in Petro, ejus filio, magna ipſis ſpes erat, nam licet iſis facili eſſet ingenio, quod tamen etiam ipſe cum valetudine adverſa conſiſtaretur, præterea in rebus gerendis recens eſſet, timebant, ne iſtorum exiſtimationi cedere, neceſſe haberet, ut adeo ipſis, jam omni fræno ſolutis, ad omnes injurias via proclivior futura ſit.

*Cosmi
vita &
landes.*

Fuit Coſmus omnium civium, quos non modo Florentia produxit, verum etiam quotquot unquam Reſpubl. togatæ, quarum memoria ſuper-eſt, extitere, celeberrimus: ſiquidem non ſolum authoritate atque divitiis, verum etiam liberalitate atque prudentia, omnes iſtius ſæculi facile ſuperavit, liberalitate etenim, inter alias ipſius virtutes, atque magnificentia, omnes alios homi-
nes

nes prætergressus, iis intermediis, supremam Reipubl. administrationem adeptus erat. *Quæ Liberalitas*, ab obitu potissimum ipsius, *litas*, postquam nimirum Petrus suarum facultatem rationem inire cuperet, manifesta fuit: siquidem nemo civium, alicujus nominis, in urbe erat, qui non magno ære ipsi teneretur, postquam nimirum Cosmo moris fuisset, quam sæpissime non rogatus, necessitatibus virorum nobilium subvenire.

Magnificencia porro ex ædificiis, ipsius sum- *Magni-*
ptibus paratis, patuit: In ipsa siquidem urbe, cœ- *ficientia*
nobis, templaque S. Marci, atque Laurentii, monasterium præterea S. Verdiani, in montibus porro Fesulanis, S. Hieronymum, Abbatiam, atque in Mugello, cœnobium Fratrum minorum, non modo restauravit, sed ex fundamentis ipsis duxit. Præterea templa ad S. Crucem, ad Servos, ad Agnos, ad S. Miniatum, splendidissimis altaribus atque sacellis illustravit, easque ædes porro ornamentis, quæ ad cultum spectant, omnis generis referfit.

Hiscæ publicis ædificiis, privata insuper ac- *Studia*
cessere, unas siquidem in ipsa urbe ejus magnifi- *in pan-*
centiæ, quæ tantum civem decebat, præterea ad *peres*.
Carraggium, apud Fesulanos, Cafaggiolos, Trebiumque palatia non privato cive, sed Rege digna, extruxit, neque magnificentiam suam, Italia sola, comprehendi contentus, apud ipsos Hierosolymitanos Xenodochium, quo pauperes & infirmi reciperentur, fieri curavit, atque his ædificiis, ingentem auri vim absumpsit.

Quamquam vero isthæc ipsius ædificia, resque gestæ, omnino Regiæ, atque ipse solusque Reipublicæ Florentinæ Princeps esset, nihilominus ea prudentia res suas moderari consueverat, ut *Mode*
civilem modestiam, rationibus suis, nunquam *sia ac-*
excederet, sed tam in colloquiis, quam vehendi, *que hu-*
omnibusque vivendi modis, affinitatibusque, *mani-*
semper intra modestiæ fines sese contineret. *tas.*

Neque etenim ignorabat, res communem modum excedentes, si ea indies oculis obversentur, longe majorem invidiam conciliare, quam si sint quidem, at modestia obtegantur atque delitecant. Eam ob rem, cum filiis suis nuptiæ quærendæ essent, eas non ex principum familiis petiit, sed Joanni Corneliam Alexandriam, Petro vero Lucretiam Tornabuoniam junxit, Ex Petro, neptes, Blancam Guilielmo Pazzio, Nanninam vero Bernardio Rucellaiō matrimonio locavit.

Prudentia.

Ad res porro publicas, tam pervestigandas quam tractandas, sagacitate omnes sui seculi Principes, longo post se intervallo reliquit. Atque hinc quidem factum est, ut in tanta fortunæ inconstantia, eaque in urbe, quæ tam variis ingenii animisque agitabatur, ipse, perpetua ejusdem fortunæ serie, xxxi. annis uteretur. Prudentia siquidem sua, res adversas ex longinquo prospiciebat, indeque vel earum incrementa avertēbat, vel si forte eas vires adipisci contingeret, ne tantopere iis offendi posset, præcavebat. Atque iis quidem rationibus, non modo intestinam, sed etiam multorum Principum ambitionem, tanta felicitate cohercuit, ut illi qui Florentinis fœdere jungerentur, ut plurimum aut vincerent, aut æquo Marte pugnarent, qui vero sese opposuissent, ii aut temporis atque facultatum, aut etiam non raro ditionum suarum jacturam paterentur.

Hujus rei Venetorum Respubl. amplissimum testimonium esse queat, utpote quæ ipsi conjuncta, Philippo Duce semper superior, disjuncta vero, tam ab eo, quam à Duce Francisco, victa oppressaque eoque præterea tempore, quo ea, una cum Alfonso Rege, Florentinis bellum movere cœpit, tam Venetorum Respubl. quam regnum Neapolitanum, adeo fortunis exhaustum ejus opera fuerit, ut ipso credita sua reposcente, pax ex ejus arbitrio ipsis amplectenda esset.

Angu-

Angustia ergo, quibus cum ipsum, tam in urbe, quam extra eam conflictari contingit, tam ipsum felici exitu, quam inimicos ejus damno affecerunt, siquidem, ut civiles discordia ejus auctoritatem in ipsa urbe, ita motus qui extra eam, ipsi potentiam atque existimationem peperere: adeo ut ejus industria, vicus S. Sepulchri, Monsolei, Casentinum, Vallisque Bagni, patrie imperio adjiceretur, ipsiusque virtute atque fortuna, tam hostes exstingerentur, quam amici, immensum crescerent.

Natus erat anno MCCCCLXXXIX, ipsa Cosmi & Damiani die. Adolescentiam gessit sollicitudinis & discriminis plenam, sicuti ex ipsius vinculis, exilio, mortisque praesenti periculo, videre licet, quibus accessit, quod ex concilio Constantiensi, quo Pontificem Joannem comitatus fuerat, post ejus exauctorationem, ipsi, aliena veste oblecto, fuga salus quaerenda fuerit. Verum ab anno aetatis quadragesimo, adeo prospera fortuna uti coepit, ut non modo illi, qui publicae rei causa ipsi jungerentur, verum etiam, qui per universam Europam ipsius res gerebant, ejusdem fortunae participes fierent, multaeque familiarum Florentinarum inde immensum locupletarentur, quod Tornabuoniorum, Benciorum, Portinarianorum & Sassettorum familiae, abunde fidem facere queant, post quos praeterea ii, qui ab ipsius consiliis fortunisque pendebant omnes, adeo divitiis excrevere, ut licet in templorum, aliorumque aedificiorum structuras, atque eleemosynas, immensam, auri vim indies erogaret, nihilominus aliquoties apud amicos quereretur, se nunquam eousque largiendo in Dei honorem progressum, ut Deum rationibus suis debitorem haberet.

Erat habitu corporis mediocri, colore fusco, aspectuque venerabili: Doctrina nulla imbutus, verum eloquentissimus atque naturali scientia

Corporis dotatus, eamque ob rem erga amicos officiosus,
habitus. erga egenos misericors, in conversatione utilis,
Eloquentia. in consiliis cautus, in exsequendo promptus, in
dictis atque responsionibus acutus pariter & gra-
vis. Significaverat ipsi Reinaldus Alcizius, sub
initium exilii sui, Gallinam ovis incubare: cui
responderi curavit, haud illam feliciter extra ni-
dum. Aliis, qui haud se dormire dixerant, id se
facile credere respondit, se etenim ipsis somnum
excessisse. De Pontifice Pio, qui Principes Chri-
stiani orbis in Turcas concitare conabatur, aje-
bat, eum senem esse, nihilominus ea, quæ ad-
lescentum essent curare. Venetorum legatos, qui
unà cum Regis Alfonsi oratoribus, conquestum
ad Florentinos missi fuerant, detecto capite in-
terrogavit, cujusnam coloris capillos gereret?
cum illi canos esse respondissent, subjunxit, atque
propediem Senatores vestri æque canis capiti-
bus conspiciantur. Interrogaverat ipsum uxor,
paucas ante obitum horas, cur oculos clauderet?
quo eos assuescam, respondit. Cum ab exilio re-
verso, cives quidam ipsi exprobrarent, civita-
tem deturpari, ex qua tot viri boni expelleren-
tur, dixit, satius esse civitatem deturpatam,
quam everfam, habete porro ex duabus ulnis
panni purpurati virum bonum exire, neque im-
peria, Paternostros conservari. Quæ quidem vo-
ces, adversariis occasionem calumniandi præ-
buere, tanquam magis seipsum quam patriam,
atque hanc potius quam futuram vitam amaret.
His multa ipsius dicta conjungi possent, quæ
tamen, ut minus necessaria, omittenda duco.

Amor
erga li-
teratos. Magna porro benevolentia literatos doctosque
prosequabatur, eamque ob rem Argiropolum,
virum Græcum, eoque sæculo magno in precio
habitum, conduxit, quo juvenus Florentina
Græcas litteras edoceret. Alebat porro in ædi-
bus suis Marsilium Ficinum, alterum Platonice
philosophiæ patrem: eumque summo amore pro-
seque-

sequebatur, tandem quo is commodius studiis suis vacare, ipseque magis ex sententia eo uti posset, eum amœnissimo prædio, quod ipsius ad Carreggium contingebat, donavit. Atque hæc quidem viri prudentia, divitiæ, ratio vivendi, atque fortuna effecerunt, ut à civibus tam amaretur quam metueretur, atque porro à Principibus non modo Italiæ, verum etiam universæ Europæ, maxima in existimatione haberetur, unde quidē ipsius posteris licuit, non modo virtutem ipsius æquare, sed etiam fortunis eum antecire, eaq; auctoritate, qua Cosmus Florentiæ pollebat, non tantum in urbe, verū etiam in orbe Christiano potiri.

Interim postrema ipsius ætas, ærumnis non caruit. Siquidem duorum filiorum alterum, Joannem nimirum, in quo ipsi plus spei erat, amisit, alterum valetudinarium, eamque ob rem, neque publicis neque privatis negotiis parem, reliquit: adeo ut aliquando, post mortem filii, per ædes delatus, ingemiscens diceret, atqui hæc ædes nimis amplæ sunt tam parvæ familiæ. Porro majestatem animi sui, etiam hoc non mediocriter afflixit, quod patriam non majore dominio amplificare ipsi obtigisset, idque eo plus doluit, quod se à Francisco Sforzia deceptum arbitraretur, utpote qui sæpius pollicitus ipsi fuisset, si eum Mediolano aliquando potiri contingeret, se Luccenses imperio Florentinorum subjecturum, quibus tamen verbis fides defuit, siquidem Comes ille, cum fortuna, animum pariter mutaverat, atque Ducatu potitus, imperio quod armis adeptus erat, per pacem frui maluit: ab eoque tempore, quo eo fortunæ conscendisset, vel in Cosmi, vel in cuiusvis alterius gratiam, bellis sese implicare nunquam persuaderi potuit, nisi forte defendendi sese necessitate eo adigeretur. Quæ quidem res Cosmum non mediocriter angebant, quod nimirum sibi videretur, operam atque oleum, quo hominem ingratum atque perfidum eveheret, perdi-

perdidisse. Urgebat illum præterea, quod ob va-
letudinem, nec publicis nec privatis negotiis pri-
stina sedulitate tractandis, se jam parem animad-
uerteret, quæ quidem utrinque Respubl. nimi-
rum à civibus, fortunæ vero à ministris atque fi-
liis perperam administrarentur. Atque eas qui-
dem ob res, senectute ipsum minus tranquilla
frui contigit, obiit tamen gloria cumulatissimus,
summique nominis: siquidem non modo cives
omnes, tam intra quam extra urbem, verum etiam
universi Christiani orbis Principes, ipsius mortem
se dolere, apud Petrum filium testati sunt, fu-
neri porro ejus omnes cives interfuere: ossa tem-
plum S. Laurentii excepit tumuloque inscriptum
publico *Patri Patriæ*.

Neque vero mirari quempiam velim, qui hi-
storiam universalem me scripturum professus
sum, quod hac in parte eos imitatus fuerim, qui
vitas heroum describendas adgressi sunt, post-
quam etenim Cosmus, plane singularis rarusque
civis fuit, facere sane non potui, quin extra insti-
tuti seriem, ad ejus laudes deflecterem.

Ludo-
icus Gal-
lia Rex
bello pe-
titus.
Dum ergo Italia eum quem supra recensuimus
ad modum, comparata esset, interim Ludoicus
Galliarum Rex, gravissimo bello, quod ipsi regni
proceres, Francisco Brittaniz Duce, Caroloque
Burgundo sociis moverat implicatus erat, adeo
ut iis necessitatibus impedito, Joannis Andii
res, apud Genuenses, inque Regno Neapolitano
curare ipsi minime liberum esset, sed potius ali-
unde auxilia conquirere necesse haberet. Eam ob
rem, orbem Sabaudiz, quæ hætenus penes Gal-
los manserat, ejusque imperium in Franciscum
Ducem contulit, ipsique præterea concessit, ut
Genuenses sibi subiceret. quæ quidem occasio
cupide arrepta, in causa fuit, ut Dux tanta ami-
citia pollens, Adorniorum præterea favore ad-
jutus, Genuensium imperio haud difficulter poti-
retur. Quo ergo sese Dux Regi non ingratum pro-
baret.

baret, vicissim ipsi MD. equites, Duce Joanne Ga- Dux
leazio, filio suo natu majore, subsidio ire curavit. Fran-

Postquam igitur Ferdinandus, universo jam cisno
Regno Neapolitano, Dux vero Ducatu Mediola- Genua
nensium atque Genuensium imperio potitus, in- potitur
terque ipsos amicitia, affinitate firmata esset, utri-
que deinceps animum, adplicare cœpere, qua
porro ratione sese undequaque sic munirent quo
tam imperiis partis tuto perfrui, quam eadem ad
hæredes libere transmittere possent. Eam ob rem,
omnino necessarium esse constituerunt, tam ut
Rex Barones illos opprimeret, qui Joanni Andio
contra ipsum militaverant, quam ut Dux ope-
ram daret quo militia Bracciorum, utpote natu-
rali odio sibi adversa, extingueretur, quæ quidem,
Jacobo Piccinino duce maxima in existimatione
habebatur, utpote qui primus copiarum dux in
universa Italia audiret, cæterum nulla ditio-
nē peculiari gauderet, eamque ob rem omnibus qui
imperio aliquo potiebantur, metuendus esset, im-
primis uero Duci, suo pte exemplo edocto, vide-
batur vivo Jacobo neque se tutum esse, neque
imperium tuto ad posteros propagare posse.

Rex ergo omni industria arteque ad concilian-
dos circumque veniendos Barones suos usus, fe-
licem rei successum habuit, siquidem illi ex bello
manifestissimum sese discrimen, ex transactione
vero aliquatenus ambiguum manere animadver-
tebant. *Cum ergo hominibus naturale sit, ut mala cer-
tissima potissimum fugiant, inde porro consequi solet,
ut inferiores à superioribus facile circumveniantur.*

Ergo pacem à Rege oblatam Barones, ob ma-
nifestissimum belli periculum, amplexi, inque
ipsius clientelam concedentes, postmodum ab eo
variis modis atque aliis aliisque titulis paulatim
extincti fuere: quæ quidem res Jacobo Piccini-
no, qui id temporis Sulmone cum copiis agebat,
maxime suspicioni fuit. Ergo quo ipse Regem
præverteret, apud Franciscum per amicos conciliatio-

liationem tentavit, ab eoque impetratis amplissimis pollicitationibus tandem ad eum, centum equis stipatus, Mediolanum concessit. Militaverat sub patre postmodum una cum fratre, primo Ducis Philippo, postea vero ipsis Mediolanensibus, Jacobus per multos annos, eamque ob rem, complures Mediolanensium, amicitia sibi junxerat, universæque urbis benevolentiam promeruerat, quæ quidem ex occasione augmentum recipere, Sforziis siquidem secunda fortuna, atque potentia, invidiam conciliaverat, Jacobo contra res adversæ, tum diuturna ejus absentia, commiserationem apud populum Mediolanensem, ejusque videndi maximum desiderium excitaverant, quæ quidem sub ejus adventum manifesto sese prodidere, siquidem pauci ex nobilium ordine fuere, qui ipsi obviam non progredierentur, præterea magna eorum qui ejus videndi desiderio tenebantur, copia, per vias confluxerat, nomenque ipsius per universam urbem exaudiebatur, adeo ut ea animorum propensio, ipsius exitium maturaret: atque Ducis alioquin suspicacem animum, desiderio ejus opprimendi eo amplius accenderet.

Jacobus Piccini Quo vero id minus deprehendi posset, curavit
nus Frā- Dux, ut nuptias Jacobus cum filia sua notha Drusi-
cisci Du- fiana, quam jam dudum ipsi desponderat, celebra-
cis no- braret, quibus peractis deinceps cum Ferdinan-
tham do egit, ut eum ad se reciperet, atque copiis suis,
ducit. centum millium florenis annuo stipendio numeratis, præficeret.

Quibus eum ad modum peractis, Jacobus una cum conjuge Drusiana, Ducisque legato, Neapolim profectus, honorifice & gratanter ibidem exceptus, atque satis diu solenniter habitus fuit. Postquam vero Sulmonam, ad copias suas regredi cuperet, veniamque ejus rogasset, à Rege ad convivium in arcem vocatus, eoque peracto, ipse una, cum filio Francisco, in vincula conjectus, pauloque extinctus fuit.

Atque

Atque hunc ad modum Italiz nostræ proce- *A Fer-*
 res, eam virtutem, qua ipsimet destituebantur, *dinan-*
 apud alios metuebant, atque extinctam cupie- *do Rege*
 bant, qua quidem re eam provinciam, tot cladi- *extin-*
 bus & calamitatibus exposuere, quibus cum illam *guitur.*
 paulo post conflictari contigit.

Inter hæc gesta, Papa Pius res Flaminiz com- *Novi*
 posuerat, inde ad bellum Turcis inferendum *motus*
 conversus, quod jam pace undiq; parva commo- *Pontifi-*
 dius licebat, eadem via, qua antecessores sui insti- *cis in*
 terant, idem urgere cœpit, cui quidem rei omnes *Turcas*
 Principes, qua copiis, qua opibus opem suam pol-
 licebantur, inter cæteros vero Matthias Hunga-
 riæ Rex, Carolusque Burgundiæ Dux, bello ipsi in-
 teresse decreverant, eamque ob rem copiis omni-
 bus præfecti fuerant, negotiumque eousque de-
 ductum, ut Pontifex spe rei bene gerendæ ple-
 nus, Roma Anconam commigraret, quo loci uni-
 versus exercitus ex constituto convenire, atque
 Venetorum classe mare trajicere debebat. Ergo *Ejus in*
 post Pontificem, tanta hominum copia eo con- *curan-*
 fluere undique cœpit, ut paucorum dierum in- *da anno*
 tervallo omnis annona, etiam quæ aliunde subve- *na re-*
 hebatur, consumpta esset, omnesque jam fame *cordia*
 laborarent. Præterea nec pecuniæ necessitatibus
 eorum, qui ea indigebant, sublevandis, supere-
 rant, nec arma militi suppeditabantur, Matthias
 etiam ipse unaque pariter Carolus nusquam com-
 paruere. Veneti quidem aliquot triremibus sub
 præfecto quodam classis, ibi sese conspiciendos
 exhibuere, non quod eæ ad trajiciendas copias
 sufficerent, sed potius, ut fidem observasse dice-
 rentur. Inter quos quidem motus, labores, atque
 molestias Pontifex senio & valetudine confectus,
 vitam cum morte commutavit, à cujus porro
 obitu, quique ad sua dilabi cœpere.

Successit ipsi Anno M C C C L X V. Paulus III.
 Venetiis oriundus. Anno post, hanc vitam de-
 seruit, (adeo ut fere fatale videretur, omnia impe-
 riâ

Papa ria Italia ea tempestate mutationem pati) **Franci-**
pius II. scus Dux Mediolanensis, cui successit Galeazius
moritur. filius. Atque ab hujus quidem Principis obitu,
Ponti- dissidia Florentinos manifestius agitare cœpere.
fex Pau- Mortuo siquidem Cosmo, Petrus ipsius filius, fa-
lus III. cultatumque omnium atque dignitatum hæres,
Franci- vocato, ad se Dietisalvo Nerone, summæ autho-
sci Du- ritatis viro, interque reliquos cives præstantissi-
cis mors. mo, inque cujus fidem Cosmus eousque recubu-
 erat, ut moriens, ex ejus consilio, omnes faculta-
 tes, resque suas omnes, Petrum deinceps admi-
 nistrare vellet, ipsi fidem, quam Cosmus in eum
 collocasset explicavit, inde oratione deflectens,
 de se ipso verba facere, animumque suum qui non
 minus erga cineres patris, quam erga vivum affe-
Petri ctus esset, patefacere, tandemque de administra-
Medicei tione, tam publicarum quam privatarum rerum,
instituti- ejus consilium rogare cœpit: quo vero à faculta-
sum. tibus initium fieret, cupere se omnes suas expensi
 atque accepti rationes, ipsi concedere, quo ni-
 mirum eo certius de singulis statuere, suoque
 consilio adesse posset. Promisit fidem & se dulita-
 tem in omnibus Dietisalvus, verum postquam ra-
 tiones inspexisset, accuratiusque perlustrasset,
 eas omni ex parte restitutione opus habere ani-
 madvertit.

Ergo cum hominem propria potius ambitio,
 quam fides erga Petrum, aut beneficia à Cosmo
 accepta agitent, re diu multumque apud se de-
 liberata tandem Petri auctoritatem atque existi-
 mationem, quam Cosmus ipsi fere hæreditariam
 reliquerat, evertere constituit, eamque ob rem
Dieti- eum conveniens, consilio in speciem honesto at-
salvi que minime iniquo, verum sub quo exitium Pe-
Neronis tri lateret, demonstrare cœpit, nimirum quan-
in ipsū tum disperse res suas habere, prospiciendumque
animus ipsi omnino esse, ne una cum tot malis nomini-
subdo- bus, etiam de fortunis dignitateque periclitaretur.
lus. Huic vero discrimini honestius vix obviam
 iri pos-

iri posse, quam si studiose omne æs, quod pater, tam intra quam extra urbem liberalius commo-
daverat, tanquam concreditum repeteret. Post-
quam etenim Cosmus, quo multos sibi, tam in
Republ. quam extra eam, amicos pararet, omni-
bus fortunas suas liberalissime patere voluisset,
eam ob rem æs quod ea ratione creditum fuisset,
immensum erat.

Videbatur id consilium Petro, tam utile quam
honestum, quod nimirum discrimen proprio æro
avertere liceret, verum vix eas pecunias repeteret
instituerat, cum universi cives conqueri, & tan-
quam non propria, sed quæ ipsorum essent repo-
sueret, nulla cujusquam habita ratione, ipsum
convitiis proscindere, atque ingratum avarum-
que vocare cœpere.

Eam igitur universalem invidiam, consiliis suis
in Petrum concitatam, postquam Dietisalvus ani-
madvertisset, clam apud Lucam Pittum, Ango-
lum Acciaivolum, Nicolaumque Soderium re de-
liberata, Petrum universi autoritate atque di-
gnitatibus emungere constituere. Ferebantur por-
ro horum alii aliis de causis. Lucas quidem Cos-
mo succedere optabat, siquidem in id fastigium
jam conscenderat, ut Petro subesse averfaretur.
Dietisalvus vero sperabat, postquam Lucam ad-
ministrationsi universæ Reipublicæ imparem esse
animadvertisset, amoto Petro, non longo post in-
tervallo, Rempul. necessario in suas manus de-
venturam. Soderinus optabat civitatem magis li-
beram esse, atque ex arbitrio magistratuum ad-
ministrari. Agnolo cum Mediceis privatæ inimi-
citæ intercesserant, hanc ob causam. Duxerat
jam olim Raphael Agnoli filius, Alexandram Bar-
dorum, maxima cum dote, quam, seu ob suos seu
aliorum defectus, tam focer quam maritus indi-
gne habebant, eam ob rem Laurentius Hilario,
adulescentulæ, affinis misericordia erga eam mo-
tus, nocte quadam multis armatis stipatus, eam ex-
edi-

*Ejusque
in Pe-
trum
laqueis*

sedibus Agnoli rapuerat. Conquesti eam ob injuriam Acciaivoli, ad arbitrium Cosmi remissi fuerunt, atque ab eo judicatum, ut Acciaivoli Alexandræ dotem restituerent, porroque in adulescentulæ arbitrio situm esset, ad maritum redire. Videbatur Agnolo, se eo in negotio non pro amico à Cosmo habitum, eamque ob rem, quam in Cosmum evomere non poterat vindictam, in filium machinabatur. Nihilominus, in tanta amicorum diversitate, omnes unam eandemque causam prætendebant, tanquam Rempubl. autoritate magistratuum, non ex arbitrio; paucorum administrari cuperent.

Non præterea mediocriter odium in Petrum, ejusque mordendi occasionem cumulavit, quod eodem tempore multi mercatores fidem fallerent, cujus quidem rei culpa in Petrum translata, quod nimirum præter expectationem credita excutiendo, tot cives, non præter ignominiam damnumque Reipubl. fallere docuisset. Quibus insuper & hoc accessit, quod de matrimonio; inter Claricem Ursiniam, atque Laurentium Petri filium maximum, sermo erat, quod quidem plerisque ansam calumniandi suppeditare amplissimam videbatur, manifesto nimirum constare, postquam Petrus affinitates Florentinarum familiarum fastidiret, jam urbem ipsum, tanquam civem, minus capere, atque proculdubio imperium ab eo quæri: cum siquidem, qui cives inter affines habere nolit, eos servos sibi esse malle, eoque jure amicis destitui. Videbatur jam conjuratorum ductibus victoria in manibus esse, major siquidem civium pars jucundo libertatis nomine, (quo illi cupiditates suas illustraverant) circumventa, eorum studia sequebatur.

Dum ergo istiusmodi studia civitatem agitant, visum fuit quibusdam, qui civiles discordias averfabantur, conari num forte ea novis spectaculis coherceri sistiq; possent, siquidem ~~ut plurimum~~ *plebs*

plebs otiosa, is qui movere turbareque cupiunt, instrumento esse solet. Quo ergo ea ab otio avocaretur. aliisque cogitationibus implicata Rempub. omitteret, eam ob rem anno jam ab obitu Cosmi elapso non absintaneum esse, publicis spectaculis tandem urbem exhilarari, hinc inde ingessere, tandemque efficere, ut ea duorum generum splendidissima instituerentur. Primum spectaculum erat Magorum, qui stellam, Christi nati indicem secuti fuerant: quod quidem tanto cum apparatu sumptuque exhibitum fuit, ut eo disponendo, universa urbs aliquot menses occuparetur. Alterum fuit hastiludium, ad quod præcipui Italiam equestris ordinis viri confluxere, unaque cum juventute Florentina eo exercitii genere concurrere, inter quam quidem, Laurentio Petri filio palma, non quidem ex benevolentia, sed ob ejus virtutem, tributa fuit,

His spectaculis ad exitum deductis, pristinae cogitationes reviviscere, majoreque cum studio quam usquam antea agitari cœpere, unde novae dissensiones quæ Remp. gravissime exercuerunt, originem duxere, porroque duplici de causa immensum amplificatae fuere. Prima quidem quod Dictatura expirasset, altera quod sub id tempus, Franciscus Mediolanensium Dux in fata concessisset, ejusque filius Galeazius per legatos pacta, quæ patri cum Florentinis fuerant, quibusque Respubl. inter alia, Duci annuam pecuniam pendebat, confirmari petiisset.

Mediceis siquidem contrarii Principes, occasionem eam nacti, in publicis consultationibus, hisce petitis manifesto sese opposuere neque etenim cum Galeazio, sed cum Francisco amicitiam initam quo jam satis erepto, nihil esset, quod ad eam resuscitandam urgeret, siquidem Galeazius illa Francisci virtute minime polleret, eamque ob rem tantundem commodi hinc sperari nec possit, nec etiam debeat, quod si etenim à Franci-

fco

fco parum obtinere potuerit, proculdubio à Galeazio minus impetratum fore: quod si vero civium aliquis, privatæ potentiz stabilizandæ causâ ipsi stipendia pendenda censeat, id porro civili rationi libertatique urbis manifesto contraire.

Ad hæc Petrus, non consultum esse, ut ex avaritia sola, tam necessaria amicitia negligatur, neque ullam aliam rem Reipubl. Florentinz, atque adeo universæ Italiz, tantopere ac fœdus cum Duce conferre, atque vel id saltem eo effici, ne Veneti, seu ficta amicitia, seu manifesto Marte ad ditionem illam occupandam, aspirare possint, siquidem dubitari minime debeat, primum distraz inter Ducem & Florentinos amicitiz diem eundem etiam belli Venetorum in Ducem initiur fore, quem postquam adolescentem, recentis imperii, amicisque destitutum habere ipsis obtrigat, haud difficulter eum, seu fraude, seu virtute, circum veniri posse, quod quidem manifestum Reipublicæ Florentinz exitio sit futurum.

Non satisfacere adversariis eæ rationes, iniquitatzque jam aperto erumpere cœpere, atque quolibet partium noctu, diversis in locis, Mecei ad Crucettam, adversarii vero ad Pietram conveniebant. Atque hæc quidem partes, ad Itrum evertendum, jam permultos civium conciliaverant, atque ad subscribendum in ruinam pertraxerant. Inter alias ergo deliberationes, nocte quadam disputatum fuit, quam ratione potissimum rebus suis conjurati consulerent, inque eo ab omnibus conventum, Meceorum potentiam infringendam esse, de me saltem ambigebatur.

Altera, eademque modesta magis ac moderata pars, suadebat, postquam Baliz Dictatura spirasset, eo potissimum laborandum, ne ea reteretur, qua quidem re impetrata, omnium fiderio jam satisfactum esse, siquidem ea ratione administratio Reipubl. penes magistratum at

ci

consilia sit futura , quod quidem manifesto auctoritatem Petri imminuturum , eaque in administratione Reipub. ejus clades etiam porro fidem ejus apud mercatores enervatura sit, ipsius siquidem opes eum in locum jam redactas esse , (ipsi modo fortiter obsistant) ne sibi ad ærarium publicum deinceps via pateat, adeo ut omnino de fortunis ipsius actum sit, quod quidem si impetraverint, nullum amplius ab ipso periculum superesse, sed potius ea via, citra exilia atque sanguinis effusionem libertatem recuperari posse, quod cuilibet bono civi potissimum spectandum sit. At si per vim eo pervenire constituent, sane rem summo discrimine non carere , siquidem *non raro evenire soleat, ut ultro cadentem si negligas, ruina ipsius certo subsequatur, at si impellas, ille aliunde sustineatur.* His accedere debere, quod si nulla extra ordinem via in ipsum aliquid moveant, etiam ipsi ansam præverti, ne ad arma amicorumque opem confugiat, at si nihilominus istiusmodi quædam præter occasionem conetur, tum id pristinæ in ipsum invidiæ accessurum, penesque omnes tantæ rem suspicioni futuram ut inde ipsius exitium facilius maturari, ejusque opprimendi occasio emergere queat. Aliis vero ea procrastinatio minime placebat, quod nimirum tempus non ipsis, sed Petro profuturum affirmarent, quod si etenim viis saltem ordinariis insistere velint, tum Petrum nullum discrimen, ipsos vero quamplurima manere, siquidem magistratus, licet insensus, ipsum in urbe laturus, amici vero eundem ad imperium urbis iterum promoturi sint, sicuti anno LVIII, evenisse meminerint. Licet vero prius consilium bonorum virorum sit, at hoc prudentum esse. Igitur dum odia in Petrum adhuc vigeant, ipsum extinguendum, ejusque rei perficiendæ hanc rationem esse, ut intra urbem armis sese quam optime muniant, extra vero Marchionem Ferrariensem conducant, ne ipsi inermes opprimi queant,

reique

reique gerendæ tempus, quo Magistratum suis partibus deditum eligi detur opperiantur. Constitutum ergo, ut nova dominorum optio expectaretur, indeque ex re nata consilium caperetur.

*Insidia
Petro
latetia.*

Erat inter conjuratos quidam Nicolaus Fedinus, quo ipsi à secretis utebantur: atque is quidem certiore spe ductus, rem omnem ad Petrum retulit eique conjuratorum nomina & subscriptiones explicavit. Obstupuit Petrus ad tantam adversariorum copiam, præsertim quod ii civium præcipui essent: re igitur apud amicos deliberata, etiam suorum amicorum rationem ineundam esse constituit. Cura porro ejus fidissimo cuidam amicorum demandata, tantam Petrus animorum varietatem & inconstantiam expertus est, ut non pauci, qui contra ipsum nomina dedissent, etiam pro ipso subscriberent.

Inter has clandestinas molitiones, tempus instare coepit, quo optio novi magistratus repetere-
tur, factumque, ut Nicolaus Soderius, Signo justitiz, quod Gonfalonem sæpe, vocavimus, potiretur. Atque pol tum videre licuit, quanta non modo præcipuorum civium verum etiam toties cum plebis frequentia atque applausu ad Palatium eum fisti obtigerit, adeo ut inter eundum, capiti corona oleagina imponeretur, quo nimirum pateret, ab eo omnem salutem libertatemque patriæ pendere. Exploratum porro est, atque hoc exemplo firmatum fuit, minime conferre, si ineunte magistratu auctoritatem imperio, præter ordinem magna de te existimatione cummulere, quod si etenim votis satisfacere nequeas, cum hominum sit, majora sperare, quam ipsi consequi possint, inde fit, ut temporis successu ea dignitas vilescat, & tibi infamiam parturiat.

Fratrem habebat Nicolaus Thomam Soderium, qui omnibus prudentia, ille vero ferociora, atque animo præstare judicabatur. Atque Thomas quidem Petro amicissimus, postquam ingenium patris satis exploratum haberet, nihil nimirum

sum eum, quam solam patriæ libertatem, atque ut ea citra ullius cladem recuperaretur, desiderare, author ipsi fuit, ut novas sortitiones faceret, urnasque eorum civium nominibus expleret, quibus libertas patriæ grata esset, qua quidem re citra turbas, ulliusve injuriam aut cladem, administratio ad ipsius votum constitui atque firmari paulatim possit. Facile concessit in fratris prudentioris sententiam Nicolaus, vanisque hisce curis distentus, tempus suæ administrationis consumere perrexit, neque id reliquis conjurationis ducibus omnino ingratum fuit, utpote qui invidia moti, Rempubl. Nicolai autoritate restitutam minus cuperent, atque eandem rem, alio Gonfalonerio, æque commode perfici posse, non dubitarent.

Elapso igitur, quo Nicolaus imperio potiebatur, tempore, postquam ille multa conatus, nihil perfecisset, tandem majore cum ignominia magistratum, quam expectatione eum adeptus fuisset, deposuit. Atque hic quidem successus, partes Petri confirmavit, utpote quo non modo amicorum animi roborarentur, sed etiam ambiguum non pauci ad eum concederent: adeo ut re jam utrinque exæquata, nihil turbaretur, partesque Petri nihilominus vires paulatim sibi sumerent. Quæ quidem ab adversariis animadversa, eo tandem eos egere, ut quæ opera magistratus perficere minus voluissent, vel etiam potuissent, ea per vim conarentur certoque apud se constituerent. Petrum qui ad Careggium ægrotabat, interficere, atque securitati suæ, Marchionem Ferrariensem cum copiis prope urbem vocare: interfecto porro Petro, armati forum occupare, magistratumque ex suo arbitrio, opera dominorum, constituere, quos quidem, licet non omnes, suis partibus favere novissent, vi tamen metuque facile reliquos cessuros sperabant,

Interim Dietisalvus, quo animum suum profundius celaret, non raro Petrum accedere, dequ

COR

*Petrus
arma
capit.*

concordia in urbe conservanda, consilia conferre. Neque tamen Petrum conatus isti vel tantillum latuere, à Dominico nimirum Martellio præterea edoctus, seipsum à Francisco Nerone, Dietisalvi fratre, conventum, rogatumque, ut ab ipso partibus, quibus victoria certa & jam depugnata esset, stare vellet. Petro ergo visum primo sibi arma corripienda, occasionemque ex iis, quæ adversarii cum Marchione egissent, petendam esse. Eam ob rem, à Joanne Bentivoglio Bononiensium Principe, sibi significatum simulabat, Marchionem Ferrariensem supra Albim cum copiis esse, atque communi omnium ore Florentiam properare: hoc igitur sub prætextu arma Petrus corripuit, magnæque armatorum copia stipatus, Florentiam successit, sub cujus adventum universi omnes, qui ejus partes sequebantur, armati ad ipsum confluxere, idem etiam ab adversariis factum, verum Petrus eo præstabat, quod paratus ad ea descendisset, illi vero nondum sibi satis prospexissent.

Dietisalvus, qui ædes suas Petro vicinas haberet, ibi se non satis tutum ratus, modo in Palatio Dominos hortari, ut cum Petro de seponendis armis agerent, modo ad Lucam festinare, quo ipsius animum partibus confirmaret: verum omnium reliquorum Nicolaus Soderinus sese virum præstare, ut qui non modo arma corripere, sed fere universa plebe vicina stipatus ad Lucam properaret, eumque ad arma capeßenda, forumque occupandum, postquam Dominos propitios habetenus haberent animaret, id enim si Lucas faceret, victoriam omnino certam, at si cunctaretur ipsi expectandum esse ut vel ab armato hoste abiectissime opprimeretur, vel postmodum ignominiosissime circumveniretur, atque tum demum fera poenitentia ductus ea optaret, quæ tempore exclusus præstare amplius nequeat. Quod si etenim ruinam Petri ex bello desideret, tum occasio-

nem

nem ejus jam prae manibus esse , sin vero ex pace eam expectat , tum longe proculdubio praestare ita comparatum esse , ut leges dare , in propria , non in hostis potestate situm sit.

Nihil apud Lucam rationes istae quidquam potuerunt , utpote qui jam animo sedatior , à Petro porro novis pollicitationibus lactatus , recentique affinitate , (siquidem Joanni Tornabuonio unam *Ejus ad ipsius nepotem , matrimonio junxerat*) labefactus *varfarum* fuerat , adeo ut Nicolaus auctor esset , quo arma *disstra-* negligere domumque reverti mallet , hoc etenim *si* ipsi sufficere debere , Rempubl. à magistratibus deinceps rectam , atque ab armis undique discessum fore , Dominosque judicatuuros si quid porro inter partes minus conveniri queat. Cum ergo Nicolaus ipsum in aliam partem flectere nequivisset , domum reverti constituit , in hac prius verba erumpens. Equidem solus patriae meae benefacere minime sufficio , vero nihilominus mala ei praedicere valeo. Haec via , qua vos insistitis , efficiet , ut patria libertate , tu vero fortunis atque dignitate , ego tandem aliique patria privemur.

Inter hos motus , Domini Palatium obseperant , seque una cum Magistratu nequam in partem proclives intus receperant. Cives porro , praecipue illi qui Lucae partes sequebantur , postquam Petrum arma occupasse , adversarios vero ea seposuisse animadverterent , jam non de evertendo Petro , sed potius conciliando agere coeperunt. Primi ergo partium in Palatium concedentes , apud Dominos de urbis conditione , ejusque reconciliandae rationibus copiose deferuere , cum vero Petrus , valetudine impeditus , consilio interesse non posset , uno ore , ad eum in adibus suis conveniendum , praeter solum Nicolaum Soderinum , omnes convenere , siquidem his liberorum prius cura fratri Thomae demandata , rus concessit , ut rei exitium , quem sibi infelicissimum patriae vero damnosum ominabatur , inde opperiretur. Ergo

S

cum

cum cæteri corâ Petto stetissent, ille cui perorandum erat, de motibus urbis conqueri, atque demonstrare cœpit, eum qui primus arma cœpisset, majore etiam in culpa deprehendi: postquam igitur de Petri, qui primus ea occupaverit, animo incerti sint, eam ob rem eum conveniri, quo ejus voluntatem cognoscere, atque si ea ex patris commodo sit, ad eam accedere liceret.

Ad quæ Petrus, minime vero eum, qui primus arma cœpisset, turbarum causam esse, sed potius, qui ad ea capeſſenda anſam præbuerit: quod si igitur plus eo animum advertere ipsis libuisset, quo modo hætenus sese erga ipsum gessissent, proculdubio minori ipsis admirationi futura, quæ pro salute sua conatus esset: animadversuros siquidem, nocturna conventicula, subscriptiones, insidias in vitam ipsius structas, ipsum in arma compulſiſſe, quæ quidem, postquam à sua domo non movissent, manifesto testimonio esse posse, se nullius offendendi, sed saltem defendendi sui gratia huc confugiſſe, neque porro aliud seu velle seu cupere, quam ut sibi securus quietoque vivere liceat, sese siquidem, expirato Dictaturæ tempore, nulla via præter ordinem eam reſtitutam deſideraſſe, imo sibi placere ut urbs à magistratu regeretur, modo ea re contenti sint: noſſe eos nimirum debuisse, Cosmum ejusque filios, in urbe tam sub Dictatura, quam absque ea, in honore esse posse, quam porro anno LVIII, non sua familia, sed ipsimet, in usum revocaverint, eam vero, si ipsi jam non deſiderent, neque ipsum eam velle: verum hæc ipsis non ſufficere, sese nimirum animadvertere perſuaſos eos eſſe, se ſalvo, ipsos vix ſalvos Florentiæ eſſe poſſe, rem ſane adeo ſtupendam, ut eam nunquam ſuſpicari, ne dicat credere potuerit, amicos nimirum ſuos patriſque, non poſſe ſecum eadem in urbe vivere, ſiquidem nuſquam, quam quieti ac paſifici civis exemplum, de ſe præbuerit

Inde

Inde ad Dietisalvum ejusque fratres conversus, oratione gravi ac subirata, beneficia, à patre Cosmo accepta, fidem in ipsos collatam, magnamque contra eorum ingratitude, ipsis exprobrare coepit, idque tanto cum animi affectu, pariter & effectu, ut non pauci eorum qui aderant, manus ab ipsis vix temperassent, nisi à Petro cohibiti fuissent. Tandem eo desinens, omnia quæ ipsi una cum Dominis constituissent, grata sibi fore, neque aliud querere, quam ut securitas atque quies sibi obtingere queat. Disputatum ad hæc diu multumque, verum nihil conclusum, præterquam restituendam Rempubl. inque melius collocandam esse.

Erat id temporis Justitiæ signifer, Bernardus Lottius, vir non admodum Petro amicus, cujus ratione ipsi vix tutum videbatur, id temporis aliquid conari, neque porro magnum, ea in re, momentum situm arbitrabatur, quod finis istius imperii instaret. Verum cum novi Domini, in mensibus Septembrem atque Octobrem anni MCCCCLXVI, legendi essent, accidit, ut Robertus Leonius summo magistratu potiretur, qui quidem vix adeptus magistratum, postquam omnia in procinctu esse cognovisset, populum ad forum convocavit, novamque Balam seu Dictaturam, quæ omnis Petri partes sequebatur, restituit, à qua porro ii ad munia publica lecti, qui novo regimini convenire judicarentur. Quæ quidem res adeo duces adversarum partium perculit, ut Agnolus Acciavolus Neapolim, Dietisalvus Neronius vero Nicolausque Sederinus Venetias sese fuga reciperent: at Lucas pollicitationibus Petri novaque affinitate fretus, Florentiæ substitit.

*Petri
causa
victrix.*

Fuerunt omnes, qui fuga sibi consulissent, inter rebelles scripti, universaque Neroniorum familia hinc inde dispersa: inter quos Joannes, id temporis Florentinorum Archiepiscopus (ut majus malum anteverteret) voluntario exilio Romanum

*Exilia
& pro-
scriptio-
nes.*

nam concessit. Multi præterea civium, subito discessissent, relegati: gratiæ deinceps Deo, pro restituta Republ. compositaque urbe, publicis solennitatibus actæ, ipsasque inter preces, quidem civium comprehensi, quæstionibus adhibiti, eorumque alii necati, in exilium alii acti fuere.

In ea porro fortunæ varietate, Lucæ Pittii exemplum, inter cætera, conspicuum fuit, siquidem confestim, quantum victoria à clade, ignominia à dignitate distare soleat, depræhendere apud ipsum licuit. Nam qui antea res suas magna civium copia frequentari consueffet, mox eas solitudine mira deserj conspexit, parentes atque amici per viam ipsum non modo non comitari, sed ne salutare quidem audebant, siquidem alij dignitatibus, alij fortunjs spoliati fuerant, atque omnes pariter minis cohercerentur. Edificia regium ad morem inchoata, ab opificibus deserj, beneficia antea in ipsum collata exprobrari, dignitates in vituperationes verti coepit, adeo ut alii, qui grato animo quædam in eum antea consulissent, ea tanquam mutua repescerent, alij antea ad coelum usque eum laudibus efferre consuevissent, modo violentum tanquam & ingratum proscinderent, ut tandem, sero nimis, consilia Nicolai Soderini neglecta doleret, atque potius eum gloria occumbere cuperet.

Illy vero, qui urbe pulsi fuerant, deliberare, quæ ratione quam conservare non poterant patriam, recuperarent. Verum Agnolus Acciajvolus, ansequam ad alia conanda descenderet, prius animus Petri tentandum censuit, si forte ad reconciliationem via superesse, eam ob rem istiusmodi epistolam ad ipsum dedit.

Rideo fortunæ ludos, ut nimirum ea ad libitum ex amicis hostes, ex hostibus amicos facere consueverit. Meminisse proculdubio potes, quæ ratione in patris tui exilio (cujus injuriam proprijs periculis anteposui) ego patriam amiserim, deque

deque vita ipsa periclitatus fuerim , neque unquam , quoad vixi , Cosmum tuamque familiam in honore habere desii , neque ab ipsius obitu , tibi obesse unquam in animum induxi , licet ingenue fatear , adversam tuam valetudinem , tuorumque liberorum aetatem teneram , adeo me affecisse , ut judicaverim , eum ad modum Rempublic. constituendam esse , ne post tuum obitum patria periclitari posset , hinc ea succedere , quæ cogimus , non quidem contra te , sed in patriæ meæ commodum : qua in re , si forte à me peccatum sit , tamen id quod optimo ex animo profectum , præsertim ob præterita mea officia , merito obligari debeat . Neque etenim crediderim , postquam nimirum familia tua , tam diu fidem meam sibi perspectissimam habuit , nullam apud te misericordiam mihi superesse , omniaque mea merita & officia , unico delicto everfa esse .

Ad quæ Petrus sic respondit . Risus tuus isthic facit , ne ego lugerem . nam si tu hic rideres , ego Neapoli lugerem . Fateor te patri meo bene voluisse : verum & tu fateare necesse est , tot tantaque ab eo te recepisse , ut vel inde tanto magis tu nobis , quam nos tibi obstricti simus , quanto facta verbis præstare constat . Postquam igitur si quid bene fecisti , præmia condigna tuleris , eo minus mirari queas , si etiam ob male acta plectare . Nec te amor erga patriam exculpasse possit , nemini enim unquam persuaseris , hanc urbem minus à Mediceis , quam ab Acciaivolis amatam amplificatamque fuisse . Honore ergo vacuus illinc vivas , postquam hic in honore esse noluisti .

Reconciliationis igitur Acciaivolis spe omni exclusus , Romam concessit , ibique sese Archiepiscopo aliisque exulibus junxit , omni studio atque cura in id pariter intenti , ut Mediceorum causa , de qua tum Romæ agebatur , male audiret : quibus quidem conatibus Petrus vix ægere prospexit , verum opera amicorum eos tandem elusit .

Ex al-

Ex altera parte Dietisalvus Nicolausque Soderinus, Senatum Venetum in patriam armare nitebantur, quod nimirum sperarent, Florentinos novo bello implicatos, quod ratione administrationis recenti fruerentur, sese vix defendere posse.

Agebat id temporis Ferrariæ Joannes Franciscus, Pallæ Strozii filius, qui anno xxxiii, cum patre Florentia pulsus fuerat. Valebat hic inter mercatores fide, atque inter cæteros ditissimus habebatur. Hunc ergo novi Florentinorum exules adgressi, quam facile esset patriam recuperare, demonstrare cœperunt, modo Veneri ea cura sese onerarent: facile vero eo descensuros, si sumptuum pars aliunde suppeditaretur, alias vero difficillime in id consensuros. Facile adhibuit Joannes Franciscus fidem horum consilii, postquam vindictæ studio ingenti teneretur, eamque ob rem omnes suas facultates ipsis liberaliter obtulit.

Exules,
Venetos
in patriam
conci-
tant.

Hinc illi ad Ducem Venetorum digressi, exilii sui causam ibi agere, atque affirmare cœperunt, nullam aliam ob causam se pulsos, quam quod patriam suam legibus administrari atque auctoritatem penes magistratum, non apud paucos esse, desiderassent: Petrum siquidem, una cum iis qui partes ejus sequerentur, postquam tyrannorum ad morem vivere consuevissent, per fraudem arma sumsisse, per fraudem eadem ipsis excusasse, per fraudem denique sese patria expulisse: neque eo contentos, etiam Deo intermedio alios, qui in urbe mansissent, circumvenisse, inque ipsis publicis, sacrisque cerimoniis atque solennitatibus, (quo nimirum Deum prodigionum suarum participem haberent) magnum civium numerum in vincula conjecisse, atque impio nefandoque exemplo extinxisse. Quibus quidem rebus vendicandis, in solo Senatu ipsis spem esse, qui quidem libertati innutritus merito eorum vicem misereri debeat, qui libertate sua

sua excidissent. Ergo se concitare contra Tyrannos viros liberos, contra impios misericordes, inque memoriam revocare, qua ratione familia Medicea, Venetorum Reipubl. Imperium Longobardiz excusserit., quando nimirum Cosmus, præter reliquorum civium sententiam, Francisco auxilia opemque subministraverit, adeo ut si justa ipsorum causa minus moveantur, saltem proprio odio, justoque vindictæ desiderio commoveri debeant.

Atque hæc quidem postrema verba, eousque *Veneti* in animos Venetorum penetrarunt, ut re delib- *Floren-* rata constituerent, Bartholomeo Coglioneo, co- *tinis* piarum suarum duce, Florentinos quamprimum *bello pe-* invadere: copiis igitur quam citissime conscrip- *tunt.* tis, ea Herculi Estensi, à Borso Duce Ferrariensi misso junxere. Atque hi quidem primo impetu, quod Florentini nondum in procinctu starent, vicum Doadolanum concremarunt, regionemque vicinam aliquantum vastarunt. Verum Florentini, postquam partes Petro adversæ urbe pulsæ fuissent, cum Duce Galeazio, Regeque Ferdinando, antiquis fœderis pactis redintegratis, Fridericum Urbinatum Comitem copiis suis præfecerant, adeo ut jam amicorum auxiliis stipati, inimicorum motus eo minus æstimerent. Ferdinandus siquidem, Alfonso filio suo duce, subsidia ipsis miserat, Galeazius vero ipse cum suis comparuerat, adeo ut jam justo exercitu coadunato, ad Castracarum Florentinorum arcem, ad radices Alpium, quæ ex Tuscia in Flaminiam vergunt, sitam, considerent. Hostis interea versus Imolam concesserat, adeo ut non nisi velitationibus, pro consuetudine nimirum istius sæculi, res ageretur neque ulla ex parte vel arces cingerentur, vel justa acie configendi copia præberetur, sed potius tentoriis dilitescentes, stupenda ignavia utrinque bellum gererent.

Atque hæc quidem res summopere Florentinis displicuit, quod nimirum eo bello se implicatos cernerent, quod maximos sumptus, præter omnem commodi spem, postularet, eamque ob rem cum legatis, quibus belli cura demandata fuerat, exposulavere: at illi culpo omni in Galeazium translata, quod is autoritate præstaret, verum experientia destitueretur, occasiones enim negligere, beneque monentibus obtemperare nolle querebantur, neque fieri porro posse, eo apud exercitum constituto, quidquam præclari, aut ex commodo Reipubl. tentari posse.

Eam ob rem Florentini Duci significarunt, non mediocriter rebus ipsorum contulisse, quod sua autoritate, atque præsentia exercitum cōonestare atque amplificare voluisset, eamque vel solam rem, ad percellendos hostium animos satis esse. Verum se longe majorem ipsius atque ditionis ejus, quam propriæ salutis rationem habere, eo enim salvo, feliciter reliqua proculdubio cessura, at eo-afflicto, etiam res ipsorum afflictas fore. Ergo non consultum nimis arbitrari, eum diutius Mediolano abesse, non tam quod recenti imperio potiat, quam quod hostes potentissimos atque suspectos habeat, adeo ut aliquid in ipsum machinare eonanti, via satis proclivis sit, eam ob rem amice monere, ut relicta copiarum parte, ipse cum reliquo exercitu sese in tutum recipiat.

Placuit id consilium Galeazio, nec aliud suspicatus, Mediolanum suum repetiit. Obstaculo igitur eo amoto, quo Florentinorum duces vera se locutos re ipsa demonstrarent, propius ad hostem succedere, adeo ut justo tandem proelio decerneretur, licet id in medium usque diem protractum fuisset, neque ulla partim hætenus inclinasset, nemo tamen ex tantis copiis occubuit, saltem equi aliquot vulnerati, præterea utrinque aliqui milites capti fuere.

Cum

Cum vero jam hyems instaret, atque pro more copiarum hyberna deducenda essent, Bartholomeus quidem cum suis versus Ravennam concessit, Florentini vero in Tusciam, Regiæ tandem Ducisque copiarum ad sua divertere. Postquam igitur hoc bello nihil in urbe (quod exules Florentini polliciti erant) motum fuisset, porro stipendia deficerent, de transactione agi coëptum, quæ haud magno labore utrimque obtineri potuit. Exules eam ob rem omni tandem spe exclusi, alii alia in loca sese recepere. Dietisalvus Ferrariam concessit, ibique à Borso exceptus fuit. Nicolaus Soderinus Ravennam migravit, ibique à Venetis parce sublevatus consenuit, vitamque deposuit. Obtinuerat vir ille opinionem justæ atque animosæ, verum in consiliis dubii tardique: unde quidem factum est, ut justiciæ signifer, occasionem vincendi amitteret, quam privatus recuperare postmodum frustra tentare.

Illi porro civium Florentinorum, à quorum partibus victoria stetit, posteaquam ipsis vicisse non satis esset, nisi præterea injuriis omnis generis inimicos atque suspectos opprimerent, cum Bardo Altovitio, qui vexillo Justiciæ potiebatur, egere, ut denuo civium alios dignitatibus, alios urbe ipsa pelleret, qua quidem re tam sibi potentiam, quam inimicis metum perperere, licet potentia sua eum admodum abuterentur, ut Deum omnem civitatem, istorum prædæ exposuisse, videretur. Quorum quidem rerum Petro rarè innotescabant, neque porro iis, quæ ad ipsum deferrebantur, ob adversam valetudinem obstare poterat, siquidem eum ad modum lecto, affixus hærebat, ut nullum membrorum, præter linguam officio satisfaceret, eamque ob rem nihil aliud præstare poterat, quam ut ipsos moneret atque obtestaretur, ut civilem ad rationem vitam instituere potiusque patriam salvam, quam pessumdatam obtinere mallent. Quo vero aliqua

*Nova
proscrip-
tiones.*

ex parte plebem restauraret, constituit splendide nuptias filii sui Laurentii, cui Claricem Urbinam matrimonio junxerat, instituere, quæ porro ea magnificentia sumptuque peractæ fuere, quæ tantum virum decere videbantur, plurimique dies novis saltationum, conviviorumque præcorum ad morem generibus, insumpti fuere. Quibus, ad demonstrandam Medicæ familiæ potentiam, accessit conflictus equestris, quo proelium amussim justum exprimebatur, præterea expugnationis arcis eam ad rem fabrefactæ, omnia visu jucundissima, magnæque industria atque dexteritate confecta.

Hæc dum eum ad modum Florentiæ agerentur, interim reliqua Italia pace quidem fruebatur, verum ob Turcæ potentiam summe angebatur, qui victoriæ suæ insistens, jam Euboiæ Insulam, maxima cum Christiani nominis infamia, occupaverat. Sub id tempus animam exhalavit Borfius Ferrariæ dux, successore Hercule fratre relicto. Diem quoque suum obiit Sigismundus Malatesta Ariminensium regulus, perpetuus sedis Romanæ hostis, cui successit filius nothus Robertus qui postea inter imperatores Italiæ clarus fuit. Excessit quoque è vivis Paulus Pontifex, qui successorem habuit Sixtum quartum, prius Franciscum Savonensem appellatum, extremæ conditionis sæcisque virum, qui tamen sua virtute, primo ordini universo S. Francisci præfectus (Generalem vocant) postea Cardinalitium galærum meruit. Fuit hic primus Pontificum, qui re ipsa demonstraret, quanta Pontificum potestas esset, multasque res, quæ hactenus errores audire meritis assuissent, sub Pontificia autoritate latere possent. Alebat inter familiares suos duos, qui omnium opinione ipsius filii erant, quos tamen magis honesto nomine palliaverat, Petrum unum, quem utpote regularem, ad Cardinalitiam dignitatem titulo S. Sixti, evehit, Hieronymum alterum, quem

*Borfi
Ferrar.
Ducis
obitus.*

*Pauli
Pontificis
mors
Sixti
IV.
Pontificis
primus
Pontificis
potestas
asservitur.*

ex parte plebem restitueret, confestimque
supra filii sui Laurentii, cui Christianum
matrimonio iunxerat, instigare, qui non
magnificencia sumptusque pendere fuerat,
cum virum docere videbatur, plurimum
novis falsationum, conviviorumque prae-
ad morem generibus, insumpsi sunt. (Sed
ad demonstrandam Mediceae familiae potestatem
accessit confectus equester, quo prae-
sensum iustum exprimebatur, praeterea con-
fatio artis eam ad rem fabricata, non in-
cunctissima, magnaeque industriae acque le-
te confecta.

Hac dum eum ad modum Florentie
tur, interim reliqua Italia pace quiesce-
tur, verum ob Turcae potentiam immine-
tur, qui victorie suae insitens, iam Labae-
fulam, maxima cum Christiani nominis
occupaverat. Sub id tempus animam eius
Borhis Ferraris dux, successore Hieronimo
licto. Diem quoque suum obiit. Successor
lactea Ariminensium regulis, peritus
Romanae hostis, cui successu filii non lae-
tus qui postea inter imperatores Italiae fu-
tus qui postea inter imperatores Italiae fu-

Excessit quoque e vivis Paulus Pontifex,
successorem habuit Sixtum quoniam
ciscum Savonensem appellatum, eum
tionis facisque virum, qui tamen in virum
mo ordini universo S. Francisci praefectus
ralem vocant) postea Cardinalium galan-
ruit. Fuit hic primus Pontificum, qui re
monstraret, quanta Pontificum potestas
multasque res, quae hactenus errores adire
tuissent, sub Pontificia auctoritate lueret
Alebat inter familiares suos duos, qui omni
opinionem ipsius filii erant, quos tamen magis
nesto nomine palliaverat. Perum unum, quem
utpote regularem, ad Cardinalium dignitatem
S. Sixti, exivit, Hieronymum ducem,

quem Foro-Julio donavit, expulso inde
Ordellaffio, qui eam urbem una cum suis
bus, aliquot saeculis in potestate habuerat
haec quidem ambitio, ipsius authorita-
Italicae Principes haud mediocriter profui-
ut omnes ejus amicitiam ambirent, Dux
ob rem Mediolanensis, Catharinam filia
notham, Hieronymo locaret, dotis loco u-
la attributa, qua non adeo dudum Tadda-
dossium spoliaverat. Praeterea inter eum
Regemque Ferdinandum, amicitia novi-
te firmata fuit, Elisabetha nimirum, Fe-
ex filio Alfonso nepte, Ducis filio Joan-
nio elocata.

Agebatur ergo in Italia satis quiete,
que eorum Principum cura, alii alios e-
novisque affinitatibus, amicitiiis, atque
sibi prospicere. In tanta vero pace, Fi-
civibus suis misere afflicta erat, Petrusque
bis oppressus, ambitionem eorum cohe-
poterat, nihilominus, quo conscientiae
faceret, atque ruborem illis incuteret, c-
ad sese omnibus, eos hunc ad modum af-

Nunquam mihi persuaderi passus
tempora mihi expectanda, ut mores re-
amicorum, ad inimicos amandos, loco-
riz adeptus, cladem desiderandam me-
possent: credideram nimirum, me istius-
mines mihi conjuxisse, quorum cupi-
cum scriptae essent, nec termino mensi-
stituerentur, quibus porro sufficeret, in-
curos, honoratos, & quod summum el-
bus immunes, & vindicta exfatiatos v-
rum nunc demum agnosco, quantop-
nitione aberraverim, utpote qui non
ralem omnium hominum conditionem
minus vestram, perspectam haberem
vobis non sufficit, tanta in urbe Pri-
inque vos solos collatas, esse dignitas

atque commoda, quæ antea multorum civium honori commodoque satis erant, non sufficit vobis fortunas inimicorum inter vos divisas, non sufficit vobis oneribus publicis immunes esse, iis-que pro arbitrio vestro reliquos affigere posse, nisi porro omni injuriarum genere quemvis infestemini. Vos nimirum ii estis, qui vicinos vestros fortunis emungitis, vos justiciam Venalem habetis, vos liberas sententias averfamini, vos pacificos opprimitis, insolentes contra extollitis. Neque crediderim, in universa reliqua Italia, tot violentiæ avaritiæque exempla occurrere, quot in hac sola urbe conspiciere licet. Ergo ne patria hæc nostra nobis vitam dederit, ut eandem ei eripiamus? Victoriæ nobis pepererit, ut eam evertamus? honore nos affecerit, ut eam infamemus? Polliceor ergo vobis ea fide, quæ à viris bonis dari exspectarique possit sincerissima, quod si eum ad modum vos gerere perrexeritis, ut victoriæ meæ mihi poenitendum sit, tum etiam me ita res meas acturum ut vos male victoria usos prodiem poeniteant.

Ad ea cives illi respondere, quæ temporis locoque convenire arbitrarentur, verum nihil ab instituto cessere. Adeo ut tandem Petrus Agnolum Acciaivolum, clam Casaggiolum ad se evocaret, & cum eo de conditione urbis diu conferret. Neque quidquam dubii est, eum nisi morte præventum, omnes exules in patriam revocaturum fuisse, quo eorum rapinas, qui in ea manserant, ea ratione tandem coherceret. Verum honestissimis istis conatibus mors adversata fuit, si- quidem morbo tam corporis, quam animi angustiiis oppressus è vivis excessit, ætatis anno LIII. Cujus quidem virtutem atque bonitatem penitus explorare, patriæ non licuit, quod nimirum Consummum patrem, ad extremum fere vitæ actionum suarum arbitrum habuerit, eosque qui superfuere annos, inter civiles discordias morbosque exegerit.

*Mors
Petri
Medi-
cei.*

Ex-

Excepit corpus ipsius, templum ad S. Laurentium locusque patri contiguus, funusque paratum eo splendore, qui tantum civem decebat. Reliquit superstites duos filios, Laurentium nimirum atque Julianum,, qui licet magnam de se spem pollicerentur, eos aliquando Reipublicæ magno usui esse posse, nihilominus juventute eorum plerique non mediocriter angebantur.

Erat id temporis inter primos Reipubl. moderatores, qui reliquos omnes longo intervallo anteciret, Thomas Soderinus, cujus prudentia atque autoritas non modo Florentinis, verum etiam universis Italix Principibus perspectissima erat. Atque hunc quidem, ab obitu Petri, universa civitas observare, multique civium ad eum, tanquam caput Reipubl. commeari, Principumque alii literas ad ipsum dare cœperant: verum postquam prudentia polleret conditionemque tam suam, quam Mediceæ familiæ, optime exploratam haberet, iis respondere recusavit: cives vero, qui officii gratia ad ipsum commebant, monuit, non suas, sed Mediceorum ædes conveniendas esse. Quo vero reipsa præstaret, quod verbis se velle demonstraverat, convocatis præcipuis familiarum ducibus, ad ædes divi Antonii, præsentibus porro Mediceis fratribus, longo gravique sermone, de conditione urbis, de ipsa Italia, de ingeniis Italorum Principum, eorumque consiliis, perorare cœpit, cujus hæc erat finis, quod Florentinis concordibus esse inque pace citra divisiones in urbe, extraque eam sine bellis vivere constitutum esset, tum necessario ambos istos juvenes observandos, atque Mediceæ familiæ autoritatem servandam esse. *Homines siquidem ad ea agenda, quæ facere jam assueverint, nunquam difficulter ferri, novas res ficti cito arripi, ita facile amitti negligique solere: semperque fuisse proclivius, eam potentiam conservare, quæ longinquitate temporis invidiam superaveris atque exstinxeris, quam*

novam

Firma- novam suscitare, quæ postmodum permultas ob ratio-
tum Me nes facile opprimi queat.
discorū

imperii Post Soderinum Laurentius, quantumvis juvenis, tanta cum gravitate atque modestia disserere cepit, ut omnes in spem erigeret, talem eum aliquando fore, qualem se postmodum exhibuit. His ergo approbatis, Laurentius atque Julianus, tanquam urbis Principes observari cœpere, illi vero Thomæ consiliis obtemperabant. Igitur cum, tam intra quam extra urbem, omnia in tranquillo essent, neque aliquo bello communis quies inturbaretur, accidit, ut inopinati motus orirentur, ex quibus futuras calamitates ominari licebat.

Inter familias, quæ ex Lucæ Pittii partibus everse fuerant, etiam Nardorum comprehendebatur, siquidem Salvester una cum fratribus, utpote ejus familiæ ducibus, primo in exilium pulsi, postmodum ex bello, a Bartholomæo Coglione moto, inter rebelles scripti fuere. Horum fratrum Bernhardus erat adolescens, promptus pariter atque audax. Atque hic quidem, postquam ob egestatem exilium ferre non posset, neque, ex pace constituta, quidquam spei sibi superesse cerneret, aliquid conandum ratus, quo novum bellum suscitaretur, eo animum adplicare cepit. *Sæpius siquidem ex infirmis initiis, res maxima enascuntur, magis enim proclive est rem ceptam sequi, quam eam ab initiis movere.*

*Exulum
 contra
 conatus.*

Pollebat Bernhardus familiaritate apud Praten-
 tenses, inque agro Pistoriensi, imprimis vero apud
 Palândranos, quæ quidem familia, licet rustica
 hominibus, iisque, pro reliquorum Pistoriensium
 more, in armis atque sanguine nutritis, abunda-
 bat. Noverat præterea, hos animo abalienato esse
 quod nimirum inter sua diffidia à Florentini
 male mulctati fuissent, Praten-
 sium porro ingenii
 explorata habebat, quod ii nimirum avare atque
 superbe se haberi putarent, nec ipsum ibi late-
 ban

428

Forma: arboris simpliciter, que possit habere peritiam
cum oleo nec facile apponit quod.

Paul. Serapionem Laurentius, quod

Post Sodericum Laurentius, quoniam
venit, tanta cum gravitate aque motu
reperit, ut omnes in speciem erigerent, ut
aliquando fore, quidem se pollicentibus.
His ergo approbata, Laurentius apud
tamquam urbis Principes obsecrat, ut
vero Thomæ conflictu obtemperaret. Et
cum, cum intra quam extra urbem, tum
quillo essent, neque aliquo bello commotis
interurbaretur, accidit, ut inopini et
occurrerent, ex quibus finibus calamitatis
licebat.

Inter familias, quæ ex Lucæ Pini præ
everſæ fuerant, etiam Nardorum comprehen-
datur, ſiquidem Salvæſter una cum fratre
pone eius familiæ ducibus, primo in exilium
ſi, poſtmodum ex bello, à Bartholomæo Oger-
motto, inter rebelles ſcripti fuere. Homo
etiam Bernhardus erat adoleſcens, præſens
rictus æque audax. Atque hic quinquaginta
ob equeſtrem exilium ferre non poſſet, neque
pace conſtituta, quidquam ſpei ſibi impende-
reſſet, aliquid conandum ratus, quæ nova be-
lum ſuſcitaretur, eo animum adſpicere co-
ſepit ſiquidem ex informis iuſtitia, ut manu
omniſciens, magis etiam proclive eſſet rem capere
quam eam ab iniſtia non dēre.

Pollebat Bernhardus familiaritate apud Præfatos, inque agro Pistorienſi, imprimis vero apud Palandranos, quæ quidem familia, licet rutila hominibus, iſque pro reliquorum Pistorienſium more, in armis atque ſanguine nutritis, abſorbēbat. Noverat præterea, hos animo abſcidiſſe, quod nimirum inter ſua diſſidia à Floriano male mulſati fuiſſent, Præſentium potiſſima explorata habebat, quod ii nimirum ſæpe atque ſuperbe ſe haberi putarent, nec ipſum deſer-

bant, qui male erga Remp. affecti essent. ea accuratius perpensa, ipsum in spem ei posse in Tuscia, si Pratenſes rebellare cerneret, incendium fuscitari, cui fovendo undiq; suppeditarentur, ut reſtinguendi teſtas haud in arbitrio Florentinorum :

Voluit hoc consilium Dietisalvo esse, cumque interrogavit, si sibi Prato tingeret, quænam auxilia, ejus intermedicibus exspectanda essent? Videbantur Dietisalvo consilia ea discriminis plena successura, verum postquam alieno peritunam sese denuo experiri posse animo Bernhardum, ut constanter pergeret, que à Bononiensibus, Duceque Ferracertissima polliceri cœpit, modo ipse cupatum, in quindecimum usque die ret. In spem igitur optimam Bernhardinationibus istis erectus, furtim Prato duxit, ibique re cum aliquibus commquam paratissimos nactus est: eodemque desiderio ergo apud Palandranos, fo, dieque jam ad rem perpetrandam omnia accurate Dietisalvo significavi

Regebat id temporis Pratenſes Flo-
nomine, Cæſar Petruccius, cui, ſicut
ris id genus hominibus receptum er-
claves ad ſe recipere eaſque egredi
cupientibus, tempore præſertim n
committere. Id ergo Bernhardus
congregatis die præſtituto Palandra
luculum ad portam Pratenſium, q
ſpectat, centum circiter viris ſtipat
ceſſit, iique qui in urbe conſilium n
ipſi clanculum armis ſeſe munire
rumque unus Rectorem claves pe
is quidem, eum eventum minime
cuidam cura clavium demandat
lem ſeſe præbuerat. Verum inter

Qui Pra ferro ereptæ, portaque urbis reſerata, Bernhar-
tum ſur cum ſuis, via ad penetrandum in urbem pate-
tim oc- facta fuit: qui quidem iis, in urbe qui armati
cupant. erant, conjunctus, in duas partes agmen ſuum
 diſiſit, una quarum à Salveſtro Pratenſe ducta,
 arcem occupavit, altera, Bernardo duce, Pala-
 tium cœpit, Cæſaremque unâ cum omni familia
 cuſtodix mandavit. Inde in forum progreſſi, li-
 bertatem vocare cœpere. Jamque dies aderat,
 multique Pratenſium, ad turbas iſtas, in forum
 confluxerant: qui quidem, cum arcem unaque
 Palatium occupatum, Rectoremque in vinculis
 eſſe audirent, attoniti ad eam rem, authoris ne-
 ſcii, hærebant. Octoviri interim, penes quos rei
 ſumma eſſe ſolet, in æde publica congregati, quid
 iſſis agendum eſſet, deliberabant.

Bernhardus ergo, poſtquam ſatis diu urbem
 circuiſſet, neminemque movere animadverteret,
 eodem ſeſe contulit, Octoviriſque expoſuit, ſi
 pro libertate iſſis paranda, patriaſue ſua à ſervi-
 tute vindicanda iſtud conſilii cœpiſſe: cogitare
 ergo, quantæ id gloriæ iſſis ſit futurum, ſi arma
 cœpiſſent, ſeque libertatis vindicem, ſequeren-
 tur, eaque opera, æternam ſibi iſſis famam quie-
 temque compararent. Neque deſiit priſtinam li-
 bertatem, præſentemque conditionem iſſis in
 memoriam revocare, porro auxilia iſſis certi
 polliceri, modo aliquot ſaltem dies Florentino-
 rum exiguis copiis, quas iſſi imparati coger
 poſſent, obſiſtere vellent, modum præterea in iſſi
 Florentia fore, quamprimum Pratenſes deſeciſſe
 ii perſpectum habuerint.

Nihil Octoviri hiſ rationibus permoti, ignoran-
 ſeſe ajebant, Florentia an libera an ſerva ageret
 utpote quod ſcire iſſorum nihil referret, id vero
 ſcire, nunquam ſe aliam ſervitutem, quam eam
 qua Florentinis obſtriſti ſint, expetiviſſe, à qui-
 bus porro nunquam tanta injuria affecti fuerint
 ut arma contra eos ſibi capeſſenda ſint. Moner
 ergo

ergo , ut Rectorem libertati restituat , seque una cum suis mature discrimini eripiat , in quod præter rationem sese præcipitasset.

Bernardus ad ea nihilo consternatior , ad ea , quæ precibus non poterat , minis metuque obtinenda , animum convertere cœpiss , atque quo Pratenſes terreret , Cæsarem necandum esse , duxit. Eum igitur ex vinculis protractum ad fenestras Palatii suspendi jussit. Erat jam Cæsar , laqueo eollo inserto fenestris , proximus , nihilque præter mortem exspectabat , quando Bernhardum , oculis peruestigatum , sic compellare cœpit.

Arbitraris fortassis Bernharde , si me necaveris , Pratenſes eo facilius tibi morem gesturos , verum plane contrarium eventurum experière : reverentiam siquidem , qua Pratenſes Rectores , à Republ. Florentina hac missos , prosequi solent , tantam esse noveris , ut si hac atroci injuria me affici conspexerint , id apud ipsos tam immane tibi odium concitatum sit , ut inde tuum exitium certo dependeat , ergo non cædes , sed vita mea , victoriam tibi comparere potest. Quod si etenim ea , quæ tu cupis , à me ipsis injuncta fuerint , facilius meo quam tuo imperio concedent , eaque ratione , si ego tuam voluntatem sequar , voto proculdubio potiøre.

Videbatur Bernhardo , utpote jam consilii inopi , hanc rationem minime contemnendam esse , vocato ergo Cæsari injunxit , ut ex meniana , quæ ex Palatio forum spectabat , populum ad parendum hortaretur , quibus à Cæsare peractis , ille quidem in vincula denuo conjectus fuit.

Jamque impotentia conjuratorum deprehendi cœpta , multos Florentinorum , qui Pratum habitabant , in forum convocaverat , inter quos Georgius Ginorius , eques Rhodius , recollecto animo primus fuit , qui arma capeſſere , atque aliis stipatus , in Bernhardum hinc inde discurrentem , modoque precibus , modo minis populum concitan-

sem

*Prato
exules
puls.*

tem tanta virtute moveret, ut eum tandem fau-
cium in potestatem redigeret. Hinc facile porro
fuit, Rectorem ex vinculis eripere, atque demum
ceteros profligare, nam cum illi exiguo numero
hincque inde dispersi essent, fere omnes aut capti
aut interfecti fuere. Interim ejus rei fama Floren-
tiam delata, eaque ut fieri solet, in majus exag-
gerata fuerat, Pratum nimirum occupatum, Re-
ctorem cum universa familia obruncatum, ur-
bem hostibus plenam, Pistorienses in armis, mul-
tosque eorum civium conjurationis participis esse:
adeo ut subito omne Palatium civibus repletur,
qui ad Dominos ea de re consultum, concesserant.

Agebat id temporis Florentiæ Robertus San-
severinus, dux belli celeberrimus, quem Florenti-
ni, iis cum copiis, quas subitarias cogere pote-
rant, Pratum ablegandum, censuere: huic ergo in-
junctum, ut quam proxime ad urbem accederet
omnemque rem accuratissime exploratam Reip
ducibus significaret, idque remedii conferret
quod negotium, ipsiusque prudentia requirer
videbatur. Ille vero vix arcem ad Campos pra-
tervectus erat, cum nuncio, à Cæsare misso, edo-
ceretur, Bernhardum captum, complicesque par-
tim profligatos, partim cæsos, omnemque motum
compositum esse. Florentiam ergo eo regressi
paulo post Bernhardus in vinculis eodem condi-
ctus fuit: quæstioni porro adhibitus impotent
conatum detecta, maluisse se Florentiæ mor-
temque aliquo egregio facinore illustre
esse, quam in exilio vivere, asseveravit.

Motu ergo isto, nato pariter & extincto, civ
ad pristinum vivendi genus redire, eoque imp-
rio, quod ægre stabilivissent, & firmassent, nu-
cujusquam habita ratione, pro libidine frui co-
pere. Quæ quidem urbi ea mala produxere, quæ
ut plurimum diuturnam pacem comitari solet
juventus siquidem, præter solitum fræno solutio-
in conviviorum, istiusque generis libidinum:
par.

paratu ultra modum infumebat , otiosaque aleis,
& scortationibus , tam temporis quam fortuna-
rum jacturam faciebat , omneque studium eo de-
finebat , ut splendide vestitis , inque sermone astu-
tis atque mordacibus esse liceret , siquidem is , qui
alios dextre perstringere novisset , reliquorum
prudenter habebatur.

Atque hi quidem mores , ab aula Ducis Medio- *Florenti-*
lanensis , non contemnendum incrementum sum- *ni mores*
fere . Dux siquidem una cum conjugē , voti , ut *corru-*
dixerat , adimplendi causa , una cum universa aula , *tissimi.*
Florentiam concesserat , ibique eo splendore ex-
ceptus fuerat , qui tantum Principem , urbi-
que tantopere amicum , decebat . Quo quidem tempo- *Dux*
re , id urbi nostræ spectare contigit , quod hactē- *Med. je*
nus , in eum usque diem , visum nunquam ibi fue- *junio*
rat , Ducem nimirum , omnemque universæ aulæ *quadra-*
comitatum , tempore quadragesimali , quo à car- *gesimalis*
nibus abstinere constitutum est , nulla vel Dei , *valedi-*
vel sedis Apostoli habita ratione , carnibus exsa- *cit.*
turari .

Ergo cum multo apparatu varia spectacula , in *Templi*
ejus honorem , exhiberentur , interque alia in ipsa *S. San-*
S. Sancti æde , missio Paracleti ad Apostolos , ocu- *Et à*
lis conspicienda proponeretur , multisque ut sit , *Deo vin*
focibus res ageretur , igne fortuito latius evagan- *dice i-*
te , omnis ea ædes incendio absumpta , multisque *gne ab-*
inde persuasum fuit , Deum indignatum , istud iræ *sumptum*
testimonium nobis exhibere voluisse . Quod si
ergo Duci urbem nostram scortorum , libidinis ,
luxus , morumque ab omni bene constituta Rep.
alienissimorum , plenam offendere licuit , eam sa-
ne discedens omni ea peste cumulatissimam reli-
quit . Visum ergo quibusdam bonis civibus , ne-
cessario libidinem istam legibus coercendam
esse , eamque ob rem vestibus , funeribus , atque
conviviis leges scripsere .

In ea porro tranquillitate atque pace , novi mō-
tus denuo Tusciam turbavere . Offendere forte
quidam

Volaterranorum defectio.

quidam civium Volaterranorum, in eo agro venam aluminis, cujus illi utilitate perspecta, quod haberent, tam qui autoritate eos tuerentur, quam in sumptus convenirent, quosdam Florentinorum civium in societatem vocatos, ejus lucri participes esse voluere. Fuit res ista sub initium (quod ut plurimum in re nova usu venire solet) à Volaterrano populo neglecta, verum commodo, quod inde proveniebat, sero tandem perspecto, tum demum obviam eundem esse censuere. Disputatum eam ob rem in ipsorum consiliis, iniquumque visum, fructus publicis in agris repositos, in privatorum commodum cedere. Tandem oratores Florentiam, ea de causa consulum, misere, negotium quibusdam civibus demandandum, quibus sive corruptis, sive quod æquum censerent, placuit, Volaterranum populum rem iniquam petere, dum cives eo lucro, quod propria industria atque labore parassent, spoliare cuperent, venasque illas privatorum, non populi esse debere. Porro æquum esse, ut Venarum domini annuam pecuniam Volaterranis inde dependant eoque superiores eos agnoscant.

Atque hæc quidem decisio, non modo nihil ad minuenda, sed potius ad inflammanda odia concitandosque motus, apud Volaterranos valuit: adeo ut nihil vel in consiliis, vel universarum per urbem, jam aliud ageretur, dum nimirum populus ea, quæ sibi erepta esse prætendebat, recipere, privati vero ea conservare niterentur quæ industria sua primum parata, postmodum Florentinorum sententia ipsis adjudicata fuerat adeo ut inter eas altercationes civium non postremus, cui nomen Pecorino, postque ipsi alii non pauci, qui ad eum concesserant interficeretur, ædesque ipsorum deprædatis atque igne absumptis, eodemque impetu vix, à Rectribus, qui Florentinorum nomine præerant, temperatum.

His cum ad modum perpetratis, ante omnia decrevere, legatos Florentiam mittendos atque magistratui Florentino rem omnem exponendam, tandemque petendum esse, ut sibi antiqua pacta servarentur, eoque casu pristinum ad imperium sese reversuros pollicerentur. Agitabatur causa in utramque partem. Thomæ Soderino videbatur, Volaterranos recipiendos esse, quibuscunque tandem conditionibus sub imperium reverti mallent, neque etenim ea jam tempora esse, quibus istiusmodi incendium, cuius impetu Florentia conflagrare haud difficulter posset, resuscitetur, metuendum siquidem esse tam ingenium Pontificis, quam Régis potentiam, neque nimium in amicitiam Venetorum Ducisque recumbendum, postquam non satis exploratum sit, quanta vel fides penes istos, vel virtus apud Ducem sperari debeat, tritum illud adagium subnectens, *postiorum esse macilentam transactionem, quam pinguem victoriam.*

Ex altera parte Laurentio Mediceo videbarur, occasionem sibi oblatam, qua consilii prudentiæque vires explicare, testarique palam posset: cum ergo præterea ab iis accenderetur, qui auctoritati Thomæ invidebant, omnino Volaterranorum temeritatem armis cohercendam esse constitui, nisi etenim hi memorando exemplo, corrigerentur, etiam alios, omni metu atque reverentia excussis, idem pariter, ad quamvis levissimas occasiones, conaturos.

Bello igitur decreto, responsum Volaterranis fuit, non posse Florentinos iis deinceps pactis insistere, quæ ipsimet jam dudum violassent, eam ob rem, aut sese arbitrio Florentinorum committerent, aut bellum expectarent. Domum ergo reversis oratoribus, Volaterrani ad defensionem sese accingere, neque modo urbem munire, sed etiam omnium Italorum Principum auxilia rogare cœpere, verum à paucis admissi, Senensium solum-

solummodo, atque Plumbini Domini pollicitationibus onusti, domum rediere.

Florentini, quibus omnis victoria in celeritate reposita videbatur, coacto peditum *xiii.* equitum vero *iiij.* exercitu, imperatore Friderico Urbinatium domino, agrum Volaterranum facile occupare: Inde obsidione urbem cingere, quæ quidem in loco editiore, atque fere omni ex parte præcipiti abruptoque sita, nullibi, quam versus ædem S. Alexandri, oppugnari poterat.

Conduxerant Volaterrani defensioni suæ, circiter mille stipendiarios, qui quidem, cum animosam Florentinorum oppugnationem experti essent, atque de urbe tuenda jam desperassent, ad defensionem lentis, verum ad injurias, quibus Volaterranos indies opprimebant, promptissimi erant. Ergo miseri illi cives, postquam tam extra urbem sese strenue oppugnari, quam intra eam deplorandum ad modum opprimi animadvertent, omni salutis spe abiecta, de transactione cogitare cœpere, atque tandem, cum nulla conditio ipsis alia pateret, victorum arbitrio sese dedere. Reseratis ergo portis, Florentinorum legati, introducta maxima exercitus parte, in Palatium quo in loco priores urbis erant, sese recepere, eosque ad sua se recipere iussere: quorum quidem unus, inter eundem, à milite quodam, ignominie loco, spoliatus fuit. Ex hoc porro initio (ut nimirum homines ad mala quam ad bona proniores esse solent) calamitas urbis originem sumsit, ut quæ integrum diem prædæ militum exposita, ac direpta, foeminis, etiam locisque sacris nihil tutum esset, siquidem militum tam ii, qui eam defendendam sumserant, quam qui eam oppugnaverant, omnibus fortunis eam denudarunt.

Misere Fuit ea victoria summa læticia à Florentinis
direpti. excepta, indeque Laurentio, utpote solus ejus consilii auctori multum existimationis accessit, adeo

430 LIBER
 commodum, atque Plumbum Domini
 malus consilio, domum regere.

Florentini, quibus omnis vires sen-
 repolita videbant, consilio pelam vana
 vero iam exercitia, imperant trices
 tum domino, agrum Volaterranum
 pavere: Inde obediens urben circum-
 dicit in loco editiore, atque sic astra
 praecepti abruptoque fita, nulli, par-
 eadem S. Alexandri, oppugnat puer.

Conduxerant Volaterrani deservit
 ceter mille stipendarios, qui quidem
 m. Nam Florentinorum oppugnatione
 essent, atque de urbe pueria jam deserta
 defensionem leni, verum ad insperatam
 laterranos indies opprimebant, pueri
 erant. Ergo miseri illi cives, postquam
 urbem se se siturae oppugnat, quae
 deplorandum ad modum oppugnat
 rent, omni saluti spe abjecta, de urbe
 gratae crepere, atque tandem, cum nihil
 tio ipsis alia pareret, victorum arbitrio
 lere. Referatis ergo portis, Florentini
 at, introducta maxima exercitus pars, in
 um quo in loco priores urbis erant, se
 , eoque ad sua se recipere iusser: quoniam
 :m unus, inter eundem, à milite quodam
 uniz loco, spoliatus fuit. Ex hoc puer
 ut nimirum homines ad mala quam à
 oniores esse solent) calamitas urbis
 nfit, ut quae integrum diem pueri
 olita, ac direpta, sternis, etiam locuplet-
 nihil tutum esset, siquidem militem
 am defendendam summas, quam quae
 ignaverant, omnibus fortibus am
 nt.

ut ea victoria summa laetitia
 ta, indeque Laurentio, utque
 i auctori multum existimamus
 adeo

adeo ut quidam, ex intimis ejus amicis, Thomae
 Soderino consilium suum exprobraret, ac dice-
 ret, Ecquid nunc ais, postquam Volaterram ce-
 pimus? Cui ille, At pol ego eam amissam dixerim,
 quod si etenim ea per transactionem ad vos re-
 diisset, tum vobis ea commodè atque tuto frui
 licuisset, postquam vero per vim eam obtinetis,
 necessario consequetur, ut tempore adverso ea
 vobis oneri, debilitati, atque fastidio, pace vero
 damno atque nocumento sit.

Interea temporis Pontifex, qui ditionem, sedi
 Pontif. subjectam, in fide atque obedientia per-
 sistere vellet Spoletum, quod ex intestinis odiis
 ab ea defecerat, diripi curavit, inde ad civitatem
 quam Castellum vocant, quod ea æque contumax
 esset, desectens, eam obsidione cinxit. Impera-
 bat eo loci Nicolaus Vitellius, cui magna cum
 Laurentio Mediceo amicitia intercedebat, quam
 quidem ob rem ejus auxilia ipsi non defuere, licet
 non ejus momenti, quæ Nicolaum defenderent,
 nihilominus quæ primis inimicitiarum inter Si-
 xtum, familiamque Mediceam initiis, fundamen-
 to essent, quæ quidem nisi morte Cardinalis S. Si-
 xti aversæ, proculdubio confestim erupissent,
 Cardinalis siquidem ille, universam Italiam cir-
 cumiiverat, tandemque Venetias atque Mediola-
 num, tanquam nuptias Herculis Ferrariæ Ducis
 cohonestaturus, adierat, quo nimis animos
 istorum Principum, quæ illi ratione erga Floren-
 tinos affecti essent, exploraret: verum vix Ro-
 mam reversus vitam deposuit, non præter suspi-
 cionem veneni, à Venetis exhibiti, utpote quibus
 potentia Sixti suspecta esset, si ipsi animo opera-
 que fratris Petri, diutius uti licuisset.

Licet etenim natura ipsum vilissima origine na-
 sci, postmodum intra cœnobii parietes abjecte
 vivere voluisset, vix tamen ad Cardinalitiam di-
 gnitatem ascenderat, cum tanta ambitione atque
 superbia efferretur, ut jam non Cardinalitia, sed
 ne Pon-

*Cardi-
nalitia
superbia
Gluxus
exem-
plum.* ne Pontificia dignitas quidem ipsum capere posse videretur. Siquidem non veritus fuit, istiusmodi Romæ convivium celebrare, quodvel Regibus ipsis extra fines videri potuisset, utpote cui parando, ultra xx florenorum millia absumpta fuissent.

Hoc igitur ministro Sixtus orbatus, consilia sua tardius explicare cepit. Nihilominus cum Florentini, Dux atque Veneti foedus pristinum repetiissent, ejusque amplectendi Pontifici Regique locum reliquissent, maluit Sixtus cum Rege in foedus convenire, atque eo concedendi reliquis Italiz Principibus potestatem facere.

*Italia
Pontifi-
cis am-
bitione
in duas
partes
distra-
cta.*

Atque jam Italia in duas partes divisa cernebatur, indiesque alia aliaque succedebant, quarum odium inter has partes auferent, sicuti de Cypro obtigit, ad quam Rex aspirabat, à Venetis occupatam. Quod quidem occasione fuit, ut Rex altiore foedere sibi Papam conjungeret.

Habebatur eo tempore Fridericus Urbinatum Princeps, imperatorum Italiz praestantissimus, qui quidem jam diu Florentinis militaverat. Hunc ergo Pontifex, unaque Rex sibi conciliandum rati, quo nimirum adversam partem tanto duce privarent, ut Neapolim excurrere vellet. Atque ipsis morem gessit Fridericus non sine admiratione atque suspicione Florentinorum, utpote qui ipsi parem cum Jacobo Piccinino fortunam omnarentur, licet contrarium succederet: siquidem ubique magno in honore habitus, in ducem porro istius foederis lectus fuit. Animos praeterea regulorum Flaminiae & Senensium, Rex atque Pontifex tentare adgressi sunt, quia ipsos nimirum sibi conciliare, eorumque medio Florentinos eo facilius opprimere possent.

Quod quidem Florentini animadvertentes, quanto par erat studio atque industria, ambitioni isti avertendae incubuere, inque locum Friderici Urbinatis, Robertum Ariminensem substi-
porr

432
*Cardine Pontificis dignitas quidem ipsiusque post
 videtur. Siquidem non verum in alio
 modo Romae coarctum celestem, sed Re-
 gibus ipsius extra fines videtur pariter qui
 pacando, ultra xx. horumque ministeria
 facit.*

Hoc ipse ministro Sicut ubi
 suo cardus explicare cepit. Adhuc
 Florentini, Dux atque Venetis sine pot
 respectum, et quique amplectendi Pontif
 que locum reliquissent, maior Sicut in
 ge in sedes contere, atque eo comite
 liquis Italia Principibus pontificem huc

*Italia
 Pontifi-
 (in an-
 tione
 in duas
 partes
 distra-
 ctis.*

Atque jam Italia in duas partes divi-
 batur, indelique alia aliaque succedat
 odium inter has partes augeret, Sicut
 obigit, ad quam Rex aspirabat, à Venetis
 pacem. Quod quidem occasione fuit, alio
 diore sedere sibi Papam conuenient.

Habebatur eo tempore Fredericus Ulman
 Princeps, imperatorum Italiae postulat
 qui quidem jam dis Florentinis minister
 ergo Pontifex, unaque Rex sibi amicitia
 rari, quo nimirum adversam partem move-
 rarent, ut Neapolim excuteretur. At
 ipse morem gessit Fredericus non in hunc
 ne atque suspitione Florentinorum, appa-
 rpi parem cum Jacobo Piccinino summa
 narentur, licet contrarium succedere ipso
 ubique magno in honore habuit, in duci p
 ro istius Frederici lectus fuit. Anus p
 regularum Flaminie & Senensis, Rex atq
 Pontifex tentare adgressi sunt, qui ipsi tunc
 sibi conciliare, eorumque medio Florentino
 facilius opprimere possent.

Quod quidem Florentini minime
 quanto par erat studio atque industria, ut
 ni isti avertendae incubere, inque locum sub-
 rici Urbinae, Robertum Aquinas

tuere, foedus cum Perusinis pristinum repet
 novumque cum Faventiae domino pepigere
 porro in Florentinos causam, Pontifex ur
 Rex in eo constituebant, quod eos à Vener
 amicitia disjunctos, suasque in partes pert
 vellent, videbatur siquidem Pontifici, ne
 auctoritatem sedis neque Comitem Hieron
 ea quae in Flamina obtinuerat tuto habere
 quamdiu Florentinis cum Venetis conv
 Contra Florentini dubitabant, non quod
 amicitiam expeterent, sed quo in injuriam
 via proclivior esset, Pontificum foedus cu
 netis distractum cupere: Adeo ut inter ea
 ciones, animorumque varietates, integri
 nium, antequam neutri moverent, exig
 Primo vero in Tuscia, licet res exigui m
 fuerit, turbatum.

Supererant ex Braccio Perusino belli
 quod saepius diximus, celeberrimo, duo f
 to & Carolus: atque hic quidem tum p
 vero in valle Mesenia, ut superioribus li
 monstravimus, occubuerat: Carolus po
 adultior, tam ob patris memoriam, qua
 de ipso conceptam, à Venetis vocatus, at
 ter turmarum duces scriptus fuit.

Exspiraverat eo tempore obligatio, qu
 tis tenebatur, quam porro renovari ipsem
 faverat, quod nimirum constituisset, de
 rando patris sui apud Perusinos dominic
 nam experiri, quod quidem Veneti facile
 sere, utpote quibus fuerum esset, inter tu
 perium amplificare. Concessit ergo Ca
 Tusciam, verum quod res Perusinas, c
 cum Florentinis difficiliore, quam pro
 periretur; nihilominus aliquid memori
 effectum dare cuperet, Senenses invade
 tuit, quod nimirum istos, ob patris in
 haftenus obstrictos asseveraret. Ergo r
 impetu in eos impressionem fecit, ut sei

eorum ditionem turbaret, Atque illi quidem, utpote quibus de Florentinis male suspicari solum est, facile sibi persuasere, istam calamitatem ex Florentinorum consilio prodiisse, eamque ob rem, tam apud Pontificem, quam Regem dolere. Oratoribus præterea Florentiam ablegatis, de injuriis summopere conquesti sunt, dextreque demonstrarunt, eos conatus Caroli vires excedere, habereque eum in quem tanta cum securitate recumbat. Ad quæ Florentini sese excusare, atque polliceri, omni studio sese facturos, quo Carolus ab ipsorum injuriis discedat, eumque ad modum, quo Oratores Senensium petiere, Carolo injunxerunt, ut à Senensibus abtineret.

Ægerime id tulit Carolus, Florentinos nimirum, quod sibi minus opem tulissent, tam sese magna victoria, quam ipsum insigni gloria prohibuisse, exigui siquidem temporis intervallo, urbem ipsam, in eorum se potestatem redactam fuisse, tantam nimirum animi abjectionem, atque in defendendo vecordiam, se apud Senenses depræhendisse. Ergo inde digressus Carolus, ad Venetorum stipendia sese recepit. Apud Senenses vero, licet Florentinorum opera, insignis ista clades, ab ipsis adversa fuisset, nihilominus maximum odium mansit, siquidem nihil sese debere iis arbitrabantur, qui eos in calamitatem prius præcipitatos inde postmodum eduxissent.

Hæc dum eum ad modum inter Pontificem, Regem, atque Tuscos gererentur, alia calamitas, eaque longe majoris momenti, futurique mali prænuncia, Longobardiam affixit. Instituebat inde temporis primam apud Mediolanenses juventutem publice, Nicolaus Mantuanus, vir literatus & ambitiosus. Solebat is, seu quod mores vitæque Ducis aversaretur, seu aliam quamvis ob causam, in omni suo sermone, calamitatem eorum quibus sub malo Principe vivendum esset deplorare, eos vero felices habere, quibus in Republica libera

libera vivere , à natura fatoque elargitum fuisset. Omnes siquidem præstantiores viros ex Rebusp. non ex imperiis prodiisse , illas etenim virtutes alere , hæc vero easdem extinguere , illas virtutem suorum in patriæ commodum convertere , Principes vero eandem extimescere. Eorum vero juvenum quibuscum arctior ipsi familiaritas intercesserat. Joanandreas Lampognanus, Carolus Viscontius, Hieronymusque Olgiatus primi erant, coramque his sæpissime de pessima Principis natura eorumque calamitate , qui ejus sub imperio degerent, disputaverat: Tandem eo audaciæ progressus, ut stipulata fide eosdem adigeret, quamprimum id per ætatem licuisset , sese patriam ab ejus Tyrannide evindicaturos. Cum ergo adolescentuli desiderio isto plane imbuti essent , idque temporis successu sensim cum ipsis adolevisset, factum est , ut mores vitæ Ducis , injuriæ porro ipsismet ab eo illatz, ejus effectum maturarent.

Erat Galeazius libidinosus pariter & crudelis, idque plurimis exemplis testatum, summum ipsi odium concitaverat , siquidem non sibi satisfactum putabat, illustres nobilesque sæminas corrumpere, nisi porro easdem proderet, neque neque hominum contentus , nisi novo quodam crudelitatis genere illi languerent. Non præter suspicionem præterea erat , quod matrem occidisset postquam etenim ea præsentem, vix se Principem esse arbitraretur, eum ad modum sese erga eam exhibere cœpit , ut ea Cremonam dotis loco adeptam , repetere constitueret, quo in itinere, subito morbo correpta, interiit, quod quidem veneni, à filio exhibitæ, suspicionem non paucis peperit. His accedebat, quod Dux, sæminarum intermedio, Carolo atque Hieronymo stuprum intulisset. Joannemque Andream in possessionem Abbatiz Miramondanz , quæ à Pontifice ejus propinquo concessa fuisset, immittere recusasset.

*Galea-
zii Du-
cis Ty-
ranni.*

*Infidia
in Galea
xiiii.*

Hæ ergo privatæ injuriæ, desiderium liberandæ patriæ, adolescentes istos exacuere, sperabant nimirum, modo Ducis interficiendi conatum succedere contingeret, non modo nobiles, verum etiam universum populum ad auxilia convolaturum. Re ergo inter ipsos constituta, sapissime convenire (pristina siquidem familiaritas suspitionibus ansam præripiebat) deque negotio deliberare, firmandisque animis vaginis eorum pugionum, quos ei cædi distinaverant, inter se certare, modoque pectus, modo latus invicem ferire: tandemque de loco & tempore disputare. In arce rem aggredi intutum, in venatione incertum pariter & pericluosum, in obambulationibus per urbem difficile, in conventibus dubium videbatur. Eam ob rem, publico solennique die festo, quo certo proditurum constaret, ipsisque convocandorum eo amicorum facultas esset, ipsum opprimendum constituere, prætereaque firmavere, si forte alterum eorum, quacunque de causa, à satellitio Ducis impediri contingeret, nihilominus reliquis, vi ferroque per medios hostes via patefacta, eadem omnino perpetrandam esse.

Agebatur annus MCCCCLXXVI, festusque natalis dies Christi prope erat. Cum igitur Duci consuetum esset, sacro S. Stephani die, protomartyris istius ædes solenniter accedere, constituere conjurati eo loco & tempore rem perficere. Ergo cum ea dies adesset, ipsi armatis quibusdam amicis atque familiaribus, tanquam Joanandrea suppetias laturi, cui nimirum decretum esset, contra æmulatorum voluntatem aquæductum occupare, ad ædes istius martyris, ut à Duce veniam prius petituri, ivere, quem porro in locum, multos amicorum atque necessariorum, aliis aliisque sub titulis convocaverant, quod nimirum sperassent, modo cædes perpetrata esset, omnium auxilia ipsi parata fore.

Deere.

Decreverant siquidem Duce interfecto, ea armatorum turba se cingere, eamque in urbis partem sese recipere, in qua plebem facilius moram iri arbitrarentur, atque deinceps conjugem Ducis, principesque consiliarios opprimere: existimabant siquidem, plebem fame laborantem, haud difficulter moveri posse, praesertim si aedes Ceccii Simonettæ, Joannis Bottii, Fanciscique Lucani, qui inter consiliarios primi erant, diripiendæ prostituerentur: eaque tandem ratione tam sibi ipsis prospicere, quam libertatem patriæ restituere confidebant.

Re ergo omni ex parte constituta, obfirmatoque ad eandem animo, Joanandreas unâ cum reliquis satis mature in templo comparuere: auditis porro sacris, Joanandreas ad statuam S. Ambrosii conversus, sic orare cœpit. *O pater praesesque hujus urbis! tibi animus noster finisque ob quem tanto discrimini nos exponimus, abundantissime perspectus est: sis ergo propitius hisce conatibus nostris, atque justiciam promovendo, injusticiam tibi displicere testetur.*

Ducem porro, qui ad templum sese accingebant, multa imminentis mortis praesagia morare: primo etenim thorace ferreo (quod alias saepius consueverat,) indutus, cum subito, tanquam impedimento esset, reposuit, inde sacra in arce peragi jubens, sacrorum ministrum cum omni sacra supellectile, ad S. Stephanum concessisse, compertum habuit: Episcopum porro Comensem, cum id officii sibi sumere cuperet, non infirmis rationibus id detrectantem, omisit, adeo, ut fere necessitate ad templum inque publicum cogeretur. Antequam vero eo pergeret, vocatis prius Joanne Galeavio Hermeteque filiis, iisque complexis, iterumque exoscularis, vix ægre eos dimittere visus est. Tandem exeundi certus, arcem medius inter Ferrariensem Mantuanumque Oratores egressus, ad templum ire perrexit.

*Mens
mali
praesaga*

Interea temporis conjurati, ne quam de se suspicionem moverent, frigori que immenso se subducerent, in cubiculum Archipresbyteri, quo amico utebantur, sese receperant, verum Ducem jam adesse edocti, mox in templum regressi, Joannes quidem Andreas una cum Hieronymo dextram, Carolus vero sinistram, templum ingredientibus, occupavere. Atque jam ii qui Ducem praecedebant, templum ingredi coeperant, postque eos Dux ingenti turba stipatus, prout nimium solennitate illa dignum erat. Primi Lampognanus atque Hieronymus movere, atque hi quidem, tanquam turbam amoruri, ad Ducem penetrantes, brevibus acutisque gladiis, quos manibus occultaverant, in ipsum, impetum fecerunt: Lampognanus duo ipsi vulnera, unum ad ventrem, alterum ad gulam infixit, Hieronymus item gulam, pectusque hausit. Carolus Viscontius, quod portae vicinior sterisset, jamque Dux ipsum praeteriisset, à tergo eum invadens, dorsum scapulumque feriit: atque sex quidem hi ictus, tanta celeritate sese invicem subsecuti sunt, ut Dux, priusquam à nemine quidquam ejus rei animadvertum fuisset, jam prostratus exanimisque jaceret, cui vix licuit, semel sacrae virginis nomen occumbendo vocare.

Galeaxius in templo trucidatus.

Postquam ipsum conjurati.

Duce igitur prostrato, omnia tumultu misceri, gladii evaginari, atque alii (ut in casibus insperatis evenire solet) templum deserere, alii ad tumultum consuere. Veruntamen ii, qui Duci propinquiore fuissent, atque homicidas agnovissent, eos persequi coepere. Ergo Joanandreas, quo ex templo sese subduceret, inter feminas sese recepit, postquam vero hæc pro more sederent, satisque implicatae essent, vestibus earum impeditus atque intricatus, à Ducis circumpedaneo quodam deprehensus interfectusque fuit, eundem etiam exitum Carolus habuit. Hieronymus vero frequenti populo sese immiscens, atque clam è

Templo

Galat
tem in
templo
trucidat
ur.

Intra tempore conjuncti, in quo
speciem moverent, frigore inter
ducerent, in cubiculum Archipres-
biteri venerunt, sese receperunt, nec
jam adesse edocui, mox in templum
amnes quidem Andreas una cum his
electis, Carolus vero sinistra, re-
diens, occupare. Atque jam in
percodebant, templum ingreditur
que eos Dux ingenti turba stipans, po-
rum solemnitate illa dignum est ha-
pognatus atque Hieronymus vocat
quidem, tanquam turbam amoni-
penetrantes, brevibus acutisque gladi-
nicis occurrerant, in ipsum, imper-
Lampopatus duo ipsi vulnere, mor-
trem, alterum ad gulam infixit. Hic
dem gulam, pectusque hausit. Cris-
tius, quod porte vicinior stetit, ip-
ipsum praterisset, à tergo eum in
scapulumque ferit: atque sex quibus
tanta celeritate sese invicem saltem
Dux, priusquam à nemine quidquam
madversum fuisset, jam prostratus
jaceret, cui vix licuit, semel sacre
occumbendo vocare.

Duce igitur prostrato, omnia tumultu
ri, gladii evaginari, atque alii (ut in cibus
ratis evenire solet) templum deserte, cito
multum confuere. Veruntamen ii, qui deo

Postquam
ipsum
conjurat
tis.

pinquiores fuissent, atque homicidam
eos persequi cepere. Ergo Joannides
templo sese subduceret, inter feminas
pit, postquam vero hæc pro more imper-
que implicatæ essent, vestibus earum imp-
atque intricatus, à Ducis circumsp-
dam depressus interfectusque fuit, cui
etiam exitum Carolus habuit. Hieronymus
frequenti populo sese immiscens, atque cum
Templo

Templo subducens, postquam complice
buisset animadverteret, consilii inops, æ-
tiit, at à patre fratribusque exclusus si-
mater misericordia mota, seni cuidam
ministro, veterique amico, filii salutem
davit: qui suis eum vestibus indutus
ædes salvum recepit, ubi biduum mor-
præter spem à plebe motum iri, postq
succedere animadverteret, sibi que metu-
na veste indutus, fuga sibi consulere v-
rum agnitus, coramque magistratu
omnem conjurationis seriem recensui

Agebat Hieronymus annum ætatis x
occumbendo minus constantem, quan-
re perpetrando sese exhibuit. Vestibu-
jam nudatus, coramque carnifice, q
evaginatam gestabat, constitutus, in
latino sermone prolata, desiit. *Mors a
perpetua, stabit vetus memoria facti.* Fue-
licissimorum juvenum consilia, sum-
citurnitate tractata, magnoque an-
ta, verum quod ab iis destituerentur
subsidiis recumbebant, eum quem di-
clamitosum habuere.

Discant ergo Principes eum ad mo-
idque reverentiæ atque benevolentia
rere, ut nemo eadem eorum sitier
spem reponere queat, alii vero agno-
vanum sit, sperare, populum, licet ani-
periculorum facile alienorum part-
umque fore.

Perculit sane casus iste Italogum
mos, at pol, longe plus illi, qui paulo
tiz hos consecuti sunt, quibus nix
Italiz, quæ duodecimum jam annu
violari cœpit, sicuti sequenti libro
dum suscepimus, qui quidem, ut si
atque lugubrem, ita initium cruenti
midabile habiturus erit.

LIBER OCTAVVS.

Um initium hujus octavi libri à duabus conspirationibus excipitur, quarum altera, Mediolanensis nimirum, superiore libro narrata fuit, altera Florentina adhuc supersit, non abs re videri posset, pro consuetudine nostra, quædam de qualitate conjurationum, earumque vi à nobis disputari. Atque id quidem lubenti animo facerem, si vel alio in loco ea de re verba non fecissem, vel materia hæc paucis absolvi posset, verum quod ea uberiores considerationem desideret, atque alibi à me tractata sit, eam hoc loco prætereundam, atque ad alia sermonem convertendum duxi.

Ergo postquam autoritas Mediceorum, omnes eos inimicos superasset, qui manifesto sese opposuissent, ne ea familia sola autoritate in urbe potiretur, aut ab aliis familiis, ratione vitæ agendæ discederet inde porro necessitate requiri videbatur ut eadem cæteros superaret, qui clam atque occulte contra eam machinabantur.

Dum etenim Medicei, cum aliis quibusdam familiis, autoritate & existimatione pari, digladiarentur, licebat civibus, qui potentia eorum invadebant, manifesto sese ipsis opponere, neque metuendum erat, ne in principiis earum inimicitiarum opprimerentur, nam cum magistratus liberi essent, neutrae partium, antequam ea vinceretur, quidquam extimescendum erat.

Verum

Verum post victoriam anni LXVI, omnis administratio eum in modum ad Mediceos concessit, eorumque autoritas eousque excrevit, ut necesse fuerit illis, quibus ea displicebant, aut ei conditioni cedere, aut si eam everfam cuperent, id per conjurationes furtimque conari, quæ quidem res postquam difficulter ex voto cedunt, plerumque his qui ea machinantur exitium, illis vero contra quos suscipiuntur gloriam parturiunt. Unde plurimum evenire videmus, istiusmodi Reipubl. principem, à conjurationis aggressum, nisi ad exemplum Ducis Mediolanensis opprimatur, quod quidem rarerè accidere solet, ea ex re potentia crescere, sapius etiam, si bonus sit, malum effici. Hæc Siquidem in causa sunt ut timere incipiat, timendo securitatem curat, inde injuriæ emergunt, ex his odia concitantur, quæ ut plurimum exitium consequitur. Atque hunc ad modum conjurationes, illum qui eas machinatur, subito opprimunt, eum vero in quem moventur omni modo temporis progressu offendunt.

Erat ut supra diximus, Italia in duas partes divisa, ex una Pontifex atque Rex, ex altera Veneti, Dux atque Florentini stabant. Licet vero inter has partes bellum nondum agi cœptum esset, nihilominus indies quædam oriebantur, quæ faces ei subministrabant, inprimis vero Pontifex, quidquid conaretur, id in damnum Florentinorum paratum erat. Eam ob rem, postquam Philippus Mediceus Pisarum Archiepiscopus, diem suum extremum exegisset. Pontifex præter Florentiæ Reipubl. voluntatem, eam dignitatem in Franciscum Salviatum contulit, utpote quem Mediceæ familiæ insensum esse novisset, unde quidem factum est, dum Respub. possessionem in eum transferre ambigeret, ut inde pristinis odiis non contemnendum momentum accederet. Præterea Romæ familiam Pazziorum magna benevolentia prosequeretur, Mediceorum vero omni in negotio negligebat.

Eminebat id temporis, tam divitiarum quam nobilitatis ratione, inter Florentinos Fazziorum familia, cujus Princeps Jacobus, nobilitatis fortunarumque ratione, à populo Florentino torque equestri donatus fuerat. Non erant ipsi, præter filiam notham, liberi, at ex fratribus Petro atque Antonio, permulti nepotes, inter quos primas tenebant, Gulielmus Franciscus, Renatus, Joannes, post hos Andreas, Nicolaus, Galeottus. Conjunxerat Cosmus neptem suam Blancam cum Gulielmo, quod ea affinitate familias istas unire, atque inimicitiarum odii que causis, quæ plerumque ex suspicionibus oriuntur, obviam iri posse speraret. Verum res longe aliter cessit, (*adeo nimirum consilia nostra incerta sunt ac fallacia*) siquidem is, qui Laurentio consilia subministrabat, monere eum non desiit, nihil adeo periculosum, ipsiusque authoritati adversum esse, quam si in cives multum dignitatis divitiarumque conferret.

Hinc porro factum est, ne Jacobo ejusque nepotibus, eæ dignitates deferrentur, quas ipsi, aliorum civium respectu, mereri videbantur, hinc etiam apud Pazzios prima odiorum semina, penesque Mediceos primus metus originem sumfit, quorum utrumque, quantum crescendo virium acquireret, tantum materiz alteri ad crescendo suppeditabat, adeo ut Pazzii, in omnibus negotiis, quibus cum aliis civibus concurrendum ipsis erat, male à magistratu accepti discederent.

Octoviri præterea, Franciscum Pazzium, Romæ agentem, levissimam ob causam, nullo habitæ vel ejus vel quæ ejus generis civibus debebatur respectu, Florentiam reverti coegerunt. Pazzii ubique non citra contumeliosas iratasque voces querebantur, quæ quidem aliis suspensiones, sibi ipsi vero injurias provocabant.

Duxerat Joannes Pazzius in matrimonium, filiam Joannis Borromei, civis opulentissimi, cujus fortu-

Emendat id temporis, cum omnino
nobilitatis ratione, inter Florentinorum
familia, cujus Princeps Jacobus, nobili-
tatemque ratione à populo Florentino
equestri donatus fuerat. Non cuius
filiam notham, liberi, ac ex interitu
Antonio, perulizi nepotes, inter quo-
rumque, Gulielmus Franciscus, Romanus
nes, post hos Andreas, Nicolaus, Guliel-
mus, junctis Cosmus nepotem suum Blasco
lielmo, quod ea infirmitas familiaris
que inimicitiarum odiumque causa, non
que ex suspitionibus occurrunt, omni-
peraret. Verum res longe aliter esse
omnino consilia nostra incerta sunt ac salu-
dem is, qui Laurentio consilia libere
monere cum non desit, nihil adeo per-
ipsumque auctoritati adversum est, quod
crues multum dignitatis divitiarumque
ferret.

Hinc porro factum est, ne Jacobus
potibus, et dignitates deferens, per
aliorum civium respectu, meriti ratione
etiam apud Pazzios prima odiorum
neque Mediceos primus metus argueret
quorum utrumque, quantum crederetur
acquireret, tantum materie alteri ad con-
dam suppeditabat, adeo ut Pazzi, in nec
negotio, quibus cum aliis civibus concurre-
ipsum erat, male à magistratu accepti libere
Octoviri præterea, Franciscum Pazzium
me agentem, levissimam ob causam, nobili-
vel ejus vel quæ ejus generis civibus debet
respectu, Florentiam reverti cogeret. Ita
inbique non citra contumeliosas irascunt
querebantur, quæ quidem aliis suspitionibus
ipsi vero injurias provocabant.

Duxerat Joannes Pazzius in matrimonium
Joannis Borromei, civis opulentissimi, cuius

fortunæ, quod alia prole destitueretur,
omnes redibant. Nihilominus Carolus,
pos, quandam earum partem occupavi-
in judicium delata, lex promulgata fuit,
nis Pazzii uxor hereditate paterna spo-
eque in Carolum transferebatur: quæ
injuriæ Pazzii, Mediceis solis accep-
bant. Quæ de re Julianus Mediceus
apud fratrem Laurentium sollicitè
nimirum sese, ne dum nimium ample-
tur, omnibus excidant: Verum Li-
tam adolescentia quam potentia c-
omnia agere, omniaque ab ipso depen-
ri volebat.

Cum ergo Pazzii, tanta nobilitate
tiis præstantes, tot injurias diutius fer-
sent, tandem rationem earum vend-
inire cœperunt, primusque eorum,
tractaret, Franciscus fuit, utpote cui
atque superbæ omnium reliquorum
eoque constitueret, aut iis potiri, quæ
videbantur, aut id quod superesset in-
præcipitare. Secefferat is Romam, quæ
tinorum administratio ipsi displicet
contemnenda pecuniæ vi, pro mo-
Florentinorum mercatorum, lucrum
Cum ergo Comiti Hieronymo fan-
esset, atque frequenter convenirent,
de Mediceis inter se dolebant: adeo
turnas quærimonia tandem sermo in-
retur, omnino necessarium esse, si mo-
perio suo tuto potiri, alter secure in-
velit, ut administratio Reipubl. El-
taretur: quod quidem Laurentio &
vi, suo quidem judicio, fieri nautic
Interim exultabant, Pontificem
haud difficulter in eorum necem
modo facilitas rei perpetrandæ ipsi
tetur.

His igitur cogitationibus implicari, rem omnem Francisco, Salviati, Archiepiscopo Pisano, communem esse voluerunt, qui quidem, quod magno animo, prætereaque non dudum à Mediceis injuria affectus esset, facile in partes pertrahi se passus est. Dum ergo de re deliberarent, visum ipsis fuit, Jacobum porro Pazzium ejus participem facere, utpote sine cujus adminiculo, vix quidquam conari liceret: Decretum ergo, ut Franciscus eam ob rem Florentiam proficisceretur, Archiepiscopus vero Comesque Romæ subsisterent, cumque res postularet, omnia apud Pontificem deponerent. Habuerat Franciscus Jacobum sedatum ac inflexum magis, quam optasset, eaque re Romam perscripta, visum fuerat, majore autoritate ipsum flectendum esse, adeo ut Archiepiscopus Comesque negotium omne Joanni Baptistæ Monteseccio Pontificio stipendiario concederent.

Erat vir ille bellica virtute fatis celebris, tum Pontifici Comitique, ob beneficia accepta, obstrictus, nihilominus ajebat, rem esse difficultatis, & periculi plenam, quæ quidem pericula, Archiepiscopo minime considerata esse videbantur, quod nimirum Pontificem Regemque ad ea consilia concurrere diceret, quibus odia Florentinorum civium in Mediceos, magnus præterea eorum qui Salviatos atque Mediceos sequebantur, numerus, facilitas etiam rei perpetrandæ, quod nimirum fratres, citra omnem suspensionem, nulloque famulatio stipati per urbem incedere solerent, accederet: quibus quidem Joannes Baptista fidem non adeo plenam adhibuit, utpote qui ab alijs Florentinis, longe aliter rem se habere aliquando intellexisset.

Dum hæc contra Mediceos, eum ad modum, disputarentur, accidit, ut Faventini Dominus morbo implicaretur. Videbatur ergo Archiepiscopo atque Comiti, commodum ea occasione

Joan-

His igitur cogitationibus implicatus Franciscus, Salvator, Archiepiscopus, hanc mentem esse voluerunt, qui quidem magno animo, potenterque non dubitantes affectus esset, facile in partem potius est. Dum ergo de re deliberaret ipse fuit, Jacobum pontificem quoniam facere, utpote sine cuius adiutorio, quam conari liceret: Decretum ergo, cunctis tam ob rem Florentiam profectis Archiepiscopus vero Comiteque hanc rem, cumque res postularet, omnia apud se deponeret. Habuerat Franciscus sedatum ac inflexum magis, quam operaque re Romanam persequi, virum fuerat, auctoritate ipsum sedendum esse, Archiepiscopus Comiteque negotium cum Baptista Monseleccio Pontificis hanc concederent.

Erat vir ille bellica virtute satis celebris Pontifici Comique, ob beneficia accepta strictus, nihilominus aiebat, rem esse salutis, & periculi plenam, quae quidem per Archiepiscopo minime consideranda essent, quod nimirum Pontificem hanc ea consilia concurrere diceret, quibus remanentorum civium in Medicos, magis res eorum qui Salvatos atque Medicos habebant, numerus, facilitas etiam rei personae quod nimirum Pontificem hanc mulloque famulatio stipari per urbem solerent, accederet: quibus quidem Joanne Baptista fidem non adeo plenam adhibuit, quam ab aliis Florentinis, longe aliter rem hanc aliquando intellexerit.

Dum haec contra Medicos, cum alio disputarentur, accidit, ut Faventino verbo implicaretur. Videbatur ergo Archiepiscopus Comiti, commodum et necesse

Joannem Baptistam cum copiis Florentiam petere posse, tanquam urbe à Faventino occupatas, Comiti recuperare. Voluit igitur Comes, ut Baptista Laurentio nomine conveniret, atque de rebus ejus consilium rogaret, inde Franciscus adiret, ejusque opera, Jacobum Pazzi traducere niteretur, atque quo eum fangi nancisceretur, ante discessum cum ea de re conferret, quem quidem operam eo conferre cupere deprahendit.

Ergo Florentiam delatus Baptista adiit, ab eoque humanissime exceptus, tam prudenter quam amice adeo ut Joannes Baptista virum miraretur longe alium, quam sibi persuasum habere humanissimum, prudentissimum, amicissimum animadverteret: Nihil ro Franciscum conveniendum censui absente, Lucamque digresso, Jacobus quidem ab initio alienissimum experum antequam illum relinqueret, Perithoritate aliquanto motum agnovit. Nihil siquidem Jacobus monuerat ut rebus peractis, ea reverteretur, interim Fratribus diturum, seque cum ipso de negotio deliberaturum.

Peraeto itinere, Joannes Baptista regressus, Laurentium simulatis conre perrexit, inde cum Francisco Jacobo adgressus, eum tandem in sententiam porroque de modo rei perpetravit. Non videbatur Jacobo rem per ambo fratres Florentiae agerent, igitur esse, quousque Laurentius ciscatur, quo propediem iturum fuisse id quidem consilii Franciscus non minus etiam Laurentius Romam nihilominus utrumque fratrem au-

inter ludendum, aut in templo opprimi facile posse censuit. Porro quo ad auxilia, quæ foris expectanda essent, videbatur ipsi, Pontificem tanquam Castellum Montonis obsessurum, exercitum cogere posse, quo castro Carolum Comitem mulctare eo nomine possit, quod in Perusino Senesque agro aliquando turbasset. Verum id temporis nihil aliud constitutum, quam ut Franciscus Pazzius, una cum Joanne Baptista, Romam proficisceretur, ibique apud Pontificem Comitemque negotium concluderet.

Deliberatum ergo ea de re iterum Romæ, atque obsessione Montenii constituta, tandem conclusum, ut Joannes Franciscus Tolentinas, Pontificis stipendiarius, in Flaminiam, Laurentius vero à Castello, Montonem pergeret, iisque in locis utrisque cum turmis suis, coactisque præterea ejus vicinæ incolis, accincti opperirentur, quæ Archiepiscopo Salviati, Franciscoque Pazio ipsis injungere liberet. Atque hi quidem, una cum Joanne Baptista Monteseccio, Florentiam pergerent, ibique rem omnem pro occasione disponerent, cui perficiundæ Ferdinandus Rex, omnem suam operam, per oratorem obrulit. Ergo postquam Archiepiscopus, unaque Franciscus Pazzius, Florentiam appulissent, in partes suas pertrahere Jacobum Poggium, adolescentem liberatum, sed ambitiosum novarumque rerum cupidum, binos præterea Jacobos Salviatos, quorum alter frater, alter affinis Archiepiscopi erat, Bernardum Bandinium, Napoleonemque Franciscum, juvenes audacissimos, Pazziisque obstrictissimos, extraneorum vero Antonium Volaterranum, quendamque Stefanum Sacerdotem, qui Jacobi filiam linguam Latinam edocebat, sibi alci vere. Renatus vero Pazzius, vir prudens pariter & gravis, qui mala optime perspecta habebat, quæ istiusmodi conatus comitari solent, non modo in conjurationem non consensit, ve-

rum

rum eam detestatus , qua poterat via impedire conabatur.

Alebat id temporis in schola Pisana Pontifex , Raphaëlem Riarium , Comitis Hieronymi nepotem , ut juri Pontificio eo loci operam daret , eumque ibi degentem , Cardinalitia dignitate illustraverat. Hunc igitur Florentiam vocandum conjuratis videbatur , tam quo ejus adventu conjuratio lateret , multique conjuratorum in ejus famulatio occultari possent , quam quo inde occasionem rei perpetrandæ opperirentur. Obtemperavit Cardinalis , fuitque à Jacobo Pazzio , in ædibus suis ad Montugham prope urbem exceptus. Speraverant conjurati , hujus interventu , fratres Mediceos unum in locum pellici eaque ratione opprimi posse. Egerunt ergo , ut fratres Cardinalem ad rus Fesulanum invitarent , verum Julianus , seu fortuito , seu studiose , convivio interesse noluit , adeo ut hic conatus evanesceret.

Igitur , si idem Florentiæ conarentur rem felicius cessuram , atque fratrem utrumque necessario convivio interfuturum arbitrati , eam ad rem , vigesimum sextum mensis Aprilis diem , Anni MCCCCLXXXIX , sibi sumserunt. Jamque fratres , in ipso convivio , opprimi posse rati , nocte , quam diem illum antecedebar congregati , qua porro ratione rem administrarent facile convenère , verum Francisco postridie denuo renunciatum fuit , Julianum convivio non interfuturum. Ergo iterum conjurati convenientes , eædem omnino maturandam decrevère , fieri alioquin non posse quin res tot hominibus jam credita , tandem evulgaretur : Hanc ob rem fratres , in summo S. Reparatz templo trucidandos , convenère , utpote quem ad locum illi pro more , Cardinalem conventuri essent. Joanni Baptistæ provinciam , interficiendi Laurentii , demandatam volebant. Francisco vero Pazzio , atque Bernhardo Bandinio Juliani : verum id Baptista constanter recusa-

vit,

vit, seu quod familiaritate quæ cum Laurentio ipsi fuerat, animo emollitus, seu alia ex causa motus fuisset. Dixit ergo, nunquam se in animum inducere posse, ut tam atrox facinus, ipso templo committeret, prodicionemque cum Sacrilegio cumularet, quæ quidem cunctatio omnes quidem ipsorum conatus evertit. Postquam etenim temporis angustia urgerentur, necessum ipsis fuit ut provinciam istam Antonio Volaterrano, Stephanoque Sacerdoti committerent, qui tamen tam experientia, quam natura, tantæ moli omnino impares erant. *Quod si etenim ullo in negotio, animus ingens firmusque tamque ad vitam quam mortem, multis casibus exploratissimus requiratur, enim in istiusmodi conatibus necessarium esse constat, in quibus viros in armis expertissimos, cadibusque instructos, animo aliquando deficere, quam sapientia experientia comprobatum fuit.* Ergo re cum ad modum constituta, voluere porro ut rei adgrediendæ signum esset, quando Sacerdos, cui in summum templo Sacra peragenda essent, mysterium conspicendum præberet.

Mysterium Sacrum cædis.

Interim Archiepiscopus Salviatus, una cum suis, atque Jacobo Poggio, Palatium publicum occuparet, quo Dominos seu lubentes, seu vi ac actos, post eandem perpetratam, propitios haberent. Tandem ad templum progressi, Cardinale Laurentiumque jam adesse comperere, Julianum tamen, licet mysteria agi inciperentur, nondum comparuerat. Eam ob rem Franciscus Pazzius Bernhardusque Bandinius, quibus ipsius interciendi cura incumbabat, eum in ædibus quæ tum, precibus tandem, arteque mira in templum protraxere.

Dignum sane est, quod memoriæ commendatur, tantum odium, animumque tanti scelesti conscium tam ingenti obstinatione atque robore, à Francisco Bernharδοque adeo profunde cultari potuisse. Siquidem Julianum comite

via, seu quod familiaritate quæ calidior
ipsi fuerat, animo emollius, seu ad rati-
onem suaveret. Dixit ergo, nunquam se
inducere posse, ut tam atrox facinus ipse
committeret, prodicionemque tam
cumularet, quæ quidem cunctis res-
ipsum conatus evertit. Postquam res-
pore angustia urgeretur, necesse fuit
provinciam istam Antonio Vicerari
noque Sacerdoti committere, quæ
experientia, quam natura, tam ut
impares erant. Quod si etiam ad id re-
tineo, minus capere experientiam
in utroque modis necessariam esse ad
quibus res in armis experientiam, tam
munitus, animo adquirenda dicitur, quam
experientia comprobata fuit. Ergo in
dum constituta, volvere porro ut rei ingre-
die signum esset, quando Sacerdos cui
templo Sacra peragenda essent, apertum
spiciendum preberet.

Mythi
nam So-
crum ca-
dis. Interim Archiepiscopus Salvius, ut
fuit, atque Jacobo Poggio, Palatium
occuparet, quo Dominos seu habentes, et
actos, post eandem perpetrata, propo-
rent. Tandem ad templum progre-
Laurentiumque jam adesse compertum, jam
tamen, licet mytheria agi inciperetur, nihil
comparuerat. Eam ob rem Franciscus
Bernhardusque Bandinius, quibus ipsius
ciendi cura incumbere, cum in altibus
tum, precibus tandem, atque mira in tempore
procrastare.

Dignum sane est, quod memorie commo-
tur, tantum odium, animumque candore
conscium tam ingenti obstinatione appa-
re, à Francisco Bernharoque adeo prome-
ari potuisse. Siquidem Julianus amicus

per viam, inque ipso templo, juvenili
atque facetiis tædium levabant, quineti-
ciscus, tanquam Julianum complexurus
eum sollicitè tentaverat, num forte the-
alio armaturæ genere munitus esset.

Non latebat quidem Mediceos fratrum
odium, quo administrationem Re-
creptam euperent, verum de vita mini-
ti erant, quod nimirum persuasum ipsi
si quid ejus in animo haberent, civi-
modum vix egressuros, eamque ob rei
salutis cura intermissa eorum amicitia
simulabant.

Ergo cum homicidæ in procinctu
quidem propter Laurentium, ubi nim-
maximam hominum frequentiam, cit-
nem se recipere poterant, hi vero
num, jamque signum præstitutum cor-
subito Bernhardus Bandinius, gladio
eam ad rem præparato, pectus Julia-
adeo ut is vix aliquot passus absceden-
inde Franciscus Pazzius in eum recun-
berrimis ictibus repentitis tanto fer-
nem in illum adegit, ut furore plane
sibi ipsi atrocissimum vulnus in cru-
Ex altera parte, Antonius Stephanu-
rentium impressionem fecerunt, et
ictibus petitem, leviusculum ad gula-
infixerunt, siquidem factum est, si
negligentia, seu Laurentii animo, c-
fendere niteretur, sive tandem eo-
præsto erant suppetiis, ut omnis ex-
natus frustraneus esset: adeo, ut si
sternati, fugam capefferent, atque i-
reciperent, ex quibus tamen post-
tracti, atque ignominiose trucidati
universam per urbem tracti fuere.

Interim Laurentius, iis, quos per
amicis munitus, ad Sacrarium ter-

tum recepit. Bernhardus Bandinius, postquam Julianum exspirasse animadverteret, Franciscum porro Norium, Medicis amicissimum interfecit, seu quod antiquo in eum odio ferretur, seu quod is Juliano opem ferre conatus fuisset, neque tot cædibus exsatiatus, in partes versum Laurentium se recepit, quo animo suo atque celeritate restitueret, quod illi tarditate atque animi imbecillitate neglexerant: verum quod Sacrarium obsecratum offenderet, nihil egit.

Inter hos motus atque tumultus, quibus templum ipsum corruere videbatur, Cardinalis aram complexus, vix ægre à Sacerdotibus eoque protectus fuerat, ut Dominis eum inde petere, atque in Palatium suum conducere liceret, ubi maximas inter sollicitudines metumque, quoad liberaretur, ipsi commorandum fuit.

Degebant id temporis Florentiæ Perusinorum quidam, qui à partibus urbe pulsi fuerant, eos Pazzii, restitutione in patriam stipulati, in suas quoque partes pertraxerant. Eam ob rem Archiepiscopus Salviatus, qui una cum Jacobo Poggio, suisque Salviatis, amicisque, Palatium occupare properabat, eos sibi conjunxerat, atque Palatium jam ingressus, parte suorum inferius relicta (quosum esset portam occupare, quamprimum in superiore parte tumultuatum animadverterent) ipse, majore cum Perusinorum parte, gradus conscendere coepit, verum, cum Domini pransum ivissent, aliquantum ipsi expectandum, sed parvam post moram, à Cæsare Petruccio, signifero justitiæ, intromissus fuit. Ergo cum paucis sese intus recipiens, reliquos præ foribus reliquit, quorum major pars in grammatophylacium secedens, incuriosius janua observata, quod nimirum seram eum ad motum fabrefactam haberet, ut extra clavis adminiculum, neque intus neque extra referari posset, ibi occlusa hæsit. Interim Archiepiscopus, tanquam Pontificis nomine quæ-

quidam apud Cæsarem acturus, interrupto ambiguoque sermone, cum allocutus, atque ex animo trepidatione tam vultu quam voce conturbatus tantam Cæsari suspensionem incussit, ut is in maximum clamorem erumpens ex cubiculo profiliret, ibique obviam Jacobum Poggium crinibus prehensum, statoribus suis vincendum obtruderet: clamore porro Dominos excitaret, qui quidem correptis iis, quæ casus suppeditabat, telis, omnes qui cum Archiepiscopo Palatium conscenderant, quorum pars occlusa, pars cæterum inutilis erat. aut subito interfecere, aut vivos per fenestras, precipitavere, inter quos Archiepiscopus, bini *Archiepiscopus laqueo su-* Salviati, Jacobusque Poggius laqueo gulam fregere. At illi, qui infra ad portam substitierant, oppressis excubatoribus, portam omnemque inferiorem Palatii partem occupaverant, adeo ut *penitus* cives licet tumultu eo excitati, nec armati auxilio, nec inermes consilio Dominis adesse possent.

Interim Franciscus Pazzius, Bernardusque Bandinius, postquam Laurentium evasisse, alterumque ipsorum in quo nimirum omnis spes sita erat, graviter faucium animadverterent, consternati hærebant. Bernhardus quidem, eadem animi promptitudine de salute sua sollicitus, qua in Mediceos vindicandos descenderat, omni spe victoriæ destitutus, fuga sibi feliciter consuluit. At Franciscus domum regressus, tentare quidem voluit, an equo vehi posset, (constitutum siquidem erat ut per urbem ad arma, libertatemque capeffendam plebem hortarentur) verum quod vulnus altius penetrasset, multumque jam cruoris inde manasset, id facere dolore prohibitus fuit. Eam ob rem, postquam vestibus sepositis, nudus lectulo sese recepisset, Jacobum rogare institit, ut id muneris suo nomine exequeretur. Et Jacobus quidem, licet jam senex, atque id generis minime callens, quo extremam fortunæ aleam tentaret. equum insiliens, centumque circiter armatis. quos

quos eam ad rem conduxerat, stipatus, ad forum Palatii perrexit, ibique populum libertatemque vocare cepit. Verum quod populus ad fortunam liberalitatemque Mediceorum obsurduisset, libertas vero Florentiæ nihil expeteretur, neminem qui responderet habuit. Soli Domini, qui partes Palatii superiores occupaverant, saxis ipsum excederunt, minisque quantum potuere, exterruerunt. Joannes præterea Saristorius cognatus ipsi obviis, postquam ob turbas istas in eum acerbe iniectus fuisset, ut domum reverteretur hortari cepit, libertatem nimirum, populumque reliquis civibus, non minus ac ipsi, cordi esse.

Omni ergo spe Jacobus destitutus, postquam Palatium sibi adversum, Laurentium vivum, Franciscum saucium, neminemque conatibus suis propitium conspiceret, consilii plane inops, de salutis sua cogitate, fugamque capeffere conglobatoque agmine ex urbe erumpens, versus Flaminiam properare cepit.

Interea universa urbs armata confluxerat, Laurentiusque salvus, magna armatorum copia circumvallatus, ædes suas repetierat, Palatium etiam à populo recuperatum, omnesque adversarum eo partium, aut capti, aut cæsi fuerant. Jamque universam per urbem Mediceorum nomen vocabatur, cæsorumque artus aut hastis infixi, aut per urbem tracti, Pazziique ab omnibus, tam vehementissimis quam factis atrocissimis, undique sectari conspiciebantur, Ædes præterea eorum omnes occupatæ, atque Franciscus nudus ex aribus protractus, inque Palatium conductus, juxtaque Archiepiscopum suspensus fuerat. At hic quidem nulla injuria, quæ vel inter eundem vel ipso Palatio sive dicto, sive facto, in eum ireretur moveri, neque vel unicum verbum aut ullam doloris notam, tacitus suspiria ducens Gulielmus Pazzius, Laurentii cognatus, tan-

no

nocentia sua, quam Blancae conjugis ope, in Laurentii ædes salvus evasit. Neque porro quisquam civium fuit, qui vel armatus, vel inermis, ea in necessitate, ædes Laurentii negligeret, aut non omnes suas facultates ipsi offerret. Tandem nimirum fortunam atque benevolentiam, ea familia, prudentia atque liberalitate sua, sibi comparaverat.

Renatus Pazzius dum ea res perpetraretur, rus concesserat, ubi successum edoctus, alienam vestem indutus, fuga sibi salutem parare nitebatur: verum agnitus, captusque Florentiam reductus fuit. Jacobus dum Alpes trajiceret, ab Alpium incolis, qui rem jam fama edocti erant, fuga ipsius perspecta, captus, itidem in Florentinorum manus devenit, neque impetrare potuit, licet id sæpissime peteret, ut ab iis, qui eum ceperant, interficeretur. Ergo quadriduum à Juliani cæde, Jacobus & Renatus morti adjudicati fuere. Porro inter tantam hominum stragem, quorum artibus omnia compita respersa conspiciebantur, nullius mors præter hujus Renati, cujusquam misericordiam provocavit, quod nimirum vir prudens bonusque habitus, neque ea superbia, quæ cæteri Pazziorum notatus fuisset.

Pazzii

Ne vero tot casus, exemplo aliquo præter ordinem vacarent, fuit primo Jacobus sepultura *morte* avira reconditus, inde, tanquam communione *plexi* sacra interdictus, erutus inque pomærio sepultus, hinc iterum captus, laqueoque, quo vitam finierat, per urbem tractus, tandem cum nullibi ipsi sepultura pateret, ab iis ipsis, qui eum ignominiose traxerant, in flumen Arnum, id temporis tumidum, præcipitatus fuit. Exemplum sane adversæ fortunæ memorandum, virum nimirum tantarum opum, atque prosperitatis, in tam extremam calamitatem adeo ignominiose, subito devolvi. Constat quidem, eum vitiis quibusdam non caruisse, inter quæ alea atque blasphemix.

perditiss.

perditissimo homine vix dignæ, recensentur, verum ea vita, eleemosynis largiter pensabat, siquidem multis egenis, locisque piis, liberaliter subvenire solebat. Porro etiam hoc in ipsius laudem dici queat, quod eo Sabbathi, qui eadem præcessit, die, ne quemquam adversæ suæ fortunæ participem faceret, omne æs alienum exsolverit, omnesque merces, quas tam in ædibus, quam in Telonio alienas habebat, dominis suis, quam sollicitè restitui curaverit.

Joanni Baptistæ Monteseccio, post multas questiones, caput amputatum fuit: Napoleo Franciscus fuga supplicium evasit. Gulielmus Pazzius relegatus, ejusque cognati, in turrem Volaterranam profundissimam, custodiæ mandati fuere. Inde tumultu omni composito, conjuratisque punitis, funus Juliani, omnium civium lachrymis peractum fuit: siquidem tanta in eo liberalitas atque humanitas elucebat, quanta à nemine, ejus dignitatis, desiderari potuisset. Superstitem vidit urbs ex eo posthumum Julium ea virtute atque fortuna illustrem, quam universus orbis novit, sicuti cum ad rem ventum erit, nobis vita modo supersit, copiose demonstrabimus. Copiæ porro illæ, quæ Laurentio duce in valle Tiberina, atque quæ sub Francisco Tolentinæ, in Flaminia exitum conjurationis opperiebantur, quo Pazziis commodum opitularentur, versus urbem movere cœperant, verum cum calamitosum ejus finem percepissent, pedem retulerunt.

*Pontif.
eversis
proditi
nam ar-
cibus
bellum
moveret.*

Postquam ergo Pontifex atque Rex consilia sua ut eversa ita etiam detecta rescivissent, profligato omni respectu decreverunt ea, quæ per insidias minus feliciter cessissent, aperto jam Marte conari. Coactis ergo maxima celeritate utrique copiis suis, quibus Florentinam Rempubl. invaderent, Laurentium Medicum solum peti, neque alium Florentinorum quemquam ipsis pro hoste esse, publice constare voluerunt. Atque copiæ quidem

periculoso homine vix digne, restitit
cum ea vix, ceterosque huiusmodi
deum multis egens, locique pui, huius
venire solebat. Porro etiam hoc a pueris
dici quod, quod eo Sabbato, quod
cessit, die, ne quicquam adesse iam
participem faceret, omne ex athenis
omnibusque merces, quas tam in athenis
Telonio alienas habebat, domini sui, quod
licet restitui curaverit.

Joanni Baptiste Montecitorio pulcherrimas
fines, caput amputatum fuit: Superis
suis fuga supplicium erat. Gubernat
relegatus, quique cognati, in tuum
nam profundissimum, custodit: nam
inde munus omni compositum, conatus
natis, fuit Juliano, omnium civium
periculum fuit: siquidem tanta in eo
aque humanitas elucebat, quanta a
dignitatis, desiderari possit. Superis
dixit urbs ex eo posthumum Julium et tuum

Juliani que fortuna illustrem, quam universis
ingens vix, fuit cum ad rem ventum est, nullo
modis modo superis, copiose demonstratum. Qui
porro ille, que Laurencio Tolemi, a
aque que sub Francisco Tolentio, a
nia exitum conjugationis opprobrium
Pazziis commodum optularentur, rebus
movere ceperant, verum cum calamitas
finem percipissent, pedem reverterent.

Pontif. Postquam ergo Pontifex atque Rex
erectis suo ut cetera ita etiam deo nullo
predio garo omni respectu decreverunt ea, que
sum ar- dias minus feliciter cessissent, pueri
cribis conari. Coactis ergo maxima celestium
bellum copiis suis, quibus Florentinam Romam
mores. derent. Laurentium Medicum solum
alium Florentinorum quemquam ipsi
esse, publice constare voluerunt. Iste
quod

quidem Regis jam Troentum trajecerant
ficus vero Perusium usque pertigerant,
Florentini quod ad defensionem sese
sent fulmine anathematis percussi fuerant
tius ergo postquam se unum bello isto
adverteret, ante omnia, animos civium,
randos duxit, eosque principes in Pala
vocatos, coram Dominis sic alloquendo

Nescio equidem, excelsissimi Domini
cives magnifici, num eorum, quae haec
cesserunt, nomine, coram vobis mihi
an vero congratulandum sit. Enimver
moriā revocare volo, quanta cum
quamque immani odio ego circumven
que meus trucidatus fuerit, facere equi
possum, quin eo nomine doleam, & te
atque medullitus exhorrescam. Post
considero, quanta cum promptitudin
amore, urbisque universae consensu, et
vindicta, egoque protectus fuerim
fieri nequit, quin summopere gaudea
tus leticia perfundar, atque quodam
me rapiar. Quod si etenim experier
dire voluit, plures me inimicos in hac
re, quam cogitaveram, at pol eade
testata est, plures me hic, atque ferver
cos habere, quam credideram. Ergo
ut tam vobiscum, ob merita in me vesti
deam, quam ob aliorum injurias cond
rum injuriarum eo potiore ration
dam duco, quo ex raræ magis, ab
plo, atque nusquam à nobis prov
Quo porro, vos obtestor cives ma
versum fatum familiam nostram
fat, ut ea ne inter amicos quidem, int
inter ipsa sacra tuta essent! Solent ha
mortem metuunt, ad amicos, solent
confugere, at eosdem nos in pernici
armatos, experti sumus, Solent ac

sefe recipere, si quos, seu publicis seu privatis de
causis, sibi metuere conspiciamus: Ergo ne ab iis,
à quibus alii proteguntur, trucidari, eoque loci,
ubi parricidia atque homicidia asylum paratum
habent, Medicei sicarios offendere meruere? Ve-
rum Deus, (qui hactenus familiam nostram nun-
quam destituit) etiam nos salvos esse, justamque
nostram causam tueri voluit. Quanam etenim,
obsecro, injuria, à nobis profecta esse queat, quæ
tam immane vindictæ desiderium provocare de-
buerit? Enimvero eos, qui tanto in nos odio se
ferri testati sunt nulla unquam privata injuria
affecimus: quod si etenim illos offendiissemus, oc-
casio, qua nos offenderent, præcepta ipsis fuisset,
quod si vero publicas injurias, modo aliquæ in
iplos profectæ sint, nobis imputare velint, tum
ipsi vos magis, quam nos, atque hoc potius Pala-
tium majestatemque hujus senatus, quam fami-
liam nostram petunt, dum eo pacto manifesto
produnt, in nostram gratiam, cives vestros imme-
rito vos opprimere. Quod quidem ab omni ve-
ritate quam alienissimum est: siquidem nec nos,
si in potestate nostra fuisset, nec vos, licet id pe-
riissemus, unquam id facturi utrique fuissemus.
Quod si etenim veritatem rei cuiuspiam explorare
libeat, facile is comperiet, familiam nostram, non
aliam ob causam, tanto omnium consensu hacte-
nus amplificatam fuisse, quam quod humanitate,
liberalitate, & beneficiis, quemvis vincere stu-
duerit. Quod si ergo extraneos honore affecimus,
qui obsecro in propinquos injurii esse possumus?
Quod si vero dominandi libidine ad ea descen-
dere, (quam quidem mentem ipsis fuisse, quod
Palatium forumque occupaverint, facile depræ-
hendi queat) quam turpis, ambitiosa, atque con-
demnanda ea causa sit, id porro res ipsa loquitur
atque dijudicat. Quod si vero odio atque invi-
dia, ob nostram auctoritatem moti eo prorupè-
re, tum porro non nos, sed vos petunt, qui eam
in nos

in nos contulistis. Enimverò, ea autoritas odium meretur, quam homines sibi usurpant, non ea, quæ humanitate, liberalitate atque magnificentia acquiritur. Vos porro testes esse potestis, hanc nostram familiam, nullum unquam dignitatis gradum conscendisse, ad quem non ab hoc Palatio, unaninique, vestro consensu, vocata fuerit. Neque etenim Cosmus avus meus, vi armataque manu, sed consilio unaninique consensu vestro, ab exilio rediit. Neque parentem meum senem, atque valerudinarium, ipsius dignitas, à tot hostibus protexit, sed vos, autoritate atque benevolentia vestra. Neque ego post obitum patris mei, propemodum adhuc puer, existimationi familiæ meæ tuendæ par fuisset, nisi consilia benevolentiaque vestra me servassent. Neque familia mea, hanc Rempublicam hætenus regere potuisset, nisi vos una cum ipsa, ei regendæ contulissetis. Eam ob rem, ignorare me sane lubens fateor, quænam ipsorum odii invidiæque in nos causa condigna esse queat. Invidiam potius istam in antecessores suos convertant, qui superbia atque avaritia sua, ea existimatione exciderunt, quam nostri majores, plane consilio his contrario studioque sibi compararunt. Verum concedamus, injurias à nobis in ipsos profectas, atroces esse, meritoque exitio nostro eos invigilasse, quid ergo hoc Palatium offendi inde meruit? quid scædus cum Pontifice Regeque contra libertatem hujus Reipubl. sibi vult? cur pax diuturna Italiæ evertitur? hæc quidem excusari nulla ratione queant, siquidem eos offenderere debebant, à quibus ipsi læsi fuissent nec privatas inimicitias, publicis injuriis miscere, unde quidem sit, ut etiam ipsis extinctis, mala nostra reviviscant, dum nimirum, eorum causa, Pontifex atque Rex bellum contra nos, vel quod ipsis prætere libet, contra me potius, meamque familiam movent. Atque utinam vera dicerent! remedia

si qui-

siquidem parata certaue forent, neque tam malus civis essem, qui meam salutem, periculis vestris anteponerem, quin potius exitio meo, incendium vestrum extinguerem. Cum vero potentiores, quas inferunt injurias, semper honesto aliquo titulo operire soleant, ideo fit, ut injurias hasce enormes, istiusmodi rationibus fucare conentur: quod si vero aliud vobis videatur, eccum me in potestate vestra! penes vos situm est, aut me tuendum suscipere, aut deferendum decernere, vos mihi patres, vos defensores constituo, idque omnino facturum sum, quod à vobis mihi injunctum fuerit, neque detrectabo, si vobis ita visum sit, bello huic, sanguine finem imponere.

Non potuere cives, dum Laurentius verba faceret, sibi à lachrymis temperare, eaque humanitate, qua ipsum orantem audiverant, porro eum erigere coeperunt. Tanta ipsius, suorumque in patriam esse nimirum beneficia, ut ea, ipsum bono animo esse jubeat, paratas siquidem sese esse, eadem promptitudine, qua mortem fratris vindicassent, ipsique vitam conservassent, etiam porro ejus existimationem atque dignitatem tueri, aut pariter patriam, cum ipsius salute, amittere. Quo vero verba factis comitarentur, ipseque à domesticis deinceps insidiis tutior esset, de satellitio, quod ex publico aleretur, ipsi prospexerunt. Inde ad belli curas conversi, tam pecuniam quam militem, quanto id fieri poterat studio atque celeritate coegerunt, auxilia etiam Venetos, Ducemque, ex pactis rogarunt.

Pontifex ex pastore in lupum degenerasset, ne forte tamquam noxii ab ipso devorarentur, causam suam publico scripto purgare, omnemque Italiz prodicionem atque insidias, quibus ipsorum Respub. petita fuisset, exposuere. Pontificem nimirum impium atque injustum esse Pontificatumque malis artibus occupatum, pejus administrare, eos siquidem, quos amplissimis

Præ-

Prædaturis (prædaturis inquam) præfecisset, inter conjuratos atque patricidas esse voluisse, qui tam sceleratum atque proditorium facinus, in ipsa æde sacra, in ipso sacrorum ritu, imo in ipsâ Sacramenti celebratione perpetrarent, porro (posteaquam ipsi minus successerit, cives trucidare, administrationem Reipubl. evertere, urbemque depopulari) inde ipsis sacris interdicioere, atque spiritualibus telis in se sævire. Quod si vero Deus justus, ipsique violentia odio esse pergat, proculdubio horum Vicarii sui scelerum rationem propediem habiturum, neque aspernaturum eorum preces, quibus aures hoc loco obseratz, eas id ipsum dirigere videretur.

Ergo Florentini, non modo interdictionem sacrorum non receperunt, aut eas se teneri voluerunt, sed etiam sacrorum ministros, autoritate sua, adegerunt, ut sacra pro more peragere pergerent. Concilio quoque omnium ministrorum, qui ipsorum Imperio parebant, Florentiz convocato, à Pontificis injuria, ad fortunum concilium provocarunt.

Florentini interdictionem respiciunt Concilium cogunt.

Neque porro Pontifici rationes, quibus causam suam etiam ipse tueretur, defuere: S. Pontificii siquidem officii esse tyrannidem opprimere, sceleratos extinguere, bonosque evehere, easque res omni opportuno remedio curare ajebat. At non esse Principum sæcularium, Cardinales in vinculis habere, Episcopos laqueo suspendere, Sacerdotes interficere, deartuare, trahere, noxios pariter atque innoxios excanificare.

A Pontifice ad futurum generale concilium provocant.

Nihilominus, inter eas expostulationes atque inculpationes, Florentini Cardinalem, quem incustodia habebant, Pontifici cesserunt, atque ea ratione id egerunt, ut jam Pontifex atque Rex eo audactius, totis viribus eos invaderent, amborumque copiz (Alfonso Ferdinandi filio Duce Calabriæ, Fridericoque Urbinatum Comite ducibus) in Chiantensem agrum, per Senensium

dictio-

ditionem (utpote qui ab hostibus starent) descenderent, eoque loci Raddam, multasque præterea arces caperent, omnemque regionem prædarentur : Inde Castellinam obsidione cingerent.

*Veneti
auxilia
negant.*

Florentini porro tanto cum impetu invasi, non mediocriter angebantur tam quod copiis destituerentur, quam auxilia lentius progredi animadverterent. Licet etenim Dux auxilia submisisset, Veneti tamen, in causis privatis, ad auxilia sese teneri negaverant, cum ergo bellum in privatos motum sit, nihil ad id fœdus pertinere, etenim inimicitias privatas, publicam defensionem postulare. Ne ergo Florentini ulla ex parte sibi deessent, oratore Thoma Soderino ablegato, eos ad sanioꝛem mentem revocare tentarunt, intereaque temporis copias coegerunt, iisque Herculem Ferrariensium Marchionem præfecerunt.

*Castelli
na occupa-
ta.*

Hunc ad modum, dum Florentini sese ad bellum pararent, exercitus hostium, Castellinam in eas angustias compulerat, ut ea, à quadragésimo obsidionis die, deditione caperetur. Inde versus Aretium flectendo, Montem Sansavinum obsidere cœperunt. Atque jam exercitus Florentinorum, omni ex parte instructus, versus hostes perrexerat, tribusque ab eo miliaribus, loco tam opportuno confederat, ut hosti id quam incommodissimum esset, adeo ut Fredericus Urbinas, aliquot dierum inducias peteret, easque summo cum Florentinorum detrimento tam liberaliter concessas vix satis miraretur : siquidem iis denegatis, cum ignominia ipsi discedendum fuisset. Verum, cum eo induciarum tempore, rebus suis prospicere licuisset, eo elapso, in conspectu Florentinorum castrum istud occupavit. Inde hyeme jam instante, hostes in Senensium agrum ad hyberna concessere, Florentinorum quoque copiarum loca magis commoda occupavere : Marchio demum Ferrariensis,

riensis, nec sibi nec aliis utilitate parta, ad sua se recepit.

Sub hæc gesta Genuenses, à Mediolanensis im- *Disfi-*
perio, hanc ob causam defecere, Postquam à *dia ob*
coe de Galeazii, Joannes Galeazius filius, ad Rem- *admini*
publicam capeffendam ætate minus idoneus ef- *stratio-*
set, dissensio inter Sforzias, Ludoicum, nimi- *nem Me*
rum, Octavianum, atque Ascanium patruos, Bo- *diol. Du*
namque matrem oriri coepit, siquidem tam illi, *catus.*
quam hæc curatelam Ducis ambiebant. Verum
inter eas dissensiones, Bona Galeazii vidua, Tho-
mæ Soderini, id temporis Florentinorum Orato-
ris, tum Ceccii Simonettæ, qui Galeazio à secre-
tis fuerat, consiliis, superior stetit. Fuga eam ob
rem Sforzii arrepta, Octavianus quidem, dum
Addam trajiceret, suffocatus periit, reliqui di-
versa in loca, unaque Roberrus Sanseverinus,
quod inter eas turbas, deserta vidua, ad Sforzias
concessisset, relegati fuere.

Dum vero postea in Tuscia turbari coeptum
fuisset, quod Principes illi novam inde fortunam
aucuparentur, neglectis finibus, quisque diver-
sis modis sua recuperare conavere. Ergo Ferdi-
nandus, cum Florentinos nulla ex parte, quam
à Mediolanensi Ducatu, auxilia obtinuisse ani- *Genuum*
madverteret, quo porro eos etiam hoc commo- *ses ab*
do exueret, eum ad modum viduam implican- *imperio*
dam censuit, ut Florentinorum curam omitte- *Mediol.*
re, necessitate ipsa adigeretur, eamque ob rem, *deficiunt.*
auxilio Prosperi Adornii, Roberti Sanseverini
aliorumque exulum, Genuenses imperio Medio-
lanensi subtraxit. Solum castrum, quod Castel-
tum vocant, in fide manserat, qua occasione fre-
ta vidua, urbem recuperari posse speraverat, ve-
rum copiarum eam ob rem ab ea missarum, profligatarum
fuere. Ne ergo omne Mediolanense imperium
in discrimen præcipitaret, si id bellum perse-
qui pergeret, præsertim quod Florentinos, in
quibus solis spes supererat, bello gravissimo im-
plicatos

plicatos cerneret, constituit, postquam Gentium sub imperio habere nequivisset, at saltem eam amicam habere. Eam ob rem Baptistæ Fregoso, Prosperi Adorni hosti, Castelletum cessit, ut is imperio Genuensium occupato, Prosperum inde profigaret, atque Sforzias auxiliis destitueret. Fregosus ergo, Castelletti occasione, partiumque studiis adjutus, facile Genuensi Ducatu positus est: adeo ut Sanseverino atque Sforziis inde pulsus, in agrum Lunensem ipsis recipiendum esset.

Motu ergo isto in Longobardia composito, visum fuit Regi atque Pontifici, eorundem exulorum opera, in Tuscia, versus Pisam turbare, quo nimirum Florentinorum copiarum ea ratione in duas partes dividerentur. Constituere eam ob rem postquam hyems præterisset, ut Robertus Lunensibus omissis, Pisanos invaderet. Ergo Robertus, omnem Pisanum agrum, tumultu terroreque miscere, multas præterea arces occupare, atque universa ex regione, ad portas usque urbis prædas agere coepit.

*Legati
Imperatoris
Romæ
Galliarum
et Hungariorum
pro Florentinis.*

Inter hæc gesta, oratores Imperatoris, Galliarum & Hungariarum Regum, Florentiam convenerant, atque ad Pontificem missi, Florentinis authores fuerant, ut oratoribus ad Pontificem ablegatis, sese submitterent, omnia nimirum se facturos, ut optima pace impetrata, bellum componeretur. Neque recusarunt Florentini ejus experimentum capere, quo nimirum omnibus innotesceret, per eos non stare, quo minus pax undique parari posset, Verum oratores re infecta Romam rediere.

Florentini ergo, quo Regis Galliarum autoritate partes suas amplificarent, postquam nimirum ab Italici partim opprimi, partim deserui se animadverterent, Donatum Acciaivolum, virum Græcarum pariter ac Latinarum literarum peritissimum, in Galliam amandarunt, verum is itinere Mediolani animam deposuit. Quo ergo tam memoriam

moriam viri honore afficerent, quam in liberos gratos sese præstarent, non modo publicis sumptibus ipsius funus curarunt, sed etiam filios oneribus publicis exemerunt, filiasque dote attributa, nuptum elocarunt: ejusque in locum Oratorem Guidantonium Vespuccium, juris utriusque peritissimum, substituerunt.

Interim invasio Sanseverini ex partibus Pisanis, Florentinos admodum turbaverat, siquidem ex altera parte gravissimo bello distenti, qua ratione huic porro discrimini obviam irent, vix satis perspiciebant, tamen eo quo poterant modo, Pisanis prospexerunt. Quo vero etiam Luccenses in fide persisterent, nec hostem vel opibus vel annonâ sublevarent, eam ob rem, Petrum Ginium Capponium oratorem eo amandarunt, qui quidem, ob antiquum Luccensium in Florentinos odium, tot injuriis provocatum, perpetuoque metu amplificatum, tanta suspitione ibi habitus fuit, ut non raro, vitæ discrimen, à plebe ipsi metuendum esset: adeo ut hæc legatio, novis potius inimicitias quam animorum conjunctioni, ansam suppeditaret.

Ergo Florentini, non modo Marchionem Ferrariæ revocarunt, verum etiam Mantuanum ad stipendia receperunt, porro instantissime à Venetis Carolum Braccium Comitum, Comitisque Jacobi filium Deiphobum duces expetiverunt, tandemque post multas cavillationes eosdem obtinuerunt. Veneti siquidem, pace cum Turcis pacta, omnique jam subterfugio exclusi, fide fœderatos diutius frustrati, ipsimet erubescere cœperant.

Igitur non contemnenda cum Cataphractorum manu, Carolus Deiphobusque postquam Florentiam pertigissent, collectis omnibus Cataphractis, quorum opera, exercitus Florentinus, in Ducem Calabriæ carere poterat, versus Sanseverinum, qui ad flumen Serchium confederat, mo-

Florentini bellum re-
stant.

vere

vere cœperunt, Licet is vero eorum adventum expectaturus videretur, tamen in Lunensem agrum, eaque in castra se recepit, unde in Pisanos prius moverat, à cujus discessu omnia à Carolo recuperata fuere, quæ ea in regione Sansaverinus recuperaverat.

Rebus in Pisano eum ad modum pacatis, Florentini omnes copias suas, inter Collem Sanctumque Geminianum conjungere, verum postquam eo in exercitu, adventu Caroli, tam Sfortziorum, quam Bracciorum milites convenissent, fieri non potuit, quin antiqua partium studia, inter ipsos reviviscere inciperent, manusque illi proculdubio conseruissent, si diutius eos unâ versari contigisset. Verum majoris mali declinandi gratia, visum fuit Florentinis, copias iterum disjungere, Carolumque versus Perusinos, amandare, reliqua vero parte prope Poggibonzios subsistere, eoque loci castris munitis, hostium depopulationes ex agro Florentino avertere. Sperabant porro hac ratione exercitum etiam inimicum divisum iri, aut enim Carolum Perusiam, ubi amicitia pollebat occupaturum, aut Pontificem necesse habiturum, eam urbem magno præsidio munire. Præterea curavere, ut Nicolaus Vitellius, civitate Castellii, à Laurentio hoste suo exclusus, ad portas ejus castris succederet, idque Pontifici eripere conaretur.

*Fortuna Flor.
propitia.*

Atque videbatur quidem, sub hæc initia, fortunam Florentinis favere velle, siquidem Comiti in ditione Perusina res satis feliciter succedebant. Nicolaus etiam Vitellius, licet Castellii occupandi voto frustratus, superior tamen viribus erat, hostemque sese intra mœnia recipere cœgerat. Ex porro copiz, quæ prope Poggibonzios substituerant, indies usque ad Senensium portas excurrabant. Verum tandem omnes isti conatus in vanum abiêre. Inprimis vero Comes Carolus, in ipsa victoria, vitam efflavit, cujus quidem mors Flo-

Florentinorum conditionem amplificasset, si illi victoria inde enata, commodo uti potuissent. Copiæ siquidem Pontificiæ ejus morte intellecta, in spem conjectæ, posse se Florentinorum copias opprimere, relicta Perusia, prope hostem ad lacum castra collocaverant: Ex altera vero parte Jacobus Guicciardinus, Florentinorum ad exercitum legatus, consilio magnifici Roberti, ad quem ab obitu Caroli summa redierat, potissimusque omnium totius exercitus habebatur, perspecta hostium temeritate, eos expectandos esse censuit, adeo ut tandem juxta lacum, ubi olim Hannibal insigni illa victoria potitus fuerat, manus conferrent, atque Pontificiæ copiæ profligarentur. *Pontificiæ copia proflicata.* Quæ quidem victoria, magna cum laude ducum, communique omnium læticia, Florentiæ celebra-
ta fuit, porroque maximo honori emolumento-
que Reip. cessisset, nisi turbæ apud exercitus partem, quæ ad Poggibonzios subsederat, excitatæ, omnia pessumdedissent, adeoque unius exercitus beneficium, ab altero exercitu, penitus eversum fuisset.

Accidit siquidem, ut, præda à Senensibus abacta, inter Marchiones Ferrariensem atque Mantuanum prædæ dividendæ nomine, contentiones orirentur & eousque excreferent, ut tandem hostiliter eam ob rem, inter se pugnarent, adeo ut Marchio Ferrariensis, cum copiis suis, Florentinis omittendus, domumque amandandus fuerit. Exercitu ergo Florentinorum hunc ad modum imminuto, tum quod duce destitueretur, omni ex parte ordinem militare deferente, Calabriae Dux, qui exercitum suum prope Senos habebat, recollecto animo, eum imparatum opprimere constituit. At Florentini nulla vel virium, vel copiarum, quæ numero hostem anteibant, nec etiam loci, qui munitissimus erat, habita ratione, eo non expectato, vixque animadverso, quem adveniens excitaverat, pulvere, in fugam sese conjecerunt.

Vix audito hostis adventu.

Florenti hostique omnia impedimenta exposuerunt. Tanta
ni fugi- nimirum ignavia atque vecordia exercitus istius
unt. sæculi laborabant, ut vel solus equus, caput aut
 caudam movendo, victorie aut cladi satis esset.

Replevit ea clades Regium exercitum præda,
Ignavia Florentinos vero ingenti formidine, urbs siqui-
Italonū dem non modo bello, sed etiam sævissima lue op-
militū. pressa jacebat, quæ quidem eum ad modum
 gressabatur, ut civium plerique neglecta urbe, rus
 sese reciperent. Atque hinc quidem, clades illa,
 majori longe formidini fuit, civium siquidem
 illi, qui in vallibus Pesana atque Elzana ad villas
 suas concesserant, à clade illa non modo cum fa-
 miliis, sed etiam cum colonis suis omnibus, sese
 in urbem receperant: adeo ut verisimile videre-
 tur, hostem jam jam ad portas urbis conspectum
 iri. Eam ob rem illi, quibus belli cura demanda-
 ta fuerat exercitum, qui victoriam apud Peru-
 sium obtinuerat, inde avocarunt ut hostis cona-
 tibus ad vallem Elzanam sese opponeret, qui qui-
 dem ab ea victoria, omnem regionem libere de-
 populabatur.

Licet vero illi Perusinos eas in angustias jam
 compulissent, ut eorum deditio in horas exspe-
 ctaretur, maluerunt tamen Florentini sua prius de-
 fendere, quam ad aliena occupanda animum ad-
 applicare. Necesse ergo habuit exercitus ille, felici
 successu omisso, ad S. Cascianum, arcem Floren-
 tiæ ad octavum miliare vicinam sese recipere,
 atque eo loci reliquias profligati exercitus recol-
 ligere. Hostium vero illi, quibus ex discessu Flo-
 rentini exercitus, apud Perusinos audacia creve-
 rat, maximas prædas, ex agro Aretino atque Cor-
 tonense, indies agebant, hi vero, qui Duce Al-
 fonso ad Poggibonzium vicerant, primo Poggi-
 bonzium, inde vicum occupaverant, Certaldum
 vastaverant, indeque arcem ad Collem, id tem-
 poris longe munitissimam, obsidione cinxerant:
 quæ quidem, cum summa erga Florentinos fide
 defen-

defenderetur , tam diu obsidionem tulit , quoad Florentinorum exercitus restauratus esset. Ergo postquam Florentini omnem Exercitum recolligissent , constituere versus hostem proficisci , atque tam Collem propugnantibus animum addere , quam hosti liberiores eorum oppugnationem præpedire.

His ita constitutis , relicto S. Casciano , ad S. Germanianum perrexere , ubi castris quinto ab hoste miliari collocatis , equite levioris armaturæ atque velite , indies Ducis castra laceſcebant. Verum id auxilii Collensibus satis non erat , adeo , ut omni re necessaria destituti XIII Novembris die in hostium potestatem , magno cum Florentinorum dolore , ingenti vero hostium , præcipue Senensium læticia , devenirent , utpote quibus , præter commune cum Florentinis odium , peculiare quoddam cum Collensibus intercedebat.

Jamque hyems ingruere tempusque à re gerenda alienum esse coeperat , cum Pontifex pariter ac Rex , seu quod pacis spem injicere , seu victoria jam parta frui cuperent , Florentinis inducias trium mensium offerre , atque decendium ad responsum largiri , quæ quidem avidissime arreptæ fuere. Verum quod *semper evenire videmus , ut vulnera non tam quando inferri solent , quam quando ardor deferbuit , potissimum doleant* , id etiam hic animadvertere licuit. Brevis siquidem ea tranquillitas , Florentinis labores exantlatos luculentius ob oculos posuit , adeo ut cives publice , præterque rationem , sibi invicem errata , quæ bello commissæ fuissent , exprobrarent , sumptus porro frustraneos , exactionumque iniquitatem , alii aliis objicerent , eaque non modo in privatis colloquiis , sed etiam in ipsis consiliis , contentiose satis urgerent. Nec defuit , qui ad Laurentium conversus diceret. Res hæc publica jam defatigata est , nec bellum deinceps cupit , ergo jam æquum esset , ut de pace agere incipias.

Laurentius igitur ea necessitate perspecta, ea cum amicorum parte, quam prudentia fideque præstare noverat, ea de re conferre coepit, tandemque inter hos decretum, postquam Venetos frigidare, dubiæque fidei, Ducem vero minorem, atque civilibus discordiis implicatum animadverterent, novos omnino amicos quærendos esse. Interim tamen hærebant, an in Regem potius, quam in Pontificem, ipsis recumbendum esset: verum omnibus sedulo excussis, amicitiam Regis, utpote securam firmamque magis, amplectendam censuere, *Brevitas siquidem Pontificum vita, diversitas eorum qui in ea dignitate succedunt, exigua existimatio Principum apud sedem Pontificiam, conscientia in amplectendis societatibus evanida, facit, ne Principi seculari tuto in Pontificem recumbere, aut suam fortunam, secure huius committere fortuna liceat. Nam qui in bello & discrimine Pontifice amico utitur, ille quidem victor socium habet, at victus calamitatem solus sustinere cogitur, quod nimirum Pontifex, spirituali præterea potentia atque auctoritate munitus, defendatur.*

Eam ergo ob rem, cum tutiorem Regis amicitiam esse constituissent, ad eam porro adipiscendam, nihil adeo, ac Laurentium ipsum, conferre posse arbitrabantur, eo nimirum proniorem ad oblitteranda antiqua odia viam fore, quo majore liberalitate Regi obvium sese exhibiturus esset. Obfirmato igitur ad eam profectionem animo, curaque à Laurentio Reipubl. Thomæ Soderino, qui id temporis Justitiæ vexillo potiebatur, demandata, sub initium Decembris Pisas perrexit, indeque rem ad Reipubl. proceres rescripsit, qui quidem, quo eum vicissim honore afficerent, oratoris munere ipsum apud Regem defungi volueret, auctoritate in ipsum collata, id quod è Republica visum fuisset, decernere, atque cum Rege pacisci.

Eodem tempore Sforzii fratres, una cum Roberto

Laurentius igitur ea necessitate peti-
tam amicorum parte, quam prudenter
possunt novare, ea de re confidere ex-
demque inter hos decreta, postquam
frigiditate, dubitante fidei, Ducem rem
remem, atque civilibus discensionibus
animadverterent, novos omnino amice
dos esse. Interim tamen hactenus, in de
potius, quam in Pontificem, ipso remem-
effer: verum omnibus sedulo excusis, nec
Regis, utpote securam firmamque regi-
endam censuere, breviter quidem rem-
ria, diversis amice qui in ea deprecia-
exigua castitatis Principem apud fide-
ciam, consuetudine in amplectenda fide-
da, fidei, ne Principi seculari tunc in Pont-
cumbere, aut suam fortunam, ferece impo-
re fortuna licet. Nam qui in bello et li-
Pontifex amice natus, ille quidem videri
bet, ut videri calamitatem suam fuisse rem-
nimirum Pontifex, spiritibus potius pueris
ambrositate munus, defendatur.

Eam ergo ob rem, cum ratione fide-
tiam esse confidissent, ad eam potius
dam, nihil adeo, ac Laurentium ip-
posse arbitrabantur, eo nimirum puer-
tiam ad obliuenda antiqua odia viam fore, rem-
Regem liberalitate Regi obvium sese exhibere.
Neapol. Obfirmato igitur ad eam profectum,
orator. curaque à Laurentio Reipubl. Theodoro,
qui id temporis Iusticie vexillo pueri, de-
mandata, sub initium Decembris fide-
indeque rem ad Reipubl. proceres recipi, ut
quidem, quo eum vicissim honore absum-
coris munere ipsum apud Regem deprecia-
re, autoritate in ipsum collata, id quod
publica visum fuisset, decernere, atque omni-
ge pacisci.
Eodem tempore Sforzii fratres, unum lo-

berto Sanseverino, denuo Ducatum M-
sem invaserant, Bertonomque occ-
quam quidem ob rem, quo pace fi-
constituit tandem vidua, cum Sfor-
strationem imperii communem habi-
istius consilii Antonius Tassinus Fer-
rat, qui vilissimo sanguine oriundus,
leazio in familiam receptus, tandem
à cubiculis tributus fuit. Atque i-
obitu Ducis, seu quod formosus est
occultam ob virtutem, eo authori-
duam excreverat, ut omne fere in-
administraretur, quod porro Cecc-
denti longaue experientia præstar-
mopere displicebat, adeo, ut tam-
quam alios ageret, quo autoritas
aliquando posset.

Qua quidem re ille animadversus
fuit, (quo haberet nimirum, qui
se defenderet) ut Sforzias patrizi-
que ea consilium ipsius secuta, n-
Ceccum facta mentione, eos in a-
pit. Id videns Ceccus dixit, farte-
pisti, quod mihi propediem vitari-
perium erepturum fit, idque pa-
tus comprobavit. Ceccus siquid-
extinctus fuit. Tassino porro n-
Mediolano pulso, adeo iniquo id-
lit, ut Mediolano relicto, curam f-
manus deponeret. Ergo Ludoi-
tione Ducatus Mediolanensis se-
causa fuit, ut Italia, sicuti dictum
pessundaretur.

Dum igitur, Laurentius indu-
psis, Neapolim contenderet, in-
mnum expectationem, Ludoi-
cultis cum quibusdam Serazan-
Serazanum furtim, occupavit,
pro Florentinis stabant, in vincu-

quidem casus primoribus Reipubl. Florentinæ summopere displicuit, utpote qui Regem Ferdinandum ejus authorem suspicarentur. Eam ob rem apud Ducem Calabriae, qui cum exercitu in Senensi agro erat, exposculabant, quod induciarum tempore, novo bello peterentur. Verum is tam literis quam Oratoribus egit, ut culpa ea quam longissime à se patreque Rege removeretur.

Nihilominus Florentinis, in pessima conditione sese constitutos videbatur, quod nimirum ærarium exhaustum, Reipubl. Principem in manibus hostis constitutum, bello porro sese tam cum Rege atque Papa veteri, quam novo Genuensium implicatos, amicisque destitutos animadvertenter, siquidem tam de Venetis nihil sperabant, quam de Mediolano ambigui potius metuebant. Sola spes in iis supererat, quæ Laurentius apud Regem effecturus esset.

Atque is navi Neapolim jam advectus, non modo à Rege, sed etiam ab universa urbe, magno cum honore atque expectatione exceptus fuit. Postquam etenim bellum adeo difficile, ipsius saltem opprimendi gratia susceptum fuisset, eam ob rem potentia adversariorum, maximum ipsi nomen pepererat. Ergo cum ad Regem admissus esset, cum in modum coram ipso, de conditionibus Italiae, de ingeniis Principum Italorum, de populi animis, tum quæ ex pace sperari, ex bello vero metui possent, disputare cepit, ut Rex, postquam ipsum coram cognovisset, magnitudinem animi, ingenii promptitudinem, gravitatemque judicii in eo miraretur, quam quod solus, tam gravi bello, hætenus par fuisset. Adeo ut non modo honoribus eum augeret, sed etiam qua ratione eo amico potius, quam hoste deinceps uti posset deliberare inciperet.

Nihilominus variis sub causis, à mense Decembri in Martium usque cum suspensum tenuit, non tam quo uberius experimentum de ipso, sed potius

tius de urbe caperet. Siquidem non defuere apud Florentinos, qui inimico Laurentium animo, eum Jacobi Piccini ad modum à Rege haberi cuperent, atque ipsius tanquam vicem dolentes, per omnem urbem sermones ea de re sererent, inque consiliis, iis, quæ Laurentio prodesse poterant, sese opposerent, qua quidem ratione effecerant, ut fama vulgaretur, si eum diutius Neapoli detineri contingeret, in urbe turbatum omnino iri. Atque id quidem causæ fuit, ut Rex turbas illas exspectaturus, eum eousque suspensum haberet.

Verum postquam omnia Florentiæ pacata esse animadvertisset, tandem VI, Martii, Anni 1479, discedendi ipsi copiam fecit, omnisque generis beneficiis, atque amoris summi testimoniis, eum ira sibi devicit, ut perpetuum fœdus, ad mutuam defensionem, inter ipsos constitueretur.

Ergo Laurentius jam major, quam abiisset, Florentiam reversus, ea læticia publice exceptus fuit, quam ipsius amplissima conditio, tum præfens erga Rempubl. beneficium, postulare videbatur, utpote qui propriam vitam, pro patria, discrimini exposuisset. Biduum siquidem ab ipsius reditu, fœdus inter Rempubl. Regemque promulgatum fuit, quo quidem mutua defensio continebatur, regisque arbitrio relinquebatur, ea quæ de Florentinis cœpisset restituere, porro ut Pazzii, qui hætenus in turre Volaterrana custodiebantur, dimitterentur, Ducique Calabriz, certo tempore, constituta pecunia penderetur.

Cæterum hæc pax, tam Pontificem quam Venetos pessime habuit, Pontifici siquidem videbatur, authoritatem suam à Rege posthabitam, Veneti vero dolebant, quod in bello Florentinorum socii, in pace ab illis neglecti fuissent. Atque ea quidem indignatio Florentinis metum incussit, ne atrocior quam antea bello implicarentur, adeo ut iis, qui Rempubl. moderabantur, commodum videretur, administrationem Reipubl. coar-

*Pax à
Rege
Florent.
impetra-
ta.*

ctare.

Confilium stare, atque minore civium numero, negotia dif-
70 civi ficiliora arduaue deinceps tractare, eamque ob
um Flo- rem confilium ex septuaginta civibus constitue-
rent. con- runt, in eosque eam, quam potuerunt authorita-
ritatum tem maximam, contulerunt. Atque hæc quidem
 ratio, eorum ingenia, qui novas res spirabant, re-
 pressit, primumque, quod ab eo ordine suscipe-
 retur, fuit, ut pacem, inter Regem atque Lauren-
 tium pactam, rati haberent. Inde Oratores, An-
 tonium Ridolfum, Petrumque Nasium, ad Pon-
 tificem amandarunt.

Dux Ca-
labria
Senensi-
um arbi-
ter.

Neque tamen hætenus Calabriae Dux exerci-
 tum suum in agro Senensi exauctoraverat, nimi-
 rum dissensionibus eorum civium retentus, quæ
 quidem eousque erupere, ut tandem cum exer-
 citu in urbem vocaretur, rei que arbitrium in
 ipsum transferretur. Atque Dux quidem, eam
 occasionem adeptus, multos eorum civum pecu-
 nia emunxit, alios in vincula duci iussit, alios in
 exilium egit, morteque alios punivit, adeo ut non
 modo Senensibus, sed etiam Florentinis suspicio
 oboriretur, cupere ipsum imperium Senensium
 in se transferre, neque quidquam remedii contra
 erat, quod Florentia recens cum Rege coivisset,
 Pontificemque atque Venetos infestos haberet.
 Quæ quidem suspicio, non solum populi Floren-
 tini animis, alioquin omnia subtilius rimari soli-
 tis, verum adeo ipsis Reipubl. moderatoribus in-
 federat, ut uno omnium iudicio constet, urbem
 Florentinam, nunquam tanto discrimini, amit-
 tendæ libertatis, expositam fuisse. Verum Deus,
 cui ejus urbis, in extremis angustiis constitu-
 tæ, hætenus semper peculiaris cura fuerat, aliun-
 de motus excitavit, qui Regem, Pontificem, atque
 Venetos majoribus curis implicarent.

Profectus fuerat Mahumetes Turcarum Impe-
 rator, instructissima cum classe, in insulam Rho-
 dum, eamque aliquod menses jam oppugnaverat.
 Licet vero ingentem exercitum duceret, sum-
 misque

LIBER
 clare, atque maiore citius motu
 sicilia ardorque deinceps tractat
 rem confutum ex septuaginta civibus
 tunc, in eosque cum, quam poterant
 tem maxime, conciderunt. Angles
 ratio, eorum ingenua, qui novis in
 pressis, perimque, quod ab eis
 rerum, fuit, ut pacem inter Regem Angli
 cum pactam, existerent. Inde Ome
 rorum Ridelsum, Perrenque Salu, et
 cificem amandarunt.

Neque tamen haec Calabria
 tum fore in agro Senensi exactione
 tum diffensionibus eorum civium res
 quidem eorumque erupere, ut tandem
 cum in urbem vocaretur, relique
 ipsum transferretur. Atque Dux
 ipsam adeperis, multos eorum
 occasionem adeptus, alios in vincula decipiens
 exilium egit, morteque alios punivit
 modo Senensibus, sed etiam Florentin
 oboriretur, cupere ipsum imperium
 in se transferre, neque quidquam
 erat, quod Florentia recens cum Repub
 lica concisisset, neque Veneto
 quidem suspicio, non solum
 ai animis, alioquin omnia
 verum adeo ipsis Reipubl. molest
 lerat, ut uno omnium iudicio
 rentinam, nunquam tanto
 la libertatis, expostum fuisse
 ejus urbis, in extremis
 ctus semper peculiaris cum
 otas excitavit, qui Regem, Pontificem
 majoribus curis implicaret.
 factus fuerat Mahometes Turcum
 instructissima cum classe, in
 que aliquod menses jam
 ro ingentem exercitum duxit.

misque viribus obsidionem urgeret, nihilominus Rhodii
 tanta virtute Rhodii sese gesserant, ut Turcis à Turc
 ignominiose inde discedendum fuerit. Pars igitur oppugn
 tur istius classis, Jacometto Bascia imperatore, ti.
 Apolloniam navigavit, atque dum Italiam pro
 pter veheretur, seu quod facilitate rei perspecta,
 seu quod id in mandatis haberet, citra omnem
 expectationem, quatuor millia militum in ter- Hyd
 ram exposuit, Hydruntumque subito invasit, di-
 ripuit, omnesque incolas trucidavit: inde tam
 urbem quam portum munire conductoque satis pat
 copioso equite, omnem vicinam oram depopula
 ri coepit.

Rex igitur, cum eam cladem edoctus esset, ho
 stisque potentiam apud se perpenderit, quaqu
 versum nunciis emissis, auxilia contra commu
 nem hostem rogare, Ducemque Calabriae, cum
 copiis suis, revocare necesse habuit. Atque hic
 quidem successus, quantum Ducem reliquam
 que Italiam perturbavit, tantum Florentinis ae
 que Senensibus gaudio fuit, his quidem quod li
 bertatem recuperasse, illis vero, quod ex discrimi
 ne, quo eam perditum ibant, emeruisse, sibi vi
 derentur. Quas quidem suspiciones, Ducis quæ
 rimoniz non medioeriter confirmabant, qui
 discedens, fortunam inopinato atque iniquo ca
 su, Imperium Tusciae sibi eripuisse, haud tacite
 lamentabatur.

Idem successus Pontificis animum flexit, ut
 qui haecenus, nullum Oratorem Florentinum ad
 mittere voluisset, eorumque tandem miteretur, ut
 omnes, qui universalem Italiae pacem suaderent,
 æquo jam animo ferre addiceret. Adeo ut Flo
 rentinis significaretur, modo veniam rogatum
 accederent, eos Pontificem benevolum habituros. Minime
 ergo eam occasionem negligendam rati, su
 duodecim legatos Romam misere, quos quidem Pontifex,
 variis artibus, antequam eos admitteret, suspensos tenuit. Tandem inter partes conven
 tum,

tum, quo pacto deinceps agendum, quantumque tam pacis, quam belli tempore, ab utrisque contribuendum esset. Inde ad Pontificem admissi ipsum magno cum fastu, inter Cardinales sedentem, offendere. Exculpate illi ergo ea quæ successissent, atque modo in necessitatem, modo in aliorum maliciam, modo in plebem iusta ira concitatam, culpam conferre, miserosque eos vocare, quibus aut pugnandum aut occumbendum esset: Cum ergo omnia ferenda sint, quo mortem effugias, eam ob rem sese bellum potius, interdicta sacra, aliaque mala, quæ inde perpassi sint, sustinere, quam servitutem, quæ Rerumpub. mors merito appelletur, ferre maluisse. Nihilominus si necessitate ipsa adacti, fortassis peccassent, cupere se errorem emendare, inque ejus clementia spem reponere, quæ ad summi redemptoris exemplū, ipsos gremio misericordiae suæ exceptura sit.

Ad eas exculpationes Pontifex, sermone fastuoso atque iratissimo, respondere, omniaque in memoriam revocare coepit, quæ Florentini olim in sedem Pontificiam admisissent: verum quo præcepta divina sequeretur, agebat, ferre se posse, ut venia, quam petant, ipsis impetretur. Interim notum se velle, qua ratione deinceps ipsis obediendum sit, quo si vel tantillum ab ea obedientia deslectant, ea libertate se merito excidisse meminert, qua nunc excidere meruissent. Eos si quidem merito liberos esse, qui bonis, non malis, operibus sese exerceant, libertatem enim male adhibitam, tam sese, quam alios offendere, neque esse officium hominis liberi, sed dissoluti, non ad bonum, sed ad malum proclivis, qui Deum ipsum parvi, Ecclesiam vero ejus adhuc minus æstimare in animum inducere possit, cujusmodi quidem flagitia coercere, non modo sui, sed etiam cujusvis Principis Christiani officii sit. Ergo ob ea, quæ hætenus successerint, neminem quare seipsos accusent, qui malis suis actionibus bellum provo

nam. quo pacto deinceps agendum, quam
tam pacis, quam belli tempore, ad retri-
bendum esset. Inde ad Pontificem
ipsam magno cum saltu, cum Carac-
tem, ostendebat. Excusare si cupit
cessant, atque modo in necessitate
aliterum maliciam, modo in pietate
cicam, culpam conferre, mitemque
re, quibus aut pagandam aut acce-
deret: Cum ergo omnia ferenda fu-
erant: Effugias, eam ob rem se bellum
dicta sacra, aliaque mala, que inde
sustinere, quam servitorem, que Re-
merito appelletur, ferre maluit. Si
si necessitate ipsa adacti, fortassis per-
pere se errorem emendare, inque
spem reponere, que ad summi redempti-
onis, ipsos gremio misericordie sue
Ad eas excusationes Pontifex, his
stulo atque iracundo, respondere, non
memoriam revocare cepit, que sibi
an sedem Pontificiam admisisset: non
percepta divina sequeretur ipsa. Inter
ut venia, quam petant, ipsi impet-
notum se velle, qua ratione dum
die idem sit, quo si vel tandem in
tia desisterent, ea libertate se nunc
minerint, qua nunc exidere nunc
quidem merito liberos esse, qui
is, operibus se exercere, liberos
adhibere, tam se, quam liberos
ne esse officium hominis lib-
in ad bonum, sed ad malum propensum
ium parvi, Ecclesiam vero eis
imare in animum inducere possit, cum
dem flagitia cohercere, non modo ad
m cuiusvis Principis Christiani
a, que hactenus successerint, non
os acculent, qui malis suis adhibere

provocaverint, pessimis vero idem aluerint, quod
quidem potius aliorum clementia, quam ipsorum
merito extinctum sit. Inde pacis & benedictionis
formula pronunciata fuit. Quibus Pontifex præ-
terea adjecit, (nihil siquidem in pactis ea de re
compræhensum) Florentinos, modo fructum be-
nedictionis assequi cupiant, quindecim triremes
bello Turcico, quamdiu id Regnum occupatum
Turcæ teneant, publico sumptu suppeditare de-
bere. Licet vero Oratores de onere isto accessio-
rio, neque pactis compræhensum, summopere con-
quererentur, nihil tamen seu quærimoniis, seu
favore, seu ulla alia ratione levamenti impetrare
potuere.

Verum iis Florentiam regressis, Florentini, quo
pacem eam in melius formarent, Guidantonium
Vespuccium, nuper ex Gallia reversum, Romam
ad Pontificem miserunt, qui quidem prudentia
sua, omnia, ferendam in modum, reduxit, ipse-
que non contemnendis beneficiis, à Pontifice
affectus fuit, quod quidem uberioris reconcilia-
tionis spem parturiebat.

Rebus ergo Florentinorum apud Pontificem
pacatis, præterea ipsis versus Senenses, quod Dux
Calabriæ Tusciam deseruisset, magno metu libe-
ratis, postquam Turcæ nihilominus Regno mo-
lesti esse pergerent, illi Regem omni ex parte ur-
gere cœperunt, ut ipsis arces suas, quas Dux Ca-
labriæ discedens, Senensium potestati reliquerat,
restitueret. Cum ergo Rex metueret, ne tanta in
necessitate à Florentinis destitueretur, præterea
si illi Senensibus bellum moverent, forte auxilia
quæ à Pontifice, reliquisque Italix Principibus
expectabat, diverterentur. Eam ob rem tandem
in restitutionem omnium eorum, quæ ipsis occu-
passet, consensit, Florentinosque novis obligatio-
nibus sibi obstrinxit. Unde liquet non chartas, scri-
pturas, aut obligationes, sed vim atque necessitatem,
Principes ad fidem servandam adigere.

Rece-

*Florenti-
ni gar-
vni.* Receptis ergo omnibus iis locis, novoque foedere firmato, Laurentius eam auctoritatem recuperavit, quam primum ex bello, postmodum ex pace, (dum de Rege dubitaretur) perdidit. Neque interea temporis defuere, qui manifesto illum calumniarentur, quod pro sua salute redimenda patriam vendidisset, parique ratione ea pace de libertate actum iri, sicuti bello antea conditione excidissent. Verum ditione omni recuperata, tum foedere cum Rege, honestis conditionibus, firmato, urbeque pristinae existimationi restituta, apud Florentinos, loquendi avidos, refque non ex consiliis, sed successu metientes, aliter loqui coeptum, Laurentiusque laudibus in caelum usque sublatus fuit, cum nimiram, prudentia sua, per pacem ea recuperasse, quae sinistra fortuna per bellum ipsi eripuisset: plusque ejus consilia atque judicium, quam hostium potentiam viresque valuisse.

*Mahumetes
Turcarum
Imp.
moritur.* Narratum haec fuit, quae ratione Turcarum irruptio bellum quod Pontifex atque Veneti, ob pacem cum Rege indignati, moliebantur, averterit. Sicut autem initium ejus Turciz invasionis inopinatum, bonique non contemnendi causa fuit, ita exitus inexpectatus, malis praeter opinionem originem praebuit. Mahumete siquidem, Turcarum Imperatore, praeter omnium mentem extincto, interque ejus filios discordia exorta, illi Turcarum, qui in Apulia ea ex morte neglecti fuerant. Hydruntum Regi deditione cessere. Metu ergo illo qui haec Pontificis atque Venetorum cupiditatem represserat, sublato, uniuersim novi motus hinc inde metui coepere.

Ex una parte in foedus Veneti cum Pontifice consenserant, ad eosque Genuenses, Senenses, alique inferioris conditionis, concesserant: ex altera Florentini, Rex atque Dux stabant, quibus Bononienses, alique Principes accesserant. Ardebant

LIBRI

Recepit ergo omnes in loci
dere firmo, Laurentius cum antea
cupere, quam prius ex loco, post
ex pace, (dum de Rege dubitaret)
Neque intra tempore debet, ut
illum celebraretur, quod pro
menda pacem vendidisset, nec
pace de libertate actum in, licet
dione excidisset. Verum diu
peris, cum fideret cum Rege, hanc
comites, firmo, utroque pollicetur
refectura, apud Florentinos, loquens
que non ex consilio, sed successu
ter loqui capiam, Laurentiusque hanc
ham alique subitus fuit, cum nimis
tin sui, per pacem ea recuperasse
fortuna per bellum ipsi exipuisse: per
consilio atque iudicium, quam hanc
cum viretque valuisse.

Narratum hactenus fuit, qui rursus
rum irruptione bellum quod Pontifex
ti, ob pacem cum Rege indigni, mitem
vererit. Sicut autem mitem qui
fionis inopinatum, bonique non
fuit, ita exitus inexpectatus, mitem
mionem originem prebuit. Mitem
m, Turcarum Imperatore, post
mitem extincto, interque qui
mitem, illi Turcarum, qui in
re neglecti fuerant. Hydramque
ce cessere. Mitem ergo illo quod
is atque Venetorum cupiditas
ubato, univertum novi motus
epere.

una parte in sedes Venetorum
ferant, ad eosque Genuens, Sani,
inferioris conditionis, concessi:
lorentini, Rex atque Dux istam
enses, alique Principes accedunt.

debant Veneti cupiditate Ferrariæ potiunde,
ipsisque videbatur, tam iusta se causa quam spe
non adeo incerta moveri. Causa hæc erat, quod
Marchio negaret, sese ad recipiendum Vicedo-
minum, salque à Venetis petendum ulterius tene-
ri, quod nimirum conventum esset, post annum
LXX, Ferrariam, ab utroque isto onere, liberam
esse debere. Ad ea Veneti replicabant, Marchio-
nem quamdiu Polesinio potiretur, tamdiu etiam
ad recipiendum, tam sal, quam Vicedominum,
obstrictum esse. Id ergo cum Marchio utrum-
que recusaret, videbatur jam Venetis, iustis ex-
causis se bellum capessere, idque eo tempore sa-
tis commodè suscipere posse, quod Pontificem,
tam Regi, quam Florentinis, insensum novissent.
Quo ergo Pontificis gratiam eo amplius vena-
rentur, postquam Comes Hieronymus Venetias
venisset, non modo insigni eum honore habue-
runt, verum etiam civitate atque gentilitatis di-
gnitate, eum donarunt, qui quidem honos quam
maximus penes ipsos haberi semper solet.

Huic ergo bello conficiendo, tam novis exactio-
nibus ararium lucupletaverant, quam copiis suis
Robertum Saaseverinum præfecerant, utpote qui
diffidiis, inter ipsum atque Ludovicum Sforziam, en-
Mediolani administratorem, ortis, Dertonam fu-
ga elapsus esset, inde postquam aliquid ab eo tur-
barum datum, Genuam sese recepisset, unde à Ve-
netis vocatus, copiisque præfectus fuit.

Atque illa quidem novi belli cura, adversam
partem non latuit, adeo ut etiam illi sese ad bel-
lum accingerent. Inter quos Dux Mediolanensis
Fridericum Urbinatem, Florentini vero Constan-
tium Pesariensem copiis suis præfecerunt. Quo
vero Pontificis animum porro explorarent, an ejus
consensu bellum Ferrariensi moveretur, eam ob-
rem Ferdinandus filium suum Alfonso cum ex-
ercitu ad Troentum pergere, eumque à Pontif. traji-
ciendi in Longobardiâ copiam, rogare voluit, quæ
quidem

quidem ei omnino denegata fuit. Cum ergo ipſius mentem, inde ſatis exploratam eſſe, Regi atque Florentinis videretur, eam ob rem, maniſeſto ipſum Marte adgrediendum decrevere, ut vel neceſſitate adactus, in ipſorum amiciziam concederet vel ſaltem tantopere impediretur, ne Venetis auxilia ſubminiſtrare poſſet. Illi ſiquidem copias ſuas jam produxerant, Marchionique bellum moverant, devaſtatiſque agris Figarolum, magni momenti arcem, obſidione cinxerant.

Ergo re apud Regem Florentinoſque conſtituta, Alſonſus Calabriae Dux, Columnenſium auxilio, (ſiquidem Urſini à Pontifice ſtabant) magna undique illata ſtrage, Romam verſus movere cœperat, ex altera parte Florentini unſ cum Nicolao Vitellio, civitatem Caſtelli obſidione cinxerant, eamque occupaverant, pulſoque Laurentio, qui Pontificis nomine eam tenebat, Vitellio eam conceſſerant.

Dux Calabria Pontificem bello petit. Eam ob rem, Pontifex ſummas in anguſtias re-
 ductus erat, tam quod Roma partium ſtudiis diſtracta, quam ager circa urbem undique ab hoſtibus occupatus eſſet, Nihilominus (ut homo erat magni animi, quique vincere non cedere ſueviſſet) ſcripto milite, Robertum Ariminenſem exercitus ducem conſtituit, eique Romam quo jam antea omnes ſuos cataphractarios coegerat, evocato demonſtrare cœpit, quantæ id gloriæ ipſi futurum eſſet, ſi contra Regium exercitum, ſe-tingeret, ſiquidem ea ratione, non modo ſe, ſed etiam omnes ſuos ſucceſſores ſibi obſtricturus, nec modo homines, ſed potius Deum ipſum beneficii redhibitorum habiturus eſſet.

Robertus exploratis prius Pontificiis Cataphractariis, omniq; ejus bellico apparatu, cum ad peditem ſcribendum ſedulo hortari cœpit, morigerumque ea in re habuit. Erat Dux Calabriae jam prope urbem indiesque ad portas uſque ex-
 curre-

currebat, quæ quidem res indignationem populi Romani tantopere provocavit, ut eorum non pauci Roberto, pro liberanda patria sese offerrent, omnesque ab ipso ad militiam reciperentur. Ergo Dux hostium animo explorato, quo ab inopinato insultu securior esset, ab urbe sese recipere coepit, tam quod arbitraretur, Roberto vix tantum animi fore, ut eum adeo dissitum aggrederetur, quam quod fratrem Fridericum novis cum copiis, à patre subsidio missum, exspectaret.

Contra Robertus, postquam Cataphractariis Duci jam pene par, pedite vero etiam superior esset, non diutius cunctandum ratus, copias produxit, atque ad secundum ab hoste miliare castra locavit.

Dux præter omnem expectationem hostem in propinquo conspiciens, aut sibi pugnandum, aut tanquam profligato fugiendum esse facile animadvertit: eam ob rem, ne quidquam Rege indignum committeret, necessario sibi pugnandum duxit, producto igitur & ipse exercitu, eoque promore istius sæculi in ordines disposito, manus conferere coepit: productum fuit prælium istud ad medium usque diem, pugnatumque tanta utrinque virtute, ut nullum hætenus prælium, à quinquagesimo usque anno, in Italia decertatum, huic comparari possit, utpote quo utrinque ultra mille militum desiderarentur. Exitus sedi Pontificis gloriam peperit, quod nimirum copia perditum equitatum Ducis eum ad modum offenderet, ut tandem ipsis fuga capeffenda fuerit, Duxque præterea ipse in hostium manus devenisset, nisi à Turcarum turma, qui post dediti-

*Regina
exerci-
tus à*

Ea victoria adepta, Robertus ovans urbem repetiit, neque tamen victoria diutius gaudere ipsi licuit. Postquam etenim inter pugnandum multa aqua sese restaurasset, profluvio alvi inde concitato,

*Pontifi-
cio pro-
fligatus.*

tato, paulo post interiit: cadaver ejus Pontifex omnis generis honoribus profecutus est.

Pontificis in- Ab ea victoria, Pontifex subito Comitem civi-
gratitudo erga tatem Castellum recuperare, tum præterea Armi-
Robertum num tentare voluit: postquam etenim ex Rober-
victoria to extincto, unicus saltem filiulus, immaturæ æta-
ducem. tis, subque matris imperio supperesset, facile Ari-
minum à se occupari posse sperabat. Atque id fortassis feliciter ipsi cessisset, nisi vidua à Florentinis protecta fuisset, qui quidem, tanta virtute Pontificiis copiis sese oppsuere, ut omnis earum conatus in summum abiret.

Fridericus Urbinas moritur Hæc dum ad Romam, inque Flaminia gereretur, interim Veneti Figaruolum occupaverant, Padumque trajecerant, exercitus contra Ducis Mediolanensis, atque Marchionis perturbari cœperat, quod Fridericus Urbinas belli dux morbo correptus, Bononiamque pro recuperanda salute delatus, in fata concessisset. Adeo ut res Marchionis indies minuerentur, atque jam Ferraria ipsa, non mediocriter periclitaretur. Ex altera parte Rex atque Florentini omni studio Pontificem in partes suas pertrahere nitebantur, quem postquam aperto Marte eo compeßere nequiverant, porro Concilio, ab Imperatore Basileæ indicto, eum terreri posse sperabant. Eam ob rem, per oratorem Imperatoris, qui id temporis Romæ agebat, eorumque Cardinalium opera, qui pacem desiderabant, id continuis exhortationibus egeret, ut tandem de pace, universæque Italix unionem cogitaret.

Venetorum potentia Pontificibus noxia. Ergo Pontifex partim metu perculsus, partim quod Venetorum potentiam tam Sedi Pontifici quam universæ Italix nocumento esse animadvertet, ad fœdus animum inclinare cœpit. Oratoribus igitur, Neapolim ablegatis, fœdus in quinquennium cum Rege, Duce Mediolanensi, atque Florentinis iniit, Venetis ejus amplectendi facultate concessa. Quibus porro Pontifex edixit, ut à bello

à bello Ferrariensi abstinere, verum Veneti im- *Fapa*
perio ejus neglecto, majore conatu bello sese ac- *ad pacē*
cingere, profligatisque Ducis atque Marchionis *animum*
prope Argentum copiis, tam arcte Ferrariam pre- *adpli-*
mere coeperant, ut in ipso vivario castrametaren- *cas.*
tur. Non videbatur eam ob rem foederatis diu-
tius differendum, sed omni celeritate Marchoni *Ejus*
subveniendum esse. *edictum*

Amandato igitur versus Ferrariam Calabriz *Veneti*
Duce, tam suis quam Pontificiis copiis instructo, *contem*
quo præterea Florentini jam omnem ipsorum *nunt.*
militem trajecerant, ipsi foederatorum primi Cre-
monæ convenère, deque bello administrando ra-
tiones inière, interque hos Legatus Pontificius,
Comes Hieronymus, Calabriz Dux, Ludoicus
Sforzia, Laurentius Mediceus, alique Italiz Prin-
cipes plerique. Disputatum ibi de bello accura- *Contra-*
tissime, visumque, nulla alia re Ferrariam feli- *que quos*
cius liberari posse, quam si Venetorum exercitus, *Fœderā*
inde necessitate aliqua diverteretur. Actum igitur *torum*
eam ob rem cum Ludoico, ut per Duca- *diata.*
tum Mediolanensem, in Venetos irruptionem
fieri pateretur, quod ipsi minime consultum
videbatur, ne forte istiusmodi bello implicare-
tur, cui postmodum componendo vires ipsius
non sufficerent. Eam ob rem decretum, cum uni-
verso exercitu Ferrariam versus contendendum
esse.

Adunatis igitur quatuor mille Cataphractis,
atque peditibus octo mille, Venetis obviam ive-
re, quorum exercitus bis mille quingentis cata- *Veneto-*
phractis, sex mille peditibus constabat. Visum ex- *rum*
go foederatis, ante omnia classē Venetorum, *classis*
quam in Pado habebant, invadendam esse: eam *profligata.*
igitur prope Bondinium adgressi profligarunt,
navesque prope ducentas in potestatem redege-
runt, cum quibus Antonius Justinianus Veneto-
rum legatus captus fuit. Porro Veneti postquam
universam Italiam concitatam animadverterent,
Du-

Ducem Lotharingæ, cum ducentis Cataphractis ad stipendia sua vocaverant. Ergo ab illa clade, hunc cum parte exercitus hosti obviam ire, eumque aliqua ratione distinere voluerunt. Sanseverinum vero, cum reliqua parte Addam trajcere, atque Mediolanum succedere, ibique nomen Ducis, Bonæque ejus matris vocare, quod nimis ea ratione, à Mediolanensibus motum iri, arbitrarentur, utpote quibus persuasum erat, Ludoicum, ejusque administrationem ibi odio haberi.

Atque hæc quidem invasio, prima fronte satis terroris peperit, omnemque urbem in arma conjecit: verum effectum ab eo, quem Veneti speraverant, plane contrario. Siquidem quod Ludovicus hæcenus negaverat, id hac injuria provocatus, facile concessit. Nam relicto Marchione Ferrariensi, quo sua tueretur, ipse cum IIII M. Cataphractis IMM. peditibus, Duxque Calabriz cum XII M. Cataphractis, & V M. peditibus, primo agrum Bergomatem, postea Brescianum, tandem etiam Veronensem invadere, easque tres urbes, Venetis nihil quicquam obstantibus, omni dominio spoliare: Siquidem Sanseverino vix licuit urbes eas tueri.

*Omnia
ager cir
ca Vero
nam Bre
sciamq;
occupa-
tur.*

Ex altera parte patrie, Marchio Ferrariensis magnam ditionis suæ partem recuperaverat, siquidem Lotharingæ Dux, exiguis cum copiis, nam II. saltem Cataphractorum millia, pedites vero mille habebat, ipsi obsistere metuebat, adeo ut ea ætate, anni nimirum MCCCCLXXXIII. federati satis feliciter pugnarent.

Novo postmodum vere, (hyberno siquidem tempore nihil gestum erat) exercitus utrinque iterum producti, visumque federatis fuit omnes suas copias conjungere, eaque mole Venetos opprimere, neque adeo si pari animo, quo anno præterito, bellum administratum fuisset, difficile futurum erat, eos omni Longobardia expellere, utpo-

utpote quorum copiaz equitum saltem vim. pedium vero v. m. constabant, cum fœderatorum exercitus XIII, m. equites VI. vero m. pedites contineret. Dux etenim Lotharingiz, finito annuo stipendio, domum reversus fuerat. Merum (*ut sapius occurrere solet, ubi multi aquali autoritate agunt, ut eorum dissensio hosti victoriam suppeditet*) postquam Fridericus Gonzaga, Mantuz Marchio in fata concessisset, qui sua autoritate, Ducem Calabriz, atque Ludoicum, in officio continuerat, inter hos primum dissensio, inde æmulatio oriri cœpit. Joannes siquidem Galeazius Mediolani Dux, jam eo ætatis progressus erat, ut administrationi par esse posset, ductaque filia Alfonsi, æquum socero videbatur, ut Ducatum gener potius, quam Ludoicus administraret. Cum ergo Ludoicus eam Alfonsi mentem perspexisset, quo suas res ageret, commoditatem ejus perficiendi prævertere constituit.

Fridericus
Mar-
chio
Mantu-
anus
meritus

Neque porro ex animorum alienationes Venetos latebant. Ea igitur occasine commodum utendum rati, tentare Ludoicum cœperunt, quod nimirum sperarent, pro eo quo hætenus usi essent fato, ea quæ bello amisissent, pace recuperari posse, tandemque mense Augusto ann MCCCLXXXIII. cum ipso transegerunt. Quæ quidem res postquam ad reliquos fœderatos pervenisset, ipsis non mediocriter displicuit, præsertim cum animadverterent, Venetis non modo ea quæ ipsis erepta erant, restituenda esse, verum etiam iisdem Rovigium atque Polosinium, quod Marchioni eripuerant, cedere, tum omne imperium salvum manere, quod antiquitus eam in urbem habuissent. Omnibus ergo videbatur, ejusmodi se bellum gessisse, quod maximis sumptibus cœptum, pro dignitate porro atque existimatione administratum, at non præter ignominiam finitum esset. Verum coacti fuere fœderati, id æquo animo ferre, tam quod sumptuum eos poenitere inciperet, quam

Venetis
cum Du-
cc Med.
clam
transi-
gunt.

quam quod fortunæ aleam, ob aliorum defectus atque ambitionem, amplius subire nollent.

Hæc dum eum ad modum in Longobardia gererentur, interim Pontifex, Laurentii stipendiarum sui medio civitatem Castelli urgebat, qua Nicolaum Vitellium multatum cupiebat, utpote qui à fœderatis, quo illi Papam suum facerent, destitutus fuisset. Verum illi, qui Nicolai partibus in urbe favebant, eruptione facta, hostemque magno animo adorti, eum in fugam egerunt. Revocatus eam ob rem ex Longobardia, a Pontifice, Comes Hieronymus, quo copiis restauratis, eandem obsidionem repeteret. Verum mente in melius mutata, Vitellium sibi devincire constituit, tandemque cum eo transegit, eumque qua potuit ratione, cum Laurentio hoste suo in amicitiam reduxit. Licet potius ob novorum motuum suspiciones, quam quod pacis studiosus esset, eo inclinaverit, quod nimirum, antiqua inter Columnenses & Ursinios odia, reviviscere animadverteret.

Eripuerat nimirum Rex Neapolitanus, in bello cum Pontifice gesto, Ursiniis ditionem Cassiolorum, (Tagliacozzum vocamus) eaque Columnenses, qui suas partes sequebantur, donaverat. Pace vero inter Regem Pontificemque constituta, Ursinii, pactis innixi, sua repetebant, injunctumque sæpius à Pontifice Columnensibus fuerat, ut ea ditione cederent. At illi neque precibus Ursiniorum moti, neque minis Pontificiis territi, eo descendere, unquam volvere, sed insuper novis deprædationibus, aliisque injuriis Ursiniis infesti fuere.

*Columnenses à Pontifice cep-
preßi.* Pontifex igitur ea non diutius dissimulanda ratus, coactis omnibus tam suis quam Ursiniorum copiis, in eos movere cœpit, ædesque eorum, quas Romæ habebant, diripuit, quique eas defendere nitebantur partim cœpit, partim interfecit, majoreque eos arcium partæ spoliavit, adeo ut tumul-

tumultus illi, non quidem pace, sed altera parte oppressa, tandem componerentur.

Neque etiam apud Genuenses, inque Tuscia, res pacatz fuere. Florentini siquidem, duce Comite Antonio Marciano, in finibus Serezanorum cum copiis erant, interque bellum Longobardicum, ipsi Serezanensibus molesti fuerant. Genuæ porro, Baptistinus Fregosus Dux, Paulo Fregoso Archiepiscopo confusus, ab eodem, una cum conjunge atque liberis captus, Ducatusque ab eo occupatus fuit. Classis etiam Venetorum regnum Neapolitanum invaserat, Galipolimque occupaverat, locisque vicinis molesta erat. Verum per pacem in Longobardia omnes ubique motus, præterquam in Tuscia Romaque consederet. Siquidem Pontifex quinto post pacem proclamata die, è vivis excessit, seu quod terminus is vitæ ipsius constitutus, seu quod pacem ob factam, utpote cujus hostis erat dolore extinctus fuisset.

Classis Venetorum Galipolim occupat. Pax & Pontifex hostes.

Moriens igitur Pontifex eam Italiam pacatam reliquit, quem vivus continuis bellis agitaverat. Ob ejus mortem universa Roma subito arma corripuit. Comes Hieronymus, cum copiis suis, juxta Castellum sese receperat, Ursini à Columnnensibus recentibus injuriis læcessitis, sibi metuebant, Columnnenses ædes suas arcesque repetebant. Unde paucorum dierum intervallo, ad cædes, furta & incendià deventum. Verum postquam Cardinales Comiti suassent, ut Castellum in manus Collegii constitueret, seque in suam ditionem reciperet, Romamque metu illo liberaret, ille quo futurum Pontificem sibi conciliaret, obtemperandum ratus, tradito Castello sese Iamolam recepit.

Pontificem pacem jugulat.

Ergo tam Cardinalibus metu quam Baronibus subsidio isto, quod sibi ex Comitibus copiis sperabant, vacuis, ad novum tandem Pontificem creandum progressum, atque post aliquas dissen-

diffensiones, Joannes Baptista Cibus Cardinalis Amalphæ Genuensis, lectus, atque Innocentius VIII vocatus fuit, qui quidem quod ingenio humano atque quieto esset, arma deponi, Romæque pacem restitui curavit.

At Florentini, post pacem Longobardiz, quiescere non poterant, turpe nimirum & ignominiosum esse, privato se à viro quamvis nobile castro Serezanensi exutos esse. Et cum in pactis cautum esset, non modo licere, cuique ea, quæ bello amisisset, repetere, verum etiam, si qui repenti obsisterent, eos bello petere, confestim ad recuperationem ejus castri sese accingere cœpere. Eam ob rem Augustinus Fregosius, qui Serezanam tenebat, postquam viribus propriis eam se tueri posse desperasset, Sancto Georgio arcem dono concessit. Postquam vero S. Georgii atque Genuensium sæpius mentio facienda sit, non abs re me facturum confido, si rationes ejus urbis, utpote quæ inter potissimas universæ Italiz censeatur, descripsero.

*Mons
S. Geor-
gii apud
Genuen-
ses,*

Post diuturnum istud bellum, quod Genuenses, multis abhinc annis, cum Venetis gessere, cum pace jam inter eas Respublicas constituta, Genuenses civibus suis, ob æs in bello conceditum, satisfacere non possent, iis vectigalibus seu Telonio, quod Doganam vocant, cessere, quo nimirum ex publicis istis redditibus, pro ratione uniuscujusque mutui, temporis progressu omnibus satisfaceret, Palatium etiam, quod supra Doganam est, ut commode illi convenire, deque suis rebus constituere possent, ipsis tradidere. Illi ergo creditores, rationem rerum suarum administrationis talem iniere, ut ex suorū numero consilium centum virorum constituerent, qui de rebus publicis deliberarent, præterea Magistratum Octovirorum legerent qui omnium reliquorum caput essent, resque deliberatas exsequerentur. Mutua porro in partes, quas Loca nominabant,

nabant, devisere, universam vero administrationem titulo. *S. Georgii* insignivere. Ea administratione sic constituta, accidit porro, ut Respublica novo mutuo indigeret, eoque adipiscendo *S. Georgium* accederet, qui quidem, ex optima administratione, jam locupletior, subsidio esse poterat. Ergo Respublica eadem ratione, qua antea Telonio cesserat, etiam ditionem suam oppignerare cepit, reque eo tandem, ex egestate Reipublicæ Sanctique *Georgii* opitulatione, devenit, ut hæc administratio, maximam partem urbium atque regionem, quæ imperio Genuensium parebant, sibi subjecerit, easque regit, tuc-tur, inque singulos annos publicis suffragiis rectores iis locis præficit: quibus quidem in rebus curandis omnibus, Reipublicæ partes nullæ sunt. Hinc factum est, ut cives illi amorem suum à Republica ut quæ tyrannidem saperet, averterent, atque ad *S. Georgium*, tanquam recte æqualiterque administratum, converterent, unde quidem crebræ illæ mutationes imperii oriri solent, dum cives, modo Civi, mode extraneo parent, siquidem non *S. Georgius*, sed publicum dominum mutat. Adeo ut in iis decertationibus, *Fregosi* & *Adorni* pro principatu pugnare, plerique civium, quod nimirum de publico ageretur, otiosi starent, idque victoris prædæ exponerent. Neque ibi *S. Georgius* aliud agit, quam ut victorem juramento, ad observandas suas constitutiones, adigat, quæ quidem hactenus intemeratæ subsistere. Postquam etenim hic *Georgius* armis, opibus, atque magistratu instructissimus sit, eam ob rem citra manifestissimum rebellionis periculum, vix quidquam contra ejus ad ministrationem tentari queat.

Rarissimo sane exemplo, neque à tot Philosophis, imaginariis istis in Rebuspub. suis, vel quas tueri contigit, unquam reperto, in una eademque

nimi-

nimirum urbe, interque eosdem cives libertatem, & tyrannidem, vitam civilem & corruptam, justiciam atque licentiam conspiceret. Siquidem sola illa administratio, urbi pristinos venerandosque mores conservat. Quod si porro aliquando eveniat, (quod omnino eventurum mihi persuasissimum est) ut S. Georgius tandem omni ea Civitate potiatur, posset sane ea Respubl. Venerorum imperio non modo æquiparari, sed etiam anteferri.

Florentinorum cum Genuesibus bellum.

Ergo huic S. Georgio Augustinus Fregosius Serezanam cessit, qui eam non modo lubens recepit, verum etiam tuendam sumsit, comperataque subito classe, Petramsanctam insuper præsidio firmavit, quo Florentinus exercitus Serezanæ jam propinquus, omni aditu prohiberetur. Florentini contra Petramsanctam omnino occupandam censuerunt, sine qua nimirum Serezanenses occupare minus ex usu foret, ut quæ inter Serezanum Pisasque sita esset, verum non ipsis licebat eam aggredi, nisi Petrasanctenses, aut qui eos tuebantur, prius ipsos lacecessissent. Quo ergo istud commodum consequerentur, constituere copiosam annonam Pisa ad exercitum mittere, eamque exiguo præsidio stipare, quo Petrasanctenses prædiari, à discrimine tuti, prædaque illecti, ad eam occupandam prorumperent. Atque res quidem ex sententia cessit, illi siquidem, qui Petramsanctam custodiebant, prædam expositam occupavere.

Id ergo Florentinis ansam præbuit, ut jam omissa Serezana, justum titulum nacti, Petramsanctam obsidione cingerent, quæ quidem præfidiariis firmata strenue defendebatur. Florentini tormentis in planitie dispositis, propugnaculum porro in monte ædificarunt, quo etiam ea ex parte obsessis incommodarent. Erat ad exercitum legatus Jacobus Guicciardinus. Dum ergo ad Petramsanctam eum ad modum pugnaretur,

namque urbe, merque eodem loco
 tem, & exanimem, vixit civilem litem.
 iustitiam acque licentiam conspiciat ut
 sola illa administratio, ubi prius es-
 set, omnes mores conservat. Quod iustitia
 do evenerit, quod omnino eveniret
 finitimum est) ut S. Georgius unum
 ea Civitate potius, posset sine ulla
 metorum imperio non modo aqua
 etiam antefieri.

Ergo hinc S. Georgius Anguloni
 Serezanam cessit, qui eam non modo la-
 cepit, verum etiam tuendam finis
 etque subito classe, Petramsanctam
 presidio firmavit, quo Florentinus exer-
 citus jam propinquus, omni alia
 tur. Florentini contra Petramsanctam
 occupandam censerunt, sine qua mura
 retantes occupare minus exultu foret
 inter Serezanam Pisque sita esset, vix
 ipsas licebat eam aggredi, nisi Petramsanctam
 qui eos tuebantur, prius ipsos lacessiret
 ergo istud commodum consequenter
 tuere copiosam annonam Pisa ad tuendam
 ere, eamque exiguo presidio stipare, quo
 nenses presidium, a discrimine sui, prius
 lecti, ad eam occupandam praeveniret
 ne res quidem ex sententia cessit, ut
 si Petramsanctam custodiebant, prius
 occupare.

Id ergo Florentinis ansam prae-
 missa Serezana, iustum titulum mura-
 tam obsidione cingerent, quo prius
 ritis firmata strenue defendebant. In-
 timentis in planitie dispositis, populo
 porro in monte edificarunt, quo
 re obsessis incommodarent. Erat ad
 m legatus Jacobus Guicciardini
 Petramsanctam eum ad modum

retur, interim Genuensium classis arcem, quae
 Roccadana nuncupatur, occuparunt, atque
 vastarunt, copiisque expositis omnem illam oram
 depopulabantur. In quos obviam profectus Bo-
 nioannes Gianfigliazius, eorum audaciam quo-
 dammodo repressit, adeo ut jam minus licen-
 ter evagarentur. Nihilominus classis Genuensium
 ad portum Ligurinum (quam Livorno nuncu-
 pamus) deflectens, cum pontonibus aliisque
 machinis ad novam turrin ejus loci successit,
 eamque tormentorum vi subruere, aliquot die-
 rum continuato opere nitebatur; verum cum
 duces nihil se proficere animadverterent, ab
 ea obsidione non praeter ignominiam recesserunt.

Ad Petramsanctam autem nostri segnius age-
 bant, eam ob rem hostes animo auctiores, erup-
 tione facta, propugnaculum invaserunt, idque
 occuparunt: quo quidem successu tantam sibi
 existimationem, Florentino vero exercitui eum
 metum pepererunt, ut ille vix non in fugam sese
 proriperet, siquidem ad quartum usque miliare
 sese inde recipere visus fuit, decretumque jam
 erat exercitus istius ducibus quod mensis Octo-
 ber esset, ad hyberna divertere & expugnationem
 illam in proximum annum differre.

Atque ea quidem consternatio Florentiae per-
 cepta, non mediocriter animos Dominorum
 stimulavit, adeo ut recuperandae existimatio-
 ni, restaurandisque copiis subito Antonium
 Puccium, Bernhardumque Neronem legatos eo
 ablegarent, qui quidem magna auri vi onusti,
 postquam ad exercitum pervenissent, conse-
 stitit ducibus indignationem, non modo Domi-
 norum, sed etiam universae urbis exposuerunt
 nisi cum exercitu ad obsidionem reverterentur
 quantae id nimirum infamiae ipsis futurum sit,
 tot praecelari duces, tam instructo cum exercitu
 nullo alio hosti, quam paucis aliquot presidari
 ced.

cederent, castrumque adeo imbelles expugnare non valerent. Postea commodum, quod non modo praesens eos maneret, sed etiam postmodum inde expectandum esset, ipsis ob oculos posuerunt. Adeo ut omnium animi ad repetendam obfidionem, incenderentur, omniumque primo propugnaculum recuperandum esse constitueretur.

Recuperant Severanā Florentinā.
Qua quidem in expugnatione animavertere licuit, quantum nimirum humanitas, affabilitas, blandique sermones apud militum animos possint, Antonius siquidem Puccius modo hunc incitando, illum provocando, alteri manum porrigendo, hunc complectendo, pollicendo, orando, que id effecit, ut tanto animi ardore milites ad propugnaculum properarent, ut id subito recuperatum fuerit, licet ea expugnatio non citra cladem successerit, Comite nimirum Antonio Marciano tormenti globo extincto.

Hæc victoria tanto terrori obsessis fuit, ut de deditione sermones ferere inciperent. Quo ergo res pro dignitate gereretur, visum fuit Laurentio ad castra proficisci, à cujus adventu, paucis post diebus, castrum illud deditione in Florentinorum manus devenit. Jamque hyems molesta esse coeperat, neque commodum ducibus videbatur jam ultra conari, præcipue quod ex Autumnii tempestate universus exercitus morbus contraxisset, ipsique etiam duces laborarent, inter quos Antonius Puccius Bonioannesque Gianfiliazus morbo absumpti fuere, quod quidem universæ urbi summo dolori fuit, adeo nimirum Antonius, eo bello, omnium animos sibi conciliaverat.

Porro Luccenses, postquam Florentini Petram sanctam occupassent, Oratoribus ad eos ablegatis, eam repetiere, ut quæ olim ipsorum imperio paruisset. Transactionibus siquidem contineri aiebant, omnia ad antiquos dominos, quæ alii aliis occupassent, reverti debere. Neque id Floren-

Florentini negabant, verum nescire sese, utrum in pace, qua de nunc inter ipsos ac Genuenses ageretur, ea restituenda Genuensibus foret, eam ob rem nihil certi hoc in negotio, priusquam illa concluderetur, sese decernere posse, præterea licet Genuensibus ea minus restituenda esset, Lucensisibus tamen eo casu incumbere, ut de sumptibus damnisque, ob mortem tot civium rationem ineant, eaque pensanda esse cogitent, id vero si præstare velint, facilem ad eam recuperandam viam fore.

Integram ergo hyemem de pace inter Genuenses & Florentinos actum, quæ quidem Pontifici maximæ curæ erat, verum posteaquam nihil conclusum esset, constitutum quidem erat Florentinis, ineunte vere Serezanam obsidere: verum morbo Laurentii Medicei, tum bello, quod inter Pontificem Regemque Ferdinandum exarsit, impediti fuere. Siquidem Laurentius non modo podagra, quæ ipsi quodammodo à patre hæreditaria fuerat, verum etiam doloribus stomachi adeo sævis excruciabatur, ut ad thermas ipsi sanitas quaerenda fuerit. Bellum vero longe majoris momenti, ejusque hæc origo fuit.

Erant Amiterni (nos Aquilam vocamus) ea ratione Regibus Neapolitanis subjecti, ut pene liberi agerent. Apud hos autoritate plurimum valebat Comes Montorii. Igitur Dux Calabriae, qui cum copiis, tanquam motus quosdam inter incolae ejus loci compositurus, ad Troentum confederat, verum Aniternum penitus Regi subjicere cogitabat, eum ad se, tanquam ejus opera iis in motibus usus, evocaverat. Paruit Comes citrullam suspicionem, verum à Duce comprehensus, inque vinculis Neapolim amandatus fuit. Id posteaquam ab Amiternis intellectum fuisset omnem urbem commovit, adeo ut armati Antonium Concinellum legatum Regium, aliosque Regis amicos trucidarent. Inde quo esset, qui ipsi

*A Pontifice
recipi-
untur.*

defenderet, non modo signa Pontificia erigerent, verum etiam Oratoribus ablegatis Pontificem obnixè rogarent, ut sui tanquam rei propriæ, curam atque tutelam contra Regiam tyrannidem habere dignaretur. Atque suscepit Pontifex eorum defensionem magno animo, utpote, qui tam privatas quam publicas ob causas Regem odio haberet.

Ergo cum Robertus Sanseverinus, Ludovici hostis, eo tempore nemini mereret, eum ad se summa celeritate Pontifex vocatum copiis suis præfecit, præterea omnes Comitibus Montorii amicos atque necessarios, quo à Rege deficerent, concitavit, suisque artibus effecit, ut Principes Altemuranus, Salernitanus, atque Bisignanus à Rege secederent. Atque Rex quidem tam subito bello circumventus, auxilia Florentinos, Ducemque Mediolanensem rogavit.

Florentini Regi adiuturi. Florentini hæcenus dubii animo fluctuabant, siquidem alterius ob causam res suas negligere, tum contra sedem Pontificiam denuo insurgere, grave ipsis videbatur. Nihilominus fœderis memores, fidem commodo atque discrimini anteposuisse, Urfinisque ad stipendia sua vocatis, Comite præterea Pitiliano duce, omnes suas copias Romam versus, Regi auxilio submisere. Ergo duas in partes Regi copias dividere visum, primam Duce Calabriz imperatore Romam proficisci, atque Florentinis conjunctam, Pontificiis copiis obsistere voluit, reliqua parte ipsemet in Barones movere cœpit, pugnatum aliquandiu ubivis vario Marte: tandem Rege omni ex parte superiore, oratoribus Regis Hispaniarum intermediis, tandem mense Augusto anni MCCCCLXXXVI pax firmata fuit, quam quidem Pontifex, adversa fortuna perculsus, ejusque denuo experiundæ dubius primus amplexus, omnes præterea Italiz Principes in eandem concessere, solis Genuensibus, utpote qui tam à Mediolanensibus defecissent,

*Pax
firmata.*

sent, quam Florentinorum res occupassent, ab ea
exclusis.

Robertus porro Sanseverinus, qui antea *ses*
bello nec Pontifici fidus amicus, nec Regi formi- *cla*
dandus inimicus exstitisset, pace constituta, vix
non à Pontifice Roma pulsus, postquam cum tur-
mis suis Cæsenam post se reliquisset, à copiis tam
Ducis quam Florentinorum sese depræhensum
iri animadvertens, in fugam se conjecit, atque
circiter centum equitibus stipatus, Ravennam
sese recepit, reliquæ ipsius turmæ partim ad Du-
cem concessere, partim à rusticis profligatæ
fuere.

Rex pacē constituta , reconciliatisque Baro-
nibus , Joannem Coppolam , Antonellumque
Anversiam, una cum eorum filiis , quod in bello
arcana Pontifici prodidissent , necavit. Porro
cum Pontifici ex hoc bello cognoscere licuisset ,
quanta cum animi promptitudine atque stu-
dio Florentini in amicitia persistere solerent ,
mutato animo , quos antea propter Genuen-
ses , auxiliaque Regi subministrata odio pro-
secutus esset , amare , majoreque benevolentia ,
quam hactenus , ipsorum oratores habere cœpit.
Quem quidem animum , Laurentius Medicus
deprehensum , omni industria sibi fovendum
sumsit , non mediocriter authoritati suæ profutu-
rum ratus , si Regis amicitia porro Pontificia ac-
cederet.

Erat Pontifici filius, cui Francisco nomen, quem imperio locupletatum, porro amicis munitum cupiebat, quo se è vivis sublato, commodius suâ tueri posset. Neminem igitur in universa Italia sibi opportuniorem, ipso Laurentio ratus, tandem effecit, ut ejus filia Francisco nuptum elocaretur. Hac affinitate conciliatus Pontifex, de Serezana Florentinis restituenda cum Genuensibus agere, atque his demonstrare cœpit, non posse eos jure tenere, quod Augustinus ven-

gnando studium eo magis provocavere. Pugnatum igitur tam intra quam extra strenue, adeo ut bello diutius protracto, Laurentio ad exercitum proficiscendum videretur. Quod quidem tam nostris vires addidit, quam hostibus animam ademit: hi siquidem, animadversa Florentinorum animi obstinatione, atque Genuensium in defendendo negligentia, libere, nullisque cum pactis, in manibus Laurentii sese dedidere, atque à Florentinis humaniter, paucis quibusdam deflectionis authoribus punitis, recepti fuere.

Inter hæc gesta, Ludoicus ad Appuam (quæ Pontremolis recens vocatur) copias suas, tanquam nostris suppetias laturus, collocaverat, verum occultis consiliis egerat, ut Genuensium aliqui seditione mota, sibi viam ad occupandam Genuam patefacerent, quo quidem consilio ea potitus est. Eodem tempore Germani Venetis bellum moverant, Boccolinus quoque civis Auximi in Piceno, urbem eam (nobis Ofimum vocatam) à Pontificis imperio subtraxerat, atque tyrannidem occupaverat. Atque hic quidem post varios successus, à Laurentio Mediceo persuasus, urbem Pontifici iterum cessit, atque Florentiam sese contulit, ibique satis diu in honore fuit. Inde Mediolanum concedens, alia longe fide habitus, atque à Ludoico necatus fuit. Veneti prope Tridentum Germanos adorti, ab illis profligati, Sanseverinusque quem copiis præfecerant, deletus fuit. A qua clade Veneti, pro eo quo fruebantur fato, cum Germanis, non ut victi, sed ut victores, (adeo nimirum ea pax ipsis propitia fuit) transgere. Difficiles eodem tempore tumultus Flaminiam agitavere.

Erat Franciscus Orfus magnæ apud Forum Livium autoritatis, verum Comiti Hieronymo, suspectus, adeo ut non raro minis eum coercendum adgrederetur. Ergo continuo metu Orfus exagitatus, ut præveniret, authores habuit ami-

cos

*Insidia
in Co-
mitem
Hieronymum.*

cos atque necessarios quamplurimos, extingui nimirum illum satius esse, morteque alterius periculum suum averti. Postquam igitur id inter ipsos jam constitutum esset, cædi diem nundinam Forojulensium destinarunt, quo nimirum multi amicorum alii, non vocati, confluere solerent, quarum opera hanc ad rem usui esse posset. Erat mensis, Majus, quo Itali pene omnes cœnam maturare solent: visum ergo conjuratis, eum à cœnà quam commodissime trucidari posse, utpote quo tempore, familia ejus cœnando occupata, ipse fere solus in cubiculo esse consuevisset. Re eum ad modum deliberata, Franciscus ad ædem Comitum perrexit, ibique relictis ad primum aditum consuevis, ipse ad cubiculum Comitum accedens, per cubicularium, tanquam necessaria dicturus, intromitti petiit, adituque impetrato, per aliquas sermonis ambages, Comitem solum interfecit, advocatisque sociis, etiam cubicularium obtruncavit. Accidit forte, ut præfectus cui ubi custodia commissa erat, Comitem comitum venturus, eo se conferret, qui à conjuratis, cum paucis ad aulam admissus, etiam ipse interfectus fuit.

His cœdibus perpetratis, cadaver Comitum per fenestras præcipitatum, Pontificisque atque libertatis nomen vocari, eaque ratione plebs, Comitum avaritia atque tyrannis exosa erat, comitari cœpta, adeo ut irruptione in ædes Comitum facta, iisque direptis, viduam liberosque Comitum in vincula conjicerent. Solum castrum adhuc superandum erat, si victoria absoluta pervellent: cum vero præfectus id tradere detrectaret, rogare conjurati viduam cœpere, ut suam auctoritatem interponeret, quod sese factum recepit, modo præfecti conveniendi copia fieri interimque liberi in potestate, conjuratorum fides manerent. Atque adhibere conjuratis bis fidem, potestatemque viduæ in castrum ced-

cedendi fecere, verum ea vix intus sese receperat, cum ipsius supplicia mortemque ob eandem mariti minaretur, illis contra necem liberorum minitantibus, magno animo responderet, habere se salva, quibus alios parare posset. Eam ob rem consternati conjurati, præsertim quod à Pontifice auxilia nulla submitterentur, atque à Ludoico, viduz patruo, copiaz subsidiaria adventarent, ablatiis iis quæ amovere licebat, civitatem Castelli concesserunt: adeo ut vidua imperium recuperaret, omnique crudelitatis genere mariti eandem ulcisceretur.

Florentini morte Comitis intellecta, ad recuperandum castrum Piancaldolinum, à Comite olim ipsis ereptum animum adplicarunt, idque exercitu eo ablegato, licet Ciecx Architecti celeberrimi morte, recuperarunt. Hos in Flaminia motus, alii non minoris momenti, eadem in provincia subsecuti sunt.

Duxerat Galeottus, Faventinorum regulus, in matrimonium, Joannis Bentivoglii, Bononien- sium principis filiam. Ea sive Zelotypia sive à marito durius habita, sive maligno ingenio mota, maritum odio habere, eoque tandem acerbi animi progredi cœpit, ut de vita ipsi eripienda apud se deliberaret. Simulato igitur morbo, in lectum sese recepit, quo nimirum maritum, si eam conveniret, sicariis eam ad rem clam in cubiculum receptis, opprimeret. Habuerat ejus consilii patrem participem, qui quidem soblato genero ad Faventinorum imperium adspirabat. Cum ergo tempore ad eandem constituto, Galeottus conjugem pro more inviseret, cumque ea aliquandiu confabularetur, sicarii ex latebris profilientes, nec quiquam tale suspicantem, haud difficulter oppresserunt. Verum cum ab ejus cæde omnia misceri, populusque turbare inciperet, uxor cum filiolo suo Astorrio, in castrum sese recipere necesse habuit.

At

At Joannes Bentivoglius, una cum Bergamino, Mediolanensis Ducis stipendiario, cum copiis eam ad rem paratis, Faventiam progressus, ubique consilio cum Antonio Boscolo Florentinorum legato, qui forte id temporis Faventiae erat, habito, de urbe administranda agere coepere: dum vero illi consilia conferrent, interim incolae vallis Mesenae, (Valdila mona vulgo nuncupatum) qui hos ad motus populariter eo confluxerant, in Joannem atque Bergominum impetu facto, hunc quidem interfecere, illum vero in potestatem redegere, vocatoque Astorii nomine, tam urbis quam pupilli curam, Florentini per legatum tradidere. Fuit hic casus, non praeter luctum à Florentinis intellectus: nihilominus restituto in libertatem, Joanne, ejusque filia, curam tam Astorris, quam urbis, magno cum populi assensu subire

*Senensium dis-
sidia.*

*Nobilium
imperio
sopita.*

*Laurentii Me-
dicei
mors.*

Præter hos motus, multi præterea tumultus Picenum, Flaminiam, Senensesque exercuere, vtrum quod illi, atrocioribus bellis undique sortis, parum momenti fuerint, ea narrare super deo, verum quidem est, eos motus, qui postquam Calabriae Dux ad bellum Turcicum avocatus fuisset, Senenses agitavere, crebriores fuisse, multosque post casus, quibus modo plebs impotiebatur, tandem nobiles superiores extitit inter quos Pandolfus Jacobusque Petruccius: thoritate eminebant alterque eorum prudenter alter animo vix non imperio universae urbis titi erant.

Florentinis vero à bello Serezanensi, usque annum MCCCXCII, qui Laurentium Medicum vivis abstulit, summa felicitate perfrui licuit. quidem Laurentius, pace jam universae Italiae thoritate atque prudentia sua, comparata, munus ad amplificandam familiam urbemque: advertere coepit, eamque ob rem, Petro filic natu maximo, Alfonsinam Urfinii equitis fi

in

In matrimonium sumsit. Joannem vero secundum filium in Cardinalium numerum evertit, quod eo magis notatum fuit, quo id omni exemplo destituebatur, siquidem quartum decimo is anno ad id dignitatis fastigium conscenderat, unde tanquam per gradus, familiam suam cœlum usque evehere postea ipsi proclive fuit. Juliano filio, quod is puer esset, antequam in fata concederet, peculiarem fortunam explorare ipsi non licuit. Filiarum unam Jacobo Salviati alteram Francisco Cibo, tertiam Petro Ridolfo elocavit, quarta, quæ Joanni Mediceo, quo familia uniretur, nupsit, è vivis excessit.

In reliquis privatis negotiis, quoad mercaturā, fuit infelissimus, siquidem ob ministrorum suorum nequitiam, qui non ut privati, sed ut Principes res ejus administrabant, variis in locis magnam nobilium jacturam fecit, adeo ut à patria magno ære mutuo ipsi subveniendum fuerit. Eam ob rem, ne eandem fortunam iterum experiretur, omissis mercaturis, ad fundos tanquam rem stabilem, solidasque magis divitias, animum adplicavit. Eaque post ad Pratum, in Pisano, inque valle Pesana, tam ad utilitatem quam ad Magnificentiam ædificare cœpit, ut ea ædificia non privatum sed Regem saperent. Inde ad amplificandam urbem coverfus, quæ multis in locis ab ædificiis vacua erat, novis hinc inde destinctis plateis, novos ædificatores provocavit, qua quidem opera, urbs tam amplitudine quam splendore non mediocriter crevit.

Securitati porro atque tranquillitati intentus, quo hostes aditu arcerentur, Bononiam versus, in mediis alpibus Castellum Florentiolam munivit: versusque Senenses in colle, quem Imperialem vocant, castram instaurari, magnoque opere muniri curavit. Versus Genuam, Petrasancta atque Serezana occupatis, ex ea parte hostibus aditum interelulit. Stipendiis etiam atque largitionibus

nibus, multorum amicitiam, interque hos apud Perusinos Baglioniorum, ad civitatem veterem Vitelliorum, sibi firmavit, Faventinorum pecularem curam habuit, quæ quidem omnia, instar propugnaculi, Rempubl. Florentinam tuebantur. Inde pace patriam publicis ludis, hastiludiis, præscorum triumphis, idque genus aliis simulacris, restaurabat, in eum potissimum finem intentus, ut patria omni re abundaret, plebs concordiam aleret atque nobiles in honore essent.

*Ipsius
studia.*

*Comes
Miran-
dulanus
vir di-
vinus.*

Præterea summa benevolentia omnes, qui aliqua in arte excellerent, complectebatur, literos amabat, cujus rei Agnolus Montepulcianus, Christophorus Landinius, Demetriusque Græcus, fidem abunde facere queant. Quam quidem ob rem Joannes Comes Mirandulanus, vir propemodum divinus, neglectis omnibus Europæ partibus, quas curiose perlustraverat, munificentia Laurentii provocatus, Florentiæ sedem figere voluit. Architectura, Musica, atque Poesi, ultra modum capiebatur, exstantque multa poemata ab eo tam composita quam commentariis illustrata.

Quo vero juventus Florentina ad literarum studia provocaretur, eam ad rem Pisis scholam aperuit, eoque præstantissimos universæ Italiæ viros evocavit, atque conduxit. Fratri Mariano Chinazano, Augustiniano (ob ipsius in sermonibus eloquentiam) Monasterium prope urbem fieri curavit.

Fuit tam Deo quam fortunæ summopere charus, siquidem omnes ipsius conatus felicem finem adipiscerentur, hostes contra ipsius misere perirent. Nam præter Pazzierum insidias, à Baptista porro Frescobaldio ad Cariminum, inque villa sua à Baldinotto Pistoriensi petitus, tam ipsi quam eorum complices supplicio meritissimo affecti fuere. Hæc ergo vitæ ipsius ratio, eaque viri prudentia atque fortuna, non modo universæ Italiæ, verum etiam remotissimis oris perspecta in hono-

honore habita erat. Matthias siquidem Hungariz Rex multis amorem suum erga eum testatum voluit. Sultanus per suos Oratores muneribus eum affecit. Turcarum Imperator Bernhardum Bandinium, fratris sicarium, ipsi compedibus vinctum tradi curavit: quas quidem ob res Italia ipsum mirabatur: authoritalque viri, prudentiâ suâ indies augescebat: erat siquidem disputando eloquens & acutus, decernendo prudens, exequendo promptus æque ac animosus, neque quidquam vitiorum adduci queat, quod tot tantasque virtutes ejus commacularet. Licet in re venerea miraculum involutus esset, atque hominibus facietis, & mordacibus, ludisque puerilibus ultra quam tantum virum decebat, deditus videretur, ut sæpius depræhensus fuerit, liberorum suorum oblectationibus sese immiscere, adeo ut si cui in eo, tam levitatem quam gravitatem considerare liberet, vix non duas personas diversas, nulla ratione copulandas, in eo conjunctas esse diceret.

Habuit postremam ætatem ex morbis qui ipsum misere affligebant, molestiarum plenam, siquidem cum dolore stomachi intollerabili conflictabatur, qui quidem eum adeo afflixit, ut anno ætatis XLIII. Anni à Christo MCCCXCII mense Aprili vitam cum morte commutaret. Neque vero quicumquam unquam non modo Florentiæ, verum etiam in universa Italia obiit, qui tantam sapientiæ laudem referret, quemque patria sua tantopere lugeret, cælum quoque ipsum prædicere visum, quod quantæque clades ipsius mortem consecuturæ essent, siquidem summum templi ad S. Reparatum tectum, fulmine percussum, magna istius pinaculi parte, maximo omnium terrori atque stupori abraça, nudatum fuit.

Luxere ergo mortem ejus omnes tam cives, quam Italiæ procures, idque manifesto testatum fecere: siquidem nemo omnium fuit, qui non oratoribus missis, dolorem suum ex casu susceptum pate-

patefaceret. Num vero justam dolendi causam habuerint, id porro eventus paulo post demonstravit, siquidem Italia, ipsius consilio destituta, neminem jam habere potuit, qui immensam Ludovici Sforzæ, Mediolanensis Ducatus administratoris, ambitionem atque insolentiam refringeret, quam quidem ob rem, vix elato Laurentio, semina ista perniciosissima enasci cœpere, quæ non multo post, Italiam pessum dederunt, atque etiam in posterum everfura sunt.

CASTRVCCII
CASTRACANI
LVCCENSIS

VITA,

A NICOLAO MACHIAVELLO
DESCRIPTA,

Ad Zanobium Buondelmontium &
Ludoicum Alamannum.

Non præter rationem mirum videri possit, Zanobi atque Ludoici amicissime, si quis rem considerare velit, omnes eos, vel saltem maximam partem, qui in hoc terrarum orbe præstantissimas res adgressi sunt, atque inter cæteros sui ævi heroes excelluerunt, aut obscuro atque abjecto loco editos & prognatos, aut alioquin præter omnem modum à fortuna, in ipsa origine, agitato fuisse. Siquidem omnes aut expositi, aut patribus adeo abjectis orti fuere, ut eorum ipsos puderet, ideoque vel Jove, vel alio aliquo Deo satos esse hominibus persuasum cuperent. Eorum vero catalogum recensere, postquam omnibus eorum permulti innotuerint, fortassis legenti fastidium parturire queat, eoque ut rem superfluum hoc loco intermittendam duco. Arbitror quidem hoc ideo

ideo sic evenire quod fortunam universo orbi restatum velit, abs se, non à prudentia proficisci, si quos communem hominum sortem anteire videmus, eamque ob rem vires suas eo potissimum eam in loco exercere atque ob oculos ponere, ubi omnium iudicio prudentiæ partes nullæ sint, sed ab ipsa omne pendere manifesto deprehendatur.

Ergo Castruccijs quoque Castracanijs Lucensis, in eorum numerum censi debet, qui quidem pro sæculi sui, urbisque in qua natus fuit, ratione egit res perquam maximas, neque origine felice notaque magis, ac cæteri, usus est, sicuti ex vita ipsius copiosius patebit. Atque eam quidem ideo literarum monumentis recondendam, adque posteros transmittendam censui, quod in ea per multa sese exhibeant, quæ tam insignis virtutis, quam fortunæ ratione aliquando exemplo esse queant: vobis vero potissimum eam offerendam duxi, quod eorum, quibus res præclare virtutisque administratæ, curæ atque oblectamento sint, reliquos longo post vos intervallo relinqui, hætenus cognovisse mihi licuerit.

Ut ergo ad rem veniam. Constat Castracanos apud Luccenses, inter nobiles ejus urbis familias recenseri, licet ea (pro omnium rerum in hoc orbe serie) hoc ævo esse desierit. Ex hac familia olim originem duxit Antonius quidam, qui cælibi vitæ generi deditus, inter Canonicos, ad S. Michaelem apud Luccenses scriptus, atque honoris gratia, Dominus Antonius appellatus fuit. Huic præter sororem unicam nihil familiæ erat, quæ quidem Buonaccorsio Centimanio matrimonio conjuncta, ab ejus obitu, ad fratrem sese receperat, animumque ab omnibus deinceps nuptiis alienum induerat.

Colebat Antonius post ædes suas vineam, in quam, ut pote aliis hortis circumseptam, multis ex locis aditus patebat. Accidit ut forte, dum quodam

134

VITA

ais sic evenire quod fortasse ar-
stare velis, ab se, non à prole
quos committens hominem scire
non, eamque ob rem vites has
cum in loco exerceat atque ob
his omnium pulchro pondere par-
sed ab ipsa omne pendere mactat:
dant.

Ergo Castruccius quoque Ceter-
centis, in cornu numerum centis, ac-
dem pro sacro sui, arbitrio in qua-
tione ejus res perquam maximam, ap-
felice notaque magis, ac ceteris, ad-
vita ipsius copiosis patet. Atque
ideo hunc monumentis reco-
positus, transmittens copiosum, quod
multo se colubam, que cum magis
quam fortasse ceteris, quod
quidem: vobis res potissimum, cum
dicit, quod cornu, quibus res potissimum
que administrant, ceterisque oblectant
reliquis longo post vobis multo, quod
non cognovisse mihi licet.

Ut ergo ad rem veniam. Ceteri
apud Laccenses, inter nobiles, quos
recenter, licet ea (pro omnium cum
be serie) hoc avo esse debere. Ex hac
originem duxit Antonius quibus
generi deditus, inter Canonicos, et
lem apud Laccenses scriptus, apud
tia, Dominus Antonius appellatus, et
ter sororem unicam nihil famam, et
dem Buonaccorsio Centumanni, et
juncta, ab ejus obitu, ad fratres in
num induerat.

Colebat Aronius post ades has res in
iam, ut pote aliis hortis circumspici
locis aditus patebat. Accidit autem, dum
posui.

quodam mane Dianora (hoc enim nomen viduæ
erat,) in ipsa aurora animi gratia eo exspatiaretur,
atque (ut foeminis mos est) herbas condimentis
suis conquireret, ut sub vite quadam inter pam-
pinos nescio quid strepere, atque eo oculis con-
versis, vagitum audire sibi videretur. Cum ergo
eo versus pedes conferret, remque exploratam
euperet, ecce infantulum pampinis involutum
qui blandulo vultu brachiolisque tanquam opem
ejus implorare videbatur, qua quidem re Dianora
non minus misericordia mota, quam stupefa-
cta, inde sublatum ad ædes fratris detulit, eum-
que ablutum, fasciisque exceptum, fratri ex æde
sacra reverso obtulit. Atque is quidem casu per-
cepto, infantuloque oculis perlustrato, non mi-
nore admiratione atque misericordia sese rapi-
sensit, adeo, ut re cum sorore aliquandiu delibe-
rata, tandem de eo suscipiendo, postquam utra-
que prole destituerentur, facile convenirent. Ergo
conducta nutrice, tanta cura atque amore porro
eum habere coeperunt, ut à paterna benevolentia
parum abesse viderentur, cujus quidem rei causa,
ad sacrum fontem eum patris Castruccii nomine
insigniri voluere.

Adolevit una cum Castruccio ea gratia, atque
omni in re ingenio atque prudentia pollere ani-
madvertebatur, utpote qui pro ætate omnia faci-
le addisceret, ad quæ ab Antonio vocaretur, cui
quidem animus erat, in eum tam Canonicatum,
quam alia sua beneficia, quæ vocant, obitu con-
ferre, eamque ob rem, quæ eo ducebant, eum ad-
discere volebat. Verum animum, à vita sacerdo-
tali omnino alienum, se tractare, haud difficulter
animadvertere ipsi licuit.

Castruccius siquidem vix annum ætatis xiv. at-
tigerat, cum imperio Antonii atque Dianoræ se-
se paulatim subducere, proculque valere cum
metu pariter libris sacris jussis, ad arma tractan-
da animum adplicare, neque jam aliud quam
id-

Y

id ipsum agere, aut cum sodalibus suis, currere, saltare, luctari, vel aliud tale conari, quibus in rebus omnibus tam animo quam corpore prestare, atque reliquos longo intervallo post se relinquere videbatur. Quod si vero aliquando ad studia sese recipere libebat, nullis aliis libris delectari animadvertebatur, quam qui arma virosque canerent, atque heroum res gestas illustrarent, quod quidem Antonium maximopere sollicitum moestumque habebat.

Erat id temporis inter nobiles Luccenses Franciscus Guinigius, qui virtute, gratia, atque opibus omnes suae ætatis cives facile anteibat, porro militiæ deditus, multis jam annis sub Viscontiis Mediolanensibus meruerat, Ghibellinorumque partes complexus, facile omnium eorum, qui ea studia apud Luccenses sequebantur, dux caputque habebatur. Atque hic quidem eo tempore aliquandiu Luccæ moratus, indies sub ædes illius, quem Reipubl. primum, Potestatem vulgo vocant, cum reliquis civibus conveniebat, quo in loco, quod ædes illæ aream ad S. Michaelem, quæ omnium ejus urbis potissima est, contingerent, non raro Castruccium, iis, quæ supra attingimus exercitiis insudantem videre ipsi obtigit, quibus non modo sodales omnes excellere, sed etiam autoritate quadam, tanquam regia, inter omnes eminere, atque ab iis tam amari, quam certo quodam modo revereri videbatur.

Quod quidem maximum ejus cognoscendi desiderium penes ipsum excitavit, adeo ut percontando ejus fortunæ edoctus, majore ejus obtinendi cupiditate accenderetur, tandemque quodam mane eo vocato, ex ipso sciscitaretur, an in ædibus nobilis, ubi arma tractare, atque equum regere disceret, an apud presbyterum ubi nil præter missas audiret, esse mallet: atque depræhendere quidem Francisco licuit, quantum ad nomen equorum armorumque auditum, Castruccius apud se

906
VITA
ad ipsam auge, ut cum solibus iocun-
dissime, lectis, vel aliud tale comen-
tum omnibus cum amico quem cupi-
re, neque reliquos longo intervallo
quere videbant. Quod si verum
dum se recipere libet, nullam illis
ei animadvertent, quam per ar-
cerent, neque locum res ipsa illis
quod quidem Antonium maxime
multumque habebat.

Est ad tempus inter nobiles Lucan-
cicus Guinigi, qui vixit, pater ut
bus omnes sue acie civis facile animi
militie dedimus, multos jam annos in
Mediolanensibus moraretur, Ghibellini
partes complures, facile omnium ex-
tremis apud Lucanenses sequebantur, ip-
se habebat. Atque hic quidem in vi-
atque Lucan-
lius, quem Reipubl. priorem, Postea
vocans, cum reliquis civibus conveniens
in loco, quod ad huc in S. Nicolai
que omnium ejus urbis positum est, ut
sunt, non raro Castrucci, is, qui
omni exercitibus infundens videri per
quibus non modo solides omnes civis
etiam auctoritate quidam, quoniam
omnes eminebat, neque ab eis tam
certo quodam modo revereri videbat.

Quod quidem maximum que optima
desiderium penes ipsum existeret, ab ip-
sando ejus fortune edoctus, neque
inendi cupiditate accenderet, ut
quodam mane eo vocato, ex ipso libenter
adibus nobilis, ubi arma tractant, ut
gere disceret, an apud presbyterum de
missas audiret, esse mallet: neque quoniam
re quidem Francisco licuit, quoniam apud
orum armorum; audimus, Castrucci apud

se gauderet, tacitius tamen ex verecundia, ut re-
sponderet animus ipsi addendus fuit: dixit ergo,
si id hero suo benevolo fieri posset, optare se lon-
ge militiam, quam sacerdotis studia sequi. Satisfa-
ctum Francisco responsione ista, egitque cum An-
tonio, adeo solícite ut tandem juvene potiretur,
quem quidem eo facilius obtinuit, quod Anto-
nio ingenium juvenis, suis cum studiis minus
convenire videretur.

Ergo Castrucci ex ædibus Antonii Castra-
cani sacerdotis, in ædes Francisci Guinigii turm-
arum ducis transcriptus, dici credive vix queat,
quam exiguo temporis intervallo, omnes tam
mores quam virtutes, nobile adolescente dignas
imbiberet. Imprimis vero in equorum agitatore
excellentissimum abiit, adeo ut equum, quan-
tumvis ferocissimum atque contumacem, summa
dexteritate coherceret, inque hastiludiis, licet
adhuc puer, omnium oculos in se converteret,
adeo ut in nullo exercitiorum genere, sive, robust
sive dexteritatem spectes, æqualem haberet.

Quibus præterea mores accessere, in quibus
modestia inæstimabilis elucebat, siquidem nihil
quod displiceret, seu dicere seu agere solebat, sed
superiores observare, æquales modeste habere,
apud inferiores denique festivus esse consueve-
rat, quas quidem ob res non modo Guinigiorum
omnium, verum adeo universæ urbis amorem
provocavit.

Accidit ergo postquam Castrucci duodevi-
gesimum jam annum attigisset, ut Ghibellini Ti-
cino à Guelfis pellerentur, in quorum subsidium à
Viscontiis Mediolanensibus Franciscus Guinigi
missus, Castrucium comitem habuerat, utpote
apud quem cura totius turmæ remaneret, qua
quidem in expeditione, Castrucci tam pruden-
tiz quam animi tot experimenta de se exhibuit,
ut nemo parem laudem atque benevolentiam,
quotquot expeditioni isti interfuerant, inde re-
fer-

ferret, adeo, ut non modo apud Ticinenses, verum in universa Longobardia, nomen ipsius in honore atque existimatione esse inciperet. Lucas ergo, longe honoratior, quam inde discessisset revertis, porro omni diligentia, artibusque iis quibus homines devinciri consueverunt, amicos sibi comparare quamplurimos studuit.

Jamque Franciscus Guinigius vitam cum morte commutaverat, atque decedens, unico suo filio Paulo, Castruccium tutorem atque rectorem reliquerat, ipsum ante obitum sedulo hortatus, ut pari qua erga ipsum usus fuisset fide, etiam ipse filium suum habere, eamque gratitudinem, quam patri præstare minus posset, filio exhibere nitretur. Ergo cum ab obitu Guinigii, Castruccius omnem ejus fortunam administraret, tanta porro autoritate atque potentia inde augeri cepit, ut ea, qua apud Luccenses pollebat gratia, sensim in invidiam degeneraret, adeo ut non pauci ipsum, utpote cujus animus tyrannidem redoleret calumiantur: inter quos Georgius Opizius Guelfarum partium dux facile primas tenebat.

Atque is quidem ab obitu Francisci Guinigii Principatum urbis sibi ipsi pollicitus, ferre non poterat, ut à Castruccio, ea autoritate atque gratia munito, occasiones, ei gerendæ sibi præpenderentur, quam quidem ob rem ea in vulgus diffeminabat, quæ Castruccio obsutura arbitraretur. Tulit id ab initio Castruccius satis indigno animo, cui paulo post suspicio accessit, ne forte Georgius apud Proregem Neapolitanum, suum exitium quæreret, atque de eo urbe pellendo consilia iniret,

Imperabat id temporis Pisanis Huguccio de Faggiola Arexinus, qui à Pisanis copiis præfectus, postea omni imperio eorum potitus fuerat, penes quem exulum aliqui Luccensium, qui partium Ghibellinarum erant, morabantur. Ergo cum his Castruccius clam consilia iniit, quo pacto Huguc-

quid
fuerat, adeo ut non modo apud Tuscum
in universa Longobardia, non ipse
neque exclamatione de incipere. Is
longe haec, quam non debet
perire omni diligens, atque
minis devincti confiterentur, non
pauca quoniamque studium.

Junque Francis Gualterius
commiserat, neque decedens, non
Paulo, Castruccio tamen neque
loquere, ipsum ante oculos habere
pari qui ex ipso non fuisse
tamen non habere, eoque
pari potest minus potest, non
tunc. Ergo cum ab oculo Gualterii
omnem ex formam adhibere
re auctoritate neque potest, non
ut ex, qua apud Luccas potest
fuit in irridiam degenere, adeo ut
ipsum, neque caput minus
rex calumniebantur: non quod Gualterius
Gualterium partem dux facie potest
Atque is quidem ab oculo Francis
Principum urbis fuit ipse potest
potest, ut a Castruccio, in auctoritate
gratia animo, occasiones, ei potest
dicerent, quam quidem ob rem ei in
seminabas, quae Castruccio obitus
tunc. Tunc id ab initio Castruccio
amino, cui paulo post suspicio
Georgius apud Proterem Neapolitanum
patrum quateret, atque de ei et
consilia iniret.

Imperabas id temporis Pisanus
Aggiola Aretinus, qui a Pisanis
ostia omni imperio eorum potest
nem exalium aliqui Luccensem
ibellinarum erant, morabantur
Castruccio clam consilia iniret

Huguccionis subsidio ipsis patria recuperaretur,
eamque mentem amicis suis in urbe, quibus Opi-
zii potentia suspecta erat, aperuit. Cum his igitur
negotio constituto, Castruccio caute ad-
modum turrum, cui Honestorum nomen, muni-
re, eamque comitatu referre cepit, quo necessi-
tate urgente, aliquot dierum spatio in ea tutus
subsistere posset.

Ergo omnibus rite exploratis, Huguccionem,
qui vocatus cum exercitu planiciem illam, quae
montes urbemque interjacet, infederat, signo ad
id praestituto ut maturaret, monuit, qui quidem
eo animadverso, mox ad portam S. Petri succes-
sit, eamque igne injecto subruere cepit. Castruc-
cius altera ex parte tumultu concitato, plebeque
convocata, eandem portam occupavit atque tan-
dem effregit, adeo ut Huguccioni aditus in ur-
bem pateret, qui una cum copiis irrumpens, Ge-
orgium Opizium, omnemque ipsius familiam,
multos praeterea, qui ejus amicitiam partes-
que sequebantur, interfecit, Rectorem urbe
exegit, atque Rempublicam Luccensem ad suum
arbitrium, maxima cum urbis clade, composuit.
Siquidem constat, eo tempore, plus centum fa-
milias in exilium actasuisse. Pulsorum alii Flo-
rentiam, Pistoriam alii sese recepere, quae qui-
dem tum urbes à Guelfis stabant, eamque ob rem
Huguccionem atque Luccenses pro hostibus ha-
bebant.

Postquam ergo Florentinis, aliisque Guelfo-
rum studiosis videretur, Ghibellinas partes, nimi-
rum in Tuscia incrementum adquisivisse, eam ob
rem de patria Luccensibus restituenda inter se
convenire, coactoque valido exercitu, mox val-
lem, quae à nivibus nuncupatur, invadere, expu-
gnatoque monte Catino, inde montem Carlum
obsidione cinxere, quo nimirum eo occupato,
aperta porro ad Lucenses via esset. Eam ob rem
Huguccio multis Pisanorum atque Luccensium sub
signa

signa scriptis , petitoque ex Longobardia copioso Germano equite , in hostes movere cepit , qui quidem ejus adventu intellecto montem Carum omiserant , seque inter montem Catinum atque Pesciam receperant , adeo ut Huguccio castra infra montem Carum , altero à Florentinorum copiis miliari , locaret , resque inde aliquot dies leviusculis velitationibus ageretur , siquidem Huguccione correpto , Pisani atque Luccenses justa acie decernere metuebant , verum sensim cum morbus ingravesceret , ipsi tandem ad montem Carum (valetudinis recuperandæ gratia) concedendum fuit , cura exercitus Castrucius demandata , quæ quidem res Guelfis exitio fuit , utpote quibus animi quod exercitum hostilem duce destitutum arbitrantur , non mediocriter excrevisset . Atque id à Castruccio optime animadvertum , porro eam opinionem apud ipsos confirmare sedulo perrexit , metumque simulans , nemini è munitionibus egredi copiam esse voluit , adeo ut Guelfi indies insolentiores , ad castra ipsa Castrucci aciem suam sæpius explicarent , ipsique ea ratione opportunitatem præberent , ut & animos & ordines ipsorum explorare quam optime posset . Ergo confirmatis oratione militum animis , certam ipsis victoriam modo ipsius institutum sequi vellent polliceri cepit .

Animadverterat nimirum Castruccius , Guelfos omne suum robur in media acie collocasse , militem vero minus strenuum ad utraque cornua recepisse . Contraria igitur ipse ratione in cornua validissimum quemque militum suorum constituit , in media vero acie minus strenuos collocavit , atque hoc quidem ordine è castris profectus , quamprimum hostem in conspectu haberet , (atque is pro more insolenter obviam proficiscetur) mediam aciem gradum moderari , cornua vero citatius ferri voluit , quæ quidem ratione factum est , ut saltem cornua ex utraque parte dimica-

510

VITA

signa scripta, penitus ex Longobardis Germanis equis, in hostes movens quidem eius adventu inlethi nesci considerant, sedque inter nomines Casruccium receperunt, adeo ut Huguccio suo nomine Casrum, altero à Franciscus pium mittere, locum, relique inde agere, vinctis velacionibus agere, Huguccio concipio, Pisanus atque Lombardis acie decedere metuebant, verum ista morbus ingrederetur, ipsi tandem in Casrum (vinctis recipiendi perit deinde fuit, cum exercitus Casruccius datus, qui quidem res Gualtero quibus anni quod exercitus habebat ducem arbitrentur, non melius viderent. Atque id à Casruccio optine verum, porro cum opinione ipsi quid sentire sedulo periret, nemine fuit, ai è munitioibus ipsi optine esse viderent Gualteri indices inlethores, id casruccium aciem suam sequi expellere, in omni occasione opportunam parare, et mos & ordines ipsorum explorare non possent. Ergo confirmati omnia animis, certam ipsi victoriam modo persequi sequi velle polliceri cepit.

Animas veruere nimirum Casruccius suos omne suum robur in media acie militum vero minus strenuum ad imperium receperit. Contraria igitur ipsi casruccium validissimum quemque militum suum coluit, in media vero acie minus strenuus erit, atque hoc quidem ordine è casruccium, quamprimum hostem in conspectu habere, et is pro more insolenter obviam pugnare, mediam aciem gradum modum, una citius ferri voluit, qua quidem casruccius est, ut saltem coram eximioque di-

micarent, medix vero acies nihil agerent, siquidem Casruccii acies tam procul adhuc aberat ut ea ab hoste jungi non posset, coque robur omne exercitus Casruccii manus conserebat, minusque strenua pars stabat: cum contra in exercitu hostium potior pars nihil ageret, sed inferiori solummodo pugnandum esset, adeo ut non magno labore, utrumque Florentinorum cornu in fugam ageretur, atque porro media acies, postquam latera jam nudata haberet, nihil pugnando, etiam ipsa in fugam sese conjiceret.

Fuit sane ea clades insignis atque memoranda siquidem ea, præter decem hominum millia, multi duces atque strenui milites, omnes Guelfarum partium, interque eos Principes non pauci desiderati fuere, quibus accensetur, Petrus Regis Ruperti Neapolitani filius, Carolus ipse nepos, Philippusque Tarentinorum Princeps. Ex parte vero Casruccii circiter trecenti, interque hostes Franciscus Huguccionis filius occubere, qui quidem juvenis atque fervidus inter primos ceciderat. Ergo ea victoria Casruccio quidem immortalale nomen peperit, verum Huguccioni tantæ suspicioni fuit, ut de imperio suo sibi metuendum arbitratus, qua ratione eum à medio tolleret, se tum sollicitè ageret, eam nimirum victoriam imperium non modo suum non stabilivisse, sed potius undique labefactasse. Ergo occasione saltem operiebatur, qua honesta aliqua ratione viro isto liberaretur.

Accidit porro ut Petrus agnolus Michelius, v. apud Luccenses magnæ existimationis, interficeretur, isque qui homicidium perpetrasset, ædes Casruccii sese fuga reciperet, indeque Casruccius una cum lictoribus qui eum repetit Casruccium accesserant, ab eo turbarentur, que excluderentur, eaque ratione homicidæ casio suppeditaretur, ut suæ salutis fuga prospiceret. Jam igitur Huguccio, qui id temporis

erat, commodam ejus opprimendi occasionem se adeptum ratus, vocato ad se Nerio filio, in quem Luccensium imperium contulerat, ipsi injuxit, ut ad convivium invitatum Castruccium comprehenderet atque necaret. Castruccius ergo familiariter dominum conveniens, nihilque omnino sinistri suspicatus, primo quidem ad mensam exceptus, coena vero peracta in vicula coniectus fuit. Cum autem Nerius metueret, ne forte populus turbaret, si Castruccius nullo servato juris ordine necaretur, maluit negotium differre, quo patris voluntatem manifestius exploraret. At is in tarditatem animique consternationem filii, magno stomacho invehctus, quo rem citra periculum perficeret, assumptis quadringentis cataphractis Lucas versus movere coepit, verum vix ad Balneaprogressus fuerat, cum nuncio edoceretur Pisanos defecisse, omnemque ipsius familiam una cum vicario suo interfecisse, Gaddonemque Gherardesciaz Comitem sibi praefecisse.

Non erat Huguccioni integrum Pisas regredi, ne forte Luccenses Pisanorum exemplo eruditi, eum urbe intercluderent. At Luccenses defectionis Pisanarum jam conscii, licet Huguccio jam in urbem penetrasset, nihilominus ex Castruccii vinculis occasione arrept, aprimum per vicos atque circulos contumacius sermones serere, tandem Castruccium tam obstinate repetere coeperunt, ut Huguccio, majoris discriminis evitandi gratia, eum libertati restitueret. At Castruccius conglobato amicorum agmine, populi porro subsidio fretus, tanta virtute Huguccionem adortus est, ut ipsi una cum suis in fuga salus reponenda atque Longobardia petenda fuerit, ubi apud Scallios misere tandem vitam deposuit.

Castruccius vero ex captivo vix jam non Luccensium Princeps, opera amicorum, atque recentium ob eam victoriam benevolentia, facile obtinuit,
ut

ut Luccenses eum copiis suis in annum præficerent. Quo ergo bello aliquo gloriam sibi pararet, constituit ea, quæ post Huguccionem profligatum à Luccensibus defecerant municipia, sibi recuperanda esse, eamque ob rem, postquam cum Pisanis transegisset, Serezanam obsidione cinxit, atque editiore in loco propugnaculum, (quod postmodum à Florentinis muro cinctum, hodie Serezanella nuncupatur) ad eam commodius subjugendam, construxit, adeo ut intra secundum obsidione mensem Serezana potiretur. Eodem impetu postea Massam, Carrarem, & Laven-tiam cœpit, atque brevissimo temporis intervallo omnem Lunensem agrum occupavit. Appuam præterea, quo aditum in Lunensem agrum ex Longobardia intercluderet, expugnavit, Anastasiumque Palavizinum, ejus loci regulum, in potestatem redegit.

Inde tot victoriis clarus Luccam reversus, universum populum sibi obvium habuit, qua quidem animi propensione commodum utendum ratus, Pazzinii Poggii, Puccinelli de Portico, Francisci Boccanfachii, atque Ceccii Guinigii potissimum favore, utpote qui Luccensium facile primi id temporis, ab eoque corrupti fuerant, imperium urbis in se transtulit, atque plebiscito Princeps salutatus fuit.

Trajecerat id temporis in Italiam Fridericus Bavarus Romanorum Imperator, quo regno inauguraretur, Hunc sibi Castrucci concilians dum fatus, relicto ad urbem Paulo Guinigio, quem ob beneficia paterna filii loco habebat, quingentis cum Cataphractis ipsi obviam proficisci voluit. Habitus fuit in honore à Friderico Castrucci, multisque privilegiis auctus, insuper vicarius Imperii per omnem Tusciam constitutus, præterea Pisanorum imperium, qui pulso Gaddone ad Fridericum de auxiliis confugerant, in ipsum translatum, ipseque à Pisanis metu Guel-
forum.

forum, præcipue vero Florentinorum receptus fuit.

Imperatore postmodum in Germaniam regresso, atque Vicario, ad res Italiz administrandas Romæ post se relicto, omnes Ghibellinorum partium tam ex Longobardia quam Tuscia ad Castruccium confluere, atque quilibet ipsi imperium patriæ suæ, si in ipsum ejus opera restitueretur, polliceri cœpere: inter quos fuere Matheus Guidius, Nardus Scolarius, Lopus Ubertus, Georgizius Nardius, Petrusque Buonaccorsius Ghibellini & Florentini omnes.

Ergo Castruccius, qui horum opera, suisque viribus, universæ Tusciæ imperium in se transferi posse arbitraretur, amicitia cum Matheo Viscontio Mediolanensium Principe contracta, omnem eam urbem, universamque provinciam arma tractare docuit. Inde ad Luccenses conversus, quod urbi quinque portæ essent, pari ratione omnem ipsorum regionem in quinque classes distinxit, & quamque partem duci, signoque peculiari parere voluit, eaque ratione effecit, ut viginti hominum millia cum opus foret, præter quos ex agro Psiano cogere posset, ipsi momento præsto essent.

Accidit postmodum ut Matheus Viscontius à Guelfis Placentinis, qui Ghibellinos auxilio Florentinarum Regisque Ruperti exturbaverant, invaderetur, eamque ob rem ad Castruccium, tot amicis copiisque stipatum, confugeret, qua nimis impressione in Florentinum agrum ab eo facta, illi ad sua defendenda, resque Longobardis destitutendas revocarentur. Castruccius ergo per vallem Arni in Florentinos irrumpens, primo Fucechium, inde S. Miniatum, adeo ingenti prætereâ agris illata clade occupavit, ut Viscontii voto, Florentini exercitum revocare necesse haberint, qui quidem vix Tusciam attigerat, cum Castruccio ad Luccenses, alia necessitate urgente, repedandum esset.

Erant

Erant apud Luccenses familia Poggii potentissima, Castruccioque ad occupandum imperium maximo momento fuerant, verum quod minus ex officii magnitudine sese exceptos arbitrarentur, eam ob rem clam consiliis habitis, advocatisque in societatem permultis familiis aliis, à Castruccio deficere, eumque urbe pellerè decreverant: occasionem ergo ob Castruccium bello implicatum sese nactos rati, quodam mane in præfectum justitiæ, qui Castrucci nomine urbem administrabat, impetu facto, eum interemerunt, postmodum ad plebem concitandam conversi, Stefanum quidem Poggium, virum senem pacisque studiosum, atque conjurationis nescium obvium habuerunt, qui sua autoritate obtinuit, ut arma conjurati deponerent, inque ipsius fidem, utpote qui sese interventurum apud Castruccium, quo vobis potirentur, stipulabatur, recumberent.

Castruccius ergo defectionis istius edoctus, nulla interposita mora cum parte copiarum, reliqua Pauli Guinigii imperio commissa. Luccas versus properavit, motuque licet composito, omnes aditus urbis opportuniore mox armato milite occupavit. Eam ob rem Stefanus Poggius, utpote qui Castruccium sibi obstrictum arbitraretur, pro suis intercessurus (sibi etenim ejus nihil opus esse putabat) ipsi sese obvium exhibuit, multisque rogare coepit, ut alia juvenili fervori, alia veteri amicitiae, atque officiis à familia Poggiorum in ipsum profectis, condonaret. Atq; Castruccius quidem, eum benigne exceptum, bono animo esse jussit, longe nimirum motus sedatos majore gaudio sibi esse, quam ob eos concitados commotus fuerit. Deoquo se gratias habere, qui occasionem testandæ clementiæ atque liberalitatis sibi exhibuerit, venirent modo omnes, ipsiusque animum experirentur. Fide ergo tam Castruccii, quam Stefani interposita, decepti cum sese præfentes Castruc-

cio exhibuissent una cum Stefano capti, necati-
que fuere.

Inter hæc gesta, Florentini S. Miniatum recuperaverant, visum eam ob rem Castruccio id bellum componere, quod Luccenses omittere, priusquam eorum animos sibi firmasset, minus integrum arbitraretur: tentatis ergo Florentinorum animis, eos jam belli atque sumptuum periculos non difficiles habuit. Inducit igitur in biennium pactæ, præterea actum ut quisque iis, quæ potestate tum haberet, potiretur.

Bello isto composito, Castruccius aliis aliisque sub causis, quo istiusmodi periculum deinceps præcaveret, omnes eos, quos ad imperium urbis adspirare posse arbitraretur, è medio sustulit, nullaque, cujusquam habita ratione, alios fortunis, alios vero quos habere poterat, omnes vita spoliavit, quod nimirum affirmaret, experientia se edoctum, istorum neminem sibi fidum ulla ratione esse posse. Castrum præterea in ipsa urbe exstruxit, materiamque ex turribus, eorum quos urbe ejecerat, demolitis, eam ad structuram petiit.

Neque tamen ob pacem cum Florentinis firmatam, dumque Luccensibus coercendis incumberet, à belli curis vacabat, verum omni studio augendæ potentæ suæ intentus, quidquid citra apertum Martem ad eam conferre poterat, sedulo aucupabatur, inprimis vero occupandorum Pistoriensium incredibili desiderio tenebatur, quod nimirum arbitraretur, ea urbe in potestatem redacta, maximo id sibi momento ad Florentinos subjugandos fore. Eo igitur animo omnem istum tractum variis rationibus in amicitiam suam pertraxit, inque ipsa adeo urbe tam dextre partium sese studiis accommodavit, ut utraque pars in ipsum recumberet.

Erant siquidem id temporis Pistorienses (sicuti etiam hæctenus semper) in Albos Nigrosque divisi.

916 VITA
co exhibuit una cum Sebastiani
que sunt.

Inter hæc gesta, Sebastiani S. Min-
pocessit, viam cum ob rem Castru-
cum componere, quod Luccensis esse
quam eorum animi sui liberale, in
quam advenire: necesse est, ut
animi, eos qui belli atque sumptu-
non deficiat labor. Inducit igitur ut
pactis, potestatem actum ut quique in
stare tamen habere, poterat.

Idem alio componit, Castrucci autem
sibi consilii, quo aliamodi periculis
procederet, omnes eos, qui ad inter-
adipiscere posse arbitrabatur: et inde
inque, quicquam habere potest, ante
a. ut vero quos habere poterat, omnes
lavit, quod nimirum alium, quod
edoctum, illorum necesse sit alium
tione esse posse. Cuius potestatem in
castrucci, materiamque ex multis, com-
urbe exorat, denique, cum ad locum
potest.

Neque tamen ob pacem cum Sebastiani
tam, dumque Luccensis colorem
beret, à belli curis vacaret, verum
augenda potentie sue intentis, quibus
apertam Martem ad eam conferre
lo occupabatur, imprimis vero occupat-
Luccensium incredibili desiderio
quod nimirum arbitrabatur, et inde ap-
in redacta, maximo id sibi munus
minos subjugandos fore. Eo igitur
em istum tractum variis rationibus
in suam pertaxit, inque ipsa alia
re partium sese studiis accommodat-
ne pars in ipsum recumberet.
ut siquidem id temporis Pistoria
hactenus semper) in Albi Nipho-

visti. Albi Sebastianum Possentium, Nigri Jaco-
bum Giam ducem habebant, atque hi ambo cum
Castruccio consilia sua occultissime communica-
bant, quod nimirum uterque speraret, ejus sese
auxilio adversarium urbe ejicere posse. Cum ergo
inter eas animi suspensiones, tandem ad arma
inter partes devotum esset, & Jacobus quidem
portam Florentinam, Sebastianus vero Luccen-
sem occupasset, atque utrisque minus spei in Flo-
rentinis, quam in Castruccio, utpote magis prom-
pto, bellicque cupido, repositum esset, igitur am-
bo occultis internunciis ejus auxilia accersivere,
eorumque obtinendorum promissis onerati fue-
re, Jacobo quidem seipsum ad futurum, Seba-
stiano vero Paulum Guinigium missurum pollici-
tus. Hora ergo ad id præstituta, Paulus quidem
Pesciana, Castrucci vero recta via Pistoriam
profecti, sub mediam noctem ambo à partibus
ejus consilii ignaris, in urbem recepti fuere.

Igitur Castrucci tempus adesse ratus, quo
desiderio suo potiretur, signo constituto ipse in
Jacobum, Paulus vero in Sebastianum impetu fa-
cto, utrumque facile opprætere, omnesque par-
tibus utrisque deditos partim interfecere, par-
tim cœpere, urbisque aditu incesso, protractoque
ex Palatio magistratu, populum fide Castruccio
obstrinxere. Atque is quidem immunitate debi-
torum ipsis concessa, multis pollicitationibus
præterea tam ipsos, quam omnes eorum mon-
tium incolas qui ad conspiciendum novum Prin-
cipem eò confluerant, adgressus, facile eorum
animos ingenti spe oneratos pacavit.

Laborabatur inter hæc gesta Romæ annona
pecunia, ob Pontificis nimirum, qui Avenio-
ni sedem fixerat, absentiam, ejusque rei culpa in
Germanorum administrationem conferebatur,
adeo ut ad defectionem res spectaret, multæque
cazdes indies perpetrarentur: neque in Hen-
rici, qui Imperatoris ibi vices agebat, potestate
jam

jam esset, motum illum coercere. Ergo animi anxius, ne forte Romani vocato Rege Neapolitanorum Ruperto, ipsum Roma exturbarent, Romamque Pontifici restituerent, neque porro auxilia opportuna fidaque magis in propinquo essent, ad Castruccium conversus, cum non modo auxilia, sed etiam praesentiam ejus rogare coepit.

Et Castruccius quidem, tam quo sese Imperatori gratum testaretur, quam quod facile animadverteret, imperatore Roma excluso, nullam sibi salutem superesse, nihil cunctatus, relicto ad urbem tuendum Paulo Guinigio, ducentis cataphractis stipatus Romam perrexit, atque ab Henrico summo honore habitus, exigui temporis intervallo autoritate sua tantum Caesaris partibus momentum contulit, ut citra caedes aut vim componerentur: siquidem annona navibus circum Pisanos imposita, occasionem turbandi Romanis ademit, inde praecipuos Romanorum adgressus, partim monendo, partim castigando effecit, ut non inviti sub imperium Henrici reverterentur, in cujus rei beneficium, in Senatorum numerum (multis praeterea honoribus à Pontifice Romano cumulatus) cooptatus fuit, quam quidem dignitatem splendidissimo apparatu solennitate publica laetus excepit ipse veste Attalica indutus, cui à fronte inscriptum erat: *Est quod Deus vult*: à tergo vero. *Erit quod Deus volet*.

Interea Florentinos non mediocriter urebat, Castruccium induciarum tempore Pistoriensium imperio auctum fuisse, consiliaque eam ob rem agitabant, si forte, illi ob ejus absentiam, ad defectionem sollicitari possent.

Agebant id temporis apud Florentinos exulum Pistoriensium Baleus Cecchius, & Jacobus Baldinus praecipui, tamque autoritate quam animo ingenti praediti. Atque hi quidem oculis apud Pistorienses consiliis, subsidiisque Florentinorum.

tinorum freti nocte quadam furtim in urbem penetrauerunt, pulsisque Castrucci praefectis, eorumque quibusdam interfectis, urbem pristinae libertati restituerunt.

Atque ea quidem res Castruccium non mediocriter turbavit, adeo ut venia ab Henrico impetrata properato itinere Luccas contenderet. Florentini vero, quod eum vix quieturum arbitrantur, antevertendum rati, primi cum copiis in vallem Nivium penetrare decreverunt, quod nimirum sperarent, ea valle occupata, Castruccio viam ad Pistorienses interclusam fore: coacto igitur valido undique à Guelfis exercitu, Pistoriensium agrum occuparunt. Castruccius vero cum copiis ad montem Carium progressus, postquam Florentinorum mentem explorasset, non consultum arbitratus, eos in planicie vel prope Pisas vel ad Pesciam adoriri, in angustiis ad Saravallum ipsos operiundos censuit, quem quidem in locum si eos pellicere obtingeret, certam de ipsis victoriam sibi pollicebatur, quadraginta siquidem hominum millibus Florentinorum exercitum constare intellexerat, cum ipse ex suis duodecim saltem millia delegisset, ac licet tam propria industria quam militum virtute niteretur, maluit tamen planiciem devitare, ne forte ab inimico agmine circumveniretur.

Est porro Saravallum castrum Pesciam inter atque Pistoriam, eo in colle, qui vallem Nevium claudit, non quidem juxta ipsum aditum, sed paulo remotius situm, via vero quae ex ea valle ducit non quidem ardua, sed quā prope castrum surgit, adeo angusta est, praesertim in cacumine collis, ubi rivus in duas secatur partes, ut ea à viginti hominibus, quorum sese latera contingant, quaquaversus, occupari possit. Ergo has angustias Castruccius sibi opportunas ratus, eo loci hostem expectare decreverat, tam quo milites sui situs ratione praestarent, quam ne hostibus ante pugnam

gnam sese conspiciendum exhiberet, eaque ratione milites sui, conspecto tanto agmine, forte trepidarent.

Tenebat eo tempore castrum istud Manfredus Vir Germanus, qui quidem antequam Castrucius Pistoria potiretur, tam Luccensibus quam Pistoriensibus pari amicitia jungebatur, neque etiam post occupatos Pistorienses ab ulla partium eum lædi contigerat, quod nimirum neutris sese addicturum pollicitus esset, adeo ut tam eam ob rem, quam quod locum munitiorem habitaret, ab utrisque sustentatus eousque fuerit, verum post Pistoriensium defectionem, Castrucius ad eam arcem occupandam animum adplicare, porroque cum quodam castri ejus cive, cum quo arcta ipsi familiaritas intercesserat, agere cœpit, ut nocte ea, quæ pugnam præcedere debebat, quadringentos milites suos in castrum reciperet, atque dominum castri opprimeret.

Eum ergo ad modum Castrucius rebus constitutis, noluit exercitum à monte Carolo movere, quo nimirum Florentinos ad transeundum audactius provocaret. Atque hi quidem, quod bellum à Pistoriensibus in vallem Nivium avocare cuperent, jam castra arcem infra Seravallam collocaverant, quo postridie nimirum angustias, quarum modo mentionem fecimus, superarent. Verum Castrucius, occupato ea nocte clam castro illo, sub mediam noctem à monte Carlo movere cœpit, adeo ut ipso diuculi Saravallam pertingeret, atque tam ipsius quam Florentinorum copiarum, uno eodemque momento, licet diversa via, collem conscenderent.

Disposuerat Castrucius pedites suos via regia, quadringentos vero equites ad lævam versus castrum in insidiis collocaverat: At Florentini quadringentos equites in frontem receperant, postque peditum aciem, tandem cataphractos ultimum agmen claudere volebant, neque de Ca-

struccio

720
 quoniam se suspicabant castrum
 esse miles in, suspecto non
 suspicabant.

Tenebat ut tempore castrum dicitur
 Vir Germanus, qui quidem accepit
 cum Pistoria pariter, cum Lacina
 Pistoriensis per amica regem
 cum post occupata Pistoriensis
 cum inde congreget, quod amicum
 addiditum pistoria esse, dicitur
 nem, quoniam quod locum munitum
 ab utrique Pistoriensis congreget
 post Pistoriensis deditur. Castrum
 cum amicum occupatum amicum
 neque cum quidem castrum qui cum
 acta qui Pistoriensis munitum, quod
 ut acta ea, quae per amicum
 quadringentos miles in castrum
 neque dominum castrum munitum.

Etiam ergo ad modum Castrucci
 dicitur, nonne exercitum in castrum
 re, quo amicum Florentinis in castrum
 amicum provocaret. Quae si quidem
 bellum a Pistoriensis in castrum
 capere, jam castrum amicum in castrum
 locaverat, quo postea amicum
 quarum modo mentionem fecimus
 Verum Castrucci, occupata castrum
 illo illo, sub median noctem a castrum
 vere cepit, adeo ut ipso die castrum
 ingeret, neque cum ipso quoniam
 neque, uno eodemque momento, ut
 collum confunderent.
 Si ipse Castrucci peditem in castrum
 quadringentos vero equites ad leam
 in insidiis collocaverat: de castrum
 quadringentos equites in frontem
 neque peditem aciem, tandem castrum
 amicum claudere volebat, ut
 castrum

struccio quidquam suspicabantur, utpote quem
 castrum occupasse penitus ignorarent. Præter
 omnem ergo expectationem equites Florenti-
 norum in peditem Castrucci impingentes, vix
 ipsis per tempus licuit galeas sibi aptare, adeo ut
 imparati à paratis, inque ordinem dispositis ex-
 cepti, vix ægre primum impetum sustinerent, in-
 deque omnis exercitus Florentinorum maximo-
 pere turbaretur. Equites siquidem pedibus, pe-
 dibus equitibus & impedimentis implicati, omnem
 ducibus imperandi facultatem, ob loci angu-
 stiam, præcipiebant, neque rebus cum ad modum
 turbatis quisquam erat, qui in medium consule-
 re posset, equites nihilominus peditem Castruc-
 cii ut poterant sustinebant, non quidem virtute
 sua, sed quod ob loci angustiam sese recipere non
 possent, atque necessitate ipsa ad pugnandum
 adigerentur, siquidem latera montibus obsepta
 habebant, tergum amici claudebant, à fronte ab
 hoste jugulabantur. Nihilominus difficulter ad-
 modum Castrucci miles agmen istud penetra-
 bat, eam ob rem quadringentos istos equites,
 quos prope castrum in insidiis collocatos supra
 diximus, unaque mille pedites alia via deflecte-
 re, atque ex latere hostem petere voluit, qua qui-
 dem ratione effecit, ut Florentini injuria, potissi-
 mum loci oppressi, impetum istum sustinere non
 possent, sed terga obverterent, fugamque illi pri-
 mi capefferent, qui ultimum agmen versus Pisto-
 riam claudebant, atque, qua quisque poterat via,
 saluti suæ consulerent.

Fuit sane ea clades Florentinis non minus
 cruenta, quam cæterum insignis, captique du-
 cum permulti, inter quos Bandinus Rossius, Fran-
 ciscus Brunelleschius, Joannes Tosanus ex nobili-
 tate Florentina, præterea ex Tuscia Regnoque
 Neapolitano non pauci, qui à Rege Ruperto Guel-
 fis subsidio missi, Florentinis militaverant.

Pistoriensis percepta Florentinorum clade, nil
 quid-

quidquam morati, pulsus Guelfarum partium studiosis, in Castrucci potestatem redire. Neque is hac victoria contentus, præterea, omnesque eas arces, quæ in planicie, tam cis quam ultra Arnum sitæ sunt, in potestatem redegit, castraque alterum à Florentia lapidem, in plano Peretolano metatus est, ibique multos dies non modo in dividenda, verum etiam quo Florentinis ægre faceret, cohonestandæ atque celebrandæ victoriæ gratia, in monetam cudenda, equorumque curriculo, cui tam viros quam meretrices insudare volebat, exegit, quin etiam occultis cum quibusdam Florentinorum nobilibus consiliis egit, ut noctu in urbem reciperetur, verum res detecta conjuratis exitio fuit, interque hos Thomas Lupaccius, & Lambertuccius Frescobaldus extremo capitis supplicio affecti fuere.

Ergo Florentini post cladem tot angustis expositi, deque libertate deinceps tuenda ambigui, quo tandem aliqua ratione ex præsentī malo emergerent, Oratoribus ad Regem Rupertum Neapolitanum ablegatis, universæ urbis imperium ipsi detulerunt.

Atque Rex quidem, non tam quo gratum tanto honori animum testaretur, quam quod non ignoraret, quantum securitati suæ conducere. Tusciam à Guelfis stare, eam conditionem, quæ ducenta præterea Florentinorum millia Florentini ipsi pendere tenebantur, non invitæ amplexus est, Carolumque filium cum III. M. Cataphractis Florentiam pergere voluit.

Quæ inter gesta Florentini vires quodammodo recolligere cœperant, Castruccio siquidem Pisas concedendum fuerat, quo conjurationi Benedicti Lanfranci Pisanorum facile primi, mature obviam iret. Atque is quidem, quod animo ferre æquo non posset, patriam suam à Lucensē subjugatam esse, contra ipsum clam machinari cœperat, quod Castrum à se Pisanum occupari, præsidia-

diarios inde profligari, atque Castruccio deditos opprimi posse speraret. Verum cum istiusmodi in negotiis exigua quidem ad occultandos conatus sufficiat, ad perficiendos vero eosdem satis esse nequeat, inde factum est, ut dum Lanfrancus plures sibi complices conquiret, in delatorem suum qui omnia ad Castruccium referret, incidere, neque defuere qui ejus rei Bonifacium Cerchium Joannemque Guidium, qui tum temporis Pisas relegati erant, non absque ignominia insimularent. Quidquid autem de delatore sit, Castruccius Lanfrancum comprehensum supplicio affecit, omnemque istam familiam in exilium egit: permultis præterea nobilioribus civium capite plexis, id potissimum egit, postquam Pisanis unaque Pistoriensibus fluxa fides esset, ut tam vi quam arte eorum imperium sibi stabiliret.

His ergo dum occupationibus Castruccius destineretur, interim Florentinis resurgere, Carolique adventum operiri licuit: quo tandem impetrato, nihil jam cunctandum rati, scripto undique (siquidem ex universa fere Italia Guelfos exciverant) exercitum xxx peditum, x. vero equitum millium coegerunt, inde quam in partem primum deflectendum esset, deliberando, Pisam oppugnandam esse constituere, tam quod eam facilius, ob conjurationem nuperam, conatibus cessuram, quam quod eam utilem quoque magis futuram arbitrarentur, utpote qua expugnata Pistorienses ultro ad deditionem descensuri essent.

Ergo instructis copiis mense Majo, Anni 1328 progressi, facile Lastram Signiam, Montem Lupum atque Empolium occupavere, inde ad S. Miniatum castra posuere. Castruccius altera ex parte, tam ingentes ob Florentinorum copias, animo nihil consternatior, tempus jam adesse ratus, quod fortuna universæ Tusciæ imperium sibi exhiberet, quod nimirum hostes non magis prospera in Pisano, quam Seravallensi agro sorte pugnatu-
atque

atque à secunda hac elade jam nullam ipsis spem super futuram arbitraretur, etiam ipse militem suum legere, atque exercitum *xx. m. peditum*, equitum vero *iv. m.* cogere coepit, atque ipse quidem cum exercitu ad Fucechium confedit, Paulum vero Guinigium cum copiis *v. m.* Pisas pugnare iussit.

Situm est Fucechium in agro Pisano locorum reliquorum munitissimo, quod tam Guiscianam Arnunque fluvios ab utraque parte habeat, quam satis edito in colle constitutum sit, quo quidem in loco Castruccijs neque annonae ab hoste, quæ vel Luca vel Pisas subveheretur, intercludi, nisi is exercitum dividere mallet, neque etiam commode vel oppugnari, vel etiam ab hoste Pisas deslecti poterat, altero siquidem casu à copiis Castruccijs atque Guinigii medii intercipi, altero vero non nisi summo discrimine, ob hostem vicinum, Arnun trajicere poterant.

Atq; Castruccijs quidem, quo eos in hanc posteriorem sententiam inclinaret, consulti Arni ripam occupare noluit, sed exercitu juxta Fucechii muros disposito, satis amplo spatio ab Arno secesserat.

Ergo Florentini, postquam S. Miniaturum in potestatem redegissent, iterum deliberare, an Pisas obsidendæ, an potius Castruccijs petendus esset, atque utroque accurate disputato, tandem ad Castruccium invadendum inclinaverunt. Erat siquidem Arnus id temporis non adeo plenus, quin vadari posset, licet milites ad humeros, equites vero ad ephippia usque mergendi essent.

Decima ergo Junii die, Florentini exercitu in aciem disposito, primo equitum partem, agmenque *x. peditum m.* flumen trajicere voluere. Castruccijs vero, qui animo omnes jam casus explorasset, occasionibus intentus, agmine *v. peditum*, globoque equitum *iii. m.* his obviam progressus præterea mille peditibus, partim inferiore, partim superiore ex ripæ parte collocatis, manus cum

recentem istum militem offendissent, non magno molimine repressi inque flumen repulsi fuere. Inter equites porro hæcenus æquali Marte pugnatum fuerat, Castrucciano siquidem utpote numero inferiori, injunctum erat, ut impetum modo hostium sustineret, quod Castruccius speraret, profligato Florentinorum pedite, nullo deinceps labore etiam equitem superari posse, atque id quidem ex sententia consecutus est: postquam etenim peditem hostium in flumen jam repulsum animadverteret, immisso, quem reliquum habebat, ut equitatum hostium hastis atque jaculis ex latere impeteret, pedite, omnem etiam equitatum, suorum equitum, virtute à fronte strenue præterea oppugnatum, in fugam egit. Duces nihilominus Florentini exercitus, cum difficultatem, qua cum equites pro aditu confictebantur animadverterent, pedites suos ex inferiore fluminis parte trajicere nitentur, quo illi ex latere equitem Castruccii peterent, verum quod ripa undique prærupta esset, præterea à pedite Castruccii occuparetur, nil egerunt.

Ergo profligatus tandem universus exercitus, magnam Castruccio gloriam peperit, exque tanto militum numero vix tertius cladem evasit. Devenere in Castruccii potestatem permulti ducum, Carolus vero Regis filius, Michaël Falconius, Taddeusque Albizius Florentinorum ad exercitum legati, Empolium fuga petiere. Potius fuit Castruccius præda ingenti, siquidem ex exercitu Florentino **xx. MCCXXXI.** milites desiderati fuere, ex partibus Castruccii **MDLXX.** occubere.

Verum fortuna ipsius gloriæ inimica, cum vitam viro tribuere debebat, eum ipsa spoliatum, ejusque conatus, multo jam tempore occasionem opperientes, morte, quæ sola obsistere iis poterat, everfos voluit, Castruccius siquidem, ob labores in prælio exantlatos sudore diffluens, à victoria in ipsa Fucechii porta, ut exercitum victorem grati-

gratulabundus exciperet, tum ut hostibus, si quid ultra forte conarentur, obviam commode ire posset, aliquandiu substitit, boni ducis esse arbitratus, primum equum conscendere, postremumque eundem relinquere: Quo in loco diutius moratus, ob ventum, qui sub meridiem ex Arno oriri, utque plurimum pestifer esse solet, totus obrigit. Atque ea quidem res ab ipso, laboribus innutrito primitus neglecta, præsentaneæ mortis ipsi causa fuit, nocte siquidem proxima vehementissima febre correptus, postquam morbum invalescere, eumque tam ex medicorum sententia, quam proprio iudicio lethalem esse animadverteret, vocato ad se Paulo Guinigio, eum hunc ad modum alloqui cœpit.

Si mihi, fili dilectissime, in mentem venisset, fortunam in ipso ad gloriam curriculo, quam ex tot tantisque secundis successibus sperare mihi interrupturam, equidem tam minus laborum atque discriminum adiissem, quam minus hostium, licet fortassis minore cum imperii amplitudine, tibi post me reliquissem, siquidem imperio Lucensium atque Pisanorum contentus, Pistoriensis occupare Florentinosque tot injuriis pro vocare intermisisssem, sed potius eorum amicitia comparata vitam si non diuturnam, at certe quietam magis vixissem, imperiumque si non adeo amplum, at proculdubio securum atque firmum magis in te transmisisssem: verum fortuna, quæ arbitrium rerum humanarum sibi eripi nusquam patitur, neque tantum iudicii, quo id mature deprehendere, neque, tantum temporis, quo id superare potuerim, mihi elargiri voluit. Novisti porro, siquidem permulti id te edocuerunt, neque id ego unquam negavi, quæ ratione adhuc puer in ædes patris tui devenerim, omnis nimirum spei istius inops, quæ animos generosos excitare solet, quam porro insigni amore ab eo educatus, atque filii instar habitus fuerim, adeo ut
ipsius

ipſius ductu ad eam virtutem fortunamque conarer, quam tu ipſemet percipere potuiſti, atque etiamnum vides. Nec te later, poſtquam obiens & te, & omnes ſuas fortunas mihi concedere ipſi viſum fuit, quanta porro cum fide ſollicitudineq; & te habuerim & eas immenſum amplificaverim. Quo vero omne in te transmitterem, tam quod à patre tuo tibi relictum, quam quod ſecundo meo genio meaque virtute paratum eſſet, eam ob rem ab uxore ducenda animo alieniore fui, ne forte amor liberorum, ulla ex parte amorem meum animumve gratum memoremque retardaret, quem manibus parentis tui me debere perſuaſiſſimus eram. Relinquo ergo tibi imperium ampliſſimum, idque non mediocri cum animi ſatisfactione, quod vero id tibi intutum infirmumque deſtituam, id porro medullitus doleo. Habes civitatem Luccenſem, quæ nunquam æquo animo imperium tuum latura eſt, habes Piſas, hominibus nobilibus atque fraudulentis reſertas, quæ quidem licet ſervitutem variis temporibus ſervire jam edoſta ſit, nihilominus Luccenſem dominum nunquam lubenti animo feret. Piſtorienſes denique minus fides habes, tam quod diviſi, quam à nobis recentibus irritati fuerint, Habes vicinos Florentinos provocatos, atque infinitis injuriis à nobis affectos, nec tamen deletos, quibus quidem mors mea jucundior erit, quam ſi imperio univerſæ Tuſciæ potiti fuiſſent. In Mediolanenſibus atque in Imperatorem quod rediolumbas, nihil habes, remoti ſiquidem ſunt, pigri, auxiliaque ipſorum lenta. Ergo nulla alia in re tibi obſecro ſpes ſit, quam in tua induſtria, atque in memoria, quam virtus mea atque exſtimatio ex recenti victoria parta nobis peperit, qua quidem ſi dextre ubi noveris, non mediocre momentum ea, ad firmandam cum Florentinis pacem tibi conferre poterit, quos quidem, ob recentem cladem, eandem avide amplexuros vero con-

ipsi dacti ad eam viciniam veni-
 mus, quam tu ipse percipere
 communis vides. Nec te laet, patria
 & te, & omnes huiusmodi nobis
 vultus sunt, quoniam parum cum
 & te habuerim & cum immensum
 Quo vero omne in te transmutetur,
 prout me cum relicto, quam quod
 prout utque vultus parum est, ut
 ad eum ducenda animo aliter
 amor liberorum, illa ex parte
 minime prout memorare ut
 quem natus parum mihi ne debet
 tunc cum. Relinquo ergo tibi imperi-
 fimum, idque non modici cum
 Chione, quod vero id tibi intum
 deficiam, id prout melioribus dolo
 viciniam Luccensem, que nunquam
 imperium cum laetitia, huiusmodi
 bus nobilibus atque famulanti referat,
 quidem licet servientis vici respectu
 re jam electa sit, nihilominus Luccensem
 cum nunquam habenti animo fere. Paulum
 denique minus fides habet, qui quod
 quam à nobis recentibus vici huius
 vicinis Florentinos provocat, que
 injuriis à nobis affectus, nec tamen
 bus quidem mors mea iucundat cum
 imperio universa Tuscia potius huius
 dissonantibus atque in imperium
 cubitibus, nihil habet, remota siquidem
 auxiliante ipsorum lena. Ergo ad id
 tibi oblecto spes sit, quam in nobilibus
 in memoria, quam virtus mea non
 recentis victoria parum nobis peperit,
 si dextre nobis noveris, non
 entum ea, ad firmandam cum
 tibi conferre poterit, quos quod
 eam ciadem, eandem aride imperium
 ca-

consentaneum est. Quos ergo mihi hostes esse vo-
 lui, quod nimirum persuasus essem, eorum ami-
 citiam mihi potentiam atque gloriam paraturam,
 eos omni studio tibi ambiendos inque amicitiam
 pelliciendos suadeo atque exhortor, siquidem
 eorum amicitia tibi magno commodo atque uti-
 litati cedere queat. Non mediocriter sane ad hanc
 vitam commodè agendam facit, *se ipsum nosse,*
atque tam animi quam imperi sui vires dejudicare,
 ut qui bello sese imparem animadverterit, is arti-
 bus pacis sese tueri discat, Atque eo quidem te
 animo tuo deflectere velim, quo ea via meis peri-
 culis atque laboribus commodum perfrui queas,
 quod porro facile assequeris, modo monitis hisce
 meis fidem adhibere velis, eaque ratione duplici
 nomine mihi obstrictus tenebere, primo quidem,
 quod hoc imperium in te transmiserim, deinde
 ut ejus conservandi author tibi fuerim.

Post hæc vocatis Luccensium, Pisanorum at-
 que Pistoriensium qui ipsi militabant, iisque Sa-
 cramento in fidem Pauli Guinigii obstrictis, diem
 extremum clausit, reliquitque apud eos, qui fa-
 ma eum noverant felicem sui memoriam, penes
 eos vero, qui eo amico usi fuerant, tantum sui de-
 siderium, quantum vix ullum imperatorem quo-
 cunque tempore post se reliquisse constet. Exce-
 pit ossa ejus, templum S. Francisci apud Luccen-
 ses, funusque habuit tanto imperatore dignum.

Guinigius vero nec virtutem nec fortunam
 adeo amicam ac Castrucci expertus est, siqui-
 dem haud multo post Pistoriensium, inde etiam
 Pisanorum dominio excidit, Luccense quin etiam
 imperium vix ægre obtinuit, idque in Paulum
 pronepotem usque suum transmisit.

Fuit ergo, ut jam docuimus, Castrucci vir
 non modo istius, verum etiam multorum, quæ
 antecesserant sæculorum plane rarus, Erat statu-
 ra regia, quæ communem excederet: cujusque
 membra symmetria sibi invicem responderent.

aspectu adeo amœno, tantaque humanitate conspicuo, ut nemo unquam minus satisfactus ab eo recederet. Crine erat subrubro, ad aures reflecto, quos nulla temporis injuria tegere solebat, amicis gratus, hostibus terribilis, erga subditos justus, erga exteros infidus, quique nunquam in viribus victoriam reponeret, si actu vincere posset. Aiebat siquidem, ipsam victoriam, non vero modum victoriae gloriae esse. Nemo eo audacior ad subeunda pericula, nemo cautior ad ea devitanda, solebat dicere, hominibus omnia conanda esse, neque ulla ex re pavescere. Deum siquidem viros fortes curare, postquam semper imbelles fortioribus plectere solet.

Mirus etiam erat in sermonibus, sive quid acutae, sive urbane dicendum esset, sicuti vero eo in genere nemini parcere, ita etiam eodem animo alios ipsum mordentes ferre solebat. Adeo ut multa exstent tam acute ab eo dicta, quam æquo animo in ipsum prolata, cujusmodi hæc sunt. Cum aliquando sturnum Hungarico emisset, eamque ob rem ab amico quodam reprehenderetur, dixit, tu fortassis eum vix solido emisisses: cum ille, vera loqui ipsum respondisset, dixit: At pol ego Hungaricum longe minoris facio. Cum adulatori ignominiae causa in os aliquando expuisset, isque dixisset, piscatores unius pisciculi adipiscendi causa per sæpe toti madefiunt, atque ego, quo balæna potiar, sputum recusarem? id Castucci non modo æquo animo tulit verum etiam adulatorem præmio affecit. Cum quidam eum reprehenderet, quod nimis laute cenaret, respondit. Atqui si id vitio verteretur, non tam splendidis conviviis dies sanctis nostris festos exciperemus. Cum in platea aliquando adolescentem ex lupanari egressum, atque quod ab ipso animadversus fuisset, rubore perfusum vidisset, noli, dixit, verecundari quod inde exeuntem te videmus, sed potius cum ingredi volueris. Cum amicus ipsi nodum affabre implicatum ad exsolven-

apud adeo amato, utque hanc
speciem, ut scire utrumque animi
recederet. Cuius rei laboribus ad
quam nulla temporis mora reperire
gratum, habebat tunc, ergo hanc
ergo ceteris sedibus, quaque utrumque
recedere responderet, si alia tunc pos-
set liquere, quoniam victoriam per am-
orem parare. Nemo eo iudicat, ut
pericula, nec curio ad ea ducant, ut
dicere, hanc tunc animi curio, ut
se periculis. Dum spiritus non periculis
quam jam antea fuerat periculis.

Mors enim est in semine, ut
de, siue utine dicendum est, siue
genere nemini perire, in etiam ut
alios ipsi mactantes ferre solebat. Et
amici eorum cum acceperet, ut
animi in ipsi periculis, opulento
Cum aliquando hanc Hungarici curio
que ab eis ab amice quoniam periculis
dicit, ut foras cum vi hanc curio
le, vero loqui ipsi respondit, et
ego Hungarici longe mactantes
tunc ignominie causa in et aliquando
isque discit, periculis nemini perire
facendi causa periculis tunc mactantes
quo balnea potius, ipsum nemini
Castrucius non modo equo animi
etiam adulatorum premio affect. Cui
eum reprehenderet, quod nimis
respondit. Atque si id rivo tunc
splendidis convivis dies sancti
periculis. Cum in platea aliquando
m ex imitari egressum, atque qui
imad versus fuisset, rubore periculis
li, dixit, verecundari quod mactantes
entus, sed potius cum ingenti rubore
cuius ipsi modum affare implicat.

vendum eum exhibuisset, stulte inquit, an me id
dissolutum arbitraris, quod etiamnum compa-
ctum tantum mihi fastidium parit? Philosopho
cuidam dicebat, vos instar canum agitis, eosque
qui plus vobis cibi offerunt, sectamini. At ille re-
spondebat: At pol medicos æmulamur, eorumque
ædes invisimus, qui opera nostra potissimum indi-
gere videntur. Cum à Luccensibus Pisas versus
nave veheretur, tempestateque subito exorta Ca-
strucius turbaretur, à quodam qui nihil se timere
diceret, pusillanimitatis argui cœpit, cui respon-
dit, id se minime mirari, quemvis siquidem ani-
mam suam tanti æstimare, quantum ea valeat. A
quodam interrogatus, quid sibi faciendum esset,
quo existimationem mereretur? dixit, fac ad
convivium vocatus ne lignum ligno insedeat.
Cum quidam jactaret, multa selegisse: satius fo-
ret, respondit Castrucius, plura te menti im-
pressisse. Alio jactanti, quod multum vinum in-
gurgitando non inebriaretur, dixit, idem etiam
bos præstat.

Erat Castruccio adolescentula, cum qua sese
oblectare solebat, ejus rei à quodam amico repræ-
hensus, præsertim, quod ignominiosum esse di-
ceret, ipsum à muliercula capi: falleris inquit
Castrucius, ego illam potius cœpi, quam ille me.
Alter cum moneret, cibus eum deliciarioribus ve-
sci, à Castruccio interrogabatur, an ipse non tan-
tum in ejusmodi cupedias erogaturus esset, cum-
que id minime quidem gentium alter respondi-
set, ergo te magis avarum, quam me heluonem
esse testaris. A Bernhardo Taddæo cive Luccen-
se opulentissimo & splendidissimo ad cœnam vo-
catus, inque cubiculum deductus variis aulæis
exornatum, pavimento etiam ipso lapillis, qui va-
rios colores, frondes, floresque exprimebant,
segmentato, Castrucius copiosa saliva collecta,
eam in os Taddei inspuat, atque ejus rei turbato
dixit, Equidem nihil loci videbam, quem mino-

re cum injuria conspurcare possem. Interrogatus, qua morte Cæsar occubuerit? dixit, Utinam etiam mihi ita occumbere daretur! Nocte quadam à viro nobili vocatus, quo diem solennem hilariter inter nobiles fœminas atque saltationes duceret, atque præter dignitatem tripudiis istiusque generis recreationibus vacare visus, ejusque ab amico admonitus, dixit. Qui interdiu sapiens sit, vix unquam noctu desipere videri queat. Cum quidam ab eo rem petiturus eum accessisset, Castrucciique tanquam non auditum præterisset, alter ad genua ejus provolutus, ejusdem nomine instare cœpit, eam ob rem à Castruccio objurgatus, at tu pol ipse in causa es, dixit ille, qui aures in pedibus geras: quo quidem dictorio plus, quam petierat, adeptus est. Solebat dicere, viam ad inferos valde proclivem esse, quod nimirum ima peterentur, idque oculis clausis. Cum quidam permultis verbis, aliquid impetraturus, eum onerasset, dixit, Si quid deinceps tibi à me petendum sit, vide ut id per alium agas. Alter cum proluxa oratione quiddam ab eo rogasset, tandemque dixisset, fortassis tædium tibi sermo meus pariat, nihil omnium, dixit Castruccius, siquidem nihil eorum, quæ dixeras audiui. De quodam qui tam puer, quam adultus formæ suæ habebatur, solebat dicere. Nimirum ipsum injurium esse, qui puer maritos uxoribus, adultus uxores maritis abalienaret. Invidum ridentem interrogavit an quod alius male haberet, rideret? Dum adhuc sub imperio Francisci Guinigii ageret, interrogatus à sodali, quid vis ut tibi dem, quo aliam à me patienter feras? galeam respondit. Cum quendam civium Luccensium à quo potentia auctus fuerat, supplicio affecisset, atque veterem amicum interfecisse reprehenderetur, falleris inquit, siquidem recentem hostem necavi.

Laudare solebat eos qui nuberent, nec, tamen uxores domum deducerent, non secus ac eos, qui

nec in ignis conspiciantur, postea
 qui morte Cato occubuerit, ita
 unde ea occumbere dantur. Nihil
 eo nobili videri, quo dicitur
 inter nobis fuisse, atque fuisse
 atque pater dignum imperatoris
 ea incrementis vacare riles, quos
 admodum dicit Qui inerti pater
 quam nece desuper videri quos
 ab eo rem periculis cum accedat
 que tamquam non autem pater
 genus quo providens, quidem
 crepe, cum ob rem à Castro
 pater in castris, dicitur, qui
 genus, quo quidem dicitur pater
 adeptus est. Solebat dicere, tamquam
 de providens esse, quod autem
 idque oculis claudis. Cum pater
 his, aliquid imperatoris, cum
 Si quid deinceps cum in pater
 id per alium agas. Nihil
 quiddam ab eo rogare, quidem
 castis autem cum fero non
 minime, dicitur Castros, quos
 que dixerat audiri. De quod
 quam ad alius forme, in habebat
 re. Nimirum ipsum agitur
 eos utroque, ad alius utroque
 ret. Invidium ridendum
 male haberes, rideret? Dum
 Francisci Guinigi ageret, imperator
 quid vis ut tibi dem, quo
 feras? galeam respondit. Cum
 lacrimarum à quo potentia
 affecisset, atque veterem
 apprehenderetur, falleris inquit,
 hostem necavi.
 Landare solebat eos qui murent, et
 res domum deducerem, non fuisse

qui navigaturos sese dicerent, nec tamen navigarent. Mirari sese dicebat homines, dum videat eos ollas testaceas coementes, prius eas ictibus tentare atque explorare, at uxores dum ducunt, visu sibi satisfactum putare. Interrogatus aliquando, quem in modum mortuus sepeliri cuperet? Facie inversa dixit: novisse se siquidem se mortuo, omnem istam provinciam pessum ituram. Interrogatus si pro redimenda anima sua unquam in cœnobium abire in anima habuerit? nunquam respondit, iniquum siquidem sibi videri fratrem Lazarum Paradisum, Huguccionem contra Faggiolanum orcum petere. Interrogatus, quando comedere sanitati potissimum conduceret? Respondit, si dives sis, cum fame urgearis, at si pauper, cum possis. Cum aliquando observasset nobilem ex sua familia ad astringendas caligas famuli operam adhibere, utinam, inquit, etiam ejus manibus cibus tibi ore excipiendus sit! Cum quendam ædibus suis inscripsisse perciperet, *Tueatur eam Deus à malo*, dixit primus: ergo ipsemet eam non intret. Cum ad viam humiles angustasque ædes conspexisset, quibus maxima janua erat, dixit, *Ædes hæc per januam fugituræ videntur*. Coram legato Regis Neapolitani, ob bona exulum in fiscum redacta, cum aliquantum commotior altercando sui oblitus fuisset, atque à legato monitus fuisset, an non iram tanti Regis metueretur? vicissim interrogavit, num bonus an vero malus Rex ille esset? postquam bonum intellexisset, quid agis igitur, dixit, ut à viro bono mihi metuum? Per multa alia narrari possent, ab ipso acute atque ingeniose pariter & graviter dicta, verum hæc in testimonium ejus industriæ sufficiant.

Vixit annos XLIII, omnemque fortunam supergressus est, ut vero secundæ multa supersunt momimenta, ita etiam adversæ vestigia extare voluit, siquidem compedes, quibus in carcere onustus fuerat, ad turrin ædium suarum affigi curavit.

ravit, ut perpetuum ejus sinistrae fortunae monumentum manerent. Cumque neque Philippo Macedone Alexandri magni patre, aut Scipione Romano ulla ex parte inferior fuerit, ita quoque parem vitae rationem terminumque adeptus esset, atque proculdubio utrumque eorum superasset, si ipsi loco Luccensium vel Macedonia vel Roma patria obtigisset.

INDEX

INDEX

NOMINVM & RERVVM.

- A** Crina vallis. 292
 Adaulph. ducit uxorem
 Placidiam Impp. sororem. 3
 Adolphus Imperator Germ. 38
 Adorna familia illustris Ge-
 nuensium. 261
 Admoniti in Republ. Floren-
 tina qui. 138
 Admonitis via ad dignitates
 paratur. 150
 Egidius Cardinalis colla-
 psus Ecclesia statum in
 Italia restituit. 49
 Aeneas Piccolomini. 378
 Ararium Florentia spolia-
 tum. 153
 Aerarium quæ exhaustire so-
 leant. 318
 Azapetus II. Pontifex Rom.
 21
 Agnoli Acciaivoli epistola ad
 Petrum Medicum 412.
 literæ ad Cosmum Medi-
 cem scripta intercipiun-
 tur. 244
 Agnolus Acciaivoli Episco-
 pus Florent. 120. in exilium
 pulsus & quare. 244. pri-
 vatus alit inimicitias cum
 Mediceis & unde. 401
 Agnolus Pergolensis univer-
 sam fere Flaminiam occu-
 pat. 210
 Agnolus proditorem punit. 212
 Alamanno Salviati deman-
 datur provincia belli con-
 tra Luccenses. 228
 Alaricus Vestrogothorum rex
 Imperium oppugnat. 3
 Albarum & Nigrarum par-
 tiam origo Florentia. 82
 Albarum partium principes.
 83
 Alberghettino carcer Cosmi
 Medicei. 240
 Albericus Tuscia dux Romam
 defendit. 20
 Alberti Rom. Regis filia Flo-
 rentia. 97
 Albertorum familia Floren-
 tiam revocatur. 258
 Albi Florentia expelluntur 87
 restituntur. ibid.
 Albini Longobardorum regis

I N D E X.

- res gestæ* 12 *ejus interitus* 13
Albitiorum & Ricciorum familiarium dissidium 137.
contentiones. 139
Albitiorum partes amplificata. 146
Albitius in exilium mittitur. 249
Alexander II. Pont. Rom. 23
Alexander III. Pont. Rom. 27
Alexander V. Pont. Rom. 53
Alexander VI. Pont. Rom. 47
Alexander Sforcia Florentinos subsidio mititur. 367
Alexandria urbis initium. 28
Alphonfus Aragonia rex, regno ejectus. 56
Alfonfus Arragon. rex captus à Genuensibus. 260
Alfonfus à Philippo libertati restitutus. 261
Alfonfus cur pacem universalem agrè tulerit. 372
Alfonfus rex Florentinis bellum infert 339. *Florentinos regno ejicit* 360. *rex Genuensibus bello petit* 376. *in Florentinos movet* 363. *Neapolim occupare nititur* 259. *triremes Flor. profligat* 340
Alfonfus regis mors. 377
Amalphianum principatum in Antonium Pontificis nepotem transfert Ferdin. rex Arrag. 378
Americus Donatus accusatus. 100
Amideorum familia Florentia. 63
Amiternii à rege discedunt 491
Amiterni hodie aquila. ibid.
Amoris erga patriam exemplum insigne. 79
Andrea Mauroceni Venetilegatum Francisco comite contentio. 275
Andreas Hungaria rex à conjugē interficitur. 47
Andreas Strozzius tyrannidem Florentia quat. 129
Anghiarium Castrum. 309
Angli Germania populi. 4
Animi infracti exempl. 210
Animi proditoris exemplum. 211
Annalena uxor Baldacii Anghiarii, ades in monasterium convertit. 318
Anni Iubilæi Romani initium. 39
Annus Iubilæus à C. annis ad L. reducitur. 48
Antipapa ab Imperat. Germ. constituitur. 105
Antonius Adimarius conspirationem detegit 121. *inritus equestri ornatur dignitate.* 124
Antonius Guadagnius capite plectitur. 257
Antonius Guaianda Gorenam arcem descendit. 368
Anton. Justin. Venetorum Legatus captus. 481
Antonius Rosinus Luctensium tyrannum opprimit. 230
Antonius Tassinus Galeazzi viduam ducit. 469
Ant-

Anterapia celebrat comitia Pontifex Romanus. 26
Appua hodie Pontremolis 495
Aquila olim Amiterni. 491
Aquileia ab Attila obfessa & occupata. 4. 8
*Arragonia rex Renatum univ-
erso regno exuit.* 324
*Arces Verona S. Petri & S.
Felicis.* 294
*Archiepiscopus laqueo Floren-
tia suspensus.* 251
*Arcolanus Iustum opprimis &
urbem Florentinis restituit.* 218
*Aretini cum Florentinis foe-
dus faciunt.* 126
*Arnolphus Germanorum Im-
perator primus.* 20
Arriana haresis in Africa. 9
*Artificum classium autoritas
Florentia.* 75
Afola Venetis addicitur. 324
Astorrii crudele facinus. 224
*Astorrius Legatus ad bellum
Luccensibus inferendū* 224.
*ob crudelitatem admonitio-
ne Florentia notatur.* 225
Astulfus Longobardor. rex. 17
Attalarius Gothorum rex. 9
Atheniensis ducis ingenium 126
*Atheniensis dux tyrannidem
exercet in Florentinos.* 103
Athefis fluvii cursus. 293
*Attila Hunnorum rex, Ita-
liam invadit.* 4
*Avenio urbs Ecclesie Romana
donata.* 49
Avitus Imperator. 6

Auximum hodie Osimum
B *Aldacci Anghiarii* 327. *interitus.*
Balia dictatura.
*Balnearum vallis à Flor-
nis alienatur.*
Balthasar Cossa fit Ponti-
Bandolinum castrum.
Baptista Cannetensis fo-
257
Baptista Cannefchius in
ba delitescens produc-
terfiscitur.
Bardi Manxinii virtus
Bardus Frescobaldus in
bum Gabrielem Eug-
conspirat.
Bardus Muncinius Bene-
Alberti in exilium 182
Bartholomæus Orlandi
dicta cupidus cadent-
tatur.
Bartholomæus Sensus
nam ab insidiis libe-
Bafilienfe concilium. 2
Belisarius Neapolim &
occupat.
Belisarius Rom. recup-
Bella in Italia incruen-
Bellum Alfonsi regis
nuenfibus 260. *con-*
censes à Florentin-
tum 224. *in Flami-*
334. in Longobar-
scitatur inter Gibe-
Guelph. ingens 34
stinum Flor. 79. 83
in Volaterranos.

I N D E X.

- Benedictus Abbas sanctitatis* 11
opinione illustris.
- Benedicti Alberti in exilium* 11
exenntis oratio 183. *Alberti peregrinatio & obitus.* 184
- Benedictus Alberti in exilium* 11
pellitur 183. *Alberti patria & libertatis amans* 177. *Reipubl. administrationem affectat* 180. *tumultum excitat Florentia.* 152
- Benedictus XI. Pontif. Rom.* 39
- Benedictus XII. Pontif. Rom.* 46
- Benedictus XIII. Pontifex Rom.* 51
- Beneventum ad Pontificem redit.* 377
- Bentivoglii nothi fortuna memoranda.* 332
- Bentivogliorum familia Bononia.* 331
- Berengarii in Italia regnum ademptum.* 21
- Berengarius Italia rex creatur* 20
- Bernardettus Medicus.* 316
- Bernhardi Nardi conatus in Mediceam familiam.* 422
- Bertaccii immane facinus.* 82
- Bertoldus Ursinus Romandiolæ præfectus.* 36
- Bettonio Cinio lingua prædicitur.* 120
- Bibiena castrum occupatur à Piccinino, ejusque situs.* 306
- Blanca Sforcia desponsata.* 254
- Blancorum familia unde.* 82
- Blasii Melanensis infractus animus.* 210
- Bleda Attila frater occisus.* 4
- Boccolinus à Laurent. Medico persuasus Osimum Pontifici restituit.* 495
- Boëtti interitus.* 7
- Bohemorum rex in Longobardiam penetrat.* 106
- Bombarda in Italia primum conspecta.* 50
- Bondelmontii Florentini* 63
- Bondelmontius Florentia ob spretam sponsam occiditur.* 65
- Bonifacius Africa præses Vandalas evocat.* 3
- Bonifacius IX. Pontif. Rom.* 51
- Bonifacius VIII. Pontif. Rom.* 38. 48
- Bonifacius Pontifex partes Nigrorum & Albarum conciliare studet.* 84
- Bonihomines in magistratu Florent. electi.* 98
- Bonorum hominum magistratus Florentia.* 72
- Borfi Ferraria ducis obitus.* 418
- Braccius bellum gerit cum Sforcia.* 55
- Brescia situs.* 291
- Brescia Venetis addicitur.* 215
- Brescianus ager à Piccinino occupatur.* 282. 293
- Brescianus ager devastatus.* 482
- Britan-

I N D E X

Britannia Insula hodie Anglia.
Britones Anglia ejecti.
Brunellesci conatus in Luccensibus mergendis.
Burgundia a quibus dicta.
C *Æsaris Petruccii laqueo collo inserto oratio ad Bernhardum.*
Casar Petruccius Pratenfium rector.
Calabria dux comitem Monterii per insidias capit
Pontificem bello petit
Senensium arbiter.
Calixti Pontificis mors.
Calixtus III. Pontif. creatur.
373
Campana Martinella
Campus Aldinus.
Cancellariorum familia apud Pistorienses.
Candia Insula Venetis acquisita.
Caneschiorum familia Bononia.
Caneschii Bononia a civibus puls.
Capitaneorum insolentia in notandis civibus.
Capitaneorum partium origo.
158
Cardinal. S. Sixti conat.
Cardinalium dignitas confirmata.
Cardinalitia dignitatis initium.
Cardinalitix superbiæ & luxus exemplum.

Caravaggiannum castrum Mediolanensibus obsid.
343
Carceres publici effringunt Florentia.
Carceres publici Florentia capti.
Carminator iusticia vex nudis pedibus incedens stat.
Caroli comitis mors.
Carolus Andii Baro.
Carolus Andium dux fedum interimit.
Carolus Andius Vicari perii constituitur.
Carolus Angius rex Sic Neapolis creatur.
Carolus Bohemia rex Imperator Rom.
Carolus Burgundia dux versus Turcas.
Carolus Calabria dux perio Florent. urbis tatur 103. satis co
104
Carolus Deiphob. Florum copiarum dux.
Carolus Duraxius riam occupat 181.
Neapolitanum occiditur.
Carolus Durerius Ne num regnum occu
Carolus Magnus Flo restaurat 162. G
& Imperator in o
18
Carolus Marcellus

373
377
381
382
45
330
331
138
431
23
19
432
Z 6

INDEX.

- ad Turonem cadit.* 17
Carolus IV. Imp. Germ. feuda in Italia constituit. 47
Carolus rex Senenses premit. 434
Carolus Strozzius in vita periculo. 151
Carolus Valesus ad Rempubl. Florentin. reformandam à Pontifice missus. 85
Cascianum arx. 466
Casspar Vicomercatius suadet Mediolanensibus ut ducem Sforciam recipiant. 357
Cassianum castrum horrenda tempestate affligitur. 374
Casiorum ditio hodie Tagglia cozum. 484
Castelletum castrum. 380
Castellina occupata. 460
Castellinum non satis munitum ab ignavo exercitu non expugnatur. 364
Castiglio Pescaia vocata. 373
Castracorum arx. 415
Castruccijs Castracanus Gibellinorum princeps 98. Fagiolanum exturbat. ibid. Florentinos profligat 102. moritur 104. occupat Pisas. ibid. Pistoriam occupat. 201
Catastrum exactionis genus apud Florentinos 213. 387. potentiores Florentiae ferre non possunt 215. proscinditur. 213
Celestinus III. Pontif. Rom. 30
Celestinus V. Pontifex Rom. 38
Cerchii cum Gibellinis conscripti. 88
Cerchiarum familia viget Florentia. 81. 83
Ciarpellio cur à comite in vincula conjectus. 333
Cignanum castrum obsidione cinctum. 322
Cives Florentini admonitione notati 175. in exilium pulsati 184. proscripti. 193
Civitatum Italia inter Principes distributio. 43
Civitatum Longobardiae fides adversus Fridericum Imp. 32
Civium patria amantium oratio. 140
Clades ex lusu. 81
Classes opificum Florent. renovantur. 92
Classes quatuor Reipubl. Florentina. 127
Classis Alfonsi regis contra Florentinam Rempubl. 365
Classis Venetorum Galipolim occupat. 485
Clemens II. Pontifex Rom. 22
Clemens V. Pontifex Rom. 39
Clemens VI. Pontifex Rom. 46
Clemens VIII. 50
Clementia obpassam injuriam exemplum. 345
Clephes Longobardorum rex. 14

Colle-

- D** *Antis poetæ ades diruta.* 88
- Decemviri contra Philippum Visconium Florentiæ creati.* 199
- Desiderius Longobardorum rex* 18
- Dictatura urbis Florentinæ partes ad nihilum deducunt* 196
- Dictaturam deponendi ratio apud Florentinos.* 184
- Dietisalvi Neronis animus subdolis in Petrum Medicum.* 400
- Dietisalvus Venetos in Patriam armare non veretur.* 414
- Discordiarum fructus.* 77
- Dissidia malorum fomentum in Rebuspubl.* 134
- Dominicanorum ordinis initium.* 32
- Donatorum familia Florentiæ.* 63
- Donatorum & Cerchiorum familiarium similitates.* 81. 83
- Donati Acciaivoli Legati obitus.* 462
- Donatus Acciaivulus in exilium ejicitur.* 189
- Donatus Vellutus quare in vincula conjectus.* 246
- Druſſana Franciſci ducis notha Piccinino nubit.* 398
- Ducis Venetiſententia de Longobardia tuenda.* 302
- E** *Eccleſia Romana & Græca diſſidia.* 279
- Electorum in Imperio Germaniæ origo.* 22
- Episcopos Florentini inconfantia.* 128
- Epistola Agnoli Acciaivoli ad Petrum Medicum.* 412
- Epistola Petri Medicei ad Agnolum Acciaivolum.* 413
- Equeſtris dignitas in præmiis inter populum reſeſta.* 139
- Errores Rempub. adminiſtrationis.* 197
- Euſſia Inſula à Turcis capta.* 418
- Everhardus Medicus Ioannem exſtimulat ad inimicos perſequendos.* 209
- Eugenius Papa à Sforcia Piceno exutus 234. agit de pace inter Genuenſes & Mediolanenſem 268. pacem ignominioſam metuit 361. Roma pulſus 248. 254. Roma iterum poſitur 256. Papa moritur.* 336
- Eugenius II. Pontifex.* 19
- Exactionis norma à lege hominum libidine pendens.* 212
- Exactionum Florentiæ accuſatio.* 204
- Exercitus variis in Italia.* 136
- Exules Florentini ad ducem Mediolanenſem 153. reſtituuntur 179. revocantur 68 occupare tentant.* 91
- Exules*

INDEX

*se munire studet & q
bus rationibus.*

397 | inter cives 71. vajt

- restauratio* 62. *urbis amplifi-*
catio. 76
Florentiam occupare tentant
exules sed frustra. 91
Florentina Reipub. alia dispo-
sitio 185. *constitutio* LV1.
civibus committitur 145.
diffensio 239. *forma muta-*
ta 70. 72. 74. *mutatio* 98.
nova constitutio. 179. 185.
 258
Florentinam Rempub. Coni-
nator gubernat. 168
Florentina Respubl. duos ma-
gistratus habet 170. *explo-*
ratores sagacissimos alit
 299. *in sex classes distribu-*
ta 66. *Laurentium Medi-*
ceum in clientelam recipit
 451. *pristinam tranquilli-*
tatem recuperat unius Gon-
salonerii virtute 171. *restituitur.* 127
Florent. Respubl. tyrannicis
rationibus stabilita. 258
Florentini amittunt Pisanum
agrum 232. *à Pontifice ad*
generale Concilium provo-
cant 459. *Venetis ejecti*
 360. *auxilia undique pe-*
tunt per oratores 361. *bel-*
lum contra Luccenses cogi-
tant 220. *at diversis sen-*
tentiis. 221
Florentini bellum cum Ladis-
lao rege Neapolitano gerunt
 184. *bellum in Luccenses*
decernunt bellum restan-
rant. 429
Florentini Cardinalem quem in
custodia habebant Pontifici
cedunt 425. *cives de predi-*
tione suspecti in vincula
conjiunguntur 174. *concilium*
sibi Pontificis benevolen-
tiam 278. *contra Castruc-*
cium exercitum ducunt 102.
cum Aretinis fœdus ineunt
 126. *cum Ferdinando rege*
& Galeazzo fœdus renou-
vant 415. *cum Huguccio-*
ne infeliciter pugnant. 96.
cum Luccensibus & Senen-
sibus pacem firman 232.
cum Mediolanensi du-
ce bellum gerunt 192. *cum*
Piccinino configunt 311.
312. cum rege Gallia fœdus
ineunt. 362
Florentini decernunt bellum
in Philipp. Viscontium 200
deposito Novello, Engubi-
num praficiunt exercitum
minus feliciter 96. *ducis*
Atheniensis tyrannide pre-
mittuntur. 104, & seqq.
Florentinis errata sua in bella
commissa sibi invicem ex-
probrant 467. *fœdus cum*
Perusinis & Faventia do-
mino pangunt 433. *fœdus*
ineunt cum hostibus Ponti-
ficum: 147
Florentini garruli. 476
Florentini imbuuntur moribus
Gallorum 119. *in Caroli*
Durazii gratiam victo-
riam celebrant 182. *in duas*
partes

partes distracti 274. ingenti belli sumptu sibi egestatem & discordiam parant 215. in multas partes distracti 90. in pessima conditione 435. interdictionem Pontificis respuunt ac Concilium cogunt. 459
 Florentini Legati ab Bresciam liberandam Venetias missi. 301

Florentini legatos ad Sforciam gratulatum mittunt 358. Luccam emere nolunt 105. Luccam obsident 269. Lucensibus pacem dant 277. montem Carlum occupant 272. obsidione tingunt Lucenses 229. omni ditione excidunt. 126

Florentini petunt auxilia à Roberto rege Sicilia 95. Pontificias copias prostigunt 465. Poppii comitatum occupant. 315

Florentini Popul. immanitas. 125

Florentini postulant Renatum 369. provocati à Legatis Pontifici inferunt bellum 147. recuperata libertate Rempub. restitunt 105. recuperant quæ in Flaminio amiserant 215. regi ad sunt 492. Rempublicam restaurant 329. Roberti regis filio Carolo Imperium urbem deserunt. 203

Florentini Serexaniam recupe-

rant 490. servitutem prorsus amovere conantur 1 subigunt Pisanos 194. simplices Pontifici.

Florentini venales.

Florentini Venetorum auxilium ambiunt 211. Venetos auxilium petentes admittunt 284. victoria uti nesciunt 466. Volaterram obsident. 218

Florentinis à Pontifice concessa 475. cum imposto ibid. auxiliis tentibus denegantur fortuna tandem favet interdicitur sacris 734 421

Florentinorum cum Genovesibus bellum 488. cum Genovetis foedus 232. ex quo à Piccinino profugunt 231. exercitus fugatus foedus cum Sforcia miserrima conditio mores corruptissimi orator finibus Venetis prohibitus 362. profugus 275. victoria 361. trionphantia 361. triumphantia Regia classe profugus 340

Florentinus populus infectatur Dominos Flavianum ab Alfonso oppugnatur. Foedus Bononiensium inter Florentinorum regem Gallia.

- Federati in Venetos.* 483
Fortebraccius comes. 254
Fortebraccius cum Sforcia pugnat. 255
Fortebraccii interitus. 256
Fortuna malignitas prudentia superari potest. 145
Fortuna Florent. propitia. 464
Fortuna magis amica bellum inferentibus, quam propulsantibus. 201
Fortuna memoranda nobis Bentivoglii. 332, &c.
Francia quando sic appellata 3
Franci occupant Gall. ibid.
Franciscanorum origo. 32
Francisci comitis clementia in injuriantem 345. cum Rep.
Veneta transactio 346.
querela de ducis inconstantia 319. *responsio ad expositionem Mediolanensium.* 350
Franciscus auro se corrumpi patitur. 230
Franciscus Carmignuolus dux celeberrimus veneno petitur. 212
Franciscus Cavara Patavii dominus. 52
Franciscus comes à Mediolanensibus ad stipendia vocatur 337. à Piccinino undique circumventus 322. Bre-
sciam petit 346. cum duce Mediolanens. transigit 277. cum Venetis de stipendio transigit 301. ducis copias profligat 309. dux Medio-
lanensium declaratur 358.
Florentinos auxilia contra Mediolanenses rogat 353.
fluctuat an duci supplicium ferre possit 336. in Longobardiam pro Venetis proficiscitur 275. Longobardiam relinquere & in Tusciam contra Venetorum voluntatem cogitat 302. Mediolanensibus sua studia & copias offert 337. Mediolanensibus suspectus 343. Mediolanensium dux factus Ticinenses recipit 342. Placentiam capit 343. Venetos astu in amicitia retinet 361. Venetos fallaces fallit 353. Veronam celeritate recuperat. 296
Franciscus dux Genua petitur. 397
Franciscus dux Mediolanensis diem obit. 399, &c.
Franciscus Orfus comitis vita infidiatur. 496
Franciscus Salviatus Gonsalonerius Florent. 108
Franciscus Sforcia Pesciam tentat, Buggianum & Stilianum occupat 330. ejusque gesta, vide Franciscus comes.
Franciscus Salviatus Pisanum Episcopus. 444
Franciscus Spinola Philippo duci suspectus in exilium abit 262. tumultum excitat Genua. ibid.
 Frege-

INDEX

[illegible]

Fregosa familia nobilium Ge-
nuensium. 261

*Fregosi Ioannem Genua pellere
conantur.* 379

Frescobaldi vincuntur Floren-
tia. 110

Friederici Barbarossæ interitus.

Friderici Malavotii adhortatio ad Cosmum Medicum.

241
Eridereci II. Imperatoris Ger.

man. res gesta. 32, &c
Fridericus I. Imper. Germ

Barbarossa cognominatus
27. eius res gestae. 31

Fridericus Malatesta Floren-
tini exercitus dux. 43

Fridericus Malavotius Coj
mum Medicum & c.

stodit. 24
Fridericus Marchio Mantu

nus moritur. 48
Fridericus II. Imper. Germ.

Ghibellinos defendit. 6

coronatur. 30
Eridicus Vrbineae halli d

moritur. 41
Eridicus. *V*rbatum. com

Florentini exercitus dn

Fridericus Urbiniensis dominus Florentinorum dux

litaris. 3
Federicus Ubiniatum p.

ceps imperatorum Ita
prestantissimus.

Prüfungsausschuss

G *Adolus Parmensis*
tifex Romanus.

Galeaxii ducis tyrannis.
Galeatus Francisco Med.

nenfium duci succedit.
Galeaxius in templo trux

ms.
Galeazius Mediolani dux.

Galeaxius Viscontins fr
cida.

Galeottus Faventinorum
lus ab uxore occiditur.

Galipolis à Venetis occu,
185

*Galliar regis adversus Po-
sem bellum.*

Gallia Francia & Burg
dia.

Gallica moderna lingua

Galli omnes in Sicilia i-
ciantur.

3 Gallorum moves Flore
occupant.

5 Gargari montis castel
Sarcocenis extractum

2 *Genfericus Romanus Spo-*
occupat.

Genfericus Vandaloru

3
x. *Genna à Saracenis* der
31

i- Genua Francisco Galea
i- dit.

39 Genuenses Carolo V
Gallorum imperia

lia runt.
33 Genuenses ab Alfonso

10 affliguntur. 376

scontiorum imperio pristinam libertatem recuperant 50. *capiunt Alfonso regem* 260. *classem regis Renati profligant* 381. *deficiunt à Mediolanensis imperio & quare* 461. *Florentinos bello petunt* 494. *Galorum imperii pertasi in Gallum arma capiunt* 380. *libertate authore Spinola potiuntur* 263. *pralio superati.* 494
Genuensis Reipubl. constitutio. 261
Genuensium cum Florentinis bellum. 480
Genuensium cum Venetis bellum ob insulam Tenedon 50
Georgii Sancti mons Genua. 486
Georgii Scali insolentia. 176
mors. 178
Georgius Ginerius eques Rhodius Pratum liberat. 425
Gerardi Gabacorii perfidia. 368
Germani Venetis bellum movent. 458
Germanus quidam miles Piccininum in sacco portat. 292
Giannozzius Satermitanus dux belli celebris. 173
Gherardinus Spinola Luccam emit. 106
Ghiarardada provincia occupata à Venetis. 335
Gibellini Florentia pulsi 68.

Florentia subacta restituitur 69. *profugi.* 72
Gibellini qui vocati fuerint in Italia. 33
Gibellini restituti. 74
Gibellinorum bona rediguntur in fiscum. 73
Gibellinorum cum Guelphis bellum. 33-39
Gibellinorum partes & principes in Italia. 65
Gibellinos lex a Reipubl. administratione Florent. excludit. 137
Gildo Africana Imperii partibus praefectus. 2
Ginius quadam oppida recuperat. 314
Giottus pictor celeberrimus 106
Girsaletum Firmianum. 254
Graca & Romana Ecclesia dissidia. 279
Graci cedunt Romanis ob Tarcum impressionem. ibid.
Gregorius III. Pontifex. 17
Gregorius V. Pontifex Rom. 21. Roma expellitur. 22
Gregorius X. Pontif. Rom. 50
Gregorius XI. Pontif. Roman. Italiam per Legatos male administrat. 147
Gregorius XII. Pontif. Rom. 53
Gualtherus dux Atheniensis vices Imperii urbis Florent. suscipit 203. *ejus tyrannis* 96. *& seqq.* 104. 112. *& seqq.*

Guel-

I N D E X.

Guelfae partes restituantur	140	Gothorum nomen in Italia extinctum.	11
Guelfi circumveniunt Pontificis hostes	147.	Gothorum occidentalium irruptionis.	2
ejecti 65. obtinen. vexillum		Gothorum Orientalium irruptionis.	4
Sedis Pontif.	70	H Adrianus V. Pontifex Roman.	35
Guelfi qui vocati fuerint.	33	Hannibal Bentivoglius à Caneschiis interfectus.	331
Guelfi viribus augentur apud Parmenses.	70	Hannibal Bentivoglius Bononia positur.	326
Guelforum & Gibellinorum origo.	23	Hastiludium Florentia celebratum.	304
Guelfis in patriam redeundi spes facta sed irrita	99,	Heinrico Angliae regi quid poenitentia loco ab Pontifice impositum ob Thomam Cantuariæ Episcopum interfectum.	29
&c.		Heinricus Imperator bis excommunicatus 23. exules restituere conatur 95. Florentiam obsidet.	ibid.
Guelforum partium principes in Italia.	65	Heinricus Luccenbergensis.	41
Guido Buttifolanus Comes Florentinis praeficitur.	97	Heinricus II. Bavaria dux Imp. Germ.	12
Guidonis Comitiss in Republica Florent. formanda conatus.	71	Heinricus III. Imper. Germ.	63
Guilielmi Neapolitani regis obitus.	30	Heinricus VI. Imperat. Germ.	31
Guilielmus Ferabaz Tancredii filius 24. Apuliam occupat.	ibid.	Heinricus VII. Imperator Germ.	39
Guilielmus Scaliger.	52	Hercules Ferrariensis Marchio Florentinorum copiis praeficitur.	460
Guilielmus Scesius una cum filio trucidatur.	125	Hieronimi comitis cades.	496
Guinigius Luccensium dominus Volaterranorum legatum compræbendit & Florentiam mittit.	218	Hieronimus Machiavellus Florentia relegatur	388. & ibid.
Godefredus potens in Italia.	22	necatur.	
Gonsalonerii ades qualis esse debeat.	188		
Gonsalonerii dignitas.	151		
Gonsalonerius vexillifer Florentinus.	76		

I N D E X.

- Hierosolyma reges, sunt etiam*
Neapolis reges. 32
Hispanica moderna lingua
origo. 8
Honorius III. Pontif. Rom. 32
Huguccio Faggiolanns 93. 94.
96. à Castruccio exturbatur. 98
Hunni à Berengario represse
20. occupant Pannoniam 3
Hydruntum à Turcis occupa-
tum. 473
Hydruntum regi restituitur.
 476
I *Acobi Paxzii sepultura*
ignominiosa. 453
Iacobus Guicciardinus legatus
ad castra. 465
Iacobus Marchia comes Nea-
polit. rex salutatur. 55
Iacobus Paxzius Florentino-
rum nobilissimus. 442
Iacobus Piccininus in carcere
neatur 398. *Mediolanum*
cum copiis concedit. ibid.
notham Francisci ducis in
in uxorem ducit. ibid. pri-
mus copiarum dux in uni-
versa Italia auditur 397.
Senensibus bellum infert
 373
Iacobus Venetianus legatus
Luccensem Florentinos clan-
culum ad bellum incitat.
 221
Ildoadus Gothorum rex. 10
Imola furtim occupata. 200
Imola restaurata. 14
Imperator dignitate sua pri-
vatus à Pontifice Romano.
 23
Imperator Germ. fenda consti-
tuit in Italia. 47
Imperator Otto IV. à Ponti-
fice excommunicatus. 31
Imperatori Romano ius quod
in urbe habebat à Pontifice
adimitur. 30
Imperii in Oriente ruina. 16
Imperii mutatio quam pericu-
losa. 8
Imperium Romanum ad Ger-
manos translatum. 20
Incendium Florentia exortum
 90. 153. 163
Innocentius III. Pontifex
Rom. 31
Innocentius IV. Pontif. Rom.
 33
Innocentius V. Pontif. Rom.
 74
Innocentius VI. Pont. Rom. 49
Innocentius VII. Pontif. Rom.
 52
Innocentius VIII. Papa crea-
tur. 486
Insidia in Cosmum Medicum
 234
Insidia in Galeatium. 441
Insidia in Petrum Medicum
detecta. 406
Insidia in Pisanos detecta.
 232
Infantes vi publica ad suppli-
cium rapiuntur. 174
Ioanna Regina Neapolit. 56.
maritum occidit 47. *mori-*
tur. 259
 Ioannes

*Ioannes Agutus belli dux ce-
leberrimus.* 175

*Ioannes Andius Genuensium
Princeps mittitur ad regi-
men.* 377

*Ioannis Andrea Lampognani
oratio ad D. Ambrosium
ob eadem perpetranda*
437

*Ioannes Archiepiscopus Me-
diolano solus potitur.* 49

*Ioannes Baptista Monteseccius
bellica virtute insignis.* 444

*Ioannes Biccii primus fuit qui
e Mediceorum familia fere
oppressa emergeret.* 197

*Ioannes Bohemia Rex 106. ur-
bes Italia occupat.* 43

*Ioannes Cambius proditoris
accusatur.* 176

Ioannes de Firmo Papa. 29

*Ioannes Delabella patria sta-
tum reformari curat.* 78

*Ioannes Franciscus Gonzaga
Veneti exercitus dux.* 268

*Ioannes Francisc. Palla Stroz-
zii filius mercatorum ditis-
simus.* 414

*Ioan. Fregofus infidiatores pel-
lit 379. Neapolitanum re-
gnum negligit 380. regno
Neapol. pulsus.* 381

*Ioannes Galeazius comes co-
gnomento virtuosus 42. pri-
mus dux Mediolanus. ibid.*

*Ioannes Galeazius Viscontius
Longobardia Princeps belli-
cosus.* 185

Ioan. Guicciardinus Luccam

*obsidione cingit 229. pecu-
nia corruptus male admini-
strat bellum.* 232

*Ioannes Hannibalis Bentivo-
glii filius cur Reipubl. ad-
ministration. non adhibitus*
332

Ioannes Hierosolyma rex. 32

*Ioannes Maria Mediolanensis
dux.* 42. 52

*Ioannes Medicus Florentinis
dissuadet bellum contra
Philipp. Viscontium 200.
legem exactionis publice
laudat.* 212

*Ioannes Vairvoda Turcas ad
Belgradum vincit.* 374

*Ioannes Ventimiglianus ca-
ptus.* 373

Ioannes XXII. Pontif. Rom.
40

Ioannes XIII. Pontif. Rom.
53

*Ioannes Vitellesch. Corneta-
nus Alexandrini Patriar-
cha ejus autoritas 298.
Florentinis formidabilis. ib.
ejus ruina 300*

*Ioannes Vitelleschius Patriar-
cha Reinaldum permovet.*
248

Ioannis Bentivoglii interitus.
498

*Ioannes Galeazii Viscontii o-
bitus.* 194

*Ioannis Medicei animi con-
stantia 209. autoritas a-
pud plebem 207. consilium
de Catasto exactionum 214*
exhor

- exhortatio ad filios ante o-
 bitum 216. ingenium pacis
 studiosum 207. vita insti-
 tutum. 217
 Ioannis Paxii uxor heredi-
 tate paterna spoliatur. 443
 Iordanus Comes. 69
 Italiae civitates & provincia
 distracta 57. conditio du-
 bia fortis 253. principes
 confederati 58. regulorum
 fides fluxa 267. vires fra-
 ctae. 57
 Italia cur tot Rerumpub. mu-
 tationes passa 74. divisa in
 duas partes Pontificis cona-
 tus 441. in Imperatorias
 & Pontificias partes divi-
 sa 63. pacem universalem
 consequitur 372. peregrino
 milite referta 51. Pontificis
 ambitione in duas partes
 distracta 432. vario exer-
 citu afflictata. 136
 Italica lingua quomodo exor-
 ta. 8
 Itali milites sub titulo. S. Ge-
 orgii conscripti. 51
 Italarum militum ignavia.
 466
 Iubilans annus quinquaginta
 annorum termino. 48
 Iubilei Romani author. 39
 Iudicia hominum incerta. 145
 Iudicium XII. Collegium Ro-
 ma. 21
 Iuliani Medicei sumus, ejusque
 mite ingenium. 454
 Iulianus Medicus Laurentii
 filius 421. interficitur ne-
 fariè. 449
 Iustinianus Imperator Belis-
 rium constituit ducem. 110
 Iustinus Imperator. 11
 Iustus quidam plebeius Prin-
 eligitur. 117
L Acus S. Andrea. 121
 Ladislaus Neapolitanus
 rex 53. bellum gerit contra
 Florentinos 194. moritur,
 ibid.
 Lanam exercens tribus Floren-
 tia seditiosissima. 158
 Lando Eugubinus exercitum
 Florentin. praeficitur. 97
 Lapsus Castellavacensis hostis
 Reipublica declaratus. 154
 Lapsus Guelphorum dux turbat
 Rempubl. 148
 Laurentii Medicei oratio gra-
 vis ad Florentinos dominos
 455. sententia de Volaterranis
 comescendis 429.
 obitus, ejusque vita & mo-
 res. 498
 Laurentius Medicus ad regem
 Neapolitan. orator 468. a-
 pud regem summa cum lau-
 de oratorem agit 470. &
 pacem Florentinis impetrat
 471. a sicariis vulneratur
 449. auctoritatem omnem
 recuperat 476. Claricem
 Vrsinam ducit uxorem 418
 in clientelam Reipubl. Flo-
 rentina recipitur. 458. Pe-
 tri filius. 322. 421
 Laurentius Petri Medici fi-
 lius

<i>lius in Hastiludio palmam obtinet.</i>	403	<i>Longobardicum bellum resuscitatur.</i>	324
<i>Laurentius Ridolfius.</i>	205	<i>Longobardi in Italiam vocantur 12. quam diu in Italia.</i>	18
<i>Legati Imperatoris regumque Gallia & Hungaria pro Florentinis.</i>	462	<i>Lotterius Florent. Episcopus</i>	89
<i>Legatus Florentinus finibus Venetorum prohibitus.</i>	145	<i>Luca Pittii casus cum ignominia 412. insolentia & audacia.</i>	389
<i>Legatorum Pontificis avaritia & superbia.</i>	146	<i>Lucas Pittius vir audax Dictaturam Florentia revocare studet.</i>	388
<i>Legum mitigatione bellum intestinum componitur.</i>	80	<i>Lucca à Florentinis obfessa Florentinis venum offertur.</i>	269
<i>Leonardus Venetus legatus Mediolani interimitur.</i>	357		105
<i>Leonatum castrum Venetis datur.</i>	324	<i>Luccenses à Florentinis obfessi.</i>	229.
<i>Leo III. Pontifex.</i>	19	<i>à Florentinis Petram sanctam postulant 490. obfessi ducem Mediolanensem implorant 273. obsidione soluta Pisanum agrum Florentinis eripiunt 231. (res Florentia turbata componunt.</i>	89
<i>Lex ad compefcendam notationem Capitaneorum.</i>	139	<i>Luccensem legatus apud Florentinos bella deprecatur.</i>	221
<i>Lex multarum calamitatum fons.</i>	138	<i>Ludoicus Andius in Italiam trajicit 181. bellum cum Carolo Durazzi gerit ibid. moritur.</i>	ibid.
<i>Libertas apud Florentinos semper venalis.</i>	143	<i>Ludoicus Angius in regno Neapolit. adoptatus.</i>	56
<i>Libertas libertatis nomine opprimitur.</i>	142	<i>Ludoicus Bavarus Imperat. German. in Italia.</i>	104
<i>Ligurinum hodie Livorno.</i>	489	<i>Ludovicus Fregofius Serraxanam occupat.</i>	469
<i>Litera Patriarcha ad Piccininum insolito charactere conscripta interceptiuntur.</i>	299	<i>Ludovicus Gallia rex bello petitus.</i>	96
<i>Livorno olim Ligurinum.</i>	489		Lucca
<i>Lodivii ad Venetos concedunt.</i>	337		
<i>Longinus consules & Senatum abrogat Exarchus Ravennae.</i>	11		
<i>Longobardia civitatum fœdus in Fridericum Barbarossam Imperatorem.</i>	32		
<i>Longobard. inde nominata.</i>	19		

- Ludovicus Guicciardinus In-
 stitua vexillifer. 154
 Ludovicus IV. Imperat. Germ.
 40. 42
 Ludoicus Sforzius ad administ.
 Mediolan. recipitur. 469
 Ludoicus Vngaria rex Ioan-
 nam reginam à Sicilia re-
 gno eiecit. 48
 Lues fœvissima Florentiam va-
 stat. 133
 Lusius causa cladi. 81
M Affens Marradus virt
 tute dirimit pugnam
 109
 Magistratum deponere cogun-
 tur Domini Florentia. 166
 Magistratus per urnam crean-
 di mos. 101
 Mahumetes Turcarum Imper.
 Rhodium expugnat 472.
 moritur. 476
 Malatesta deficiunt à Venetis.
 302
 Malatesta exercitus Florentini
 dux. 111
 Manfredus Friderici Impera-
 toris filius naturalis. 34
 Manfredus Ghibellinos resili-
 tuit. 69
 Manfredus Neapolis Rex Ec-
 clesiam Roman. infestat. 34
 Manfredus vincitur & occidi-
 tur à Car. Andium duce. 70
 Maucannus Marchio à Vene-
 tis in partes ducis cedit. 284
 Maphæus Viscontiis tumultum
 excitat Mediolani 41. & fit
 dominus Mediolani, 42
 Marca olim Picenum vocaba-
 tur. 254
 Marchio Ferrariensis cum Ve-
 netis de urbis iure contem-
 dit 477. ditionis maxi-
 mam partem recuperat. 482
 Marianorum contra hostes f-
 dei Christiana expeditio. 16
 Mariottus Baldovinettus Ro-
 naldi tyranno se opponit 244
 Marradii castri amissio, ejus-
 que situs. 304
 Marradinum castrum. ibid.
 Martinella Campana. 67
 Martinengha arx obsessa. 322
 Martinus Papa partium stu-
 dia refuscitat. 74
 Martinus IV. Pontif. Rom. 37
 Martinus V. Pontif. Rom. 54
 Mastinus Luccam vendit. 110
 Mustinus Scaliger Lucensis
 sub imperio habet. 111
 Masus Albitius in vita peri-
 culo. 190
 Matthews Aquaspartan. Pon-
 tificis legatus. 87
 Matthews Morozzius necatus
 119
 Matthias Hungaria rex in ex-
 peditione contra Turcas. 389
 Mathildis Comitissa obitus 27
 Maximus Endoxam Valenti-
 ni Imp. uxorem sibi nubere
 cogit. 5
 Medicei à Patriciorum familia
 insidiis petuntur. 444. &c.
 Mediceorum imperium firma-
 tum. 421
 Mediolanenses avertuntur Ve-
 netorum

- netorum superbiam 342. comitem Franciscum ad stipendia vocant 337. fame coacti de deditioe cogitant 356. libertati sese vendicant 337. lugent ab transfugionem inter Sforciam & Venetos 347. Piccininis ducibus contra Sforciam se mununt 351. Venetorum auxilia implorant. *ibid.* Mediolanensis cum exercitu Florentinos & Venetos terret 273. Tusciam occupare praesumit 298. in Florentinos bellum parat 267. ducatus administratio dissidium parit. *ibid.* Mediolanensis ducis copia profligata. 334 Mediolanensis ducis de Venetis & Comite Francisco consultatio. 280 Mediolanensis expostulatio cum Sforcia 347. ducum origo 40. dux à Venetis in angustias adductus 335. dux diem obit 336. dux jejuniis Quadragesimali valedicit. 427. dux Luccensibus obsequis auxilia mittit 230. dux Venetorum agros invadit. 363 Mediol. ducatus discinditur 52 Mediolani duces. 42 Mediolanum expugnatur ab Imp. Friderico I. 28. qua fortuna ad Sforciam inclinata. 357
- Mens humana nunquam sibi satisfactum putat. 213 Mens mali praesaga. 437 Mesenia vallis hodie Validamona. 498 Michael Landonius carminator vexillifer iustitiae 167. &c. in exilium pulsus. 180 Michelettus Venetorum copiarum ductor ad Carravagianum castrum. 343 Militiae corruptus status. 318 Militia Italiae exemplum 364 Militia ratio deploranda. 313 Militis infracti exempl. 210 Militium in Italia duo genera. 254 Miniati templum juxta Florentiam. 22 Modoecia hodie Montech. 329 Monasteria Flor. direpta. 153 Monachus de conjuratione suspectus. 195 Monialis nubit Imperatori. 31 Mornealis Gallus in Tusciam exercitum ducit. 136 Mons S. Georgii apud Genuenses. 486 Mons Sanseverinus obsidetur. 460 Montechium olim Mandoccia. 329 Montes quid in Republ. Florentina. 165 Montorii comes in vincula conjectus. 491 Mutina & Regium Ferrariae Marchioni donata. 362 Mystrium sacrum cedis. 448

- N** Ardorum conatus ad
Mediceam familiam
evertendam. 422
- Narſes Longobardos in Italiam
vocat. 12
- Narſetis Eunuchii res geſta. 11
- Neapoli reges non poſſunt eſſe
Imperatores Romani. 35
- Neapolis ab Alſonſo Arrago-
nia rege infeſtata 259. Al-
ſonſo cedit. 325
- Neapolis reges ſunt etiam re-
ges Hieroſolyma. 32
- Neapolitanum regnum ſendum
Roman. Pontif. 35. Nor-
mandis ereptum ad Germa-
nos transfertur. 31
- Nepotes Pontif. Roman. 36
- Nirii Ginii Caponii oratio ad
ad Senatum Venetum 287.
prudentia. 339
- Nerius Ginii Caponius legatus
Florentinus ſplendide Vene-
tiis exceptus 287. diſſuadet
compositionem cum rege Al-
ſon. 341. non cenſet conſul-
tum Mediolan. à Sforcia oc-
cupari 354. quare Coſmo
Mediceo maxime ſuſpectus
326. Reinaldo ſubſtituitur
in bello contra Luccenſes.
228
- Nicolai Piccinini milites in
Italia. 254
- Nicolai Pontificis mors. 373
- Nicolai Vrani conatus in Co-
ſmo Mediceo opprimendo
234. iudicium de Ioannis
Medicei authoritate 206.
- pro patria tranquillitate
conſilium. 235
- Nicolaus Cerchius. 87
- Nicolaus Eſtenſis. Ferraria
Princeps comitem & Me-
diolanenſem ducem conci-
liat. 319
- Nicolaus Fortebraccius belli
dux celebris. 220
- Nicolaus Laurentius Roma
Imperium arripit 47. in-
terſicitur. 48
- Nicolaus Mantuanus liberum
Rempublic. diſcipulis com-
mendat, quod malè ceſſit.
434
- Nicolaus Papa ut pacem Ita-
lia reſtitueret comitatus Fer-
raria indicit. 337
- Nicolaus Piccininus dux belli
celeberrimus 204. in vincu-
la deductus. 211
- Nicolaus Piccininus, vide Pic-
cininus.
- Nicolaus Pratenſis Pontifici
Legatus ſtatu Florent. tur-
batum reſtituit. 89
- Nicolaus II. Pontif. Roman.
23. 25
- Nicolaus III. Pontifex Rom.
36. 74. ambitioſus. 36
- Nicolaus V. Pontifex creatur.
336
- Nicolaus Soderinus magno ap-
plauſu ſit iuſticia vexilli-
fer 406. Venetos in patriam
armare ſtudet. 414
- Nicolaus Vitellinus. 431
- Nicolaus Vranus bellum con-
tra

- tra Luccenses disuadet* 220.
bellum in Luccenses contra
Reinaldum disuadet 222.
& quibus rationibus ibid.
familiam Mediceorum sub-
levare nititur. 196
Nigri auspiciis Caroli Valesii
restituuntur. 136
Nigrorum & Albarum par-
tes Florentia. 83
Nigrarum partium principes.
 84
Nobiles turbant Rempubl. Flo-
rentinam. 127. 128, &c.
Nobilitas omnis Florentia op-
pressa. 133
Normandia in Italia unde di-
cta. 24
Nothi Bentivoglii fortuna me-
moranda. 332
Novellus Comes Andria dux
exercitus Florontin. 96
Nuceria urbs Sarracenis ab
Imperatore conceditur. 33
Nutus licitor pede uno ad fur-
cas affixus. 169
O *ctavianus Sforcia flu-*
mine perit. 464
Octoviri militia praefecti in
Republ. Florent. 168. 169
Octoviris excubiarum Floren-
tiae jus vita necisque tribui-
tur. 258
Odoacer Regis Italiae titulum
sibi arrogat 6. cum filia in-
terficitur. 7
Odo comes Braccii filius exer-
citui Florentin. moderator
datur. 204
- Oddo comes in valle Misenia-*
rum oppressus. 211
Oratio ad St. Ambrosii homi-
cidium animo versantis.
 437
Oratio Benedicti Alberti ante-
quam iret in exilium 183.
Casaris Petruccii collo in-
ferto laqueo 425. *civium*
patria amantium 140. *ci-*
vis Florentini seditiosi 158
Cosmi Medicei pro Sforcia
354. Ioannis Medicei ad
Rinaldum de mutando Rei-
publica statu 208. *Lauren-*
tii Medicei ad Florentinos
cum solus bello peteretur
455. Legati Seravacensium
accusantis crudelitatem. A-
storrii 225. *Luccensis cu-*
jusdam senioris pro urbe de-
fendenda 269. *Ludoic. Guic-*
ciardini pro sedandis moti-
bus 154. *Mediolanensis no-*
mine Reipubl. cum Sforcia
expostulantis 347. *Nerii*
Cnpponii contra Sforciam
354. Nerii Ginii Caponii
in Senatu Venetis 287. *Ni-*
colai Vxani de patria tran-
quillitate conservanda 234.
Petri Medicei in Florenti-
nos ambitiosos 419. *Pom-*
piliis comitis ad Ginium 315
Reinaldi Albitii ad Du-
cem 225. *Reinaldi ad Pon-*
tificem Eugenium ob fidem
minus servatam 249. *Rei-*
naldi Albitii ad sedandos
 A a 3

I N D E X.

matris populi 203. 207. Sal-	Paschalis II. Pontif. Rom. 27
vestri Alamanni Medicei	Patria ingrata & exemplum 180
fili 150. Veri Medicei pro	Patria studium nonnunquam
civibus oppressis. 187	exitiosum. 77
Ordellaffus Foroinlisi dominus.	Patriarcha Alexand. maxi-
200	ma auctoritate erectus 298
Orestes & Augustulus Imp. 6	ejus ruina. 300
Orsattus Iustinianus. 301	Patrimonium Petri in Italia
Opificum classes Florentia con-	22. 56
stitutæ. 70	Pavia olim Ticinum. 337
Osimum olim Auximum. 495	Pauli Pontifici mors. 418
Os porci Papa. 19	Paulus Luccensium tyrannus
Ostafius Polentanus Pontificis	proditur & petit. 231
nomine Rector Ravenna.	Paulus III. Pontif. creatur.
282	399
Ostrogothi Pannoniam occu-	Pax in Italia exclusis Genue-
pant. 5	sibus 492. in Lombardia
Otho Columnensis fit Pontifex	instituta 324. inter Floren-
Roman. 54	tinus & duces 215. inter
Otonis I. Imperatoris Germ.	Florentinos & Gallia regem
res gesta. 21	Mediante Laurentio Medi-
Otto III. Imperator German.	ceo confirmata 471. inter
ibid.	Florentinos Luccenses &
Otto IV. Imperator. Germ. 31	Senenses. 232
P alatium Florentia mu-	Pax & Pontif. sunt hostes 485
nitum. 80	Pax universalis Italia. 372.
Palandrana familia Florenti-	& ab Alfonso rege turbatur 372
nis inimica. 422	Pax & sicarii morte plexi 453
Palla Strozzi dictum de co-	454
natibus astutis 245. ejusq;	Paxiorum conjuratio in Me-
consilium. ibid. & 246	diceos. 443
Palla Strozzi in exilium	Paxiorum familia Florentia
mittitur. 249	amplissima. 442
Pannonia Hungaria dicta. 3	Pannoniorum magistratus.
Partium apud Florentinos ori-	101
go. 63	Pescheria Venetis pace consti-
Partium novarum in Republ.	tuta cedit. 324
Florentin. ambitio. 172	Pesarium olim Pisaurum. 334
Paschalis I. Pontifex. 19	Petitis Florentia. 133
	Petrarcha

Petrarchæ Vaticinium. 365

Petra Sancta obsidetur. 488

Petrii Albitii inversa fortuna. 174

Petri Medicei adversarii distracti 409. & *fugati* 411.

agritudo 417. *causa victrix*

411. *Cosmi filii institutum*

400. *epistola ad Agnolum*

Acciaivolum 413. *oratio*

ad Florentinos 419. *verba*

in senatu pro sui defensione

410. *vita insidiatur* 407.

obitus, sepultura & filii re-

lictii. 421

Petrinus Fregosius Ioannem

Genua pellere nititur. 379

Petri patrimonium. 57

Petri patrimonium quid no-

minetur in Italia. 22

Petro Mediceo unde tot emer-

sere inimicitia. 401. 412

Petrus à Bardis conspirat in

Reipubl. principes 107. *sed*

improvide. 108

Petrus Arragonia rex. 36

Petrus Arragonia rex occupat

Siciliam. 37

Petrus Brancha populi Florent.

dux accusat Corsum. 93

Petrus Fregosius Genuensium

dux Imperium transferre

cogitat. 377

Petrus Ginius Capponius ora-

tor Luccæ in vitæ periculo.

463

Petrus Ioannes Paulus Vrsi-

nus Venet. exercitus dux.

302. 303.

Petrus Medicus Claricem Vr-

sinam filio locat 418. *gra-*

gravissime apud Venetos ac-

cusatur 414. *ob inimicorum*

insidias detectas arma ca-

pit 408. *suadet Galeatii a-*

micitiâ non negligendam.

404

Petrus de Murone pontif. Romæ.

38

Petrus Roberti regis Siciliae

frater pro Florentinis pu-

gnans occiditur. 96

Philippi Brunelleschi archite-

cti institutum de Luccensi-

bus aquis mergendis. 228

Philippi iudicium de Alfonso

rege. 260

Philippi Viscontii anceps for-

tuna. 55

Philippus Galliarum rex. 38

Philippus Medicus Archie-

piscopus Pisarum. 441

Philippus Mediolani dux 42-

52

Philippus Mediolanens. dux

eiusque res gestæ, vide Me-

diolanensium dux.

Philippus victoriam negligit.

323

Philippus Viscontius Florenti-

nos tentat 198. *Forouilio*

astu potitur 200. *Genuenses*

sibi conatur subicere 198.

Imola noctu suatim occupat

201. occupat Bresciam &

Genuam. 198

Piancaldolinum castrum Flo-

rentini recuperant. 497

Picci-

- Piccini praelium cum Florentinis.* 311
- Piccininus à comite Francisco profligatus* 292. 329. à duce callide revocatus mœrore consumitur 330. ejus laus & filii superstites ibid. à Florentinis profligatur 312. à Sforcia profligatus 268. agrum Brescianum occupat 282 321. Bibienam capit 306. castrum Marradium desertum occupat 304. classem Venetam profligat 291 Cortonam per prodicionem capere tentat 380. Florentinorum exercitum profligat 231 in Genuenses movet 266. in sacco à Germano quodam in tutum constitutus 292. Perusinos frustra tentat 300. Pontificem eludit 282. transitum in regnum Neapolitanum tentat 268 Veronam furtim occupat 294. vires recolligens comitem undique circumvenit. 329
- Picenum à Pontifice invaditur.* 325
- Picenum hodie Marca vocatur.* 254
- Pipinus Gallia rex.* 17
- Pipinus Italia rex.* 19
- Pisa ab Castruccio occupata.* 104
- Pisani à Florentinis subacti* 194. Imperatori rebellant. 43
- Pisarum incrementum.* 60
- Pisaurum hodie Pesarum.* 334
- Pius II. Pontifex creatus* 478 principes adversus Turcam incitat 428. moritur. 399
- Planca & comitis nuptia* 430
- Placentia à Francisco comiti occupata.* 341
- Placentini ad Venetos concedunt.* 337
- Plebis Florentinae seditiosa postulata.* 165. 170
- Plebis furiosa exemplum.* 125
- Plebs Florentia à nobilibus oppressa* 77. Dominis magistratum extorquet. 167
- Plinius correctus.* 62
- Podesta quid Florentia.* 66
- Polosinium Venetis ex pacto cedit.* 483
- Pomeria Vestinorum hodie Sessa.* 259
- Pompilii comes à Florentinis deficit* Geniose committit. 315
- Pompilii forum hodie poppinum* 278
- Pontifex Romanus ambitione sua Italiam in duas distrahit partes* 432. à piccino elusus 282. cognita Florentinorum fida amicitia eos fovet 493. difficilis erga Florentinos 474. pontifex eversis prodicionum artibus bellum movet 454. ex pastore in Lupum degenerat. 458. filios provincis donat 419.

419. *Flaminia exutus* 282
Fiorentinis & Venetis pacem suadet 371. *Florentinis interdicit sacris* 455. *Imperatori ius Romanae urbis adimit* 30. *metu percussus pacem petit* 480. *ob penuriam vicum vendit* 321 *orbem Christianum in Turcas concitat* 374. *pacis hostis* 485. *piceum invadit* 325 *piccinino extincto de pace cogitat, principes in regnum concitat* 492. *regnum Neapolitanum in Petrum Ludovicum Borgiam transferre nititur* 378. *Rom. Imperatorem coronare renuit* 31. *Spoleum diripit* 431. *Eugenius Roma pellitur à populo.* 248
Pontificem pax jugulat. 485
Pontificis Romani causa omnium malorum in utroque Imperio 16. *cur proprium mutent nomen* 19. *tres Romani uno tempore* 54 *tres simul in Romana Ecclesia.* 22
Pontificia copia à Florentinis profligata. 465
Pontificia Romana dignitatis origo 15. *incrementum.* 19
Pontificis arma contra Imperatorem 33. 34. *Romani censura toti occidenti terribilis* 22. *filius Mediceam ducit* 493. *ingratitude erga ducem Robertum victorem*

480. Romani in Imperatorem German. ausus 23. *in signis ambitio* 419. *Legatorum avaritia & superbia.* 146. *Romani mira ambitio* 36. *novi motus in Turcas* 399. *Romanor. Sedes translata* 39. *Eugenii astus* 248

Pontificius fiscus Romæ. 51

Pontificium Romanorum artes 64. *Roman. auctoritatem fregit propria libido & dominandi cupiditas* 38. *hostes fœdus ineunt cum Florentinis* 147. *incrementum* 63. *Romanorum ingenium irrequietum* 35. *Romanorum nepotes.* 36

Pontremolis olim Appna. 499

Poppii comitatus Florentinis cedit. 315

Poppium olim pompilii forum. 278

Popularis inconstantia exemplum. 164

Populus Florentinus Reimpl. restituit. 133

Postulat a plebis Florent. seditionosa. 376

Præfagia mortem Laurentii Medicei antecedentia. 501

Pratenfium ingenia superba & avara. 422

Pratum à Castruccio obsessum 98

Pratum furtim occupatur 424

Principes quæ ad fidem servandam adigere possint. 475

Prio-

- Priores artium, Libertatis priores vocantur.* 389
- Priores in magistratu Florentie.* 75
- Proditorii animi exemplum.* 211
- Proscriptiones & exilia Florentie.* 257. 411
- Proscriptiones nova Florentia.* 388
- Proscriptiones nova Florentia sub Bardo Altovitio.* 417
- Prudentia fortuna malignitatem superat.* 145
- Puccius pucci Cosmi Medicei potentia stabilit.* 233
- Q** *Vastoris Veneti insolentia & dictum in Sforciam.* 345
- Quatuor decem viri Florentie.* 128
- Quatuor Reipubl. Florentinae Classes.* 127
- R** *Aimundus Cordubensis exercitus Florent. dux* 102
- Rephaël Riarius Cardinal.* 447
- Ravenna Pontifici donati.* 17
- Ravennates in Venetorum clientelam sese recipiunt.* 320
- Regina Neapolitana moritur.* 259
- Regius exercitus à pontifice profugatus.* 479
- Reinaldi Albitii oratio sedandis motibus accommodata.* 203. 205
- Reinaldi ad Sepulcrum Salvatoris profectio & obitus* 314
- conatus in opprimendo Cosmo Mediceo* 238. *confutatio ob Cosmum Medicem in exilio viventem* 243
- postulatio Florentia coram Decemviris* 228. *verba ad pontificem ob fidem minime servatam.* 249
- Reinaldus Albizius seditionem movet Florentia.* 246. 248
- Reinaldus bellum contra Lucenses Florentinis suadet, & quibus rationibus.* 211
- Reinaldus ob male administratum bellum accusatur.* 227
- Reinaldi oratio ad Ducem Mediolanensem pro exulibus Florentinis.* 263
- Reinaldus pontifice confusus ab ipso circumvenitur.* 248
- Reipublica constitutio LVI. civibus committitur.* 145
- Reipubl. Florentina mutata.* 154. *nova constitutio* 172. 179. 258
- Reipubl. Florent. collapsa restituta.* 169
- Renatus ab Arragonia regem in universo regno exutus* 324. *ignominiose à Genuensibus profugatus* 381. *rex in Italiam vocatur* 370. *invito duce Galliam repetit* 371. *omni regno Neapolitano perlitur* 325. *rex Florent. & ducis stipendiarius.* 370
- Reipubl. Florent. mutata* 169. *172 à potentioribus restituenda* 205. *restituenda* 329
- Rerum-

- rum publicarum amplifican-
darum ratio. 59
- hodie à Turcis expugnati. 472
- icciorum & Albiciorum
contentiones. 139
- icciorum & Albitiorum fa-
milie dissidium. 147
- icciorum partes enervatae. 146
- Linghiera Florentia. 117
- Loca castrum. 263
- Rocavandana arx. 489
- Robertus Ariminensis Floren-
tinorum exercitus præfici-
tur. 342
- Roberti Guiscardis familia &
origo. 24
- Roberti Sicilia regis obitus. te-
stamentum & hæres. 479
- Robertus Ariminensis pontifi-
cis exercitus dux 478. re-
gium exercitum profligat. 479
- Robertus Guiscardus obfesso
pontifici fert opem 23. &
Romam vastat. 24
- Robertus pisarum agrum va-
stat. 462
- Robertus Sanseverinus copias
Venetorum præficitur 477.
cum Sforcii fratribus Me-
diolanensem ducatum inva-
dit 468. dux belli celebra-
rimus 426. relegatur. 458
- Robertus Sigismundi Malate-
sta nothus. 418
- Robertus rex Neapoli. 39
- Rudolfus perucius Cosmi Me-
dicei restitutioni adversa-
tur. 248
- Roma castrum S. Angli mu-
nitur. 52
- Roma Florenti. comparata. 134
- Romana Ecclesia vires fracta
& restaurata 47. cum Gra-
ca Ecclesia dissensio. 279
- Rom. diola Italia pars quan-
do sic appellata 19. pontifi-
ci ab Imperat. restituta. 36
- Romania olim Flaminia. 255
- Romani Imperii ruina qua
causa. 1. 4
- Romanorum corrupti mores.
365
- Romanorum Imperium ad Ger-
manas translatum. 20
- Romanum Imperium distra-
ctum. 6
- Romanus Græcorum Imperat.
20
- Romanus populus pontifici re-
fragatur. 29
- Rosimunda adulterium & in
maritum perfidia. 14
- Rovigium Venetis addicitur.
483
- Rudolfus Bardius Episcopi flu-
xam fidem arguit. 128
- Rudolph. I. Imp. Germ. 35
- Ruffinus orientalis Imperii
præfectus. 2
- Rugerus Siciliam occupat. 25
- S** Abandia urbis ejusq. im-
perium in Franciscum
ducem confertur. 196
- Salatinus Saracenorum prin-
ceps. 27

I N D E X.

Salveſter Alamanni Medicei
ſilius patria opitulari ſtu-
det. 150
Salveſtro Mediceo eripitur
magiſtratus. 170
Santii nothi fortuna memoran-
da. 332, &c.
Santius Bentivoglius rebelles
Econonia ejicit. 361
Sarraceni Apuliam & Cala-
briam invadunt 21. vocan-
tur ab Imperatore contra
pontiſicem. 33
Saracenorum ſtrages ad Turo-
num urbem. 17
Schiſma Eccleſia Roma. 9
Schiſma papale 22. 23. 27.
50. 53
Schiſma papale XL. annorum
54
Sciarra Cardinalis pontificem
capit. 38
Sclavi infeſtant Traciam &
Illyriam. 11
Sclavonia unde appellata. 16
Seditio Florentia. 78. 85. 89.
98. 99. 107. 109. 112.
129. 136. 148. 150. 158.
163. 166. 170. 175. 186.
190. 246
Seditio Mediolani à duobus
civibus tenuis conditionis
excitata. 357
Sena extructa. 8
Senenſes Florentia tumultum
ſedare nituntur 125. in Flo-
rentinorum amicitia con-
ſtantes 339. Volaterranis
auxilia denegant contra

Florentinos. 218
Senenſium diſſidia nobilium
imperio ſopita. 498
Serazana à Florentinis recupe-
rata 490. Florentinis reſti-
tuenda pontificis arbitrio.
493. à piccinino expurga-
ta 267. Fregofio occupata
469
Seraveza vallis in clientelam
Florentinorum cedit. 224
Seraveceſes crudelitatem A-
ſtorrii experiuntur & apud
Florentinos conquiuntur.
ibid.
Serchius fluvius. 229
Sergius pontifex. 19
Seſſa olim pomeria Veſtinorum
259
Sicilia Arragonia regibus in-
ſendum cedit. 37
Sicilia & Apulia regnum in-
ſtitutum. 25
Sicilia ejectis Sarracenis Im-
perio Gracorum ſubjicitur
24
Sigismundi Malateſta Ari-
minenſium reguli obitus.
418
Sigismundus Malateſta Ar-
minenſibus imperans. 334
Sigismundus Malateſta bello
petitus. 376
Sigismundus rex Ungaria ſu-
Imperator German. 53
Simeuthe Imperatricis pietas.
22
Sixti pontificis cum Medicea
familia ſimultas. 431
Sixtus

- ixius IV. Pontifex creatur
primus pontificiae potestatis
assertor. 418
- Sforcia pacem petiit. 257
- Sforcia Papa Eugenium piceno
privat. 354
- Sforcia militia celeberrima
ibid.
- Sforcia, vide Francisc. Comes
346
- Sforcii de Mediolanensis du-
catus administratione con-
tenditur. 461
- Sforcii fratres ducatum Me-
diolanensem invadunt. 468
- Sforcis secunda fortuna invi-
diam concitiat. 398
- Sforza Cantignolius. 55
- Stephanus porcarus Romam
ab Ecclesiasticis vendicare
conatur 365. interimitur.
367
- Stephanus VIII. pontif. Rom.
22
- Stilico occidentalis Imperii
praefectus 2. perturbat Im-
perii statum. ibid
- Stinchas arx Calvacantiorum
91
- Studium erga patriam ali-
quando exitiosum. 77
- Spectaculum de Missionem Pa-
raletii templum incendit.
427
- Spectacula Florentiae & ob
quam causam. 402, &c.
- Spinola Genuenses restituit li-
bertati. 263
- Spoletum à pont. diripitur. 431
- Squittinorum mos in magi-
stratu creando. 101
- Subscriptio Sforcianarum li-
terarum. 254
- Salvester Medicus equestri di-
gnitate ornatur à populo.
164
- Symmachi interitus. 7
- T** Agliacorum olim Cas-
siolorum ditio. 484
- Taldus Valerius Gonsalonerius
Florentia. 108
- Tancredus princeps Norman-
dorum. 24
- Tancredus rex Sicilia. 30
- Templariorum ordo & mili-
tum Hierosolymitanorum 26
- Templum S. Reparata dedica-
tur Florentiae per Pontifi-
cem. 178
- Templum S. Sancti igne ab-
sumptum. 227
- Terracina redit ad Pontificem
378
- Theodorici regis Gothorum
laus & res gesta. 6. 7
- Theodoricus Gothorum rex
Italiae partem occupat 6.
Italiam restituit. 9
- Theodorus I. Pontifex. 18
- Theodosius devicit Vostrogo-
thos. 2
- Theodosius II. Imperator. 3
- Thomas Campofregosius Ge-
nuensium dux. 198
- Thomas Cantuaria episcopus
interfectus. 29
- Thomas Soderinus novas for-
tificationes urget. 406
- Thu-

- Thuringi Italiam impetu in-
 grediuntur. 6
 Tiberius Imperator. 13
 Ticinum hodie Pavia. 337
 Ticinum Sforcia cedit. 342
 Tornaquinciorum domus Flo-
 rentia. 71
 Torrensium familia Mediola-
 ni. 40
 Totila Gothorum rex Romam
 expugnat. 10. 11
 Tredecim viri gubernant Rem-
 publ. Florentin. 98
 Tribus infima plebis Florentia
 abrogata. 172
 Tribus quanam Florentia o-
 mnium seditiosissima. 159
 Tumultus Florentia. 452
 Turca ad Belgradum profligati
 374. Enboiam insulam oc-
 cupant 418. Constantinopo-
 lim capiunt 371. Rhodum
 expugnant. 472
 Turris ad S. Reparata Florent.
 106
 Tuscia omnis paret Florentinis
 81
 Tuscia turbatur. 461
 Tyrannis Florentia stabilita.
 188
 Tyranni triginta in Italia. 14
VAdensis arx recuperata.
 367
 Valamir Gothorum rex Hun-
 nos profligat. 5
 Valentinianus Imp. Rom. Im-
 per. sedem transfert. ibid.
 Vandali ex Hispania eiectioni. 3
 Vbaldus Ruffolus primus rex-
 illiser justicia Florent. 77
 Vbertorum familia Florentia
 Venetia Reipubl. fatum. 346
 Venetia urbis origo & historia
 44
 Venetia extructa.
 Venetia provincia Italia. 44
 Veneti a Florentinis amicitiam
 petunt 459. a Germani-
 cas 173. bellum Ferrarie
 separant 477. Bononienses
 furtim occupant 360. Bre-
 sciam adipiscuntur 215.
 cum comite contendunt de
 Pado trajiciendo 274. cum
 duce Mediolanensi clam
 transigunt 483. cum Floren-
 tinis foedus inveniunt 212. cum
 Mastino bellum gerunt 110
 cum Sforcia paciscuntur
 346. duci Mediolanensi bel-
 lum movent 63. Floren-
 tinis auxilia denegant 460.
 Florentinas bellum petunt
 ab exulibus conceitatis 415.
 Florentinos omnes ejiciunt
 360. Galipolim occupant
 485. municipium variis exu-
 untur 284. occupant Vene-
 nam 52. Pontificis edictum
 contemnunt 481. provinciam
 inhiant 338. Sforcia de-
 stro cum Mediolanensi transi-
 gunt 352. superbia inflati
 aliorum auxilia spernant
 283. suspicaces. 320
 Venetorum ambitio 280. cla-
 des inaudita a Sforcia illa-
 ta 344. classis profligata
 291.

291. classis profligata à fœderatis 481 cum Turcis pax	telam veniant.	52
463. expostulatio apud Florentinos 359. fœdus cum Bononiensibus 331. immane odium in Florentinos 361	Viscontiorum familia.	40
jus in Ferrariensem urbem 477. potentia Pontificibus noxia 480. responsum legato Florentino datum ob stipendium comiti solvendum 276	Vitiges Gothorum rex.	10
superbia Mediolanensibus irrisa.	Volaterra recuperatur à Florentinis.	219
343	Volaterrani à Florentinis deficiunt 218. à Florentinis subacti 68. deditio à Florentinis recepti 340. ob exactionem indignantur. 216	
Viri Medicei continentia & constantia 186. 187. ejus oratio pro civib. oppressis. ib.	Volaterranorum defectio. 428	
Verona à comite Francisco liberata 291. à Piccinino occupata 294. à Venetis occupata 52. recuperata à Francisco comite.	Vortigerius rex Anglorum. 4	
296	Vrbanus II. Pontif. Rom. 26	
Verona urbis situs. 293	Vrbanus IV. Pontif. Rom. 34	
Veronensis ager vastatus. 482	Vrbanus V. Pontif. Rom. 49	
Verus Cerchias. 82	Vrbanus VI. Pontif. Rom. 50	
Vespera Sicula. 37	Vrbes à Florent. domitæ. 193	
Vistrogothorum sedes. 2	Vrbis Luccæ defendenda ratio. 269	
Vexilla classium Florentia. 67	Vrbium quæ Rerumpub. nomine gubernatur status. 195	
Vexillifer justitia in urbe Florentia. 76	Vrba in magistratibus creandis. 101	
Vexillum primarium plaustro vestum. 67	Vrsinorum cum Columnnensibus contentio. 484	
Vexillum Sedis Pontificis Guelpi obtinent. 74	Vrsinorum familia Romæ incipit florere. 38	
Victorum insolentia. 110	Vranum castrum à Florentinis obsessum. 272	
Vidua comitis Hieronymi responsum. 496	Z Agonara deditio. 221	
Vicentini in Venetorum clien-	Zanobius Belfratellus obtruncatur. 257	
	Zanobii Pinii proditorius animus. 211	
	Zemum Veronensium castrum. 291	
	Zenonis vicus. 294	

13

